

CSENDŐR-LEXIKON.

SZERKESZTETTE :

MIHÁLYFALVY I.

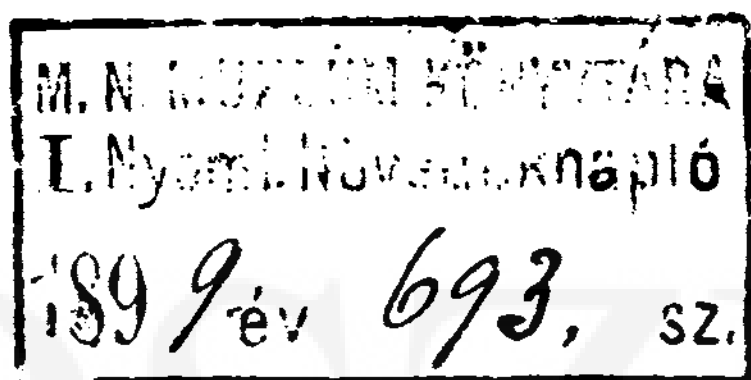
ÁRA 3 KORONA.

Országos Széchényi Könyvtár

A RENDŐRI LAPOK (MAGYAR CSENDŐR) KIADÁSA

BUDAPEST
LÉGRÁDY TESTVÉREK
1899.

Országos Széchényi Könyvtár

ELŐSZÓ.

Alig van szolgálati ágazat, mely a testület alkotását és összetételét figyelembe véve, a fontos feladatok oly halmazával, az egyéni felelősség oly súlyával és a különböző törvények, szabályok, rendeletek és parancsok oly tömkelegével volna megterhelve, mint a m. kir. csendőrség.

Mert egészen más a csendőr és más a különben ugyanazon czélt szolgáló és általában véve ugyanazon elemekből és ugyanolyan előképzettséggel bíró egyénekből toborzott rendőr-legénység feladata és működési köre. A rendőr-legénység működése első sorban és legfőképen az utczai rendészet gyakorlásában összpontosul. A rendőr-legénység mellett, mihelyt az ezen feladat körén tulerjedő jelenségek mutatkoznak, ott van a többnyire jogvégzett, vagy egyébként kellő képzettséggel, ismeretekkel és tapasztalatokkal bíró rendőr-tisztikar, a detektivek, a polgári rendőrök stb., kiknek a rendőr-legénység által esetleg észlelt büntetendő cselekmények nyo-

mozását, kiderítését azonnal kezükbe venni kötelességük lévén, maga a rendőr-legénység az észlelt bűncselekményekkel, a bejelentésen túl, egyáltalában nem foglalkozik.

Máskép áll ez azonban a csendőrre nézve. A csendőr-járőr, szolgálatba vezényeltetvén, szolgálatát *önállóan* teljesíti és nemcsak az általános közrendészeti teendőket végzi, hanem kötelessége a tudomására jutott büntendő cselekmények kinyomozása, a tettesek kiderítése, letartóztatása; ház- és személymozgás eszközlése; a tanuk és bűnjelvények biztosítása, a káros, a gyanúsítottak, a letartóztatottak, a tanuk, szakértők stb. kikérdezése; szóval az előnyomozat bevezetése és teljes befejezése körül felmerülő összes teendők fogatnatosítása.

Ha most elképzeljük, mennyi tudomány, mennyi szakismeret, mennyi jogi képzettség szükséges ahhoz, hogy a csendőr, a legfontosabb alkotmányos biztosíték: a polgárok szabadságát oly közelről érintő működésében, mindig és minden képzelhető helyzetben a törvényes alapon maradjon, attól se jobbra se balra egy lépést el ne térjen és így a polgárokat a jogtalanságoktól, magát pedig a kellemetlenségektől megóvjja; hogy az esetek ezerféle variációiban mindig határozott nyugodtsággal, biztonsággal és ingadozás nélkül léphessen fel — igazán csudálnunk kell, hogy a hivatalos hatalommal való visszaélés, az őrszolgálatbani kötelességsértés stb. a csendőr-legénység által aránylag oly csekély számban követtetnek el.

De azért azok száma, kik ilyen cselekményekért a kerületi fogház egyes czelláiba kerülnek, mégis olyan jelentékeny, hogy önkénytelenül is gondolkozóba ejti mindazokat, a kik az intézmény érdekeit szívéükön viselik; gondolkozóba ejti annál is inkább, mert az előtt, ki nem csak felületesen szemlél, hanem a dolog mélyébe hatol és mindenben az okozat forrását kutatja, tisztában áll az a körülmény, hogy ezen szerencsétlenek igen jelentékeny százaléka, a cselekmény szándékosságát tekintve, alig mondhatók bűnösöknek — a modern judikatura a bűncselekmény alkotó elemét és kriteriumát csakis a *szándékosságban* keresvén, — hanem minden bűnök abban áll, hogy a tömördek ismeretet, mely hivatásukkal kapcsolatos, megemésztetni, agyukban feldolgozni, emlékezetükben megtartani, értelmüket teljesen felfogni, a legjobb akarat mellett sem voltak képesek. És a katonai büntetőtörvény mégis irgalmatlanul rájuk mondja a bűnöst, kidobja őket a testületből, megfosztja őket becsülettől, állástól és kenyértől és átadja őket a polgári társadalom megvetésének, növelvén velük az amugy is ijesztő módon szaporodó proletárizmust.

Az „Általános szolgálati határozványok” V. fejezet 3. pontja figyelmezteti is arra a csendőrt, midőn azt mondja: „Tekintve azt, hogy a csendőr szolgálatában nem járhat el kénye-kedve szerint, mert a törvények, rendeletek és parancsok stb. minden léptét és cselekményét, valamint az azokból kifolyó nyomozásokat, elővezetéseket, letartóztatáso-

kat és fegyverhasználatokat szabályozzák: ennél fogva minden egyes csendőrtől követeltetik, hogy a különféle törvényeket, rendeleteket és parancsokat s az azokból folyó eljárást ne csak elméletileg ismerje, hanem azok gyakorlati alkalmazását teljesen értse, *mert ellenkező esetben törvény- vagy szabályellenes eljárása alapján büntetésnek, de sőt hadtörvényszéki eljárásnak is nézhet elébe.*"

És bizony nagyon számosan vannak, akik a büntetésnek és hadtörvényszéki eljárásnak nemcsak elébe néznek, hanem olyan szerencsétlenek, hogy abban tényleg részesülnek is.

De azért természetesen a bűnösnek lakolnia kell. És nem is azért hozom mindezt fel, hogy ennek ellenkezőjét kívánnám bizonyítani; de felhozom azért, hogy rámutassak arra, hogy végre eszközöket és módokat kell keresni és találni, hogy a 9000 főből álló hatalmas testület legénysége azon részének, mely a bünt nem keresi, attól legjobb tudása, igyekezete és akarata szerint óvakodik, de mégis akaratlanul, úgy szólva öntudatlanul beleesik és így érdemtelenül viseli annak szomorú konsequenciáit: lehetővé tétessék a becsület és tisztesség útján való megmaradás, oly eszközt adván kezükbe, mely a labirintusban való teljes tájékozást lehetővé tegye, a lábuk előtt folyton tátongó örvénybe való besodrástól megóvjá és így a testületnek tekintélyes számu tisztességes elemet, az utóbbinak pedig becsületét és kenyerét megmenteni alkalmas legyen.

Legfőképen ezek a szempontok lebegtek előttem akkor, a midőn ezen munka megírására határoztam el magamat. Az előbb hangoztatott eszközt vélem ebben a csendőrlégénységnek nyújthatni; azon eszközt, mely alkalmas lesz arra — legalább nagy részben — hogy a csendőrt a megbotlástól, a törvény- és szabályellenes cselekmények elkövetésétől és az ezzel együtt járó — és sajnos ez idő szerint oly gyakori — büntetés- és hadtörvényszéki vizsgálatról megóvjá és megvédelmezze.

Ez a szempont volt előttem irányadó a könyv alakjának a meghatározásánál is. Ugyanis, hogy a kitűzött cél elérhető legyen, a könyvnek oly alakban kellett megjelenie, hogy azt a csendőr könnyen magával vihesse külszolgalatba is. Ezért választottam zsebkönyvalakot és ezen okból nyomattam a lehető legvékonyabb papírra és kicsiny betűkkel, hogy így, daczára az abban feldolgozott igen tekintélyes anyagnak, — mely egyébként egy száz ives hatalmas kötetet is betöltött volna — a könyv mégis a lehető legkisebb térhelyet foglaljon el.

Az érintett főirányelv mellett azonban arra is törekedtem, hogy a csendőr-legénység valamennyi egyéb tudni-valót is megtalálja a könyvben. Azért felvettem abba mindazt, a mi a csendőrt akár szolgálata és hivatása, akár pedig állása és egyéniségénél fogva, a legtávolabbról is érinti vagy egyébként érdekelheti, még pedig mindezt lehető tömören, de azért kimerítően és szorosan a fenálló törvé-

nyek, szabályok és rendeletek stb. szellemében tárgyalva. Az egyes czimek végén zárlatban ott találja az olvasó a vonatkozó törvény, rendelet stb. §-át vagy pontját, ez után pedig, a mennyiben büntetendő cselekményről van szó, az eljárásra hivatott hatóság megjelölését. A törtszámoknál a felső szám a §-t, az alsó pedig annak pontját jelenti. Hogy a szükséges tudnivaló feltalálását lehetőleg megkönnyítsem, az egyes pontok összes lehető czimszavait beiktattam, mindenütt utalva azon pontra, a hol a kérdés tárgyalása megtalálható.

Mindezekből eléggé kiviláglik, hogy a csendőr-legénység a könyvnek minden alkalmával igen jó hasznát veendi. Nagy hasznát veszi odahaza is, midőn egy konkrét kérdés felmerülésénél, sok keresgélés és utánjárás nélkül, egy pillanat alatt megtalálja a teljesen megbízható, biztos támpontot nyújtó, felvilágosítást; hasznát veszi azonban különösen fontos szolgálati megbízatások és kiküldetések esetén, midőn a könyvet magával vive, az adott esetre vonatkozó eljárást pár pillanat alatt áttanulmányozva, a tudás biztosságával és a tájékozatlanságból eredő félelem és aggodástól menten jelenhetik meg a helyszínén, a mi mindenkor nemcsak a csendőr működését teszi hatályosabbá, de a szolgálat javára és üdvére is szolgál. De hasznát veszik e könyvnek a *kir. bíróság, ügyészség, közigazgatási és rendőrhatalóságok* is; mert egyrészt megismerve abból a csendőrség működésére vonatkozó szabályokat és a csendőrséggel való

érintkezés módozatait, ezáltal a közérdekben való együttes működés megkönnyítették; másrészt pedig *a könyvben a különböző büntetendő cselekmények* (büntettek, vétségek, kihágások) *lexikonját is feltalálván*, azt mint könnyen és gyorsan tájékoztató kézikönyvet igen előnyösen használhatják.

Felvettem e könyvben a leggyakrabban használt terminus-technikusokat is, még pedig leginkább a sajtó tájékoztatása céljából. Ugyanis nem ritkán érintett a legkellemetlenebbül — és velem együtt bizonyára más szakembert is, — midőn a sajtóban a csendőrségre vonatkozó valamely közleményt olvasva, abban, bizonyára a legjobb intencziókkal papírra vetett, de legtöbbször az intézmény tekintélyét és prestigéjét mélyen sértő, tájékoztatatlanságból eredő kifejezéseket találtam. Így pl. nemrég egyik előkelő napilapban az állott, hogy: „*az őrmester az esetet azonnal bejelentette az őrsvezetőnek*“, majd pedig: a végrehajtó *kiadta a parancsot a csendőr-őrsnek*“, „a szolgabíró azonnal *felelősségre vonta a csendőröket*“; egy másik, szintén tekintélyes lapban: „*az őrs csatlakozott az őrsparancsnokhoz és aztán együtt végezték a nyomozást*“, „a szolgabíró *magához parancsolta az őrsvezetőt és szigorúan utasította a követendő eljárásra nézve*“, „a szolgabíró *utasítására a csendőrök megbilincselték a letartóztatottakat*“; egy másik hasonlóképen tekintélyes napilapban pedig: „a szolgálatot végző *őrsöt a tömegkövekkel megtámadta*“, az „*őrsparancsnok kérdőre vonta a szakaszparancsnokot*“ stb.

stb. Pedig a ki csak legkevésbé ismeri a csendőrségi szabályokat, az igen jól tudhatja, hogy az őrmester nem tehet jelentést az őrs-vezetőnek, mint alantosnak; hogy a szolgabíró, még kevésbé pedig a végrehajtó, nem adhat a csendőrnek sem utasítást, sem parancsot; hogy a csendőr szolgálatát önállóan teljesíti, annak mikénti fogyanatosításaért az eljáró csendőr felelős és így a szolgabíró nem utasíthatja a csendőrt, hogy valakit megbilincseljen; hogy a csendőrt csakis saját tiszti előljárója vonhatja felelősségre; hogy a szolgálatot nem az őrs, hanem a járőr teljesíti és végre, hogy a szakaszparancsnok közvetlen előljárója az őrsparancsnoknak. De özönével czitálhatnám a hasonló épületesnél-épületesebb glosszákat, melyek majd mosolyt, majd boszszankodást, de nem ritkán megütközést is keltenek a szakértő olvasóban. Pedig egy ilyen hatalmas és a közérdek oly fontos ágazatát ellátó testület több figyelmet és alapos-ságot érdemelne a magyar sajtótól, mely a köztudat szerint egyébként elég pedáns a testületi érzékenység ápolása tekintetében. Remélem azonban, hogy jövőben, könyvem alapján, melyet a napi és szaksajtó minden organumának megküldöttem, a csendőr-testület érzékenységét is hasonló figyelemben részesítendi.

Ezek után csupán még arra szoritkozom, hogy tájékozás végett a könyvben feldolgozott anyagot is ismertessem. Ez az anyag a következő:

I. Törvények.

1. Büntető-törvénykönyv a büntettek és vét-ségekről,
2. büntető-törvénykönyv a kihágásokról,
3. katonai büntető-törvény,
4. erdő-törvény,
5. a vadászatról,
6. a fegyver-adóról és vadászati adóról,
7. a halászátról,
8. a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről,
9. a közutak és vámokról,
10. az állategészségügy rendezéséről,
11. az ipari munka vasárnapi szüneteléséről,
12. ipar-törvény,
13. a munkaadó és a mezőgazdasági munká-sok közötti jogviszonyok szabályozásáról,
14. az uzsoráról és káros hitelügyletekről,
15. védtörvény,
16. a kiszolgált altisztek ellátásáról (igényjo-gosultság),
17. a m. kir. csendőrség nyugdíjigényeiről,
18. az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjazásáról.

II. Szabályok és utasítások.

19. Szervezeti- és szolgálati utasítás,
20. általános szolgálati határozványok,
21. házalási szabályok,
22. laktanya-szabályok,
23. illeték-szabályzat (új kiadás),
24. gazdaságkezelési utasítás (új kiadás),
25. utasítás az egészség ápolására nézve,

- 26. vezérfonal a csendőrnek ellenszegülési esetekben követendő magatartására nézve,
- 27. szolgálati szabályzat,
- 28. ló-ügyekre vonatkozó szabályok,
- 29. különleges határozványok a m. kir. lovas-csendőrök számára.

III. Egyéb.

- 30. Utlevél-rendészet, az utlevelek és igazolványok mintáival,
- 31. a katonai nevelő-intézetekbe való felvételről,
- 32. a fürdők használatáról, a fürdők jegyzékével,
- 33. az igényjogosultságra vonatkozó összes rendeletek,
- 34. alkotmánytan (Magyarország politikai beosztása),
- 35. miniszteri, csendőrfelügyelőségi rendeletek, döntvények és szabványos parancsok, stb. stb.

Legfőbb óhajom és vágyam, hogy könyvem azt a magasztos célt, melyet megírásával magam elé tűztem, a lehető legteljesebben elérje, és így a csendőr-testületre és a közszolgálatra ama üdvös hatást gyakorolja, melyet attól remélhetni jogosítva érzem magamat.

Lehet, hogy a munka nem tökéletes, — ki mondhatná, hogy tökéleteset alkotott, — lehet, hogy itt-ott hézagos; de szolgáljon mentségemre, hogy uttörő munkát végeztem és hogy olykor a legnehezebb akadályokba

ütköztem az óriási anyaghalmoz összegyűjtésénél. Azonban a remélhetőleg szükségessé válандó második kiadásnál (jelen első kiadás 2000 példánya ugyanis majdnem teljes számban előre megrendeltetett) igyekezni fogok ezen hézagokat és hiányokat is pótolni, miért hálás köszönettel fogadok már most a munkára vonatkozó minden érdemleges megjegyzést és észrevételt.

Budapesten, 1899. évi június havában.

Mihályfalvy I.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Kh.	= Különleges határozványok a m. kir. lovas-csendőrök számára.
Km.	= Kereskedelmi miniszter.
Kvt.	= A közutak és vámokról szóló törvény.
L.	= Lásd.
Lóüvzs.	= Lóügyekre vonatkozó szabályok.
Lsz.	= Laktanya-szabályok.
Mgt.	= A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény.
Mmjszt.	= A munkaadók és a mezőgazdasági munkások közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló törvény.
Mt.	= Minisztertanács.
Nyt.	= Nyugdíjtörvény.
P.	= Pont.
Pl.	= Például.
Pm.	= Pénzügyminiszter.
R.	= Rendelet.
Szlgsz.	= Szolgálati szabályzat.
Szlgu.	= Szolgálati utasítás.
Szrvu.	= Szervezeti utasítás.
Vekm.	= Vezérfonál a csendőrnek ellenszegülési esetekben követendő magatartására nézve.
Vőt.	= Véderőtörvény.
Vr.	= Végrehajtási rendelet.
Vszt.	= Vadásztörvény.

A

Ablaktáblák földszintes szobákban. L. Laktanyában földszintes utczaai ablakok befüggönyözése.

Absolut monarchia az, hol a fejedelem az összes államhatalmat, a nép minden befolyása nélkül, korlátlanul és függetlenül gyakorolja; tehát a mit ő rendel az törvényerővel bir; tetszése szerint nevezi ki és bocsátja el a közhivatalnokokat, kik csak neki tartoznak felelősséggel; az ország összes ügyeit a nemzet akarátának megkérdezése nélkül intézi. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 8. l.)

Aczelgyárak üzemágainál vasárnap is végezhető munkák. L. Vas- és aczelgyárak üzemágainál vasárnap is végezhető.

Adóév a fegyveradóra vonatkozólag. L. Fegyveradóra vonatkozó adóév.

Adóév a vadászati adóra vonatkozólag. L. Fegyveradóra vonatkozó adóév.

Adómentes fegyverek vadászatra használata. L. Fegyver, adó alól való elvonása.

Adóvégrehajtásnál való segédkezés. A csendőrség közreműködése adóvégrehajtásnál csak akkor vehető igénybe, ha tetteleges ellenszegülés fordult elő vagy attól indokoltan tartani lehet. A segélyt nyújtó csendőrnek ilyenkor nem szabad a zálogolásnál vagy a végrehajtás más mozzanatainál tettelegesen közreműködni, hanem csakis arról kell gondos-

kodnia, hogy a hatósági közegek feladatukat akadály nélkül teljesíthessék és tetteleg ne bántalmaztassanak. (Szlgu. 74. §.)

Aggályok felhívásokra vonatkozólag. L. Felhívások teljesítése.

Agyagiparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munkák; egész nap. (14837/92. km. r.)

Ajándék elfogadása a szolgálat teljesítéseért. L. Megvesztegethetlenség.

Ajándékozása kincstári ruházatnak. L. Kincstári ruházat eladása.

Ajánlott portomentes levelek. Portomentes levelezéseknél ajánlottan csak olyan fontosabb, vagy okmányokat tartalmazó levelek küldendőek, amelyeknél szükséges, hogy esetleges reklamatióknál azok mikénti továbbítása nyomról-nyomra kimutatható legyen. (3893/84. hm. r.)

Alakjukat vesztett törtények kicserélése, L. Törtények, alakjukat vesztettek, kicserélése.

Alapítvány, „dombrádi Nagy Gyula“-féle. L. Dombrádi Nagy Gyula-féle alapítvány.

Alapítvány, „Török Ferencz altábornagy“-féle. L. Török Ferencz altábornagy-féle alapítvány.

Alárendeltek bizalmának megszerzése. A csendőrelőjáró kötelessége, ha alárendeltje tőle bármi tekintetben felvilágosítást kér, azt neki jóakaró módon megadni és így benne ama bizalmat és ragaszkodást felébreszteni, melylyel az alárendeltnek előljárójával szemben viseltetnie kell. (Á. sz. h. X/2).

Alárendeltekkel való bánásmód. Az alárendeltekkel követett bánásmód igazságos, jóakaró, következetes és az egyénnek sajátosságaihoz alkalmazott legyen. Azonban minden jóakarat mellett sem szabad a rendeletektől és parancsoktól való legcsekélyebb eltérést tűrni, vagy tulságos bizalmaskodást megengedni. Az előljárónak érteni kell, hogy tekintélyét alárendeltjei előtt minden körülmények között megóvjá. Az alárendeltek melletti kicsinyes gyámkodás, az önállóságukba való indokolatlan be-

avatkozás, kedvetlenséget szül és a szolgálatnak ártalmára van; a jogkör áthágása, valamint oly parancsok adása, melyek a szolgálathoz nyilván semminémű vonatkozásban nem állanak, a fegyelemre káros hatással vannak és fenytést érdemelnek. (Szlgsz. 17. §.)

Alárendeltek kérdéseire adandó felvilágosítás. L. Alárendeltek bizalmának megszerzése.

Alárendeltségi viszonya a csendőrségnek. L. Csendőrség alárendeltségi viszonya.

Alárendeltségi viszonya az összpontosított csendőrségnek. L. Összpontosítások alkalmával teendő jelentések.

„Alázatosan“ szó használata. L. Előljárókkal való érintkezés.

Alispán. A vármegye első választott tisztviselője.

Alispán laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Alkalmazása a fegyvereknek. L. Fegyverek alkalmazása.

Alkalmazás iránti folyamodványok beadása. L. Igényjogosultak folyamodványaiknak beadása.

Alkalmazás iránti folyamodványok bélyegmentessége. L. Igényjogosultak folyamodványaiknak bélyegmentessége.

Alkalmazás iránti folyamodványok felszerelése. L. Igényjogosultak folyamodványaiknak felszerelése.

Alkalmazásra való előjegyzés iránti folyamodványok. L. Igényjogosultak később üresedésbe jövő állásokra is folyamadhathatnak.

Alkotmány alatt azon alaptörvények és törvényes intézmények összeségét értjük, melyek meghatározzák az állami főhatalom gyakorlásának a fejedelem és nemzet közötti mikénti megoszlását s megszabják a fejedelemnek az államhoz való viszonyát, valamint a nemzetnek és az egyes állampolgároknak közjogait és kötelességeit. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 10. l.)

Alkotmány elleni izgatásért a bünvádi eljárás megindítása. Alkotmány, a törvény, a hatóságok vagy hatósági közegek elleni izgatás vétségeért a bünvádi eljárás csak három hónapon belül indítható meg (Btk. 174. §.).

Alkotmány elleni izgatás vétsége. Alkotmány, a törvény, a hatóságok vagy hatósági közegek elleni izgatás vétségét követi el, a ki valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy a ki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállítása által, büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhív (Btk. 171. §.); a ki ugyanezen módon a törvény ellen, vagy a hatóságoknak törvényes hatáskörükben kiadott rendelete, meghagyása, határozata ellen engedetlenségre egyenes felhívást intéz vagy terjeszt, valamint az is, a ki valamely osztályt, nemzetiséget, vagy hitfelekezetet gyűlöletre a másik ellen, vagy a tulajdon vagy a házasság jogintézménye ellen izgat (Btk. 172. §.); a ki ugyanolyan módon a király személyének sértetlenségét, a trónöröklés törvényes rendjét, az alkotmányos államformát, vagy a törvény kötelező erejét megtámadja; ugyyszintén az is, ki az alkotmány egyes intézményei, a monarchia másik államával fennálló kapcsolat, vagy a magyar államot képező országok közt fennálló államközösség ellen, avagy a királynak, az országgyűlésnek, az országgyűlési bizottságoknak vagy a közös ügyek tárgyalására hivatott bizottságnak törvényes joga ellen lázít (Btk. 173. §.); a ki ugyanolyan módon, a törvény által büntettnak vagy vétségnek nyilvánított cselekményt, vagy valamely büntett vagy vétség elkövetőjét, annak elkövetése miatt feldicsér, vagy nyilvánosan kitüntet (Btk. 174. §.). *Kir. törvénytörvény-*

Alkotmányos egyeduradalom. Alkotmányos egyeduradalom az, melyben a főhatalom gyakorlása megvan osztva a fejedelem és a nemzet között, olyformán, hogy a törvényeket a nép választott képviselői

selői alkotják, de a fejedelem szentesíti; a kományt a fejedelem nevezi ki, de ezeknek működését az országgyűlés ellenőrzi és őket felelősségre vonhatja. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.” 9. l.)

Alkotmányos monarchia. L. Alkotmányos egyeduradalom.

Alom alkalmazása. A csendőrségi ló terhes szolgálatára való tekintettel a csendőrségi istállóokban az állandó alom alkalmazandó, melynél azonban szigorúan kell arra figyelni, hogy az alom fel ne rázassék és a ganaj az állásból minden ganajozás után azonnal eltávolíttassék. (Kh. 52. p.).

Alom beteg lovaknál. Beteg lovak részére kijelölt istállóban állandó alom sohasem alkalmazandó. (Kh. 53. p.)

Alom eltávolítása. Ha valamely állandó alommal ellátott istállóban ragályos (járványos) betegség üt ki, az alom azonnal eltávolítandó. (Kh. 54. p.)

Alom készítési módja és kezelése. Az állandó alom készítésénél a következő tartandó szem előtt: 1. Azon lóállások, melyek agyagburkolattal vannak ellátva, az alom lerakása előtt 3—4 cmtnyire gipszporral vagy hamuval feltöltendő. 2. Az örs rendszeresített alom-szalmailetékből minden január, április, július és október 1-én az első havi illeték $\frac{2}{3}$ része, tehát minden ló és állás után 34 kgr., réteg-alakulag hosszában és szélességben, még pedig egymás ellen rakott kalászokkal, egyszerre a lovak alá almozandó, a fennmaradó $\frac{1}{3}$, azaz lovanként 566 gramm pedig naponta utánszórandó. 3. Három hó elteltével az alapalom megújítandó, tehát a régi alom az istállóból kihányandó, minden egyes használatban volt állás gondosan kitisztítandó, az istálló kellőleg kiszellőzendő és a száraz szalma a régi alomból újra felhasználandó és ha szükséges a gipsz vagy hamuréteg, esetleg az agyagburkolat felső része is megújítandó. (Kh. 55. p.).

Alomszalma-adag sulya. Az alomszalma 8·5 kgros kötegekben szállítandó. (Gku. 31/a.)

Alomszalma minősége. A szalma száraz, egészséges, tiszta és dohszagnélküli legyen. (Gku. 31/a.)

Alsóbb rendű nyilvános helyek látogatása. L. Nyilvános helyek látogatása.

Alsó heveder. L. Heveder.

Altiszt. A csendőrségi állományban csak két altiszt rendfokozat van és pedig: az őrsvezető és őrmester. A csendőr, mint ilyen, a katonai állományban ugyan szintén altiszt rendfokozattal bír, de a csendőrségi állományban nem tekintetik altisztnek.

Altiszt iskolába vezényeltek közigazdálkodási osztaléka. L. Közigazdálkodási osztaléka az altiszt iskolába vezényelteknek.

Altiszt vizsga tárgyai. A csendőr-altiszt (őrsvezetői) vizsga tárgyai a következők: 1. magyar nyelv; 2. számtan (négy alpművelet és törtek); 3. irálytan; 4. csendőrségi szervezeti és szolgálati utasítás; 5. a csendőr-kerületi parancsnokság (felügyelőség) által közölt törvények, rendeletek és oktató természetű parancsok; 6. őrsirodavezetés; 7. fegyverutasítás; 8. a csendőrség közigazgatásának (gazdászatzkezelési utasítás, illeték-szabályzat) alapelvei, az őrsparancsnok ügykörének megfelelő mérvben; 9. szolgálati szabályzat I. rész; 10. gyakorlati szabályzat I. rész. (Szrvu. 27. §.)

Anyakönyvbe törvénytelen gyermek törvényesnek való bevezetése: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.). *Kir. járásbiróság.*

Anyakönyvbe törvényes gyermek törvénytelenként való bevezetése: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.). *Kir. járásbiróság.*

Anyország. L. Magyar állam.

Apa-állatnak tenyész-igazolvány nélkül, tenyésztési célokra való átengedése, vagy másnemű állatokkal közös legelőre hajtása: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.). *Közigazg. hatóság.*

Aprólékos kéziszer. Minden egyes ujoncz- és próba-csendőr az előirt aprólékos kéziszeret, az elméleti kiképzés alatt, sajátjából beszerezni és mindaddig, míg a csendőrség kötelékébe tartozik, készletben tartani, sajátjából gondozni és utánpótolni köteles. Az őrsparancsnok felelős azért, hogy a legénységnél az aprólékos kéziszer a meghatározott minőségben és mennyiségben készletben legyenek. A legénységnek megvan engedve, hogy az előirt aprólékos kéziszeren kívül jobb minőségű és nagyobb aprólékos kéziszeret (keféket) is készletben tarthasson. (Gku. 62. §.)

Aranka kiirtása. Arankát köteles minden birtokos, annak megjelenése után azonnal, alkalmas módon kiirtani. (Mgt. 51. §.).

Arzen ellenszere: magnésid-tej, melyet a legközelebbi gyógyszerertárból kell azonnal hozatni és az arzennel mérgezettnek nagy mennyiségben beadni. (Eá.).

Aszalt-gyümölcs télire való eltevése. L. Kertek mivélése.

Asztalkendők beszerzése. L. Asztal megterítése.

Asztal megrongálása nyilvános helyen. Nyilvános téren, a közönség használatára szolgáló asztal szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Asztal megterítése. A csendőr-laktanyában minden étkezéshez az asztal az őrsfőzőnő által megterítendő. E célból minden őrsön legalább két fehér asztalterítő, minden csendőr részére két-három tányér, egy ivó-pohár, ezenfelül egy közös só- és paprika-tartó és egy vizes korsó vagy palaczk a közigazdálkodás terhére beszerzendő. Az étkezéshez még szükséges evőeszközzel és két-három fehér asztalkendővel minden csendőrnek rendelkeznie kell. Az asztalteríték mindig tiszta legyen. (Á. sz. h. XV/6).

Asztalterítők beszerzése. L. Asztal megterítése.

Avar meggyujtása. L. Meggyujtása.

Á

Ágyak egymástóli távolsága. L. Legénységi szobák berendezése.

Ágyak elhelyezése. Az ágyak a laktanya-szobákban a férhelynek megfelelően, ajtók és ablakoktól lehetőleg távol, állítandók fel. A csendőr fekhelyét csakis az örsparancsnok engedélyével változtathatja. (Lsz. 2/26.)

Ágyak megvetése. Az ágyak naponta a felkelés után azonnal felrázatván, a következő módon újból megvetendők: 1. a szalmazsák az egyik lepedővel beterítettik s a lepedő szélei a szalmazsák és az ágydeszkák közé tömetnek; 2. a második lepedő azután az ágyra arányosan felterítettén, reá a hosszában és az ágy szélességéhez mérten összehajtott takaró fektetnek; 3. a lepedő hossz-szélei a takaróra akként hajtatnak fel, hogy a lepedő két külső, a takaró pedig egy belső egyenlő szélességű csikot képez; 4. az így összehajtott lepedő és takaró végei az ágy hosszához mérten aláhajtatnak; 5. a vánkös, magasabb részével a falhoz fordítva, az ágyfőn, az összehajtott lepedő és takaróra helyeztetik. (Lsz. 2/28.)

Ágyak méretei. Egy duczos vaságy 190 centiméter hosszú és 84 centiméter belközzel bír. (Illsz. 32/3.)

Ágyak nappali használata. A szolgálatból éjféltkor vagy még később, vagy általában fárasztó gyalogmenetek után bevonuló csendőröknek az ágyakon való fekvés nappal is meg van engedve, de a lábbelit ilyenkor le kell vetniök. (Lsz. 2/30.)

Ágyas tartása. L. Roszhirü nőszemélyekkel való barátkozás.

Ágyban holmi tartása tilos. (Lsz. 2/28.)

Ágylábak befestése. L. Butorzat gondozása.

Ágynemű gondozása. Az ágynemű mindig tiszta állapotban tartandó; ennek lelkiismeretes kimélése fölött őrködni az őrsparancsnok kötelessége. Az ágynemű gondatlanság-, esetleg roszakaratból való mocskolásából vagy rongálásából származó hiány mindig az azt okozó költségére azonnal helyreállítandó és az ilyen esetről a szakaszparancsnokságnak is jelentés teendő. Rongyos ágynemű semmi szín alatt sem türendő. A szalmazsákok tultömöttek és az előirt sulynál nehezebbek ne legyenek. Magánpárnákon csak fehér áthuzat alkalmazható. (Á. sz. h. XI/10.)

Ágynemű jókarban tartása. L. Átalány ágynemű jókarban tartására.

Ágynemű tisztántartási átalány. L. Átalány ágynemű tisztántartására.

Ágynemű váltásának ideje. L. Átalány ágynemű tisztántartására.

Ájtatos gyülekezeten vasárnap is végezhető: az ugynevezett bucsuczikkéknek, mint pl. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák stb. árusítása egész nap. (14837/92. km. r.)

Ájultak ápolása. L. Kimerültek ápolása.

Álarczos-menet rendezése hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás. (Kbt. 76. §.) *Közig. hatóság.*

Álladzó-láncz beakasztása. L. Álladzó-láncz fekvése.

Álladzó-láncz fekvése. Az álladzó-láncznak az állgödörben kell laposan feküdnie s azt akként kell beakasztani, hogy ha a kantárszárak nincsenek behuzva, alája két ujat könnyen be lehessen dugni. (Kh. 33. p.)

Álladzó-láncz hossza. Az álladzó-láncz hossza, kamók nélkül, egyenlő a feszítő-zablarudnak (szájvasnak) másfélhosszával. (Kh. 31. p.)

Állam fogalma. Az állam egy határozott földterületen állandó közös főhatalom és közös törvények alatt szervezkedett emberi társaságot jelent, mely-

nek czélja az, hogy benne mindenkinek joga biztosítva legyen s az anyagi és szellemi jólét, lehető legteljesebben megvalósuljon. (L. dr. Csiky Kálmán; „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 6. l.)

Államforma. Az államforma alatt annak meghatározását értjük, hogy az államban kit illet és miképen gyakoroltatik a főhatalom.

Államforma Magyarországon. Magyarország alkotmányos királyság a Habsburg-Lotharingi uralkodó ház alatt.

Államformák meghatározása. Az államformákban az egyed-uralmat és köztársaságot különböztetjük meg. Az egyed-uralom ismét kétféle: 1. korlátlan egyed-uralom (absolutismus) és 2. korlátolt vagy alkotmányos egyed-uralom.

Államfő. Az állam feje és az összes államhatalom személyesítője: a király.

Államhatalom. Azon állandó hatalom, melynek hivatása mindenkire kötelező szabályokat — törvényeket — alkotni, az állam összes ügyeit vezetni, a közjólétet előmozdító intézkedéseket megtenni, az állam védelméről gondoskodni, a közbéke és rend érdekeire felügyelni, a polgárok között keletkező vitás ügyekben igazságot szolgáltatni, az államot idegen országokkal szemben képviselni.

Államhatalom felosztása. Az államhatalom feloszlik: 1. törvényhozás, 2. kormányzó vagy végrehajtó és 3. igazságszolgáltatási hatalomra.

Állampolgárság. A magyar állampolgárság alatt azt a jogot és viszonyt értjük, melynél fogva valaki a magyar nemzet tagjának tekintetik, az alkotmány által biztosított jogokat élvezzi és a honpolgári köteleességeket teljesíteni tartozik. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 18. l.)

Állampolgárság megszerzése. A magyar állampolgárság megszerzeztetik: 1. születés vagy leszármazás által; 2. házasság által, ha ugyanis külföldi

nő magyar állampolgárhoz megy férjhez ; 3. honosítás által.

Állampolgárság megszűnése. A magyar állampolgárság megszűnik : 1. az államkötelékből való kilépés, illetve elbocsátás által ; 2. távollét által, ha u. i. a magyar honos 10 évig megszakítás nélkül Magyarország határán kívül tartózkodik és állampolgárságának fentartását nem kéri ; 3. házasság által, a midőn magyar nő idegen állampolgárhoz megy férjhez ; 4. ha a magyar honos idegen állam szolgálatába lép és a belügyminister felszólítására a seolgálatot el nem hagyja. (L. dr. Csiky Kálmán : „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 18. l.)

Állandó alom. L. Alom.

Állatbehozatalra kijelölt utak. A csendőrség köteles arra ügyelni, hogy oly helyeken, hol a m. kir. belépő-állomás a határszéltől távolabb befelé esik, a Romániából behozott állatok és állati nyerstermények, csak az e célra kijelölt utakon hajtassanak, illetve szállittassanak ; az ez utakon kívül talált ily állatok és állati nyerstermények letartóztatandók, illetve lefoglalandók s a legközelebbi m. kir. belépő-állomásnak átadandók. (Árt. Vr. 35. §.)

Állatcsoportok hajtása. Szabadon hajtott állatcsoportokkal (nyájak, csordák, falkák) a hajtsárok kötelesek úgy a szembejövő, mint a hátulról előre haladó járműveknek megállás nélküli elhaladására az utpályán elégséges helyet nyitni ; miért az állatcsoport mellett elégséges vezető, hajtsár stb. alkalmazandó. Kisebb állatcsoportokkal csak az ut fele részét szabad elfoglalni (Kvt. 109. §.)

Állategészség-rendőri szabályok a vendégfogadókra nézve. L. Vendégfogadókra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok.

Állategészségügyi záradék a marhaleveleken. L. Marhalevélállategészségügyizáradékkal való ellátása.

Állatforgalom határszélen. L. Határszéli állatforgalom figyelemmel kísérése.

Állati nyerstermények behozatalára kijelölt utak.
L. Állatbehozatalra kijelölt utak.

Állatkinzás. Állatok kinzása vagy durva bánalmazása nyilvánosan, botrányt okozó módon: közrend elleni kihágás (Kbt. 86. §.) *Élő szárnyas egerrek ajtóra való kifeszítése* ugyanezen kihágást képezi. (6498/89. bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Állatok által okozott károk. Állatok által okozott károkért azok gazdája felelős. (Mgt. 112. §.)

Állatok behozatala külföldről. L. Házi állatok behozatala külföldről.

Állatok csipései. Állatok csipései és harapásai következtében a megsértett részek gyakran igen megdagadnak és fájdalmasak, miért ily esetekben orvosi segílyt kell azonnal igénybe venni. Néha az egyébként ártalmatlan állatok, pl. legyek stb. csipései és marásai is mérges hatásuak, ha azok előbb hullákon, vagy rothadt anyagokon tartózkodtak. A méh vagy darázs fullánkja eltávolítandó s a megsérült rész olajjal bekenendő; nagyobb daganatokra pedig hideg borogatások alkalmazandók. (Eá)

Állatok egyenkénti hajtása. Állatok egyenként féken vagy pányván vezetendők az utakon. (Kvt. 109. §.)

Állatok elkülönítése ragadós betegség esetén. L. Ragadós betegségben lévő állatok elkülönítése.

Állatok felügyelet nélkül hagyása parancsoló szükség nélkül: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Állatok hajtása marhalevél nélkül. L. Marhalevél nélkül hajtható állatok.

Állatok harapása. L. Állatok csipései.

Állatok használata ragadós betegség esetén. L. Ragadós betegségben lévő állatok használata.

Állatok más földjére való beengedése. Állatoknak más mivvelés alá vett földjére gondatlanságból való beengedése: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Állatok megbetegedésének bejelentése. A házi állatok birtokosai, pásztorok, gyepmesterek, mészárosok, vágatási biztosok és mindazok, kik házi állatok gondozásával vannak megbizva, kötelesek a birtokukban, illetőleg a gondozásuk alatt álló állatoknak belső megbetegülését, vagy azok elhullását a községnek azonnal bejelenteni. (Árt. 23. §.) Ezen rendelkezések megszegése: kihágás. (Árt. 154. §.) *Közigazg. hatóság.*

Állatoknak, élőknak, a szállítási eszközökről való kirakása és hazaszállítása: vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r.)

Állatok ragadós betegségben külföldről való behozatala. L. Ragadós betegségben levő állatok külföldről való behozatala.

Állatok ragadós betegségei. Az állatok ragadós betegségei a következők: keleti marhavész, lépfene, veszettség; a lovak, szamarak és öszvérek takonykórja, illetőleg bőrférge; a szarvasmarhák, juhok, kecskék és sertések ragadós száj- és körömfájásai, továbbá a lovak és szarvasmarhák ivarszervein keletkező hólyagos kiütések; a lovak, szamarak és juhok rühei; a sertés-orbáncz (Árt. 24. §.)

Állatok száma egy marhalevelen. L. Marhalevelen felvehető állatok száma.

Állatok számbavétele. L. Közös legelőre hajtandó állatok számbavétele és megvizsgálása.

Állatok szekérben a marha-vásártérre nem bocsáthatók. (Árt. 34. §.)

Állatok tartása a laktanyában A csendőr-laktanyában, a hol szükséges, házőrző-eb és macska, továbbá éneklő-madarak is tarthatók. Más fényűzési, nem a közigazdálkodás vagyonához tartozó állatot, a legénység a laktanyában nem tarthat. (Á. sz. h. XI/3.)

Állatok tartózkodására szánt közhelyekre vonatkozó állategészség-rendőri szabályok. L. Vendégfogadókra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok.

Állatok vásártérre hajtása marhalevél nélkül. Álla-

tok marhalevél nélkül vásártérre nem bocsáthatók. (Árt. 11. §.)

Állatorvos alkalmazása a vásártéren. A vásártartásra jogosak kötelesek gondoskodni, hogy az állategészség-rendőri felügyelet céljából a vásárokon állatorvos alkalmaztassék. (Árt. 11. §.)

Állatorvosi állás elhagyása. Állatorvos (állami, törvényhatósági vagy községi), aki marhavész idején, habár lemondás folytán, de ennek szabályos elfogadása előtt, hivatalos állását elhagyja, vagy az azzal egybekötött szolgálat teljesítését, alapos ok nélkül, megtagadja vagy elhalasztja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 98. §.) *Kir. járásbiróság.*

Állatorvosi szolgálat megtagadása. Állatorvos, a ki súlyos esetekben a hivatásával járó szolgálatot, alapos ok nélkül, megtagadja vagy elhalasztja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 97. §.) *Kir. járásbiróság.*

Állatorvosi vénnyek ellátása. L. Orvosi vénnyek ellátása.

Állatsereglet mutogatása hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás. (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Állatvásártéren a vidéki marha elkülönítése. L. Szarvasmarha elkülönítése a vásártéren.

Állatvásártéren legeltetés. Állatvásártéren legeltetni nem szabad. (Árt. Vr. 36. §.)

Állatvásártér takarítása. Minden vásár után a vásárra jogosult, a vásártéren visszamaradt trágyát és hulladékot összetakarítani s fertőtleníteni tartozik. (Árt. Vr. 36. §.)

Állatvédelem. A csendőr figyelmeztetőleg lép fel, ha gyermekek vagy felnőtt emberek állatokkal pajkoskodnak, azokat kinnözzák vagy ingerlik. különös esetekben pedig, durva visszaélések megszüntetése végett, a közigazgatási hatóságnak jelentést tesz. (Szlgu. 88. §.)

Állás-oszlopokon alkalmazandó táblácskák. L. Táblácskák az állás-oszlopokon.

Állomás-szolgálati könyv. A napontai szolgálati működés és eredmények körülményes kimutatására szolgál. Ezen könyvbe bevezetendő: a keltezés, a hatóságoktól vett minden felszólítás, a járőrök portyázásai, azoknak az őrsparancsnok által történt ellenőrzése, a szomszédos őrsök járőreivel való találkozások, foglyok vagy rabok kísérése és átadása stb.; továbbá az eredmény és az ezen működések folytán kiérdemelt étkezési pótlékok száma. A „Megjegyzés” rovatba az őrsparancsnokságban előforduló változás, az előjárók megérkezése és eltávozása stb. veendő fel. Az őrsparancsnok ezen könyv vezetését a legnagyobb lelkiismeretességgel és tüzetességgel tartozik végezni. (Szlgu. 107. §.)

Állomás-szolgálati könyv betekintése a belügyminiszter kiküldötte, a főispán és alispán által. Ha a nevezettek valamelyike az őrslaktanyát meglátogatja, kívánatukra azoknak az állomás-szolgálati könyv betekintés végett előterjesztendő s a biztonsági szolgálatra, valamint a hatóságok utmutatásainak foganatosítására vonatkozó felvilágosítások megadandók. (Szlgu. 93. §.)

Állomás-szolgálati könyvbe való bevezetése a teljesített szolgálatnak. L. Szolgálat bevezetése az állomás-szolgálati könyvbe.

Állomás-szolgálati könyvek kiselejtítése öt év lejárta után eszközlendő. (45361/89. hm. r.)

Álomfejtéssel való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járásbiróság.*

Állóruha-fogason tartása a ruházatnak. Állóruha-fogason a ruha vagy egyéb felszerelési cikkek csak addig tarthatók, a meddig az takarítás vagy szárítás céljából szükséges. (Á. sz. h. III/17.)

Általános tömegalap. Az összesített tömegalap kezeléséből s illetőleg a tömegrészeseknek a tömegrendszer szerinti felruházásából eredő bevételek (pl. az egyenruházati cikkek kiszabásánál elért anyagmegtakarítások értéke, hasznavehetetlen tö-

megbeli tárgyak elárvereléséből befolyó összegek, takarékpénztárakban elhelyezett tömegbeli tőkék kamatai stb.) külön alapban kezeltetnek, mely „Általános tömegalap”-nak neveztetik. (Gku. 35/2.)

Általános tulajdonságok, melyek a csendőrtől követeltetnek. L. Csendőrtől követelt általános tulajdonságok.

Általános vadászati tilalom. L. Vadászati tilalom.

Ápolása a megsebesült ellenszegülőnek. L. Megsebesült ellenszegülő ápolása.

Ápolása a patának. L. Paták ápolása.

Ápolása a szolgálatban megsérült legénységnek. L. Szolgálatban megsérült legénység ápolása.

Ápolása az egészségnek. L. Egészség ápolása.

Ápolási költségek megtérítése. L. Betegápolási költségek megtérítése.

Árkok átjáróinak az életbiztonságra veszélyes állapotban való tartása, vagy az erre nézve kiadott hatósági intézkedések nem-teljesítése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Árnyékszék fertőtlenítése. Árnyékszékekbe finomra tört száraz föld, klórmész vagy vasgálicz-oldat öntendő. (Eá.)

Árszabály megszegése. Árszabály, mely valamely iparágra vagy annak valamelyik részére hatóságilag megállapított, megszegése: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 139. §.) *Közigazg. hatóság.*

Árvák nevelési járuléka. L. Nevelési járulék.

Árvák nyugdíjigénye. L. Özvegyek és árvák nyugdíjigénye.

Árverési jegyzőkönyv a hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak elárvereléséről. L. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak eladása.

Árverés meghiusítása. Árverés (nyilvános) eredményének meghiusítása, vagy csökkentésére való működés, összebeszélés, a nyereségben való osztás, vagy más jutalom vagy előny ígérese által, vagy ilyen célból nyereség-rész, jutalom vagy előny elfogadása: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 128. §.) *Kir. járásbiróság.*

Árviz alkalmával követendő eljárás. L. Vizáradás alkalmával követendő eljárás.

Árviz vagy más elemi csapások esetén vasárnap is végezhető: a védelmi munkák, valamint az illető elemi csapások következményeinek eltávolítására vagy orvoslására elkerülhetlenül szükséges munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Árujegyek, melyek könnyen valódi pénznek tekinthetők, készítése és forgalomba hozatala: kihágás. (Kbt. 59. §.) *Kir. járásbiróság.*

Átadási ideje a letartóztatottaknak. L. Fogoly átadási ideje.

Átalány ágyneműek jókarban tartására. Minden örs a használatban levő ágyneműek elhasználásáig való jókarban tartása céljából foltozásra való anyaggal láttatik el. Ezen javításból eredő költségek fedezésére minden örs, a rendszeresített létszám után, havonként előlegesen 2 fillért kap. (Illsz. 63. §.)

Átalány ágyneműek tisztántartására. Minden légénységi egyén után 4 lepedő és 2 vánkoshéj, nősöknek 8 lepedő és 4 vánkoshéj van rendszeresítve. Ezen tárgyak mosatása, illetőleg kicserélése május 1-től október végeig minden 14-ik nap, november 1-től április végeig havonta egyszer eszközözlendő. A lepedő egyszeri mosatásáért havonként 8 fillér és egy vánkoshéj mosatásáért 4 fillér állandó átalány fizettetik az örsnek havonként előre a rendszeresített létszám után. (Illsz. 62. §.)

Átalányból a közgazdálkodásba átutalt pénzek a csendőrök közös vagyonát képezi és csakis a közgazdálkodás céljaira használhatók fel. (Á. sz. h. XIV/8.)

Átalány butorfestésre. L. Butorfestési átalány.

Átalány csizmakoptatásra. L. Csizmakoptatási átalány.

Átalány élelmi cikkek szállítására. L. Élelmi cikkek szállítási átalány.

Átalány iroda fűtésére. L. Irodafűtési átalány.

Átalány iroda világítására. L. Irodavilágítási átalány.

Átalány istálló világítására és az istállószerrek jókarban tartására. L. Istállók világítására és az istállószerrek jókarban tartására szolgáló átalány.

Átalány konyhaberendezésre. L. Konyhaberendezési átalány.

Átalány lóápolás és istállófelszolgálatra. L. Lóápolási és istállófelszolgálati átalány.

Átalány lóvasalásra. L. Lóvasalási átalány.

Átalány pótlóidomítók ruhakoptatására. L. Pótlóidomítók ruhakoptatási átalánya.

Átalány szalmazsák-töltésre. L. Szalmazsáktöltési átalány.

Átalány-számlakönyv. Az átalány-számlakönyvet az őrsparancsnok vezeti és a pénztár-asztalban őrzi meg. Lezárása őrsátadások és az év végével eszkozlendő. Ilyenkor a bevételi és kiadási rovat összegezendők s a maradvány kimutatandó. Év végén ez a maradvány képezi a következő év első bevételi tételét, mely azonban tételszám nélkül vezetendő be. Őrsátadásnál a maradvány a tárgyhásábban szóval kiirandó, a lezárás keltezendő s úgy az átadó, mint átvevő, valamint a pénztárkulcsot kezelő csendőr által aláirandó. Parancs alapján eszkozlott bevétel vagy kiadás esetén a vonatkozó parancs az átalány-számlakönyvhöz csatolandó és ez a körülmény az iktatókönyvben felmlitendő. Az átalány-számlakönyvben a folyó-(tétel-) szám minden évben 1-gyel kezdve folytatandó az év végéig. Az okmányokra ezen folyószám, alá pedig tört alakban a mellékletek száma irandó. (Gku. 80. §.)

Átalány téli és nyári takarók, szalmazsákok és lószőrvánkosok tisztántartására. Ezen ágyneműek minden évben egyszer, július hóban tisztitandók. Az állandó évi átalány egy téli és egy nyári takaró után összesen 40 fillér, egy szalmazsák és lószőrvánkos után együtt 24 fillérből áll s az

örsöknek a rendszeresített létszám után, előleges havi részletekben fizettetik. A lovas-örsöknek a lóápoló takarója, szalmazsákja és vánkosa tisztítására évenként 44 fillér jár. (Illsz. 64. §.)

Átalány tisztogatásra. L. Tisztogatási átalány.

Átalány világításra. L. Világítási átalány.

Átalány vizhordatásra. L. Vizhordatási átalány.

Áthelyezett csendőrök közigazdálkodási osztaléka. L. Közigazdálkodás megbecslése áthelyezések alkalmával.

Áthelyezés alkalmával a tömegbeli tárgyakkal követendő eljárás. L. Tömegbeli tárgyakkal követendő eljárás áthelyezés alkalmával.

Átlépése a határnak. L. Határ átlépése.

Átvétele a tömegbeli cikkeknek. L. Tömegbeli cikkeknek az örsön való átvétele.

Átvonulása lovascsendőröknek városokon. L. Lovascsendőrök átvonulása törvényhatósági joggal felruházott városokon.

Átvonulási szállás. Ha az állandó beszállási állomáson kívül való szolgálati alkalmazás vagy áthelyezés folytán valamely menet-állomáson való éjjelezés szüksége áll be, akkor a csendőrnek átvonulási szállásra van igénye. (Illsz. 32/6.) Az ideiglenes elhelyezésért fejenként és naponként 2 fillér fizetendő a községi előljáróságnak. Nős egyének, ha családjukkal utaznak, két ágyra, nőtleneknek, illetve család nélkül utazó nősöknek egy ágyra, vagy ha ilyen kiszolgáltatása nem lehetséges, tiszta uj szalmából készített és lepedővel borított fekhelyre van igényük. (Illsz. 32/5.)

B

Bab-termelés. L. Kertek művelése.

Bab télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Bajor hatóságok megkeresésére eszközendő letartóztatás. A bajor igazságügyi vagy közigazgatási hatóságtól valamely közönséges büntett vagy vétség miatt üldözött egyén előzetes letartóztatása iránt a csendőrséghez érkező megkeresések, ha azokban hivatkozás történik arra, hogy az illető ellen közönséges büntett vagy vétség miatt bírói elfogatási parancs van kibocsátva, vagy az illető közönséges büntett vagy vétség miatt jogerős büntető ítélettel szabadságvesztésre van ítélve, a mennyiben az illető nem magyar vagy osztrák állampolgár — haladéktalanul teljesítendő. Az ilyen egyéneket legkésőbb 48 óra alatt a hazai bíróságnak kell átadni. (90421/92 bm. r.)

Bajlársiatlan nyilatkozatok. L. Politikai vitatkozás.

Balesetknél segélynyújtás. L. Segélynyújtás balesetek alkalmával.

Bal málhatáska csomagolása. L. Málhatáska.

Baromfi becsértéke. A közgazdálkodási vagyon megbecslésénél a baromfi értéke a piaci árak szerint számítandó. (Á. sz. h. XVI/5.)

Baromfi értékesítése. L. Fölös számú baromfi és termények értékesítése.

Baromfi megölése. Baromfi, ha tilosban találtatik és behajtása nehézségekbe ütközik, megölhető. (Mgt. 90. §.)

Baromfi-szállítás vasárnap déli 12 óráig eszközölhető. (14837/92. km. r.)

Baromfi tenyésztés. A hol különös akadályokba nem ütközik, minden örs 10—15 tyukot és egy-két kakast köteles tartani. Ezen baromfi, helyes nevelés és gondozás mellett, nemcsak az egész évre szük-

séges tojással, de csirkével is el fogja látni az örsöt. Oly örsökön, a hol ezt a viszonyok megengedik, a vidéknek megfelelő baromfi, mint csirke, liba, kacska, pulyka, gyöngytyuk stb. a közigazdálkodás javára nagyobb mennyiségben is tenyészthető. (Á. sz. h. XIV/4.)

Bántalmazása a csendőrnek. A csendőrt büntetlenül senki se merészelje bántalmazni (Vekm. 4. §.)

Bántalmazása a harczképtelen ellenszegülőnek. L. Harczképtelen ellenszegülő bántalmazása.

Bányatulajdonos kötelessége járványos betegség esetén. Bányatulajdonos, a kinek bányatelepén járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik : közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közigazg. hatóság.*

Bányászati és kohászati iparnál vasárnap is végezhető egész nap : 1. A vízmentesítés és légvezetés céljából szükséges munkák ; 2. a javító-munkák aknában, tárnákban, járó- és szállító nyílásokban, gépeken, gőzkazánokon és más erőműveken, szállító pályákon és azokhoz tartozó berendezéseken, továbbá az ilyen javító-munkák végett szükséges műhelyi munkák — a mennyiben az itt felsorolt munkák az üzem megakasztása nélkül köznapon nem végezhetők ; 3. a félbeszakítást nem tűrő munkák érczelőkészítő, érczfeldolgozó (pörkölő, olvasztó, foncsorító, lugzó fémválasztó, villamosfémajtó) művekben, valamint az azokkal kapcsolatos vegyi művekben, sófőzőknél és a kokszkemenchéknél ; 4. mindazon munkák, melyek elhalasztása a földfelület, illetőleg a műtelep biztonságát, személyek életét vagy egészségét veszélyezteti. (1749/91. pm. r.)

Báránytartás. L. Tehén és báránytartás.

Becslés alá veendő közigazdálkodási tárgyak. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról.

Becslése a beszolgáltatott ruházatnak. Becslés alatt a szárny raktárába beszolgáltatandó ruha- és

lószerelvényi czikkek pénzbeli értékének, megállapítása értetik. A becslést egy bizottság eszközli, mely a szárnyparancsnokból (helyetteséből), a helyi őrsparancsnokból és a szárny törzsőrmesteréből áll. Ha a tömegtulajdonosnak a becslés ellen kifogása van, jogában áll felelbezní, mely esetben a szárnyparancsnokság a kifogásolt czikkeknek és a tömegkönyvnek beküldése mellett, a kerületi parancsnokságnak jelentést tesz, mely végérvényesen határoz. A tömegvagyon ennek megtörténteig nem szolgáltat ki, miután azon esetben, ha a felelbezés elutasittatik, a felmerülő költségek abból fedezendők. (Gku. 55. §.)

Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról. Ha valaki a közgazdálkodás tagjává lesz vagy abból kilép, a közgazdálkodási vagyon megbecsülendő és erről becslési jegyzőkönyv veendő fel. Ezen jegyzőkönyv egy ivre szerkesztendő, melynek 3. lapoldalán, azon esetben, ha a belépő tag a közgazdálkodásba részleteket tartozik fizetni, „befizetési iv” szerkesztendő. Becslés alá a következők veendők: 1. az élelmi czikkek; 2. a sertések; 3. a baromfi; 4. a kerti és mezei vetemények; 5. a tüzelő-anyag. Ezek becsértékéhez a közgazdálkodás készpénze és az egyes résztvevők esetleges tartozása hozzáadandó, míg a közgazdálkodás netaláni tartozása levonandó. Az így nyert összeg annyi részre osztandó, ahány tag a közgazdálkodásban résztvesz. Ezen hányad képezi a kilépő tagnak kifizetendő és az új belépő-tag által befizetendő pénzösszeget. A becslést az étkezési bizottság a távozó vagy belépő tag jelenlétében eszközli. (A. sz. h. XVI/2.) Ha a közgazdálkodás kötelékéből való megválás, szökés vagy elhalálozás folytán történik, a becslésnél ezen tagot egy csendőr képviseli. (Á. sz. h. XVI/13.)

Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról felterjesztése. Az őrs közgazdálkodási vagyonáról felvett minden becslési jegyzőkönyv szolgálati uton az

előljáró szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel. (Á. sz. h. XVI/27.)

Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról időszakonkénti felvétele. Az esetről-esetre előforduló becsléseken kívül, a közigazdálkodás minden márczius, június, szeptember és deczember hó végén megbecsülendő és a becslési jegyzőkönyben az egyes tagokra eső hányad is feltüntetendő. A deczember havában felterjesztett ily jegyzőkönyvekhez az őrs közigazdálkodásának törzsvagyonáról vezetett leltár másolata is csatolandó. (Á. sz. h. XVI/27.)

Becslést eszközlők. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról.

Becsületsértésért a bünvádi eljárás megindítása. Becsületsértésért hivatalból a bünvádi eljárás csak a következő esetekben indítható meg: 1. ha hatóság vagy annak küldöttsége ellen; 2. ha a közös hadsereg, hadi-tengerészet, honvédség vagy pedig ezeknek valamelyik önálló része ellen követtetett el. (Btk. 270. §.)

Becsületsértés vétsége. Elköveti: a ki más ellen meggyalázó kifejezést használ vagy meggyalázó cselekményt követ el, a mennyiben rágalmazás nem forog fenn. (Btk. 261. §.) Kir. járásbiróság.

Becsületsértő állítás nyomtatvány útján közzétételével való fenyegetés. L. Fenyegetés.

Bedugaszolása a fegyvercső-torkolatnak. L. Fegyvercső-torkolat bedugaszolása.

Befagyott vizeken való közlekedés. A csendőrségnek ügyelni kell, hogy a közlekedés befagyott vizek jegén, csakis a hatóság által megállapított pontokon történjék. (Szlgu. 86. §.)

Befolyása az őrsparancsnok személyének az őrs állapotára. L. Őrsparancsnok személyének befolyása az őrs állapotára.

Befonásból eredő túlkiadások. Az istálló állásoszlopok és válasz-rudak befonásából eredő túlkiadás, az átalányból a szárnyparancsnokság által kiutalványozható. (Kh. 57. p.)

Bejelentése a bujakór-betegségeknek. L. Bujakór-betegségek bejelentése.

Bejelentése beteg állatoknak. L. Állatok megbetegedésének bejelentése.

Belső betegségei a lovaknak. L. lovak belső betegségei.

Belügyi államtitkár laktanyába érkezése esetében követendő eljárás. L. Ministerek.

Belügyministeri kiküldött a laktanyába érkezése esetében követendő eljárás. L. Ministerek.

Belügyminister laktanyába érkezése esetében követendő eljárás. L. Ministerek.

Bemutatások L. Jelentkezések.

Bemutatkozása a csendőrnek a közigazgatási hatóság főnökénél. L. csendőr bemutatkozása a közigazgatási hatóság főnökénél.

Bemutatkozása a vasut-ügyeleti csendőrnek. L. Vasut-ügyeleti csendőr jelentkezése.

Bemutatkozásai az őrsparancsnoknak. L. Őrsparancsnok bemutatkozásai.

Bemutatkozás az előbbkelő egyéneknél. L. Személyi ismeretek.

Besugó adatainak értéke. A besugó által szolgáltatott adatok értékére nézve a káros általi gyanúsítás alatt felsoroltak mérvadók. (Á. sz. h. VII/24.)

Besugók jutalmazása. L. Bizalmi egyének megszerzése.

Besugókkal való érintkezés. L. Községek portyázása.

Besugók szerzése. L. Bizalmi személyek szerzése.

Besugó nevének titokban tartása. A közbiztonsági ügyben titokképen vett felvilágosítást vagy utbaigazítást közlő (besugó) nevét elárulni a csendőrnek nem szabad. Ennélfogva a titkos besugóknak megnevezése, vagy az azokra habár általánosságban név-említés nélkül való hivatkozás is, szolgálati jelentésekben vagy tényváltozatokban mellőzendő. Ha azonban a besugó nyíltan is, tehát

a hatóság vagy bíróság előtt tanuképen hajlandó fellépni, úgy ez már nem besugásnak, hanem feljelentésnek veendő. (Á. sz. h. VII/24.)

Beszámítása a laktanya-ügyeleti szolgálatnak. L. Laktanya-ügyeleti szolgálat beszámítása.

Beszámítása a nyomdánál teljesített szolgálatnak. L. Nyomdánál teljesített szolgálat beszámítása.

Beszámítása a pénztár-ügyeleti szolgálatnak. L. Pénztár ügyeleti szolgálat beszámítása.

Beszámítható szolgálati idő a nyugdíj megállapításánál. L. Nyugdíjba beszámítható szolgálati idő.

Beszerezése a vivási gyakorlatokhoz szükséges eszközöknek. L. Vivási gyakorlatokhoz szükséges eszközök beszerzése.

Beteg állatok bejelentése. L. Állatok megbetegedésének bejelentése.

Beteg állatok husának használása. Beteg állatok husának, e körülményt tudva, emberi eledelre való használása, vagy e célra másoknak adása: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 104. §.) *Közigazg. hatóság.*

Beteg állatokra vonatkozó rendeletek megszegése. Beteg állatokra vonatkozó, az emberek egészségére háramolható veszélyek kikerülése végett kiadott rendeletek megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 103. §.) *Közigazg. hatóság.*

Betegápolási költségek megtérítése. A katonai és polgári gyógyintézetekben és tébolydákbán gyógykezelt legénység után felmerülő élelmezési-, ápolási- és szállítási költségek a beteg legénység zsoldjából fedezendő. A laktanyában vagy magánlakáson gyógykezelt nős vagy nőtlen legénység gyógykezelési (orvos, gyógytár, stb.) költségeit a csendőrségi javadalmazás viseli, miért azonban a beteg zsoldjából, ápolási díj fejében, napi 1 korona 16 fillér megtérítendő; a fenmaradó zsoldrészlet a nőtlen legénység után az illető örs közigazdálkodásának, a nős után pedig az illetőnek vagy családjának fizetendő ki. A kórházban vagy téboly-

dában ápolat nős vagy nőtlen legénység zsoldjából az ápolási és gyógykezelési, valamint a beteg és netaláni kísérője után felmerült utazási költségek levonandók és a nőtlen betegek fenmaradó zsold-része az állomány illetékes örs közzgazdálkodásába bevételezendő, míg a nős legénység zsoldjának fenmaradó része, családjának kifizetendő. Gyengélkedők szolgálatmentessége esetén ápolási költségek nem számíthatók fel, azonban az illetők illetékeik teljes élvezetében maradnak. (Illsz. 46/3.)

Betegápolási költségekről szóló kimutatás családja körében ápolat nős legénységről. Az ápolás és gyógykezelés szükségességének megszűntével, az orvosi díjakról szóló számla, az esetleg alkalmazott ápoló költségeiről kiállított nyugta, a gyógyszerekről pedig az orvosi vényekkel felszerelt számla az örsparancsnok által beszerzendő és kimutatásba foglalva a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. Az esetleg felmerült fertőtlenítési költségek a kimutatásba számítandók fel. (Gku. 18/a.)

Betegápoló alkalmazása. A családjánál ápolat beteg mellé, ha az orvos szükségesnek tartja, a hány napra azt az orvos véleményezi, az örsparancsnok által betegápoló fogadandó fel. Az ápoló díjai a gazdasági átalányból előlegezendők. (Gku. 18/a.) A fenti feltétel mellett és időre a laktanyába ápolat beteg nőtlen legénység mellé is alkalmazható ápoló. (Gku. 18/c.)

Betegápoló szolgálatának elhagyása. Betegápoló, ki állami, törvényhatósági vagy községi kórházban határozott időtartamra van alkalmazva, ha járvány idején szolgálatát ezen idő lejártá előtt elhagyja; közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 95. §.)
Kir. járásbiróság.

Beteg csendőr által az örsön visszahagyott tárgyak. L. Kórházba átadott csendőr visszahagyott tárgyai.

Beteg csendőr felruházása. A kórházba menő betegek három pár fehérneműt, továbbá sapkát,

zubbonyt, köpenyt, nadrágot, csizmát, keztyűt, nyakravalót és járőrtáskát, valamint az időjárás és a kórház távolságához képest, téli inget és gatyát is visznek magukkal. A szolgálat-teljesítés közben megbetegedett legénység a körülmények szerint a fenti ruházattal, vagy a nála levő teljes felszereléssel adatik át a kórháznak. Az utóbbi esetben a szerelvényi és felszerelési cikkeknek az illetékes örsre való küldése iránt, a kórház-állomás helyén levő, esetleg a legközelebbi örs intézkedik. Az átalány pénztárból ez esetben a szállítási költségekre előlegezett összeget, az igazoló okmány alapján, a szárnyparancsnokság megtéríti. (Gku. 51/1.) A kórházba menő legénység a szerelvény, fegyver és lőszert az örsparancsnoknak adja át. (Gku. 66/5.)

Beteg csendőr kórházon kívüli ápolásáról teendő jelentés. Minden ilyen esetben, ha a beteg akár nős, vagy nőtlen, orvosi bizonyítvány csatolása mellett, a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Gku. 18. §.)

Beteg csendőr okmányai. L. Kórházba átadott részére kiállítandó okmányok.

Beteg csendőr pénz és értéktárgyai. L. Kórházba átadott csendőr pénz és értéktárgyai.

Beteg csendőr részére kiállított menetlevéllel, használat után való eljárás. Az ily menetlevelek használat után piros tentával „érvénytelen“ átirással ellátva, irattárba teendők. (Gku. 17/5.)

Beteg csendőr szolgálati pótdíja. I. szolgálati pótdíj betegség esetén.

Betegek ápolása. A megbetegedett legénység rendszerint kórházban ápolandó. Nős legénység, ha családja kívánja és ha a betegség természete megengedi, családja körében ápolható. Azonban ragályos betegség esetén a legénység, úgy a nőtlen mint a nős, ez utóbbinak családtagjai és a cselédség csak orvosi engedéllyel ápolhatók a laktanyában. Különben a beteg teljesen elkülönítendő a községben e célra esetleg kijelölt épü-

letben (barak) vagy ha ilyen nincs, magánházba. A nőtlen legénység súlyos megbetegedés esetén, ha állapota a legközelebbi katonai kórházba való szállítását nem engedi meg, vagy ha felgyógyulása ily uton rövid idő alatt várható, a laktanyában ápolható. (Illsz. 46. §.) Az ily megbetegedésről az orvosi bizonyítvány a szárnyparancsnoksághoz azonnal felterjesztendő. A beteg összes illetékei élvezetében marad, azonban naponta 1 korona 16 fillér ápolási és gyógykezelési költséget fizet. A költségek elszámolására a „Betegápolási költségek”re vonatkozó kimutatás” alattiak mérvadók. (Gku. 18/c.)

Beteg kinézésű csendőrrel való eljárás. L. Egészség ápolása.

Beteg lovak gyógykezelése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Beteg lovak gyógykezeléséből felmerülő költségek elszámolása. A költségek kimutatásba foglalva számítandók fel, mely kimutatás a Gku. 72. és 75. §-aiban előírt okmányokkal szerelendő fel.

Beteg lovakkal eljárás. A csendőrségnél beteg lovak gyógykezelése első sorban honvéd-, ennek nem létében közöshadseregbeli állatorvos vagy gyógykovács s végre állami, megyei vagy városi állatorvos által eszközendő. (Kh. 62. p.) A beteg lovak rendszerint a szárny vagy szakasz állomásra bevonandók, kisebb betegségeknél azonban, ha az őrsállomás helyén állatorvos létezik, ott gyógykezelendő (Kh. 63. p.) Csekélyebb betegségeknél, állatorvos hiányában, az őrsparancsnok a lóügyekre vonatkozó szabályok 68. §-ában foglalt utmutatás, a nyereg- és hevedernyomásnál pedig a következők szerint járjon el: 1. Nyeregnyomás a hátgerinczen és a háton, a bőrnek és az alatta fekvő részeknek a nyereg általi horzsolása folytán, kisebb vagy nagyobb daganat alakjában, a hevedernyomás pedig a heveder fekvésének megfelelőleg, az alatt vagy annak széleinél keletkezik; 2. Ha

a nyereg-nyomás igen csekély, akkor az puha tapintatu duzzadásból áll, melyen sem fokozott hevültség, sem különös érzékenység nem észlelhető. Erősebb feltörésnél a nyomás helye sokkal melegebb, az ujjakkal való érintésnél fájdalmas, a daganat kemény, vagy a bőr fel van horzsolva és sebesre dörzsölve. 3. A nyereg-nyomást leginkább a rossz nyergelés és málházás, továbbá a lovas nyugtalan és hanyag ülése idézi elő. 4. A heveder-nyomást főleg a hevedernek száraz, kemény és kérges volta idézi elő, nemkülönben, ha a felső heveder erősebben huzatik meg, mint az alsó. 5. A legcsekélyebb nyereg- vagy hevedernyomásnál is, 36 órán át szakadatlanul, tehát éjjel és nappal, négyrét vagy többször összehajtott, hideg vízzel nedvesített vászondarabból való borogatások, vagy eczetes hideg vízzel meglocsolt friss gyepszeletek alkalmazandók. 6. A vászondarab, valamint a friss gyepszelet, melynek mindig hidegnek és nedvesnek kell lennie, a felső hevederrel erősítettik a nyereg-, illetőleg a hevedernyomásra. 7. Ha a daganat a legszorgosabb borogatások daczára sem mulik el 36 óra lefolyása alatt, akkor a ló haladéktalanul állatorvosilag gyógykezelés alá veendő. 8. Mardaganatoknál a ló azonnal állatorvosi gyógykezelés alá veendő s addig is, míg az állatorvos megérkezik, szorosán az 5. pont szerint járandó el. (Kh. 64. p.) Ha a kincstári szolgálati ló bármiféle betegségbe esik, a legközelebbi állatorvos vagy okleveles gyógykovács által azonnal megvizsgáltatandó és a betegség neve, valamint a gyógykezelési eljárás a gyengélkedő könyvbe bevezetendő. A betegség neméről, valamint az állatorvos által a gyógykezelésre nézve adott utasításról a szakaszparancsnokságnak, még pedig ha a ló gyógyítható és nem ragályos írásbelileg, különben táviratilag azonnal jelentés teendő. Ragályos, vagy nem ragályos, de gyógyíthatlan betegség esetében a szakaszparancsnok a helyszínére mindig kiszáll

és ő teszi meg a további intézkedéseket. (Gku. 71. §.)

Betegség folytán szabadságoltak illetékei. L. Szabadságoltak illetékei.

Betekintés a szolgálati könyvecske „meghagyás” rovatába. L. Szolgálati könyvecskébe való betekintés magánszemélyek által.

Betekintése az állomás-szolgálati könyvnok hatósági főnökök által. L. Állomásszolgálati könyv betekintése.

Betelt írókönyvek megőrzése. L. Írókönyvek, beteltek, megőrzése.

Betelt könyvek ujjakkal pótlása. L. Könyvekbe betoldás alkalmazása.

Betelt számolókönyvek megőrzése. L. Számolókönyvek, beteltek, megőrzése.

Betemetettekkel eljárás. Életveszélyes helyzetükből kiszabadítandók, szájukból és orrlyukaikból az omladék, por stb. kimosandó s mialatt rajtuk felélesztési kísérlet vétetnék elő és ruházatuk eltávolíttatnék, azon okból, hogy vigyázatlanság által e mozdulatoknál újabb baj ne okoztassék, meggyőződés szerzendő aziránt, hogy valjon csonttörések nem keletkeztek-e? (Eá.)

Betömése a fegyvercső-torkolatnak. L. Fegyvercső-torkolat bedugaszolása.

Bevásárlás hitelbe. L. Hitelbe való bevásárlás.

Bevásárlás készpénzzel való eszközlése. Az örsök által a közigazdálkodás részére eszközölt minden bevásárlás azonnal készpénzzel kifizetendő (Lsz. 8/91). Ha azonban nagyban való bevásárlás végett hitel igénybe vétele czélszerűnek mutatkozik, erre a szakaszparancsnokságtól engedély kérendő. (Gku. 78/2).

Bevezetése a szolgálatnak az állomás-szolgálati könyvbe. L. Szolgálat bevezetése az állomásszolgálati könyvbe.

Bevonása a lábnyüg végének. L. Lábnyüg végének bevonása.

Bezsirozása a fegyvercsöveknek. L. Fegyvercsövek bezsirozása.

Bélgörccs a lovaknál. L. Lovak bélgörccse.

Bélyeghamisítás vétsége. Elköveti: a ki az állam által kiadott bélyeget, postajegyet, vagy az adóbiztosításra szolgáló más jegyet, pecsétet, valamely edény ürtartalmának, vagy valamely fém természetének és beltartalmának bizonyítására szolgáló állami vagy hatósági jegyet utánoz vagy meghamisít, ugyszintén aki ily bélyegeket, jegyeket, pecsétet, tudva forgalomba hoz, vagy azokat értéktelenítési jelök eltávolításával ismét használja; amennyiben az okozott vagy megkísérlett károsítás miatt súlyosabb büntetés alá eső cselekményt nem követett el. (Btk. 412. §.) *Kir. törvényszék.*

Bélyegjegyek hamisítása nem azon célból, hogy forgalomba hozassanak: kihágás. (Kbt 57. §.) *Kir. járásbiróság.*

Bélyegmentessége az igényjogosultak folyamodványainak. L. Igényjogosultak folyamodványainak bélyegmentessége.

Bérkocsi használata a legénység által. L. Menetlevél.

Bérkocsi-ipar vasárnap egész nap végezhető. (14837/92 km. v.)

Bérlő jogai a mezei lopás és rongálás eseteiben. L. Földbirtokos.

Billentyű rángatás nélküli elcsettentése. L. Czélzás gyakorlása.

Biróság. A biróság feloszlik első folyamodásu, másod- és harmadfoku biróságra. — Első folyamodásu biróságok: a kir. járásbiróságok, kir. törvényszékek és a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék. — Másodfoku biróságok: a kir. ítélő, táblák, számszerint 11; ezeknek székhelyei: Budapest, Kassa, Pozsony, Győr, Pécs, Szeged, Temesvár-Nagyvárad, Debreczen, Kolozsvár és Maros-Vásárhely. — Harmadfoku biróság: a kir. Curia Budapesten.

Biróságnak az őrparancsnok által teendő jelentések. L. Jelentéstétel a bíróságokhoz.

Biróságnak járőrök által teendő jelentések. Ha a bíróságnak székhelye nem az őrállomás helyén van, a csendőr járőr köteles a bíróságnak közvetlenül táviratilag, esetleg szolgálati jeggyel jelentést tenni, ha: 1. hullát talál és valószínű, hogy a halál büntetendő tett által idéztetett elő; 2. ember élete vagy testi épsége ellen intézett merényleteknél, ha a sérült állapota életveszélyes. (Á. sz. h. VII/37.)

Bizalmi személyek jutalmazása. L. Bizalmi személyek megszerzése.

Bizalmi személyek megszerzése. Bizalmi személyek (besugók) megszerzése minden csendőrnek kötelessége, mivel azok a szolgálat sikeres kezelésére megbecsülhetlen előnnyel vannak és akárhány esetben ilyenek nélkül eredményt elérni lehetetlen. Ezen besugóknak fontosabb eseményeknél, ahhoz arányosított pénzbeli jutalom is kilátásba helyezhető, azonban az ilyen ígéret alapján elért siker után, erről szolgálati uton, a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Á. sz. h. VII/30.)

Bizonyítványok kiállítása csendőr-legénység által. Csendőrségi személyek és parancsnokságoknak, szolgálati teendőikkel összefüggésben álló ügyekre vonatkozólag, írásbeli bizonyítványokat kiállítani nem szabad. (Szlgu. 15. §.)

Bizottság a kifogásolt lótáp megvizsgálására. L. Lótáp átvételénél felmerült kifogások esetében követendő eljárás.

Bizottság a laktanyában szükséges helyreállítások megállapítására. L. Javítások a laktanyán a szárnyhoz való bejelentése.

Bizottsági jegyzőkönyv laktanya átadásáról. L. Laktanya átadása.

Bizottsági jegyzőkönyv laktanya átvételéről. L. Laktanya átvétele.

Biztos lövés gyakorlása. L. Célzás gyakorlása.

Bolhák elleni óvszer. L. Rovarok pusztítása.

Borbélyipar vasárnap is folytatható: az üzlet-helyiségben délutáni 2 óráig, azontul csak magán-lakásban, színházakban, vagy hasonló előadások alkalmával házhoz hiva. (14837/92. km. r.)

Borkereskedőknél vasárnap is végezhető: a házi-lag végzendő sürgős javítási munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Bormérő iparnál vasárnap is végezhető: az ezzel összefüggő minden munka egész nap; ide értve a házhoz szóló megrendeléseket és a szokásos bár-milyen étel és ital kiszolgáltatását. (14837/92. km. r.)
Bort kis mértékben üzletben a munkaszünet alatt árusítani tilos. (1974/95. bm. r.)

Borraktárak által vasárnap is végezhető: a házilag végzendő sürgős javítási munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Borsó termelés. L. Kertek művelése.

Borsó télire való eltevése. L. Kertek művelése

Böngészés jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Bőjtnapok táblázata. A szigorított-, magán-, vagy szigorú fogsággal fenytett legénység bőjtnapjai az alábbi táblázat szerint osztandók be. (Illsz. 47. §.)

A fogság tartama napokban	A bőjti napok száma	A fogság tartama napokban	A bőjti napok száma	A fogság tartama napokban	A bőjti napok száma
1	1	11	5	21	9
2	1	12	5	22	10
3	1	13	6	23	10
4	2	14	6	24	10
5	2	15	7	25	11
6	3	16	7	26	11
7	3	17	7	27	12
8	4	18	8	28	12
9	4	19	8	29	13
10	4	20	9	30	13

Bőrféreg. Az által mutatkozik, hogy a ló vállán, az oldalakon, az alsó mell és hastájon és a láb-szárakon mogyoró vagy diónagyságu fájdalmatlan gümők és bütykök támadnak, melyek helyenként csomósodásokat képeznek. Ezek később kifakadnak és fekélyekké válnak, melyekből csunya, a szőrt összetapasztó és ragályos geny szivárog ki. Az ilyen ló azonnal állatorvosilag megvizsgálandó. (Lóüv. 68. §.). Az első bebízonyult kórtünetnél a ló kiirtandó (Lóüv. 69. §.)

Bőripárnál vásárnap is végezhető: a kavarási és bőrforgatási munkák délelőtt 9 óráig (14837/92 km. r.)

Bőröndök elhelyezése. L. Ládák és bőröndök elhelyezése.

Bucsukon való szolgálatteljesítés. L. Szolgáatteljesítés országos vásárok, bucsuk és nyilvános mulatságokon.

Bucsukon vásárnap is végezhető az ugynevezett bucsucikkeknek, mint pl. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák stb. árusítása, egész nap. (14837/92. km. r.)

Bujakór. Bujakórt álszeméremből eltitkolni vagy épen önmagát kuruzsolni sohasem szabad. Ily esetben a különböző tanácsok figyelembe vétele is majdnem mindig rossz következményekkel jár. A bujakór általi fertőzés elkerülésére a nőszemélyekkel érintkezésben való elővigyázat, mértéktesség és a legnagyobb tisztaság képezik a legjobb óvszert. Tanácsos minden közösülés után vizelni és a nemzőrészt szappanos vízzel lemosni. Mihelyt a húgycsőből valamely kifolyás, fekély vagy csak lágyék mirigy duzzadás észleltetik, közösülni semmi esetre sem szabad és az illetőnek azonnal gyengélkedőnek kell jelentkeznie. Ha a húgycső folyik, legszigorubban figyelendő arra, hogy az ujjak általi érintkezés folytán a szemre mise ragadjon, mert ebből a legveszélyesebb szembajok keletkeznek, melyek által az illető meg is vakulhat. A kezeket ilyenkor, a hányszor a nemzörészekkel érintkeznek, gondosan meg kell mosni. (Eá.)

Bujakór betegségek bejelentése. A csendőr köteles, ha bujakórba esik, vagy magán ily tüneteket észlel, ezt haladéktalanul bejelenteni s lehetőleg ama nőszemélyt is megjelölni, kitől ezen betegséget kapta. (Á. sz. h. II/5.)

Bundabőrkeztü viselese lovascsendőr által. Télen a bundabőrkeztü a jelsipzsinórhoz hasonló színű zsinóron a karabély hordszija alatt viselendő. (Kh. 12. p.)

Burgonya termelés. L. Kertek mivélése.

Burgonya télire való eltevése. L. Kertek mivélése.

Butorfesték. L. Butorfestési átalány.

Butorfestési átalány. Az örs butorzatának újbóli és utánfestésére — a létssámra való tekintet nélkül — örsönként havi 40 fillérből álló butorfestési átalány jár, mely minden hó 1-én előre kifizetendő. A butorzat festésére jóminőségű festék, pl. borostyán lakk használandó. (Iln. 59/2.)

Butorzat befestése. L. Butorzat gondozása.

Butorzat gondozása. A butorzat és egyéb lak-tanya berendezési tárgyak folytonosan jó és csinos állapotban tartandók fenn, kisebb hiányok azonnal, nagyobbak pedig az évi elengedés alkalmával helyrehozandók. A butorzat befestése, a hol szükségesnek mutatkozik, minden második évben a nyári évszakban eszközendő. A vaságyak lábai feketére fényezendő, mihez vasfénymáz szerzendő be. Ugy az örsirodák, mint a legénységi szobák részére jó szerkezetű és jól világító ernyőlámpák szerzendők be. (Á. sz. h. XI/2.) A butorzat jó karban tartásáért a szobaparancsnok az örsparancsnoknak felelős, kinek minden felmerült kárt vagy hiányt azonnal be kell jelentenie. (Lsz. 2/25.)

Bűnesetek nyomozása. Ha valamely felmerült esett kiderítése oly sürgős, hogy a késedelem veszélylyel jár, akkor a csendőr a bűnösöket még a bűneset feljelentése előtt is kinyomozni, a bizonyítékokat megszerezni, a bűntény nyomainak megsemmisítését meggátolni s ha szükséges, a törvé-

nyek határozványai szerint, letartóztatásokat és házmozgásokat fogyanatosítani tartozik. Ezen működés eredménye az illetékes bíróságnak azonnal bejelentendő. (Szlgu. 29. §.)

Bünesetek, régiek, nyomozása. L. Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról.

Bünjelek biztosítása. L. Tanuk és bünjelek biztosítása.

Bünpártolás nem büntethető, ha a tettes a cselekményt valamely hozzátartozójának érdekében követte el. (Btk. 378. §.)

Bünpártolás vétsége. Elköveti: a ki valamely büntett vagy vétség tetteseinek vagy részeseinek segítséget nyújt arra, hogy a hatóság üldözése előtt meneküljön, a büntető eljárás sikerét megghiusítsa vagy büntetlenül maradjon, ha ez iránt vele nem a büntett vagy vétség elkövetése előtt egyezett meg. (Btk. 374. §.); a ki anélkül, hogy a büntett vagy vétség elkövetése előtt a tettelssel vagy részessel az iránt megegyezett volna, a büntetttől vagy vétségből származó előny biztosítására közreműködik. (Btk. 375. §.) *Kir. törvényszék.*

Bünrészes. A véghezvitt vagy megkísérlett büntett vagy vétség részese az: 1. a ki mást büntett vagy vétség elkövetésére szándékosan reábír (felbujtó); 2. a ki a büntett vagy vétség elkövetését szándékosan előmozdítja vagy könnyíti, vagy annak előmozdítására vagy könnyítésére mást reábír; ugyszintén, a ki másokkal a cselekmény elkövetésénél, vagy annak elkövetése után nyujtandó segély vagy a cselekményből származó haszon biztosítása, vagy pedig a hatósági intézkedések megghiusítása iránt megelőzőleg egyetért (bünsegéd). (Btk. 69. §.).

Bünsegéd. L. Bünrészes.

Büntetendő cselekményből eredő tárgy bejelentése. A ki az ilyen tárgyat jóhiszeműleg megvett, zálogba vett vagy más módon megszerzett, ha azon időtől számított 48 óra alatt, midőn e körülményt meg-

tudta, a hatóságnak jelentést nem tesz: tulajdon elleni kihágást követ el. (Kbt. 132. §.) *Kir. járás-bíróság.*

Büntetendő cselekmények végrehajtásának előmozdítása bizonyítékok szerzése céljából. A csendőrnek szigorúan tilos bármely gyanussal szemben való bizonyítékok szerzése vagy gyanuok megállapítása céljából odahatni, hogy az az általa elkövetni szándékolt büntetendő cselekmény véghezvitelére, folytatására nagy befejezésére csábíttassék. (Szlgu. 61. §).

Büntetett legénység magatartása. A csendőrnek a rászabott büntetést vonakodás nélkül el kell fogadni és önmegadással viselni. A ki fegyelmi uton lett fenytve, annak meg van engedve, hogy oly körülményeket, melyek vélcménye szerint a fenytést elrendelő előjáró előtt ismeretlenek voltak és egyuttal alkalmasak arra, hogy a fenytés enyhítését indokolják, a fogság megkezdése, vagy a fenytés kihirdetése után következő első 48 óra lefolyása alatt két bajtársa által szolgálati uton előterjeszthesse és kérhesse, hogy ama körülmények tekintetbe vétessenek. (Szlgsz. 12/71—72).

Büntetések áthelyezett csendőrrel az új örsrel való közlése. L. Minősítések áthelyezésnél az új örsre való küldése.

Büntetések törlése. Minden véglegesített csendőrnek, a ki esetleg a cs. és kir. hadsereg, vagy m. kir. honvédségnél töltött szolgálatának betudásával, összesen már 6 évi tényleges szolgálatot teljesített, a csendőrségi három első szolgálati év alatt reá kiszabott fegyelmi büntetései törlendők. (5949/98. hm. r).

Büntető törvénykezés. A büntető törvénykezésnek akkor van helye, mikor valaki az általános jogbiztonságot sérti meg valamely közveszélyes jellegű tett által. Ilyen tett pedig nem csak az, mely egyenesen az állam ellen van intézve, hanem az is, mely az egyes ember személyi és vagyoni érdekeit ká-

rosítja meg. A büntető pörben az egyik fél vádló vagy panaszos, a másik pedig vádlott.

Büntett elkövetésével való fenyegetés. L. Fenyegetés.

Büntettek elősegítése katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXXVI. ozikk.

Büntettet csak szándékosan elkövetett cselekmények képezhetnek. (Btk. 75. §.)

Bűnvádi kereset alatt álló beteg legénység illetéke. Büntetőbírószági vizsgálat alapján rabilletékre helyezett legénységnek, a kórházi ápolás idejére rabilletékre nincs igénye, (Illsz. 76/3).

Cs

Családfő kötelessége járványos betegség esetén. Családfő, a kinek családjában vagy háznépe között járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha huszonnégy óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közigazg. hatóság.*

Családi állás elleni büntett Elköveti: a ki valamely gyermeket más családba csempész, kicserél, elsikkaszt, eltitkol, rendszerint járt helyre kitesz, vagy bármely más módon családi állásától megfoszt, vagy ezen állását megváltoztatja. (Btk. 254. §.); a ki a házasság megkötésénél, a másik fél előtt, valamely bontó akadályt elhallgatott, vagy a másik felet oly tévesztés által birta a házasság megkötésére, mely miatt az felbontatott vagy semmisnek nyilvánított. Ezen §. eseteiben a *bűnvádi eljárás* csak a sértett fél indítványára indítható meg. (Btk. 255. §.) — Azon anyakönyvvezető, a ki tudva, hogy olyan akadály forog fenn, mely miatt a házasság felbontható vagy semmis, a feleket mégis összeadja. (Btk. 256. §.) *Kir. törvényszék.*

Családi állás elleni vétség. Elköveti : azon anyakönyvvezető, a kit olyan házasság megkötésénél, mely fennforgó akadály miatt felbontható vagy semmis, gondatlanság terhel. (Btk. 257. §.) *Kir. törvényszék.*

Családi ügyben szabadságolt legénység illetékei. L. Szabadságoltak illetékei.

Családtag által elkövetett mezőgazdasági károkért a családfő felelős. (Mgt. 112. §.)

Csalárd bukás büntette. Elköveti : azon vagyonbukott, ki azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa : 1. vagyonához tartozó értéktárgyat elrejt, félretesz, értéken alul elidegenít, elajándékozik, vagy őt cselekvőleg illető követelést elenged, eltitkol, vagy valótlan követelést kifizet ; 2. oly adósságot vagy kötelezettséget valónak ismer el, mely egészben vagy részben valótlan ; 3. egy vagy több hitelezőjét kielégíti, zálog vagy megtartási jognak engedélyezése vagy vagyona valamely részének átengedése által kedvezményben részesíti ; 4. kereskedelmi könyveket, ha a törvény azok vezetésére kötelezte, nem vezetett, vagy azokat megsemmisítette, elrejtette, hamisan vezette, vagy akkép változtatta meg, hogy azokból cselekvő és szenvedő állapota, vagy üzletének folyama ki nem deríthető. (Btk. 414. §.) *Kir. törvényszék.*

Csalás büntette. Elköveti : aki azon célból hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejt vagy tévedésben tart és ezáltal annak vagyoni kárt okoz (Btk. 379. §.) ; aki valamely kiskorúnak vagy gondnokság alá helyezettnek tapasztalatlanságát, könnyelműségét vagy szorultságát saját vagy mások nyerészkedési céljaira felhasználja, oly módon, hogy őt valamely okirat aláírására bírja, melyben jelentékeny kárára vagyoni kötelezettséget vállal, valamely jogáról rendelkezik, vagy pedig mást vagyoni kötelezettsége alól egészben vagy részben felment (Btk. 385. §.) ; aki azon célból, hogy hite-

lezőit megkárosítsa, a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt vagyonához tartozó értéktárgyakat elrejt, eltitkol, elidegenít, megrongál, adósságokat vagy jogügyleteket kohol (Btk. 386. §.); azon adós, aki fizetéseképtelenségbe jutván, azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa, a Btk. 414. §-ban meghatározott cselekmények valamelyikét követi el, ha ellene a csőd, akár azért, mert csak egy hitelezője van, akár azért, mert vagyona a csőd költségeinek fedezésére elégtelen, ki sem mondatott (Btk. 387. §.); ha az okozott kár ötven frtot túlhalad (Btk. 380. §.) vagy tekintet nélkül az okozott kár összegére, ha: 1. a csaló, annak elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást szinlelt; 2. közhivatalnok, ügyvéd, meghatalmazott, ügyvivő vagy magánhivatalnok azt hivatala vagy megbízása körében követte el; 3. a csaló csalás miatt már két ízben megbüntetve volt és utolsó csalása elkövetését megelőző büntetésének kiállása óta tiz év még nem telt el (Btk. 281. §.); 4. ha valaki a csalást saját biztosított vagyonának megsemmisítése vagy megrongálása által követi el. (Btk. 332. §.) *Kir. törvényszék.*

Csalásért a bünvádi eljárás megindítása. Csalásért a bünvádi eljárás csakis a Btk. 381. és 382. §-ban meghatározott esetekben indítandó meg hivatalból (Btk. 390. §.), de ez esetekben is csak akkor, ha a csalás nem házastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, vagy közös háztartásban levő rokonok között követtetik el, ugyszintén ha azt nem a gyámolt gyámja, a gondnokolt gondnoka, vagy a növendék nevelője ellen követi el. (Btk. 389. §.)

Csalás katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXXIV. cikk.

Csalás vétsége. Ha a csalás büntette alatt felsorolt esetekben az okozott kár 50 frtot túl nem halad. (Btk. 380. §.) Ha valaki, habár csalási célzat nélkül, ravasz fondorlattal mást tévedésben tart a végett, hogy attól magának hitelezést vagy hitel-

hosszabbítást eszközöljön ki. (Btk. 384. §.) *Kir. törvényszék.*

Csavargás: közbiztonság elleni kihágást képez. (Kbt. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Csavargás erdőben. L. Erdőben csavargás.

Csavargó. Akinek bizonyos lakhelye nincs, vagy azt elhagyja és foglalkozás vagy munka nélkül csavarog, ha a hatóság által kitűzött idő alatt sem a fentartására szolgáló eszközöket, sem azt, hogy ezek tisztességes megszerzésére törekszik, kimutatni nem képes. (Kbt. 62. §.) Azon foglalkozás nélküli egyén, a ki rendes lakással bír, csavargónak nem tekinthető. (897/92 bm. r.) Csavargóknak tekintendők a szolgálati helyüket kellő ok nélkül, minduntalan változtató egyének is. (Toloncz szab. 2. §.)

Csavargó gyermekek. Csavargó gyermekekért, ha azok a tizenhatodik életévet be nem töltötték, a szülők, gyámok, gondnokok vagy felügyelők büntetendők közbiztonság elleni kihágásért. (Kbt. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Csábítás büntette. Elköveti: azon szülő, aki törvényes vagy természetes gyermekét mással nemi közösülésre, ugyszintén az, aki törvényes vagy természetes gyermekét mással nemi vagy természetelleni fajtalanság elkövetésére csábítja, vagy az, aki gyámságára, gondnokságára, nevelésére, tanítására vagy felügyeletére bízott személyt ezen cselekményre csábítja. (Btk. 247. §.) *Kir. törvényszék.*

Csánk-gümő. Kemény testekhez való ütődés következtében a ló csánk-bütykén kerekded, meleg és érzékeny daganat támad, mely csánk-gümőnek neveztetik. Hidegvíz és arnica-borogatások, vagy hideg vízzel nedvesített agyagtapasznak alkalmazása által gyógyítható. (Lóüv. 68. §.)

Csárdák — magánosan és rossz hírben állók — figyelemmel kísérése. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Csárdákra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok. L. Vendégfogadókra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok.

Csekélyebb közbiztonsági zavarok kiderítése. L. Kisebb közbiztonsági zavarok kiderítése.

Cseléd által elkövetett kárért a gazda felelős. (Mgt. 112. §.)

Cselédek ellenőrzése. A cselédség között igen sok a megbizhatlan és a saját kedvtelésükhöz szükséges kellékeket rendszeren a gazdától lopják. Így a nőcselédek, kevés kivétellel, ha pénzt kapnak bevásárlásra, abból rendszerint bizonyos részt megtartanak maguknak. Különösen városokban, a fiatalabb cselédség legnagyobb része, hamar megromlik, erkölcstelen lesz, gazdáját, mikor csak teheti, megcsalja vagy meglopja, sőt más tolvajoknak is segítkezik gazdája meglopásánál. A rossz cselédek tehát, úgy a férfiak, mint a nők, a csendőrség által mindenkor és mindenütt felügyelendők. (Á. sz. h. VII/26.)

Cselédek után fizetendő kereseti adó. L. Kereseti adó fizetése a csendőrségi cselédek után.

Cseléd felfogadása szolgálati könyv nélkül: kihágást képez. (1876. XIII. t.-cz. 73. §.) *Közigazg. hatóság.*

Cselédelhelyező, a ki személye fölött nem rendelkezhető egyént az atya vagy gyám vagy hatóság beleegyezése nélkül, vagy olyan egyént ajánl elszegődésre, ki arra még vagy már nem jogosult: kihágást követ el. (1876. XIII. t.-cz. 112. §.) *Közigazg. hatóság.*

Cselédkönyv. Korára való tekintet nélkül, minden cselédminőségű személy, aki magát bizonyos háztartási vagy gazdaság körüli személyes és folytonos szolgálatra bérért legalább is egy hónapra kötelezte, köteles magát szolgálati (cseléd) könyvvvel ellátni. (1876. XIII. t.-cz. 69. §.) A cselédkönyv első oldalának alakja és tartalma a következő:

A kiállítási jegyzék száma-----	
A könyv ára	{ bélyeg 15 kr. { nyomtatási kiállítás 10 kr.} összesen 25 kr.
Szolgálati (cseléd) könyv	
Folyó-számmal ellátott 48 oldallal.	
-----számára	
Született -----	községben
-----	járásban
-----	megyében (kerületben) stb.
-----	országban
Illetékes -----	községben
-----	járásban
-----	megyében (kerületben)
-----	országban
Kiadatott a -----	szolgabirói hivatal által
189. ---évi -----	hó -----n.

A 2. oldal a cseléd személyleírását és azon okmányok felsorolását, melyek alapján a cseléd-könyv kiállittatott; a 3—19. oldal a cseléd és gazda közötti viszonyt szabályozó 1876. XIII. t.-cz. kivonatát tartalmazza. A 20—47. oldal a következő fejezetekkel van ellátva:

1. Baloldal:

A gazda neve és polgári állása	A szolgál- latba lépés napja	A szolgálat minősége	A szolgálat- ból kilépés napja
-----------------------------------	------------------------------------	-------------------------	--------------------------------------

2. Jobboldal:

Évi vagy havi kikötött bér és egyéb ígéreték	Szolgálati bizonyítványa			
	hűségről	ügyesség- ről	szorgal- máról	erkölcsi- ségről

Csempészet a csendőröknek tilos. L. Fogyasztási adó.

Csempészet meggátolása. A csendőrnek kötelessége a csempészetet is meggátolni, illetve a jövedéki és vámszabályok áthágói ellen fellépni, azonban ez irányu ténykedésének, a közbiztonsági szolgálat rovására, éppen haszonlesésből, szinte üzletszerű hajszolássá válnia nem szabad. (Á. sz. h. VII/48.)

Csendőr. A csendőrségi állományban a legkisebb, a katonai állományban pedig a tizedessel egyenlő rendfokozat.

Csendőr alkalmazása végtárgyalásokon. L. Foglyok ideiglenes őrzése.

Csendőr-altiszt ismerete a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzat ismerete csendőr-altiszt által.

Csendőr által gyanus egyének bántalmazásával elkövetett cselekmény büntetése. L. Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés.

Csendőr által igénybe vehető segédlet. L. Csendőrnek egyedül szolgálatba vezénylése.

Csendőr által kerülendő szolgálati működésekor, vagy mikor hivatalos vagy magánlakhelyiségbe lép, mindaz, a mi őt ferde megítélés, guny vagy tréfa tárgyává tehetné. A dohányzás portyázás közben csakis a községeken kívül a szabadban, vagy pihenők alkalmával a szobában van megengedve. (Szlgu. 6. §.)

Csendőr által kerülendő tulajdonságok. Fenhéjazás, henczegés, gorombaság, bántalmazás iránti hajlam, durva, csiszolatlan modor, valamint minden erőszakoskodás olyan tulajdonságok, melyektől minden csendőrnek szigoruan óvakodnia kell (Á. sz. h. Bev. 1. p.).

Csendőr által naponta teljesítendő szolgálati órák száma. A csendőr minden hó folyamán külszolgalatra akként alkalmazandó, hogy egy-egy napra átlag legalább nyolcz óra külszolgalat essék. (Szlgu. 106. §.)

Csendőr által önállóan eszközözlendő letartóztatások. Büntény vagy vétség elkövetésével alaposan gyanusított egyének üldözése vagy letartóztatása. azon czélból, hogy azok a hatóságok elé vezettet-hessenek, a csendőr által írásbeli felszólítás nélkül is foganatosítandó: ha az illető tetten éretik, vagy közvetlenül a tett elkövetése után, mint büntény vagy vétségben gyanus, már üldöztetik, vagy pedig nyomozólevél által mint bűnös megjelölve van, avagy fegyverrel vagy a büntény, illetve vétség elkövetésétől fenmaradt vagy bűnrészességét különben bizonyító más bűnjelvényekkel találta-tik, végre, ha a büntett vagy vétség elkövetése hitelt érdemlőleg egyébként reábizonyittatik. A gyanusnak elővezetése és előleges őrizet alá vétele, ha a birói felszólításnak kieszközlése a késedelem folytán bekövetkezhető veszély miatt nem volna lehetséges, még a következő esetekben is fogana-tosítandó és pedig, ha: *a)* az illető a menekülésre előkészületeket tett vagy az előreláthatólag reá várando súlyos büntetés, kóbor életmódja vagy a környéken való ismeretlen volta miatt, mint igazolvány nélküli és hontalan, vagy bármi más alapos okok folytán a menekülés szándékában gyanus; *b)* ha tanukra, szakértőkre vagy bűnrészekre az igazság kiderítését akadályozó módon hatni, vagy a büntény vagy vétség nyomainak megsemmisítése által a birói nyomozást máskülönben törekedett megnehezíteni, vagy arra, hogy ez csakugyan megtörténhetnék, alapos gyanuok létez-ik; *c)* ha különös körülmények azon aggodalmat igazolják, hogy a vádlott a véghezvitt tettet ismételni, vagy a megkísérlett avagy fenyegetődzve jelzett tettet csakugyan véghez fogja vinni. (Szlgu. 34. §.)

Csendőr által szolgálati ügyek avatatlanok előtti megbeszélése. L. Politikai vitatkozás.

Csendőr által vezetendő jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról. L. Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról.

Csendőr bajtársiatlan nyilatkozata. L. Politikai vitatkozás.

Csendőr bántalmazása. L. Bántalmazása a csendőrnek.

Csendőr bemutatkozása a közigazgatási hatóság főnökénél. Valahányszor a csendőr a közigazgatási hatóság székhelyét érinti, magát a közigazgatási hatóság főnökének vagy helyettesének bemutatni és esetleges felhívásainak közlését kérni tartozik. Épen úgy, ha a csendőr oly helységbe érkezik, a hol a közigazgatási hatóság főnöke szolgálati ügyben van jelen, magát nála szintén bemutatni tartozik. (Szlgu. 17. §.)

Csendőr egyedül szolgálatba vezénylése. Egy csendőrt egyedül szolgálatba kivezényleni rendszerint csak a következő esetekben szabad: 1) ellenőrzés; 2) egyes nem veszélyes foglyok kísérése; 3) helyi járőrszolgálat; 4) posta- vagy személyfedezet; 5) vasut- és folyam-átkelési ügyelet; 6) belépő-állomás ügyelet; 7) fogoly-ügyelet; 8) fürdőügyeletre. — Ezen szolgálatok közül azonban csakis az ellenőrzés, helyi járőr szolgálat, posta- és személyfedezet, valamint a fürdőügyeletnek szabad egész éjjelre kiterjedni. Minden más alkalommal az esetleg egyedül kivezényelt vagy egymagára szorult csendőr, szükség esetén, első sorban hadseregbeli vagy honvédcsoportokhoz fordul segélyért; ezek nem létében pedig pénzügyőrök, polgáriőrök, erdő-, mező-, hegy-, folyam- és gátőrök, vadászati felügyelők, szóval fegyveres hatóságí közegek, végre felfegyverkezett szabadságolt katonák segélye veendő igénybe. (Á. sz. h. VII/32.)

Csendőr elbocsátása. A csendőr elbocsátatik: 1. a próbaszolgálat alatt, ha az illető csendőrségi szolgálatra alkalmasnak nem találják; 2. ha oly családi viszonyok forognak fenn, melyek az elbocsátás tekintetéből méltánylást érdemelnek; 3. a csendőrségi szolgálati kötelezettség betöltése után, ha az illető maga kéri elbocsátását, vagy ha ma-

gátartása nem áll a szolgálat érdekében; 4. bekövetkezett testi fogyatkozás esetében, felülvizsgálat útján. (Szrvu. 30. §)

Csendőr elővezetési joga. L. Csendőr által önállóan eszközözlendő letartóztatások.

Csendőr eltávolítása. A csendőr eltávolíttatik a testületből: 1. hadtörvényszéki ítélet következtében; 2. fegyelmi eljárás folytán: javithatlan iszákosság, nemkülönben oly botrányos életmód miatt, melynek következtében az illető a csendőrségi szolgálatra nézve megbizhatatlanná válik; előrebocsátott ismételt megintések és fenytések daczára bebizonyult javithatlanság és szolgálati hanyagság s egyáltalában oly hibában való megrögzöttség miatt, mely a hadtörvényszéki eljárás alá nem tartozik ugyan, de az illetőt a csendőrségi szolgálatra alkalmatlanná teszi. (Szrvu. 30. §.)

Csendőr erkölcsi hibái. Ittasság, pénzben kártyázás, tivornyázás és adósságcsinálás, oly erkölcsi hibák, melyeknek a csendőrnél semmi szin alatt sem szabad előfordulni. Ha valamely csendőr mégis ittassan jelenne meg valahol, akkor bajtársainak kötelessége őt minél gyorsabban a közönség szemei elől elvonni és jelentést tenni (Szlgu. 9. §)

Csendőr esküje: Én ünnepélyesen esküszöm a mindenható Istenre, hogy Felséges fejedelmünk és urunk Első Ferencz József, Isten kegyelméből ausztriai császár, Csehország királya stb. és Magyarország Apostoli királya, s hazánk szentesített törvényei iránt hűséggel és hódolattal viseltetem. Esküszöm, hogy kötelességeimet, mint magyar királyi csendőr a közrend-, csend- és biztonsági szolgálatban, az idevonatkozó utasítások szerint és mint katona, a hadi törvények és szabályok szerint mindenkor és mindenben teljesitem; minden körülmények között csakis a szolgálat, ő Felsége és az állam javát mozdítom elő, a törvényeknek, előljáróim, és főlebbvalóim parancsainak és meg-

hagyásainak készséggel engedelmeskedem és a szolgálati titkot hiven megőrzöm. Isten engem úgy segéljen. Ámen.

Csendőr érintkezése csőcselék-néppel. L. Érintkezés csőcselék-néppel.

Csendőr érintkezése korhely egyénekkel. L. Érintkezés csőcselék-néppel.

Csendőr érintkezése rossz hirben álló személyekkel. Ilyenekkel bizalmasan társalogni, valamint ily embereknek a laktanyába való bocsátása vagy mások általi bevezetése, szigorúan tilos. (Szlgu. 8. §.)

Csendőr észleleteinek feljegyzése a közbiztonsági szolgálatra vonatkozólag. L. Közbiztonsági szolgálatra vonatkozó észleletek feljegyzése.

Csendőr fegyverhasználati joga. L. Fegyverhasználati joga a csendőrnek.

Csendőr felelőssége a tőltényekért. L. Tőltények mennyisége a tőlténytáskában.

Csendőr felelőssége fegyverzetének jó karban tartásáért. L. Felelősség fegyverzet jó karban tartásáért.

Csendőr felhívásainak való engedelmesség. A szolgálatban levő csendőr felhívásainak mindenki, különbség nélkül, legyen az akár polgári, akár katonai személy, utólagos panaszlási jogának fentartása mellett, engedelmeskedni tartozik. (Szrvu. 9. §.)

Csendőr felszerelése szolgálatban. A szolgálatba kivonuló csendőrnek teljesen felfegyverkezve (töltött fegyverrel és feltüzött szuronynyal) a guzslánczczal és író-tárczával kell ellátva lennie a szolgálati és nyomozókönyvét is tartozik magával vinni. (Szlgu. 5. §.)

Csendőr fölényének biztosítása. A józan ész és a csendőrtől követelt ismeretek birása mindig biztosítják a csendőrnek a fölényt és ezek, különösen műveletlen emberekkel szemben, hatalmas eszközök. (Á. sz. h. V/4.)

Csendőr házmotozási joga. L. Bünesetek nyomozása.

Csendőr igazságszeretete. A csendőr minden szava, állítása, komolyságra mutasson s legyen teljesen való; minden jelentése megdönthetlen igazságon alapuljon és események feljelentésekor mindig kiemelje, valjon a jelentett ügyet saját maga hallotta vagy látta-e, vagy csak mások közlése folytán jutott annak tudomására (Á. sz. h. I/3.).

Csendőr illetekeiből eszközölhető levonások. L. Levonások csendőrök illetekeiből.

Csendőr ismeretei a gyakorlati szabályzatból. Lásd Gyakorlati szabályzatból folyó ismeretei a csendőrnek.

Csendőr ismereteinek gyarapítása. L. Ismeretek gyarapítása.

Csendőr-járőrök katonai (honvéd) állomásparancsnokságnál jelentkezni nem kötelesek. (4012/86. hm. r.)

Csendőr jelentései valóságon alapuljanak. Lásd Csendőr igazságszeretete.

Csendőr-jelentkezőtől megkívánt feltételek: 1. magyar honosság; 2. fedhetlen erkölcsi magaviselet és megfelelő szellemi képességek mellett, tisztességes és ildomos magatartás; 3. 20 évet betöltött és 40 évet meg nem haladott kor; 4. nőtlen vagy gyermek nélküli özvegy állapot; 5. tökéletes hadi szolgálati képesség s legalább 163 centiméter testmagasság; 6. a magyar nyelven kívül még azon vidéki nyelvek egyikének ismerete, melynek területén mint csendőr működni hivatva leend; 7. írni, olvasni és számolni tudás. (Szrvu. 19. §.)

Csendőr jelszava. A csendőr jelszava legyen: „keveset beszélni, sokat tenni.” (Á. sz. h. I/3.).

Csendőr jogai szolgálatteljesítés alkalmával. A csendőr, szolgálatának teljesítése alatt, ugyanazon törvényes jogokkal van felruházva, melyekkel minden katonai őr bir és a törvénynek minden hatósági személyre és polgári vagy katonai őrokre kiterjedő külön oltalmában részesül. (Szrvu. 10. §.)

Csendőr jogai támogatás igénybevételére nézve. A csendőr, szolgálatának teljesítésekor, jogosult min-

denneműi és közszolgálatban álló közegeknek, különösen a polgári és más őrtestek és ezek tagjainak, valamint a községi előljáróknak és a katonai vagy honvédparancsnokságok támogatását igénybe venni. (Szrvu. 12. §.)

Csendőr közlékenysége. A csendőr ne legyen közlékeny; minden szavát, nyilatkozatát eleve fontolja meg s a közönséggel, különösen idegenekkel szemben, legyen tartózkodó. Tréfáló, helytelen, gondatlan beszédet egyáltalában ne folytasson (Á. sz. h. I/3).

Csendőr látogatása nyilvános helyeken. L. Nyilvános helyek látogatása.

Csendőr lefokozása fegyelmi uton nem történhetik. (Szrvu. 8. §.)

Csendőr letartóztatási joga. L. Bünesetek nyomozása.

Csendőr magatartása a közönséggel szemben. A csendőr mindenkit, állásához képest, illedelmesen, a magasabb rangosztályhoz nem tartozókat pedig „Ön“-nel tartozik megszólítani. Ha tőle bárki valami felvilágosítást, utbaigazítást vagy segílyt kér, annak készséggel feleljen meg, a mennyiben pedig azt nem teljesítheti, arról a felkérőt röviden, illedelmesen világosítsa fel (Szlgu. 11. §.)

Csendőr magatartása általában. A csendőr magatartása minden irányban és minden viszonyok között komoly és katonás legyen (Á. sz. h. I/1). A csendőrnek úgy hivatalos eljárásában, mint ezen kívül is, komoly, előzékeny és tisztességes magaviseletet kell tanusítani, valamint minden szavában és tetteiben mindazt tapintatosan elkerülni, a mi szolgálati fellépését nehezítené és az intézmény jó hírnevének kisebbítésére szolgálhatna. Fokozott tapintat, elővigyázat és körültekintés követeltetik a csendőrtől különösen ünnepélyek, népgyűlések és népcsoportosulások alkalmával. A csendőr kötelessége az intézmény jó hírnevét féltékenyen megőrizni. (Szlgu. 4. §.)

Csendőr magatartása előjárókkal szemben. A

csendőr a saját testületéhez tartozó előjárók irányában való magatartására nézve a fennálló katonai szabályokhoz alkalmazkodik; előjárókkal 'szemben a legszigorubb függelemre, a legpontosabb engedelmességre és tiszteletre kötelezett. (Szlgu. 10. §.) Előjáróktól vett kérdésekre a csendőr katonás rövidséggel felel; rendreutasítások alkalmával minden mentegetődzést mellőz s a tett kifogásokat jövőre nézve irányadókul veszi. (Á. sz. h. 1/5.).

Csendőr magatartása katonai és honvéd-személyekkel szemben. E tekintetben a rendfokozati és rangviszonyokra vonatkozó határozatok reá is kötelező erővel birnak. (Szlgu. 10. §.)

Csendőr magatartása közhivatalnokokkal szemben. Polgári közhivatalnokok irányában, kikkel a csendőr szolgálatban érintkezik, ha mint ilyenek felismerhetők, vagy ha előtte különben is ismeretesek, a csendőr, az állásukat megillető tiszteletet megadni és magát előzékenyen viselni tartozik. (Szlgu. 10. §.)

Csendőr magatartása polgári és katonai örközgekkel szemben. Ha a csendőr ezekkel a rend és csend fentartása vagy helyreállltása czéljából érintkezik, a szolgálat érdekeit előmozdító jó egyetértés fentartására kell törekednie. (Szlgu. 12. §.)

Csendőr magatartása szolgálatban általában. Magatartása és fellépése mindig katonás, járása csendes és oly mérsékelt legyen, hogy mindazt, a mi körülötte történik, biztosan észlelhesse. (Szlgu. 5. §.)

Csendőr magatartása szolgálaton kívül. A csendőr szolgálaton kívül ugy tekintse magát, mint más tisztességes ember. Tartózkodják a henczegés, parancsoló modor és erőszakoskodástól és mindenki irányában előzékenyen, tisztességesen és önérzetesen viselje magát. (A. sz. h. 1/2.)

Csendőr megérintése. L. Megérintése a csendőrnek.

Csendőr megjutalmazására vagy kitüntetésére vonatkozó előterjesztések a hatóságok vagy magáno-

sok részéről, a kerületi parancsnokságnak adandók át. (Szlgu. 3. §.)

Csendőr megsértése. A csendőrök ellen, hivatalos eljárásukban elkövetett szóbeli sértés, a mennyiben az becsületsértést nem képez, a kihágási eljárás megindítása végett, az illetékes közigazgatási hatósághoz jelentendő fel. Ha pedig becsületsértés forog fenn, akkor az elbírálás a kir. törvényszékek hatáskörébe tartozik. Az utóbbi esetben azonban a feljelentés csakis a honvédelmi ministertől előzőleg kikért felhatalmazás alapján tehető meg. (41879/84. hm. r.) Ha valamely csendőr becsületében megsértetik vagy rágalmaztatik, a törvényes megtorlás igénybevételétől elállania nem szabad. (Szlgu. 16. §.)

Csendőr megvesztegethetlensége. L. Megvesztegethetlenség és igazságszeretet.

Csendőr minősítvénye áthelyezéseknél. L. Minősítések áthelyezésnél az új őrre való küldése.

Csendőr napi zsoldja: 2 korona 6 fillér. (Illsz. 28/2.)

Csendőr nősülése. A nők száma ugyanazon kerületnél a legénységi állomány 10%-át meg nem haladhatja. A nősülési engedély elnyeréséhez feltételt képez, hogy a nősülni kívánó jól minősített, rendezett viszonyok között él és a házasság által anyagi viszonyai javulnak, vagy hogy a nősülni akarónak a testületben való megtartása a szolgálat érdekében áll. (Szrvu. 43. §.)

Csendőr nyilvános megjelenése alkalmával mindenkor szabályosan öltözködve és oldalfegyverrel ellátva kell lennie. (Szlgu. 5. §.)

Csendőr nyomozási joga. L. Bünesetek nyomozása.

Csendőrök bemutatása a postán. Az őrparancsnokok kötelesek azon csendőröket, kik a postának meghatalmazás nélkül való átvételére hivatva vannak a postahivatallal megismertetni. (10860/88. hm. r.)

Csendőrök büntetése gyanus egyének bántalmazásáért. L. Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés.

Csendőrök elhelyezése a legénységi szobákban akként történjék, hogy a próbaszolgálatot teljesítők az oktatásukkal megbízott csendőrökkel ugyanazon szobában legyenek. (Lsz. 2/22.)

Csendőrök engedély nélküli nősülése. L. Közerkölcsiség elleni vétségek.

Csendőrök fegyelmi tekintetben való ellenőrzése. L. Őrsparancsnok által a csendőrök ellenőrzése fegyelmi tekintetben.

Csendőrök fürdése. L. Fürdés.

Csendőr panasza valamely államhivatalnok, hatósági tisztviselő, városi vagy községi előljáró, valamint magánosok ellen az Őrsparancsnoknak jelentendő, ki azt a szakaszsparancsnokságnak terjeszti elő. (Szlgu. 3. §.)

Csendőr politikai vitatkozása. L. Politikai vitatkozás.

Csendőr rágalmazása. L. Csendőr megsértése.

Csendőr rendes szolgálati teendője. L. Rendes szolgálati teendők a csendőrnek.

Csendőr rendezetlen pénzügyi viszonyai. L. Pénztakarítás.

Csendőrre nézve a korcsmai záróra köteles volta. L. Korcsmai záróra kötelező volta a csendőrre nézve.

Csendőr ruházatának jó karban tartása. L. Ruházat jó karban tartása.

Csendőr ruházatának tisztántartása. L. Ruházat tisztántartása.

Csendőrség alárendeltségi viszonya. A m. kir. csendőrség tagjai katonai, fegyelmi és személyi ügyekben saját előljáróik, felsőbb fokban a honvédelmi miniszternek, — a közbiztonsági szolgálat teljesítésére és gazdasági ügyekre nézve a belügyminiszternek vannak alárendelve. (Szrvu. 2. §.)

Csendőrség értesítése közbiztonsági zavarokról a községi előljáróság által. A községi előljáróságok kötelesek a közbiztonság megzavarása esetén a legközelebbi csendőr-őrsparancsnokságot sürgősen

értesíteni; nagyobb fontosságú esetekben lovas küldöncz által. (13319/87. bm. r.)

Csendőrség feladata. L. Csendőrség rendeltetése.

Csendőrség feladata helyi rendészeti ügyekben. Helyi rendészeti ügyekben a csendőrség csakis felügyelő és a községi közegeket támogató segédkezésre van hivatva. (Szrvu. 3. §.)

Csendőrséghez való fölvétel csak a legalsóbb rendfokozatban történhetik. (Szrvsz. 20. §.) Csendőrségi szolgálatra jelentkező közös hadseregbeli és honvéd őrmesterek és szakaszvezetőknek rendfokozatukról le kell mondaniok és csakis csendőri rendfokozatot viselhetnek. (4002/88. hm. r.)

Csendőrségi segédlet igénybe vétele a pénzügyőrség által. L. Pénzügyőrség által igénybe vehető csendőrségi segédlet.

Csendőrségi szolgálat önállóan teljesítettik. A csendőrség szolgálatát a fennálló utasítások és saját előjárói parancsa szerint önállóan teljesíti. (Szrvu. 5. §.)

Csendőrségi utasítások ismerete. L. Törvények ismerete.

Csendőrségnél négy évig szolgálók kedvezménye. Azoknak, akik a hadseregből vagy honvédségből lépnek be a csendőrséghez és a csendőrségnél négy évig szolgálnak, összes szolgálati idejükből a honvédségnél töltendő két utolsó év elengedtetik. (1881: II. t.-cz. 3. §.)

Csendőrség rendeltetése. A csendőrség törvényszerű rendeltetése a közbiztonság fölötti őrködés lévén, minden őrstől tehát megköveteltetik, hogy őrskörletében a csendet, rendet és közbiztonságot teljes épségben és zavartalanul fentartsa. (Á. sz. h. VII/1.) Feladata: működési területén a személy- és vagyonbiztonságot megóvni, a békét és közrendet fentartani, a büntető törvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető

veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni; a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kitudni s megfenyítés végett az illetékes hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni. (Szrvu. 1. §.)

Csendőrség segédletét közvetlenül igénybe vehetik :

A m. kir. bíróságok, kir. ügyészségek, az országos fegyintézetek, kerületi börtönök és közvetítő-börtönintézetek igazgatóságai, továbbá vám- és vesztegintézeti hivatalok, oly ügyekben, melyek teljesítésére az ő saját őrközegeik elégtelenek lennének, jogosultak a csendőrség segédletét írásbeli felszólítással közvetlenül igénybe venni. Egyéb hatóságoknak közvetlenül hozzá intézett felszólítására csakis akkor tartozik a csendőrség segínyt nyújtani, ha a késedelem veszélylyel jár. (Szrvu. 6. §., Szlgu. 27. §.)

Csendőrség szervezete. A csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesítésére rendelt katonailag szervezett őrtest. (Szrvu. 1. §.)

Csendőrség szolgálatteljesítése városokban. L. Városokban csendőrség szolgálatteljesítése.

Csendőrség viszonya a közigazgatási hatóságokhoz. A csendőrségi őrök, a közcsend, rend és biztonság fentartása értékében, a közigazgatási hatóságok rendelkezésére állanak, a mennyiben az ezen hatóságok által, a csendőrségi utasítás értelmében írásban, vagy pedig ha a késedelem veszélylyel jár, szóval kiadott (de utólag írásban is kiadandó) hivatalos felhívásoknak eleget tenni tartoznak, a nélkül, hogy a felhívásnak megbírálásába bocsátkozhatnának. (Szrvu. 3. §.)

Csendőr szolgálatbani megittasodása büntettet képez és hadtörvényszéki eljárást von maga után. (L. Pap Kálmán: „A katonai büntető és fegyelmi fenytőjog kézikönyve“ 55. l.)

Csendőr szolgálatilag való fellelése. A csendőrnek rendszerint csak akkor szabad szolgálatilag felleléni, ha teljesen fel van szerelve. Ha azonban

a késedelem veszélylyel jár s azonnali fellépése eredményre nyújt kilátást, a csendőr akkor is köteles fellépni, ha csak karddal van ellátva. Minden körülmény között azonban fegyvere becsületét kell szem előtt tartania; ha tehát a helyzetet megfontolva látja, hogy a fenforgó esetben egyedül czélt nem érhet, a laktanyából kell segínyt hívnia. Ha azonban a késedelem veszélylyel jár, sohasem szabad magát saját biztonsága érdekében, kötelessége hű teljesítésétől elvonni. (Szlgu. 33. §.)

Csendőr szolgálat közben való betérése vendéglők, korcsmák és kávéházakba. Ilyen helyiségekbe szolgálat közben étel, ital vagy mulatás végett betérni szigoruan tilos. Ha szolgálatilag az ilyen helyiségbe betér, fegyverét letenni és ott huzamosabb ideig tartózkodni nem szabad. (Szlgu. 7. §.)

Csendőrt minő szolgálatra lehet igénybe venni. A csendőrt csakis a csendőrségi szolgálati utasításban előirt szolgálatra szabad igénybe venni. A hatóság tehát a csendőrt a közbiztonsági szolgálattól el nem vonhatja s oly szolgálatra, melyekre más közegek hivatvák, nem alkalmazhatja, ha csak elkerülhetetlenül nem szükséges és a késedelem által beállható veszélylyel nem indokoltatik; de akkor is csak mint karhatalmat vehetik igénybe. (Szlgu. 1. §.)

Csendőr törvényismerete. A csendőrnek tudnia kell, hogy a törvény minő tettekre és mulasztásokra szab büntetést, valamint ismernie kell mindazon törvényeket és rendeleteket is, melyek szolgálatát érintik. (Szlgu. 20. §.)

Csendőrtől követelt általános tulajdonságok. Értelmesség, tapintat, erkölcsösség, rendszeretet, férfias komolyság, erély, igazságszeretet, törvénytisztelet és megvesztegethetlenség azon tulajdonságok, melyek nélkül jó csendőr nem képzelhető. (Á. sz. h. Bev. 1 p.)

Csrendőrtől megkívántató ismeretek. I. Törvények ismerete.

Csendőr tulajdonságait és viszonyait az őrsparancs-

noknak ismernie kell. L. Ismerete az alárendelt csendőrök tulajdonságai és viszonyainak.

Csengetyük alkalmazása a laktanyákban. Minden csendőr laktanya kapuja csengetyűvel kell, hogy ellátva legyen. (Á. sz. h. XI/4.)

Cserepek más földjére vitele jogosolatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Cserélése a kincstári ruházatnak. L. Kincstári ruházat eladása.

Csikósok meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Csikó-zabla csatolása. A csikó-zabla a csikófék pofaszijakra oly magasan csatoltatik, hogy az a ló szája szélét érje, de felfelé ne huzzon. (Kh. 33. p.)

Csillagok selyemből viselése tilos. (Á. sz. h. III/10.)

Csiszolása a forgópisztoly csövének. L. Forgópisztoly csövének csiszolása.

Csizmakoptatási átalány. Ezen átalány esetről-estire a belügyminiszter által engedélyeztetik olyan örsök számára, melyeknek terepviszonyai a csizmák tulságos kopását vonják maguk után. Ezen átalány havonta utólagosan a zsolddal adatik ki. Azon napokra, melyeken a jogosult betegség, szabadság, fogságának kitöltése stb. miatt örsén szolgálatot nem teljesített, az átalány nem jár. (Illsz. 67. §.) Ezen átalány a jogosultak kezére fizetendő, a kik ebből tartoznak a talpalási költségeket viselni. (Gku. 57. §.)

Csizmakoptatási átalányról szóló kimutatás. L. Kimutatás a csizmakoptatási átalányról.

Csizma (magán) viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

Csizmák bekenése. A csendőr csizmáinak fejére vaselin zsiradékkal, nyáron hetenként egyszer, télen pedig a szükséghez képest, akként kenendő be, hogy mindig puha legyen s így a csendőr lábát ne sérthesse. (Á. sz. h. III/2.)

Csizmák és czipők elhelyezése A lábon nem lévő

csizmák és czipők megfelelő kamara, üres szoba, esetleg más száraz helyiségben tartandók tisztán és megfelelő rendben. — A lefekvéskor levetett csizmák vagy czipők az ágy lábrészeinek közepe elé állítandók (Á. sz. h. III/10).

Csizmák készítése és javítása. A csizmákhoz és azok fejeléséhez, talpalásához szükséges anyag a tömegből szereztetik be és ugyancsak a tömegből fedeztetik a csizmák készítése és fejelése is. A kisebb javítások és a csizmák talpalása után járó költségeket a csendőr-legénység sajátjából fedezi. (Illsz. 31/7., Gku. 59. §.)

Csomagok portodijának megtérítése. Minden nem díjmentes hivatalos küldeményért, ha nem intéztetik díjkötelezett czimhez, a postadij a feladásnál megfizetendő és a feladó-vevények, a díj megtérítése végett, a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. Külföldről díjmentesítés nélkül érkező hivatalos küldemények postadija az átvételnél megfizetendők s a vevénynyel mint fentebb járandó el. Ha külföldre hivatalos csomagok elküldése válik szükségessé, azok bérmentve adandók fel. A költségek megtérítése, a feladó-vevény alapján, a szárnytól kérendő. (Gku. 25/c.)

Csomagok portómentesen csak 20 kgr. súlyig adhatók fel. (16711/88. km. r. Gku. 25. §.)

Csomagok portómentessége. Portómentesen szállítatnak: 1. bankjegyeket, értékpapirokat, drágaságokat, rendjeleket, érczpénzt és nyers állapotban levő nemes fémeket tartalmazó küldemények, ha portómentes polgári- és katonai hatóságok és hivatalok által ugyanilyenekhez vannak intézve; 2. az államhatóságok felszólítására gyűjtött könyöradmány; 3. mindazon értéknylvánítás nélkül feladott iromány, nyomtatvány, tervrajz és térképküldemények, melyek a levél-postánál portómentességet élveznének s csupán egy kilogrammot meghaladó súlyuk miatt szállítatnak kocsi-postával; 4. a bűnjelek. (Gku. 25. §.)

Csomagok postai szállításra való előkészítése. A csomagoknak általában úgy kell göngyölve lenniök, hogy egyrészt a göngyölet a tartalmat külső befolyás ellen megvédje, illetőleg, hogy tartalmukhoz a burkolat és a pecsétek megsértése nélkül hozzáférni ne lehessen, másrészt, hogy a tartalom más küldeményekben szállítás közben kárt ne tehessen. A burkolat összefoglalása végett a küldeményre annyi pecsétet kell alkalmazni, a hány elégséges arra, hogy a küldeményt a pecsétek megsértése nélkül, felbontani ne lehessen. A pecsételésre csak jó minőségű, erős, tartós pecsétviaszt szabad használni. Elengedhetetlen feltétel, hogy valamennyi pecsétthez, úgy a küldeményen, mint a szállítólevélén, egy és ugyanazon pecsétviasz és vésett pecsétnyomó használtassék. (16711/88. km. r. Gku. 25. §.)

Csomagok szállító-levéllel való ellátása. Szállítólevél szükséges minden csomaghoz 50 grammon és minden levélalaku küldeményhez 250 grammon felül. Az 50 grammon aluli csomagokhoz szállítólevél csak akkor kell, ha azok nem levélalakuak. (Gku. 7. és 25. §.)

Csontok más földjére vitele jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Csoportosulásnál engedetlenség. Csoportosulásnál nem engedelmeskedés a hatóság által a rend fenntartására vagy helyreállítására tett intézkedéseknek: közrend elleni kihágás (Kbt. 42. §.) *Kir. járásbíróság.*

Csőcselék néppel való érintkezés. L. Érintkezés csőcselék-néppel.

Csőtükör. Minden őrsnek egy fegyvercsőtükörrel kell ellátva lennie. (Á. sz. h. IV/33.)

Csudafa ellenszere. L. Magyar

Csüdsömör. A csüdsömör a lovaknál büzös, nedves kiütés a csülök hátsó részén, mely elhanyagolás esetén igen veszedelmessé válhatik. Továbbterjedése eleinte a csülöknek tisztántartása és gyakori megtörlése által gátolható meg. Ha pedig a baj már

befészkelte magát, akkor állatorvosi gyógykezelés veendő igénybe. (Lóüv. 68. §.)

Csülök csukló-megrándulás. Kicsuszás vagy a lónak hibás lépése következtében, a csukló-szalagok kitágulnak, mikor a csukló forró, fájdalmas, dagadt, a ló azt kiméli és csak körömbegyre lép. Hideg borogatások, folyóvizbe való állítás és kimélet a gyógyulást elősegítik. (Lóüv. 68. §.)

Cz.

Czelluloid-csillag viselése. L. Ruházat készítése finomabb anyagból.

Czelluse-iparnál vasárnap is végezhető: a félbeszakítást nem tűrő munka egész nap. (14837/92 km. r.)

Czement-iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka egész nap. (14837/92. km. r.)

Czélja az írásbeli oktatásnak. L. Írásbeli oktatás czélja.

Czellövészet czéljából való utazás. Az összpontosítási helyekhez 15 kilométer távolságig fekvő örsök legénysége még akkor is gyalog tartozik menni, ha az örsállomás a czellövészet helyével vasutal vagy gőzhajóval közvetlenül volna összekötve. Ha a távolság nagyobb 15 kilométernél, akkor vasutal vagy gőzhajón, ennek nem léteben előfogaton teheti meg az utat; de ha részben vasuton vagy gőzhajón utazik, az előfogat csak akkor illetékes, ha az ezen kívül megteendő ut összesen 15 kilométert meghalad. (Illsz. 78/3—4.)

Czellövészeti jutalom-dij. A legjobb lövők jutalom-dijban részesülnek. Ezen jutalom-dij szakaszonként 14 korona, a melyből a szakasz legjobb lövőjének 4 korona, a következő két legjobb lövőnek egyenként 3 korona, az ezek után következő két legjobb lövőnek pedig egyenként 2 korona fizetendő. (Illsz. 78/7.)

Czéltáblák utánpótlása. A rendes használat mellett hasznavehetetlenné vált czéltáblák pótlását az örsparancsnok minden év január 20-áig a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő jelentéssel kérelmezi. (Gku. 69/4.)

Czélzás gyakorlása. A helyes irányzás és biztos lövés életkérdés lévén a csendőrségnél, mert ha a csendőr nem talál, akkor esetleg ő lövetik le, miért az iránypont gyors feltalálása, a fegyvernek az irányvonalba való hozatala, a helyes czélzás és a billentyűnek rángatás nélkül való elcsettentése, különös figyelem és gonddal gyakorlandók. Ennélfogva a csendőrrel mindennemű fegyvergyakorlat végezte előtt 2—3 perczen át a gyors czélbavétel és az ebből való visszakozás gyakoroltassék. (Á. sz. h. VI/5.)

Czimer bemocskolása. Czimernek meggyalázó szándékkal való bemocskolása, megrongálása vagy leszakítása: állam elleni kihágás. (Kbt. 37. §.) *Kir. járásbiróság.*

Czimere a hadseregnek: kétfejű sas.

Czimer leszakítása. L. Czimer bemocskolása.

Czimer, tiltottnak, árusítása. L. Czimer tiltottnak használata.

Czimer, tiltottnak, használata. Czimer, melynek használata miniszteri rendelet által tiltva van, kitűzése, nyilvános használata, árusítása, vagy más-kénti terjesztése: állam elleni kihágás. (Kbt. 36. §.) *Kir. járásbiróság.*

Czimer, tiltottnak, kitűzése. L. Czimer, tiltottnak, használata.

Czimjegyek, melyek könnyen valódi pénznek tekinthetők, készítése vagy forgalomba hozatala: kihágás. (Kbt. 59. §.) *Kir. járásbiróság.*

Czim jogtalan használata: kihágás: (Kbt. 45. §.) *Közigazg. hatóság.*

Czimzetes rendi fokozat beszámítása az igényjogosultsági időbe. L. Igényjogosultság.

Czipők elhelyezése. L. Csizmák és czipők elhelyezése.

Czipő viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

Czukor-iparnál vasárnap is végezhető: a czukorgyártással és finomítással járó munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Czukrász-iparnál vasárnap is végezhető: az iparral összefüggő minden munka, egész nap. (14837 92. km. r.)

D.

Dajka ragályos vagy bujakór-betegségben, a ki tudja, hogy abban szenved és mégis dajkának áll be, vagy ha szolgálatba lépte után esik ragályos betegségbe vagy bujakórba és ezen körülményt azonnal fel nem fedezi: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 106. §.) *Közigazg. hatóság.*

Darázs csipés. L. állatok csipései.

Delegacio. A Magyarország és Ausztria között fennálló közös ügyeknek törvényhozási ellenőrzése s a közös költségek megszavazása, épen a közösség elvénél fogva, egyik állam országgyűlése által sem gyakorolható egyedül és közvetlenül. Azért ezt a feladatot és jogot a delegációra vagy országos bizottságokra ruházta a törvény. E célból ugy a magyar országgyűlés, mint az osztrák birodalmi tanács saját kebeléből egyenlő számú bizottságot küld ki, melyet delegációnak neveznek. A delegációt, melynek mindegyik bizottsága 60 tagból áll, Ő Felsége évenként felváltva Budapest és Bécsbe hívja össze. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 42. l.)

Derékszij hordmódja lovascsendőr által. A derékszij a zubbony (dolmány) fölé csatolandó. A derékszijra először a szurony-hüvelytáska a derékszij

nagy csatja mögé, azután pedig a történetáska huzatik fel. (Kh. 3. p.)

Dicsérő okiratok kerettel ellátva a legénységi szobában felfüggeszthetők. (Lsz. 2 37.)

Diszbe való öltözés. Ha Ő Felsége a király, a királyi ház valamelyik tagja, idegen uralkodó vagy ezek családtagja, a honvédség főparancsnoka vagy ennek adlatusa (helyettese) érkeznek oly örsállomásra, a hol közös hadseregbeli katonaság vagy honvédség nem állomásozik, az összes legénység, parancs bevárása nélkül, diszbe öltözködik s csak így mutatkozik nyilvánosan. Oly állomásokon, a hol katonaság vagy honvédség létezik, az állomásparancsnokság ez irányu intézkedései a csendőrségre is mérvadók. Diszbe öltözik a csendőrség továbbá, ha az örsállomásra bármely minster vagy államtitkár hivatalból érkezik. Hasonlóan diszben jelenik meg az összes legénység szent István napján és Ő Felsége a király születése napján, mely napokon az isteni tiszteletben is részt vesz és azok előestéjén a csendőrségi laktanya, parancs bevárása nélkül, a gazdasági átalány rovására, ha a lakosság is világít, okvetlen kivilágítandó. (Á. sz. h. XVII/1.) Szemlevizsgára érkező minden rendü előjárónak az örsállomás-helyen való tartózkodási ideje alatt a legénység diszben jár ki. (Á. sz. h. XVII/2.)

Diszitési munkák ünnepeknél vasárnap egész nap végezhetők. (14837/92. km. r.)

Diszöltözet. A diszöltözet, mely minden csendőr és örsparancsnok részére kiadatik, a következő ruhadarabokból áll: 1 dolmány, 1 kalap, 1 posztónadrág, 1 pár keztyű, 1 nyakravaló, 1 jelsip-zsinór és 1 kardbojt. A diszöltözet az örs ruhaládájában — melyben egyebet tartani nem szabad — megfelelő nagyságu zöld vászondarabba akként csomagolva, hogy az összegyűrődés mellőztessék, őrzendő meg. A kalapok legfelül helyezendők el. A láda kulcsa az örsirodában, az íróasztal állvány-

oldalán szegre akasztva tartandó. — A diszruházat legalább minden 14 nap a tulajdonosnak szellőtetés végett kiadandó. Diszruházatul mindig a legutóbb kezelt, legujabb darab helyezendő el. — A diszruházat használat végett a tulajdonosnak csakis diszben való kivonuláskor, egyéb ünnepélyes alkalmaknál, továbbá, ha az illető más tisztességes ruhával nem rendelkezik, ünnep- és vásárnapokon adandó ki s használat után teljesen tiszta, kifogástalan állapotban ismét megőrzés alá veendő. (Á. sz. h. III/7.)

Diszöltözet elhelyezése. L. Diszöltözet.

Diszöltözet használata. L. Diszöltözet.

Diszöltözet szellőztetése L. Diszöltözet.

Dohánycsempészek letartóztatása. L. Dohánycsempészet meggátolása.

Dohánycsempészet feljelentése. Mindazon dohánycsempészeti esetekben, midőn a csendőrség közvetlenül jár el, a kihágási tárgyat lefoglalja és a kihágásról szabályszerű tényleírást vesz fel, melyet a kihágás helyére illetékes pénzügyőri szakaszhoz tesz át. Ugyanazzal közli azon eseteket is, midőn a csempészet meggátolása vagy felderítése végett a községi előljáróságot hívta fel. (85048/98. bm. r.) A csendőrség által felvett tényleírások, a menyiben a felek írástudók, azok által is aláírandók. (2904/90. bm. r.)

Dohánycsempészet meggátolása. A csendőrség tartozik: 1. figyelemmel kíséreni, hogy vasuti és gőzhajóállomásokon, országos és heti vásárokon, bucsukon és egyéb nyilvános helyeken, nem csempésztetik vagy adatik el nyilvánosan dohány vagy dohánykészítmény; 2. ha őrváratai alkalmával oly szekérrel vagy gyalogjárókkal találkozik, a kiknek málhája vagy batyuja gyanusnak tünik fel, azokat megállítani s az iránt meggyőződést szerezni, hogy nem forog-e fen dohánycsempészet esete; 3. minden egyéb esetben, midőn a dohánycsempészetnek vagy tilos dohányeladásnak tudomására jut, tarto-

zik az esetben, ha a késedelem a csempészet vagy tilos dohányeladás kiderítését veszélyeztetné, közvetlenül eljárni, ha pedig a késedelem veszéllyel nem járna, a pénzügyőrséget és ha ilyen helyben nincsen, a községi előljáróságot értesíteni. (85048/88. bm. r.) A csempészek arra nézve is kikérdezendők, hogy a lefoglalt dohányt honnan vették. A csempészek személyazonossága mindenkor megállapítandó és ha azok ismeretlenek, állandó lakással vagy tisztességes keresettel nem bírnak, sem biztosítékot nem képesek nyújtani arra nézve, hogy a vizsgálat és büntetés előtt magukat elvonni nem fogják, akkor letartóztatandók és a közigazgatósági, esetleg bírósági fogházba átadandók és erről az illetékes pénzügyőri biztos azonnal értesítendő. (2904/90. bm. r.)

Dohány elárusítása. A mérsékelt áru dohánynak elárusítása, mint államjövedéki kihágás, szigorúan tilos. (Illsz. 33/1.)

Dohányfölvétel. Az örsök mérsékelt áru dohány-szükségletüket havonként „Dohányfölvételinapló”-ba vezetik és a bevezetett egész havi szükségletéről kiállított nyugtát a szakaszparancsnoksághoz felterjesztik. A felvétel a szakaszparancsnokság által láttamozott nyugtára, a hó 1-én, az esedékes ár befizetése mellett, közvetlenül a kincstári tőzsdéből történik s a kiszolgáltatást a dohányárus a dohányfölvételi naplóban igazolja. (Gku. 33. §.)

Dohányfölvételi napló felterjesztése. A dohányfölvételi napló minden év végén a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 33. §.)

Dohányjárandóság. A zsoldot élvező dohányzó legénységnek, de csakis saját személyük részére, igényük van havonként és fejenként 8 csomag mérsékelt áru dohányra, melynek ára csomagonként 8 fillér. (Illsz. 33/1.)

Dohányjövedék körében vasárnap is végezhető munkák : 1. a dohánybeváltó-hivataloknál, a beváltás ideje alatt, avégből teljesítendő ipari munka, hogy a

szombaton beváltott dohány vasárnap kezelhetőség; 2. a dohánybeváltó-hivataloknál, a dohányerjedés ideje alatt, avégből teljesítendő ipari munka, hogy a levelek átrakattathassanak; 3. a dohánygyárakban a rendkívüli megrendelések hétfő vagy Szt. István napját követő napon való teljesíthetése végett szükséges munka, a szivargyártási üzem oly munkái, melyek a gyártás folytonossága érdekében szükségesek, végül a nyers dohány- vagy gyártmány-szállitmányoknak a vasut- vagy hajóállomáson való átvétele vagy átadása körüli halaszthatatlan munkák; 4. a dohányáruda-raktáraknál a már megkezdett anyagberaktározás befejezéséhez, az állam tulajdon biztosítása céljából szükséges ipari munka; 5. a dohányárudákban a dohánygyártmányok eladása, tekintet nélkül arra, hogy a dohányárus kizárólag dohány- és dohánygyártmányok eladásával vagy ezzel együtt más cikkek eladásával is foglalkozik; 6. a dohányjövedék telepeinél és gyárainál mindazok a munkák, a melyek elhanyagolása, a földfelület, illetőleg a telep biztonságát, személyek életét vagy egészségét veszélyezteti. (1740/91. pm. r.)

Dohányzás séta alkalmával. Sétálás alkalmával a csendőr csakis szivart (czigarettát) szivhat. (Á sz. h. I/9.)

Dombrádi Nagy Gyula alapítvány. A „dombrádi Nagy Gyula és neje, született Berndt Ilonka” jelöléssel tett alapítvány alapítólevele a következő határozatokat tartalmazza: 1. Ezen alapítvány tőkéjeként a magy. kir. központi állampénztárnál 6000 koronát készpénzben letéteményeztem, mely összeg ott őriztetni és gyümölcsözőleg kezelteni fog. 2. A fentebb nevezett alapítvány feletti felügyeletre a nagym. honvédelmi minisztert kérem fel, míg a jutalmazások adományozási joga a mindenkori csendőrségi felügyelőt illesse meg. 3. A 6000 korona alapítványi tőkének évi kamatai három egyenlő részben, minden év szeptember havának

12-én, sorrend szerint minden évben három csendőr-kerületnél egy-egy, azaz összesen három, kizárólag m. kir. csendőr-őrsparancsnokok között osztandók szét, akik eme minőségükben állásbeli kötelmeiknek szívvvel-lélekkel minden irányban, nemcsak a közbiztonság terén felmutatott kiváló eredményekkel, de őrsöknek mintaszerű vezetése, alárendeltjeiknek erkölcsi és szellemi szakadatlan hathatós befolyásolása, ezeknek nemes irányu intézményünkhöz való ragaszkodásuk fejlesztése és törhetetlen hazafiságuk, nemkülönben teljes megbízhatóságuk által példásan a legjobban megfelelnek. 4. Érdemeinek méltatásául egy és ugyanazon őrsparancsuok többször is részesíthető a kérdéses jutalmazásban. (2502/96. hm. r.)

Döglött állatoknak jogosulatlanul másnak földére vitele vagy elásása: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.)
Közigazg. hatóság.

Dögök elásatása. L. Dögök megsemmisítése.

Dögök elégetése. L. Dögök megsemmisítése.

Dögök megsemmisítése. A dögök megsemmisítése rendszerint elásás által történik, a midőn oly mély gödrök készítendőek, hogy a dögöket két méter magas földréteg borítsa. Ragadós betegség miatt elhullott vagy kiirtott állatok testrészeit, a dögtéren, külön helyen kell eltakarítani. (Árt. Vr. 66. §.) A dögök megsemmisítése tűz által is eszközölhető, a midőn azok kőolajjal vagy kátránynyal bőven leöntve, meggyujtatván, tökéletesen megégetendőek. Ezen eljárás követendő kivált ott, hol a szabályszerű elásást a talajviszonyok nem engedik meg. (Árt. Vr. 68. §.)

Dögtér. Minden község tartozik alkalmas dögtérről gondoskodni. (Árt. 19. §.) A dögteret kerítéssel vagy élő sövénynyel kell körülvenni. A dögtér a helységtől, közlekedési utaktól, legelőktől és kutaktól távol jelölendő ki. (Árt. Vr. 60. §.)

Dözsölés a laktanyában, játszó társaságok össze-

jövedele és zene melletti táncz szigoruan tilos.
(Lsz. 1/12.)

Drágasági pótlék. Ha rendkívüli drágasági viszonyok valamely örs élelmezését szokatlan költségessé teszik, az örs rendes szolgálati uton drágasági pótlékot kérelmezhet. Az engedélyezett drágasági pótlék az örs minden rendszeresített egyéne után eső napi illetéket képez s a rendszeresített létszám után akkor is jár, ha az nincsen is teljesen betöltve. Ha az örsön saját háztartással bíró nős csendőr is van, a drágasági pótlék ráeső hányada az illetőnek kifizetendő, a fenmaradó rész pedig a közigazdálkodási pénztárba bevételezendő. (Illsz. 39/1.) Felvétele mindig az 1—15-éig terjedő időszakra szóló zsoldjegyzékkel eszközölendő. (Gku. 10. §.)

Durva magaviselet. A csendőrnek szolgálata teljesítésében durva magaviseletet tanusítani tilos. (Á. sz. h. VII/43.)

Dúvadak irtása vadászati jegy nélkül. L. Vadászati adó-mentesség.

Dülő-ut. L. Mezei közös dülő-ut.

E

Ebek nehezékekkel való ellátása. L. Vadászati területre ebek bocsátása.

Ebeknek vadászati területre bocsátása. L. Vadászati területre ebek bocsátása.

Ebek tartása a laktanyában L. Állatok tartása a laktanyában.

Ebéd. L. Közétkezés meghatározása

Eczetiparnál vasárnap is végezhető: a feltöltési és erjedési műveletek körül végzendő munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Edények a dohányhamuhoz. L. Edények a szivarvégekhez.

Edények a szivarvégekhez. Az örs-iroda és minden csendőr által lakott szoba részére a szivarvégek, dohányhamu s effélék elhelyezésére megfelelő nagyságu kőanyagból (nem cserépből) vagy fémből készült csinos edények a közigazgatásból beszerezendők. (Á. sz. h. XI/6).

Egészség ápolása. Minden örsparancsnok kötelessége afölött őrködni, hogy alárendelt legénységének egészsége épségben tartassék. Beteges kinézésű vagy látszólag szenvedő csendőr az orvosnak előállítandó. (Á. sz. h. II/1)

Egyedárusági cikkek eladására jogosult üzletekben vasárnap is árusítható: gyufa, szivarkapapír, pipa, pipaszár s közönséges fa- és papírszipkák. (14837/92. km. r.)

Egyeduralom, korlátlan. L. Absolut monarchia.

Egyeduralom, korlátolt. L. Alkotmányos egyeduralom.

Egyenruha jogtalan viselése: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 44. §.) *Közig. hatóság.*

Egyetértés. L. Közzsellem és egyetértés.

Egyetértés fenntartása a hatóság- és lakossággal. A hatóságok, lakosság és csendőrség között való helyes érintkezésből kifolyó jó egyetértés lényegesen előmozdítja a szolgálat érdekeit, miért ennek ápolására és zavartalan fenntartására törekedni minden csendőr kötelessége. (Á. sz. h. Bev. 1. p.)

Egyletek alakulása. Egyletek csak akkor alakulhatnak meg véglegesen, ha alapszabályaik belügyminiszterileg jóváhagyattak. Ha a felterjesztett alapszabálytervezetre 40 nap alatt határozat nem hozatott, vagy észrevétel nem tétetett, az egyesület működését ideiglenesen megkezdheti. Valamely egyletnek ezen szabályok ellenére való alakulása, illetve alakítása, az ekkép alakult, vagy szabályszerűen létrejött, de jogérvényes határozattal feloszlott, vagy felfüggesztett egylet vezetésében, gyűlésében, vagy bármiféle működésében való részvétel, kihágást képez. (1136/99. hm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Egyletekben — engedélyezett nem politikai természetűekben — való részvétel. L. Részvétel engedélyezett, nem politikai természetű egyletekben.

Eladása kincstári ruházatnak. L. Kincstári ruházat eladása.

Elbocsátása a csendőrnek. L. Csendőr elbocsátása.

Elemi csapások alkalmával követendő eljárás. Tűzvész, vizáradás vagy másnemű elemi csapások esetében ama magasztos feladat hárul a csendőrségre, hogy az illető egyéneket idejekorán a közeledő veszélyre lehetőleg figyelmeztesse, beállott vész alkalmával pedig a veszélyben levőket nemcsak segíyezze és védje, hanem, még élete kockáztatása, sőt feláldozása mellett is, megmentse. Csak ezen magasztos teendők végzése után siet a hatóság és esetleg a tűzoltók segélyére, annyiban, hogy a rend és biztonság fenntartására fordítja figyelmét. A csendőr közvetlen tűzoltással azonban nem foglalkozhatik. (Á. sz. h. VII/47.) A csendőr, szolgálata folytán azon helyzetben van, hogy az elemi csapásokat és hasonló szerencsétlenségeket gyakran már keletkezésök csirájában felfedezheti; minek folytán kötelessége a rendelkezésére álló minden eszköz felhasználásával, a vész által fenyegetetteket figyelmeztetni, nekik minden kitelhető segélyt és támogatást nyújtani s egyáltalában mindent megtenni, hogy a veszély vagy elháríttassék, vagy annak következménye enyhíttessék. A csendőr ily esetben kivételesen jogosult — sőt tartozik is — akár nappal, akár éjjel, minden veszélyezett házba behatolni, a benne lakókat a fenyegető veszélyre figyelmeztetni és őket megvédeni. Ilyen és hasonló szerencsétlenségeknél kötelessége a csendőrségnek, segélyt nyújtva, egész erejével a veszély elhárítására s a rend és biztonság helyreállítására közreműködni. Kötelessége nemcsak a veszélyeztetett emberélet és vagyon megmentésére minden kitelhetőt személyesen megtenni, hanem arról is gon-

doskodni, hogy a megmentett személy biztonságba helyeztessék és a tulajdon megőriztessék. Ennélfogva a veszélyből megmentett gyermekek vagy betegek és egyéb gyámoltalan személyek, valamint a megmentett ingóságok elhelyezésére is alkalmas hely jelölendő ki, mely felügyelet alá helyezendő. (Szlgu. 84. §.)

Elemi csapások esetén vasárnap is végezhető munka. L. Árvíz vagy más elemi csapások esetén vasárnap is végezhető.

Elévülése a mezőrendőri kihágásoknak. L. Mezőrendőri kihágások elévülése.

Elévülés folytán a büntetés végre nem hajtható: 1. huszonöt év elteltével, ha halálra vagy életfogytig, 2. husz év elteltével, ha tiz éven felül, 3. tizenöt év elteltével, ha öt és tiz év között, 4. tiz év elteltével, ha az illető öt év vagy ennél kisebb büntetésre ítéltetett. (Btk. 120. §.) Az elévülés ideje azon naptól számittatik, midőn az ítélet jogerőre emelkedett, vagy a büntetés végrehajtása félbeszakadt. (Btk. 121. §.)

Elévülés folytán a bünvádi eljárás meg nem indítható: 1. husz év elteltével, ha az elkövetett büntettre halál vagy életfogytig tartó fegyház, 2. tizenöt év elteltével, ha az elkövetett büntettre tiz éven felüli szabadságvesztés, 3. tiz év elteltével, ha az elkövetett büntettre öt éven felüli szabadságvesztés, 4. öt év elteltével, ha az elkövetett büntettre öt év, vagy ennél kisebb büntetés van megállapítva. *Vétségeknél* három év elteltével. (Btk. 106. §.) Az elévülés kezdetét veszi a cselekmény véghezvitele, vagy a kísérletnél a véghezvitelre irányzott utolsó cselekmény elkövetésének napjával. (Btk. 107. §.)

Elévülés kihágási ügyekben. L. Kihágási ügyben elévülés.

Elfogandó egyén más örskörletben való tartózkodása esetében követendő eljárás. Ha az örsparancsnok valamely személy elfogására felszólítást kap és a megindított nyomozás folytán kitűnik, hogy

a keresett személy a határos örskörletek valamelyikében tartózkodik, akkor a felszólítást, a kipuhatolt körülmények közlésével, az illető szomszédos örsparancsnoknak küldi meg, a felhívó hatóságot pedig erről értesíti. (Szlgu. 101. §.)

Elfogatása közhivatalban vagy közszolgálatban álló személyeknek. Ha ilyen egyéneknek elfogatása vagy előzetes letartóztatása eszközendő és helyettesítésük a közbiztonság vagy más közérdek folytán szükséges, vagy ha vaspályánál, vagy gőzhajónál alkalmazottak, vagy bánya-, huta-, kohó- és hengerműmunkások, állami vagy községi szolgálatban alkalmazott egészségügyi személyek, avagy köz- vagy magánerdészeti vagy határrendészeti szolgálatban levők elfogatása eszközendő, ezek közvetlen előjárója -- ha erre nézve különös aggályok nem forognak fenn -- még az elfogatas eszközlése előtt értesítendő s csakis a megszökés meggátlására szükséges intézkedések alkalmazandók. Ha az előjárónak előzetos értesítése aggályt gerjeszt, akkor az elfogatas ugyan közvetlenül fogamatba veendő, de egyuttal az előjáró is értesítendő. Ha pedig az elfogottnak a szolgálati helyről való azonnali elvezetése — pl. pályaőrnél — a közérdek- vagy közbiztonságot veszélyeztetné, akkor elvezetésével addig kell várni, mig helyettesítve lesz. (Szlgu. 58. §.)

Elfogatas eszközlésénél felmerülő akadályok esetében követendő eljárás. Ha elfogatas eszközlésénél előre nem látott akadályok merülnek fel, vagy ha az elfogandó beteg, vagy nem szállitható, a járőr, a községi előjáróság utján, arról gondoskodik, hogy az elfogandó és környezete kellőképen őriztesék, bevonulásakor pedig az akadályról jelentést tesz. Ha azonban a letartóztatandó veszélyes gonosztevő, akkor a járőr a letartóztatandót felügyelet alá veszi és a megkereső hatóságot, további eljárás végett, az előjáróság által előállítandó küldöncz utján értesíti. (Szlgu. 60. §.)

Elfogatási díj. L. Fogdíj.

Elfogatus vagy elővezetés felszólítás folytán. Ha valamely személy bíróság vagy közigazgatási hatóság elé állítandó, vagy elfogatandó, akkor a végrehajtással megbízott csendőr, vagy csendőrök — az utóbbi esetben a parancsnok megjelölésével — nevei a felszólítás külzetére az örsparancsnok által ráirandó, ki arról is gondoskodni tartozik, hogy ezen előállítás vagy elfogatus pontosan teljesíttessék. Az elfogott ily esetekben közvetlenül a megkereső hatóságnak adandó át. (Szlgu. 57. §.)

Elfogása katonai személyeknek. L. Katonai személyek elfogatusa.

Elhalálozás esetén kijáró közzgazdálkodási osztalék. L. Közzgazdálkodási osztalék kifizetése.

Elhalt legénység ruházata és szerelvényével való eljárás. Az elhalton egy zubbony, nadrág, ing és gatyá hagyandó. A kórházban elhaltak után visszamaradt czikkek a helyben levő örs által átveendőek és az általános tömegalap terhére, az illetékes örsnek megküldendőek. Ha a kórház helyén örs nem volna, az elhaltnak illetékes örse a kórházat a ruházat megküldése iránt megkeresi és a szállítási költséget annak az általánypénztárból megküldi, mit aztán a szárnyparancsnokság megtérít. Az elhaltnak a testén hagyott ruházaton kívül, hátramaradt ruházata és lőszerelvénye valamint kincstári szerelvénye, az esetleg szükséges helyreigazítások és tisztítások eszközlése után, fegyverzete, tömegkönyve és ruha- és fegyverzeti könyvecskéjével és a netaláni költség számlával együtt, az általános tömegalap terhére, a szárnyparancsnoksághoz beszállítandó. Ha az illető ragályos betegségpen halt el, a fertőtlenítésből felmerült költségek a hagyatékokat terhelik és a fertőtlenítés megtörténte az orvos által a számlán vagy külön bizonyítványban igazolandó. Ha ragályos betegség folytán egyes ruhadarabok megsemmisíttetnek, vagy ha öngyilkosság elkövetése által az illető

testén volt ruházat hasznavehetetlenné vált, arról a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Gku. 53. §.) Az elhalt lőszere, további intézkedésig, az őrspénztárban megőrzendő. (Gku. 66/8).

Elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel való eljárás. Oly öltözeti és felszerelési cikkek, melyek többé már nem javíthatók, az őrsparancsnok engedélyével, ki előzőleg minden ily darabot megvizsgálni tartozik, a laktanya kamarájában megfelelőleg elhelyezve és a tulajdonos nevével ellátva, a legközelebbi szemléig elkülönítve őrzendők meg. (A. sz. h. III 6).

Elhelyezése a csizmák és czipőknek. L. Csizmák és czipők elhelyezése.

Elhelyezése a forgópisztoly-töltényeknek szolgálaton kívül. L. Forgópisztoly-lőszerkészlet.

Elhelyezése a kalapoknak. L. Kalapok elhelyezése.

Elhelyezése a kincstári ruházat és felszerelésnek. L. Kincstári ruházat és felszerelés elhelyezése.

Elhelyezése a köpenynek. L. Köpeny elhelyezése.

Elhelyezése a magánbőröndöknek. L. Ládák és bőröndök elhelyezése

Elhelyezése a magánládáknak. L. Ládák és bőröndök elhelyezése.

Elhelyezése a nyergeskamarai fogasnak. L. Fogas elhelyezése a nyerges-kamarában.

Elhelyezése a sapkáknak. L. Sapkák elhelyezése.

Elhelyezése a szennyes ruhának. L. Szennyes ruha elhelyezése.

Elhelyezése a találkozási kimutatásnak. L. Találkozási kimutatás elhelyezése.

Elhelyezése a töltény tartalék-készletnek. L. Töltény tartalék-készlet.

Elhelyezése az őrjáratí beosztásnak L. Őrjáratí beosztás elhelyezése.

Elhullott állatok bejelentése. L. Állatok megbetegedésének bejelentése.

Elhullott állatok husának, e körülményt tudva, emberi eledelre használása, vagy e célra másnak

adása : közegészség elleni kihágás. (Kbt. 104. §.)
Közigazg. hatóság.

Elhullott állatok körül elkövetett kihágások. Elhullott állatok, melyek a házban vagy azzal összefüggő helyiségben, vagy közvetlen a ház vagy helyiség előtt hullottak el, az elásatásra vonatkozó intézkedéseknek a háztulajdonos által való elmulasztása ; elhullott állatnak városban vagy községben a fennálló szabályok ellenére, házban, lakásban vagy ezzel összefüggő valamely helyiségben való tartása, az utcára, udvarra vagy térre való kidobása, az elásatás iránti intézkedés elmulasztása, vagy az elásatásnál a fennálló szabályok be nem tartása : közegészség elleni kihágás. (Kbt. 124. §.)
Közigazg. hatóság.

Eligazítása a szolgálatba vonuló járőrnek. Az örsparancsnok a szolgálatba induló csendőröket a meghagyott szolgálat végrehajtására nézve mindenkor részletesen utasítani, őket a szabályok szemelőtt tartására figyelmeztetni, kihágások elkövetésétől óvólag inteni és arra nézve, hogy szabályszerűen vannak-e öltözködve, felszerelve és fegyverkezve s az előirt számú élestölténynyel el vannak-e látva, megsejmlélni tartozik. Ezek után a fegyverek megtöltését rendeli el, minek ép úgy, mint a kiürítésnek, mindenkor az ő jelenlétében kell történni, még pedig oly helyen, hol a fegyvernek véletlen elsülése által senki sem veszélyeztetik. Ezen kívül minden lovasörs parancsnoka meggyőződni tartozik a lovak állapotáról, vasalásáról, nyergeléséről, kantározásáról és szabályszerű málházásáról, télen még arról is, hogy a lovak éles csavartámszegekkel és a csendőr csavarkulccsal, valamint a szolgálat tartamához mért lőtáppal el van-e látva ? Rabok kísérése esetén az elindításnál a szemle a rabokra is kiterjesztendő. (Szlgu. 98. §). Figyelmeztetendő a járőrök, hogy szolgálat közben a korcsmában való mulatozás, dőzsölés, sőt étkezés is szigorúan tilos ; hogy portyázás alkalmával az

őrjárat egész területet részletesen járják be, továbbá, hogy a gyanusnak jelzett vagy annak ismert tárgyakat és tereprészeket óvatosan közelítsék és lepjék meg, végre a les állások gyakori alkalmazására, habár rövid időre is. (Á. sz. h. VII/33).

Elismervény a motozásnál átvett tárgyakról. L. Ház- vagy személymotozásnál elvitt tárgyak elismerése.

Elítélt részére való gyűjtés. Elítélt részére a pénzbüntetés fedezése vagy kárpótlásul. nyomtatvány útján, vagy szóval gyűlésen, gyűjtésre való felhívás, a gyűjtési felhívás terjesztése, vagy a gyűjtés eredményének közzététele: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 39. §.) *Kir. járásbiróság.*

Eljárás a csendőrségnél tett feljelentések esetén. L. Feljelentések elintézése.

Eljárás a sértett fél indítványára üldözendő bűncselekmények esetében. L. Sértott félindítványára üldözendő bűncselekmények esetében követendő eljárás.

Eljárás árviz esetén. L. Vizáradás esetén követendő eljárás.

Eljárás beteg kinézésű csendőrrel. L. Egészség ápolása.

Eljárás elemi csapások alkalmával. L. Elemi csapások alkalmával követendő eljárás.

Eljárás elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel. L. Elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel való eljárás.

Eljárás ellenszegülési esetekben letartóztatottak elvezetésénél. L. Letartóztatottak elvezetése ellenszegülési esetekben.

Eljárás ellenszegülési esetekben letartóztatottak megbilincselésénél. L. Megbilincselése ellenszegülési esetekben letartóztatottaknak.

Eljárás ellenszegülő néptömegek ellen a szabadban. L. Ellenszegülő néptömegek ellen a szabadban követendő eljárás.

Eljárás fegyverhasználatnál. L. Fegyverhasználatnál követendő eljárás.

Eljárás fegyverzet helyreigazításánál és pótlásánál. L. Fegyverzet helyreigazításánál és pótlásánál követendő eljárás.

Eljárás gyengélkedő csendőrökkel. L. Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás.

Eljárás hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvényekkel. L. Hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvényekkel való eljárás.

Eljárás hiányos írásbeli dolgozatokkal. L. Írásbeli dolgozatokkal, hiányosokkal, való eljárás.

Eljárás hulla találása esetén. L. Hulla találása esetén követendő eljárás.

Eljárás katonai személyek elfogásánál. L. Katonai személyek elfogatása.

Eljárás kézből letett töltött karabélylyal. L. Tárkarabélylyal való eljárás kézből való letetésénél.

Eljárás kopott patkókkal. L. Kopott patkókkal való eljárás.

Eljárás korcsmai verekedésnél. L. Korcsmai verekedésnél követendő eljárás.

Eljárás közbiztonsági zavar esetén. L. Közbiztonsági zavar esetén követendő eljárás.

Eljárás lázadás esetén. L. Népcsődülés esetén követendő eljárás.

Eljárás lovak elhullása esetén. L. Lovak elhullása esetében követendő eljárás.

Eljárás lovak megbetegedésénél. L. Beteg lovakkal eljárás.

Eljárás lótap elfogyása esetén. L. Lótap elfogyása esetében követendő eljárás.

Eljárás népzendülés esetén. L. Népzendülés esetében követendő eljárás.

Eljárás nyomozólevelekkel és felügyeleti felszólításokkal. L. Nyomozó-levelekkel való eljárás.

Eljárás őrizet alatt álló fogolylyal megszabadítási kísérlet esetében. L. Fegyverhasználat őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérleténél.

Eljárás pénzek átvételénél. L. Pénzek átvételénél követendő eljárás.

Eljárás pénzhamisítás esetében. L. Pénzhamisítás esetében követendő eljárás.

Eljárás rabkiséretnél. L. Rabkiséretnél követendő eljárás.

Eljárás rablóknak éjjel épületekben való elfogatásánál. L. Rablók éjjel épületekben való elfogatásánál követendő eljárás.

Eljárás rablóknak nappal épületekben való elfogatásánál. L. Rablók nappal épületekben való elfogatásánál követendő eljárás.

Eljárás ragályos betegségben elhullott állatokkal. L. Ragadós betegségben elhullott állatokkal való eljárás.

Eljárás ragályos betegségben gyanús lovakkal. L. Ragályos betegségben gyanús lovakkal eljárás.

Eljárás részegekkel. L. Részegekkel követendő eljárás.

Eljárás szerencsétlenségek esetében. L. Szerencsétlenségek esetében követendő eljárás.

Eljárás testhez nem illő ruhadarabokkal. L. Ruházat testmérték szerinti készítése.

Eljárás tömeges felszólítások esetében. L. Tömeges felszólítások esetében követendő eljárás.

Eljárás törvényáthágókkal szemben. L. Törvényáthágókkal szemben követendő eljárás.

Eljárás tüzeset nyomozásánál. L. Tüzeset nyomozása.

Eljárás tűzvész esetében. L. Tűzvész esetében követendő eljárás.

Eljárás vadászati jegy elő nem mutatóval. L. Vadászati jegy elő nem mutatása.

Eljárás verekedések esetén. L. Népcsődülés esetén követendő eljárás.

Eljárás veszélyek esetében. L. Elemi csapások esetében követendő eljárás.

Eljárás veszélyes jelenségek észlelésénél. L. Veszélyes jelenségek észlelésénél követendő eljárás.

Eljárás véres fegyverek és tárgyak találásánál. L.

Véres fegyverek és egyéb tárgyak találása esetében követendő eljárás.

Elkeresztelése kiskoru egyénnek törvény ellenére: a vallás és ennek szabad gyakorlása elleni kihágás. (Kbt. 53. §.) *Kir. járásbíróság.*

Elkülönítése a ragályos betegségben levő állatoknak. L. Ragályos betegségben levő állatok elkülönítése.

Ellenőrzése a cselédeknek. L. Cselédek ellenőrzése.

Ellenőrzése a járőrök mikénti nyomozásának. L. Örsparancsnok által a ki nem derített közbiztonsági zavarok nyomozása.

Ellenőrzése a közbiztonságra káros befolyással bíró tényezőknek. L. Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.

Ellenőrzése a marhacsapatoknak. L. Marhacsapatok ellenőrzése.

Ellenőrzése a marhajárlatoknak. L. Marhajárlatok ellenőrzése.

Ellenőrzések beírása a szolgálati könyvecskébe. L. Járőrök ellenőrzése.

Ellenőrzés igazolása. Az ellenőrzés foganatosítását az örsparancsnok az által igazolja, hogy a járőrzető könyvecskéjébe az ellenőrzés idejét és helyét valamint a járőrnek ez alkalommal való állapotát még az ellenőrzés helyén beírja. (Szlgu. 96. §.)

Ellenőrző járőr csatlakozása az ellenőrzendőhöz. L. Járőrök ellenőrzése.

Ellenőrző örsparancsnok bevonulása. L. Járőrök ellenőrzése.

Ellenszegülés előidézésének okai. Az ellenszegülési esetek többnyire a csendőrök bátortalansága és határozatlansága vagy az erőhatalmi rendszabályok elhamarkodott vagy elégtelen alkalmazása által idéztetik elő. Az ellenszegülésnek legközelebbi okát képezi továbbá a bilincselés, miért főleg a megbilincselés idejének helyes felismerése és felhasználására a kellő figyelem fordítandó. Ellenszegü-

lést idéznek még elő: a letartóztatandókkal való helytelen tárgyalásokba bocsátkozás, durva magaviselet és a sértegetések. (Vekm. 1. §.)

Ellenszegülők ellen zárt helyiségben követendő eljárás. L. Korcsmai verekedésnél követendő eljárás.

Ellenszegülő néptömeg ellen a szabadban követendő eljárás. A csendőröknek akár felfegyverkezett, akár fegyvertelen ellenszegülő néptömeg irányában a szabadban való fellépése a következő módon intézendő: Mihelyt a parancsnok a helyzetet felismeri és belátja, hogy a csendőrség szám szerint feltűnő kisebbségben van s ennek folytán a tulajdonképeni bujtogatók és főczinkosok ellen biztos sikerrel alig léphet fel, rögtönözött és gyorsan végrehajtott szuronytámadás intézendő a tömeg ellen a következő módon: Mig néhány csendőr a tömegre czélozva, azt féken tartja, a többi legénység egy előre meghatározott jelre szuronyt szegezve, a néptömegben levő főczinkosokra rohan, minden csendőr balkezevel egy-egy főczinkost mellen ragad, a szuronyt mellének szegezi s miután őtet a legcsekélyebb ellenszegülési szándék észlelése esetén leendő keresztülszurással fenyegeti, minden idővesztegetés nélkül a néptömegből 30—40 lépésnyire kihuzza. Ha azonban ezen támadás által a csendet és rendet helyreállítani nem sikerült, sőt a csendőrök megtámadtatnak, vagy ha mindjárt a csendőrök megjelenésekor a néptömeg által ellenük életüket veszélyeztető támadás intéztetik, a szurony és fegyver korlátlanul felhasználandó és a néptömeg erőszakkal szétüzendő. Ilyen esetben mindig a főczinkosok veendőik célba és lövendők le. (Vekm. 14. §.)

Előfogatra való igény. L. Szállítási eszközökre való igény.

Előfogatra való igénye a nős legénységnek. L. Nős legénység igénye szállító eszközökre.

Előírányzat a ruházat és lőszerelvényről. L. Ruha- és lőszerelvényi előírányzat.

Előjegyzési könyvek vezetése. Minden örsön községenkénti füzetekből álló, az örskörlet minden irányu viszonyairól pontos és részletes két előjegyzési könyv vezetendő. Az egyiket az örsparancsnok vezeti, a második példányt pedig ennek alapján az örsparancsnok-helyettes vagy egy jó írással bíró csendőr egészíti ki. (Á. sz. h. Bev. 10. p.) Az előjegyzési könyv annyi nyolczadrét és a község nagyságához arányított lapszámból álló füzetből állítandó össze, a hány községből az örskörlet áll és az egyes füzetekben városnál vagy községnél a következő lényegesebb pontok beirandók: a) *maga a város vagy községre vonatkozólag*: 1. a házak és lakosság száma, az utóbbi nemzetiség szerint; 2. a lakosság jelleme és magatartása (pl. munkás, szorgalmas, hanyag, rest, iszákosságra hajlandó és ebből kifolyólag elszegényedett, lopás és kicsapongásra hajlandó és azért szoros csendőrségi felügyeletet igényel stb.); 3. a közártalmu egyének névsora, azok összeköttetései, anyagi helyzete és hogy mily irányu veszélyes tulajdonságokkal bírnak; 4. az egyébként rossz hirben álló és más irányban gyanus egyének névsora; 5. vérengzők, verekedők, korhelyek, és munkakerülők névsora; 6. pásztorok (kondások, csikósok, juhászok stb.) névsora, minden egyes megbízhatóságának vagy gyanus voltának jellemzése, pásztorlevelük kelte és száma; 7. korcsmárosok névsora, jellemtulajdonságaik jelzésével; 8. lebujok és gyanus házak tulajdonosainak névsora; 9. vadászati jeggyel bírók névsora; 10. személy- és vagyonbiztonság czéljából fegyvert tartó és ezért adózók névsora; 11. hetivásárok száma és ideje; 12. országos vásár és bucsuk napjai; 13. állandó éjjeli örök névsora minden egyesnek jellemzésével. — b) *A határra vonatkozólag*: Minden gyanus tereptárgy, tereprész, egyenként felsorolandó, ezek lakosai jellemzendők, megjelölendő, hogy lesállítás tartása hol mutatkozik szükségesnek és előnyösnek. A mezőörök névsora, azok rövid jellemzésével és

hogy mily fegyverek viselésére jogosítvák. c) *Az erdőkre vonatkozólag*: 1. Az erdő több darabból vagy részből áll-e, s kiterjed-e más örs területére is? 2. az esetleges erdőrészek megnevezése; 3. az erdőnek rövid jellemzése (fiatal vagy régi fákból áll-e, alja tiszta vagy cserjével benőtt-e), ki gyakorolja ott a vadászatot, a legelés szabad-e, a fa vágása mikép és rendszeresen foganatosittatik-e, mindenkinek van-e joga fát vágni, vagy e tekintetben minő rendelkezés áll fenn; 4. az erdőőrök (erdővédek) névsora, megbízhatóságuk és hogy melyik hol lakik az erdőben; 5. az erdőőrökön kívül kik és hol laknak állandóan az erdőben s azok közül kik igényelnek felügyeletet; 6. az erdőszélen vagy az erdőben levő korcsmák, az ott lakók jegyzéke és jellemzése; 7. juhaklok (esztinák); 8. pásztorok; 9. famunkások, szén- és mészégetők stb. névsora és jellemzése; 10. méhkertek és ezek lakói; 11. bányák, gyárok vagy egyéb üzletek és telepek; 12. az erdőben levő közlekedési vonalak; 13. az erdő gyanus és rejthely részeinek leírása; 14. lesállításra alkalmas pontok. d) *A szőlőkre vonatkozólag*: A szőlők leírásánál az erdőnél felsorolt pontok megfelelő alkalmazása mellett a vinczellérek, és a szőlőkben állandóan lakók veendőik figyelembe. e) *A közlekedő vonalakra vonatkozólag*: A közlekedési vonalak, utak leírásánál, bezárólag a községi utakig, minden ut röviden felemlitendő és minőségük, állapotuk leirandó, annak megjelölésével, hogy hová vezetnek. f) *A vizek és folyókra vonatkozólag*: A vizek és folyók leírásánál felemlitendő, hogy minő folyam, folyó, jelentékenyebb patak, tó stb. van a község határában, léteznek-e mindenütt megfelelő átjárók (hidak, pallók) és ezek minő állapotban vannak, vagy ezek nem létében, hol vannak gázlók s azokon lehet-e mindenkor és hogyan, t. i. gyalog, lóháton vagy kocsin is átjárni. — Az előjegyzési könyv az örsiroda-asztalon, a nyomozókönyvek mellett őrzendő meg. (Á. sz. h. VII/27).

Előjegyzési könyv elhelyezése. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Előjegyzési könyv mikénti szerkesztése. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Előjegyzési könyv szolgálatba vitele. Külszolgálatba a járőrvezető az egyik előjegyzési könyvből azon füzeteket viszi magával, a melyekben a leportyázandó őrjárat van leírva. (Á. sz. h. Bev. 10. p.)

Előleg adása az átalánypénztárból. Előleg csakis szolgálati czélokra, vagyis kincstári költségek fedezésére adható; magánczélokra, vagy később esedékessé válandó illetékek fejében előleget adni semmi szin alatt sem szabad. (Gku. 13. §.)

Előleg közzgazdálkodási osztalékra. L. Közzgazdálkodási osztalék kifizetése.

Előljáró az, akit a szerves tagozás, a szolgálati utasítások vagy különös rendeletek értelmében, a parancsadás joga megillet, mindazokkal szemben, kik parancsaihoz utalva vannak és ez által *alárendeltek*. (Szlgysz. 9/53.) — Az előljárói viszonyba lép továbbá minden följebbvaló és minden rangban idősebb csendőr is, mihelyt a parancsnokságot saját felelősségére átveszi. Ilyen esetenkénti parancsnoklásra, azon kötelezettség fentartása mellett, hogy magatartását utólagosan, illetékes parancsnoksága előtt igazolja, minden följebbvaló vagy rangban idősebb, fontos szolgálati érdekek tekintetéből, mindenkor jogosítva, azonban feltétlen kötelezve is van: ha a fegyveres hatalomhoz és a csendőrséghez tartozó egyéneknél illetlen magaviseletnek, nyilvánvaló kötelességsértésnek és szolgálatellenességeknek, kihágásoknak és csendzavarásoknak kell végett vetni. (Szolgsz. 9/54.)

Előljáró a laktanyába éjjeli időben való érkezése esetében követendő eljárás. A kapu kinyitására hivatott csendőr azonnal megteszi a jelentést a honn levő csendőrök felől, kik, ha az előljáró másként nem rendelkezik, tovább nyugodhatnak. A csendőr

ezután az előjáró megérkezését az őrsparancsnoknak jelenti. (Lsz. 5/65.)

Előjáró előleges tudósítás nélkül a laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. Az ügyeleti vagy készültségi csendőr jelentkezik, azután az őrsparancsnokot értesíti. Ha az előjáró először az őrsparancsnokhoz lép be, illetve, miután ez a megérkezésről tudomást vett, jelenkezik, a jelen és távollévő csendőrökről jelentést tesz és a legelső alkalmat felhasználja, hegy kardot öltön és a kalapot fölvegye. — Ha csak egy csendőr van otthon, akkor az, kettő közül pedig az alkalmazásra nézve följebbvaló, vagy a régebben szolgáló végzi a fentebb előírt jelentkezést. (Lsz. 5/61—63).

Előjárókkal szemben követendő magatartás. L. Csendőr magatartása előjárókkal szemben.

Előjárókkal való érintkezés. Előjárókkal vagy följebbvalókkal, illetőleg magasabb rangosztályban állókkal szemben a szóbeli érintkezés megkezdése előtt, valamint befejezése után, a katonai tiszteletadást a Gyakorlati Szabályzat határozványai szerint kell teljesíteni. Az előjárót (följebbvalót) rendfokozatának említése mellett (ha ez csak czim gyanánt adományoztatott is) Úr szóval kell szólítani, ha csak őt a Felség, csász. és kir. Fenség, Nagyméltóságu, vagy más czim meg nem illeti. — A Fenség, Herczegség czim azonban szolgálatban csak a tábornokot (tengernagyot) illeti. Cs. és kir. tábornokok (tengernagyok), kik az altábornagyi (altengernagyi) vagy magasabb rendfokozatban állanak, — ha őket az előbb említett czimek egyike meg nem illeti, — a fegyveres hatalomnak és a csendőrségnek a vezérőrnagyi és ennél alsóbb rendfokozatu egyénei részéről Nagyméltóságu czim-mel szólítandók. Bármily személyes viszonyban álljon is az alárendelt (alattos) előjárójához (följebbvalóhoz), az előbb említett megszólító formákon és az Ön szólásmódon kívül mást használni szolgálatban nem szabad. A katonáállományhoz tartozó

följebbvalóval — a többi följebbvalóknál saját állománycsoportjukban — valamint minden előljáróval való szóbeli érintkezés alkalmával, jelentéseknél és kérelmeknél az alázatosan szó használandó. (Szlgu. 15/92—94).

Előljárók kifogásával szemben követendő magatartás. L. Csendőr magatartása előljárókkal szemben.

Előljárók megszólítása. L. Előljárókkal való érintkezés.

Előjárósággal való érintkezés. L. Községek portyázása.

Előre nem látott kiadások fedezése. Az örsnél váratlanul előforduló kisebb kiadások a gazdasági pénztárból előlegezendők. (Gku. 13/1).

Elővezetés felszólítás folytán. L. Elfogatás és elővezetés felszólítás folytán.

Elővezetés nagyobb számú személyek által elkövetett bűncselekmények esetén. L. Felkelés alkalmával eszközölhető elővezetések.

Elővezetés önállóan. L. Csendőr által önállóan eszközözlendő letartóztatás.

Elővigyázati rendszabályok ellenszegülési esetekben letartóztatottak elvezetésénél. L. Letartóztatottak elvezetése ellenszegülési esetekben.

Elsajátítása az örskörletben divó főnyelvnek. L. Örskörletben divó főnyelv elsajátítása.

Első folyamodásu bíróságok. L. Bíróság.

Első osztályu írók oktatása. L. Írásbeli oktatás I. oszt. írókkal.

Első tömegbetét elszámolása. Az első tömegbetét az illető egyénnek a csendőrségbe való belépte után közvetlenül a kerületi parancsnokságok által a javadalmazás terhére felszámítva, a tömegalapra átruháztatik és az illető tömegkönyvébe, mint első bevételi tétel bejegyeztetik. (Illsz. 29/3.)

Első tömegbetét mérve: gyalog-csendőrök részére 120, lovas-csendőrök részére 260 korona. (Illsz. 29/2. Gku. 35 5.)

Első tömegbetét rendeltetése. Az első tömegbetét

átalány-összeget képez, mely az öltözeti és felszerelési szabályzatban előírt összes ruházati és lőszerelvényi cikkek első beszerzésére szolgál. (Illsz. 29/1.)

Eltávolítása a csendőrnek. L. Csendőr eltávolítása.

Elválása a járőrtagoknak. L. Járőrtagok egymástól való elválása.

Elvezetése a letartóztatottaknak ellenszegülési esetekben. L. Letartóztatottak elvezetése ellenszegülési esetekben.

Emberölés katonai személyek által. L. Hadi cikkek XXVII. cikk.

Emberölés vétsége. Aki gondatlansága által embernek halálát okozza: emberölés vétségét követi el. (Btk. 210. §.) *Kir. törvényszék.*

Emlékpénzek, melyek könnyen valódi pénznek tekinthetők, készítése vagy forgalomba hozatala: kihágás. (Kbt. 59. §.) *Kir. járásbiróság.*

Emlékszobor (emlékmű), nyilvános helyen felállítottnak, szándékos bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Engedelmesség a csendőr felhívásának. L. Csendőr felhívásának való engedelmesség.

Engedély nélküli könyöradomány-gyűjtés. L. Könyöradomány-gyűjtés.

Erdei kártétel. Aki oly erdőben, melyben a legeltetésre nincs joga, szándékosan vagy gondatlanságból legeltet; aki élőfát le- vagy bevágás, megfurás, rovatozás, gyűrűzés, jelzés, lehámozás, fűrészelés, a gyökerek feltakarása, gyantanyilások fel- vagy továbbszakítása, vagy bármilyen más módon megrongál; aki élőfa-galyat vagy ágát letöri, levágja, megvagdálja, vagy a fát más hasonló módon megrongálja; aki a levágott fákat vagy más erdei termékeket, kerítést, árkokat, medert, partot, töltést, hidat, átmetszetet, utat, ergettyüt vagy csusztatót, vízfogót vagy fentartásra szolgáló más eszközöket, továbbá tilalmi táblákat, jelző vagy utmutató póznákat, a távolsági vagy bármely más, az erdő-

művelés vagy használat czéljából alkalmazott jeleket vagy műveket megrongál; ugyszintén, aki a szén-égetésre összehordott vagy ölberakott fát szétbontja; aki másnak erdejében jogtalanul földet, érczet, kőszenet, követ, gyepet vagy egyéb talajalkatrészeket ás, vagy az erdőbe követ vagy más a talajra kártékony anyagot hord; aki idegen erdőben faizási vagy alomhordási vagy egyéb termékszedésre engedélylyel bir, de a fát, galyat, almot vagy egyéb erdei terméket nem a meghatározott mennyiségben, időben, vagy nem azon erdőrészből viszi, melyből annak vitelére jogosítva van; aki az alomgyűjtésnél vagy galyszedésnél vasgerekelyét vagy vágóeszközt használ, vagy pedig az őt illető faizási vagy erdőtermékszedési jogával visszaélve, azt vagy másra ruházza, vagy másnak érdekében gyakorolja, vagy pedig a szedett fát, illetőleg erdei terméket eladja, egyáltalában, ha a megjelölt jogának határain túllép — amennyiben az okozott kár összege 30 frtot nem haladt túl: erdei kihágást követ el. (Erdt. 69. §.) A közös erdőben a közbirtokos által elkövetett károsítás, ha ezáltal más közbirtokos joga megsértetik, a fentebb meghatározott feltételek alatt szintén erdei kihágást képez. (Erdt. 70. §.) *Közigazg. hatóság.* Eljárás sértett fél indítványára. Ha az okozott kár összege 30 frtot felülhalad, a cselekmény a büntetőtörvény értelmében vétséget, illetőleg büntettet képez. (Erdt. 73. §.)

Erdei kártétei büntette. L. Erdi kártétel.

Erdei kártétel vétsége. L. Erdi kártétel.

Erdei kihágások elévülése. Az erdei kihágások büntethetősége a kihágás elkövetésének napjától számított 2 év alatt évül el. (Erdt. 86. §.)

Erdei lopás. Aki valamely erdőben létező élőfát, vagy ott létező levágott, de eladásra vagy felhasználásra még fel nem dolgozott fát, szórtan fentartott hagyonczt, fölfát vagy magfát, vagy tiz évesnél fiatalabb csemetét; ritkás erdőből több, vagy zárt erdőből annyi egymás mellett álló fát, hogy

ezáltal hézag támad; a termőföld megkötésére véd-
 eszközül szolgáló vagy sarjadzás végett meghagyott
 tuskót kiásva, avagy habár nem az ezen pontban
 megjelölt czélok valamelyikére szolgáló tuskót, a
 kiásott gödör betöltetlenül hagyása mellett; élőfa
 ágait, galyait, azokat letördelve vagy levágva; élőfa
 kérgeit, azokat lehasítva; elszáradt vagy az elemek
 által letört fát, ágat, galyat vagy tuskót; nem élőfa-
 kérget, azt lehántva, vagy már lehántott fakérget;
 száraz vagy zöld faleveleket vagy mohot; gubacsot,
 tölgy, bükk, fenyő vagy más erdei magot vagy
 gyümölcsöt, gombát, korhadékot, földet, agyagot,
 tőzeget, meszet, gyephantot, fagyökeret, fűvet vagy
 egyéb erdei terméket; fanedvet (gyanta, terpentin,
 nyir- és jávorlé) — lop, ha a lopott dolog értéke
 30 frtot tul nem halad: erdei kihágást követ el.
 (Erdt. 70. §.) *Közigazg. hatóság.* Ha a lopott dolog
 értéke 30 frtot felülhalad, a cselekmény vétséget,
 illetőleg büntettet képez. (Erdt. 73. §.) Büntettet
 képez az erdei lopás, habár a lopott dolog értéke
 30 frtot nem halad tul, ha erre vonatkozólag vala-
 melyike azon körülményeknek forog fenn, melyek-
 nél fogva a lopás, tekintet nélkül a lopott dolog
 értékére, a büntetőtörvények szerint (l. Lopás bün-
 tette) büntettnek állapittatik meg. (Erdt. 74. §.)

Erdei lopás büntette. L. Erdei lopás.

Erdei lopás kísérlete szintén büntetendő. (Erdt.
 80. §.)

Erdei lopás vétsége. L. Erdei lopás.

Erdei tüzek oltása. A ki erdőben vagy annak
 közelében elhagyott tüzet talál, tartozik azt lehető-
 leg eloltani, ha pedig eloltani már nem bírja, vagy
 ha erdőé égést vesz észre, vagy annak tudomására
 jut, tartozik azt az utjába eső legelső ház lakosai-
 nak tudtára adni; ezek pedig tartoznak az erdő-
 égésről az erdőbirtokost, vagy annak háznépét,
 vagy az erdőfelügyelettel megbízott személyzetet
 haladék nélkül értesíteni, vagy a legközelebbi
 községi előljáróságnak (lehetőleg a főszolgabírónak,

rendőrkapitánynak) bejelenteni. (Erdt. 11. §.). A ki ezen rendelkezéseknek eleget tenni elmulasztja, továbbá az erdőégés esetében annak oltására kötelezve lévén, ezen kötelezettségének alapos ok nélkül nem tesz eleget, vagy az oltást vezető hatósági közeg rendelkezését alapos ok nélkül nem teljesíti; (Erdt. 109. §.) továbbá azon közigazgatási hivatalnok, ide számítva a községi előljárót is, aki erdőégés esetében a hivatalánál fogva őt illető intézkedések körül kötelességét megszegi: erdei kihágást követ el. (Erdt. 110. §.) *Közigazg. hatóság. Eljárás hivatalból.*

Erdőben csavargás. A ki idegen erdőben, a nélkül, hogy ahhoz jogosultsága volna, a közutakon kívül találtatik, ha ottani jelenléte közbiztonsági vagy az erdőtulajdon biztonsága szempontjából aggályosnak tűnik fel, az erdész-személyzet tagjai által az erdőből kiutasítható. Ha a meghagyásnak nem tesz eleget, erdei kihágást követ el (*közigazg. hatóság*); ha pedig tettleg ellenszegül, akkor cselekménye: a hatósági közeg elleni erőszak büntetett képezi. (Erdt. 114. §.)

Erdőben munkák jogtalanul vagy engedély nélküli végzése. A ki valamely erdőben jogtalanul vagy engedély nélkül vagy az engedélyezett helyen kívül ergettyüt (csusztatót) készít; meszet vagy szenet éget, szurkot, hamuzsirt vagy kátrányt főz; kormot készít; fűrész vagy egyéb gödröt ás; farakodó vagy dolgozó helyet vagy műhelyet felállít, épület, szerszám vagy egyéb használatra szánt fát farag, vagy más hasonló munkát teljesít: erdei kihágást követ el. (Erdt. 111. §.) *Közigazg. hatóság.*

Erdőben tilos ut használata. A ki az erdőben engedély nélkül kocsival tilos uton jár, vagy habár azon erdőségben makkoltatásra vagy legeltetésre jogosított is, marhát tilos uton hajt: erdei kihágást követ el. (Erdt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Erdőben tűzrakás. L. Tűzrakás erdőben.

Erdőégés bejelentése. L. Erdei tüzek oltása.

Erdőégés okozása gyufa által gondatlanságból

elkövetett tűzvész okozásának vétségét képezi és elbírálása a kir. bírósághoz tartozik. (Mt. 1895. XII/17.)

Erdő leírása. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Erdőtermékek igazolatlan eladása. A mennyiben a belügyminiszter a gyakori erdőlopások meggátolása végett elrendeli, hogy erdei termékek eladása és vétele valamely vidéken csak a községi előljáróság által láttamozott és a jogos szerzést igazoló bizonyítvánnyal eszközölhető, a ki ezen rendelet megszegésével erdőterméket vesz vagy elad, erdei kihágást követ el. (Erdt. 116. §.) *Közigazg. hatóság. Eljárás hivatalból.*

Erkölcsei hibái a csendőrnek. L. Csendőr erkölcsi hibái.

Erkölcsiség fejlesztése minden csendőr-előljárónak kiváló feladata. (Á. sz. h. X/4.) Erkölcsösség nélkül, főleg csendőrségi testület nem képzelhető, ez, valamint a szolgálat lelkiismeretes, buzgó és sikerteljes kezelése, biztosítja a hatóság és lakosság részéről kivivandó tiszteletet és bizalmat. (Á. sz. h. X/6.)

Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom. A csendőrnek bárki irányában is, bármi célból gorombászkodni, valakit ütni-verní, lökdösni, szigoruan tiltatik; a csendőr ily erőszakoskodás által a legszigorubb felelősségre vonatásnak, sőt hadtörvényszéki eljárásnak is kiteszi magát. (Á. sz. h. VII/43.)

Erőszakos nemi közösülés büntette. A ki valamely nőszemélyt erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy vele házasságon kívül nemileg közösüljön; a ki valamely nőszemélynek öntudatlan, vagy akarata nyilvánítására vagy védelmére tehetetlen állapotát arra használja fel, hogy vele házasságon kívül nemileg közösüljön, akár ő idézte elő ezen állapotot, akár nem: az erőszakos nemi közösülés büntettét követi el. (Btk. 232. §.) *Kir. törvényszék.*

Erőszakos nemi közösülés büntetteért a bűnvádi

eljárás csak akkor indítandó meg hivatalból: 1. ha ezen büntettel az elkövetés idejére és helyére nézve összefüggő és hivatalból üldözendő más büntett is forog fenn; 2. ha a büntett a megsértettnek halálát okozta; 3. ha a büntett fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, ha a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére bizott személyen követtetett el. (Btk. 239. §.)

Erőszakos nemi közösülés büntette nem büntettetik, ha a tettes és a sértett között, a bűnvádi eljárás megindítása előtt, házasság jött létre. (Btk. 240. §.)

Eseményi jelentés. Az őrsparancsnok az őrs szolgálati működését és ennek eredményét előljáró szakaszparancsnokának, az állomás szolgálati könyv alapján minden öt nap — rendkívüli eseményeket pedig azonnal — bejelenteni köteles. Az ötnapi eseményi jelentések végén „Külön jelentések“ cím alatt az őrs saját legénysége között, az utolsó jelentés beküldése után előfordult, külön intézkedést nem igénylő, csekélyebb események, mint pl. megbetegedés, felgyógyulás, fogság megkezdése és kitöltése, növedék, fogyaték stb. jelentendők (Szlgu. 104. §).

Eskóiban szenvedők ápolása. Az eskóros gyakran egy pillanat alatt görcsökbe törve rogy össze. Hogy tehát sérülésektől megóvassék, a beteg feje két kézzel akként fogandó át, hogy az a görcsös mozgulatok által ide-oda vetve, kemény tárgyhoz ne ütődhessék; ugyanakkor másik egyén a beteg térdeit markolja át és igyekezzék az alsó tagok görcsös mozgulatait enyhíteni. Az esetleg a fogak közé szorult nyelv, mihelyt a görcs enyhülése megengedi, visszatolandó. A hüvelykujjak erőszakos kihúzása az összeszorított ökölből, vagy a tagoknak egyenesre való nyujtása veszélyes. (Eá.)

Esti jelentés szemlék alkalmával. L. Jelentkezések őrszemlék alkalmával.

Eszmecsere az írásbeli dolgozatok fölött. L. Írásbeli dolgozatok megbeszélése.

Eszméletlenek ápolása. L. Kimerültek ápolása.

Etetés beosztása. A napi zab- és széna-adag háromszori etetésre osztandó el; az etetés rendszerint reggel, délben és este történjék. (Kh. 43. p.)

Etetése lovaknak izzadt állapotban. L. Izzadt lovak.

Etetése marhacsapatoknak. L. Marhacsapatok etetése.

Evőeszköz beszerzése. L. Asztal megterítése.

Extra sapka viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

É

Ébresztő. Az ébresztő a csendőrlaktanyában nyáron félhat, télen pedig félhét órára határozattik meg (Lsz. 11/104.)

Égési sebek. Ha az égési sebek kiterjedtek, azonnal orvos hivandó, e közben az égést szenvedett részekről a ruházat óvatosan eltávolítandó és azon testrészek olajba mártott zsirral, vagy sótalan vajjal itatott vászondarabokkal, gyapottal vagy itatóspapírral óvatosan beburkolandók, e fölé pedig hideg borogatások alkalmazandók, melyek gyakran felcserélve, vizbemártás által folyton hidegen tartandók. Az égett részek közvetlen burkát azonban váltani nem szabad. Ha az égés maró folyadék által történt, akkor ezek előbb vízzel való öblögetés által eltávolítandók. (Eá.)

Éjjeli fogoly-kiséret. L. Fogoly-kiséret éjjel.

Ékszerészek (aranyművesek, órások), a kik olyan dolog megvételére vagy zálogba vételére szólíttatnak fel, mely iránt hatóságilag tudósíttattak vagy pedig magánfelek által értesíttettek, hogy jogtalanul

került birtokosának vagy birlalójának kezeihez, ha a hatóságot a legrövidebb idő alatt nem értesítik és a lehetőségig nem működnek közre, hogy azon dolog és az azt kínáló személy a hatóság hatalmába kerüljön: tulajdon elleni kihágást követnek el. (Kbt. 131. §.) *Kir. járásbiróság.*

Élelmezési állomány. Az örshöz beosztott összes egyének és lovak képezik az örs élelmezési állományát. Ezen állomány állhat: az örsnek az elhelyezési táblázatban állandóan meghatározott létszámára soroló egyénekből és lovakból és ezen kívül más örsről élelmezés végett beosztottakból. (Gku. 8. §.).

Élelmezési állomány nyilvántartása. Történik: 1. a vezénylő lajstrom, 2. a lovak anyakönyvi és avatási számainak pontos feljegyzése által. Az élelmezési állományban előforduló rendkívüli változások (szökés, elhalálozás, lónak elfutamodása vagy elhullása stb.) a szárnyparancsnokságnak haladéktalanul bejelentendő. Az örsparancsnokságnak csakis kórházba és a kerületi fogházba történt közvetlen átadás esetében van megengedve az élelmezési állományt érintő változásokról okmányokat kiállítani, még pedig részletes áttekintési (ellen) lajstromot és élelmezési (ellen) jegyet. A részletes áttekintési lajstrom és élelmezési jegy a kórháznak, illetve kerületi fogháznak adandók át; a kórház-parancsnokság, illetve fogházfelügyelőség által aláírt részletes áttekintési ellenlajstrom és élelmezési ellenjegy pedig a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 8. §.)

Élelmezési ellenjegy. L. Élelmezési állomány nyilvántartása.

Élelmezési jegy. L. Élelmezési állomány nyilvántartása.

Élelmi cikkek becsértéke, a gazdálkodási vagyon megbecslésénél. Azon élelmi cikkekénél, melyek az örs által pénzen szereztettek be, a bevásárlási ár, míg azoknál, a melyek az örs által termeltettek, a

becslés idejében fenálló piaczi árak képezik a becsértéket. (Á. sz. h. XVI/3.)

Élelmi cikkek elhelyezése. A kávé, rizs, fűszer, só, liszt, borsó, bab, lencse, dara, kása, tarhonya stb. zárható és megfelelő rekeszekre osztott, a célra a közgazdálkodás terhére készített élelmiszerládában tartandó. A láda kulcsát a gazdálkodást vezető csendőr, távollétében pedig helyettese őrzi meg. A gazdálkodást vezető vagy helyettese az élelmi szerek kiadásánál jelen lenni tartozik. (Á. sz. h. XIV/4.)

Élelmi cikkek kiadása. L. Élelmi cikkek elhelyezése.

Élelmi cikkek nagybani beszerzése. A télire elteendő élelmi cikkek, melyeket az örs maga nem termelhet, midőn azok legolcsóbbak, oly mennyiségben szerzendők be, hogy egész télen át elegendők legyenek. A kávé, rizs és fűszer legjutányosabban a fumei, trieszti vagy hamburgi nagykereskedőktől szerezhető be, legcélszerűbben 5 kgos csomagokban. (A. sz. h. XIV/4.)

Élelmi cikk szállítási átalány. Azon örsöknek, melyek állomáshelyén a szükséges marhahus és egyéb élelmiszerek be nem vásárolhatók, élelmiszer-szállítási átalányra van igényük, melynek összegét a belügyminister határozza meg. Az idevonatkozó felterjesztéshez csatolandó igazolványban megjelölve kell lenni az illető szállítási hely és az örsállomás közti távolságnak és annak bizonyítását is tartalmaznia kell, hogy az illető örs székhelyén a marhahus és élelmiszerek nem kaphatók és hogy az ajánlatba hozott átalány a helyi viszonyoknak megfelelő. (Illsz. 74. §.)

Élelmiszer-láda készítése. L. Élelmi cikkek elhelyezése.

Élelmiszer-láda kulcsának megőrzése. L. Élelmi cikkek elhelyezése.

Élesítése a kardpengének. L. Kardpenge élesítése.

Élesztő - gyártásnál vasárnap is végezhető: az

összes munkák, valamint az élesztőnek elfuvarozása, egész nap. (14837/92. km. r.)

Életleirása a próba-csendőrnek. L. Írásbeli első dolgozata a próba-csendőrnek.

Életmentési jutalomdíj. A nyilvánvaló halálos veszélyből, saját élete kockáztatásával megmentett minden egyes emberért, a megmentőnek 50 korona jutalomdíj jár (Illsz. 113. §.), mely nyugta alapján a szárnyparancsnokság által fizettetik ki. (Gku. 10. §.)

Élő állatoknak a szállítási eszközökről való kirakása és hazaszállítása vasárnap egész nap végezhető. (14837/92. km. r.)

Élőfák lopása, melyek pusztát határolnak, közönséges lopást s nem erdei kihágást képez. (Mt. 1888. XII/22.)

Éneklő madarakra vonatkozó vadászati tilalom. L. Vadászati tilalom az éneklő madarakra vonatkozólag.

Építkezéseknél a biztonság szempontjából kiadott szabályok megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 117. §.) *Közigazg. hatóság.*

Épület roskadozó, a hatóság által megszabott időn le nem bontása, vagy ki nem javítása, vagy ennél az életbiztonság szempontjából szükséges intézkedés figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 117. §.) *Közigazg. hatóság.*

Ércpénz csomagolása. Ércpénzdarabok (ide értve a váltópénzt) pénzeslevélben való küldése esetén lemezpapírra, vagy kártyára illesztve, vagy másnemű takaró közé téve, benn a levélben oly módon erősítendő meg, hogy szállítás közben eredeti fekhelyükben megmaradjanak. Ha a küldendő pénzösszeg oly tömeget képez, hogy borítékban észszerűen elhelyezni nem lehet, fonákjával kifelé fordított viaszos vászon, tartós gyolcsba vagy bőrbe kell csomagolni. (Gku. 7. §.)

Érempótdíj. L. Vitézségi érempótdíj.

Érintkezés az előljárósággal. L. Községek portyázása,

Érintkezés csőcselék - néppel. Csőcselék - néppel vagy korhely egyénekkel való minden érintkezés (kivéve szolgálatilag) tilos a csendőrnek. (Á. sz.h. I/8.)

Érintkezési forma a csendőrörsök és a hatóságok között. A csendőrörsökhöz a hatóságok *felhívást* intéznek, az örsök pedig a hatóságoknak *jelentéseket* tesznek. (Szlgu. 2. §.)

Érintkezés korhely egyénekkel. L. Érintkezés csőcselék-néppel.

Értelmesek osztálya. L. Személyismeret.

Értesültség a törvényellenes cselekményekről. L. Törvényellenes cselekményekről való gyors értesülés.

Értékpapírok hamisítása nem azon célból, hogy azok forgalomba hozassanak: kihágás. (Kbt. 57. §.) *Kir. járásbiróság.*

Értékpapírral való házalás vagy ügynökösködés: kihágás. (1883. XXXI. t.-cz. 11. §.) *Közigaz. hatóság.*

Érvénytelen marhalevelek beszo!gáltatása. Hatósági közegek kötelesek ellenőrizni azt, hogy bármi okból érvénytelenné vált marhalevelek pontosan beszo!gáltassanak. (78948/94. fm. r.)

Észszel való működés. L. Szolgálat észszel és ügyességgel való teljesítése.

Ételcikkekre vonatkozó szabályok megszegése. Az eladásra vagy elosztásra szánt ételcikkektartására s az azokkal való bánásmódra vonatkozó szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 107. §.) *Közigazg. hatóság.*

Ételek minősége és mennyisége. L. Közétkezés meghatározása.

Étel és ital elfogadására vonatkozó tilalom. L. Községek portyázása.

Étkezése a járőröknek az örsön L. Járőrök étkezése az örsön.

Étkezése idegen örsbeli csendőröknek. L. Járőrök étkezése az örsön,

Étkezési betétből való visszatérítés L. Közgazdálkodási betétből való visszatérítés.

Étkezési betét hányadának kiszámítása. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról.

Étkezési eszközök a konyhában tartandók (Lsz. 1/19.)

Étkezési hely portyázások alkalmával. L. Községek portyázása.

Étkezési pénz. Az étkezési pénz a szakasziparancsnok által meghatározott napi betétből áll, mely azonban az 50 krt meg nem haladhatja. (Á. sz. h. XIV/10.)

Étkezési pénz befizetése. Az étkezési pénz a zsoldfizetési napokon előre fizetendő. (Lsz. 8.85).

Étkezési pótlék előlegezése. Ha valamely altiszt vagy csendőr, mielőtt az étkezési pótlék az örsre megérkezett, az örsről végleg eltávozik, akkor étkezési pótléka, írásbeli elismervény mellett, — mely két csendőr által tanuként aláírandó — a gazdasági átalány-pénztárából kifizetendő s az elismervény készpénz gyanánt az átalány-pénztárban megőrzendő addig, míg az étkezési pótlék megérkezik, mikor a pénz az elismervénynyel kicserélendő és az utóbbi a szolgálati jegyek közé helyezendő. (Gku. 14. §.).

Étkezési pótlék hajón való utazásnál. L. Hajótáp.

Étkezési pótlék kifizetése összpontosításnál. Ha nagyobb portyázások céljából több csendőr vezényeltetik valamely örsre s a gazdasági átalány a felmerülő étkezési pótlékok kifizetésére elégtelen, akkor az étkezési pótlékok a vezényeltetés helyén nem fizetendők ki, hanem azt az étkezési pótlék-kimutatás felterjesztése alkalmával az illető örsparancsnok bejelenti. (Gku. 13. §.).

Étkezési pótlék kimutatás. L. Kimutatás az étkezési pótlékról.

Étkezési pótlék mérve. Az étkezési pótlék őrmester és örsvezető részére napi egy korona, a csendőr és próbacsendőr részére pedig 80 fillérből áll. Az étkezési pótléknak az örsállomás helyén kívül 24 óráig tartó szolgálatteljesítésekért való

felszámításánál ezen pótlékok annyi napi adaggal járnak, a hány teljes 24 órával számított napot a szolgálat teljesítése igényelt. (Illsz. 49/5.)

Étkezési pótlék nem jár: ha az illető önhibája folytán a szakasz-, szárny-, illetve a kerületi parancsnoksághoz kihallgatásra, vagy ha fegyelmi fenytések kiállása végett rendeltetik be; továbbá ha a csendőr önhibája folytán állomáshelyéről áthelyeztetik, végre, ha az illető mint vádlott a büntető-bíróság elé idéztetik. (Illsz. 49/7.)

Étkezési pótlék szakaszparancsnok helyettesítése alkalmával. Azon altiszteknek, a kik szakaszparancsnokság ideiglenes vezetése céljából külső őrsről berendeltetnek, az étkezési pótlék úgy utazásuk, mint a szakasz-állomáson való tartózkodásuk alatt is jár. (Illsz. 49/4).

Étkezési pótlék szolgálat teljesítéskor. A csendőrt az állományilletékes őrsről történt elindulástól az odavaló visszaérkezéseig terjedő minden 24 órára egy-egy adag étkezési pótlék illeti meg az alábbi esetekben: 1. járőr szolgálat-; 2. mindennemű őrki-séreti szolgálatkor (kivéve, ha polgári bíróság fegyenczei kísértetnek, a midőn kíséreti díj jár); 3. segélyszolgálatok alkalmával, eltekintve a nyújtott segély nemétől; 4. vádlottaknak a bíróság elé vezetésekor; 5. országos vásárok és bucsuk felügyelésekor; 6. céllovészetre való összpontosítások alkalmával; 7. betegeknek gyógyintézetekbe kísérésekor, a kísérőnek; 8. a szakasz-, szárny- vagy törzsállomásra előforduló behívásokkor, ha azok szolgálati ügyben nem pedig önkozta vizsgálat vagy büntetés miatt történik; 9. az esetleg megzavart közrend és közbiztonság helyreállítása céljából, vagy egyéb okokból való összpontosítások alkalmával az „Ideiglenes vezényeltetéseknel járó illetékek” czim alatt foglaltak értelmében; 10. az előbbi pontokban fel nem sorolt minden más külszolgálat alkalmával, akár a saját, akár idegen őrskörletben teljesítettnek azok, pl. sorozás alkal-

mávali rendfentartás, hullaszállítás, robbanó anyagok szállítása körüli fedezet teljesítésénél. (Illsz. 49/2).

Étkezési pótlék utazás idejére. Illetékes: 1. felülvizsgálat vagy leszerelés céljából behívott legénységnek; 2. gyógyintézetbe küldött beteg csendőrnek; 3. altiszti tanfolyamba vagy vizsgálatattételre bevonuló legénységnek; 4. valamely örs ideiglenes erősbitése vagy örsparancsnok ideiglenes helyettesítése céljából vezényeltek részére, ha az oda- és visszautazás alkalmával töltött idő együttevve legalább 24 órát tesz ki. (Illsz. 49. §.)

Étkezés magánházból. L. Étkezés vendéglőből.

Étkezés nős legénységgel. L. Étkezés vendéglőből.

Étkezés vendéglőből. Ha valamely örsön örsfőzőnő ideiglenesen nem állana rendelkezésre, akkor a reggeli, ebéd és vacsora valamely vendéglőből vagy magánházból hozandó a laktanyába, vagy pedig a nőtlen legénység, kivételesen, az örsön levő nős altiszt vagy csendőrrel is étkezhet. (Á. sz. h. XV/5)

Országos Széchényi Könyvtár

F

Fa-apritás a laktanyában. L. Laktanyában fa-apritás.

Fagyás elleni megóvása a testrészeknek. Az orr és fülek kevés zsirral kenendők be. A lábujjak megóvására a kapcza vagy harisnya zsirozandó be. Ha egyes testrészek megdermednek, hóval való bedörzsölés által melegítendők fel. (Eá)

Fajtalanság katonai személyek által. L. Hadiczik-kek XXVI. cikk.

Fakalapács használata a fegyver szétszedésénél. A hüvelylökönek a zárfejből való kiverése, valamint az első számú karabély-karikának helyre-

ütögetésére, egy kis keményfából készült kalapács használandó. (A. sz. h. IV/29.)

Fakardok beszerzése. L. Vivási gyakorlathoz szükséges eszközök beszerzése.

Falvakban felügyelet. L. Községekben felügyelet.

Falvédő táblácskák. Hogy a fal a fegyvertusa által meg ne sérüljön, a fal azon részére, hol ezt a felakasztott fegyvernek tusa-hegye érinti, egy fejtábla nagyságu s zöld szegélylyel ellátott, fehér papírral bevont, erős kéregpapir-táblácska illesztendő fel. (Lsz. 2. 32).

Farkasok pusztítása vadászati jegy nélkül. L. Vadászati-adó mentesség.

Farkasszülő ellenszere : gyors és bő hányás előidézése. (Eá).

Fark lenyirása. L. Lófark lenyirása.

Farpart kisebesedése. Testes emberek farpartjai között gyakran kisebesednek, vagy czombjaik és hereburokjuk feldörzsölődnek; ennek elkerülésére az ilyenek a legnagyobb tisztasággal éljenek, naponta hideg vízzel mossák meg az illető részeket és a partok közé minden menet előtt olajba mártott kis vászonfoltot tegyenek, vagy az illető részeket tiszta zsirral ismételten kenjék be (Eá.)

Fatisztító vessző használata. L. Tisztító vessző használata.

Fák és csemeték vagy azok gyümölcseinek jogosulatlan rongálása, levágása, kitördelése vagy kiásása: mezőrendőri kihágás. *Az eljárás hivatalból indítandó meg,* ha a kihágás köztereken vagy közutakon levő fákon és csemetéken követtetett el. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fák jogtalan kivágása, fás legelőn és kaszálon más vagyonának megrongálását képezi. (Mt. 1890. II/24.)

Fáklyásmenet kivitelénél való közreműködés, tudva annak tiltott voltát: közcsend elleni kihágás (Kbt. 49. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fáklyásmenet rendezése bejelentés nélkül, vagy

hatósági rendelet ellenére : közcsend elleni kihágás. (Kbt. 49. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fedanyag-halmok szándékos elgázolása, utárkokba való leszórása. vagy magáncélra felhasználása tilos. (Kvt. 129. §.)

Fedezeti kíséretért járó díjak. L. Kiséreti díjak.

Fegyelem. A fegyelem alatt a csapatban létező függelem, kötelességérzet és rendnek összfogalmát értjük. A fegyelem az eljáró részéről a rend kezelésében és a parancsok végrehajtásában hajthatatlan erőt, — az alárendeltek részéről pontos engedelmességet, — és mindkét részről a törvény és kötelesség iránti tiszteletet a legszélsőbb önmegtagadásig követeli. A fegyelem alapját a csendőrnek a föltétlen engedelmességre, a lelkiismeretes kötelességteljesítésre és a szolgálat részleteiben a legszigorubb pontosságra való nevelése képezi. (Szlgysz. 1688—99.)

Fegyelem és rendháborítás. A fegyelem és rend tekintetében fennálló szabályok, parancsok, következő áthágásai büntettek gyanánt büntettetnek : 1. Aki a jogerejü birói határozattal vagy arra jogosított előljáró parancsával rászabott büntetést elszenvedni tartozik és a végrehajtásnak az előljáró, vagy a végrehajtató parancsnok tettelegesen bántalmazásával ellenszegül : agyonlövéllyel büntetendő. (Katbt. 262. §.) — 2. A büntetendő egyén, ha a büntetés végrehajtására kirendelt más egyéneknek szegül erőszakosan ellene, súlyos testi sértés esetében az erre szabott, de súlyosított büntetéssel, különben pedig 6 hótól egy évig terjedő börtönnel büntettetik. (Katbt. 263. §.) — 3. Ha valaki, miután bármilyen szolgálatra (az őrszolgálat kivételével, melyről a törvény külön intézkedik) kirendeltetett, megittasodás által magát annak megkezdésére képtelenné tette és ez által kárt okozott, vagy teljesen ittas állapotban, az ittasság miatt be nem számítható büntettet követett el : 6 héttől egy évig és a kár nagyságához képest 5 évig is terjedhető bört-

tönre ítélendő. (Katbt. 268. §.) — A fegyelem és rend kisebb áthágásai, u. m. 1. ha valaki vonakodik a reá szabott büntetést elfogadni; 2. ha panaszok nagyobb számú személyek által adatnak elő, mint az a szabályzatban meg van engedve, valamint szabályellenes panasz aláírása vagy ehhez aláírások gyűjtése; 3. az előljáró rendfentartást czélzó parancsa ellenére, de heveskedés vagy ellenállás nélküli cselekvés; 4. szolgálatban kár okozása nélkül való lerészegedés; 5. ha valaki szolgálaton kívüli ittasság, adósság-csinálás, éjjeli dorbézolás és más a szolgálatra káros hatásuknál fogva tiltott cselekmények miatt fegyelmi uton már kétszer fenytetett s az ily vétségen újra rajtakapnak — fegyelem- és rend elleni vétségeket képeznek és 8 naptól 3 hóig terjedő fogsággal, a körülményekhez képest 6 hónapig terjedhető szigorú fogsággal, esetleg lefokozás és elbocsátással is büntethetők. (Katbt. 269. 270. §.)

Fegyelem kezelése. A csendőrségi testületben a fegyelem szigorral, de jóakarattal kezelendő; minden előljáró legyen tehát szigorú, de amellet méltányos és alárendeltjei iránt gondoskodó. (Á. sz. h. X 1)

Fegyelmi büntetések törlése. L. Büntetések törlése.

Fegyelmi fenytő joga az örsparancsnoknak. L. Örsparancsnok fegyelmi fenytő joga.

Fegyelmileg fenytettek illetékei. *Laktanya fogsággal* büntetett legénység illetékeinek élvezetében marad. *A szobafogsággal* büntetett őrmester és czimzetes őrmesternek fogsága tartama alatt zsoldjából csakis a csendőr részére megállapított zsoldilleték szolgáltatandó ki, míg a fenmaradó zsoldrész az állomány-illetékes örs közzgazdálkodása javára esik. Minden egyéb fogságbüntetések kiállása alkalmával a fenytettek részére, rendfokozatra való tekintet nélkül, 86 fillér jár, mely járulék a fogság minden napjára azon örs közzgazdálkodása javára bevételezendő, a hol az illető büntetését kitölti. Az

ennek levonása után fennmaradó zsoldrész fele az állomány-illetékes örs közigazdálkodása javára esik, felerésze pedig azon örsöt illeti, melynek közétkezésében az illető a fogság tartama alatt részt vett. Ez utóbbi örs ezen összegből a fütési és világítási költséget fedezni tartozik. — Szigorított, magán, szigoru vagy egyszerű fogság esetén szolgálati és érempótdij nem illetékes. Ilyen fogsággal fenytett nős legénység családja fentartására naponta 80 fillér szolgáltatandó ki a fenytett zsoldjából. Bőjti napokon a fenytettnek csak viz és 20 fillér értékű napi kenyéradag jár azon örs közigazdálkodásából, hol büntetését tölti. (Illsz. 47/1).

Fegyveradó. Fegyveradót fizet mindenki, a birtokában levő vadászatra használható lőfegyverek után; ugyszintén azon fegyverek után, melyek családtagjai, vadászcselédjei, a vadak gondozására és erdőterületek őrizésére alkalmazott segédjei, valamint mező-, szőlő- vagy erdőgazdaságban alkalmazott csőszök, pásztorok és erdőkerülők birtokában vannak. (Fvat. 2. §)

Fegyveradó jövedéki-kihágás esetében házkutatás nem eszközölhető. (30683. V/b. 94. bm. r.)

Fegyveradó jövedéki-kihágásokról, melyek nincsenek kapcsolatban vadászati kihágással, a főszolgabíróhoz beterjesztendő jelentéssel egyidejűleg az illető községi előljáróság is közvetlenül értesítendő. (14035/VII. 90. bm. r.)

Fegyveradó-kihágásból eredő birságok elosztása. A befizetett birságnak egyharmada a jelentést tevőt illeti meg. (Fvat. 49. §.)

Fegyveradó-mentesség. A fegyveradó fizetése alól kivétetnek: 1. az uralkodó család tagjai (Fvat. 4. §.); 2. nyilvános gyűjteményekben, közhatóságoknál őrzött fegyverek; 3. emlék- vagy családi ereklyeként tartott fegyverek; 4. magánosok oly fegyvergyűjteményei, melyekben már használaton kívül levő, régi szerkezetű fegyverek tartatnak; 5. a kizárólag czéllövészetre használt fegyverek;

6. a csendőröknek, állami rendőröknek, törvényhatósági, városi-, állandóan alkalmazott községi rendőröknek, fegyőröknek, pénzügyőröknek, a vasuti őrk úgy kincstári mint magán, de tisztán közbiztonsági célra használt fegyverei (39975/V—10. 1891. bm r.); 7. a felesketett erdőtisztéknek (az erdőszámvivőségénél alkalmazott tisztviselők szintén erdőtisztéknek tekintendők (15154/VII. 1887. fm. r.) és a kir. erdőfelügyelőségi személyzetnek szolgálati használatra rendelt fegyverei (a nem szolgálati használatra rendelték adókötelesek, (65154/VII 1887 fm. r.); 8. az erdőőröknek fegyverei, azon esetben, ha ezen egyének az 1879. XXI. t. cz. 37. §-ában megszabott minőség alapján lettek felesketve; 9. a közös hadsereg és honvédség tisztjeinek és a legénységnek vadászatra nem használt fegyverei; 10. puskaműveseknél és lőfegyverárusoknál eladásra szánt fegyverek. (Fvat 5. §.)

Fegyveradóra vonatkozó adóév. Minden év augusztus hó 1-től a következő év július 31-ig.

Fegyveralkatrészekkel való ellátása az őrsöknek. A gyakori pótlást igénylő alkatrészekből minden őrs megfelelő készlettel láttatik el a gazdasági átalány terhére, melyek kimutatásban nyilvántartva, az őrs pénztár-asztalában őrzendők meg. A gazdasági átalányból e célra kiadott összeg nem helyezendő kiadásba, hanem a fegyveralkatrészek készpénz gyanánt szerepelnek. A készletből kiadandó alkatrészekért befolyó pénz, az átalányszámlakönyvbe való bevételezés nélkül, a gazdasági átalány pénztárba helyezendő. Az elhasznált alkatrészek pótlása közvetlenül a szárnyparancsnokságtól kérendő. Ha az utánpótlásért a csendőr okozható, az alkatrész ára a legközelebbi zsoldjegyzékben az illető csendőr zsoldjából levonásba hozatik. (Gku. 69/2.)

Fegyverágy fénymázolása. A fegyverágy fénymázolása szükség szerint megújítandó. Ilyenkor

nem szabad az ágyat szárítás végett a napra vagy fűtött kályha közelébe tenni. (Á. sz. h. IV/12.)

Fegyverbírtatási tilalom megszegése: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 61. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fegyvercsövek bezsirozása. A legénységi szobákban a fogasokon függő fegyverek csőfurata mindig bezsirozva legyen. Ezen bezsirozás azonban csak annyiból áll, hogy a tárkarabélyok és forgópisztolyok csöve vaselinos kócczal kihuzatik. (Á. sz. h. IV/37.)

Fegyvercsőtorkolat bedugaszolása a csendőrnek tiltatik. (Á. sz. h. IV/9.)

Fegyvercsőtorkolat betömése, a csendőrnek tiltatik. (A. sz. h. IV/9.)

Fegyverek alkalmazása. A kard vágásra, vagy szükség esetén szurásra, a puska csak lövésre és a feltüzött szuronyal való döfésre használandó a csendőr által. (A. sz. h. IV/2.—Vekm. 5. §.)

Fegyverek katonához nem illő módon való használata, mihez a torkolattal, a tusával vagy szuronyal való ütés is számíttatik, a legszigorubban tilos. (Á. sz. h. IX/1.)

Fegyverek készítése, eladása, forgalomba hozatala és elszállítására vonatkozó rendelet iparos vagy kereskedő általi megszegése: állam elleni kihágás. (Kbt. 35. §.) *Kir. járásbíróság.*

Fegyverek külföldre szállítása kormányrendelet által tiltott időben, állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbíróság.*

Fegyverek megdörzsölése vaselinos ronggyal. A megtisztított fegyverek, mielőtt a fogasokra akasztatnak, külsőleg is vaselinos ronggyal megdörzsölendők s azután száraz ronggyal letörölendők. (Á. sz. h. IV/37.)

Fegyverek, melyeknek tartása tiltva van, hatósági engedély nélkül készítése, készíttetése, megszerzése, vagy forgalomba hozatala: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbíróság.*

Fegyverek nagyobb mennyiségben titkon való beszerzése: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fegyverek tisztítása szobatakarítás után. A reggeli szobatakarítás után a fegyverek, a szükséghez képest, kívülről és belülről tiszta száraz kócz- vagy ronggyal megtisztítandók, azután pedig vaselinós ronggyal megdörzsölendők és szárazra törölendők (Á. sz. h. IV. 38.)

Fegyverek töltése és kiürítése olyan helyen történjék, hol a fegyver véletlen elsülése esetén, senki meg nem sérülhet. (Lsz. 1/10).

Fegyver elhelyezése. A csendőr fegyverét úgy helyezze el, hogy az mindenkor használható állapotban kéznél legyen. (Lsz. 2/31).

Fegyveres csavargók megközelítése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Fegyveres erő elleni büntettet követ el: a ki a hadsereg, a hadi tengerészet, vagy a honvédség szabadságon lévő, vagy a tartalékhoz, póttartalékhoz, vagy a szabadságolt állományhoz tartozó tagját arra csábítja, hogy a behívási parancsolatnak ne engedelmeskedjék, ha a cselekményt hadüzenet megtörténte után követte el (Btk. 452. §.); aki a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagjait a hadüzenet megtörténte után szökésre csábítja; (Btk. 453. §.); aki a hadüzenet megtörténte után a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagját, a kiről tudja, hogy megszökött, szökés alatt magánál vagy felügyelete alatt álló helyiségben tartja, vagy annak a lappangásra vagy menekülésre bármikép segílyt nyújt. (Btk. 454. §.) *Kir. törvényszék.*

Fegyveres erő elleni vétséget követ el: a ki ravasz fondorlatokat használ a végett, hogy a védkötelezettség alól felmentessék vagy másnak e kötelezettség alól felmentését eszközölje (Btk. 449. §.); a ki védkötelezettségét kikerülni törekszik, az által, hogy az osztrák-magyar monarchia területét el-

hagyja, vagy az ujonczozás folyama alatt az osztrák-magyar monarchia határain kívül tartózkodik (Btk. 450. §); a ki magát megcsonkítja vagy szándékosan olyan állapotba helyezi, melyben a védkötelezettség teljesítésére képtelenné válik, valamint az is, aki a védkötelezettnek megcsonkítását vagy a szolgálatra képtelenségét eszközli, vagy erre mint részes közreműködik, továbbá az, aki ezen cselekményt a katonai szolgálatban levő személyen eszközli, vagy abban mint részes közreműködik (Btk. 451. §); a ki a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség szabadságon levő, vagy a tartalékhoz, póttartalékhoz, vagy a szabadságolt állományhoz tartozó tagját arra csábítja, hogy a behívási parancsolatnak ne engedelmeskedjék, ha e cselekményt béke idején követte el (Btk. 452. §); a ki a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagját béke idején szökésre csábítja (Btk. 453. §); a ki béke idején a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagját, a kiről tudja, hogy megszökött, szökése alatt magánál, vagy felügyelete alatt álló helyiségben tartja, vagy annak lapangásra vagy menekülésre bármikép segílyt nyújt (Btk. 454. §); a ki az állam hadi erejére és hadi védelmére vonatkozó intézkedéseket, tárgyakat, melyekről tudja vagy tudhatja, hogy titokban tartandók, valamely tilalom megszegésével, vagy félrevezetés, színlelés vagy másnemű fondorlat által béke idején is azon szándékból kémleli ki, hogy azokról más államot értesítsen (Btk. 455. §); a ki az osztrák-magyar monarchia fegyveres erejének állásáról, mozdulatairól, erejéről és működéséről az erődök és erődítvények állapotáról, ugyszintén a fegyverek, hadi szerek és szerelvények mennyiségéről vagy élelmi szerek hollétéről, mennyiségéről, minőségéről vagy szállításáról, miután az ilyenemű közlések már eltiltattak, vagy a közlések minőségéből, vagy a fenforgó körülményekből beláthatta, hogy közlése által az állam érdeke sér-

tetik meg — valamely közleményt sajtó útján tesz közzé, a mennyiben a közlemény nem a kormány által nyilvánosságra hozott tudósítást tartalmazza (Btk. 456. §.); a ki háboru idején vagy a hadseregnek, vagy a hadsereg egy részének hadi lábra helyeztetése után, a haderő részére eszközrendszállítás iránt valamely hatósággal kötött szerződést nem teljesíti, vagy azt nem a szerződés határozványainak megfelelőleg teljesíti; azok, a kik a szállító részéről elvállalt kötelezettség teljesítését, az azzal kötött szerződés által és a cél tudatával, mint alszállítók, részben vagy egészben elvállalják, ugyszintén a meghatalmazottak vagy közbenjárók is, a mennyiben a szállítás elmulasztása vagy nem kellő eszközlése körül gondatlansággal terheltetnek, — a fuvarozók, valamint a fuvarozási intézeteknél alkalmazottak, ha a katonaság vagy annak részére, a hadi szükségletek elszállítása, szándékos cselekvésök vagy mulasztásuk, vagy pedig gondatlanságuk következtében, vagy nem, vagy nem kellőleg eszközöltethetik. (Btk. 457. §.)

Fegyverhasználat a célnak megfelelően. A fegyver használatánál mindig szem előtt tartandó az elérendő cél, t. i. hogy az ellenszegülő az ellenszegülésre, a menekülő a menekülésre tétessék képtelenné. Ha a cél enyhébb fegyver alkalmazásával, a karddal vagy szuronynyal elérhető, a löfegyverhez nyulni nem szabad. (A. sz. h. IX/2.)

Fegyverhasználat fegyvertelen ellenszegülőkkel szemben. Fegyvertelen kötekedő természetű ellenszegülők ellen a fegyverhasználat csak a legvégső esetben veendő foganatba. (Á. sz. h. IX/4.)

Fegyverhasználat felfegyverkezett ellenszegülők ellen. L. Fegyver korlátlan használata.

Fegyverhasználat időpontja. Mihelyt valamely ellenszegülő erőszakos szándékkal a csendőr ellen fordul, azon pillanat áll be, melyben a fegyver a szükséghez képest használandó. (Vekm. 5 §.)

Fegyverhasználat keresztülvitele. Ha a csendőr fegyverének használatára kényszerítették, legszigorubb kötelessége azt *férfiasan és katonásan* teljesíteni. (Vekm. 5. §.)

Fegyverhasználatnál követendő magatartás. Higgadtság, tapintat, körültekintés, általában észszerű eljárás nem ajánlható eléggé e tekintetben, miután sokszor elegendő egy meggondolatlan szó, elhamarkodott mozdulat, hogy az a fegyver időelőtti használatát előidézze. A legmakacsabb és legkonokabb gonosztevő se legyen képes a csendőrt higgadtságából kisodorni; óvakodják a csendőr bárki ellen is fegyverét meg nem engedett módon, pl. fegyvertusával való lökdösés, taszítás vagy ütésre stb. használni. Szorosan a szabályok szerint eljárva, az ugynevezett kézi tusa csak a legritkább esetben fordulhat elő, azt megelőzni és lehetetlenné tenni a csendőr feladata. (Á. sz. h. IX/1.) A csendőr fegyverét csak azután használja, miután minden enyhébb eszközök alkalmazása eredmény nélkül maradt s akkor is a legnagyobb kimélettel járjon el. Ennélfogva és a mennyiben a viszonyok engedik, előbb a kevésbe veszélyes fegyverek (kard és szurony) használandók; mire nézve határozó befolyással még az is bír, vajjon a törvénysértő szintén fegyverrel és pedig milyennel, vagy milyenemü testi sértést okozható eszközzel van ellátva. Ellen-szegüléseknél, vagy a csendőr ellen intézett támadásnál, a csendőrnek mindenekelőtt arra kell törekednie, hogy az illetőt az ellenállásra, esetleg megszökésre képtelenné tegye. Ehhez képest lehetőleg azt is számba kell vennie, hogy milyen fegyver és mily irányba használandó, hogy az ember élete lehetőleg kiméltessék és más személyek ne veszélyeztessenek. (Szlgu. 50. §).

Fegyverhasználat őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérleténél. Ha fogolyőrizetnél a megszabadítás megkíséreltetik és a cselekmény abbahagyására a „törvény nevében“ történt felszólítás

daczára, az ajtó bezuzása, betörése vagy feltörése merésztetik, a csendőr az ajtó azon pontjára cél-
 loz és lő, hol a kinyitásra a legnagyobb erőszak
 gyakoroltatik. A puska torkolatát ilyenkor nem sza-
 bad közvetlenül az ajtóra támasztani, mivel ezáltal a
 lövés hatása tetemesen gyengítettik. Mihelyt a fegyver
 kilövetett, iparkodják a csendőr azt gyorsan töl-
 teni, mialatt, ha az ajtó befelé nyilik, törekedjék
 bal lábával és térdével a betörés erejét ellennyomás
 által gyengíteni. Ha a támadás folytatása következ-
 tében a tüzelés ismétlése válnék szükségessé, nem
 szabad egyenes irányban lőni, mivel a kívüllevők
 valószínűleg félretartott testtel fognak működni,
 ennél fogva az egyik vagy másik oldal felé kell
 céllozni. A csendőrnek, ha a támadók is fegyver-
 rel vannak ellátva, saját védelmére hasonló elővi-
 gyázattal kell élnie. Ha a letartóztatott ezen véde-
 lem alatt szintén készülteket tesz ellenszegülés
 által való megszabadításához, akkor neki röviden
 kijelentendő, hogy mihelyt megmozdul, azonnal
 felkonczoltatik és ha a kísérettel még sem hagy-
 na fel, erélyesen és minden habozás nélkül kardhasz-
 nálattal harczképtelenné teendő. Ha a segély ma-
 gát nyakasan viselné, és a letartóztatott előnyére
 szolgáló magatartást tanusítana, a csendőrnek fő-
 gondja legyen, hogy ezen embereket intő példa
 által féken tarthassa, mivel ezek helyzetüknél fogva
 még sokkal veszélyesebbek lehetnek a csendőrre
 nézve, mint a külső támadók. (Vekm. 12. §.)

Fegyver korlátlan használata. Ha a csendőr egy
 vagy több kardokkal, lőfegyverekkel, fejszékkel,
 vasvillákkal, cséphadarókkal vagy egyébként fel-
 fegyverkezett ellenszegülőktől támadtatik meg, s ő
 azt észleli, hogy élete veszélyeztetik, vagy saját
 lefegyvereztetésétől is tarthat, akkor fegyverét s
 feltüzött szuronyát minden tekintet nélkül s teljes
 komolysággal felhasználni van jogosítva. E joga
 azon esetre is kiterjed, ha valamely büntettesnek
 erőszakkal való kiragadása szándékoltatik, vagy

ha a veszélyes fogoly vagy büntettes megszökik és a „törvény nevében állj!” hallhatóan kiejtendő rákiáltásra meg nem áll. (Vekm. 8. §.) Felfegyverkezett csavargók, rablók vagy egyébként veszélyes gonosztevők ellen is a fegyverhasználat, a szabályok korlátai között, a legtágabb értelemben alkalmazandó. Azon elv, hogy az ilyen gazembereket élve kell elfogni, helytelen és úgy a szolgálat, mint a csendőr személye biztonságát illetőleg is, a legkárosabb következményü lehet. (Á. sz. h. IX/4)

Fegyvernek adó alól való elvonása. A ki adóköteles fegyverét az adó alól elvonja, eltitkolja, vagy a ki a „fegyveradó-mentesség” czim alatti 3., 4., 5., 6., 7. pontjaiban adómenteseknek nyilvánított lőfegyvereket vadászatra használja : jövedéki kihágást követ el. (Fvat. 42. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fegyverrel való játszás pajkoskodás vagy annak különösen töltött állapotban való mutogatása, a csendőrnek szigoruan tilos. (Á. sz. h. IV/7.)

Fegyver szétszedésénél használandó fakalapács. L. Fakalapács használata a fegyver szétszedésénél.

Fegyvertisztító-szerek csomagolása. L. Fegyvertisztító-szerek szolgálatba vitele.

Fegyvertisztító-szerek elhelyezése. L. Fegyvertisztító-szerek szolgálatba vitele.

Fegyvertisztító-szerek szolgálatba vitele. A fegyverek rozsdamentességét biztosítandó, a szolgálatba induló járőr kötelessége vaselin-zsiradékot, továbbá egy posztódarabot és vászontörölő-rongyot magával vinni. A zsiradék jól bedugaszolt üvegecskében, a tisztító-eszközökkel göngybe csomagolva és zsineggel átkötve, a járőr-táskában viendő. (Á. sz. h. IV/II.)

Fegyvertusával lökdösés vagy taszítás a csendőrnek tiltatik. L. Fegyverhasználatnál követendő magatartás.

Fegyvert ütésre használni a csendőrnek tilos. L. Fegyverhasználatnál követendő magatartás.

Fegyvervizsga. Minden szombaton tartandó az őrsparancsnok által. (Á. sz. h. IV/10.)

Fegyverzet és lőszer. A fegyverzethez a legénység felfegyverezésére szolgáló kézi-, lő- és szál-fegyverek tartoznak, ugymint: a tárkarabély döfőszuronnyal és szuronyhüvelylyel, a forgópisztoly, a kard és kardhüvely, továbbá a fegyverek jókarban tartásához szükséges minden fegyver-szerelék és tartozéka, nevezetesen: tisztító-vessző, törlő, nyeles csavarhuzó. A lőszerhez tartoznak: a kész állapotban levő töltények és gyakorló-töltények. (Gku. 61/b.) A fegyverzet, szerelvény és lőszerrel a legénység a kincstár által láttatik el. (Gku. 63. §.)

Fegyverzet fontos volta. A csendőr élete és biztonsága gyakran kizárólag fegyverzete kifogástalan jó állapotától függ; a csendőrnek tehát ez irányban hanyagságot tanusitania nem szabad. (Á. sz. h. IV/1).

Fegyverzet helyreigazításánál és pótlásánál kövendő eljárás. Minden olyan esetben, midőn valamely fegyvernek, szálfegyvernek és fegyveralkatrészeknek a csendőr hibáján kívül való helyreállítása, illetve pótlása válik szükségessé, az őrsparancsnok, a hasznavehetetlenné vált tárgynak a kincstár terhére való beküldése mellett, annak mi módon történt hasznavehetetlenné válásáról, a szárnyparancsnokságnak közvetlenül jelentést tesz. Ha a fegyverek vagy alkatrészek a csendőr hibájából váltak hasznavehetetlenné, az őrsparancsnok jelentése alapján, azok az illető csendőr költségére pótoltnak. Fegyveralkatrészeket puska-művesekkel készíttetni nem szabad, azonban csavarok behelyezése végett lehetőleg honvéd-puska-műves veendő igénybe. (Gku. 69. §.)

Fegyverzet jókarban tartásáért való felelősség. L. Felelősség fegyverzet jókarban tartásáért.

Fegyverzet kicserélése. L. Szerelvény és fegyverzet kicserélése.

Fegyverzet rendeltetése. L. Fegyverek használata.

Fehérítési iparnál vasárnap is végezhető: a chlorozási és lugzási munkák délelőtt 10 óráig. (14837/92 km. r.)

Fehérnemű jelzése. L. Ruhadarabok névvel való ellátása.

Fehérnemű kijavítása. L. Fehérnemű mosatása

Fehérnemű — magán — viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

Fehérnemű megvizsgálása. L. Fehérnemű mosatása.

Fehérnemű mosatása. A csendőrök ágy- és fehérneműje okvetlen az örsön mosandó. Kivételt csakis a kezelők és gallérok képeznek, melyek tisztítás és keményítés végett kiadhatók. A mosáshoz szükséges szappan, a hol csak lehetséges, házilag az örsön állítandó elő. Minden mosás után a fehérnemű az örsparancsnok vagy helyettes által alaposan megvizsgálandó és a szükséges javítás az örsfőzőnő vagy e célra a közigazdálkodás terhére felfogadott asszony által eszközlendő. Szakadozott fehérnemű nem türendő. (Á. sz. h. XIV 4.)

Fehérnemű, szakadozott, nem türendő. L. Fehérnemű mosatása.

Fejfájás elleni szer. A fejfájás gyakran a gyomor túlterheléséből, erős hűlés, szorító ruhák (nyakravaló), szeszes italok stb. által idéztetik elő. Ha a fejfájás hideg borogatás és nyugalom által egyhamar el nem mulik, akkor orvosi segély vevendő igénybe. (Eá).

Fejtablák. Minden ágy fejrésze fölé egy 11 centiméter hosszú és 8 centiméter széles, kemény papírlapra ragasztott és üveg alá helyezett táblácska alkalmazandó, melyen a csendőr rendfokozata és neve legyen felírva. (Lsz. 2 27.)

Fejtetű elleni óvszer. L. Rovarok pusztítása.

Fekhely változása a csendőr által. L. Ágyak elhelyezése.

Feladata a csendőrségnek általában. L. Csendőrség rendeltetése.

Feladata a csendőrségnek helyi rendészeti ügyekben. L. Csendőrség feladata helyi rendészeti ügyekben.

Feladata a segélyszolgálatot teljesítő járőrnek. L. Segélyszolgálatban álló járőr feladata.

Feladata a vasutügyeleti csendőrnek. L. Vasutügyeleti csendőr feladata.

Feladás. L. Káros általi gyanusítás.

Felakasztottakkal való eljárás. A felakasztott veszélyes helyzetéből azonnal kiszabadítandó. Ha csak egy segélynyújtó van jelen, az egyik karjával a felakasztottat hóna alatt karolja át és a zsineget a horog fölött elvágván, a testet lassan bocsássa le a földre. Erre a nyak a befűzéstől gyorsan és kimélve felszabadítandó, a nyakon levő barázda kisimitandó és a felakasztott levetkezendő; azután pedig a felélesztési kísérletek, a mint azok ezen czim alatt elő vannak írva, fogonatosítandók. (Eá.)

Felbujtó. L. Bünrészes.

Felelet előljárók kérdéseire. L. Csendőr magatartása előljárókkal szemben.

Felelősség a felhívás fogonatosításaért. A felhívásnak fogonatosításaért, valamint ezzel kapcsolatban a törvény és szolgálati utasítás határozványainak pontos betartásaért, az eljáró csendőr felelős. (Szrvu. 7. §.)

Felelősség a felhívás tartalmáért. A felhívás tartalmáért mindig az azt kiadó vagy kiállító hatóság vagy egyén felelős. (Szrvu. 7. §.)

Felelősség a töltényekért. L. Töltények mennyisége a tölténytáskában.

Felelősség fegyverzet jókarban-tartásaért. Az összes fegyverzet épsége és jókarban tartásaért a csendőr, esetleg fenytés terhe alatt, személyesen felelős. Ezen kívül még a fegyverzeten vagy felszerelésen ügyetlenség, hanyagság vagy épen rozakaratból eredő minden hiányért kártérítéssel is tartozik. (Á. sz. h. IV/3.)

Felélesztési kísérletek mikénti eszközlése. Eszméletleneknél vagy tetszhalottaknál, különösen pedig megfultaknál (vizbefultak, betemetettek, felakasztottak stb.) a felélesztési kísérletek mindig friss levegőn és nyitott ablaknál fogandosítandók. A tetszhalott hanyat fektetve, térdében meghajlítottatik, a szorító ruhától megszabadítottatik és alteste meztelenné tétetik. Erre a segítséget nyújtó két kezét laposan az eszméletlennek hasára teszi s a hasfalón hátra és fölfelé fokozott nyomást gyakorolván, ez által a tüdőből a levegőt kiszorítja. A nyomásnak oly erősnek kell lennie, hogy a légneszszel (lihegve) illanjon el; nem szabad azonban azt oly durván eszközölni, hogy a belek megsérülhessenek. Ezen mesterséges kilégzés után a kezek felemeltetnek, ez által a levegő magától benyomul s a mesterséges belégzés jön létre. Vagy pedig a segélyt nyújtó az eszméletlennek feje mögé áll, karjait a könyöknél megragadja és a fej felé mozditja, miközben a mellkas a vállizmok segélyével kitágul (belégzés); erre az eszméletlennek karjait az előbbi helyzetbe visszahozva, azokat a törzs oldalához illeszti s egyuttal az alsó bordák alá is, kissé be- és lefelé, gyakorol nyomást, mi által a mellkas ismét megszűkül (kilégzés). E mozdulatok szabályosan, percenként körülbelül 16—20-szor és addig folytatandók, míg a szerencsétlenül járt ismét teljesen szakadatlanul lélegzeni képes. Az első lélegzetvétel rendszeren az arcnak hirtelen megpirosodásával jelentkezik. Ekkor gondosan arra kell ügyelni, hogy az alig megkezdett légzés ismét meg ne szakadjon, mely esetben az előbbi eljárás azonnal ismétlendő. A mesterséges légzés alatt a felélesztendőnek feje, melle és háta, vagy legalább arca, melle és hasa hideg vízzel locsolandó, vagy a hideg víz marokba véve, erősen annak testéhez csapandó s ismét gyorsan letörlendő, hogy a következő öntés újból a száraz bőrt találja. (Há.)

Felfegyverkezett ellenszegülők elleni fegyverhasználat. L. Fegyver korlátlan használata.

Felhívás foganatosításaért való felelősség. L. Felelősség a felhívás foganatosításaért.

Felhívások felterjesztése a szakasziparancsnoksághoz. L. Irományok láttamozás végett való felterjesztése.

Felhívásokra vonatkozó aggályok bejelentése. L. Felhívások teljesítése.

Felhívások teljesítése. A csendőrség a hatóságok részéről hozzá intézett megkereséseknek és felhívásoknak legpontosabban megfelelni tartozik. Kötelességében áll azonban minden csendőrnek a hivatalos felhívásokra vonatkozólag netán felmerülő aggályait saját előljárójának bejelenteni. (Szlgu. 4. §.)

Felhívás tartalmáért való felelősség. L. Felelősség a felhívás tartalmáért.

Feliratok bádog-szegélylyel való ellátása. A fejtáblácskák, lóállásoknál és nyeregbakoknál alkalmazandó táblácskák., szobalajstromok és egyéb előirt feliratok, fél centiméter széles, zöldre festett bádog-szegélylyel ellátott üvegtáblák alá helyezendők. (Á. sz. h. XI/8.)

Feljebbvaló. A fegyveres hatalom és a csendőrség tagja feljebbvaló mindazokkal szemben, kik nálánál alsóbb rendfokozatban állanak. A hadapródok a velük egyenlő rendfokozatban álló többi egyénekkel szemben szintén feljebbvalók. (Szlgysz. 9/52.)

Feljebbvalókkal való érintkezés. L. Előljárókkal való érintkezés.

Feljelentések elintézése. A csendőrnek a neki tett feladatok felől jegyzőkönyvet felvenni tilos s a hozzája forduló feleket az illetékes hatósághoz tartozik utasítani. Ha azonban az ily feljelentések a csendőr hatáskörét közvetlenül érintik, vagy ha a késedelem veszélylyel jár és a feladás, a feladó személyére való tekintetnél fogva, nem valószínűtlen, a csendőrnek azonnal cselekvőleg kell fellépni,

hogy a törvénysértésnek idejekorán eleje vétessék, illetve, hogy a büntettes kéziékerítésére szolgáló alkalom el ne mulasztassék. (Szlgu. 91. §.)

Feljelentések valóságon alapulása. L. Csendőr igazságszeretete.

Feljelentési díjak és jutalékok felvétele, az utalványozó végzés keltére és számára való hivatkozás mellett kiállított nyugtára, ha pedig a jutalékról értesítési kimutatás kézbesített, annak hátlapjára vezetett nyugta alapján, a szárnyparancsnokság útján vétetnek fel. A nyugtázó aláírását, hivatalos czimnyomattal való ellátás mellett, az őrsparancsnok hitelesíti. (Gku. 10. §.)

Felkelés. L. Hadiczikkek XIX. cikk.

Felkelés alkalmával eszközölhető elővezetések. Ha felkelés, lázadás vagy nagyobb számú személyek által elkövetett más büntetendő cselekmény esetén, a bűnösök azonnali kinyomozása nem lehetséges, mindenki, a ki az esetről jelen volt és a gyanútól nem teljesen ment, az illetékes hatósághoz vezethető. (Szlgu. 36. §.)

Feloszlatott egyletekben való működés. L. Egyletek alakulása.

Felrobbantása épület, szikla, kő vagy földnek, ministeri rendelet vagy szabályrendelet által megállapított intézkedések megszegésével: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 110. §.) *Közigazg. hatóság.*

Felruházása a betegeknek. L. Betegek felruházása.

Felruházása a fogházba átadott legénységnek. L. Fogházba átadott legénység felruházása.

Felruházása a fürdőbe menő legénységnek. L. Fürdőbe menő legénység ruházattal való ellátása.

Felruházása a kilépő legénységnek. L. Kilépő legénység felruházása.

Felruházása a szabadságra menő legénységnek. L. Szabadságra menő legénység ruházattal való ellátása.

Felruházása az elhalt legénységnek. L. Elhalt legénység ruházata és szerelvénye.

Felségárulás. L. Hadi czikkek XVI. cikk.

Felség-folyamodványok. A csendőrség tagjainak meg van ugyan engedve, hogy magánügyekben akár írásban, akár kihallgatás útján, Ő cs. és apostoli királyi Felsége kegyelméhez forduljanak; azonban oly felség-folyamodványokat, melyek a szolgálathoz bármely vonatkozásban állanak, csak a közvetlen előljáró engedélyével szabad benyújtani és a folyamodványban világosan megemlítenő, hogy ezen föltétel teljesítve lett (Szlgu. 14/80.)

Felségjogok. A király személye szent és sértetlen. Mint független és semmi más hatalomnak alá nem vetett személy, *felség, apostoli királyi felség* czímet visel. Mivel pedig a magyar király egyszersmind Ausztria császára is, azért: *császári és apostoli királyi felség, vagy Ausztria császára és Magyarország apostoli királya*. A király kiváltságokat, rendeket és nemességet osztogathat. Része a törvényhozásnak, miből kifolyólag összehívja, elnapolhatja és feloszlathatja az országgyűlést és az országgyűlés határozatai csak az ő szentesítése után válnak törvényekké. Ő gyakorolja a végrehajtó hatalmat, minélfogva képviseli az államot más idegen országokkal szemben, külföldi udvarokhoz követeket küld és azok követeit elfogadja; hadat üzen és békét köt. Ő a legfelsőbb hadur. A ministereket kinevezi és elbocsátja. Ugyancsak ő nevezi ki a főbb állami hivatalnokokat, a hadsereg, honvédség és csendőrség összes tiszteit, valamint a római és görög katolikus egyház főpapjait. Ő az igazságszolgáltatás kutfeje, kinevezi a bírákat, a kik a király nevében hoznak ítéletet; az elítélt bűnösöknek megkegyelmezhet s a halál-ítéleteket, melyek hozzá megerősítés végett felterjesztetnek, elengedheti és megváltoztathatja. (L. Dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.”)

Felségsértés büntette. Felségsértés büntetettét követi el: 1. ki a királyt meggyilkolja, vagy szán-

dékosan megöli, vagy ezen cselekményeket megkísérli; 2. a ki a király testi épségét megsérti, vagy őt az uralkodásra képtelenné teszi, vagy ezen cselekményeket megkísérli; ki a királyt az ellenség hatalmába adja, vagy az uralkodás gyakorlatában akadályozza, vagy személyes szabadságától erőszakkal vagy fenyegetéssel megfosztja, vagy ezen cselekményeket megkísérli. (Btk. 126. §.) Felségsértést képez azon cselekmény is, mely közvetlenül arra van irányítva, hogy: 1. a trónöröklés törvényes rendje erőszakkal megváltoztassék; 2. a magyar állam alkotmánya, vagy a magyar államot képező országok között fennálló államközösség, vagy a magyar állam és az osztrák-magyar monarchia másik állama között fennálló kapcsolat erőszakkal megváltoztassék; 3. a magyar államnak vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának területe, vagy ezeknek valamelyik része erőszakkal idegen uralom alá jusson, vagy azon államtól, a melyhez tartozik, erőszakkal elszakíttassék. (Btk. 127. §.) *Budapesti, illetve a marosvásárhelyi törvényszék.*

Felségsértés és az uralkodóház egyéb tagjainak megsértése. L. Hadi cikkek XVII. cikk.

Felső heveder. L. Heveder.

Felszerelési cikkek, elhasználtakkal, való eljárás. L. Elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel való eljárás.

Felszerelési cikkek elhelyezése. L. Kincstári ruházat és felszerelés elhelyezése.

Felszólítás a vadászati jegy előmutatására. L. Vadászati jegy előmutatása.

Felszólítás folytán eszközözlendő elfogatás vagy elővezetés. L. Elfogatás vagy elővezetés felszólítás folytán.

Felszólított szolgálatba vezényelt járőrök felváltása. L. Segélyszolgálatba vezényelt járőrök felváltása.

Felszólított szolgálatnál helyi rendészeti teendők

L. Segélyszolgálat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Felszólított szolgálat teljesítése írásbeli felhívás nélkül. L. Segélyszolgálat teljesítése írásbeli felhívás nélkül.

Felterjesztése a közgazdálkodási becslési jegyzőkönyvnek. L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról felterjesztése.

Felterjesztése a közgazdálkodási törzsvagyons-leltár másolatának. L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról felterjesztése.

Feltételes szabadságra bocsátott egyének sürgős esetekben azonnal letartóztathatók. (Btk. 51. §)

Felügyelet letartóztatottakra. L. Letartóztatottakra való felügyelet.

Felülvizsgálandók közgazdálkodási osztaléka. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Felülvizsgálat alkalmával a tömegbeli cikkekkel követendő eljárás. L. Tömegbeli cikkekkel követendő eljárás felülvizsgálat esetén.

Felváltása a segély vagy felszólított szolgálatba vezényelt járőröknek. L. Segély-szolgálatba vezényelt járőrök felváltása.

Felvételre jelentkezőktől megkivántató feltételek, L. Csendőrijelentkezőktől megkivántató feltételek.

Fentartása az egyetértésnek a hatóságok és lakossággal. L. Egyetértés fentartása a hatóságok és lakossággal.

Fentartási pótlék. Oly örsöknél, ahol a nőtlenek állománya — az örslegénységnek kórházba vagy más gyógyintézetbe történő ápoltatása, ugyyszintén fegyelmi fenytések végrehajtása folytán előállott hiány kivételével — bármily más okból három főre leszáll, mindaddig míg ezen állomány legalább négy főre ki nem egészítettik, az örs közgazdálkodása javára napi 60 fillérből álló fentartási pótlék jár. Ezen pótlék havonta utólagosan, vagy a nőtlen legénység létszámának négy főre történt kiegészítése után következő zsoldfizetés alkalmá-

val, az örs pénztári bizottság bélyegtelen nyugtájára és a szakasz-parancsnok igazolására fizettetik ki. (Illsz. 51. §.). A felvétel a szárnyparancsnoksághoz beterjesztett nyugta alapján történik. (Gku. 10. §.)

Fenyegetés alatt a szemérem elleni büntettek és vétségekre vonatkozólag olyan fenyegetés értetik, mely alkalmas arra, hogy a fenyegetettben saját vagy jelenlevő hozzátartozóinak életét, vagy testi épségét veszélyeztető súlyos sértés közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjesszen. (Btk. 234. §.)

Fenyegetés — nem zsarolási célból, — gyilkosság, rablás, súlyos testi sértés, gyújtogatás, vagy más közveszélyes büntett elkövetésével, vagy rágalmazó vagy becsületsértő állításnak nyomtatvány útján való közzétételével: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 41. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fenyegetés rablás esetében oly cselekmény közvetlen elkövetésével való fenyegetés, mely által a fenyegetettnek vagy hozzátartozójának vagy valamely jelenlevőnek élete, testi épsége vagy vagyona súlyos veszélynek tétetik ki. (Btk. 347. §.)

Fenyítés alatt állók helyett kíségetéskép történt vezénylésnél a közigazdálkodásba fizetendő betét. L. Közigazdálkodási osztaléka a vezényelteknek.

Fenyves madarak hurokkal és léppel való fogása. L. Vadak elfogása.

Fertőtlenítés. Ha egy örs-állomáson vagy környékén ragályos betegség fellépte folytán, a lakhelyiségek fertőtlenítése rendeltetik el, az orvos által előírt fertőtlenítő anyag azonnal beszerezendő és a fertőtlenítés fogatosítandó. Kolera elleni óvintézkedések megtételének elrendelése esetén az emésztőgödrök, peczeárkok, trágya- és szemétdombok fertőtlenítése minden laktanyában azonnal fogamatba veendő és mindaddig folytatandó, míg a helyi viszonyokhoz képest szükségesnek mutatkozik. A szükséges fertőtlenítési anyag a kincstár terhére szerzendő be, még pedig a hó 1-én az

egész havi szükséglet. A költség-számla esetről-esetre a szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel. — A fertőtlenítés a örsparancsnok jelenlétében, a szolga, ilyenek nem létében, az örsfőzőnő által eszközendő. (Gku. 23. §.)

Fertőzés gyanujában levő állatok elkülönítése. L. Ragályos betegségben levő állatok elkülönítése.

Fertőzés gyanujában levő állatok használata. L. Ragályos betegségben levő állatok használata.

Feslett életű nőszemélyekkel való barátkozás. L. Roszhirü nőszemélyekkel való barátkozás.

Feszítő zabla. L. Zabla.

Fémpénzen változás eszközése, hogy az ezáltal nagyobb értékűnek látszassék: pénzhamisítás kihágása. (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fémpénz fémtartalmának csökkentése vagy csökkentése: pénzhamisítás kihágása. (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fémpénz, hamis, forgalomba hozatal céljából nagy mennyiségben való készítése vagy készítése: pénzhamisítás kihágása. (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fényképek kifüggesztése a legénységi szobákban meg van engedve, (Lsz. 2/37).

Fénymáz készítése és használata a fegyverágy fénymázolásához. Veszünk gyapjut, vagy ilyenből készült már használt posztódarabot, ezt tyuktojás nagyságra összegöngyölítjük s. azután két darab 16 □ cm. nagyságu, finom, sima vászonnal beborítjuk, de a nélkül, hogy az összeköttetnék. Ezek után a göngy nyilásánál, illetőleg a vászon végénél, a tiszta gyapjudarabot sárga fénymázzal leöntjük, de csak oly mennyiségben, hogy a fénymáz a két vaszondarabot megnedvesítse, minek megtörténtével azt, a gyengén megmelegített fegyverágy egyik végétől a másikig, gyengén a fára téve vonjuk, míg a fa fényes lesz. Arra igen ügyelendő, hogy a fénymázoló göngy ott, a hol lefelé vonatott, vissza ne vonassék, valamint arra is,

hogy a fénymázoló göngy a fát alig nedvesitse, mert az által, hogy a fénymáz nagy mennyiségben hat a göngyön keresztül a fára, a szesz a fára már reá kent régi fénymázt feloldja s így fényesség egyáltalában nem áll elő. Ha a fegyverágy fénymázolva nem volt, vagy esetleg piszkos, akkor szappanos meleg vízzel előbb lemosandó, megszáritandó, faolajjal kissé bekenendő, száraz, tiszta ronggyal jól megdörzsölendő s csak ezután fénymázolandó; ha pedig csak fényét veszítette, akkor egy száraz, tiszta, fehér ronggyal jól letörölendő és azután fénymázolandó. Ha fénymázolás közben a göngy az ágyat nem nedvesíti, a gyapjura újból kis mennyiségű fénymáz töltendő és ez ismétlendő addig, míg az ágy fényes lesz. Hogy a fény az ágyon tartósabb legyen, a göngy azon része, mely a fára tétetik, faolajjal kissé bekenendő, azonban csak akkor, ha a fa már fényesedni kezd. Az ágy fénymázolása gyakran nem eszközlendő, hanem csakis akkor, ha fényessége már egészen elenyészett. Megfelelő ügyelet mellett, ha minden szolgálatból történt bevonulás után az ágyat tiszta fehér és száraz, de puha ronggyal gyengén nyomva jól ledörzsöljük, fényessége 3—4 hóig is eltart. Ha a már egyszer használt gönggyel újból fénymázolni akarunk, a két vászondarab ujjal felcserélendő és a gyapjudarab lágyra dörzsölendő, de ügyelendő általában arra is, hogy a vászon lyukas ne legyen. Erős szeszből a fénymáz akként készítettik, hogy egy üvegbe fél liter szeszt és ebbe 10 dekagramm apróra összetört „Schellak“-ot teszünk s azt gyenge meleg helyen addig tartatjuk, míg a szesz a schellakot teljesen feloldja. A keverék gyakran felrázandó, hogy a feloldás elősegítették. Ügyelendő arra, hogy az üveg erősen be ne dugaszoltassék, mivel a szesz azt másként szétrepeszti. (Á. sz. h. B. melléklet.)

Fénymáz készítése és használata a szíjjazat fénymázolásához. A szíjjazat fénymázolásához szüksé-

ges (lakk) jó fénymáz, a következőképen készül: 40—50 gramm fenyőkorom (kinrusz) egy deszkára teendő s azután erős szeszszel úgy keverendő össze, hogy a fenyőkorom jó nedves legyen; ennek megtörténtével e keverék meggyújtatik és kiégettetik. A kiégetés után a deszkán visszamaradt koromból 2 kávéskanálnyi, továbbá 12 gramm finom lisztte tört indigó, $\frac{1}{2}$ liter szeszbe tétetik s egy fél óráig felolvadás végett bennhagyatik, ehhez még 30 gr. „schellak,” 20 gr. „kolofonium” és 15 gr vastag terpentín kevertetik. Ezen keverék most meleg helyen vagy 12 óra-hosszáig tartandó, illetve addig, míg a különféle részek jól feloldódnak, minek megtörténtével használatba vehető. Ezen fénymáz használatánál mindig arra kell ügyelni, hogy bármi kevés ideig is állott, kézhez vételekor előbb mindig felrázandó, a fénymázolás eszközésére használt gépbe (lackmasina) pedig csak annyi öntendő, hogy az annak alján megerősített bőr megnedvesedjék. A fénymázolásnak mindig a nap hevénél vagy meleg helyen kell történnie, hogy a szíjjazatra jövő fénymáz azonnal megszáradjon; szorosan ügyelendő továbbá arra is, hogy a fénymázolásra használt gép ne fel és alá, hanem mindig csak egy irányban huzassék, mert ellenkező esetben a fénymáz összemázolja a szíjat. (Á. sz. h. Bi. melléklet.)

Fénymázolása a fegyverágynak. L. Fegyverágy fénymázolása.

Fiatal nőszemélyek keletre utazásának megakadályozása. Minthogy a fiatal nők részint a keletről (Románia, Szerbia, Törökország, Egyptom, Kelet-India stb.) ide járó kerítők, részint azoknak itt lakó ügynökei által, többnyire jó szolgálat szerzésének ígérete mellett s különféle más ürügyek alatt szoktak odacsábíttatni, az ilyen kézrekerült kerítők és büntársaik, a mennyiben oly tettetkövettek el, mely a fenyegető törvények súlya alá esik, az illetékes bíróságnak adandók át; ellenkező esetben

rendőri kihágásért büntetendőek meg és ha külföldiek, az országból kiutasítandók. (3990/96. bm. r.)

Figyelemmel kísérése a határszéli állatforgalomnak. L. Határszéli állatforgalom figyelemmel kísérése.

Figyelmeztetése a foglyok éjjeli őrzésénél használt segélynek. L. Foglyok éjjeli őrizete.

Figyelmeztetése vagy megintése a törvények és rendeletek áthágóinak. Ha a közigazgatási vagy rendészeti törvények, vagy rendeletek áthágása fordul elő, akkor — ha különös felhívás nem adatott s ha feljelentés nincsen előírva s általában, ha a letartóztatás a törvényben nincsen kimondva — csakis az áthágó figyelmeztetésére vagy megintésére kell szorítkozni. (Szlgu. 37. §.)

Figyelmeztető jelek fel nem állítása az utcán vagy téren nagyobb halmazt képező anyagok megengedett lerakása esetében: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 119. §.) *Közigazg. hatóság.*

Figyelmeztető jelek rongálása. Figyelmeztető jelek, melyek az utcán vagy téren lerakott nagyobb halmazt képező anyagok helyén állítottak fel, ledöntése vagy elvitele: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 119. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fodrásziparnál vasárnap is végezhető. L. Borbélyipar.

Fogalmazványok felterjesztése a szakasziparancsnoksághoz. L. Irományok láttamozás végett való felterjesztése.

Fogas elhelyezése a nyerges-kamrában. A nyerges-kamrában a nyeregbak fölött a fogas úgy helyezendő el, hogy minden nyereg fölött a hozzátartozó kantár függjön. (Kh. 75. p.)

Fogdába kerültek közigazdálkodási osztaléka. L. Közigazdálkodási osztalék kifizetése.

Fogdíj. Elfogatási díj csak a polgári osztályhoz tartozó elfogott és elítélt törvénytörők után és csak akkor illetékes, ha a csendőr a gonosztevők ki nyomozása vagy elfogatása körül tevékenységgel, ügyességgel vagy különös észszerű eljárással, végre

fáradhatatlan buzgalommal járt el; a gonosztevő kinyomozása és elfogása tehát csupán a nehezebb körülmények között szerzett érdemeinek tulajdonítható. (Illsz. 40. 1.)

Fogdíj egy büntettnak több csendőr által történet elfogatása esetén. Ilyenkor az elfogatási díj a csendőrök között, rendfokozati különbség nélkül, egyenlően osztandó el. Hasonlólag megilleti az elfogatási díj hányada azon csendőrt is, ki a törvénysértőt kinyomozta, de az elfogatásnál, bármi oknál fogva, közre nem működhetett. (Illsz. 40/6.)

Fogdíj felvétele. A vonatkozó tényvázlat hitelesített másolata az őrsparancsnok által, a törvénysértőnek a bíróságnál történt átadás után nyolcz nap alatt, a szakasparancsnoksághoz felterjesztendő. Az igény jogosnak találása esetén, az igényelt összegről szóló és szabályszerű bélyeggel ellátott nyugta a szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel. A nyugtán az aláírások hitelesítendők, még pedig, ha ezt alárendelt legénység állítja ki, az őrsparancsnok által; a már kilépett csendőrök aláírását pedig a helyi hatóság igazolja. Ha maga az őrsparancsnok a nyugtázó, akkor az aláírás hitelesítése nem szükséges. — Ha a fogdíj több csendőr között osztatik fel, az összes nyugta az egész összeg után, tekintet nélkül a részesek számára, látandó el bélyeggel. (Gku. 10. §.)

Fogdíj illetékessége. Illetékes a fogdíj: 1. ha a tettes személye, vagy annak tartózkodási helye, vagy mindkettő ismeretlen volt; 2. ha az elfogatás a káros fél szóbeli vagy írásbeli értesítése, vagy magánszemélyek feljelentése folytán történt ugyan, a tettesek kipuhatolása és letartóztatása azonban, azok személyére vagy tartózkodási helyére, megszökésére és egyéb körülményekre vonatkozó tökéletlen utmutatások miatt, csupán a csendőr fokozott, körültekintő és ügyes eljárása, tehát saját buzgalma folytán eszközöltetett; 3. ha egy szökésben levő vagy nyomozó-levéllel üldözött, ismeretlen

tartózkodásu törvénysértő, az elfogatási rendeletnek vagy felhívásnak az örsön való vétele után 24 órai időtartam alatt elfogatik; 4. katonaszökevények után akkor, ha polgári állásukban elkövetett büntetendő cselekményért polgári bíróság által elítéltetnek. (Illsz. 40/3.)

Fogdíj megszökött fegyenczek után. Megszökött elítéltek újbóli elfogatásáért, az elfogatási díjak, az előirt feltételek fenforgása esetében, azon évek számához képest állapittatnak meg, melyeket a megszököttnek még a fogházban kellett volna töltenie. Ha azonban ily szökevény újbóli letartóztatásáig büntényt vagy vétséget követett volna el, akkor, egyéb feltételek létezése esetén, a büntett vagy vétség után járó elfogatási díj fizetendő ki. — Életfegytig tartó börtönre ítélt s megszökött fegyenczek újbóli letartóztatásáért 60 korona elfogatási díj jár; ha azonban az újból befogott szökevény megszökése után oly újabb büntényeket követett volna el, melyek következtében halálra ítéltetik: ez esetben 120 korona elfogatási díj illetékes. (Illsz. 40/4.)

Fogdíj mérve. Az elfogatási díjak kiszabatának alapját, a jogerőre emelkedett ítéletben kimondott büntetés mérve képezi, még pedig: 1. *közönséges bűncselekményeknél*: egy évnél csekélyebb tartamú fogság- vagy börtönbüntetésnél: 8 korona; 1 évtől bezárólag 3 évig: 16 korona; 3 éven felül 10 évig: 32 korona; 10 éven felül 15 évig: 50 korona; 15 éven felül és életfegytig: 60 korona; halálos ítélet kimondása esetén, még akkor is, ha a halálos ítélet kegyelem útján elengedtetett, vagy bármely büntetésre változtatott át: 120 korona. 2. *Vétségeknél* az elfogatási díj csak akkor jár, ha a fogházbüntetés hat havi tartamnál kevesebbre nem szabott ki. (Illsz. 40/4.)

Fogdíj nem illetékes: 1. ha a büntett vagy vétség elkövetőjének kipuhatolása csendőrök által történt ugyan, a törvénysértő azonban, a személyes

szabadság megóvására vonatkozó határozványok, vagy más okoknál fogva, letartóztatható nem volt, tehát csak feljelentetett; 2. ha a törvényesen megszabott fogságbüntetés, az illetékes bíróság által pénzbírságra változtatott; 3. ha a letartóztatás csakis a csendőrségnek szóbeli vagy tettesleges megsértése következtében történt; 4. ha a csendőrség által elfogott egyén elítéltetett ugyan, letartóztatása azonban törvényszerűen indokoltnak nem találtatott; 5. Magyarország területén elfogott és kiszolgáltatott külföldi törvénysértők után; 6. törvénysértők letartóztatásánál, kiknél az elfogatás olyanféle jelentések vagy felhívások folytán történt, melyek szerint egy tettes személye, mint tartózkodási helye elegendően és annyira jelezve volt, hogy a letartóztatáskor a csendőr csakis szolgálati kötelességét teljesítette; 7. szolgálat közben vagy korcsmák, csapszékek és hirhedt lebujok átvizsgálása alkalmával talált, igazolvány nélküli csavargók letartóztatásáért, akkor sem, ha a vizsgálat folyamán kiderülne, hogy a letartóztatottak valamely büntett vagy vétség elkövetésében bűnösök és ezek miatt elítéltettek; 8. a sorozás alól megszökött hadkötelesek elfogatásáért. (Illsz. 40/3.)

Fogdíj vizsgálati fogságból megszököttek után. A vizsgálati fogságból megszökött fogoly újbóli letartóztatásáért, ha az akár ugyanazon csendőr által foganatosított, ki az első letartóztatást eszközölte, akár más csendőr által történt, ha a meghatározott feltételek meg vannak, az első letartóztatásért esedékes elfogatási díj még egyszer jár. Ha azonban ily fogoly megszökése után újabb büntettet vagy vétséget követ el, akkor a második letartóztatásért járó elfogatási díj a kimondott összes büntetés mérve szerint illetékes. (Illsz. 40/4.)

Fogfájás. Fogfájásnál idejekorán orvosi segélyhez kell fordulni, mi által a fog még gyakran megtartható lesz. (Eá.)

Fogházba átadott legénység által visszatérítendő

illetékek. Ha a fogházba átadott egyéntől a zsold-jegyzékben levont illetékek még nem voltak beszédhetők, azok megtérüléseig az örs gazdasági átalányából előlegezendők, miről az örsparancsnak és két csendőr által aláírt jegyzék helyezendő a pénztárba és erről a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. — Ha ezen előlegezésre a gazdasági átalány pénzkészlete elégtelen lenne, vagy ha a visszatérítendő illetékek az illetőnek közigazdálkodási osztalékából fedezhetők nem volnának, arról a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Gku. 13. §.)

Fogházba átadott legénység felruházása. A kerületi fogházba átadandók a használatukban levő legviseltebb ruházati cikkekkel és kiselejtített járőrtáskával látandók el, még pedig oly mennyiségben, mint a betegeknek kórházba való átadása esetén. A többi ruházati, szerelvényi, lőszerelvényi és fegyverzeti cikkei, magántárgyaival együtt, az örsparancsnok által jegyzék mellett átvéve, gondozandók mindaddig, míg az illető vizsgálat alatt van. Ha az illető a csendőrségből való elbocsátás mellett fogságra ítéltetett, összes kincstári és tömegbeli tárgyai, tömegkönyve, valamint ruha- és fegyverzeti könyvecskéje, az általános tömeg terhére, a szárnyparancsnoksághoz beküldendők. (Gku. 51/5.)

Fogházba átadott legénység ruha- és szerelvényi cikkeivel való eljárás. L. Fogházba átadott legénység felruházása.

Fogházba kísérendő legénységgel való eljárás. L. Fogságba helyezett legénységgel való eljárás.

Foglalkozási idő alatt a laktanyából való távozás. L. Laktanyából való távozás foglalkozási idő alatt.

Foglalkozás napirend szerint. L. Napirend szerinti foglalkozás.

Foglyok átadási ideje. A csendőr által letartóztatott fogoly, — kit a csendőrnek semmi esetre sem szabad többé szabadon bocsátani — az illetékes hatóságnak legkésőbb 24 óra alatt átadandó. (Szlgu. 22. §.)

Foglyok ideiglenes őrzésére és végtárgyalásokon való szolgálattételre csendőrök csak kivételesen fontos esetekben, vagyis súlyos büntetések és veszélyes gonosztevők mellé alkalmazhatók. (Szlgu. 30. §.)

Foglyok kísérése hivatalos felszólításra kötelessége a csendőrségnek. (Szlgu. 30. §.)

Foglyok őrzése felszólítás folytán. Ha a csendőrre foglyok őrzése bízatik, akkor különösen arra ügyeljen, hogy az illető bírósági hivatalnok jelenlétén kívül, a fogolyhoz senki se közeledjék és vele az ajtón vagy ablakon át beszélgessen; ép oly kevéssé szabad jelek, intések, pillantások stb. által egytetértő értekezést tőnni. A csendőr bármimemű észleleteket, melyeket őrzés közben tehet, valamint a fogolynak minden hozzája intézett kérelmét és kívánságát, mihelyt azt őrhelyének elhagyása nélkül teheti, különben pedig felváltása után, a hatóságnak tudomására hozni tartozik. Azonban a csendőrnek a fogollyal beszélgetésbe bocsátkozni soha sem szabad. (Szlgu. 60. §.)

Foglyok szabadon bocsátása a csendőr által. L. Fogoly átadási ideje.

Fogoly éjjeli kíséréte. Fogoly éjjeli kíséreténél első követelmény, hogy az kellőleg meg legyen bilincselve. Ama lehetőség, hogy a fogoly barátai és czinkosai megszabadítását megkísérlik, minden körülmények között szem előtt tartandó. Ennek megghiusítására czélszerű, ha a rendes út helyett más félreeső és czélhoz vezető ut használtatik. (Vekm. 9. §)

Fogoly éjjeli őrizete. Ha a csendőrségi őrkíséretnek az őrizete alatt levő fogollyal valahol meg kell hálnia, akkor e czélból a községi előljáróságnál vagy helyi hatóságnál, lehetőleg magában álló, de minden esetre biztos helyiség eszközendő ki, mely jól zárható ajtóval és lehetőleg rácsos ablakkal birjon. Emeletes épületben czélszerűbb a fogollyal az emelet egyik szobájában meghálni,

mivel a földszinti szobába könnyen lehet az ablakon bemászni. Ha a fogoly veszélyes és vakmerő ember, vagy ha a néppel hirhedt összeköttetései vannak, a csendőr a községi előjáróságtól kellő számú, jól felfegyverkezett segílyt követeljen, mely célra a szabadságolt katonák, illetőleg honvédek legalkalmasabbak. A csendőrnek nem szabad elmulasztani a segílyül kirendelt egyénekkel ezen szolgálatauk célját és az ezzel kapcsolatos kötelességüket rövid, de erélyes szavakban megértetni, őket a gyáva vagy kétes magatartás folytán irányukban alkalmazandó súlyos büntetésre figyelmeztetni s végre azzal fenyegetni, hogy azon esetben, ha valamelyikük bármely, a feladatukkal ellentétes készületet tenne, az illetőt leszurni volna kénytelen. Ilyen emberek szolgálatainak biztosítására a csendőr abban találandja a leginkább célhoz vezető eszközt, ha becsületérzésüket serkentvén, nekik a letartóztatottak által elkövetett bűntény undokságát ecseteli és őket ama veszélyre figyelmezteti, melyben minden békés állampolgár és földmives vagyona és tulajdona ily gonosztevők által forog. Ha a fogoly a részére kijelölt helyiségben el van helyezve, a csendőr győződjék meg, hogy az ajtó, az ablakok és az udvar jól be vannak-e zárva. Veszélyes fogolynál az ajtó belül fával, butordarabokkal stb. eltorlaszolandó, az ablakok elrekesztendőek és mindent el kell követni, hogy az erőszakos behatolás megakadályoztassék. A szükséges éjjeli világításról a községi előjáróság tartozik gondoskodni. A segíly egy része felváltva ébren marad. A csendőr felöltözve, töltött fegyverrel, a fogoly közelében vagy az ajtónál tartózkodik, tehát elaludnia vagy levetkőznie nem szabad. Csakis azon esetben, ha fárasztó menetet tett, van megengedve, hogy csizmáját levethesse. A fogoly éber megőrzése az által is fokoztatik, ha a csendőr az éjjeli őrt, a községi előjáró jelenlétében arra kötelezi, hogy azon házat, melyben a fogoly őriztetik, járja körül és minden

gyanusat vele azonnal feltűnés nélkül közöljön.
(Vekm. 10. §.)

Fogoly éjjeli őrizeténél használandó helyiség. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Fogoly éjjeli őrizeténél használandó segély. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Fogoly éjjeli őrizeténél használt segély figyelmeztetése. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Fogoly-kiséret felszólítás folytán. Ha a csendőrségre foglyok, elítélt fegyenczek vagy máskülönben közveszélyes személyek kísérése bízatik, mindazon egyének, kik különösen veszélyesek vagy a kikre nézve fokozott elővigyázat szükséges, a hatóság által külön megjelölendők. A csendőr a kísérendő személyeket az átvételkor testileg megmotosni és a felől meggyőződni tartozik, vajjon nincsenek-e szökésre vagy ennek elősegítésére szolgálható eszközök vagy fegyverül használható tárgyak birtokában. Ha valamely fogolynak pénze vagy más értékes tulajdona van, ez rendszerint a hatóság által a csendőrnek elismervény mellett adandó át. Végül a csendőr ily személyek átvételénél még arra is tartozik figyelemmel lenni: vajjon élelemmel és az évszaknak megfelelő ruházattal elvannak-e kellőképen látva? és ha gyalog kísérendők, menetképesek-e? ellenkező esetben pedig a hatóság főnökét vagy helyettesét figyelmeztetni köteles. (Szlgu. 62. §.) Ha a fogoly kivételesen csak egy csendőr által kísértetik, mi azonban az őrsparancsnok különös intézkedésétől függ, akkor az őrkísérő csendőr részéről fokozott vigyázat szükséges. Veszélyes személyek megbilincselendőksugyanezen elővigyázati rendszabály azon esetben is alkalmazandó, ha a fogoly szállítása éjjelre is kiterjedne vagy ha a fogoly szökési kísérletet már tett volna. (Szlgu. 63. §.) Utközben az arra jogosított polgári vagy bírósági személy kivételével, senkinek sem szabad megengedni, hogy a fogolyhoz közeledjék vagy vele szóba álljon; ha a fogoly utközben

megéhezik vagy megszomjazik, vagy egyéb szükségét érez, ezen szükségét csakis a csendőr jelenlétében és lehetőleg elkülönített helyiségben szabad végeznie. Szeszes italt élvezni vagy az étkezésnél kést s villát használni a fogolynak tilos. (Szlgu. 64. §.) Ha a fogoly utközben megbetegszik vagy a meghálás szüksége áll be : első esetben a megkívántató elővigyázat mellett, lehetőleg orvosi segély eszközendő, a második esetben pedig a fogolynak megfelelően biztos elhelyezése és őrzése céljából a kellő intézkedések megteendők és mindkét esetben a helység előljárójával egyetértőleg és annak közreműködése mellett kell eljárni. (Szlgu. 65. §.) Azt, vajjon a szállítás kocsin vagy gyalog eszközöltessék-e ? mindig a hatóság határozza meg. Ha a fogoly utközben azt állítja, hogy az utat gyalog folytatni képtelen, akkor az a legközelebbi helyhatóságnak bejelentendő s a fogoly, a körülményekhez képest, orvosi vizsgálat alá vonandó és a további intézkedés a hatósággal egyetértőleg megteendő. (Szlgu. 66. §.) A kísérő csendőrök tartoznak a foglyok holmijára is felügyelni. Azt, hogy, a foglyok utközben sajátjukból akár ruhaneműeket akár bármily más tárgyakat eladjanak, eldobjanak vagy megsemmisítsenek, nem szabad megengedni. Ha a foglyoknak az idő viszontagsága ellen a hatóság által köpenyek, takarók és más efélék adatnak, a csendőrök ezen tárgyak jókarban tartásáról gondoskodni és ezeket a foglyok átadásakor szintén átadni tartoznak ; ha azonban a kíséret a magyar korona országainak határain túl megy, ezen tárgyak a határszólen, illetőleg ott, a hol a foglyok valamely hatóságnak vagy más kíséretnek adatnak át, tőlük elveendőek és ha a kíséret szállító-eszközön tér vissza, általa a felszólítást intézett hatóságnak, különben pedig a foglyokat átvevő hatóságnak, visszaküldés végett, elismervény mellett adandók át. (Szlgu. 67. §.) Ha a csendőrségre több személy kísérése bízatik, akkor különösen

arra kell tekintettel lenni, hogy a foglyok egymástól lehetőleg elkülöníttessenek és a közöttük való összebeszélés mindenképen megakadályoztassék. (Szlgu. 68. §.) Ha utközben előre nem látott bajok fordulnának elő és a kíséret a továbbszállítás biztonságára nézve aggodalomba ejtetnék, ez esetben a legközelebbi község előjárósága megbízható emberek kirendelése által való megfelelő támogatás végett megkeresendő. (Szlgu. 69. §.) A csendőrnek, ha a hatóság részéről a kíséreti költségek fedezésére pénzelőleggel láttatott el, ez utóbbi által szabályszerűen kiállított kísérő-levél és igazolmány adandó. Ha a fogoly csak a legközelebbi csendőrségi őrsig kísérendő, akkor a csendőrnek a foglyot az állomáson való megérkezés után rögtön az illető őrsparancsnokhoz kell előállítania, a hol azután a fogolynak, tárgyaknak stb. átadása, a kísérőlevél alapján eszközlendő és az átvevő parancsnok az átvételt ugy ezen okmány külszetén, valamint a szolgálati könyvben is az átadó csendőrnek bizonyítani tartozik. A csendőr, az átadás megtörténte után, ha más nem lett rendelve, a legrövidebb uton állomáshelyére tér vissza. (Szlgu. 70. §.) Azon esetben, ha a foglyok valamely bíróságnak vagy más hatóságnak közvetlenül adandók át, a kíséretnek mindjárt megérkezésekor ezen hatóság, illetőleg a fogdahelyiség előtt kell felvonulnia. Az átadás a fentebb előirt módon történik. A foglyok és holmijok átvételét a börtönfelügyelő vagy az átvételre megbízott tartozik igazolni. (Szlgu. 71. §.) Foglyok kísérésekor a fegyvereknek, kivéve vasutakon és gőzhajókon, mindig töltve kell lenni. A fegyencz-szállitmánynak és kíséretnek, vasutakon, a mennyiben az lehetséges, a többi utasoktól elkülönítve, külön kocsiosztályba való elhelyezése eszközlendő. (Szlgu. 72. §.)

Fogolykiséreti illetékek. L. Rabkiséreti illetékek.

Fogolykiséretnél lovas járőr megragadott forgópisztolylyal teljesíti szolgálatát. (Kh. 114 p.)

Fogoly lelövése. Ha a fogolykiséretnél a fogoly megszabadítására kísérlet tétetnék és a fogoly ezt felhasználva, a csendőrt megtámadná, vagy előre megszökni megkísértené, akkor a csendőrnek mindenekelőtt a foglyot kell lelőnie, aztán pedig a megszabadítást megkísérlők szétugraszthatandók, esetleg letartóztatandók. (Vekm. 9. §.)

Fogolylyal való eljárás megszabadítási kísérletnél. L. Fegyverhasználat őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérleténél.

Fogoly megszabadításának kísérlete őrizet alól. Ha az őrizet alatt álló fogoly kiszabadítása megkíséreltetik, a csendőr azon pontra siessen, a hol a helyiségbe való behatolás megkíséreltetik. A segély arra utasítandó, hogy csendesen maradjon és a védelemre készen legyen. Ha a merénylők szándékuk kivitelét az ablakon át akarnák végrehajtani, illetőleg az ablak felé közelednének, a csendőr lőfegyverét készen tartva, az ablaktól oldalt, állást foglal és mihelyt a közeledőket észre veszi, „**a törvény** nevében állj!”-t kiált és hozzá teszi, hogy mindenki, a ki a behatolást megkísérli, azonnal lelövetik. Ugyanilyen magatartás követendő az ajtón át való behatolás megkísérlése esetén is. Egyébiránt biztosan feltehető, hogy az ilyen erőszakos megszabadítási kísérlet több egyén által lesz végrehajtva és ezek valamennyi ki- és bejáratot törekésznek megostromolni; miért is a csendőrnek a rendelkezésére álló segélyt a szükséghez képest kell felhasználni. Ha a behatolás az ablakon át történik, a csendőr a segély fegyverrel ellátott részét a többi ablakokhoz állítja, maga pedig azon ablakhoz áll, melynél a veszély a legnagyobb; míg a fegyver nélküli örök, kiknek mindegyike legalább jó erős bottal legyen ellátva, — egy része a foglyot őrzi, a többiek pedig az ajtó védelmére állanak készen. (Vekm. 11. §.)

Fogoly megszöktetésének büntette. A ki valamely fogolynak a fogságból vagy a hatósági őrizetből

való megszökésére segílyt nyújt (Btk. 447. §.), valamint azon őr, felügyelő vagy hatósági közeg, a ki a felügyeletére bízott foglyot szándékosan megszökteti (Btk. 448. §.): a fogoly megszöktetésének büntettét követi el. *Kir. törvényszék.*

Fogoly megszöktetésének vétsége. Azon őr, felügyelő vagy hatósági közeg, a ki gondatlanságból okozta a felügyeletére bízott fogolynak megszökését: a fogoly megszöktetésének vétségét követi el. (Btk. 448. §.) *Kir. törvényszék.*

Fogorvosi teendők végzése jogositvány nélkül fizetés vagy jutalomért: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fogságba helyezett legénységgel való eljárás. Mily helyt valamely csendőrnök vizsgálati fogságba helyezés, vagy pedig honvéd- vagy polgári bíróság által reászabott büntetésének kiállása végett, fogházba való átadása céljából való letartóztatása elrendeltetik, az őrsparancsnok az illetőt, a parancs vétele utáni napon, fogsági illetékre helyezi s a vett parancshoz képest a fogházba kísérteti. Ha a letartóztatott betegség következtében azonnal bekísérhető nem volna, gyógykezelés végett a legközelebbi kórháznak átadandó s csak fölgyógyulása után kísérendő be a fogházba. Ily esetben a részletes áttekintési lajstrom és ellenlajstrom, valamint az élelmezési jegy és ellenjegy „mint büntető-bíróságilag letartóztatott felügyelet alá helyezendő” záradékkal látandó el. A fogsági illetékre történt helyezés napjától fogva a fogháznak történt átadása napjáig esedékes fogsági illeték, az utazási számadásban számítandó fel és annak felvétele az illető által a menetlevelen nyugtázandó. A fogházba való átadás szintén élelmezési jegy (ellenjegy) és áttekintési lajstrom (ellenlajstrom) kíséretében történik. (Gku. 22. §.)

Fogsági illetékre való helyezés. L. Fogságba helyezett legénységgel való eljárás.

Fogyasztási adó fizetése a csendőrség által. Ha

a törvények vagy a helyi viszonyoknál fogva, egyes fogyasztási cikkek után adót kellene fizetni, ez alól a csendőrségnek magát kivonni nem szabad. A csempészet tilos és az ez irányban vétők megfenyítettnek. (Á. sz. h. XIV. 9.)

Folyam-átkeelési ügyelet. L. Vasut-felügyelet az örsállomás helyén kívül.

Folyamodványok beadása. L. Igényjogosultak folyamodványainak beadása.

Folyosók kivilágítása. L. Laktanya kivilágítása.

Folyók leírása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Forgópisztoly csövének bezsirozása. L. Fegyver-csövek bezsirozása.

Forgópisztoly csövének csiszolása. A forgópisztoly csövét sem csiszolni, sem ujítani nem szabad. (Á. sz. h. IV/4.)

Forgópisztoly csövének ujítása. L. Forgópisztoly csövének csiszolása.

Forgópisztoly hordmódja. A forgópisztoly a két hordcsattal a derékkötő derékszijára akasztva, úgy gyalog, mint lóháton, a jobb csipő alatt hordandó. (Kh. 7. p.)

Forgópisztoly-hordzsinór. A forgópisztoly-hordzsinór nagyobb huroka a nyakba akasztásra szolgál, a kisebbik pedig a forgópisztoly karikájába s a hol olyan létezik, a hordzsinór kamójába erősítendő meg. (Kh. 8. p.) A forgópisztoly-hordzsinór mindig a legfelső ruhadarabon viselendő. (Kh. 9. p.)

Forgópisztolyhoz tartozó kézi lőszer szolgálaton kívül, a forgópisztoly tokján alkalmazott tölténytartóban rejtendő el. (Kh. 10. p.)

Forgópisztoly kiürítése. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Forgópisztoly lőszerkészlet. A lovas csendőr a forgópisztolyhoz tartozó 12 darab éles töltényt szolgálaton kívül a pisztolytokon levő tartályban helyezi el. — Minden lovas csendőr és altiszt után tartalék-készletül még 6 darab éles töltény szolgáltatatandó ki, mely az örspénztárban őrzendő és

csak rendkívüli szolgálatteljesítés esetében osztandó ki. (Á. sz. h. IV/19.)

Forgópisztoly-töltények elhelyezése. L. Forgópisztoly lőszer-készlet.

Forgópisztoly-töltény tartalék-készlet. L. Forgópisztoly lőszer-készlet.

Forgópisztoly töltése. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Forrás berondítása. Emberek használatára szolgáló forrásba ronda vagy undorító tárgy dobása, vagy annak szándékosan oly módoni megrongálása, hogy vize élvezhetetlenné válik vagy használhatósága felbe szakad: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 105. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fosztogatás. L. Hadiczikkek XXXIII. cikk.

Földalatti helyiségbe való belépésnél használandó óvintézkedések. Régen használt földalatti helyiségbe való belépésnél égő gyertya tartandó előre. Ha a gyertya halványabban ég vagy elalszik, akkor a levegő belégzése ártalmas és az ilyen helyiségbe csak kellő szellőztetés után szabad belépni. (Eá.)

Földbérlet. L. Kertek művelése.

Földbérlet nős legénység által. L. Nős legénység gazdálkodása.

Földbirtok határának megjelölése. Minden földbirtok határai, kivéve, ha azt természetes jelek képezik, a birtokos által látható módon megjelölendő. (Mgt. 32. §.)

Föld javítása. L. Kertek művelése.

Föld megmunkálására szükséges eszközök becslés alá nem vonhatók a közigazdálkodási vagyon megállapításánál. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Fölé- és alárendeltségi viszony. A fegyveres hatalom és a csendőrség egyénei nemcsak a szűkebb szolgálati kötelékben, mint alárendeltek előljáróiknak, hanem a szervezeti állomány-csoportokban is mint alantosak, feljebbvalóiknak alá vannak rendelve. (Szlgysz. 9/50.)

Fölénye a csendőrnek. L. Csendőr fölényének biztosítása.

Fölös számu baromfi és termények értékesítése. Az örsökön fölös számban tenyésztett hasznos házi állatok és azok termékei, továbbá a fölös számban termelt minden termény, egy megbízható egyén közbejöttével, eladandó s az így befolyt összeg a közigazdálkodásba bevételezendő. (Á. sz. h. XIV/4.) Tilos azonban bármily czikkel ugy az egyes altiszteknek, mint a csendőröknek üzérkedni. (A. sz. h. XIV/5.)

Főispán. A vármegyék és a törvényhatósági joggal felruházott városok élén a főispán áll, kit a belügyminister előterjesztésére a király nevez ki. A főispán felügyel a törvényhatóság területén működő összes állami hivatalnokokra és ellenőrzi a törvényhatósági önkormányzatot. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.”)

Főispán laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Főispánnál való megjelenése az örsparancsnoknak. L. Örsparancsnok megjelenése a főispánnál.

Főrendiház. A főrendiház tagjai : 1. *Örökös jogon* : az uralkodóház teljeskoru főherczégei, aztán a magyar herczegi, grófi és bárói családoknak mindazon nagykoru férfitagjai, kik évenként legalább 6000 kor. állami adót fizetnek ; 2. *egyházi méltóság vagy a hivatal alapján* : az ország zászlósa, a két koronaőr, a fumei kormányzó, a kir. kuria elnöke, másod-elnöke, a budapesti kir. ítélőtábla elnöke, a közigazgatási bíróság elnöke és másod-elnöke, a latin és görög katholikus egyház érsekei és megyés püspökei, a pannonhalmi főapát, a jászói prépost és az auránai perjel, a görög keleti egyház főpapjai, az evang. református és ágostai evangélikus egyháznak hivatalban legidősebb három-három püspöke, az evang. református egyháznak hivatalban legidősebb három főgondnoka, az ágostai evange-

likus egyháznak egyetemes főfelügyelője és hivatalban legidősebb két kerületi felügyelője, végre az unitárius egyháznak hivatalban idősebb egyik elnöke, püspöke vagy főgondnoka; 3. élethossziglan tagjai a főrendiháznak, kiket a király a magyar állam polgárai közül a ministertanács felterjesztésére ilyenekül kinevez. Ezek száma azonban az 50-et túl nem haladhatja. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.”)

Fősz-iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka egész nap. (14837/92. km. r.)

Főszolgabíró. A járás első tisztviselője, ki felügyel a községekre (kivéve a rendezett tanácsu városokat) s teljesíti a közigazgatási és rendészeti ügyekben a végrehajtást.

Fővárosi államrendőrség által eszközendő letartóztatás a csendőrség megkeresésére. Mindazon esetekben, midőn a fővárosi államrendőrség valamely gyanúsított letartóztatása iránt megkerestetik, az esetről a bíróságnak azonnal jelentés teendő, a letartóztatásnak birói határozattal való elrendelése kérendő és ennek megtörténtéről a fővárosi államrendőrség sürgős esetekben távirati uton is értesítendő. (47272/V/b. 1895. bm. r.)

Függelem. A függelem a föltétlen engedelmességre való kötelezettséget foglalja magában, melylyel a szolgálat érdekében minden alárendelt előjáróinak és minden alattos (rangban ifjabb) följebbvalóinak (rangban idősebbeknek) tartozik, mihelyt ezek a parancsadást átveszik. A függelem a közjóra irányuló nemes alárendelése a saját akaratnak a törvény és parancs alá. Annak szigorú kezelése, a katonai rend és a hadi erő szilárd összefüggésének föntartására okvetlenül szükséges; az képezi a fegyveres hatalom sikeres működésének leglénycesebb föltételét. A függelemre való kötelezettség kiterjed a fegyveres hatalom és a csendőrség valamennyi tetteges egyéneire kivétel nélkül. (Szlgysz. 11 62—63.)

Függelem sértés. A ki oly időpontban, midőn valódi szolgálatban áll, vagy azonkívül is, az előljáró szolgálatra vonatkozó parancsának kötelességszerűleg nem engedelmeskedik, vagy ki az előljáró iránt csak a tartozó tiszteletet is bármi módon és bárhol szándékosan mellőzi: függelem-sértést követ el (Katbt. 145. §.) Azon harczos állománybeli (vagyis hadi czikkekre felesketett) egyén, a ki szolgálatban, vagy vett szolgálati parancs vétele után, az előljárónak fegyverrel, vagy személyére való erőszakos kézrátevással ellenszegül, akár megsérült az előljáró, akár nem; valamint a ki az ellen szolgálatban vagy azon kívül, gyilkos szándékkal, bár sikertelen megtámadást intéz: agyonlövással fenytendő. Ha pedig az ellenszegülés felállított sorban vagy oly körülmények között történt, hogy a jelenlevők kedélyére a szolgálat tekintetében ártalmas befolyástól kellett tartani, a tettes rögtönítélő eljárás alá vonandó. (Katbt. 147. és 148. §.) A ki a szolgálati parancs teljesítését heveskedő vagy sértő módon megtagadja, vagy valamely fontos parancsot teljesíteni szándékosan elmulaszt: 3—5 évi börtönnel büntetendő. (Katbt. 149. §.) További büntetések: szolgálati parancs nem különös súlyosító körülmények közötti megtagadására vagy nagy fontosságú szolgálati parancs hanyagságból, feledékenységből nem teljesítésére 1—3 évi, káros következmények nem léteben 6 hótól 1 évi; a rendháborításért rendreutasított és előljárója parancsát teljesíteni heveskedőleg vonakodó egyénre 6 hótól 5 évig; az előljáró személyének szolgálaton kívüli bántalmazására, ha mindjárt annak megsérülése (a mi külön bűncselekményt képez) nem következett is be: 6 hótól 3 évig terjedő börtön. (Katbt. 150—155. §.) A fegyelemsértés egyéb esetei mint vétségek 1—6 hóig terjedhető egyszerű vagy szigorú fogsággal és ezen felül a körülményekhez képest elbocsátással, lefokozással is büntethetők. (Katbt. 156. §.)

Függelék viselése az óralánczon. L. Óraláncz viselése.

Fü jogosulatlan szedése idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fürdés. Fürdés céljából rendszerint az összes szolgálatmentes csendőrlegénység, az őrsparancsnok vagy helyettes vezetése alatt, együtt megy a hatóság által kijelölt fürdőhelyre. A legénység fürdés alkalmával uszónadrágot vagy gatyát viseljen. (Á. sz. h. II 6.)

Fürdés öltözet nélkül a közönség szemléletének kitett helyen és szemérmet sértő módon: közszemérem elleni kihágás. (Kbt. 83. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fürdőbe menő legénység ruházattal való ellátása. Teljesen használható és jókarban levő ruházattal látandók el. Felruházásukra nézve az esetleg kiadandó külön intézkedések mérvadók. (Gku. 51/3). Csak oldalfegyvert visz magával; többi szerelvényét és fegyverzeti cikkeit az őrsparancsnok veszi át. (Gku. 66/6).

Fürdőintézeteknél vasárnap is végezhető minden munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Fürdők felállítása és kezelésére nézve, a közszemérem szempontjából kiadott szabályok megszégése: közszemérem elleni kihágás. (Kbt. 82. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fürdők használata. Azon fürdőhelyeken, hol katonai kórházak léteznek, a csendőrök kórházi ellátásban részesülnek; a hol ilyenek nincsenek, a legénység elhelyezése és ellátása iránt külön van gondoskodva. A legénység mindkét esetben illetékei teljes élvezetében marad, de a gyógy- és élelmezési költségeket, valamint, a hol ez követeltetnék, a világítási szolgálmány és ágykoptatás árát is, sajátjából tartozik megtéríteni. Az utazási költségek a csendőrségi javadalmazásból fedeztetnek,

Ha az ellátási költségek az illetőnek netaláni szolgálati vagy egyéb pótdíja betudásával kijáró összes illetékeit meghaladnák, a többlet a csendőrségi javadalmazás terhére felszámítható. (Illsz. 46/13).

Fürdők, melyek a csendőrlegénység által használhatók. Az alább felsorolt fürdőkben katona legénység-állománybeli egyének részére szabad, illetve kedvezményes helyek vannak rendszeresítve és így, orvosi vélemény alapján, ezen fürdők használatát a csendőr-legénység is kérheti. Ezen fürdők jegyzéke és az azokban a legénység részére rendszeresített helyek száma a következő: 1. *Baden* Bécs mellett, 197 hely kórházi ellátással; 2. *Hofgastein* 5 hely; 3. *Karlsbad* 44 hely; 4. *Schönau* Teplitz mellett 128 hely; 5. *Teplitz* Krajnában 38 hely; 6. *Sárosfürdő* Budapesten 25 hely; 7. *Pöstyén* 70 hely; 8. *Trencsén-Teplicz* 72 hely; 9. *Herkulesfürdő* 88 hely; 10. *Topuskó* Horvátországban, 40 hely; 11. *Radein* Stayerországban 5 szabadhely május, június és szeptemberben, 2 szabadhely július és augusztusban; 12. *Balatonfüred* 5—10 alapítványi hely; 13. *Johannisbad* Csehországban 2 szabadhely; 14. *Daruvár* Horvátországban 50—60 szabadhely; 15. *Torda* Erdélyben 5—6 szabadhely.

Fűszer beszerzése. L. Élelmi cikkek nagybani beszerzése.

Fűtőanyag jogosulatlan szedése idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.)
Közigazg. hatóság.

Főveg nélkül napon tartózkodni a csendőrnek nem szabad. (Eá.)

G.

Gabona beszerzése. L. Lisztszükséglet előállítása.

Gallérok mosatása. L. Fehérnemű mosatása.

Gazdasági átalány kezelése. A gazdasági átalány a hó első felére szerkesztett zsoldjegyzékkel adatik ki és az átalány-számla könyvbe minden hóban egy tétel szám alatt vételezendő be. A gazdasági átalányban 40 koronánál nagyobb összeget készletben tartani nem szabad, hanem a havi kiadások fedezése után 40 koronán felül esetleg fennmaradó összeg, a szárnyparancsnokság engedélye alapján, a közgazdálkodásba átvienő. A gazdasági átalány pénztárból teljesített kiadások nyugta, számla vagy parancscsal okmányolandók, kivéve azon összegeket, melyek a közgazdálkodásba átiratnak. (Gku. 80. §.)

Gazdasági eszközök becslés alá nem vonhatók. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközök jókarban tartása. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközökről vezetendő leltár. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközök utánpótlása. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági termények jogosulatlan rongálása, levágása, kitördelése vagy kiásása: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazq. hatóság.*

Gazdasági termények lopása gyümölcsös kertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről, vagy másnak a földtől el nem választott termékeinek jogosulatlan leszedése, levágása vagy ellopása, a mennyiben a dolog értéke hatvan koronát meg nem halad és ha azon esetek fenn nem forognak, a melyek a lopást, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntetné minősítik, kivéve, ha a lopás bemászás által

vagy bekerített helyről történt: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatósága.*

Gazdálkodási könyv. Minden örsön gazdálkodási könyv vezetendő, melybe minden csendőr betekinthet. (Lsz. 8/86). — A közigazdálkodás vezetésére rendelt csendőr a gazdálkodási könyvet minden nap lezárni, azaz a bevételt a kiadással egybevetni és a helyes eredményt kimutatni tartozik. A gazdálkodási könyvbe eszközölt bevezetések helyesége a közigazdálkodásvezető valamint az ellenőrző csendőr és az örsparancsnok által aláírásukkal igazolandó. (Gku. 78/1).

Gazdálkodási számadás vezetése. A gazdálkodási számadástétel egy erre alkalmas csendőrrre bízandó, ki a pénztárnak egy kulcsát is őrzi. Az örsparancsnok-helyettes lehetőleg gazdálkodásvezetőnek nem alkalmazandó. (Lsz. 8/87).

Gazdálkodásvezető csendőrtől megkívántató kelékek. L. Közigazdálkodási bizottság.

Gaz- és gyomfoltokat aratás vagy kaszálás alkalmával meghagyni tilos ; a foltokban levő, már magba ment gyomok pedig aratás vagy kaszálás után azonnal összegyűjtendőek és elégetendőek. (Mgt. 53. §)

Gépfütők ittas állapota. L. Gépkezelők.

Gépiparnál vasárnap is végezhető : a sürgős és halaszthatatlan javítási munkák déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Gépkezelők és gépfütők ittas állapotban való találásuk esetén a csendőrség által az illetékes közigazgatási hatóságnak feljelentendőek. (70090/V. 1891. bm. r.)

Gipszpor árának felszámítása. Az állandó alom készítésénél felhasznált gipszporért esedékes összeg az átalányból lesz kiutalványozandó. (Kh. 55. p.)

Gomba télire való eltevése. L. kertek mivélése.

Gondatlan beszéd. L. Csendőr közlékenysége.

Gondozása az ágyneműnek. L. Ágynemű gondozása.

Gonosztevők élve való elfogatása. L. Fegyver korlátlan használata.

Gyrombáskodni a csendőrnek tilos. L. Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom.

Gödör ásása másnak földjén: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gödör bekerítésének elmulasztása, a hatósági utasítás ellenére: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gőzgépekre vonatkozó rendeletek megszegése. Gőz- vagy más gépekre vonatkozólag az életbiztonság, az egészség oltalma végett kiadott rendelet vagy szabályrendelet megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 111. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzhajó használata. L. Vasut használata.

Gőzhajón az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzhajón való utazásnál a fegyvernek nem szabad töltve lenni. (Szlgu. 72. §)

Gőzompon az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzsiklón az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gulyák meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Gulyások meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Gummizsinór viselése. L. Óraláncz viselése.

Gy

Gyalog csendőr tömege lovasítása esetén. L. Tömege a gyalog csendőrnek lovasítása esetében.

Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a gyalog csendőr-altisztnek. A gyalog csendőr-altisztnek a gyakorlati szabályzat I. részét, a 8., 10. és 12. §-ok kivételével, a II. fejezet 13—20. és a III. rész 72. §-ának a szakaszra vonatkozó részeit, valamint a „Függelék” 13. §-át teljesen kell tudnia. (Á. sz. h. VI/1.) Ezenkívül minden altisztől megköveteltetik, hogy osztagát ügyesen és szabatosan vezesse elő s hogy minden egyes mozdulatnál és a tüzelésnél a szabályzat szerinti tartózkodási vagy felállási helyét pontosan tudja. (Á. sz. h. VI/3.)

Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a gyalog csendőrnek. Minden csendőrtől megkövetelendő: 1. feszes katonai tartás és fellépés; 2. fegyverrel és fegyver nélkül való szabatos tisztelgés; 3. minden menetütemben való szabatos menetelés és 4. a töltés és tüzelés szabatos kivitele minden előirt helyzetben. (Á. sz. h. VI/4.)

Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a lovas csendőr-altisztnek. Ismernie kell és oktatni is képes legyen a m. kir. honvéd-lovasság számára kiadott Gyakorlati szabályzat I. rész I. fejezet 8—14. §-ait, valamint a 15—22. §-okban körülírt sor- és szakasz-gyakorlatot. (Á. sz. h. VI/10.) Egyébként a gyalog altisztre vonatkozó határozmányok reá nézve is mérvadók.

Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a lovas csendőrnek. A lovas csendőrnek a m. kir. honvéd-lovasság számára kiadott Gyakorlati szabályzat I. rész I. fejezetéből a 8—14. §-okat helyesen és szabatosan kell értenie. (Á. sz. h. VI/10.) Kiváló súly fektetendő arra, hogy minden lovas

csendőr: 1. az előirt tisztelgést úgy gyalog, mint lóháton szabatosan teljesítse; 2. a fegyver-kezelésben úgy gyalog, mint lóháton, teljes ügyesség- és biztossággal bírjon. (Á. sz. h. VI/12.) Ezenkívül a lovas csendőrnek a szuronyvivást, a karabély hordmódját gyalog és a karabélylyal való tisztelgést is tudnia kell. (Á. sz. h. VI/13.)

Gyakorlat terjedelme. Az 5.-6 főből álló örsön csak az egyes és sorgyakorlat gyakorlandó. (Á. sz. h. VI/2)

Gyakorlása a célzásnak. L. Célzás gyakorlása.

Gyakorlása a töltés és tüzelésnek. L. Töltés és tüzelés gyakorlása.

Gyalog szolgálatteljesítés lovas csendőr által. L. Lovas csendőr szolgálatteljesítése gyalog.

Gyanus egyének bántalmazásának büntetése. L. Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés.

Gyanus egyének megállítása lovas járőr által. Ha két csendőrből álló járőr egy gyanus egyént megállít és a járőrvezető azt igazolványának előmutatására felszólítja, akkor a másik csendőr a megállítottat oldalt véve, fegyverével féken tartja, a járőrvezető pedig az esetleg kezében levő forgópisztolyt hengerével bal markába helyezve vagy a kardot csuklójára leeresztve, jobb kezével az igazolványt átveszi. Ha azonban a járőr csak egy tagból áll, akkor az úgy jár el, mint fentebb a járőrvezetőre nézve előíratott. Ha a járőrnek egyszerre több egyént kell megállítania, akkor eljárása annyiban változik, hogy a járőrvezető a megállítottakat háttal fordítja maga felé és az igazolványok átvizsgálása végett egyenként szólítja őket elő; a másod-csendőr pedig minden körülmények közt forgópisztolyt ragad s az illetők minden mozdulatát a legéberebb figyelemmel kísérve, őket az előbb jelzett helyzetben féken tartja. (Kh. 114. p)

Gyanus helyek megközelítése. Gyanus tárgyak, helységek és mindazon helyek, a hol fegyveres csavargók vagy rablók tartózkodhatnak, előleges

tájékozás nélkül meg nem közelíthetők. Ily esetben a csendőr-járőr a gyanus helyet fedetten s a nélkül, hogy észrevétnék, vagy a kutyák ugatása jöttét elárulhatná, lehetőleg közelítse meg és foglaljon olyan helyen állást, hogy a gyanus hely körül előfordultakat láthassa s lehetőleg hallhassa. Ezen megfigyelő-állásban a járőr teljes tájékozást szerezvén, megteheti további előkészületeit, hogy aztán erélyes és bátor támadással a sikert biztosítsa. Ugyancsak hasonló elővigyázattal és készültséggel közelítendőek és lependők meg a ménesek, gulyák, nyájak stb., illetőleg az azoknál levő csikósok, gulyások, juhászok, kondások, vagy csak ideiglenesen is ott tartózkodó idegen egyének, ugyyszintén esztinások, szén- vagy mészégetők, famunkások, nemkülönben a közártalmuak és rendőri felügyelet alatt állók lakásai. (Á. sz. h. VII/10.)

Gyanus körülmények megfigyelése. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Gyanusítás. L. Káros általi gyanusítás.

Gyanus zálogbatevő bejelentése. L. Zálogtárgy — gyanus — bejelentése.

Gyanus zálogtárgy bejelentése. L. Zálogtárgy — gyanus — bejelentése.

Gyárak kötelessége etető- és berakó-helyek tekintetében. L. Korcsmárosok kötelessége.

Gyáros mulasztása járványos betegség esetében. Azon gyáros, a kinek gyárában járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gyávaság. Azon harczos állománybeli egyén, a ki saját biztonsága iránti aggályból, az ellenséggel szemben nem oly mérvű ellenállást fejt ki, mint a milyenre szolgálati kötelezettségénél fogva köteles és képes, vagy a ki a személyes veszélyt kötelességellenesen kikerülni törekszik, vagy bár csak szavak vagy jelek által is, oly érzületet tanusított, mely másokban bátortalanságnak előidé-

zésére alkalmas — gyávaságban válik bűnössé.
(Kabt. 243. §.)

Gyengélkedés bejelentése. A csendőr-legénység között előforduló minden gyengélkedés az örs eseményi jelentésében jelentendő be. (Á. sz. h. II/4.)

Gyengélkedési időtartam. L. Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás.

Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás. Ott, a hol orvos nem áll rendelkezésre, a gyengélkedő csendőr csak 3 napig maradhat az örsön, negyed nap pedig a szárnyparancsnokság által megjelölt kórháznak adandó át. Ha azonban az orvos a kórházba való szállítást nem tartaná szükségesnek, a gyengélkedőnek az örsön való további maradhatása végett, még pedig összesen 8 napi időre, a szakasparancsnoksághoz, ezen felüli időre pedig a kerületi parancsnoksághoz teendő felterjesztés. (Á. sz. h. II/4.)

Gyengélkedő illetékei. Oly gyengélkedéseknél, midőn az orvos, a baj csekély voltánál fogva, kórházi gyógykezelést egyáltalában nem tart szükségesnek, hanem a gyengélkedőnek inkább csak pihenőre vagy üdülésre van szüksége, mely célra a „Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás” cím alattiak szerint, az illető részére szolgálatmentesség engedélyeztetett, akkor a gyengélkedő illetékeinek teljes élvezetében marad, de az esetleg felmerült összes gyógykezelési költségeket sajátjából tartozik fedezni. (Gku. 18/d).

Gyengélkedők könyve. Minden örsön „Gyengélkedők könyve” vezetendő, melynek első öt rovatát az örsparancsnok, a többit pedig az orvos tölti ki. Ha a gyengélkedőt orvos nem látogatta, akkor az összes rovatokat az örsparancsnok tölti ki. A gyengélkedők könyvébe minden az örsön előforduló és legalább 24 óráig tartó gyengélkedés kimutatandó. (Lsz. 78—80. p.)

Gyengélkedő könyv beteg lovakról. A beteg lo-

vakról minden lovasított örsön gyengélkedő könyv vezetendő. (Kh. 67. p.)

Gyermek büntetlensége. Gyermek, ha a tizenkettedik évet még nem töltötte be, büntett vagy vétség elkövetéseért bűnvád alá nem vonható. (Btk. 83. §.)

Gyermekek által a vasutközlekedés biztonságának veszélyeztetése. L. Vasuti közlekedés biztonságának veszélyeztetése gyermekek által.

Gyermekek felügyelése. A csendőr az eltévedt vagy elkóborolt gyermekeket vezesse haza vagy a községi előljáróságához. Figyelmeztetőleg és a körülményekhez képest akadályozólag lép fel, ha felügyelet nélküli gyermekeket vizparton, utczákon, meredek mellett, tűz körül, vagy más oly helyen talál, hol veszélynek vannak kitéve, ha gyermekek állatokkal pajkoskodnak, azokat kinozzák vagy ingerlik. Különös esetekben, szerencsétlenségek elhárítása és durva visszaélések megszüntetése végett, a közigazgatási hatóságnak jelentést tesz. (Szlgu. 88. §.).

Gyermekekkel bíró özvegy legénység a nőkkel egyenjogúaknak tekintendők és mindazon kedvezményben részesülnek, melyek a nők részére meg vannak állapítva. (Szvu. 43. §.)

Gyermek-kitétel büntette. Azon szülő, a ki koránál vagy állapotánál fogva önsegélyre képtelen gyermekét félreeső vagy rendszerint járatlan helyre teszi ki, vagy olyan körülmények között hagyja el, hogy annak megmentése a véletlentől függ: a gyermekkitétel büntettét követi el. — Ugyanazon büntettét követi el, a ki önsegélyre koránál vagy állapotánál fogva képtelen személyt, kit ápolni köteles, vagy a ki felügyelete alatt áll, kitesz vagy segély nélküli állapotban elhagy. (Btk. 287 §.)

Kir. törvénytörvény.

Gyermek koldulásra biztatása, küldése vagy átengedése, ha a gyermek tizenhat éven alóli: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gyermekrablás büntette. A ki tizen négy éven aluli gyermeket akarata ellenére, szülője, gondnoka vagy felügyelője hatalmából, erőszakkal, fenyegetéssel, vagy ravaszsággal elvisz vagy letartóztat: a gyermekekrablás büntettét követi el. (Btk. 317. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyermekekrablásért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg, kivéve, ha a tettes ellen ezen cselekménnyel az elkövetés ideje és helyére nézve összefüggő és hivatalból üldözendő más büntett is forog fenn, ha a büntett a megsértettnek súlyos testi sértését vagy halálát okozta, ha fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, vagy a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére, vagy gondviselésére bízott személyen követtetett el. (Btk. 322. §.)

Gyermekekrablás vétsége. A ki tizen negyedik évét még túl nem haladott leányt, annak beleegyezésével, szülejének, gondnokának vagy felügyelőjének felügyelete alól, azok akarata ellenére elvisz, vagy letartóztat: a gyermekekrablás vétségét követi el. (Btk. 320. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyermek törvényesítésének be nem vezetése az anyakönyvbe: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.) *Kir. járásbíróság.*

Gyilkosság. A ki embert előre megfontolt szándékkal megöl: a gyilkosság büntettét követi el. (Btk. 278. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyilkosság és emberölés katonai egyének által. L. Hadiczikkek. XXVII. cikk.

Gyomorbántalmak. A gyomorbántalmak rendszerint a gyomor túlterhelése vagy megromlott ételmi szerektől ered. Ilyen esetben a tiszta leves és vizen kívül minden más étel élvezetétől való tartózkodás ajánlatos. Ha azonban hányás áll be és az tovább tart és a gyomorban éles fájdalom áll be, akkor orvosi segély veendő igénybe (Eá.)

Gyomot és gázt irtani az utak mentén és az uttesten az utfentartó köteles. (Mgt. 52. §.)

Gyorsárúk szállítása vasárnap is végezhető déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Gyorsvonatok használata. Államvasutakon s a magyar államvasutak kezelése alatt álló vonatokon, valamint némely magán vállalatú vasutakon is meg van engedve a csendőrség legénységnek, különösen sürgős szolgálati utazások alkalmával, a gyors- és tehervonatokat is katonai vitelbér mellett igénybe venni. Tehervonatokon az ilyen utazások a vonatvezető kocsián eszközölködnek. (Illsz. 48/6.)

Gyógyintézetek felállítása és kezelésére nézve a közszemérem szempontjából kiadott szabályok megszegése: közszemérem elleni vétség. (Kbt. 82. §.)
Közigazg. hatóság.

Gyógykezelése a szabadságon megbetegedett legénységnek. L. Szabadságon megbetegedett legénység gyógykezelése.

Gyógykezelése a szolgálatban megsérült legénységnek. L. Szolgálatban megsérült legénység ápolása.

Gyógykezelése a szolgálat teljesítése közben megbetegedett legénységnek. L. Szolgálat teljesítése közben megbetegedett legénység gyógykezelése.

Gyógyszer árusítása vagy eladása betegek számára jogositvány nélkül: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszerész, a ki állami, törvényhatósági vagy községi kórházban határozott időtartamra van alkalmazva, ha járvány idején hivatalát ezen idő lejártá előtt elhagyja (Kbt. 95. §.), — valamint azon gyógyszerész, a ki járvány idején gyógyszerértárát elhagyja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 96. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszer ki nem szolgálása. Azon gyógyszerész, a ki az orvosilag rendelt gyógyszer kiszolgáltatását, alapos ok nélkül, megtagadja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 93. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszer — tiltott — eladása, vagy akár ingyen

osztogatása: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyufaoldat ellenszere. L. Phosfor ellenszere.

Gyújtogatás büntette. A ki: 1. olyan házat, kunyhót, malmot vagy bármely épületet vagy helyiséget, mely emberek lakául szolgál vagy arra van rendelve, vagy pedig több ember összejövetelére használtatik — szándékosan gyújt fel; 2. raktárt, gazdasági épületet, szabad téren fekvő nagyobb mennyiségű áru- vagy terménykészletet, a földtől el nem vált, vagy garmadában vagy halomban levő gabnát, erdőt, nagyobb mennyiségű építési vagy tüzelésre szolgáló anyagkészletet, hidat, hajót vagy bányát szándékosan felgyújt: a gyújtogatás büntettét követi el. (Btk. 422. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyújtogatás katonai személyek által. L. Hadi-czikkek XXIX. cikk.

Gyújtogatás nem büntethető: 1. ha a felgyújtott tárgy a felgyújtó tulajdona és annak minősége vagy fekvése olyan volt, hogy felgyújtása másnak sem személyére sem vagyonára nézve veszélyt nem okozott (Btk. 422. §.); 2. ha a tűz továbbterjedése, előbb, mint a tett felfedezett és nagyobb kár okoztatott volna, a tettes által vagy az ő intézkedései következtében meggátoltatott. (Btk. 427. §.)

Gyűjtés elítélt részére. L. Elítélt részére való gyűjtés.

Gyülekezetekben való részvétel. L. Részvétel nyilvános gyülekezetekben.

Gyümölcs árusítása és házhoz szállítása vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r.)

Gyümölcsfák ápolása. L. Kertek mivélése.

H

Hadászati szempontból sürgős építkezési, felszerelési vagy szállítási ipari munkák vasárnap egész nap végezhetők. (14837/92. km. r.)

Hadiczikkek. I. cikk. A függelemsértésről. L. Függelemsértés alatt.

II. cikk. A zendülésről. Csendőrök, kik másokkal egyetemben a fennálló szolgálati rendnek, előljáróknak, följobbvalóknak vagy azok parancsainak ellenszegülnek, vagy arra csak összebecsélnek is, valamint azon csendőrök, kik egymagukban lázító nyilatkozatokra vagy cselekményekre vetemednek, melyek által ilyen ellenszegülés támadhatna, *zendülésben* válnak bűnösökké. A felbujtók és főczinkosokra az agyonlövés általi halálbüntetés szabandó ki akkor, ha a zendülő bujtogatások — bár eredmény nélkül maradtak volna is — a szolgálatra veszélyes hangulatot vagy az ellenszegülésre készséget idéztek elő és ha rögtön elrettentő példa szükségeltetik. Ha valamely zendülő ellenszegülés alkalmával, a zendülők egyike az előljárójára kezét rávetette, vagy ellene fegyverét használta, akkor az ellen az agyonlövés általi halál mondandó ki. A felsorolt eseteken kívül, a zendülés, a körülményekhez képest egy évig, sőt 10 évig terjedhető börtönnel büntettetik.

III. cikk. A lázadásról. Ha a fölfegyverzett legénység zendülő tömeges összeecsődülése alkalmával, annak ellenszegülése, vagy az általa alkalmazásba hozott erőszakos eszközök következtében oda jutott a dolog, hogy a rend és engedelmisség helyreállítására fegyveres ellenerő igénybevétele találtatik szükségesnek, akkor *lázas* büntette forog fenn, melyben mindazok bűnösökké válnak, kik azon időpontig, midőn az ellenerő már készült-

ségben áll, az összeecsődülésben tovább is részt vesznek, vagy kik a lázadókhoz későbbben csatlakoznak. Ha a lázadás megszüntetése céljából a rögtönítelő eljárás alkalmazása találtatik szükségesnek, minden résztvevő, ki a rögtönítelő eljárás kihirdetése után sem tér engedelmességre, agyonlövés általi halállal büntetendő. Ha a lázadók száma nagy, akkor ezen büntetés minden tizedik emberen, kit a sors ér, és minden bűnös tisztén és altisztén végrehajtandó. Még akkor is, ha a rögtönítelő eljárás nem hirdettetett ki, a felbujtók és főczinkosok, továbbá minden bűnös tiszt és altiszt, a lázadás többi részesei közül pedig azok büntetendők agyonlövés általi halállal, kik az ellenük kirendelt csapatból valakit megsebesítettek vagy megöltek. A többi bűnrészes 10 évig terjedhető börtönnel büntetetik.

IV. cikk. A katonai őrségek iránti ellenszegülésről és tiszteletellenes magaviseletről. A ki valamely katonai őrségnek öldöklő fegyverrel ellenszegül és azt megsebesíti, agyonlövés általi halállal büntetendő. Ugyanez a büntetés érjen mindenkit, ki valamely fontos szolgálati parancs teljesítésében eljáró őrségnek, azon szándékkal, hogy a véghezvitelt megghiúsítsa, kezének erőszakos rátevésével vagy veszélyes fenyegetéssel ellenszegül. Az őrség irányában elkövetett erőszakos ellenszegülés más esetei 10 évig terjedhető börtönnel büntetnek. A ki az őt elfogni akaró őrséget, bár erőszakos ellenszegülés nélkül, követni vonakodik, valamely őrség közelében pajkosságból zajong vagy azt bármiképen sértegeti, 3 hóig terjedhető fogsággal vagy szigorú fogsággal fenytendő. A fent említett határozványok azon ellenszegülés és tiszteletellenes magaviseletre vonatkozólag is érvényesek, melyek örök, járőrök, körjáratok, valamint szolgálata teljesítésében eljáró csendőrök ellen követnek el.

V. cikk. A szökésről. A csendőr, ki azon szán-

dékkal, hogy magát szolgálati kötelezettsége alól mindenkorra kivonja, csapattestét elhagyja vagy ahhoz be nem vonul, *szökésben* válik bűnössé. Az, ki már háromszor büntettetett szökés miatt, vagy ki az őt elfogni akarót súlyosan megsebesítette vagy épen megölte, agyonlövés általi halállal büntetetik. Minden más itt elő nem sorolt esetben, a szökés egy évig, a körülményekhez képest még 10 évig is terjedhető egyszerű vagy súlyos börtönnel büntetetik. Az önkéntes jelentkezés megmenti ugyan a bűnöst a halálbüntetéstől, de mégis, a fentemlitett mérték szerint kiszabandó szabadságbüntetés alá esik. Azonkívül a szökevényt még a törvényes mellékbüntetések érik; a szökevényi fogdíjt, valamint az elvitt kincstári holmik értékét a kincstár javára megtéríteni tartozik és szolgálati idejének meghosszabbítására is szoríttatik.

VI. cikk. Az önkényű eltávozásról. Önkényű eltávozás, mely nem azon szándékkal követtetik el, hogy az illető magát a szolgálat alól mindenkorra kivonja, valamint a szolgálattételre elkészett bevonulás, vagy a szabadság önkényű tulhágása, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal vagy szigorú fogsággal büntetnek.

VII. cikk. A szökésre való szövetkezésről. A csendőr, a ki esküvel kötelezett két vagy több védköteles egyént vagy csendőr-társát a szökésre rábeszél, *szökésre való szövetkezés* alakításában válik bűnössé. A szövetkezés szerzője, habár a szökés tényleg be sem következett, szökevény gyanánt büntetetik, mihelyt a rábeszéltek és a szövetkezés szerzője már a szökés kivitele iránt bár csak meg egyeztek is. Minden ily szövetkezés-szerző büntetésének kiállása után, azonfelül egész katonai (honvéd) kötelezettségét teltleges szolgálatban tartozik tölteni.

VIII. cikk. Az őrszolgálatbeli kötelelességsértésről. L. Őrszolgálati kötelelességsértés alatt.

IX. cikk. A gyávaságról. L. Gyávaság alatt.

X. cikk. A fegyelem és rendháborításról. L. Fegyelem és rendháborítás alatt

XI. cikk. A szolgálati szabályok mellőzéséről. L. Szolgálati szabályok mellőzése alatt.

XII. cikk. Az öncsonkításról. A ki a szolgálati eskü letétele után, testének megcsonkítása vagy valamely betegségnek szándékos előidézése által, magát katonai szolgálatra alkalmatlanná tenni, s ez által végelbocsátását kieszközölni igyekszik, az öncsonkítás büntettét követi el; és ha csapattesténél semmiféle szolgálatra alkalmasnak nem talál-tatik, 10 évig, ha pedig azon csapattestnél, mely-hez tartozik, szolgálatra nem egészen alkalmatlan-nak ismertetik fel, 5 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendő.

XVI. cikk. A felségárulásról. A felségárulás büntette a körülmények, az eredmény és a rész-vétel minőségéhez képest kötél általi halállal, 20 évig terjedhető, sőt élethossziglani súlyos börtönnel büntettetik. A ki felségárulást célzó szövet-kezésbe bocsátkozott, későbbben pedig bünbánólag annak tagjait, alapszabályait, szándékait és vállala-tait a hatóságnak oly időben, — a mikor ezek még titokban valának és a kár megakadályoztat-hatott — fölfedezi, annak teljes büntetlenség és a följelentés titokban tartása biztosittatik.

XVII. cikk. A felségsértésről és az uralkodóház egyéb tagjainak megsértéséről. A ki a király iránti tiszteletet megsérti, történjék az személyes meg-bántás, nyilvános gyalázás, vagy képek terjesztése által, felségsértést követ el, és ép úgy, mint az, ki ily tetteket az uralkodóház egyéb tagjai ellen kö-vet el, 5 évig terjedhető súlyos börtönnel, illetőleg börtönnel büntetendő.

XVIII. cikk. A közcsend háborításáról. Közcsend háborításában válik bűnössé, a ki: a) a császár és király személye, az osztrák-magyar monarchia kapcsolata, az alkotmány vagy az állam kormány-zata elleni megvetésre vagy gyűlöletre felfingerelni

igyekezik; *b)* törvények vagy közhatóságok rendeletei iránti engedetlenségre vagy ellenszegülésre felszólít, buzdít vagy csábít; *c)* az *a)* vagy *b)* alatt említett célok egyike vagy másika eszközésére szövetkezéseket alapítani igyekezik. Ezen büntett 5 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetetik.

XIX. cikk. A fölkelésről. Több egyén össze-
csődülése, mely, kivéve a II. cikkben említett eseteket, valamely előljáróság iránt alkalmazandó ellentállást céloz, *fölkelést* képez. Fölkelésben mindazok bűnössé válnak, kik a csődülethez csatlakoznak. A büntetés a körülmények, az eredmény és a részvétel minőségéhez képest 5 évig terjedhető börtön, vagy 20 évig terjedhető súlyos börtön is.

XX. cikk. A lázongásról. Lázongás forog fenn, ha valamely fölkelő csődülés, a III. cikkben említett eseten kívül, annyira terjed, hogy a csend és rend helyreállítására rendkívüli erőszakot kell alkalmazni. A rögtönítélő eljárás esetén kívül, az izgatók és főczinkosok 20 évig terjedhető, — a merénylet különös veszélyessége esetében, élethossziglani súlyos börtönre ítélandók. A többi bűnrészesek 5, sőt 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendők.

XXI. cikk. A nyilvános erőszakoskodásról. Nyilvános erőszakoskodások, u. m.: közhatóságok vagy hivatalokban eljáró hatósági egyének erőszakos megháborítása vagy veszélyes fenyegetése, idegen ingatlan birtokba erőszakosan történt betörés, idegen tulajdonnak, nevezetesen vasutak, távirdák, gőzhajók, hidaknak stb. gonosz szándékból történt megrongálása, valamely ember személyes szabadságának jogtalan korlátozása, szöktetés, zsarolás és veszélyes fenyegetések, — 5 évig, a körülményekhez képest 10—20 évig terjedhető, sőt élethossziglani börtönnel, illetőleg súlyos börtönnel büntetendők.

XXII. cikk. A hivatalos és szolgálati hatalommal való visszaélés. L. ugyanilyen czim alatt.

XXIII. cikk. A közhitel-papírok utánzásáról és hamisításáról. Az osztrák-magyar bank jegyeinek vagy pénz gyanánt kelendő közhitel-papíroknak vagy közpénztár által kibocsátott valamely tőke- vagy évi járadék fizetését biztosító kötelezvényeknek, végül ezekhez tartozó szelvényeknek vagy szelvény-utalványoknak utánzása, vagy hamisítása, 10 évig, különös veszélyesség esetében, 20 évig terjedhető — és azon esetben, ha pénz gyanánt kelendő közhitel-papírok utánzása oly eszközökkel történt, melyek azoknak sokszorosítását megkönnyítik, életfogytiglani súlyos börtönnel büntetetik.

XXIV. cikk. A vertpénz hamisításáról. A ki jogtalanul akármilyen pénzt ver, valódi pénzdarabokat belértékükben csökkent, vagy azoknak nagyobb értékű darabok alakját igyekszik adni, vagy máskülönben bármi fémpénznek valódi pénz látszatját adja, a *vertpénz-hamisítás* büntetést követi el és 10 évig, különösen veszélyesség esetében 20 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendő.

XXV. cikk. A vallásháborításról. Istenkárolások, az államban fennálló valamely vallásgyakorlat háborítása, az isteni tiszteletre szánt eszközökkel elkövetett megbecstelenítő bánás és a vallásnak nyilvánosan tanusított megvetése, egy évig terjedhető börtönnel, és ha a vallásháborítás nyilvános botrányra nyújtott alkalmat, 5 — előforduló nagy gonoszság mellett, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetetik.

XXVI. A súlyos fajtalansági esetekről. Erőszakos nemi közösülés, megfertőzés, vérfertőzés és más *súlyos fajtalansági esetek* 5, ha a sértett személy egészsége az által nagy hátrányt szenvedett, 20 évig terjedhető —, és ha az erőszakos nemi közösülés büntetéből, az illető egyén halála következett be, életfogytiglani súlyos börtönnel büntetendő.

XXVII. cikk. A gyilkosságról és emberölésről. A ki egy ember irányában oly szándékkal, hogy

őt megölje, akképen cselekszik, hogy abból annak vagy más embernek halála következett be, az *gyilkosságot* követ el. Ha a cselekmény, mely által egy ember életét veszti, nem ugyan gyilkos, de mégis más ellenséges szándékból követtetik el, akkor *emberölés* forog fenn. A közvetlen gyilkos és az, a ki a gyilkosságot megrendelte, kötél általi halállal, az emberölő 10, és ha a tettes a megölttel közel rokonságban, vagy irányában különös kötelezettségben állott, 20 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetetik. Ha valamely rablás merénylete alkalmával ember öletett meg, mindazok, kik a megölésnél közreműködtek, kötél általi halállal büntetendők.

XXVIII. cikk. A súlyos testi sértésről. Egy emberen ellenséges szándékból elkövetett *súlyos testi sértés*, mely által az egészségnek legalább 20 napig tartó háborítása, vagy orvosilag megállapított súlyos testi sérülés idéztetett elő, a körülményekhez képest 5, sőt 10 évig terjedhető egyszerű, súlyos vagy szigorított börtönnel büntetendő.

XXIX. cikk. A gyújtogatásról. A *gyújtogatás*-ban bűnössé válik az, ki oly cselekményt követ el, melyből az ő szándéka szerint, más tulajdonában tüzvésznek kell támadnia. A gyújtogatás a szerint, a mint az alkalommal ember életét veszti vagy megsérült, vagy pusztításra törekvő különös csődülések fordultak elő, vagy a tűz általános szorongás idején, vagy laktanyákban, kórházakban, raktárakban stb. első vagy ismételt ízben követtezett el, tetemes kár okoztatott, vagy a tűz ki sem ütött — 20 évig terjedhető, vagy életfogytiglani súlyos börtönnel, sőt kötél általi halállal is büntetetik.

XXX. cikk. A lopásról. A ki önhaszna végett idegen ingó vagyont másnak birtokából annak beleegyezése nélkül elvon, *lopást* követ el. A lopás mint bűntett büntetetik: A) az összegre való tekintet nélkül, a) ha a tettes oly fegyverrel, melynek vi-

selésére hivatásánál fogva kötelezve nincsen, vagy a személyes biztonságra nézve veszélyes más eszközökkel volt ellátva; *b*) ha a lopás több czinkos által, bemászás vagy betöréssel — vagy *c*) élelmi vagy védelmi szereken követtetik el; *d*) ha a tettesnél a lopás szokássá vált; *e*) ha az őrség vagy fedezet legénysége a megőrizésére bizott jószágon követ el lopást; *f*) ha a csendőr bajtársát, előljáróját (följebbvalóját) vagy az utóbbi alárendeltjét (alattosát) lopja meg; *B*) ha a lopás kincstári jószágon, a szállásadón vagy — a törvényben különösen említett viszonyok és körülmények közt — 5 forintot meghaladó értékben követtetett el; *C*) ha akármily körülmények közt, az ellopott összeg, vagy az elidegenített tárgy értéke 25 forintnál többre rúg. A lopás büntette 1 évig, súlyosító körülmények előfordultával, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntettetik. Csekélyebb lopások, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal, azonfelül mindenkor lefokozással is büntettetnek.

XXXI. cikk. A sikkasztásról. Sikkasztást követ el, aki valamely reábizott dolgot visszatart vagy eltulajdonít. Ha a reábizott vagyon 5 forintnál értékeesebb és a tettesre hivatalánál, szolgálatánál vagy különös hatósági meghagyásnál fogva, vagy különös veszély avagy szorongás idejében bizatott, valamint akkor is, ha a reábizott vagyon 50 forintnál értékeesebb, a sikkasztás mint büntett 5 évig, de súlyosító körülmények előfordultával 10 évig terjedhető börtönnel vagy súlyos börtönnel büntettetik. Csekélyebb sikkasztások 6 hóig terjedhető fogsággal, azonfelül lefokozással is büntetendők. Minden lopás és minden sikkasztás büntetethezsége elenyészik, ha a bűnbánó tettes, mielőtt bűne a hatóság tudomására jut, a tettéből eredett egész kárt jóváteszi.

XXXII. cikk. A rablásról. A ki egy ember ellen oly célból erőszakot követ el, hogy annak vagy másnak idegen ingó vagyonát hatalmába

keritse, *rablást* követ el, akár tetteleges bántalmazással, akár csak fenyegetéssel történt az erőszak. Már az ily fenyegetés is, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetettetik. Ha pedig a fenyegetésre a vagyon valóban elraboltatott, ha a fenyegetés éjjel végrehajtott betörés után, vagy gyilkos fegyverrel, vagy társaságban történt, vagy a rablás valamely személy ellen használt erőszakos kézrátevással követtetett el, 20 évig terjedhető súlyos vagy szigorított börtön is szabandó ki. A körülményekhez képest, élethossziglani súlyos börtön is lészen kimondandó. Halálbüntetés szabandó ki azon csendőrrre, ki a kéznek erőszakos rátevésével összekötött rablásnál a katonai fegyverekkel visszaél, vagy ily fegyvereket rablás alkalmával használ, mi közben valaki súlyos testi sértést szenvedett vagy gyötrelmes állapotba ejtetett.

XXXIII. cikk. A fosztogatásról. Csendőriök, kik arra kapott engedelem nélkül, a nagyobb fegyveres erő összegyűlése által az ország lakosainál előidéztet benyomás felhasználásával idegen ingó vagyont elvesznek, *fosztogatásban* válnak bűnösökké. Csekélyebb fosztogatások, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal, azonkívül lefokozással is büntetettetik; ha az elvett vagyon 5 forintnál nagyobb értékű, 5 évig terjedhető börtön, ha pedig a fosztogatás zárt ajtók feltörésével, bemászással, vagy kincstári jószágon követtetett el — 5 évig, súlyosbító körülmények között 10 évig terjedhető börtön, illetőleg súlyos börtön szabandó ki. Ha azonban a fosztogatásnál egy emberen erőszak követtetett el, vagy valakit erőszakkal fenyegettek, akkor a *rablás* büntettére szabott büntetések alkalmazandók. A fosztogatás elharapódzása esetében a bűnösök ellen rögtönítelő törvény szerint kell eljárni és ha ellenséges viszonyok közt a büntettet csak rögtöni elrettentő példaadással lehet megszüntetni, a tettes a tiszt által azonnal felkonczolandó, vagy felkonczolása elrendelendő.

XXXIV. cikk. A csalásról. A ki ravasz előadások vagy cselekmények által mást tévedésbe ejt oly czélból, hogy ez által valaki kárt szenvedjen, vagy ki ily szándékból hamisan esküszik, avagy másnak tévedését vagy tudatlanságát felhasználja, *csalást* követ el. Csalások, ha a kár 25 forintnál nagyobb, mint büntettek, 5 évig terjedhető börtönnel és ha a kár 300 forintot meghalad, vagy a csalás rendkívüli merészséggel követtetett el, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntettetnek. Ha a csalás hamis eskü által követtetett el, 20 évig, sőt élethossziglan terjedő súlyos börtönbüntetés szabható ki.

XXXV. cikk. A rágalmazásról. A ki valakit valamely reáfogott büntett miatt, ámbár tudja, hogy az illető azt el nem követte, a hatóságnál vádol, a *rágalmazás* büntettét követi el és 5 évig, különös ravaszság előfordultával, vagy ha a rágalmazás szolgálatban vagy előljáró ellen követtetett el, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntetendő.

XXXVI. cikk. A büntettek elősegítéséről. Valamely *büntett elősegítése* elkövetetik, annak gonosz-ságból abbahagyott megakadályozása, a büntett vagy tettes fölfedezésére szolgáló gyanuok eltitkolása, a tettes elfogatásának megakadályozása, vagy megszökésének könnyítése által. Ezen büntett —, a körülményekhez képest 10 évig terjedhető börtönnel, sőt súlyos börtönnel is büntettetik.

XXXVII. cikk. Más vétségekről. A megelőző hadiczikkekben határozottan föl nem említett, de a büntető törvénykönyvben előforduló és *vétségeknek* minősített minden más cselekmények és mulasztások, nevezetesen titkos társulatokban vagy tiltott egyletekben való részvétel, hatósági egyének megsértése, valamint azok szolgálati működésébe való beavatkozás, továbbá: polgári egyéneknek, a törvények szerint meg nem engedhető elfogatása; könnyü testi sértések, becsületsértések, a köz-

erkölcsiség elleni cselekmények stb., a körülményekhez képest 6 hóig terjedhető egyszerű vagy szigorú fogsággal, azonfelül lefokozással büntetnek, a mennyiben ezen vétségeknek fegyelmi fenytése megengedhető nem volna.

Haditengerészet színei: vörös, fehér.

Hadjáratí évek a nyugdíjigény megállapításánál kétszeresen számíttatnak, még akkor is, ha az illető a hadjáratban nem is egész éven át vett részt, vagy az egy évig nem is tartott. (Nyt. 10. §.)

Hadsereg czimere: kétfejű sas.

Hadsereg színei: sárga-fekete.

Hajófelügyeleti szolgálat. L. Vasuti felügyelet.

Hajó megrongálásának büntette és vétsége. L. Közveszélyű megrongálás.

Hajón utazó legénység ellátása. L. Hajótáp

Hajón utazó legénység étkezési pótdíja. L. Hajótáp.

Hajótáp. Hajókon való utazásnál az étkezési pótlék megszüntetése mellett, a csendőr-legénységnek a reggeli, ebéd és vacsorából álló hajótápra van igénye. Nőknek, ha családjukkal utaznak, tekintet nélkül a családtagok számára, két hajótápadagra van igényük. Ha a hajón utazó legénység hajótápban nem részesül, akkor az étkezési pótdíjra van igénye. E pótlék a hajón való utazás egész idejére, valamint a hajóra szállás és a hajóról való kiszállás napjára is illetékes. (Illsz. 50. §.)

Hajótáp nők részére. L. Hajótáp.

Hajóvezetők. L. Révészok.

Hajózási üzemenél vasárnap is végezhető: az üzemenél szükséges ipari munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Hajtás járművel. Járművel az utakon balra kell hajtani, szembe jövőnek balra kitérni, előtte haladónak jobbról elébe kerülni. (Kvt. 107. §.) Állatcsoportok mellett lépésben kell hajtani, míg a jármű az állatcsoportot elhagyja. (Kvt. 109. §.)

Hajtókutyákkal való vadászatra vonatkozó tilalom. L. Vadászati tilalom.

Halak áruba bocsátása mértéken alól. A halász-naptárban feltüntetett halakat, ha a megállapított méretekkel nem bírnak, áruba bocsátani vagy szállítani tilos. (Ht. 27. §.)

Halak áruba bocsátása tilalmi időszakban. Olyan halakat, melyeknek fogása bizonyos időben tilalom alá esik, a tilalmi időszak alatt áruba bocsátani vagy szállítani csak abban az esetben szabad, ha a községi előljáróság igazolja, hogy a halak vagy rákok a tilalmi idő beállta előtt fogattak vagy zárt vizből származnak. (Ht. 27. és 28. §.) Az ez ellen vétők kihágást követnek el. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halak kiméleti tere. L. Kiméleti tér.

Halak méretei. L. Halász-naptár.

Halaknak árvizekből a mederbe való visszatérését akadályozni tilos. (Ht. 2. §.)

Halak tilalmi időben és a legkisebb méreten alól való fogása. Mesterséges haltenyésztés és a halaknak más vizekbe való áthelyezése céljából, a hatóság engedélye alapján, halak tilalmi időben és a legkisebb méreten alól is foghatók. (Ht. 22. §.) A ki ezt engedély nélkül teszi (Ht. 64. §.), vagy engedélyt felmutatni nem tud (Ht. 65. §.) kihágást követ el. *Közigazg. hatóság.*

Halál jelei. A halál kétségtelen jelei: a halott szag, a szem beesése, rothadt, bűzös folyadékoknak a hulla szájából és orrából való folyása, az altest felduzzadása és zöldeskék színe. A halál jeleinek egyéb tüneteire, mint hidegség, halványság, érzéketlenség, tagmerevség, a szív- és ütérverés, valamint a légzés megszünése, az állkapocs lelógása, a szemhéjaknak széthuzás után való nyitva maradása, laposra nyomott farpartokra stb. egyedül súlyt fektetni nem kell. A halál bizonyos sérüléseknél is kétségtelennek tekintendő, ha pl. a fej egészen elszakított vagy szétzuzatott, ha a mellkas nagy része a tüdővel, vagy a hasfal nagy része a belekkel hiányzik, vagy szétroncsoltatott, A hol

csak a legkisebb kétely is fenforog, ott a halál legkétségtelenebb jele: a rothadás bevérandó. (Eá.)

Halálesetek bejelentése. Az örs-laktanyában történt minden elhalálozás az örsparancsnok által, legkésőbb a legközelebbi hétköznapon, azon anyakönyvvezetői hivatalnál bejelentendő, melynek kerületében az örsállomás fekszik. (Gku. Függelék.)

Halászat álcázva: Kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat elkábitó szerekkel tilos. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat éjjel. Napnyugtától napkeltéig a halászat tilos. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.* Kivételt képez a tilalom alól a Duna folyamon a Ferencz-csatornától felfelé az ország határáig; a Rába folyón Győr város határán belül; a Fertőn, a Murán, a Maroson a Tiszába való torkolástól egészen Arad és Hunyad vármegye nyugati határáig; a Tisza folyón a Ferencz-csatornától felfelé a Szamos torkolatáig és végre a Temes folyón a Berzova csatornától egészen a Duna folyóig és a Morva folyó határt képező szakaszán, hol ápril 1-től június 15-ig terjedő időszak kivételével a halászat éjjel is folytatható. (15667/91. és 31974/91. sz. fm. rendeletek.)

Halászat érvénytelen halászejeggyel. A ki anélkül, hogy halászejeggyel birna, vagy másnak nevére szóló vagy érvényességére nézve lejárt halászejeggy mellett halász: kihágást követ el. (Ht. 65. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat gáaktól 30 méternyre felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat hallépcsőktől 30 méternyre felfelé vagy lefelé csakis horoggal szabad. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat hamisított halászejeggyel kihágás. (Ht. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat horoggal a halászatra jogosított engedélye nélkül: tilos. (71246/92. fm. r.)

Halászat horoggal csak halászjeggyel van megengedve. (62483/92. fm. r.)

Halászati bérlő jogainak gyakorlásában való akadályozása. Azon tulajdonos, ki a haszonbérbe adott halászati területen a haszonbérlőt vagy azt, ki annak engedélyével űzi a halászatot vagy rákászatot, megtámadja, vagy a halászat vagy rákászat üzésében megakadályozza: kihágást követ el. (Ht. 65. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászati jog. A halászat joga a földtulajdon elválaszthatatlan tartozékát képezi és a meder tulajdonosát illeti. (Ht. 1. §.)

Halászati jog árvizek kiöntéseiben. Árvizek kiöntéseiben a halászati jog azokat a birtokosokat illeti, kiknek területét az árvizek elborítják. (Ht. 2. §.) E jog megsértése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászati tilalom. Nyílt vizeken a tilalmi időszakban (l. Halász-naptár) való halászat tiltva van. (Ht. 18. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat más nevére szóló halászjeggyel. L. Halászat érvénytelen halászjeggyel.

Halászat mérgező szerekkel tilos. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászatra kártékony állatok pusztítása. A halászatra jogosítottak, ha vadászati jogosítvánnyal nem bírnak is, lőfegyver használata nélkül, elpusztíthatják a halakra nagyobb mértékben kártékony állatok közül: a vidrát, a vidranyestet, a csonttörő sast, a halászó sast, a jégmadarat, valamint a gémekeket, ruczákat és ludféléket. (Ht. 26. §.) Aki az állatokat más módon vagy az itt meg nem nevezett állatokat is pusztítja, kihágást követ el. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat robbanó szerekkel tilos. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (H. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat vízműépítményektől 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 63 §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat zárt vizen. Zárt vizeken a halászat a halászatra jogosult által korlátlanul gyakorolható. (Ht. 13. §.)

Halászat zsilipektől 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság*

Halászejegy. A ki halászni akar, halászejegyet váltani és azt halászat közben magával vinni köteles. A halászejegyet a hatóság állítja ki s azon világosan kiírandó annak neve, állása vagy foglalkozása és lakóhelye, a kinek javára kiállittatik. (Ht. 8. §.) A ki halászejegy nélkül halász, kihágást követ el. (Ht. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászejegy előmutatására való felszólítás. A csendőr-járőrök kötelesek azokat, a kik halászati eszközökkel vizek partján járnak, a halászejegy előmutatására felszólítani. (Ht. 9. §.) Azok, a kik a felszólításra a halászzattal fel nem hagynak, nevüket és lakásukat meg nem mondják, vagy a felszólításra a járőrt az előljárósághoz követni nem akarják, vagy a kik a felszólításra hamis nevet vagy lakást mondanak (Ht. 65. §.), továbbá, a kik a felszólításra, habár halászejegygyel birnak, azt elő nem mutatják, kihágást követnek el. (Ht. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászejegy érvényének tartama: egy év. (Ht. 8. §.)

Halászejegy másnak való átengedése. A ki saját nevére szóló halászejegyet halászat végett másnak adja át: kihágást követ el. (Ht. 65. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halász-naptár :

A halfaj neve	T i l a l m i i d ő s z a k												Legkisebb méret cm.
	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Auguszt.	Szept.	Októb.	Novemb.	Deczem.	
Fajtok, Tok, Tokhal													80
Fogas-Süllő, Fogas, Süllő													35
Galócza, Gadócza, Gadoczi													54
Kecsege, Kecsegetok, Kecöge . .													30
Kőszüllő, Bandár, Tarka-Süllő . .													40
Lazacz, Lazacpizstráng													50
Lepényhal, Pénzes													25
Márna, Bárna, Harcsaponty . . .													30
Pizstráng, Sebes pizstráng													20
Ponty, Potyka, Pozsár, Tőponty . .													30
Sőreg, Csillagos tok													50
Szintok													80
Tetemestok, Halszúke													100
Viza, Órhal, Szinviza													150
Rák													8

Jelmagyarázat. A feketével jelzett rovatok a tilalmi időszakokat, a félig befekettített rovatok pedig a hónap első, illetőleg második felére megállapított tilalmi időszakot tüntetik fel. A halfajok hosszúsága a fej elejétől — a rák hosszúsága pedig a szemtől — a fark végeig mérendő. A felsorolt halakat és rákokat a tilalmi időszak alatt, valamint akkor is, ha az előírt méretekkel nem bírnak, áruba bocsátani vagy szállítani nem szabad.

Halászterület megjelölése. A halászatra jogosított azon vizeket, illetőleg vizrészeket, melyekre halászati joga kiterjed, táblával jelöli meg, mit a partbirtokos türni tartozik. (Ht. 11. §.) Az ilyen táblák károsítási szándékból való megsemmisítése, elvitele, vagy más helyre áttétele (Ht. 64. §.), ugyszintén szándékos megrongálása vagy bemocskolása (Ht. 65. §.), kihágást képez. *Közigazg. hatóság.*

Halfogás más által haszonbérelt vízben: lopást képez. (Curia 1981/89. sz. határozata.)

Halfogó-eszközökre vonatkozó tilalmak. Tilos minden fogó-eszköz, pl. hálók, kosarak, varsák, továbbá minden oly készülék használata, a melyek nyílásai (szemei) nedves állapotban mérve négy centiméternél szűkebbek vagy alacsonyabbak; minden állandó halfogó-készülék (pl. rekesz, kosár, zárháló) alkalmazása, mely közönséges vizállás mellett, a parttól derékszögben mérve, a vízfolyás felénél többet elzár; több állandó készülék vagy háló (eresztő-háló) használata, ha egymástól legalább ötven méter távolságra nincsenek (Ht. 23. §.) E tilalmak megszegése kihágást képez. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halikra-szedés a halászatra jogosított engedélye nélkül tilos. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hamis bizonyítvány használatának vétségét követi el, a ki a végett, hogy valamely hatóságot vagy biztosítás esetében a biztosító-társaságot, egészségi állapotára vonatkozólag tévedésbe ejtsen, tudva hamis bizonyítványt használ. (Btk. 410. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis bizonyítvány kiadásának vétségét követi el: azon orvos, aki valamely egyén egészségi állapotáról hamis bizonyítványt a végett ad ki, hogy valamely hatóság vagy biztosító-társaságnál használtassék (Btk. 408. §.); a ki a nélkül, hogy orvos volna, ezen minőséget színlelve, vagy más orvos nevében, vagy költött név alatt, valakinek egész-

ségi állapotáról bizonyítványt ad ki, vagy egy valódi orvosi bizonyítványt meghamisít a végett, hogy az valamely hatóságnál vagy biztosító-társaságnál használtassék (Btk. 409. §.); azon községi előljáró, a ki valakinek erkölcsi viseletéről vagy vagyoni állapotáról tudva, hamis tartalmu bizonyítványt ad ki. (Btk. 410. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis eskü. L. Hamis tanuzás.

Hamisított vadászati jegy használata. L. Vadászati jegy — hamis — használata.

Hamis név, állás vagy lakás bemondása hatósági hivatalnak vagy közegnek: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 43. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hamis okmányokkal könyöradomány gyűjtése. L. Könyöradomány-gyűjtés.

Hamis okmányok készítése és használata, a hatóságok vagy magán-személyek félrevezetése, alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés céljából: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 71. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz, értékpapir vagy bélyeg készítésére alkalmas lemez, minta, metszet, bélyegnyomó engedelem nélküli készítése, vagy a jogositotton kívül másnak átadása, vagy azokról lenyomat adása: kihágás. (Kbt. 58. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz készítésére szolgáló eszközök használata, habár nem azon célból, hogy a hamis pénz forgalomba hozassék: kihágás. (Kbt. 56. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz kiadásának vétségét követi el: a ki a valódi pénz gyanánt kapott hamis vagy hamisított pénzt valódi, illetőleg teljes értékű pénz gyanánt, tudva forgalomba hoz. (Btk. 209. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis tanuzás büntettét követi el: a ki bűnvádi ügyben a bíróság előtt, az ügynek valamely lényeges körülményére nézve hamis vallomást tesz és azt esküvel megerősíti (Btk. 213. §.); a ki polgári ügyben, annak lényeges körülményeire nézve ha-

mis vallomást tesz (Btk. 215. §.); a ki mint szakértő, akár büntető, akár polgári ügyben, a tényállás valamely lényeges körülményére nézve valótlan-ságot vagy hamis véleményt, ugyyszintén azon fordító és tolmács, a ki valamely lényeges körülményre nézve szóval vagy írásban hamis fordítást terjeszt a bíróság vagy más hatóság elé (Btk. 217. §.); a ki polgári ügyben hamis fő-, pót-, becselő- vagy felfedező-esküt tesz (Btk. 219. §.); a ki közhivatalnok vagy ügyvéd elleni fegyelmi ügyben hamis vallomást tesz és azt esküvel megerősíti, vagy azon polgári egyén, a ki a katonai becsületbíróság előtti ügyekben ezt cselekszi (Btk. 220. §.); a ki mást bünvádi ügyben hamis tanuzásra vagy a 217. vagy 219. §-ban meghatározott valamely cselekményre rábirni törekszik (Btk. 222. §.); a ki a valóval megegyező tanuzását, nyilatkozatát, vagy esküjét visszavonja és hamisnak állítja, habár ezen visszavonását esküvel vagy ezzel egyenlő hatályu módon meg nem erősítette, ugyyszintén, aki mást ily hamis visszavonásra rábirni törekszik. (Btk. 226. §.) *Kir. törvényt.*

Hamis tanuzás vétségét képezi: ha a hamis tanuzás kihágási ügyben történt (Btk. 214. §.); a gondatlanságból elkövetett hamis tanuzás, szakértői nyilatkozat vagy fordítás, ugyyszintén a gondatlanságból tett hamis eskü (Btk. 221. §.); a ki mást kihágási, polgári vagy fegyelmi ügyben hamis tanuzásra, a szakértőt vagy fordítót hamis vélemény vagy fordításra, hamis fő-, pót-, becselő- vagy felfedező-esküre rábirni törekszik (Btk. 222. §.); a 226. §-ban felsorolt cselekmények eseteiben, ha az kihágási, polgári vagy fegyelmi ügyekben követetik el. (Btk. 222. §.) *Kir. törvényt.*

Hamis vagy hamisított pénz csalárd használatának büntetét követi el, a ki a pénzhamisítás büntette alatt az 1., 2., 3., 5., 6. pontokban meghatározott eseteken kívül hamis vagy hamisított pénzt valódi, illetőleg teljes értékű gyanánt forgalomba hoz,

(Btk. 207. §.) *Bpesti, illetőleg marosvásárhelyi törvényszék.*

Hamis vagy hamisított pénz csalárd használatának vétségét követi el, a ki hamis váltópénzt hoz forgalomba ugyanolyan célból, mint a büntettnél. (Btk. 207. §.) *Bpesti, ill. marosvásárhelyi törvényszék.*

Hamis vád büntette. A ki mást, valamely hatóság előtt, büntetendő cselekmény elkövetésével tudva hamisan vádol, vagy ellene tudva hamis bünjeleket vagy hamis bizonyítékokat kohol vagy állit elő, ha ezen cselekmények büntett vagy vétségre vonatkoznak: a hamis vád büntettét követi el. (Btk. 227. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis vád üldözése hivatalból csak akkor eszközölhető, ha annak alapján a vádlott ellen a büntető eljárás már megindított. (Btk. 228. §.)

Hamis vád vétségét követi el: ha a hamis vád büntette alatt ismertetett cselekmények kihágásra vagy oly cselekményre vonatkoznak, mely fegyelmi vétséget képez (Btk. 227. §.); ha a hamis vád folytán a vádlott ellen büntető eljárás nem indított (Btk. 229. §.); a ki olyan tények vagy bizonyítékok tudomásával bir, a melyektől ártatlanul vizsgálat alá vont egyének felmentése vagy ártatlanul elítéltek kiszabadulása függ és azokat akár az illetővel, vagy hozzátartozóival, akár az illető hatósággal nem tudatja, ámbár ezt, magának, hozzátartozóinak, vagy más ártatlan személynek veszélyeztetése nélkül megtehetette volna. (Btk. 280 §.) *Kir. törvényszék.*

Hamu kihordása. L. Laktanya tisztántartása.

Hangverseny rendezése hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Harangok ok nélküli félreverése: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 40. §.) *Kir. járásbiróság.*

Harczképtelen ellenszegülő bántalmazása. Ha valamely ellenszegülő a csendőr által harczképtelenné tétetett, a csendőrnek minden további fegyver-

használattól, pl. utólagos szurás, döfés, vágás stb., valamint minden más bántalmazástól, büntetés terhe mellett, tartózkodnia kell. (Vekm. 5. §)

Harmadfoku bíróság. L. Bíróság.

Harmadik oszt. írók oktatása. L. Írásbeli oktatása a III. osztályu íróknak.

Hasmenés A hasmenés részben czélszerűtlen tápszerek (zsiros, hideg ételek, romlott gyümölcs. ki nem forrott vagy savanyu, zavaros sör stb.), részint meghülés által keletkezik. Ilyenkor csak a leves élvezete van megengedve, italul pedig csak kevés víz ajánlható. E mellett a testet egyáltalán, de különösen a lábakat és hasat melegen kell tartani. Ha hasmenésben sokan betegednek meg, úgy különösen az evés és ivásbani mértéketlenségtől mindenki óvakodjék, gondosan öltözködjék és nedves ruhát senki se hagyjon soká a testén. Ha vérhas vagy cholera uralkodik, akkor a legcsekélyebb hasmenés is az orvosnak jelentendő. (Eá.)

Hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvényekkel való eljárás. Ha valamely szerelvényi cikk oly állapotba jutott, hogy még javítás által sem helyezhető használható állapotba, akkor erről az őrsparancsnok azonnal és közvetlenül, a szárnyparancsnokságnak tesz jelentést. Az erre kiadott cikkek az illetőnek átadandók, a hasznavehetetlen szerelvény pedig a kamarában elkülönítve, a legközelebbi szárny- vagy szakaszparancsnoksági szemléig elhelyezendő. (Gku. 68. §).

Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak beszállítása. Hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvények, ágyneműek, kilőtt töltény-hüvelyek, tölténydobozok és azok fedőcsikjai, valamint a hatályon kívül helyezett szolgálati könyvek, minden év szeptember végével, az általános tömeg terhére, a szárnyparancsnoksághoz beszállítandók. (Gku. 87. 1).

Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak eladása. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak,

ha azoknak a kincstár javára való értékesítése elrendeltetett és az alku útján való eladás lett meg-hagyva, ez a pénztári bizottság által eszközlendő és az átvett pénzről ellennyugta szerzendő be, mely a vevő által III. fokozat szerinti bélyeggel látandó el. Ha pedig az árverés útján való értéke-sítés rendeltetett el, akkor az árverés az örs pénz-tári bizottsága és egy helyható-ági kiküldött által ejtendő meg és az eredményről jegyzőkönyv veendő fel, mely a vevő által aláírandó. Ha az árverési jegyzőkönyv felsőbb jóváhagyásnak van alávetve, akkor ez a legtöbbet ígérő vagy ígérők részéről aláírandó és ezek által egy korona illeték fizetendő. (Gku. 87/2).

Hasznavehetetlenné vált tömegbeli cikkekkel való eljárás. L. Ruha- és lószerelevényi cikkek kiselej-títése.

Használata a kardnak. L. Kard használata.

Használata a ragályos betegségben levő állatoknak. L. Ragályos betegségben levő állatok használata.

Használata a szuronynak. L. Szurony hasz-nálata.

Hasznos madarak a mezőgazdaságra nézve : ölyv, vércse, bagoly, harkály, nyaktekeres, kakuk, a fecskék minden faja, a kőfali fülleg, lappantyu, legyész, gebics, czinke, pacsirta, pinty, zenér, se-regély, fakuszó, gyurgyalag s más hasznos ma-darak. (Mgt. 58. §.)

Hatálya a külföldi marhalevelekre vezetett egész-ségi záradéknak. L. Külföldi marhalevelekre veze-tett egészségi záradék hatálya.

Határ átlépése a csendőrség által. Magyarország határának, különös felhívás, illetőleg engedély nél-küli átlépése a csendőrségnek, ugy szolgálatban mint azonkívül, szigoruan tilos. Kivétel csak akkor áll be, ha a kölcsönös átmenetelre nézve külön szer-ződés vagy egyezmény létezik. (Szlgu. 18. §).

Határjelek jogosulatlan és szándékos megsemmi-sítése, elvitele, más helyre való áttétele, megrongá-

lása vagy kiásása; mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Határjel-hamisítás vétsége. Ha valaki valamely határkövet, vagy a határ megjelölésére szolgáló jelzőt, vagy más tárgyat, károsítási szándékból megsemmisít, elvisz, vagy más helyre áttesz (Btk. 407. §.); a ki az ország határának megjelölésére szolgáló szobrot, kő- vagy faoszlopot, árkot, kő- vagy földhalmot, vagy más jelzőt szándékosan és jogtalanul megrongál, vagy a határszobornak vagy oszlopnak feliratát, vagy egyéb megjelölését részben vagy egészben olvashatlanná, vagy felismerhetetlenné teszi, vagy a ki ugyanezen tárgyakat szándékosan és jogtalanul, ha nem is a birtokviszonyok megzavarása céljából, megsemmisíti, kidönti, szétrombolja, felismerhetetlenné teszi vagy áthelyezi; — továbbá a ki polgári vagy katonai hatóság által elrendelt földmérés (háromszögelés) céljából felállított gulát, oszlopot, czöveket, vagy e célra alkalmazott más jelzőt szándékosan és jogtalanul megrongál, megsemmisít, eltávolít vagy elhelyez (1891. XLI. t.-cz.) — a határjel-hamisítás vétségét követi el. *Kir. törvénytörvény.*

Határ leírása. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Határszélen letartóztatottakkal való eljárás. L. Határszéli szolgálat.

Határszéli állatforgalom figyelemmel kísérése. A csendőrség köteles a határszéli állatforgalmat éber figyelemmel kíséreni, az állategészségügyre vonatkozó minden fontosabb mozzanatot az illető belépő állomással közölni és ennek az állategészségrendőri szolgálatra vonatkozó megkereséseit teljesíteni. (Árt. Vr. 319. §.)

Határszéli igazolvány. Magyar, német és román nyelven a határszéli közlekedésre a m. kir. belépő-állomások által állittatik ki. Magassága 37 cm., szélessége 22 cm. Tartalma a következő:

Nr.SZ.

Határszéli igazolvány.

Grenz-Verkehrs-Certificat.

Attestatu de comunicatiune la granitia.

Rangja <i>Charakter</i> Characterulu	}	Termete <i>Statur</i> Statura	}
Születési helye <i>Geburtsort</i> Loculu nascerei	}	Abrázatja <i>Gesicht</i> Abradiu	}
Lakhelye <i>Wohnort</i> Locuintia	}	Haja <i>Haare</i> Perulo	}
Érvényes <i>Giltig</i> Are valore	}	Szeme <i>Augen</i> Ochii	}
Vele utazik <i>Mitreisende</i> Calatoresce cu	}	Orra <i>Nase</i> Nasu	}
Kora <i>Alter</i> Etatea	}	Szája <i>Mund</i> Gura	}
Különös ismertető jele <i>Besondere Kennzeichen</i> Semne deosebite	}		
Sajátkezű aláírása <i>Eigenhändige Unterschrift</i> Subscrierea proprie	}		

Magy. kir. belépő-állomás.

-----hó-----napján 189-----.

Határszéli szolgálat. Határszélen a csendőr-járőrök által meggátlandó a ki- vagy beszökés, ügyelendő, hogy álutakon ember, állat- vagy csempész-áru be ne hozattassék vagy ki ne vitessék s általában mindenki kizárólag a kijelölt közlekedési vonalon mozogjon. E helyeken jelesen fegyveres csavargók, csőcselék és másnemű gyanús egyéneknek behatolása folytonos éberség által meggátolandó. A határszél mindig a legnagyobb óvatsággal és minél gyakrabban portyázandó le, a kijelölt határvonal és az azt jelző határoszlopok állapotáról meggyőződés szerzendő és álutakon, csempész-ösvényeken, vagy más erre alkalmasnak mutató helyeknél többször lesállítás tartandó. (Á. sz. h. VII/21.) Határszélen, kiváltképen az utlevéltörvényi szabályok kezelésére kell fokozott figyelmet fordítani és leginkább arra figyelni, hogy csavargók belopódzása megakadályoztassék. Ha határszéli portyázások alkalmával csempészek vagy jövedéki és vámszabályok, illetve törvények másnemű áthágói kerülnek kézre, azok — ha őket más büntethető cselekmény vagy törvényszegés vádja nem terheli — a legközelebbi jövedéki, illetőleg pénzügyi hatóságnak adandók át; míg ha ily egyén még más bűntény vagy vétség elkövetésével is vádoltatik, az ennek elbírálására illetékes hatóságnak adandó át. (Szlgu. 81. §).

Hatóság elleni erőszak büntetést képezi azon csoportosulás, melynek célja valamely hatóságot, az országgyűlés vagy delegáció valamely tagját, erőszak vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni, vagy valaminek elhárítására, valamely intézkedésre, valaminek elhagyására kényszeríteni. (Btk. 163. §.) Hatóság elleni erőszak büntetést követi el továbbá, aki valamely hatóság küldöttségét, választmányát, bizottságát, hivatalnokát vagy más közegét, vagy a küldöttség, választmány, bizottság valamelyik tagját vagy közegét, a törvény vagy a hatóság meghagyásának

végrehajtásában erőszak vagy veszélyes fenyegetés által akadályozza, vagy valamely intézkedésre kényszeríti, vagy pedig hivatalos eljárása alatt tetteleg bántalmazza, vagy ha ugyanezen cselekményt a fentebb megjelölt testületek vagy személyek védelmére rendelt vagy megjelent személyek ellen követi el. (Btk. 165. §.) *Kir. törvényszék.*

Hatósági főnöknél való megjelenése az őrsparancsnoknak. L. Őrsparancsnok megjelenése a főispánnál.

Hatósági főnökök betekintése az állomás-szolgálati könyvbe. L. Állomásszolgálati könyv betekintése.

Hatósági jelek, gazdasági célra szolgálók, jogosulatlan rongálása, megsemmisítése, elvitele vagy más helyre áttétele, a mennyiben az okozott kár hatvan koronát meg nem halad: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hatósági jelvény jogtalan viselese: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 66 §.) *Közigazg. hatóság.*

Hatósági közegek: 1. a közigazgatási, birói, katonai, törvényhatósági és községi hatóságok tagjai, valamint a hatósági küldöttségi, választmányi bizottsági tagok akkor, ha a törvény vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában járnak el; 2. a nyilvánosan felállított katonai vagy polgári örök; 3. a közforgalomban levő vaspályák és az állami távirdák felügyelő- és kezelőszemélyzete; 4. a rendőrségi és csendőrségi személyzet, az erdő-, folyam- és gátörök és vadászati felügyelők. (Btk. 166. §.); 5. az állami és törvényhatósági utmesterek (utbiztosok) és utkaparók. (1890. I. t. cz. 149. §.); 6. azok, a kik az állam közigazgatási vagy igazságszolgáltatási vagy valamely törvényhatóság vagy község hatósági teendőinek teljesítésére hivataluknál, szolgálatuknál vagy külön megbízatásuknál fogva kötelezvék, ugyszintén azok is, a kik az állam, törvényhatóság vagy a község által közvetlenül kezelt alapítványoknál, kórházaknál, tébolydáknál, mint felügyelők, orvosok, hiva-

talnokok vagy szolgák vannak alkalmazva; 7., a kir. közjegyzők. (Btk. 461. §).

Hatósági közegek elleni izgatás vétsége. L. Alkotmányelleni izgatás vétsége.

Hatósági közeg sértő kifejezéssel illetése. Hivatalos eljárásában vagy beadványban: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 46. §.) *Kir. járásbiróság.* Azon cselekmény, hogy valaki hatósági közegnek más által sértő kifejezést üzen, nem képezi ezen kihágást. (2826. 96. bm. r).

Hatóságok elleni izgatás vétsége. L. Alkotmány elleni izgatás vétsége.

Hatóságok és örsök közötti érintkezési forma. L. Érintkezési forma.

Hatóságokkal való egyetértés fenntartása. L. Egyetértés fenntartása a hatóságok és lakossággal.

Hatóságok, melyek a csendőrség segédletét közvetlenül igénybe vehetik. L. Csendőrség segédletét közvetlenül igénybe vehetik.

Hatóságok minő szolgálatra vehetik igénybe a csendőrséget. L. Csendőrt minő szolgálatra lehet igénybe venni.

Hatóságok tiszteletének és bizalmának mikénti biztosítása. L. Erkölciség fejlesztése.

Hatóságot képeznek, a közigazgatási, birói és katonai hatóságok. (Btk. 164. §.)

Hatóság szándékos félrevezetése valótlan vész-hir vagy zavargás bejelentése által: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 40. §.) *Kir. járásbiróság.*

Házalási engedély láttamoztatása. A házaló köteles engedélyét minden községben a szolgabirói hivatal, a hol ilyen nincsen, a községi előljárással láttamoztatni. (Hsz. 8. §.)

Házalási kedvezmények. Némely vidék lakosai különös házalási kedvezményben részesülnek, és pedig: 1. Alsó-Ausztria eddigi waidhofeni járásának lakosai, az azon járásban készített czérnák- és szalagokra nézve, valamint Karlstein és környékének lakosai a faórákra nézve; 2. a csehországi

hegyvidéki lakosok az ottan készített csipkék és himzett árukra nézve; 3. a pusterthali lakosok Tirolban, nevezetesen Deffereggén helységbeliek a szőnyegekre nézve; 4. a tót drótosok és az árva-, turócz-, zólyom- és nyitramegyei, veszterniczvölgyi gyolcskereskedők, a szt.-györgyi, szt. miklósi és szt.-péteri len- és pamutárukkal kereskedők; 5. a gottschei, pöllanti, reifnitz-i lakosok Krajnában az osztrigával, faolajjal, szentjános-kenyérrel, citrommal, török szilvával, dragai borral, fügével, granátalmával, calamarival, káprival, gesztenyével, babérlevéllel, mandulával, magaranttal, kagylóval, narancscsal, rizsszel, szardellával, teknősbékával, szőlővel, mazsolával stb. efféle tárgyakkal való kereskedésre nézve. (Hsz. 12. §.)

Házalás kocsival. Az oly árumennyiséggel való házalás, melynek továbbvitelére szekérfogat vagy teherhordó-állat kívántatik, tilos. (Hsz. 16. §.) Ennek megszegése kihágás. (Hsz. 19. §.) *Közigazg. hatóság.*

Házalás külföldiek által kihágást képez. (Hsz. 19. §.) *Közigazg. hatóság.*

Házalni tilos a következő árukkal: 1. anyag- és fűszerárúk, lepárolt olajok; 2. italul szolgáló mindennemű folyadék; 3. cukor, cukorneműek, csokoládé, mézeskalács és mindenféle csemege; 4. kenőcsök, tapaszok és általában emberek és állatok számára való mindenféle egynevű és vegyített gyógyszer; 5. mérgek; 6. higany és dárdany; 7. higany-, dárdany- és ólomkészítmények; 8. robbanó anyagok és szerek; 9. ásványsavak; 10. drágakövek, arany- és ezüst-tárgyak, új, régi, törött, földolgozott vagy fel nem dolgozott, vert vagy veretlen állapotban, érczekben vagy kiolvasztva, bármindenfajta fémből való váltópénzek; 11. egyházi ékszerek és díszítmények; 12. katonai ruhadarabok és mindennemű fegyverek; 13. sorsjegyek, ígérvények és részletiek; 14. irodalmi és művészeti művek, úgymint: könyvek, nyomtatványok, képek, szobrok, mellszobrok; 15. államegyedárusági tárgyak. (Hsz.

12. §.) E tilalmak megszegése kihágás. (Hsz. 19. §.)
Közigazg. hatóság.

Házaló-könyv. A házaló-könyv 42 lapoldalt tartalmazó magyar és német szöveggel ellátott, kemény fedelű, 19 cm. magas és 12.5 cm széles könyvecske, melyet az alispáni hivatal állít ki. Az első oldal tartalma következő:

No.-----sz.

Házaló-könyv

Für -----részére.

Vezeték- és keresztnév }
Tauf- und Zuname }

Hazája és születéshelye }
Vaterland und Geburtsort }

Állandó lakása és illetőségi helye }
Wohnort u. Zuständigkeits-Gemeinde }

Születési év }
Geburtsjahr }

Családi állapot }
Stand }

Vallása }
Religion }

Sajátkezű aláírás }
Eigene Unterschrift }

*) Ezen házaló-könyv utlevél, s illetőleg igazolási jegy helyét nem pótolja.

A 2. oldal a házaló személyleírását, a 3. oldal a házaló-könyv érvényességi idejét, az országot, melyre érvénynyel bír és azon városok jegyzékét, melyekben a házalás tiltva van; a 4. oldal a házalást képező árukat, az 5. oldal a házaló segéd nevét és származványát, a 6. oldal ugyanannak személyleírását tartalmazza. A 7—35. oldal láttamozásra szánt üres lapok, a 36—41. oldal a házalási szabályok kivonatát foglalja magában, míg a 42-ik oldalon a kiállítási záradék és a kiállító hatóság pecsétje és aláírása foglal helyet.

Házaló-kereskedés tárgyát képező áruk. Házaló-kereskedés tárgyát csak oly áruk képezhetik, melyek a közös vámterületről származnak és bélyeggel, valamint a szerzést igazoló kimutatásokkal vannak ellátva. (Hsz. 12. §.)

Házasságtörés, ha a miatt a házasság felbontása vagy az elválás jogerejű ítélet által kimondatott, vétséget képez. (Btk. 246. §) *Kir. járásbiróság.*

Ház- és személymotozás foganatosisítása. Házmotozás csakis azon esetben foganatositható, ha alapos gyanu forog fenn az iránt, hogy azokban bűntény vagy vétség elkövetésében gyanus egyén van elrejtőzve, vagy hogy azokban oly tárgyak vannak, melyeknek kézrekerítése vagy megtekintése a vizsgálat folyamára és biztonságára jelentőséggel birhatna. Kivételnek csak oly személyekre nézve van helye, kik rendőri felügyelet alá vannak helyezve: ezeknél ház- vagy személymotozás a rendőri felügyelet érdekében bármikor eszközölhető. A megmotozás előtt az illető kikérdezendő és a motozás csak annyiban hajtatik végre, a mennyiben a kikérdezés a kutatott tárgynak önkéntes kiszolgáltatását, vagy pedig a megmotozást előidéző indokok elenyésztét nem eredményezi. Motozás rendszerint csakis felhívás vagy birói végzés folytán eszközölhető. Ezen felhívás vagy végzés az érdekeltnek, a motozás megkezdése előtt felmutatandó, a mennyiben pedig ez azonnal nem volna

eszközölhető, akkor az érdekeltek a motozás indokairól a községi előjárók vagy a motozásnál jelen volt községi bizottsági tagok által utólagosan értesítendőek. Ház- és személymotozások mindenkor minden felesleges feltűnés és az érdekeltnek nem okvetlenül szükséges megterhelése vagy háborgatása mellőzésével, hirnevük és a nyomozás tárgyával nem szorosan kapcsolatos magán-titkok lehetséges megkimélése, valamint az illem és tisztesség megóvása mellett eszközlendők. A megmotozandó helyiségek tulajdonosa, illetőleg birlalója ezen működésnél való jelenlétre felszólítandó; ha ő akadályozva vagy távol lenne, vagy egyáltalában erre hajlandó nem lenne, akkor ezen felszólítás a család valamely nagykorú tagjához, vagy ilyennek hiányában valamely laktárshoz vagy szomszédhoz intézendő. (Szlgu. 43—47. §.)

Ház- és személymotozás foganatosítása előzetes kikérdezés nélkül. Rosz hirben álló személyeknél és azon esetben, ha a késedelem veszélylyel jár, vagy ha a motozás a közönség számára nyílt helyiségben eszközendő, az előzetes kikérdezés mellőzhető. (Szlgu. 44. §.)

Ház- és személymotozásnál elvitt tárgyak elismerése. Az érdekelt kívánságára azon tárgyakról, melyeket a csendőr ház- vagy személymotozásnál magával elvisz, elismervény adandó. (Szlgu. 46. §.)

Házi állatok behozatala külföldről. Házi állatok behozatala vagy átvitelénél a marhaleveleken igazolva kell lennie annak, hogy az állatok olyan helyről jönnek és olyan vidéken hajtattak át, hol 30 kilométernyi kerületben ezen állatokra veszélyes, ragadós betegség nem létezik. (Árt. 6. §.)

Házi jog megsértésének vétsége. Azon közhivatalnok, a ki hivatalos hatalmával visszaélve, törvényellenesen valakinek lakásába, üzlethelyiségébe, az azokhoz tartozó vagy azokkal összeköttetésben levő helyiségbe vagy kerített helyre, a lakónak

vagy a lakással rendelkezőnek akarata ellen behatol, vagy abban benn marad, a házi jog megsértésének vétségét követi el. (Btk. 199. §) *Kir. törvényszék.*

Házmotozás fegyveradójövedéki kihágás esetében nem eszközölhető. (30683 bm. r.)

Házmotozási jog. L. Bünesetek nyomozása.

Házmotozás katonai épületben. Ha katonai vagy katonaság (hadtengerészet, honvédség) által megszállott épületben eszközölné a házmotozás, akkor ez a laktanya-parancsnoknak bejelentendő és a motozás egy kirendelt katonai közeg jelenlétében történjék. (Szlgu. 45. §.)

Házmotozás önálló fogatosítása. A házmotozás, a bünyfenyítő-eljárás érdekében és ha a késedelem veszélylyel jár, a közbiztonsági közegek által saját hatáskörükben is eszközölhető: ha valaki ellen elővezetési vagy elfogatási rendelet adatott ki, vagy ha valaki bünytetendő tett elkövetésén éretik, vagy ha bünytetendő cselekmény gyanujával terheltek, hatósági nyomozás alatt áll vagy az ellene kibocsátott nyilvános idézés szövegében bünytethető cselekmény elkövetésében gyanusnak van jelezve, vagy oly tárgyak birtokában találattik, melyek bünyrészsességéről tesznek tanuságot. A házmotozást önállóan teljesítő csendőr egy község-előljárósági közeget hí magával és különösen rossz hirben álló személyek lakásába léptekor, ugy a saját személyére, valamint a szolgálattal cselekvény végrehajtására nézve megkivántató elővigyázattal jár el (Szlgu. 46—47. §.)

Házörző ebek tartása a laktanyában. L. Állatok tartása a laktanyában.

Hegyörnek ki eskethető fel. L. Mezőőr.

Hegyörök alkalmazása. Hegyöröket minden hegy-község köteles megfelelő számban alkalmazni. (Mgt. 74. §.)

Hegyörök szolgálattal jelvénye. L. Mezőörök.

Helyes irányzás. L. Célzás gyakorlása.

Helyi és személyi ismerete az őrsparancsnoknak.
L. Őrsparancsnok helyi és személyi ismeretei.

Helyi ismeret. Helyi és személyismeretre a csendőrnek a legkiterjedtebb mérvben van szüksége, hogy felelősségterhes és sokoldalú szolgálatának teljes mérvben megfelelhessen, ezeket tehát okvetlenül meg kell szereznie. Ebből kifolyólag minden csendőrnek örskörletét akként kell ismernie, hogy éjjel-nappal, de a legsötétebb időben is, a legrövidebb vonalon képes legyen odajutni, a hová rendeltetett vagy szükségesnek látja. Ezért erdőt, szőlőt, mocsarat, nádaszt, folyót, hegyet, völgyet, barlangokat, rejthelyeket, utakat, ösvényeket, álutakat és csempészutakat alaposan ismerni és ezeken magát teljesen tájékoznia kell. (Á. sz. h. VII/22.)

Helyi ismeret oktatása. L. Oktatása a helyi ismeretnek.

Helyi járőrök ellenőrzése. L. Járőrök ellenőrzése.

Helyi járőr-szolgálat segély- vagy felszólított szolgálat alkalmával. L. Segély-szolgálat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Helyi rendészeti teendők segély- vagy felszólított szolgálat alkalmával. L. Segélyszolgálat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Helyiség foglyok éjjeli megőrzésére. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Hentes-iparnál vasárnap is végezhető: az elkészítés, elárusítás és szállítás déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Hernyók irtása. Hernyóktól, illetve hernyófészkektől minden birtokos köteles, a fák rügyeinek fakadása előtt, legkésőbbben azonban márczius hó végéig, a belsőségekben, majorokban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben levő fáit és bokrait megtisztítani és az összegyűjtött hernyókat, hernyófészkeket és hernyótojásokat elégetni. (Mgt. 55. §.)

Heti vásárokon vasárnap is eszközölhető: az elárusítás és szállítás délelőtt 10 óráig. (14837/92. km. r.)

Heveder — alsó — hossza. Az alsó hevedernek oly hosszúnak kell lennie, hogy csatjai a nyereg-talp alól kiálló pokróczra jussanak, a ló testét azonban sohasem érintsék. Az alsó heveder szerfölötti meghúzása igen ártalmas és gyakran heveder- sőt nyeregnyomást is idéz elő. (Kh. 26. p.)

Heveder — felső — meghúzása. A felső hevedert sohasem szabad az alsó hevedernél jobban, vagy épen akként meghuzni, hogy az utóbbi ránczokat kapjon, mert ez mindenesetre nyereg- vagy heveder-nyomást okozna. (Kh. 27. p.)

Heveder-nyomás gyógykezelése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Heveder-nyomás keletkezése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Hiányos írásbeli dolgozatokkal való eljárás. L. Írásbeli dolgozatokkal, hiányosokkal, való eljárás.

Hidak biztonsága ellen elkövetett vétség. Hidnak, a fentartásra jogosított vagy kötelezett által, az életbiztonságra veszélyes állapotban tartása, vagy a hatóság által az életbiztonság és közlekedésre nézve kiadott intézkedések nem teljesítése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hidak, építés alatt állók, jelzése. Hidakon, melyek építés vagy javítás alatt állanak, az építési vállalat jeleket tartozik alkalmazni az utazó közönség figyelmeztetésére. (Kvt. 107. §.)

Hidakon való közlekedés. Három méternél nagyobb nyílású hidakon — kivéve a bolthajtásos hidakat — és minden javítás alatt álló hidon, a sebes hajtás tilos. Hidakon más járműnek előre-hajtani nem szabad. (Kvt. 107. §.)

Hidegben elalvás ellen minden erőből küzdeni kell; az éberség és test melegsége gyors mozgás által tartandó fenn. (Eá.)

Hidegben leülni tilos. (Eá.)

Hidegben szeszes italok élvezésétől óvakodni kell,

mivel ezek lankadtságot és álmoságot okoznak, mi könnyen megfagyást idézhet elő. (Eá.)

Hidegből melegbe való gyors átmenet káros következményekkel járhat, miért nem szabad hidegből jövet mindjárt a forró kályhához állani, hanem a dermedt tagok előbb mozgás és dörzsölés által felmelegítendőek. (Eá.)

Hideg időben való táplálkozás. Hidegben bő táplálkozás és bor vagy sör mérsékelt élvezete ajánlható. (Eá.)

Hideg víz ivása nagy hőségben csak pihenés után van megengedve, akkor is lehetőleg borral vegyítve. (Eá.)

Higgadt megfontolása minden esemény fő- és mellékkörülményeinek. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Himlőoltás. Himlő elleni újraoltás eszközendő minden olyan állomáshelyen, a hol a himlőjárvány fenyeget vagy fellép, mindazon legénységi személyeken, a kiknél kétségkívül meg nem állapítható, hogy utolsó sikeres beoltásuk óta öt év még nem telt el, vagy hogy ez időszak alatt himlőt állottak ki. Az oltás ugy eszközendő, hogy ez által a közbiztonsági szolgálat hátrányt ne szenvedjen, a régebben szolgáló csendőrök újraoltása tehát nem egyszerre, hanem egymásután eszközendő. A legénység az oltás előtt karjait tisztára mossá s tiszta inget öltön. (62241/IV. 1887. bm. r.) Mindazon csendőrök, a kiken beoltási vagy himlőhelyek nem állapíthatók meg, beoltandók, illetve újraoltandók. Az oltás rendszerint akkor foganasítandó, mikor a törvényhatóságok területén levő oltóköörök orvosai az oltási eljárást az illető járásban végzik. Az örsparancsnok köteles, midőn ezen oltási eljárásról értesül, a beoltandó és újraoltandó csendőrökkel és próba-csendőrökkel az oltó-bizottság előtt megjelenni és azokat beoltatni, illetve újraoltatni. — A beoltott legénység kiméletes foglalkoztatását a szerint kell megszabni, a mint és a meddig az az

orvosi javaslat alapján szükséges. Az első ízben beoltottak, ha az oltás eredménye határozottan meg nem állapítható, újra beoltandók. Az oltások megtörténte és eredménye a szárnyparancsnoksághoz szolgálati úton bejelentendő. (Gku. 17. §).

Hipnotizálás orvosi gyakorlatra nem jogosított egyéneknek tilos. A nagykoru egyén saját, a kiskoru vagy gondnokság alatt álló egyén szülei, gyámja vagy gondnoka beleegyezése nélkül nem hipnotizálható. Az ez ellen vétők kihágást követnek el. (103816/94. bm. r). *Közigazg. hatóság.*

Hirdetés, tiltott tartalmunak, nyilvános kikiáltása vagy közzététele, kihágást képez. (Kbt. 48. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hirdetmények kifüggesztése kompokon és hajókon. A rendőri intézkedéseket tartalmazó és a törvényhatóság első tisztviselője által aláírt hivatalos hirdetmények a kompon, illetve a hajóhidon és mindkét parton könnyen látható helyen kifüggesztendők. (Kvt. 108. §.)

Hirdetmények megrongálása. Hirdetmények, melyek a hatóságok által nyilvánosan közzététettek, szándékos megrongálása, olvashatatlanná tétele, vagy leszakítása, kihágást képez. (Kbt. 47. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hírlapokban való közreműködés. L. Sajtóban való közreműködés.

Hírlapok elárusítása és széthordása vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r).

Hitelben való bevásárlás a közigazdálkodás részére rendszerint kerülendő. Ha azonban, nagyban való bevásárlás céljából, hitel igénybe vétele célszerűnek mutatkozik, arra, indokolt jelentésben, a szakaszparancsnokság engedélye kikérendő. (Gku. 78/2).

Hitelezési ügylet biztosításának tiltott módja. A ki kiskoruaktól, vagy olyan személyektől, a kikre nézve a becsületszóval megerősített fizetési ígéret meg nem tartása állásuk elvesztését vonhatja maga

után, uzsorát nem képező valamely hitelügyletből eredő kötelezettség teljesítését a becsület zálogával, becsületszóval, esküvel vagy hasonló kifejezésekkel ígérteti meg magának és ezen ígéretet az adós ellen bármely uton felhasználja: kihágást követ el. Eljárás sértett fél indítványára. (1883. XXV. t.-cz. 17. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hitel, korcsmai. L. Korcsmai hitel

Hitszegésre való csábítás kísérletének feljelentéseért járó jutalomdíj. L. Jutalomdíj hitszegésre való elcsábításra tett kísérlet feljelentéseért.

Hivatali hatalommal való visszaélés büntette. Azon közhivatalnok, a ki a fegyveres erőt jogos indok nélkül alkalmazza, vagy beavatkozásra felhívja (Btk. 472. §.); ha a bíró vagy vizsgálóbíró olyan személyt, kinek ártatlansága előtte tudva van, bűnvádi vizsgálat alá helyez (Btk. 476. §.); azon közhivatalnok, a ki azon célból, hogy a vádlottól, tanutól, szakértőtől, vallomást vagy nyilatkozatot csikarjon ki, ezek valamelyike ellen, bármily törvényellenes kényszereszközt alkalmaz vagy alkalmaztat (Btk. 477. §.); azon közhivatalnok, a ki hivatali hatalmával visszaélve, azon célból, hogy valakit a törvényes büntetés elől elvonjon, a büntető eljárás körül hivatali kötelességének teljesítését elmulasztja, vagy a büntető eljárás eredményének meggyújtására célzó cselekményt vagy intézkedést tesz, továbbá azon közhivatalnok, a ki ugyanilyen célból azon kötelességét, hogy a jogérvényes ítéletet végrehajtsa, nem teljesíti (Btk. 478. §.); hivatali kötelességének megtagadása, ha annak teljesítése két vagy több közhivatalnok összebeszélésének következtében tagadtatott meg (Btk. 481. §.) — a hivatali hatalommal való visszaélés büntettét képezi. *Kir. törvényszék.*

Hivatali hatalommal való visszaélés vétsége. Azon közhivatalnok, a ki hivatala gyakorlatában valakit tetteleg bántalmaz, vagy bántalmaztat, a mennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik

(Btk. 473. §.); a ki hivatali hatalmával visszaél a végett, hogy valakit jogtalanul valaminek eltürésére vagy elhagyására kényszerítsen (Btk. 475. §.); a ki hivatali állásában tudomására jött hivatalos tárgyalást, meghagyást, tudósítást vagy pedig hivatalos minőségben kezéhez jött iratot, tudva, hogy tartalmuk hivatali titkot képez, akár az állam. akár magánosok ártalmára, másokkal közöl vagy közzé tesz (Btk. 479. §.); azon közhivatalnok, a ki hivatali kötelességének teljesítését megtagadja (Btk. 480. §) — a hivatalos hatalommal való visszaélés vétségét követi el. *Kir. törvényszék.*

Hivatali sikkasztás büntette. Azon közhivatalnok, a ki a hivatalánál fogva kezeihez letett, vagy kezelésére, illetőleg őrizetére bízott pénzt, vagy pénzértékkel biró más tárgyat elsikkasztja — a hivatali sikkasztás büntettét követi el. (Btk. 462. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatali sikkasztás vétsége. Ha a hivatali sikkasztás elkövetője a felfedezés megghiusítása vagy megnehezítése céljából, a bevételek bejegyzésére vagy ellenőrzésére szolgáló könyvbe, számlába vagy jegyzőkönyvbe hamis tételt nem jegyzett be, vagy a bejegyzett tételt nem hamisította meg, valamely kezelési könyvet, számlát, jegyzőkönyvet vagy a sikkasztásra vonatkozó más okiratot vagy iratot meg nem semmisített vagy használhatatlanná nem tett és általában, ha a sikkasztással összefüggőleg más büntettet vagy vétséget nem követett el, a mennyiben az elsikkasztott tárgy értéke a sikkasztónak óvadékpénzéből fedezhető volt — a cselekmény vétséget képez. (Btk. 464. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatali visszaélés vétsége. Azon közhivatalnok, a ki azon célból, hogy valakinek jogtalanul hasznót vagy kárt vagy más sérelmet okozzon, hivatali eljárásában vagy intézkedésében kötelességét megszegi, a hivatali visszaélés vétségét követi el. Kísérlet büntetendő. (Btk. 471. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatalos vadászatban való részvétel vadászjegy nélkül. L. Vadászati adómentesség.

Hivatalos vadászaton lőhető vadak. Ragadozó vadakon kívül más vadat lőni nem szabad. (Vsz. 22. §.)

Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés. Minden közszolglátban alkalmazott egyén, a ki a rábizott hatalommal vagy szolgálati állással valakinek kárára bármiképen visszaél, a visszaélés által büntettet követ el, akár önhaszonlesés, akár egyéb szenvedély vagy mellékcélzat által csábította magát arra. (Katbt. 280. §.) Ezt követi el különösen minden közszolglátban alkalmazott egyén, a ki: 1. magát hivatalos vagy szolgálati kötelességének törvényszerű teljesítésétől eltántoríttatja; 2. hivatalos vagy szolgálati ügyekben valótlanúságról tanuskodik, hivatalos kiadványokban, szolgálati beadványokban valótlan tényeket ad elő; 3. hivatalos vagy szolgálati titkot veszélyes módon közöl, szolgálati felügyeletére bizott oklevelet elsikkaszt, megsemmisít vagy valakivel kötelességellenesen közöl. Büntetés: 1—5, sőt 10 évig is terjedhető súlyos börtön. (Katbt. 380—382. §.) Az oly közszolglátban alkalmazott egyén, a ki az igazságszolgláltatásnál szolgálatát ugyan kötelességszerűen gyakorolja, de annak gyakorlása végett közvetlenül vagy közvetve ajándékot fogad el, vagy abból hasznot egyébként szerez vagy ígértet, valamint, a ki magát azáltal általában hivatalos vagy szolgálati ügyei ellátásánál részrehajlásra csábíttatja: 6 hótól egy évig terjedő börtönnel büntetendő. (Katbt. 383. §.) „Kár“ alatt a hivatali vagy szolgálati hatalommal való visszaélés esetén nem csupán vagyonbeli hátrány, hanem általában minden jogsérelem értendő. Azon csendőrök, kik szolgálati eljárásuk közben gyanus egyéneket vallomásra bírás végett bántalmaznak, szintén e határozványok szerint büntetendők. (L. Pap Kálmán: „A katonai büntető és fegyelmi fenytőjog kézikönyve“ 73. l.)

Hizott sertések vásárlása. L. Sertéstartás.

Holttest bonczolására, eltemetésére, a temetés helyére, a holttest kiadására, vagy annak más helyre vagy más községbe való szállítására fennálló szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 123. §.) *Közigazg. hatóság.*

Honvédelmi államtitkár laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Honvédelmi minister laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Honvéd hadapród-iskolák. L. Katonai nevelő intézetek.

Honvédtisztek elhelyezése a laktanyában. L. Tisztek, közös hadseregebeliek, elhelyezése a laktanyában.

Hozzá tartozó: a fel- és lemenő ágbeli rokonok és sógorok, a testvérek, unokatestvérek és ezeknél még közelebbi rokonok, az örökbefogadó és tápszülők, az örökbefogadott és tápgyermekek, a házastársak és jegyesek, testvérek házastársai és házastársak testvérei. (Btk. 78. §.)

Hulla találása esetén követendő eljárás. Ha a csendőr hullát talál, a legközelebbi környéket és a helyi viszonyokat is tüzetesen szemügyre venni és észleleteit pontosan feljegyezni tartozik; továbbá feljegyzi, hogy a hulla mily helyzetben találtatott és ha ruházat van rajta, az egyes öltönydarabok és egyéb tárgyak is pontosan számba veendőek és feljegyzendőek; ha valaki a hulla közelében talál-tatik, tőle - a mennyiben ő gyanusnak lenni nem lát-szik — az eset és körülményeire nézve lehetőleg pontos adatok szerzendők; s egyáltalában mit sem szabad elmulasztani, a mi a halál nemére vagy okára nézve a hatóságnak bármilyen felvilágosítást nyújthatna. Ha a körülményekből bizton megállapítható, hogy a halál véletlen eset vagy öngyilkosság folytán történt, a csendőr a közigazgatási hatóságnak az eset felől jelentést tesz; ha azonban valószínű, hogy a halál valamely büntethető tett által idéztetett elő, az eset felől a csendőr a bíróságot haladéktalanul értesíti és a hullának egyelőre

való biztos megőrzése végett szükséges intézkedéseket megteszi s egyuttal a tettes erélyes nyomozását is eszközli. (Szlgu. 82.)

Husnak magasabb árban, csekélyebb sulyban vagy rosszabb minőségben való eladása, mint azt az iparhatóság megállapította: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 138. §.) *Közigazg. hatóság.*

Husneműek árának ki nem függesztése, ha azt az iparhatóság elrendelte, tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 137. §.) *Közigazg. hatóság.*

Husvizsgálat. Az egészséges marhahus élénk vörös színű, tapintva kemény és ruganyos, az ujj alig nedvesedik meg tőle, de sajátos, nem kellemetlen szaggal bír. A régi vagy beteg állattól eredő hus halvány vagy sötétvörös, kellemetlen, dohos szagú és e szag a megmelegített késre is ráragad; tapintata nyirkos, petyhüdt és vizenyős. (Eá.)

Hütlén kezelés büntette. Ha a hütlén kezelés (l. hütlén kezelés vétsége) azon czélból követtetik el, hogy a tettes magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen. (Btk. 163. §.) *Kir. törvényszék.*

Hütlén kezelés vétsége. A ki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével van megbizva és ezen minőségben annak, kinek érdekeit előmozdítani kötelessége, tudva és akarva, vagyoni kárt okoz: a hütlén kezelés vétségét követi el. (Btk. 361. §.) *Kir. törvényszék.*

Hütlén kezelés vétségeért a bünvádi eljárás csak akkor indítható meg hivatalból, ha azt gyám-, gondnok-, zár-, tömeg- vagy alapítványi gondnok, végrendeleti végrehajtó, valamely részvénytársulat vagy szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelőbizottságának tagja, vagy általában olyan személy, ki idegen vagyon kezelésével hatóságilag meg van bízva, vagy arra hatóságilag fel van hatalmazva, hivatása, illetőleg megbízása körében követi el. (Btk. 382. §.)

Hütlenség büntette. Hütlenség büntettét követi

el: 1. a ki valamely külhatalom kormányával szövethet, vagy azzal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe bocsátkozik a végből, hogy azt a magyar állam vagy az osztrák-magyar monarchia elleni ellenséges cselekményre bírja, valamint az, a ki valamely külhatalmat az osztrák-magyar monarchia ellen háborúra indítani törekszik (Btk. 142. §.); 2. a ki a hadüzenet megtörténte vagy a háboru kiütése után az ellenség katonai szolgálataiba lép (Btk. 143. §.); 3. a ki valamely várat, várost, erődöt, megerősített helyet, partot, szorost vagy katonai állomást, fegyver-, szer- vagy élelmi tárt, hajót vagy az osztrák-magyar haderőhöz tartozó tisztet vagy katonát az ellenség hatalmába juttat vagy e célra az ellenséggel egyetért; 4. a ki valamely hadi művelet, tábor, vár vagy erőd tervét az ellenséggel közli; 5. a ki az ellenségnek a magyar állam vagy az osztrák-magyar monarchia területére jutását, vagy azon való előhaladását elősegíti; 6. a ki az ellenséget pénzzel, továbbá fegyveres erejének, hadi szereinek, vagy hadserege élelmi eszközeinek szaporítása, vagy azok beszerzésének könnyítése által segíti; 7. a ki az osztrák-magyar monarchia fegyveres erejéhez tartozó személyek hűségének megingatása által az ellenségnek segítségére van; 8. a ki az osztrák-magyar monarchia haderejének fegyver-, szer- vagy élelmi tártát vagy pedig az osztrák-magyar fegyveres erő kárára, vagy az ellenség előnyére valamely hidat, töltést, gátat, vaspályát, utat felgyújt, felszakít, megrongál vagy egyébként használhatatlanná tesz; 9. a ki az osztrák-magyar haderő állásáról, állapotáról vagy mozdulatáról az ellenséget értesíti, az ellenség kémjét vagy kémsejmlére kiküldött katonáját elrejt, vagy annak célja kivitelére vagy menekülésére segélyt vagy tanácsot ad; 10. a ki a fentiekben meghatározott valamely cselekményt az osztrák-magyar monarchia szövetségeseinek területére nézve, vagy ennek

haderejével közösen működő ellen követi el (Btk. 144. §); 11. a kinek hivatalánál vagy különös megbízatásánál fogva, vagy erőszak, lopás, sikasztás vagy csel által (Btk. 147. §.) a magyar államnak vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának biztonságát vagy más fontos érdekeit illető titkos okirat, adat vagy tudósítás birtokába, illetőleg tudomására jutván, azt közvetlenül vagy közvetve az ellenséggel közli. (Btk. 146. §). *A budapesti, illetőleg maros-vásárhelyi törvényszék.*

Hüvelyes vetemények termelése. L. Kertek művelése.

I

Idegenek távoltartása a csendőr-járőrtől. Járőrködés alkalmával, különösen ismeretleneket, a járőr magához közel ne bocsásson, mivel könnyen megrohanhatnák. A járőr általában minden perczben, különösen éjjel, megtámadtatásra, de támadásra is mindenkor készen legyen. (Á. sz. h. VII/17.)

Idegen nemzeti jelvények használata. A ki idegen nemzeti színeket, czimert vagy zászlót bármily alkalommal és bármily ürügy alatt nyilvánosan használ: kihágást követ el. (62693/85. bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Idegen örsbeli csendőrök által az étkezésért fizetendő hányad. L. Járőrök étkezése az örsön.

Idegen örsbeli csendőrök élelmezéssel való ellátása. L. Járőrök étkezése az örsön.

Idegen szakasz területén nyomozó járőr jelentése. Ha járőrök idegen szakaszok területén nyomoznak vagy üldöznek, esetleg egyébként szolgálatilag fellépnek, a járőrvezetők az illető szakaszparancsnoknak szolgálati jeggyel rövid jelentést tenni tartoznak. Pl. „Lopott lovak után N. felé nyomozunk.“ (Á. sz. h. VII/36.)

Idegen személyek az őrsök közigazdálkodásában rendszerint nem vehetnek részt. (Á. sz. h. XV/7.)

Idegen területre való jogosulatlan menetel, azon jogtalan átjárás és onnét felhívásra el nem távozás; továbbá tilalmi jelzéssel ellátott idegen területre jogosulatlan menetel, azon való jogtalan átjárás, amennyiben a cselekmény más vagyonának meg rongálását nem képezi: mezőrendőrségi kihágás. Eljárás károsult fél indítványára. (Mgt. 95. §.)
Közigazg. hatóság.

Idegen vadász-jegy használata. L. Vadász-jegy, idegen, használata.

Ideiglenesen nyugdíjazott csendőr-legénység nősülése. Ideiglenesen nyugdíjazott csendőr-legénység csak az illetékes csendőr-kerületi parancsnokság engedélye alapján köthet házasságot. (42434/1886. hm. r.)

Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek. Ideiglenes vezényeltetés alkalmával a csendőrnek, ha közétkezésben nem részesülhet, rendes illetékein kívül, étkezési pótlék jár és ha csendőr-laktanyában el nem helyezhető, átvonulási szállásra is van igénye. — A nagy hadgyakorlatokhoz (tábori csendőrök kivételével), árvizveszély vagy járványok esetében történt kirendelések és egyéb összpontosítások alkalmával, midőn a legénységre nagyobb feladatok háramlanak s ennél fogva az élelmezés költségesebb, az étkezési pótlék az esetben is engedélyezhető, ha a legénység rendes közétkezésben részesül. Hasonló alkalmakból az összpontosított legénység étkezési pótléka 50 % -al fel is emelhető. Ha nős egyén állomáshelyéről olyképen vezényeltetik el, hogy nejét vagy anyátlan gyermekeit visszahagyni köteles és ezen vezényeltetés alatt étkezési pótlékot nem élvez, nejének, illetve családjának, az élvezett szálláson kívül, naponta 80 fillérből álló élelmezési járandóságra van igénye. (Illsz. 43/2.)

Ideiglenes igazolvány. Az elsőfoku iparhatóság által állittatik ki iparossegédek részére, illetékes.

ségi helyük megállapításáig. Az ideiglenes igazolvány 4 oldalas ívből áll. Magassága 29 cm., szélessége 23 cm.

Az első oldal tartalma a következő:

----- szám.	
	
Ideiglenes igazolvány	
----- hogy ----- állítólag ----- születési és ----- illetőségü ----- éves ----- vallásu, mai napon alólírt iparhatóságnál munkakönyv kiállítása végett jelentkezett, de miután illetékességi helyét kimutatni képes nem volt, a ----- iparhatóság megkerestetett, hogy nevezett részére illetékességi bizonyítványt állíttasson ki és azt ide haladéktalanul küldje meg. Addig, míg az említett intézkedés eredményre vezetne, fennevezett feljogosittatik, hogy ----- területén munkába léphessen, munkába léptét, valamint abból kilépését ezen iparhatóságnál személyesen bejelenteni tartozván. Kelt ----- 1 ----- n. <div style="text-align: right;">----- mint elsőfoku iparhatóság.</div> Ezen ideiglenes igazolvány tulajdonosának személyleírása :	
Termete -----	Fogai -----
Arcza -----	Haja -----
Szeme -----	Szakála -----
Szemöldöke -----	Különös ismertető jelei -----
Orra -----	-----
Szája -----	Foglalkozása -----
Ipart. végreh. rend. 13. minta. Ezen ideiglenes igazolvány 15 kros bélyeggel ellátandó.	

A 2. és 3. oldal fejrovata:

A munkaadó neve és lakása	A munkába lépés napja	A segéd (gyári munkás) foglalkozása	A munkából kilépés napja	Munka- bér	A munkaadó		Az iparhatóság igazolása a munkaviszony- ban beállott változásról
					által tett bejegy- zés kelte év, hó, nap	saját- kezű aláírása	

Időleges nyugalomba helyezett csendőr-legénység felügyelete. Az őrsparancsnok köteles az őrskörletben tartózkodó időleges nyugállományban levő csendőr-legénységet magatartás és egészségi állapot, illetve ennek megfelelő életmód tekintetében megfigyelés alatt tartani és az ez irányban netalán észlelt lényeges hátrányosságokat a csendőr-kerületi parancsnokságnak bejelenteni. (30888/XVI. 1893. hm. r.)

Időpontja a fegyverhasználatnak. L. Fegyverhasználat időpontja.

Időszaki és egyéb beadványok kiselejtítése az őrsök részéről egy év lejártá után eszközlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Időszakonként felveendő becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodási vagyonról. L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodási vagyonról időszakonként való felvétele.

Igavonó állatoknak külföldről való bebocsátása. Szekerek és kocsik elé fogott állatok, rendes körülmények között, marhalevél nélkül bocsáthatók be az országba. (Árt. 7. §.)

Igazolása az ellenőrzésnek. L. Ellenőrzés igazolása.

Igazolások a szolgálati könyvecskében. L. Szolgálati könyvecskébe való betekintés magánszemélyek által.

Igazoló-jegy. Az igazoló-jegy, mely a szolgabirói hivatal által lesz kiállítva, csak az osztrák-magyar monarchián belül bir érvénnyel, még pedig egy év tartamára és bárkinek igazoló okmányként szolgál.

Kemény papírból készült 15 cm. magas és 10 cm. széles alaku.

Igazolvány a határszéli közlekedésre. A magyar-román határon érvényes és mindkét ország hivatalos nyelvén van kiállítva. Magassága 34 cm., szélessége 20·5 cm. Tartalma a következő:

Igazolvány			Certificat
a határszéli közlekedésre.			pentru comunicarea la marginea frontarici.
Az átkelő A trecatorului	vezeték és keresztnéve és polgári állása vronume, nume de botez și stare civila		
	lakhelye locuintia		
Az átkelés célja Scopul trecerei			
Az átkelő — Alé trecatoriului	születési éve anul al nasterii		
	vallása religiunea		
	termete statura		
	arcza facia		
	szája gura		
	szeme ochii		
	orra nasu		
	haja peru		
	különös ismertető jelei semne deosebite de remnoscare		
Kelt Dat.		----- városmegye alispánja. vicecomitele comitatului.	

Az igazolvány hátlapján magyar és román nyelven a következő szöveg áll:

Jegyzet: Ezen igazolvány alapján fentnevezett az 1888. évi XIV. t.-czikkbe foglalt határegyezmény értelmében, jogositva van a szolgálatában levőkkel és háznépével együtt, fekvőségeinek a határvonal által elválasztott egyik részéről annak másik részére közlekedni, gazdasági eszközeivel, marháival, szerszámaival stb. stb. oda-vissza szabadon járni-kelni, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam fenhatósága alá tartozik; szintugy jogositva van termését, marháit, minden földtermesztvényét, nyers és feldolgozott állapotban, egyik birtok részéről a másikkra akadálytalanul, adó- és illetékmentesen átszállítani. E kedvezmény azonban csak a határvonal által ekkép elválasztott földterületek természetvényeire terjed ki, anélkül, hogy az illető területek után az egyenes adók behajtását kizárná.

A jelen igazolvány a határ-hatóságok kívánataira előmutatandó.

Igazolvány a tűzifa piaci áráról. Minden kikülönített örsön, melynek laktanyájában nős csendőr családja számára férhely van, az örsparancsnok által minden harmadik évben, a kemény tűzifa október hó elején fennálló piaci áráról, igazolvány szerzendő be és ugyanazon hó 15-ére a szárnyparancsnoksághoz beküldendő. Ha az igazolványban feltüntetett és az előző évek faárai között áremelkedés mutatkozik, ez az igazolvány megjegyzés rovatában kellőleg indokolandó. A puhafa ára az igazolványban csak akkor tüntetendő fel, ha az illető állomáson kemény tűzifa nem kapható. (Gku. 32. §.)

Igazolvány az igényjogosultságról. Azon altisztek számára, kik valamely fenttartott szolgai vagy hivatalnoki állás elnyerésére, a kiszolgált altisztek alkalmazásáról szóló törvény értelmében, igényt szereztek, a honvédelmi minster igazolványt állít ki. (1873: II. t.-cz. 7. §.)

Igazolvány elvesztése. Az igényjogosult altiszt, ha igazolványát elveszti, ezt az előljáró parancsnokságnál azonnal bejelenteni tartozik. (13566/IV. hm. r.)

Igazolvány kiadása iránti folyamodvány. Az altisztek igényjogosultságuk elismerése és az igazolvány kiadása iránt szabályszerű hivatalos uton folyamodnak. (13566/IV. hm. r.)

Igazolvány kisorsolt katonai lovak számára. L. Kisorsolt katonai lovak igazolványa.

Igazolvány könyöradománygyűjtéshez. L. Könyöradomány-gyűjtés.

Igazságszeretet. L. Csendőr igazságszeretete.

Igazságszolgáltatási hatalom gyakorlása. A király az igazságszolgáltatási hatalmat független bírák és bíróságok által gyakorolja s az ítéletek a király nevében mondatnak ki. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 83. l.)

Igazságszolgáltatás nemei. Az igazságszolgáltatás fő nemei: a polgári és büntető törvénykezés. (L. dr. Csiky: „A hazai alkotmány és jogismeret alapelvei“ 82. l.)

Igazságügy. Rendezett társadalomban és államban senki sem lehet önmagának bírása; nem döntheti el senki, hogy vitás jogi kérdésekben neki legyen igaza; senkinek sem szabad a szenvedett sérelmet önhatalmulag megtorolni, mert az ilyen szabadság örökös háborúság, egyenetlenkedés és vérontás forrása lenne az emberek között. Hogy ez kikerültessek, az állam maga gyakorolja azt a hatalmat, hogy igazságot szolgáltatson a perlekedő felek közt és megfenytse a jogsértéseket. Ezt nevezzük igazságügynek. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 82. l.)

Igény a szolgálatban tönkrement ruházat értékének megtérítésére. L. Szolgálatban tönkrement ruházat értékének megtérítésére való igény.

Igény a tömegre. L. Tömegre való igény.

Igény a tömegtöbbletre. L. Tömegtöbbletre való igény.

Igény a tömegvagyonra. L. Tömegvagyonra való igény.

Igényjogosultak jelentkezése a posta- és távirda segédtszti tanfolyam hallgatására. L. Posta- és távirda segédtszti tanfolyamhoz való jelentkezés.

Igényjogosultak kinevezése irnoki állásra a bíróság és ügyészséghez. A kinevezés csak három havi próba-szolgálat után történik. (3022/93. im. r.)

Igényjogosultak napi díja a posta- és távirda segédtszti tanfolyam hallgatása idejére. L. Posta- és távirda segédtszti tanfolyamhoz való jelentkezés.

Igényjogosultak részére fentartott állomások :
 1. Minden hivatalsszolgai, alsóbbrendű felvigyázói és hivatalnoki állás az állam-, a közös- és m. kir. miniszteriumoknál, a fumei m. kir. kormányzóságnál, a törvényszékeknél, bírósági és egyéb hivataloknál, fegy- és más olyan intézeteknél, melyek egészben vagy részben államköltségen tartatnak fenn ; 2. ugyanezen állomások a köztörvényhatóságoknál felerészben ; 3. minden a hivatal- és irodaszolgai s az alsóbb rendű felvigyázói és kezelési szolgálat körébe tartozó állomások az állam által javadalmazott vagy biztosított azon vasuti, gőzhajózási és egyéb vállalatoknál, melyek jövőre engedélyeztetni fognak, vagy a melyek már engedélyeztettek és alapszabályaiknál, engedélyokmányaiknál fogva vagy egyébképen, kötelezve vannak a szolgálati állomások betöltésénél kiszolgált altiszteket figyelembe venni. (1873. II. t.-cz. 4. §.) 4. a rendőrségi és pénzügyőrségi állomások (1873. II. t.-cz. 5. §.)

Igényjogosultak részére fentartott állomások a posta-, távirda- és távbeszélőnél. L. Postai állások igényjogosultak számára.

Igényjogosult folyamodványának beadása. Az igényjogosultsággal bíró altisztek alkalmazás iránti folyamadványait az illető hatóságnál, intézetnél

vagy vállalatnál adják be és pedig azok, a kik a katonai kötelékből már kiléptek közvetlenül, a kik még szolgálatban állanak, a megszabott szolgálati uton. (1873. II. t.-cz. 8. §.)

Igényjogosult folyamodványának bélyegmentessége. Az igényjogosultak igazolványai és alkalmaztatásukra vonatkozó folyamodványaik, mellékleteikkel együtt, bélyegmentesek. (1873. II. t.-cz. 18. §.)

Igényjogosult folyamodványának felszerelése. Minden alkalmazást kérő köteles az igényét tanúsító igazolvány előmutatásán kívül, testi alkalmas voltát és a kért állomáshoz megkívántató képességét, valamint azt is kimutatni, hogy a magyar állam területén honpolgári joggal bir. (1873. II. t.-cz. 12. §.)

Igényjogosult folyamodvány mellékleteinek másolatban való beadása. Az igényjogosultak folyamodványaik összes mellékletei hiteles másolatokból is állhatnak, azonban az ilyen igazolványt tartozik az igényjogosult sajátkezű névaláírásával is ellátni. (13566/IV. hm. r.)

Igényjogosult ügyelkei próbaszolgálat céljából történt szabadságolás esetén. L. Igényjogosult próbaszolgálat céljából való szabadságolása.

Igényjogosult később üresedésbe jövő állásra is folyamodhatik, mely esetben az illető folyamodó előjegyeztetik. (1873. II. t.-cz. 9. §.) Az ilyen kérvényről az illető hatóság elismervényt köteles adni, melyre a kért állomásra már előbb előjegyzettek száma is feljegyeztetik. (1873. II. t.-cz. 11. §.)

Igényjogosult panasza valamely állás jogtalan betöltése végett. Minden törvényes igénynyel bíró panaszt tehet, mihelyt valamely, a törvény értelmében fentartott állomás, melyre nézve az igényjogosult altisztek elsőbbséggel birnak, a törvény határozatainak ellenére töltetett be. (1873. II. t.-cz. 15. §.) Ilyen panasz szolgálati uton terjesztendő fel és azon ministeriumhoz intézendő, melynek az illető állomás betöltési jogát gyakorló hatóság (hivatal vagy intézet) alá van rendelve. (13566/IV. hm. r.)

Igényjogosult próbaszolgálat céljából való szabad-ságolása. Az alkalmazást elnyerni óhajtó altisztek, ha ez a betöltendő állomás sajátos természeténél fogva mulhatatlanul szükséges, a szolgálattételre vagy gyakorlatra própaképen is alkalmazhatók, mely célból a folyamodóknak, a szükséghez képest, egész hat hóig terjedhető szabadság s ha a próbaképeni szolgálat vagy gyakorlat idejére fizetés nem járna, az illetmények élvezete is engedélyezhető. Ha igazolványnyal még el nem látott, tetteleg szolgáló altisztek oly szolgálati állomást kívánnak elnyerni, melyhez vizsga letétele szükséges, az illetők kérelme folytán, az erre előkészülés végett, a fentebbi módozat mellett, szintén, de csak tizenkét évi szolgálati idejük utolsó évében bocsáthatók szabadságra. (13566/IV. hm. r. L. Szabadságoltak illetékei.)

Igényjogosultság. Azon altisztek, a kik 12 évig s e közben legalább nyolcz évig mint altisztek tetteleg szolgáltak és magukviséletéről kedvező igazolványnyal vannak ellátva, igényt nyernek akár közszolgálatban, akár pedig az állam által segélyezett vasuti, gőzhajózási és egyéb vállalatoknál leendő alkalmaztatásra. A czimzetes altiszti minőségben töltött szolgálati idő a nyolcz évi altiszti időtartamba beszámíttatik. (1873. II. t.-cz. 1. §.)

Igényjogosultsága a közbiztonsági szolgálatban megsérült altiszteknek. A kik közbiztonsági szolgálatban oly módon sérültek meg, hogy ez által további csendőrségi szolgálatra képtelenek ugyan, de polgári hivataloknál még alkalmazhatók, tekintet nélkül szolgálati idejük tartamára, igénynyel bírnak államszolgálatba való alkalmazásra. (1873. II. t.-cz. 2. §.)

Igényjogosultsági időbe a czimzetes rendfokozat beszámítása. L. Igényjogosultság.

Igényjogosultság megszűnése. Az igényjogosultság megszűnik: 1. ha arról az illető önként lemond; 2. oly elítélés folytán, melylyel a törvény erejénél fogva állami és közhivatalok viselhetésének el-

vesztése jár; 3. az életkor 45. évének betöltésénél oly szolgálati állomásokra nézve, melyek az állampénztárból díjaztatnak; 4. az életkor 37. évének betöltésével minden egyéb, nem az állam által fizetett szolgálati állomásokra nézve. (1873. II. t.-cz. 17. §.)

Igényjogosult tömegátalánya próbaszolgálat céljából való szabadságolása esetében. L. Szabadságoltak illetékei.

Igény szállító-eszközökre. L. Szállító eszközökre való igény.

Igérettől való függővé tétele a szolgálati kötelesség teljesítésének. L. Megvesztegethetlenség.

Iktatmányok kiselejtítése az örsök részéről három év lejártá után eszközlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Iktató jegyzőkönyv. Az iktató jegyzőkönyvbe az örshöz érkező minden ügydarab, jelszó és rövid tartalom szerint, valamint az elintézés módja bevezetendő; az elintézett ügydarabok pedig folyó iktatószámuk sorrendje szerint, százanként csomagolva, megőrzendő. (Szlgu. 107. §.)

Iktató jegyzőkönyvek kiselejtítése az örsök részéről öt év lejártá után eszközlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Illetéke a betegség folytán szabadságoltnak. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetéke a fegyelmileg fenytettnek. L. Fegyelmileg fenytettek illetékei.

Illetéke a fegyelmileg fenytett nők családjának. L. Fegyelmileg fenytettek illetékei.

Illetéke a magán- vagy családi ügyben szabadságoltnak. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetéke a vizsgálati fogságba helyezettek és raboknak. L. Vizsgálati fogságba helyezettek illetékei.

Illetéke az igényjogosultnak próbaszolgálatra való szabadságolása esetén. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetékei a gyengélkedőnek. L. Gyengélkedő illetékei.

Illetékei a vezényelteknek. L. Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek.

Illetékek kifizetése. A zsoldelosztó szerinti illetékek és egyéb járandóságok, ha tiszt nincs jelen, az örsparancsnok által két csendőr jelenlétében fizetendő ki és azok felvétele az igényjogosultak által, a zsoldelosztó illető rovatában, sajátkezű aláírással igazolandó. Ezenkívül a kifizetés megtörténte az örsparancsnok és két csendőr által a zsoldelosztóban igazolandó. (Gku. 11. §.)

Illetékek rabkiséret alkalmával. L. Rabkiséreti illetékek.

Illetékek tanukihallgatás alkalmával. L. Tanukihallgatási illetékek.

Illeték fürdő használata alkalmával. L. Fürdők használata.

Immunitás. L. Mentelmi jog.

Ingyen ellátás elfogadása szolgálat teljesítésért. L. Megvesztegethetlenség.

Intőtáblák felállítása. A gyárak, raktárak, termelőhelyek, gazdasági telepek, vendéglők és korcsmák tulajdonosai, illetve bérlői, tartoznak intőtáblákat felállítani és fentartani, melyekre kiirandó, hogy az uton etetés, megállás és rakodás vagy lerakás tilos; továbbá tartoznak ezen tilalom megtartásáról lehetőleg gondoskodni. (Kvt 135. §.)

Intőtábláknak a laktanyában való kifüggesztése. A csendőrlaktanyában vagy a legénységi szobák ajtóira intőtáblákat kifüggeszteni vagy az ajtókra névjegyeket alkalmazni tilos. Csupán nagyobb laktanyák kapubejárata alatt alkalmazható e felirat: „A koldulás és házalás tilos.” (A. sz. h. XI/4.)

Iparigazolvány. Kereskedelmiutazók igazolványa, melylyel az illető árumintákat vihet, azonban árukat nem. Háromrét hajtott kemény papíron van kiállítva, magyar és német nyelven. Magassága az összehajtott igazolványnak 13 cm., szélessége 10 cm. Az első oldal tartalma a következő:

Ipar-Igazolvány

kereskedelmi utazók számára
Gewerbe-Legitimationskarte für
Handlungsreisende

1 ---- évre.
 Für des Jahr
 1-----.

----- SZ.
 Nr. der Karte.

Érvényes a szerződéses államokban, nevezetesen Európában a következő államokban: Németbirodalom, Luxemburg, Olaszország, Belgium, Dánia, Oroszország, Románia, Szerbia, Svajcz és további rendelkezésig Spanyolországba.

Giltig für die Vertrags-Staaten, namentlich in Europa für das deutsche Reich, Luxemburg, Italien, Belgien, Dänemark, Russland, Rumänien, Serbien, die Schweiz und bis auf weiteres für Spanien.

Tulajdonos :

Inhaber :

 ----- 1 -----

Ipari ircdákban vasárnap is végezhető. L. Irodai munkák végzése vasárnapon.

Iparos cég a valóságnak meg nem felelően való használata. A ki cégén, nyomtatványain vagy hirdetményeiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat használ, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek : kihágást követ el. (Iprt. 157. §.) *Közigazg. hatóság.*

Iparos, kinek műhelyében járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segílyről nem gondoskodik, közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt 99. §.) *Közigazgatási hatóság.*

Iparos munkás illetményeivel való visszaélés. Azon iparos, ki a munkások bérét áruczikkékben szolgáltatja ki, vagy más szabályellenes eljárás által a munkásokat károsítja: kihágást követ el. (Iprt. 157. §.) *Közigazg. hatóság.*

Iparos segédek ideiglenes igazolványa. L. Ideiglenes igazolvány.

Iparos segédek munkakönyve. L. Munkakönyv.

Iparos segéd kellő igazolás nélkül való felfogadása: kihágás (Iprt. 157. §.) *Közigazg. hatóság.*

Iparos strajk. A ki azon összebeszélések és egyezmények létesítése, terjesztése vagy fogantatása céljából, melyekkel az iparosok azt czélozzák, hogy üzletük félbeszakítása vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által, azoknak terhesebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azok bérét leszállítsák, vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekeshnek, hogy közös munkaszünetelés által, a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék s általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki, a munkaadókat vagy munkásokat, illetőleg segédeket szabad akaratuk érvényesítésében fenyegetés vagy tetteges bántalmazás által akadályozza, vagy akadályozni törekszik — kihágást követ el. (Ipart. 164. §.) *Közigazg. hatóság.*

Iráttározás. L. Iktató-jegyzőkönyv.

Irány betartása portyázó szolgálatnál. L. Portyázó szolgálatnál az irány betartása.

Irányelvek az oktatás vezetésénél. L. Oktatás vezetésénél követendő irányelvek.

Irány titokban tartása a portyázásnál. L. Portyázási irány titokban tartása.

Irásbeli bizonyítványok kiállítása csendőrök által. L. Bizonyítványok kiállítása.

Írásbeli dolgozatokkal — hiányosokkal — való eljárás. Oly dolgozatok, a melyek nem a feladat szellemében, vagy pedig feltűnő hiányosan dolgoztattak ki, az őrsparancsnok által az illető csendőrökkel újból megbeszélendőek és a legközelebbi írásórára újra kidolgozandók. Ez az eljárás mindaddig ismétlendő, míg a feladat teljesen megfelelően dolgoztatott ki. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli dolgozatok megbirálása. A letisztázott írásbeli dolgozatokat az őrsparancsnok gondosan átvizsgálja, megbirálja s a birálat eredményéhez képest, minden egyes munkálatot saját neve aláírása mellett „helyes“, „középszerű“ vagy „gyenge“ osztályozással látja el. Felületes munkát, rendetlen, olvashatlan írást vagy tisztátalanságot az őrsparancsnoknak türni nem szabad. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli dolgozatok megvitatása. Minden írásgyakorlati óra után az őrsparancsnok egyik-másik dolgozatot írója által a jelenlevő csendőrök előtt felolvastatja, azt általános birálat alá bocsátja s ennek alapján tanulságos eszmecserét fejleszt. Az ilyen eszmecseréknek tárgyilagos komolysággal, minden tréfa, csufolódás, irigykedés, stb. mellőzésével kell történnie. (Á. sz. h. V/19.)

Írásbeli dolgozatok osztályozásn. L. Írásbeli dolgozatok megbirálása.

Írásbeli dolgozatok száma. Minden csendőr havonta legalább 5—6 írásbeli feladatot tartozik kidolgozni. (Á. sz. h. V/20.)

Írásbeli első feladata a próba-csendőrnek. Minden írni tudó próba-csendőr első írásbeli feladata saját életleírása legyen, mely elméleti kiképzése után beosztási örsének adatik ki, hol azok, mint az illető egyén tulajdonságainak megítélésére alapul szolgáló adatok megőrzendőek. (Á. sz. h. V/12.)

Írásbeli feladatok kidolgozása. A csendőr a feladatot előbb külön papírra fogalmazza, ezt többször gondosan olvassa át, javítsa ki s csak azután

írja be tisztán és olvashatóan író-könyvébe. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli feladatok megbeszélése. Az őrsparancsnok minden feladatot a kidolgozás előtt beszéljen meg a csendőrrel, az esetleges téves nézeteket és felfogást helyesbitse s csak ezek után kezdesse meg a fogalmazást. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli oktatás az őrsparancsnok távollétében. Ha az őrsparancsnok szolgálatba távozik, egy vagy több feladatot írjon be minden csendőr írófüzetébe s egyébként is helyettesének hagyja meg, hogy az előirt tantárgyak mely részéről tartassék iskolázás. (A. sz. h. V/16.)

Írásbeli oktatás célja. Az írásbeli oktatás célja az, hogy minden csendőr első sorban jól olvasható kézírást nyerjen, azután pedig képességét fokozva elérje azt, hogy gondolatainak írásban is összefüggő, érthető, szabatos kifejezést tudjon adni, illetve, hogy a különböző jelentések, tényvázlatok, beadványok stb. értelmes szerkesztésére képes legyen. (Á. sz. h. V/11.)

Írásbeli oktatás első osztályu írókkal. Az első osztályu írók a kezdők. Ezek mintalapok vagy az őrsparancsnok előírása után irnak mindaddig, míg a kellő gyakorlottságot elsajátítják és ez osztályban maradnak, míg másolni és tollbamondás (dik-tandó) után olvashatóan írni képesek. A tollbamondás sorvezetőn, a többi írás kettős vonal között gyakorlandó (Á. sz. h. V/13.)

Írásbeli oktatás harmadik osztályu írókkal. A harmadik osztálybeliek a szabadírók; ezeknek másolni, leírni vagy tollbamondás után írni nem szabad és csak minden 4–5 írásbeli feladat után végezhetnek egy rovatozási munkát. Ezen osztálybelieknek adandó feladatok tárgya ugyanaz, mint a második osztálybelieké, csak hogy a feladatok nagyobb fontosságú cselekményekre terjednek ki és a kidolgozatok is nagyobb terjedelműek legyenek; továbbá jelentések, tényvázlatok, beadványok, uta-

zási, fogdíj, kíséreti és tanuzási számlák, nyugták, ellennyugták, élelmezési okmányok és ellenokmányok, távsürgönyök stb. szerkesztésére irányul. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli oktatás másodosztályú írókkal. Az első osztálybeli írók a kellő gyakorlat elsajátítása után a második osztályba lépnek át. Ezek már a fogalmazásban gyakorolják magukat, tehát kisebb munkákat szerkesztenek. A nekik adandó feladatok tárgya: a csendőrségi utasítás, a gyakorlati szolgálatban előforduló események, a büntető-, erdő-, vadásztörvény értelmezésének írásban való kifejtésére és oly rövid jelentések szerkesztésére terjed ki, melyek járőrszolgálat alkalmával szükségesek lehetnek. Ezek egyes vonalra vagy sorvezető után irnak és másolni, rovatozni vagy bárkitől valamit leírniok nem szabad. (Á. sz. h. V/13.)

Írásbeli oktatásnál követendő irányelvek. Az írásbeli munkálatokkal mindig a csendőrségi gyakorlati szolgálat tanulmányozása kapcsolandó össze, miért a feladatok tisztán a csendőrségi szolgálat teljesítésére vonatkozva, a dolgozatok pedig szorosan a szolgálati utasításra, törvények vagy rendeletekre alapítva szerkesztendőek. A feladatok kidolgozásánál a katonai irány alapelve: „lehető rövidséggel, tömören, de értelmesen és szabatosan írni” szorosan szem előtt tartandó. A tényvázlat vagy jelentés tartalmát csupán a törvényellenes cselekmény és a lényeges körülmények megvilágítására szükséges adatok képezzeék. Az írásbeli feladatoknak általában olyanoknak kell lenni, hogy azok által a csendőr valóban tanulásra és gondolkodásra utaltassék, ezek tehát fokozatosan — mindig azonban az illetőnek tehetségéhez mérten, — könnyűről nehezebbre és nehezebbre emelendőek. Egy és ugyanazon tárgyról jelentést, eseményi jelentést, tényvázlatot stb. egyszerre több csendőrnek adni feladatul nem szabad. (Á. sz. h. V/14.) Az első osztályban huzamosabb ideig csak azok marad-

hatnak, kik a szolgálati nyelv elsajátításával küzdenek. Magyar ajku csendőrök, megfelelő vezetés és szorgalom mellett, legkésőbb egy év alatt a második osztályba léphetnek elő. Az írásnál nem annyira a szép, mint az olvasható írás elsajátítására fektetendő a főszűly. A II. vagy III. osztályból csakis rossz írás miatt, egy alsóbb osztályba valakit visszahelyezni nem szabad. A feladatok kidolgozását egymástól leírni tilos. (Á. sz. h. V/15.)

Írás osztályozása. Az írás oktatásának fokozatosnak kell lenni, miért a csendőrök, ebbeli ismeretük és ügyességükhöz képest, három osztályba soroltassanak, mely osztályozás minden egyes írókönyv czimlapján „I., II. vagy III. osztály” felirattal jeleztessék. (Á. sz. h. V/II).

Iroda-átalány. A szárny és szakasz székhelyén levő örsök részére havonként 3 korona, a külörsök részére 2 korona (Illsz. 58/1). Ezen átalány életbeléptetése később fog a belügyminister által meghatároztatni, egyelőre tehát csak az eddigi egy korona számítható fel. (L. Illsz. Végrehajtási határozványok).

Irodaátalány kiszolgálása. Havonként előre a hó első felére szerkesztett zsoldjegyzékkel adandó ki. (Illsz. 58/3).

Irodaátalány rendeltetése: 1. az örs vezetéséhez szükséges írópapír, író- és irodai szerek költségeire; 2. a pecsétviasz, pecsét-ostya, spárga, zsinór, varróczérna és kéregpapír-szükséglet, valamint a hivatalos kiadmányok továbbításához szükséges csomagoló-szerek beszerzésére; 3. oly előjegyzések és nyomtatványok beszerzési költségeire, melyek nem a gazdasági átalányból szerzendők be. (Illsz. 58/2).

Irodai előjegyzések megszámozása. L. Irodavezetés.

Irodai jegyzőkönyvek megszámozása. L. Irodavezetés.

Irodai könyvek és nyomtatványok beszerzése. L. Nyomtatványok beszerzése.

Irodai munkák végzése vasárnapon. A kereskedelmi és ipari irodákban, a kereskedelmi és gyári alkalmazottak irodabeli munkát déli 12 óráig, június és július hónapokban pedig, oly városokban, melyeknek lakossága a 20,000-et meghaladja, csak délelőtt 10 óráig végezhetnek. (14837.92. km. r.)

Irodai levelezés elvei: 1. cs. és kir. közös hadseregbeli, valamint m. kir. honvéd-csapatparancsnokságnak az őrsök részéről közvetlenül kizárólag csak tényvázlatok terjeszthetők be, — katonai hatósággal való levelezést igénylő minden más ügyben a szakasz-parancsnokságnak teendő felterjesztés; 2. polgári hatóságokhoz az őrs közvetlen levelezése szintén csak tényvázlatok, továbbá oly jelentésekre szorítkozik, melylyel valamely hatóságnak az általa kiadott felszólítása folytán teljesített szolgálat eredménye jelentetik; végre oly feljelentésekre, melyek megtételére a szolgálati utasítás 22., 23., 28., 29. és 31. §. határozványai szerint az őrs utalva van. A polgári hatóságokkal egyéb különleges és fontos ügyekben való levelezés még akkor is a szakasz-parancsnokság által eszközendő, ha a hatóság efféle ügyben közvetlenül az őrsparancsnokságtól követelne jelentést. Miért ilyen eset előfordultával, az őrsparancsnok felterjeszti a hatóság megkeresését és egyidejűleg bejelenti mindazt, a mi a hatósággal elintézésenként közlendő lenne. (Á. sz. h. XII/2).

Irodavezetés. Az őrsirodai könyvek, irományok, leltárak, általában mindennemű ügydarabok és könyvek mind tisztán tartandók és rendesen vezetendők; az összes irodai jegyzőkönyvek, előjegyzések stb. lapjai pedig megszámozandók. (Á. sz. h. XII/1).

Irodában alkalmazott legénység közétkezési betéte. L. Közétkezési betéte a külszolgálatot nem teljesítő legénységnek.

Irományok láttamozás végett való felterjesztése. Az őrsök kötelesek minden általuk szerkesztett és

közvetlen kiadott tényvázlat, jelentés, felterjesztés fogalmazványát, valamint a hatóságoktól vett mindennemű felhívást a szakasz-parancsnoksághoz felterjeszteni. (Á. sz. h. XII 5).

Irományok motozása. Irományok motozásánál arról kell gondoskodni, hogy azok tartalma hivatalnok tudomására ne jusson. Ha az irományok tulajdonosa azoknak motozását megengedni vonakodik, akkor azok lepecsételve az illető hatóságnak adandók át. Ily csomagok a tulajdonos, a községi előljáróság és a csendőr pecsétjével zárandók le. A csendőr lepecsételt levelek és csomagok felbontására nincs jogosítva. (Szlgu. 48. §.)

Író- és ruhaszekrények málházása. Egy író- és ruhaszekrényben két csendőr helyezi el ruházatát, írószereit stb. A betartandó rendet illetőleg a következők irányadók: Ezen szekrények belseje tiszta kék papírral bevonandó és a málházásnál a következő sorrend tartandó be: *I. Legfelső polcz.* a) tentatartó, b) porzótartó, c) írón, d) író tollak, e) pecsétviasz, f) tollkés, g) vörös írón, h) ruggyanta (gummi), i) pecsétnyomó, k) gyufatartó. *II. polcz.* a) tiszta írópapír, b) előjegyzési könyvek, c) többi meglevő könyvek és füzetek, hátukkal kifelé egymásra rakva, még pedig a legnagyobb alól, a legkisebb felül. *III. polcz* (egy csendőr részére) a) tiszta fehér ruha, ezek között a használatban nem levő tiszta téli gyapoting és alsó nadrág, valamint a zsebkendők és törülközők; b) kapczák és harisnyák; c) a legujabb zubbony; d) a disznadrág után következő legujabb nadrág; e) a használatban nem levő második szolgálati zubbony és nadrág, a lovasoknál a bőrös nadrág is; f) ruhakefe; g) hajkefe fésűvel kézi tükör; h) szappantartó szappaunal és esetleg a borotváló-eszköz; i) fogkefe és esetleg a fogtisztító-szer; k) keztyűk dobozban; l) nyakravalók, bundabőr-keztyűk, jelsip-zsinórok, kardbojtok, nyakszegélyek, csillagok kis dobozban; bélésvásznak, pi-

ros posztó, zsinórok, gombvarró-eszköz stb. *IV. polcz* (a másik csendőr részére) úgy mint a *III-ik polcz*. Ezen két utóbbi polczon elhelyezendő ruhanemű csak annyira hajtandó össze, hogy a polcz elején és jobb részén 10—15 centiméter tér maradjon, a hová az *f*-től *l*-ig megjelölt tárgyak helyeztetnek el. A posztóruha az előbb említett hely hosszának megfelelően lesz összehajtva. A nadrág csak az ülepnél igényel egyszeri összehajtást, míg a zubbony csak hosszában, előrészen pedig csak annyira, hogy a polcz elején 10—15 centiméter tér maradjon. A gallér és az aljrészek nem hajtandók be. A szekrény ajtajának belső részére egy zsinór szegezendő, melyre mindkét csendőrnek használatban levő törülközője függesztendő.

Írókönyv. A csendőr minden írókönyve legalább 20 iv papírból álljon, féliv-alakba összefűzve és csinos kék külborítékkal és felirattal legyen ellátva. (Á. sz. h. V/19.)

Írókönyvek — beteltek — megőrzése. A betelt írókönyvek az őrsparancsnok által megőrzendők. (Á. sz. h. V/22.)

Iskolaszobába kifüggesztendő kimutatások: 1. a miniszterek, katonai előljárók és közigazgatási tisztviselők névlajstroma; 2. a vadászati naptár; 3. a halász-naptár; 4. az örskörlet térképe; 5. a napi-rend; 6. a magyar állam térképe; 7. ür- és súly-mérték-tábla. (A. sz. h. XI/8.)

Iskolázás. L. Oktatás.

Ismerete a csendőrnek a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzatból folyó ismeretei a csendőrnek.

Ismerete az alárendelt csendőrök tulajdonságainak. Minden őrsparancsnok kötelessége alárendeltjeinek úgy a polgári életben, mint a katonai vagy csendőrségi pályán tanusított magatartását, minden jó és hátrányos tulajdonságait, összes büntetéseit, szóval személyi viszonyait teljesen ismerni; mert

csak akkor lesz képes alárendeltjeit helyesen vezetni és oktatni. (Á. sz. h. Bev. 14. p.)

Ismeretek gyarapítása. Minden csendőrnek becsületbeli kötelessége, magát szakadatlanul képezni és ismereteit, látkörét fejleszteni. (Á. sz. h. V/5.)

Ismertető jelek. A csendőrkerületi parancsnokság által, azon czélból, hogy a járőrök egymást nagyobb távolságra is megismerhessék, meghatározott ismertető jelek hallatára minden csendőr azon irány felé tartozik sietni, a honnan a jelt hallotta. (Szlgu. 56. §.)

Istálló-állás berendezése. Az istállóban minden egyes állásnak válaszrudakkal és állásoszlopokkal kell ellátva lennie. (Kh. 49. p.)

Istálló-állás-oszlopok befonása. Az istálló állásoszlopok alsó $\frac{3}{8}$ része fonott szalmakötélékkel csinosan befonandók. (Kh. 57. p.)

Istálló berendezése: a) *egy vagy két ló számára:* 1 itatóveder, 1 alom favilla, 1 istállóseprő, 1 abrakosár és 1 istálló-lámpa; b) *három vagy négy ló számára:* az istálló-lámpát kivéve, a többi tárgyak kettőzve; c) *öt vagy hat ló számára:* két lámpa és minden egyéb tárgy háromszorosán. Továbbá még egy lapát, zabos-láda, zabos-rosta, zabmérő, egy a nyeregszerszám és egy a lótáp megőrzésére szolgáló helyiség, egy vagy két nyeregbak, kantárfogas és egy tisztító nyeregbak minden istállónál legyen. (Illsz. 54. §.)

Istálló-égések elleni óvintézkedések. 1. Az istálló-lámpa felakasztásához minden örsön két darab, a lámpa hátulsó részén levő fülecsek nyílásainak megfelelő szélességű kampós szeg alkalmazandó s a lámpa mindenkor mindkét szegen függjön. 2. Minden lovas-örsön az istálló-lámpa alá egy felálló szélű és így folyadékot tartani képes pléhtálca szerzendő be az örs elszállásolási átalányából s akként szegezendő a falra, közvetlen a lámpa alá, hogy az ugyszólván benne álljon s az olaj, kiömlés esetén, a tálczába felfogassék. Ezen tálcza a lámpa

talpának alapjához mérten akként készítendő, hogy annak minden oldalánál 4 cméterrel szélesebb s szélei 3 cm. magasak legyenek, a lámpa pedig csak oly mélyre állítandó belé, hogy ajtaja kinyitható legyen. 3. Takarodó után a lámpa lángja megfelelőleg lecsavarandó, hogy tulégése lehetetlen legyen és az istállóban éppen csak annyi világosság derengjen, hogy szükség esetén az ott levő egyes tárgyak megkülönböztethetők legyenek és így a lovak nyugvása is inkább biztosittassék. (Kh. 118. p.) 4. A lámpa oly helyre függesztendő, honnan az istállót legjobban bevilágítja, de a tűzveszély is legbiztosabban kikerülhető. (Kh. 119. p.) 5. Könnyen égő anyagokat a lámpa alá helyezni szigorúan tilos. (Kh. 120. p.)

Istálló kellékei. Az istálló szellős, világos és kellő térfogatu legyen. (Kh. 49. p.)

Istálló-lámpa elhelyezése. L. Istálló-égések elleni óvintézkedések.

Istálló-lámpa tálcájának ára. Az istálló-lámpához készítendő tálcza legfeljebb 80—100 fillérbe kerülhet. (Kh. 118. p.)

Istálló-lámpához való tálcza. L. Istálló-égések elleni óvintézkedések.

Istálló szellőztetése. Az istálló megfelelő szellőztetése czéljából nyáron az egyik oldalon levő ablakok folyton, télen pedig a szükséghez képest nyitva tartandók; azonban mindig figyelembe veendő a különbség az istállóra káros befolyásu fagyos légmérséklet és a megfelelő szellőztetés között (Kh. 50. p.)

Istálló-szükségletre kiadott összegek elszámolása. Az istálló-szükségletre kiadott összegek az általánypénztári naplóban szabályszerűen okmányilag kezelendők. (Kh. 56. p.)

Istálló válaszrudak az oszloptól számított negyed része fonott szalmaköteléssel csinosan *befonandók*. (Kh. 57. p.)

Istálló világítására és az istállószerrek jókarban

tartására szolgáló átalány. Minden lovas örsnek alapilleték fejében évi 4 korona 80 fillér és minden ló után évenként 2 korona 40 fillér jár. (Illsz. 72. §)

Iszákosságra hajlammal bíró csendőr felügyelése. L. Kihágások eredete.

Italczikkek, elárusításra vagy szétosztásra szántaknak, tartására és az ezekkel való bánásmódra vonatkozó szabályok megszegése: közegószség elleni kihágás. (Kbt. 107. §.) *Közigazg. hatóság.*

Itatás. A szénaadag elfogyasztása után a lovak megitatandók. (Kh. 45. p.)

Itatása izzadt lovaknak. L. Izzadt lovak.

Itatása marhacsapatoknak. L. Marhacsapatok etetése és itatása.

Itatásra használandó viz. Az itatásra legjobb a frissen meritett kutviz, azonban nagyon hidegnek nem szabad lenni (Kh. 46. p.)

Itatóedény állapota. Az itatóedény tiszta és szagtalan legyen. (Kh. 45. p.)

Itatóveder felkötése. Az itatóveder fenekével kifelé, a jobboldali szénatekercshez illesztve, sodrott zsinegével ahhoz erősítendő. Ha pedig széna nem vitetik, akkor az itatóveder a málhaszj alatt a jobboldali málhatáskához erősítendő. (Kh. 22. p.)

Ittas csendőrrel való eljárás. L. Csendőr erkölcsi hibái.

Ivóeszközök a konyhában tartandók. (Lsz. 1/18.)

Ivógyógyintézetek használata. L. Fürdők használata.

Ivópoharak beszerzése. L. Asztal megterítése.

Izgató sajtótermékek megszerzése. Az izgatást és felbujtást terjesztetni alkalmas sajtótermékekből az örs igyekezzék példányokat megszerezni és ebből egyet további intézkedés végett a szolgabírói hivatalnak, egyet pedig a kerületi parancsnokshoz felterjesztetni. (57/98. csf. r.)

Izraelita husvét kenyerek vasárnapon való előállítása. L. Pászkák.

Izzadt lovak etetése és itatása. Izzadt lovakat a teljes lehülés és ledörzsölés előtt etetni vagy itatni nem szabad; ha azonban egyes lovak még teljes lehülésük után sem akarnak enni, akkor próbaképen kevés vízzel kínálandók meg. (Kh. 47.p.)

Izzadt lovakkal való eljárás. Ha a ló nagyon megizzadva érkezik haza, akkor meleg és csendes időben, megeresztett hevederrel és kivetett álladzólánczczal a szabadban addig vezetgetendő, míg teljesen lehül; ellenben rossz időben azonnal az istállóba vezetendő, lenyergelendő, szalmával teljesen szárazra dörzsölendő s aztán tisztára kefé-
lendő.

J

Javítások a laktanyán bejelentése. Az őrsparancsnok még ha a laktanyán valami javítás sürgősen szükséges is, felsőbb parancs nélkül, a laktanya-tulajdonossal semmiféle tárgyalásokba nem bocsátkozhatik, hanem a szükségesnek mutatkozó javításokról a szárnynak jelentést tenni tartozik (Á. sz. h. XI/5.), illetve arról a szárny- vagy szakasz parancsnoksági szemle alkalmával szóbeli jelentést tesz. Ha a laktanya-tulajdonos a szükséges helyreállításokat a szárnyparancsnokság által kiszabott határidőben nem eszközölte, akkor egy helyhatósági tisztviselőből, az őrsparancsnokból és két szakértőből álló bizottság által jegyzőkönyvileg állapítandók meg a szükséges helyreállítások és ezen jegyzőkönyv, valamint a helyreállítások után felmerülő költségekről szerkesztett kimutatás, a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 82/3.)

Járás. A nagy- és kisközségek bizonyos száma együtt képezi a járást, melynek élén a főszolgabíró áll.

Járás első tisztviselője. L. Főszolgabíró.

Járlat nélküli lovakról teendő jelentés. L. Lovak járlat nélkül.

Járlatok. L. Marhalevelek.

Jármű-rakományok szélessége. Az utakon közlekedő járművek rakományának szélessége három métert meg nem haladhat. (Kvt. 113. §.)

Járművek éjjeli jelzése. Minden járműnek éjjel és sötét időben feltűnő helyen lámpával kell világítva lennie, vagy a vonóállatok legalább egyike csengővel látandó el. (Kvt. 112. §.)

Járművekhez állatok kötése. Járművekhez hátul két állatnál több nem köthető. (Kvt. 113. §.)

Járművek keréktalp vasa. A járműveknél a keréktalp vasa lehetőleg lapos és kiálló szegек és csavarfejek nélkül készült legyen. (Kvt. 129. §.)

Járművek megállása utakon. Járművet az utpályán hagyni tilos. Ha azonban járművel az uttesten hosszabb ideig való megállás elkerülhetetlenül szükséges, akkor a járművel az ut egyik oldalára kell állani, úgy, hogy mellette két egymással szembejövő járműnek az utpályán való közlekedésére kellő tér maradjon. Eltört, leroskadt, vagy feldült járművek csak a szükséges segély megszerzéséig maradhatnak az utpályán, de akkor is felügyelet és éjjel lámpával ellátva. Az ilyen járművekről lera-kott tárgyak, áruk, stb. az utpadkán helyezendők el és onnan legkésőbb hat óra alatt eltávolítandók. (Kvt. 110. §.)

Járművet vezetés nélkül hagyni, vagy egyszerre több járművet vezetni tilos. (Kvt. 111. §.)

Járőr. A szolgálatot teljesítő csendőr elnevezése. A járőr egy vagy több tagból is állhat, rendszerint azonban a csendőrségnél kéttagu járőrök teljesítik a szolgálatot.

Járőr által közvetlen a bírósághoz teendő jelentések. L. Bíróságnak járőrök által teendő jelentések.

Járőr megtámadtatásra való készenléte. L. Idegének távoltartása a csendőr-járőrtől.

Járőr nyelvismerete. A járőr legalább egyik tag-

jának az örskörletben divó főnyelvet tudnia kell, hogy alakossággal érintkezessen. (Á. sz. h. Bev. 7. p.)

Járőrök által szolgálatba viendő élelmi cikkek.

L. Közgazdálkodás gyarapítása.

Járőrök eligazítása. L. Eligazítása a szolgálatba vonuló járőröknek.

Járőrök eligazításánál az örsparancsnok teendője.

L. Eligazítása a szolgálatba vonuló járőröknek.

Járőrök ellenőrzése. Járőrök ellenőrzésénél az ellenőrzés ideje az óra és perc megjelölésével vezetendő be a járőrvezető könyvecskéjébe. Ellenőrző járőrnek az ellenőrzendőhöz csatlakozni csak akkor szabad, ha kedvezőtlen létszámviszonyok miatt az örsparancsnok egyedül kénytelen szolgálatba menni. Ily esetben a csatlakozás csak éjjeli időre terjedhet, míg hajnalban már az ellenőrző örsparancsnok a legrövidebb uton örsére bevonulni tartozik, hacsak ettől rendkívüli körülmények, mint nyomozás, az ellenőrzött járőr megerősítése stb. vissza nem tartanak. Oly esetekben, midőn az örsparancsnok egyedül teljesít ellenőrző, vagy más szolgálatot s ha az ellenőrző járőrhöz nem csatlakozik, esetleg rendkívüli események vagy nyomozás vissza nem tartják, nyáron esti 10, télen esti 9 óráig a laktanyába bevonulni tartozik. Helyi járőrök a fennálló közbiztonsági viszonyokhoz képest, szintén pontosan ellenőrizendők, mely ellenőrzések azonban a küellenőrzések számába be nem tudhatók. (Á. sz. h. VII/38.)

Járőrök étkezése az örsön. 1. Helyi szolgálatban levő járőrök a napi étkezésben épen úgy részesítendőek, mint a laktanyában levő legénység; ily szolgálatban levő legénység étkezés céljából lehetőleg felváltandó. 2. Azon szolgálatban levő csendőrök részére, kiknek bevonulása délelőtt 9 óráig, illetve délután 2 óráig, vagy esti 9 óráig várható, a reggeli, illetve ebéd vagy vacsora elkészítendő és elteendő. 3. Ha járőrök váratlanul és közvetlenül reggeli, ebéd vagy vacsora előtt vonulnak be, akkor

azoknak, valamint idegen örsről érkezett csendőröknek, a reggeli kívánságukra elkészítendő, az ebéd, illetőleg vacsora megfelelően szaporítandó, esetleg az ebéd egy tál étellel kiegészítendő. Ha pedig a bevonulás délután 2 óráig, vagy vacsora után esti 9 óráig történt, akkor azok rögtönözött ebéddel, illetve vacsorával látandók el; az ebédhez, különösen télen, rántott leves is készítendő, vacsorára pedig esetleg hideg étel is adható. 4. Idegen örsbeli csendőröket, mivel nekik étkezés végett a laktanyából eltávoznioik nem szabad, köteles az örs a közigazdálkodásból a fentebbi pontokban foglalt módozatok szerint ellátni; míg ellenben az illető csendőrök tartoznak az ellátásért a közigazdálkodási pénztárba a napi betét következő hányadát megtéríteni: ebédért a napi betét felét, vacsoráért a napi betét három tized- és reggeliért két tizedrészét. (Á. sz. h. XV/15.)

Járőrök nyomozásának ellenőrzése. L. Örsparancsnok által a ki nem derített közbiztonsági zavarok nyomozása.

Járőröktől idegenek távoltartása. L. Idegenek távoltartása a csendőr-járőrtől.

Járőr szolgálati könyvecskéjének igazolása. L. Szolgálati könyvecskébe való betekintés magán-személyek által.

Járőr-szolgálat közben megbetegedett legénység gyógykezelése. L. Szolgálat teljesítése közben megbetegedett legénység gyógykezelése.

Járőrtagoknak egymástól való elválása. Egy járőrhez tartozó két csendőrnek egymástól elválni rendszerint nem szabad; csak rendkívüli fontos esetekben, a midőn egyidejűleg felügyelet és segélyhozatal szükséges, igazolható az elválás. Pl. vasuti szerencsétlenség esetén, vagy ha egy vonatot valami veszély fenyeget, felhőszakadások által a közlekedési vonalakon okozott károk, mint hidak vagy utak elmosása; vizáradás, tűzvész, földomlás stb. eseteiben, midőn előfordulhat, hogy egy csend-

örnek a nagyobb szerencsétlenség vagy kár elhárítása, az utasok vagy az ott tartózkodó emberek figyelmeztetése céljából a helyszínen kell maradni, míg a másiknak gyors segély után kell néznie. (Á. sz. h. VII/31.)

Járőr támadásra való készenléte. L. Idegenek távoltartása a csendőr-járőrtől.

Járőrtáska a fogházba átadottak számára. L. Ruha- és lószerelevényi cikkek kiselejtítése.

Járőrtáska — lovas — málházása. A járőrtáskában úgy gyalog, mint lóháton mindenkor elviendő: 1. a szolgálati könyvecske, nyomozókönyv, levéltárcza és egyéb irományok; 2. a guzsláncz és bilincs-készülék, erős sötétzöld vászonzacskóba téve, a 2¹/₂ méter hosszú és 2 miliméter vastagságú zsinór 12 centiméter hosszúságban összegöngyölítve; 3. egy darab viaszgyertya, kénköves gyufa, egy varró-ár és a varráshoz alkalmas egy méter hosszúságú vékony, de erős spárga. (Kh. 14. p.)

Járőrvezető által teendő jelentések. L. Rendkívüli események bejelentése.

Járőrvezetői jelvények hordmódja. E jelvény a dolmányon, zubbonyon, illetve a felöltött köpenyen viselendő, és pedig *a dolmányon*: a gyalog- és lovas-csendőrnél egyformán, a bal előrészen, a felső 2-ik és 3-ik gomblyuk közötti térnek közepén, úgy, hogy a kokárda széle a vörös szegélyezésig érjen; *a zubbonyon*: gyalog- és lovas-csendőrnél egyformán a jobb előrészen és pedig a dolmányra nézve meghatározott fekvésnek megfelelő helyen, a mely a dolmányról való lemérés által állapítandó meg; *a köpenyen*: 1. gyalog-csendőrnél: a jobb előrészen a legfelső gomb mellett, úgy, hogy a kokárda felső széle és a gomb alsó széle egy vonalban legyen, a kokárda oldalszéle pedig a köpeny bal előrészéig érjen; 2. a lovas-csendőrnél: a bal előrészen a test középvonalában, a felső 2-ik gomb magasságában, úgy, hogy a kokárda és a

gomb felső széle egy vonalban legyen. (5843/96. hm. r.)

Járőrvezetői jelvények viselése. A járőrvezetőknek kinevezett csendőrök a járőrvezetői jelvényt szolgálatban és azon kívül viselik. Járőrök vezetésével ideiglenesen megbízott csendőrök a járőrvezetői jelvényt nem viselhetik. (Á. sz. h. Bev. 6. p.)

Járőrvezető kötelessége segély- vagy felszólított szolgálat alkalmával a helyi rendészetet illetőleg. L. Segélyszolgálat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Járőrvezetőtől megkívántató tulajdonságok. Járőrvezetőknek csakis teljesen kifogástalan minőségű, megbízható és gyakorlati képzettségüknél fogva erre alkalmas csendőrök nevezhetők ki. (Á. sz. h. Bev. 6. p.)

Járványos betegségek állatok között: lépfene, pokolvar, takonykór, veszettség, fertőző száj- és körömbetegségek. (Mgt.)

Járványos betegségek emberek között: kolera, hagymáz (tiphus), vérhas, köteges hagymáz, himlő, vörheny, kanyaró, roncsoló toroklob (difteritis), ragályos kötőhártyalob (trachoma), bujakór, húgycsőtakár, tüdőgümőkór, tüdőlob, járványos agy- és gerincz-agyhártyalob, orbáncz, szamárhurut, süly (scorbut), váltóláz és mocsárláz. (Eá.)

Játszás a fegyverrel. L. Fegyverrel való játszás.

Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról. Minden az örskörletben előfordult, de 14 nap alatt ki nem derített közbiztonsági zavarról előjegyzés vezetendő. Ezen jegyzékben minden hivatalból üldözendő, ugyyszintén a sértett fél nyilatkozata alapján nyomozandó, kiderítetlen bűncselekmény pontosan bevezetendő. Tüzesetek csak akkor veendőek fel a jegyzékbe, ha gyújtogatás gyanuja forog fenn. A gyanu alapján eszközölt letartóztatás vagy feljelentés nem elég ok arra, hogy a cselekménynek a jegyzékbe való felvétele mellőztessék. A jegyzékből való törlés csak a cselekmény teljes kiderítése, jogérvényes ítélet vagy elévülés esetén

eszközlendő. A jegyzékben az eszközölt törlésekhez képest az esetek folyó számai esetről-esetre megfelelően helyesbitendők. Minden csendőr köteles a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról egy vékony füzetben külön jegyzéket vezetni és azt tájékozás, nyomozás, puhatolás, vagy az esetre vonatkozó további adatok gyűjtése céljából szolgálatba magával vinni. (Á. sz. h. VII/12.)

Jegyzék a szárny területén levő közártalmuakról. A szárnyparancsnokság által kiadott ily jegyzék, mely az örsök gazdasági átalányából szerzendő be, a járőr másodcsendőre által viendő szolgálatba. Ezen jegyzék különösen bucsuk, vásárok és nagyobb népösszejöveteleknél fog a csendőröknek jó szolgálatot tenni. (Á. sz. h. VII/28.)

Jegyzékek vezetése az örsökön. Az örsökön a következő jegyzékek vezetendők: 1. Jegyzék a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról; 2. Örjáratilajstrom; 3. Jegyzék a feltételesen szabadságolt fegyenczek és másként is rendőri felügyelet alatt álló egyénekről (egy füzet); 4. Nyomozókönyvek; 5. Előjegyzési könyvek; 6. Jegyzék a szárny területén lakó közártalmuakról; 7. Gazdálkodási könyv; 8. Átalányszámla-könyv; 9. Szemlejegyzőkönyv; 10. Gyengélkedők könyve. (Á. sz. h. XII/9.); 11. Állomás-szolgálati könyv; 12. Vezénylő-lajstrom; 13. Iktató-jegyzőkönyv; 14. Szemle-jegyzőkönyv; 15. Zsold-elosztó; 16. Posta- és kiadókönyv; 17. Leltár. (Szlgu. 107. §.)

Jegyzék vezetése a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról a csendőrök által. L. Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról.

Jegyzőkönyvek kislejtítése az örsök részéről három év lejártá után eszközendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Jegyzőkönyvek lapszámozása. L. Irodavezetés.

Jegyzőkönyv felvétele a feljelentésekről. L. Feljelentések elintézése,

Jelek a járőrök egymásközi érintkezésére. L. Ismertető jelek.

Jelentés a szükséges laktanyajavításokról. L. Javítások a laktanyán bejelentése.

Jelentése az idegen szakasz területén nyomozó járőrnek. L. Idegen szakasz területén nyomozó járőr jelentése.

Jelentés járőr által közvetlen a bírósághoz. L. Bíróságnak járőrök által teendő jelentések.

Jelentés kiküldetések alkalmával. L. Rablóüldözések alkalmával teendő jelentések.

Jelentés nagyobb közbiztonsági zavarok alkalmával. L. Rablóüldözések alkalmával teendő jelentések.

Jelentés összpontosítások alkalmával. L. Összpontosítások alkalmával teendő jelentések.

Jelentés rablóüldözések alkalmával. L. Rablóüldözések alkalmával teendő jelentések.

Jelentés rendkívüli eseményeknél használt közlekedési eszközökről. L. Közlekedési eszközök használata rendkívüli eseményeknél.

Jelentés rendkívüli eseményekről. L. Rendkívüli események bejelentése.

Jelentés segély- vagy felszólított szolgálatba vezényelt járőrök fel nem válthatásáról. L. Segélyszolgálatra kivezényelt járőrök felváltása.

Jelentés testi sértésekről. L. Testi sértésekről szóló jelentések.

Jelentéstétel a bíróságokhoz. Az őrsparancsnok az örskörletben előforduló mindazon kihágásokat, vétségeket és büntetteket, melyek a bíróság hatáskörébe vannak utalva, tartozik az illetékes bíróságoknak bejelenteni. (Szlgu. 28. §.)

Jelentéstétel a hatóságoknak rendkívüli eseményekről azonnal közözlendő. (Szlgu. 25. §.)

Jelentéstétel a szolgabirói hivatalnak. Az őrsparancsnok köteles a szolgabirói hivatalnak oly eseményeket is bejelenteni, melyek más hatóságok illetékessége alá tartoznak. (Szlgu. 25. §.)

Jelentés valóságon alapulása. L. Csendőr igazságszeretete.

Jelentés városok közbiztonsági viszonyairól. L. Városok közbiztonsági viszonyaira vonatkozó jelentés.

Jelentkezése a vasut-ügyeleti csendőrnek. L. Vasut-ügyeleti csendőr jelentkezése.

Jelentkezések. Ha a m. kir. honvédség főparancsnoka vagy annak adlatusa csendőrtiszt állomásra (kivéve Budapest) szolgálatilag megérkezik, a mennyiben a tiszt otthon nem volna, vagy beteg lenne, az őrsparancsnok tartozik a főparancsnok, illetve adlatus segédtisztjénél, lakásán, diszben jelentkezni. Ha csendőrtiszt állomásra a miniszterelnök, honvédelmi-, vagy belügyi miniszter, továbbá a honvédelmi vagy belügyi államtitkár, vagy a belügy-ministernek közbiztonsági ügyekben kiküldöttje hivatalosan megérkezik, ezeknél lakásukon, a tiszt akadályoztatása vagy távolléte esetén, az őrsparancsnok diszben jelentkezni és esetleges meghagyásaikat kikérni tartozik. Ha az állomásra más miniszter vagy államtitkár érkezik szolgálatilag, ezeknél lakásukon, a tiszt távollétében, az őrsparancsnok magát bemutatni tartozik. Ha csendőrtiszt állomásra egy csendőr előljáró vagy feljebbvaló érkezik váratlanul, a tiszt távollétében az altiszt, az illető előljárót vagy feljebbvalót felkeresi és nála diszben jelentkezik. Ha a megérkezés ideje előre jelezve van, az illető altiszt a megérkezésnél tartozik az előljárót vagy feljebbvalót diszben bevárni és nála jelentkezni. (Á. sz. h. XVII/3.) Ha említett személyiségek, illetve előljárók az őrsre váratlanul megérkeznek, az őrsparancsnok vagy helyettese minden idővesztesség nélkül s azon öltözetben, melyben épen van, jelentkezik, illetve bemutatja magát s az első alkalmat megragadja, hogy kalapot és kardot ölthessen. (Á. sz. h. XVII/4.) Ha oly őrsállomásra, hol katonai- vagy honvéd-állomás-parancsnokság nincsen, a katonai állomány valamely tett-

leges tisztje érkezik, ennél az őrsparancsnok, mint ilyen, diszben jelentkezni tartozik. (Á. sz. h. XVII/5.)

Jelentkezések szemlék alkalmával. A vizsgáló-előljáró érkezte és távozása alkalmával az őrsparancsnok nála diszben jelentkezni tartozik. Ha a vizsgáló előljáró megérkezését előre tudatja, vagy ha a vizsga egy egész, esetleg több napon át folytatódik s az előljáró a mindenkori kezdetet előre megjelöli, az esetben mindenkor a „*Megrendelt lak-tanya vagy örsszemle alkalmával követendő eljárás*” czim alatt előirtak szerint fogadandó. Ha ellenben az előljáró e tekintetben nem rendelkezik, a legénység a napirend szerint foglalkozik s az előljáró megjelenése alkalmával akként fogadandó, a mint az a váratlanul megjelenő előljárók fogadtatására előírva van. Hogy a vizsgáló mikorra és mely helyen rendeli a reggeli és esteli jelentés megtételét, erre vonatkozólag az őrsparancsnok tartozik mindenkor az előljáró parancsát kikérni. (Á. sz. h. XXII/7.)

Jelentkezési szabályok a nem tényleges állományú katonák részére. L. Katonai jelentkezési szabályok áthágása.

Jelszava a csendörnek. L. Csendőr jelszava.

Jelvény — melynek használata miniszteri rendelet által tiltva van — *kitűzése, nyilvános használata, árusítása, vagy máskénti terjesztése*: állam elleni kihágás. (Kbt. 36. §.) *Kir. járásbiróság.*

Jelvények — idegen nemzetiek — használata. L. Idegen nemzeti jelvények használata.

Jelvénypótdij. A jelvényekkel kitüntettek, még pedig az arany érdemkereszt után napi 64 fillér, a másodosztályú vitézségi ezüstérem vagy a koronás érdemkereszt után napi 32 fillér és az ezüst érdemkereszt után napi 20 fillérből álló pótdijra nyernek igényt, mely félhavonként előre fizetendő. A csendőrségi szolgálatban szerzett arany vagy I. oszt. vitézségi éremnek tulajdonosai, kik érempótdij élvezetében állanak, a jelvénypótdij-alapból

esetleg csak azon összegből álló javítást nyerhetik, mely a nekik járó érempótdíjak és a jelvénypótdíjak között mint különbség mutatkozik. Több jelvényvel bírónak valamennyi jelvény után jár a pótdíj. A jelvény-pótdíj a honvédelmi miniszter által, az alap kamataihoz mérten, külön kérelem nélkül engedélyeztetik. Rabellátás és fegyelmi fenytés idejére a pótdíj nem jár, ellenben szobafogsággal fenytett őrmesternek, rövid vagy polgári alkalmazás végett gyakorlati szolgálatra, vagy betegség végett szabadságoltaknak és a kórházban ápoltaknak kifizetendő. (Hlsz. 107. §). Az arany- vagy ezüstéremmel járó pótlék a nyugdíj összegéhez nem számítható, azt a nyugdíjazott, tekintet nélkül szolgálati éveire, haláláig teljes mérvben élvezi. (Nyt. 24. §).

Jelzőlámpák, melyek utcán, vagy téren lera-kott nagyobb halmazt képező anyagok helyén állítottak fel — *eloltása*: testi épség elleni kihágás (Kbt. 119. §.) *Közigazg. hatóság.*

Jégen való közlekedés. L. Befagyott vizeken való közlekedés.

Jéghasító lánczok használata. Jéghasító lánczokat máshol, mint sík jégen alkalmazni tilos. (Kvt. 129. §.)

Jég szállítása vasárnap délelőtt 10 óráig eszközölhető. (14837/92. km. r.)

Jobb málhatáska csomagolása. L. Málhatáska.

Joga a csendőrnek támogatás igénybevételére. L. Csendőr jogai támogatás igénybevételére.

Jogai a csendőrnek szolgálat teljesítés alkalmával. L. Csendőr jogai szolgálat teljesítés alkalmával.

Jogtalan elsajátításért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg, ha ez által az elsajátítónak házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona, testvére, vele közös háztartásban levő rokona, gyámja, gondnoka vagy nevelője károsított meg. (Btk. 369. §.)

Jogtalan elsajátítás kihágása. A ki idegen ingó

dolgot tudva jogtalanul használ és az által azt megrongálja, vagy értékében csökkenti, vagy a jogtalan használat által egyéb módon kárt okoz: kihágást követ el. (Kbt. 127. §.) *Kir. járásbiróság.*

Jogtalan elsajátítás vétsége. Jogtalan elsajátítás vétségét követi el: 1. aki idegen dolgot talált és azt nyolcz nap alatt a hatóságnak, vagy annak aki elvesztette át nem adja (Btk. 365. §); 2. aki régi kincset talál és azt a hatóságnak nyolcz nap alatt, vagy a hatóságnál előre bejelentett kutatás esetén, harmincz nap alatt be nem jelenti (Btk. 366. §); 3. aki másnak tulajdonát képező ingó dolgot, ha véletlenségből vagy tévedésből birlalatába jutott, jogtalanul elsajátítja (Btk. 367. §); 4. aki saját vagy a tulajdonos beleegyezésével, vagy annak számára más ingó dolgát a haszonélvezőtől, zálogbirtokostól, vagy attól, aki a dologra nézve használati vagy megtartási joggal bír, jogtalanul elveszi. (Btk. 368. §) *Kir. járásbiróság.*

Jóindulatuak osztálya. L. Személy ismeret.

Jóindulatu lakossággal való érintkezés. L. Községek portyázása.

Jókarban tartása a ruházatnak. L. Ruházat jókarban tartása.

Jómóduak osztálya. L. Személyi ismeret.

Jóslásokkal való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járásbiróság.*

Jövedéki törvények végrehajtásánál való segédkezés. A csendőrség ilyen szolgálatra csak akkor vehető igénybe, ha tetteleges ellenszegülés fordul elő, vagy ilyentől indokoltan tartani lehet. A segélynyújtásnál kötelessége a csendőrnek az egyenruházattal és fegyverzettel ellátott, vagy magukat szolgálati könyveikkel, esetleg más okmányokkal igazoló pénzügyőrségi személyzetet, illetve az állam jövedéki érdekeinek képviselőjére hivatott községi előjárókat, hivatalos eljárásukban megvédeni s arra hatni, hogy a felek részéről előfordulható minden-

féle törvényellenes akadály távol tartassék. (Szglu. 75. §.)

Juhászok meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Juhok leszurásánál az egészségi állapot vizsgálata. L. Szarvasmarhák vágásánál az egészségi állapot vizsgálata.

Jutalékok felvétele. L. Feljelentési díjak és jutalékok felvétele.

Jutalmazása a besugóknak. L. Bizalmi személyek megszerzése.

Jutalmazási alap. Rendeltetése, hogy annak kamataiból oly csendőr legénység részére, kik magukat a közbiztonsági szolgálatban különös eredményes működés által kitüntetik, tekintettel az érdem fokára, az e mellett legyőzött akadályokra, a tanusított kiváló észszerűség és tetterőre, kivételesen pénzbeli jutalomdíjak adassanak. Ezen jutalom díj 20 koronánál kisebb és 60 koronánál nagyobb nem lehet és minden év augusztus hó 18-án, mint ő Felsége születése napján osztandók ki. (Illsz. 107. §.)

Jutalomdíj életmentésért. L. Életmentési jutalomdíj.

Jutalomdíj hitszegésre való elcsábításra tett kísérletek feljelentéseért. Annak, aki csendőrök, katonák, vagy honvédeknek hitszegésre való elcsábítására tett kísérletet feljeleníti, a feljelentés valóságának biróilag történt megállapítása után, 400 korona díj fizetendő ki. Ha ily feljelentés egyidejűleg több személy részéről történt, akkor minden egyesnek a díjból egyenlő rész jár. (Illsz. 112. §) Ezen jutalom nyugta alapján a szárnyparancsnokság által fizettetik ki. (Gku. 10. §.)

Jutalom elfogadása szolgálat teljesítésért. L. Megvesztegethetlenség.

K

Kalapok elhelyezése. A kalapok a ruhafogas polczán tartandók. (Á. sz. h. III/18)

Kalaptok áthelyezésnél az örsön marad. (Á. sz. h. XI/7.)

Kalaptok beszerzése. Minden örsön a rendszerezített létszám erejéig, az elszállásolási átalány rovására, minden csendőr részére egy kalaptok szerzendő be. Ezen kalaptok kéregpapírból házilag készitendő, fénytelen kékpapírral vonandó be és teljesen simán hagyandó. (Á. sz. h. XI/7.)

Kampós szegek az istálló lámpához. L. Istálló égések elleni óvintézkedések.

Kantározás. A kantározásra mindig kellő figyelem és gond fordítandó, miután helyes kantározás nélkül lehetetlen a lovat akaratunkhoz képest és testünk egyensúlyban tarthatása mellett lovagolni. A csendőrségi lovaknál mindig a könnyebb kantározásra (zablázásra) kell törekedni. (Kh. 29. p.)

Kapuk jogosulatlan kinyitása, melyek utak és földek elzárására szolgálnak: mezőrendőri kihágás (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Karabély. L. Távkarabély.

Kard használata. Ha egy vagy több fel nem fegyverkezett egyén készül a csendőrt megfogni vagy megütni, a csendőrnek kardot kell rántani és azzal az illető arczába egy vágást mérni. (Vekm. 6. §.) A kard vagy szurony használatánál a vágdalózás, illetve az ismételt szurkálás kerülendő. A kard vágásának és ép úgy a szurony szurásának oly határozottnak kell lenni, hogy az ellenszegülő már az első kardvágásnál vagy szurony szurásnál harczképtelenné tétessék. (Á. sz. h. XX/2.)

Kardkötő hordmódja nyáron. A kardkötő a zubony (dolmány) alatt akként kötendő a derékra,

hogy annak első hordszíja a bal felső czomb irányában lógjon és a kard szurlapja a zubbony (dolmány) alsó részétől 1 centiméterrel feljebb esék ; a hátulsó hordszija pedig akként csatolandó, hogy a kard általa egyenletes helyzetben tartassék. (Kh. 2. p.)

„Kardot ránts !“ keresztülvitele. Kivezényelt gyalog osztagnál a „Kardot ránts !“ vezényszóra minden csendőr fegyverét válláról leemelve, azt a fegyverszíjjal a bal előkarra akasztja oly helyzetbe, mint a szurornak menetközben való feltűzésénél, ennek megtörténtével pedig a jobb kéz a kard markolatát megragadja, a kardot hüvelyéből kivonja s a jobb oldalra hozza oly helyzetbe, mint az a tiszthelyettesre nézve előírva van. (Á. sz. h. VI/6)

„Kardot rejts !“ keresztülvitele. Ezen vezényszóra a kard a hüvelybe rejtetik és a fegyver vállra vétetik. (Á. sz. h. VI 6.)

Kardpenge élesítése. A kardpenge éle, hegyétől számított kétharmad résznyire lefelé, fokéle pedig a hegyétől számítva husz ccentiméternyire mindig éles legyen, mely élesítés megfelelő finom reszelővel foganatosítandó. (Á. sz. h. XV/5.)

Kardvívás. L. Vívásgyakorlat.

Karhatalmi segédleti költségek elszámolása. A polgári bíróságok által igénybe vett, valamint a közigazgatási hatóság által nem a belügyministerium, hanem más ministeriumok vagy hatóságok rendeleteinek, esetleg ítéleteinek végrehajtása, vagy pedig elővezetések céljából kirendelt karhatalmi segédlet utazási költségei, a menetlevél és eredeti felhívással felszerelt utazási számadásban, ha pedig csak étkezési pótlék merült fel a felhívással okmányolt étkezési pótlék kimutatásban számítandók el. Közigazgatási hatóság által a közbiztonság érdekében felhasznált karhatalom költségei a belügyi tárczát terhelik. Katonai (honvéd) egyének kíséréséből felmerülő költségek a felhívással ok-

mányolt utazási számadásban, ha pedig csakis étkezési pótlék illetékes, az étkezési pótlék kimutatásban számítandók el. Ha a letartóztatás önbuzgalomból történt, az elszámolási okmányban, az a „Megjegyzés” alatt kiemelendő. Fogolykísérések alkalmával fölmerült költségek a kísérőlevéllel felszerelt utazási naplóban számolandók el. (Gku. 15. §).

Karók meggyujtása. L. Meggyujtása.

Karpaszomány. A csendőrlegénység és a próbaszolgálatra átvett katonai és honvéd altisztek, mihelyt azok összesen 3 évet a tényleges szolgálatban már eltöltöttek, igényt nyernek egy szélesebb és egy keskenyebb arany karpaszománykával való kitüntetésre. A 6. és 9. tényleges szolgálati év bevégezése után a csendőr legénység két, illetve három keskeny arany karpaszományt visel. Altiszti rendfokozattal nem bíró próbacsendőrök, továbbá póttartalékosok és más egyének, kik a csendőrséghez beszámítható tényleges szolgálati idő nélkül vétettek át, csak három évi tényleges csendőrségi szolgálat után nyernek igényt az arany karpaszományra. (6387/98. eln. hm. r.)

Karpaszomány viselése a katonai szolgálati jelenynyel ellátottak által. A katonai szolgálati jelenynyel ellátott csendőrlegénység által a karpaszomány szintén viselendő. (23685/IV. 1887. hm. r.)

Karsujtás. Azon próbacsendőröknek, kik altiszti rendfokozattal nem bírnak, ha a csapatnál három tényleges szolgálati évet már eltöltöttek, egy selyem karsujtás viselésére van igényük (6387/98. eln. hm. r.)

Katángszáritó iparnál vasárnap is végezhető. L. Pótkávé.

Katonai egyének huzamosabb időn át való részvétele a közétkezésben. L. Közös hadseregbeli és honvéd tisztek elszállásolása a laktanyában.

Katonai jelentkezési szabályok áthágása. A tartósan szabadságoltak, a tartalék tengervéd és hon-

védség tényleges szolgálatában nem álló tisztjei és legénysége, valamint a tényleges szolgálatban nem álló póttartalékosok kötelesek tartózkodásuk minden változtatását a nyilvántartásra hivatott hatóságnak bejelenteni. Ennek elmulasztása kihágást képez. (Vőt. 62. §.) — A szabadságolt legénység 14 nap alatt tartozik a községi előljáróságnál jelentkezni. — A nem tényleges állománybeli legénység a községből való távozás előtt és az új tartózkodási helyre való megérkezés után 8 napon belül köteles jelentkezni. Ép úgy köteles a tartózkodási hely határán belül történt minden lakásváltozást 8 nappal az átköltözés után bejelenteni. — Ha a nem tényleges állománybeli katona oly bel- vagy külföldi utra kél, mely 14 napnál hosszabb időre terjed, köteles az utazás megkezdését és a visszaérkezést a községi előljáróságnak bejelenteni. Ilyen utazás megkezdésénél azt is tartozik bejelenteni, hogy távolléte alatt a netaláni parancsok ki által juttathatók el hozzá. — Szolgálatra, kiképzésre vagy fegyvergyakorlatra való behívásnál, távozás előtt szintén jelentkezni kell az előljáróságnál. (Vőt. Utasítás 7. §.)

Katonai lovak igazolványa. L. Kisorsolt katonai lovak igazolványa.

Katonai nevelő intézetekbe való felvétel. Csendőrlégénység csak akkor bir igénynyel gyermekeinek valamely katonai nevelőintézetbe való felvételére, ha 12 évi tettleges szolgálattal birnak. A kérvények magyar állami alapítványi helyekre szolgálati uton a honvédelmi ministerhez, kincstári díjmentes helyekre pedig azon cs. és kir. hadtestparancsnoksághoz intézendő, a melynek területén a kérvényező lakik. A kérvényhez melléklendő: 1. a honossági bizonyítvány, melyben a pályázónak községi illetősége is kiteendő; 2. a keresztlevél (születési bizonyítvány); 3. hatósági bizonyítvány, melyben a családtagok száma, a gyermekek kora és neme igazolódik; 4. katonaorvosi bizonyítvány; 5. a múlt tanév

végével nyert egész évi bizonyítvány és a folyó évi iskolai bizonyítvány, illetőleg értesítő, a fumei hadtengerészeti akadémiába pályázók részéről a középiskolai összes bizonyítványok és a folyó évi is csatolandó; 6. vagyonbizonyítvány, illetőleg vagyontalanság esetében szegénységi bizonyítvány; 7. a szolgálatban netalán szerzett érdemeket igazoló és egyéb az igény támogatására szolgáló okmányok; 8. a felettes parancsnokság által csatolandó minősítvény. — A kérvényben felemlitendő, hogy a pályázó ifjunak van-e oly testvére, a ki valamely más alapítványt, közellátást vagy ösztöndíjat élvez, továbbá kötelesség vállalandó az évenkénti 14 frtnyi tandíj fizetésére. A katonai alreáliskolákba való felvételért pályázók kifejezhetik az iránti óhajtasukat is, hogy melyik ilyen iskolába óhajtják fiuk felvételét. — Alreáliskolák vannak: Kassán, Kismartonban és Szt.-Pöltenben. Az ifjak életkorára nézve felvétetnek: az alreáliskola I. évfolyamába, a kik a 10-ik évet betöltötték, de a 12-ik évet még nem haladták túl, a főreáliskola I. évfolyamába: a kik a 12-ik évet betöltötték, de a 14-ik évet még nem haladták túl; a katonai akadémia I. évfolyamába: a kik a 17-ik évet betöltötték, de a 20-ik évet még nem haladták túl; a fumei hadtengerészeti akadémia I. évfolyamába: a kik a 14-ik évet már betöltötték vagy a tanév első negyedében betöltik, de a 16-ik évet még nem haladták túl. Ezen életkor meghatározásánál az illető pályázati év szeptember havának elseje, a hadtengerészeti akadémiára nézve pedig szeptember 16-ika mérvadó. Előképzettség tekintetében megkivántatik: 1. a katonai alreáliskola I. osztályába: az elemi (nép) iskola 4 osztálya; 2. a katonai főreáliskola I. osztályába: a reáliskola, gymnasium vagy polgári iskola 4 osztálya; 3. a katonai akadémia I. osztályába: a középiskola teljes bevégezése; 4. a fumei hadtengerészeti akadémia I. osztályába: a középiskola 4 osztálya. — A megüresedett helyekre évenként február végén vagy

márczius elején a honv. minister pályázati hirdetményt bocsát ki. (L. Kasics Péter: „Az osztrák-magyar hadsereg katona-nevelő- és képzőintézetei.“) A honvéd hadapród-iskolákba (Pécs és Nagyvárad) minden altiszt kérheti fiának felvételét, évi 24 korona tandíj fizetése mellett. Az életkor az I. osztályban a betöltött 14-ik és túl nem haladott 16-ik év. A folyamodvány augusztus 1-ig közvetlenül az illető hadapródiskola parancsnokságához nyújtandó be: Melléklendő: 1. keresztlevél (születési bizonyítvány); 2. honossági bizonyítvány; 3. orvosi vélemény; 4. az elmúlt iskolaév végbizonyítványa és a folyó iskolaév I. és II. tanidőszakáról szóló értesítő; 5. himlőoltási bizonyítvány (ha ez az orvosi véleményen nincs igazolva); 6. erkölcsi bizonyítvány (ha az iskola bizonyítványban nincs igazolva, vagy ha a jelentkezés nem közvetlenül az iskolából történik. *(Rendeleti Közlöny 1894. 14. sz.)*

Katonai őrségek iránti ellenszegülésről és tiszteletellenes magaviseletről. L. Hadiczikkek IV. cikk.

Katonai személyek elfogatása. Minden előljárónak, valamint a csendőrséghez tartozó minden följobbvalónak jogában áll, egy alárendeltnek, illetőleg alattosnak elfogatását saját felelőssége alatt elrendelni vagy személyesen eszközölni. Ezen joga különösen kötelességévé válik akkor, ha egy alárendelt (alattost) valamely büntetett vagy súlyos kihágáson rajta kap, — vagy ha azt ezek egyikében súlyos gyanu terheli, — hasonlóképen, ha magaviselete által a jelenlevő legénységnek rossz példát adna, vagy nyilvános botrányra alkalmat szolgáltatna. Indokolatlan elfogatások, valamint az elfogásnál követett, a fenforgó körülmények által nem igazolható kiméletlen eljárás, mint a hivatalos hatalommal való visszaélés, büntetést von maga után. A legénységi állománybeli egyéneket, ha szakaszvezető vagy ennél alsóbb rendfokozatban állanak, rendszerint valamely előljáró, följobbvaló vagy velük egyenrangú egyén kíséri a fogságba. Minden más

egyén (beleértve a hadapródokat) parancsot kap, hogy a rászabott fogságba menjen; a hol azonban szükségesnek látszik, ott a bekisérés valamely egyenlő rendfokozatu egyén felügyelete alatt, de tisztnél mindig csak tiszt által, minden fölösleges feltűnés kerülése mellett, foganatosítandó. Ügyeleti altisztek, valamint járőrök, következő esetekben kötelezve vannak honvéd-(katona-)egyéneket elfogni, illetőleg fogságba helyezni: *a)* ha ezen egyéneket büntetteken vagy súlyos vétségeken érik; *b)* ha ily cselekményben őket súlyos gyanu terheli; *c)* ha garázda magaviselet által nyilvános botrányt idéznek elő; *d)* ha az ügyeleti tiszteseknek, járőröknek, ezek hatáskörébe eső utasításaikban nem engedelmeskednek, valamint ha ezen közegeket szidalmazták vagy tettelegesen megtámadták; *e)* ha az elfogásra nézve különös parancs lett kiadva; *f)* ha a fegyveres hatalomhoz vagy a csendőrséghez tartozó ellenszegülő és garázdálkodó egyének elfogására hozzájuk a körülmények által igazolt felszólítás intéztetik. Tiszteket, lelkészeket és tisztviselőket, kik a XI. vagy ennél magasabb rangosztályban állanak, föltétlenül csak az *a)*, *d)* és *e)* alatt megjelölt esetekben szabad elfogni; a többi esetekben az elfogás csak tisztek által vezényelt járőrök közbelépése —, vagy ha valamely a garázdálkodónál följobbvaló követeli az elfogást, ez utóbbinak közbenjárása mellett foganatosítható. Tisztektől és tisztviselőktől, kik a XI. vagy ennél magasabb rangosztályban állanak, az elfogás alkalmával a fegyverek csak akkor, ha ez okvetlenül szükséges, a többi egyénektől azonban minden esetben elvételnek. Elfogott hadapród-tiszthelyettesek és ennél alattosabb egyének saját csapattestük fogdájába, vagy a legközelebbi őrségre hozatnak: elfogott tiszteket (lelkészeket, tisztviselőket, kik a XI. vagy magasabb rangosztályban állanak) azonban a legközelebbi tisztí őrségnek —, a hol ilyen nincs, valamely laktanya-ügyeleti tiszt

nek, vagy a honvédállomás-(tér-)parancsnokságnak kell átadni. Ez eljárás elmarad akkor, ha az elfogott csak parancsot kap arra, hogy a rászabott fogságba menjen. (Szlgsz. 43. §.)

Katonai szolgálati jelvény beszolgáltatása. Mindazok, a kik a II. osztályu szolgálati jelvény birtokába jutnak, kötelesek az első osztályut beszolgáltatni (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szolgálati jelvény elvétele. Elvétetik a katonai szolgálati jelvény, ha az illető szökés miatt elítéltetik, vagy valamely bűntény miatt súlyos börtönnel lesz büntetve. (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szolgálati jelvény rendeltetése. A katonai szolgálati jelvény a katonai pályán töltött hosszabb és jó szolgálatnak nyilvános elismeréseül szolgál. (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szolgálati jelvényre való igény. A m. kir. csendőrség legénységi állománybeli egyénei, kik a honvédségnél, közös hadseregnél és a csendőrségnél összesen 12 évet tettelegesen jól szolgáltak, az I. osztályu, ha pedig már 24 évet szolgáltak a II. osztályu legénységi szolgálati jelvényre nyernek igényt. (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szolgálati jelvény viselése. A szolgálati jelvényt szolgálatban, szolgálaton kívül és a polgári életben is lehet viselni. A jelvény, mely bronzból készült keresztből áll, a bal mellen, 44 millimeter széles sárga-fekete szalagon, a legfelső gomblyukkal egy magasságban, az egyéb ő Felsége által adományozott rendjelek és érmektől balra viselendő. (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szökevények elfogatása. A sorhad- vagy a honvédség legénységi állományába tartozó oly személyek, kik szökésben, önkényű eltávozásban, vagy, mint tartósan szabadságoltak és nem tetteleg szolgáló tartalékosok és honvédek, a tényleges szolgálatra, fegyvergyakorlatra, vagy ujoncz-sorványra szóló behívási parancsnak való nem engedelmeskedésben gyanusoknak mutatkoznak, ha lehetséges,

közvetlenül a legközelebbi katonai- vagy honvéd-parancsnokságnak, különben pedig a legközelebbi közigazgatási hatóságnak adandók át. Ez irányban gyanusnak tekintetnek: 1. A tényleges szolgálatban levő, illetőleg ujoncz-sorványra behívott altiszt vagy katona, illetőleg honvéd: *a)* ha csapattestétől vagy szolgálati állomásától távol, hamisított vagy érvénytelenné vált elavult igazoló-okmány-nal, vagy pedig a nélkül találtatik; *b)* ha rendes állomásáról utazási okmány-nal, vagyis menetlevéllel távozott ugyan, azonban az ezen okmány szerint követendő utirányt igazolatlanul elhagyta; *c)* ha igazoló-okmány nélkül a külföldre való megszökést kísérti meg vagy onnan tér vissza; *d)* ha a katonai vagy honvéd-egyenruhából annyira kivetkezett, hogy egykönnyen mint katona vagy mint honvéd fel nem ismerhető; s végre *e)* ha szabadsága letelte után azonnal nem vonul be és a bevonulás akadályát kimutatni nem képes. 2. A tartósan szabadságolt és a nem tetteleges állományu tartalékos vagy honvéd: *a)* ha a behívására szóló parancs neki kézbesítettett vagy az törvényszerűen közhirrre tétetett, de ő a behívási, illetőleg bevonulási határidő eltelte után rendeltetése helyén kívül találtatik; *b)* ha ő — daczára, hogy behívásának bekövetkeztét előre tudhatta — a behívási parancs kézbesítését engedély nélküli elutazás vagy tartózkodási helyéről való bejelentés nélküli eltávozás vagy elrejtőzés által meghiusítja vagy meghiusította; *c)* ha a behívási időszak lejártá után nem mutatja ki azt, hogy a vett behívási parancsnak eleget tett, vagy, hogy a bevonulás alól felmentetett, vagy pedig, hogy magát a parancsnak való meg nem felelés esetében igazolta. (Szlgu. 79. §.)

Katonai vétségek. L. Hadiczikkek XXXVII. cikk.

Kályhák és takaréktüzhelyek tisztítása a legénység költségére eszközendő. (Gku. 82/5.)

Kályhák fűtése. Az örs- és szobaparancsnokoknak szigoruan kell arra ügyelniök, hogy a kályhák fü-

tése kellő elővigyázattal történjék. Lefekvés előtt a szellentyűzáró-készülékek egészen eltávolítva, vagy nyitva legyenek. (Lsz. 2/45.)

Káposzta télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Káros állatok kiirtása. Káros állatok, a hatóság figyelmeztetése daczára, a kitűzött határidő alatti kiirtásának elmulasztása: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Káros általi gyanusítás. Káros, vagy bárkinek egyszerű gyanusítása vagy feladása folytán az illető gyanusított irányában szolgálati befolyás gyakorlása, vagy letartóztatás foganatosítása szigorúan tilos. A káros, esetleg bárkinek feladása és adatai meghallgatandók, épen úgy, mint minden más az ügyben kikérdezett egyéné; a csendőr azonban a törvények és szabályok korlátai között, csakis a feladottak kikutatott valódisága, továbbá a helyszínen eszközölt tájékozás alapján, kizárólag legjobb belátása szerint járhat el és így a káros gyanusításait egyszerűen valóságos bizonyítéknak nem tekintheti. Ezek folytán írásbeli jelentésekben sem használható ez a kifejezés: „káros feladása folytán“ ez vagy az feljelentetett vagy letartóztatott. (Á. sz. h. VII/7.)

Káros befolyást gyakorló tényezők a közbiztonságra nézve. L. Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.

Káros növények kiirtása. A ki a hatóság figyelmeztetése daczára, a kitűzött határidő alatt, a káros növények kiirtását elmulasztja: mezőrendőri kihágást követ el. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kártérítési kötelezettség a szijazat megrongálásáért. L. Szijazat gondozása.

Kártyavetéssel való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járásbiróság.*

Kávészerezése. L. Élelmi cikkek nagybani beszerzése.

Kávéházak látogatása. L. Nyilvános helyek látogatása.

Kávéházi iparnál vasárnap is végezhető: az ezzel összefüggő minden munka egész nap; ideértve a házhoz szóló megrendeléseket és a szokásos bármilyen étel és ital kiszolgáltatását. (14837/92. km. r.)

Kávéháztulajdonos, ha a hivatásában eljáró hatósági közeget be nem bocsátja, eljárásában akadályozza vagy vendégeit előle elrejtí: közrend elleni kihágást követ el. (Kbt. 74. §) *Közigazg. hatóság.*

Kávémérő iparnál vasárnap is végezhető: az ezzel összefüggő minden munka egész nap; ideértve a házhoz való megrendeléseket és a szokásos étel és ital kiszolgáltatását. (14837/92. km. r.)

Kecskék leszurásánál az egészségi állapot vizsgálata. L. Szarvasmarhák vágásánál az egészségi állapot vizsgálata.

Kedvezmény a csendőrségnél 4 évig szolgáltak részére. L. Csendőrségnél 4 évig szolgálók kedvezménye.

Keményítő iparnál vasárnap is végezhető: azon munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakítást nem tűr — egész nap. (14837/92. km. r.)

Kenderáztatási iparnál vasárnap is végezhető: azon munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakítást nem tűr — egész nap. (14837/92. km. r.)

Kenderáztatás másnak a földjén: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §) *Közigazg. hatóság.*

Kender-kötőfék. A rendszeresített bőrkötőféken kívül minden csendőr lova részére egy kender-kötőféket szerezzen be, az előbbinek kimélése céljából. A kender-kötőfék befeketitendő és csakis az istállóban használandó. (Kh. 130. p.)

Kendert áztatni csakis a hatóság által kijelölt helyeken és módozatok mellett szabad. Ennek megszegése kihágást képez. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 17. §) *Közigazg. hatóság.*

Kenyér ára, sulya és minősége. Kenyérnek az iparhatóság által elrendelt árnál magasabb árban, csekélyebb sulyban vagy rosszab minőségben való eladása: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 138. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kenyér árának kifüggesztése. Kenyér árának az iparhatóság által elrendelt kifüggesztésének az elárusító által való elmulasztása: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 137. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kenyér árusítása és házhoz szállítása vasárnap egész nap meg van engedve. (14/37/92. km. r.)

Kenyérsütés. A kenyérhez szükséges tészta okvetlen az örsön állítandó elő és a hol kenyérsütő kemencze van és a fűtőanyag is olcsó, az örsön is sütendő. Oly helyeken, a hol pékek laknak vagy kenyérsütéssel magánosok is foglalkoznak, az örsön elkészített kenyértészta ezeknél is süthető. (Á. sz. h. XIV/4.)

Kereseti adó fizetése csendőrségi cselédek után. A csendőrség a nála alkalmazásban levő férfi és nőcselédek után I. oszt. kereseti adót köteles fizetni, mi azonban a cselédek béréből levonható. Az adó a közigazdálkodásból fizetendő és a levonás azon cselédek béréből, kik havonként változnak, arányosan eszközlendő és a részletek a közigazdálkodásba bevételezendők. (1575/Vb. 1895. bm. r.)

Kereskedelmi irodákban vasárnap is végezhető. L. Irodai munkák végzése vasárnapon.

Kereskedelmi utazók igazolványa. L. Iparigazolvány.

Keresztülvitele a fegyverhasználatnak. L. Fegyverhasználat keresztülvitele.

Kerékpárral való közlekedés. A kerékpárra általában a kocsiközlekedésre vonatkozó szabályok mérvadóak. Kerékpárral rendszerint csakis kocsin szabad közlekedni és csakis, ha a kocsin nagyon rossz, engedhet meg a helyi hatóság attól eltérést, de ilyenkor a kerékpáros csak a lépésben menő ember sebességével hajthat. A kerékpár irá-

nyitó, fékező és legalább 30 méternyire hallható csöngő-készülékkel, valamint elől lámpással legyen ellátva, mely a sötétség beálltával meggyújtandó. A lámpa üvege színes nem lehet. A haladás irányában álldogáló vagy járkáló közönséget a kerékpáros hangos csöngetéssel kellő időben és jól hallhatóan figyelmeztetni köteleles. A városok és községek belterületén, utcakeresztezéseknél az óvjelzés megadandó. A kerékpáros az ut baloldálán haladjon. Kocsik, lovasok stb. megelőzése jobbra történik. Tilos a kerékpárhoz ebeket odakötve futtatni. A kerékpárosok egyfelől jelen általános szabályok, valamint az arra vonatkozó helyhatósági különleges rendelkezések betartására kötelezvék; másrészt azonban hatósági támogatásra és védelemre igényt tarthatnak. Kutyákat a kerékpározók után uszítani tilos, valamint a kerékpározó után iramodó kutyát gazdája vagy hozzátartartozója visszahívni köteleles. A rendőrközeg (csendőr) felszólításának a kerékpározók engedelmeskedni tartoznak, ugyszintén kötelesek azok felszólítására megállni s kívánatukra magukat igazolni; a magukat igazolni nem tudók kötelesek — gépjöket kézen vezetve — az illető rendőrközéget a rendőrhatalóság legközelebbi helyiségébe követni. Ezen rendelet ellen vétők vagy cselekvők rendőri kihágást követnek el. (42159/97. bm. r.)

Kerítések jogosulatlan kinyitása, melyek utak vagy földek elzárására szolgálnak. mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kerítések szándékos megrongálása vagy bemocskolása, köztemető, nyilvános sétány, kert, vagy más ültetvényeknél: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kertek mivélése. A közigazdálkodás gyarapítására igen előnyös, ha az örsöknek egy kert és 1—2 hold föld áll rendelkezésükre; ilyenek tehát esetleg bérlendőek. Minden örstől, a melynek kertje van, megköveteltetik, hogy az illető vidéken

termelni szokott zöldségből, hüvelyes veteményből, burgonyából stb. legalább annyit termeljen, hogy evvel évi szükségletét fedezhesse. Az örsök kereteinek mintaszerű művelésére a legnagyobb gond fordítandó. Ha a föld sovány, forgatás és trágyázás által javítandó. A gyümölcsfák gondosan ápolandók. Télen vagy kora tavasszal a hernyók fészkei elégetendők. A fák minden tavasszal a száraz galyaktól megtisztítandók. Gyökerük körül 1–2 méter körletben, 25–30 centiméter mélységre a föld felásandó. A kertek helyes művelését a csendőrök büszkeségüknek tartásák és azt már szórakozás kedvéért is, a foglalkozási időn kívül, maguk végezzék. Minden örs törekedjék 1–2 hold földet bérelni, a melyben a szükséges burgonya, bab, borsó, tengeri, tök stb. termesztendő, úgy hogy az az örsöt egész évre kellő mennyiségű élelmiszerrel, valamint a sertések hizlalásához és baromfi tartáshoz szükséges anyaggal is ellássa. Minden örsön télire lehetőleg megfelelő uborka, paprika és répa is besavanyítandó. Ép ugy elteendő lekvár, túró, gomba, aszalt gyümölcs stb. és mártásnak való paradicsom. (Á. sz. h. XIV. 4.)

Kertek művelését a csendőrök maguk végezzék. L. Kertek művelése.

Kertésziparnál vasárnap is végezhető: a termeléssel és műveléssel kapcsolatos, félbeszakíthatatlan és sürgős munka egész nap. (14837, 92. km. r.)

Kert felosztása. Ha a laktanyához kert is tartozik és nős altiszt vagy csendőr is van az örsre beosztva, akkor a kert akként osztandó fel, hogy egy harmada a nős, két harmada pedig a nőtlen legénységre jusson. (Lsz. 8, 96).

Kert gondozása. L. Laktanya tisztántartása.

Kerti vetemények becsértéke. L. Vetemények becsértéke.

Kert megmunkálásához szükséges eszközök becsélése. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Kert — nyilvános — szándékos megrongálása vagy

bemocskolása : közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.)
Közigazg. hatóság.

Kettős házasság büntette. Kettős házasság büntettét követi el: 1. a ki érvényes házassági kötelekben lévén, ismét házasságra lép, ugyszintén azon nem házas is, ki tudva oly egyénnel házasságot köt (Btk. 251. §); 2. azon anyakönyvvezető, a ki tudva, hogy a megkötetni szándékolt házasság kettős házasság, a feleket összeadja (Btk. 252. §.)
Kir. törvényszék.

Kettős házasság vétsége. Kettős házasság vétségét követi el azon anyakönyvvezető, kit a kettős házasság körül gondatlanság terhel. (Btk. 253. §.)
Kir. törvényszék.

Kezelése a szolgálatnak. L. Szolgálat kezelése.

Kéjnök, kik a rájuk vonatkozó hatósági szabályokat meg nem tartják, közegészség elleni kihágást követnek el. (Kbt. 81. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kéjnök tartása. A ki lakásán engedély nélkül kéjnöket tart s azoknak ott a kéjelgésre alkalmat szolgáltatót vagy bordélytulajdonos részére pénzért lányokat szerez, ha nőcsábítás büntette nem forog fenn, cselekménye kihágást képez és elbirálása a közigazgatási hatósághoz tartozik. (Mt. 1894. márcz. 11.)

Kétfestési iparnál vasárnap is végezhető : azon munkák, melyek a folytonos üzem félbe nem szakíthatása miatt szükségesek, egész nap. (14837/92. km. r.)

Kémények sepertetése bérelt épületeknél a tulajdonost terheli, kincstári laktanyáknál pedig szerződésileg biztosittatik. (Gku. 82 5)

Kéményseprők, a kik elkezdett iparukat az iparhatóságnál történt bejelentés nélkül, vagy az iparhatóság által kitűzött idő eltelte előtt megszüntetik, vagy azt az ebbeli köteleességük kijátszására szolgáló módon folytatják: tulajdon elleni kihágást követnek el. (Kbt. 147. §.) *Közigazg. hatóság.*

Képek kifüggesztése (kisebбекnek) a legénységi szobákban meg van engedve. (Lsz. 2/37.)

Kép szándékos bemocskolása, ha az nyilvános helyen van kiállítva: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Képviselőház. A képviselőházat a nép képviselői alkotják, kiket a nép választás útján az országgyűlésbe küld, hogy ott az ő nevében a törvényhozó hatalmat gyakorolják. A képviselők összes száma 413, mely számhoz járul még a horvát tartománygyűlésnek 40 követe. (L. dr. Csiky Kálmán „A hazai alkotmány és jog alapvonalai.” 26. l.)

Képviselők külön jogai. L. Mentelmi jog.

Képviselő-testületekben való részvétel. L. Részvétel képviselő-testületekben.

Kéregpapír-dobozok beszolgáltatása. A töltények elcsomagolására szolgáló kéregpapír-dobozokból és ezeknek fedőcsikjaiból 80% szolgáltatandó be. (Gku. 65/3.)

Kérelmek. Minden kérelmet jól meg kell fontolni, hogy az előljáró céltalan zaklatása elkerültesse. A kérelmet mindig a közvetlen előljárónál kell előadni, a mitől csakis szemlék alkalmával szabad eltérni. Többeknek valamely közös ügyre vonatkozó kérelmét, csak az azok sorába tartozó két legfeljebbvaló, vagy rangban legidősebb terjesztheti elő. (Szlgsz. 13. §.)

Kérvények bélyeggel való ellátása. Mindazon folyamodványok, melyekben valamely kedvezmény kéretek, ivenként 50 kros bélyeggellátandók el. (42783/887. hm. r.)

Kérvény nősülési engedély iránt. L. Nősülés iránti kérvény felszerelése.

Készítésmódja a terpentintmáznak. L. Terpentintmáz készítése.

Készültség csendzavarás esetén. Ha az örsálmáson vagy környékén néptömeg összeesődülése vagy más esemény folytán csendzavarástól lehet tartani, akkor a szolgálattól ment valamennyi csendőr

készültségbe lép, mely abból áll, hogy a csendőrök együtt maradnak oly állapotban, hogy éjjel-nappal leggyorsabban kivonulhassanak. A készültségnek azonkívül minden kényelem meg van engedve, csak hogy a nadrágot levetni nem szabad. (Lsz. 4/58. Szlgsz. 65/483.)

Készültség összpontosításoknál. Azon csendőrökre nézve, kik a csend, rend és biztonság fentartása céljából bárhol egyesítvék, ugyanazon készültségi fok áll, mint a csendzavarástól való tarthatás esetében. (Lsz. 4/59.)

Kézből letett töltött tárkarabélylyal való eljárás. L. Tárkarabélylyal való eljárás kézből való letevésénél.

Kézelők mosatása. L. Fehérnemű mosatása.

Kézitusa kikerülése. L. Fegyverhasználatnál kövendő magatartás.

Kézzel taszigálni. L. Kézzel ütni.

Kézzel ütni. A kézzel való ütés, taszigálás a csendőr által semmi körülmények között sem igazolható és miután egyszerű arczulütés is idézhet elő halált, ennek következménye 1—5 évig terjedő börtön lehet. (Á. sz. h. IX/3.)

Kiállítás rendezése hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kiderítése a törvényellenes cselekményeknek. L. Törvényellenes cselekmények kiderítése.

Kidolgozása az írásbeli feladatoknak. L. Írásbeli feladatok kidolgozása.

Kifizetése a szabadságon levő csendőrök illetékeinek. L. Szabadságon levő csendőrök illetékeinek kifizetése.

Kifizetése az illetékeknek. L. Illetékek kifizetése.

Kifizetések a közgazdálkodásból. Minden kifizetés két csendőr előtt eszközendő, kivéve a midőn a bevásárlást az örsfőzőnő az étkezést vezető csendőr felügyelete alatt végzi, a mikor a bevásárolt cikkek árát az étkezés-vezető csendőr nyomban készpénzzel egyenliti ki. (Gku. 78/2.)

Kifüggesztése a korcsmai hitelre vonatkozó törvénynek. L. Korcsmai hitelre vonatkozó törvény kifüggesztése.

Kigyómarás. Kigyómarásnál orvosi segély azonnal igénybe veendő. Addig is a megmartnak, vagy ha az hozzá nem fér, más valakinek, a mennyiben szája vagy szájüre nem sebes, a sebet jól ki kell szivnia és a kiszítt nedvet kiköpní. Ezután a seb vízzel, erős luggal, meszes vízzel, hamuval stb. kimosandó és erősen bepólyázandó, mihez valamely ruganyos szalag legalkalmasabb. Ezen bepólyázásnak azonban nem szabad addig tartani, míg a befűzött testrész érzéktelenné, hideggé vagy halott-halvány-szinűvé válik. (Eá).

Kihallgatás eszközlése. L. Kikérdezési jog.

Kihágás, ha gondatlanságból ered, szintén büntetendő, kivéve, ha a törvény, rendelet vagy szabályrendelet máskép intézkedik. (Kbt. 28. §.)

Kihágási esetekben a részes is büntetendő. (Kbt. 26. §.)

Kihágási ügyben elévülés. A büntető eljárás megindítása hat hó alatt évül el. (Kbt. 31. §.)

Kihágás kísérlete nem büntettetik. (Kbt. 26. §.)

Kihágások eredete. A csendőr-legénységnél leginkább előforduló kihágások, ugymint: ittasság, dőzsölés, kártyázás, adósságcsinálás, takarodón túl engedély nélküli kimaradás, feslett, roszhirű személyekkel való barátkozás stb. tulnyomó részben a szeszes italok mértéken felüli élvezetére vezethető vissza. Mindezek pedig oly megbélyegző erkölcsi hibák, melyek egyrészt a csendőrnek a lakosság előtti becsületét, másrészt az illető egészségét és anyagi helyzetét is megrontják; az illetőt tehát csendőrségi szolgálatra alkalmatlanná teszik. Ennélfogva azon csendőr, a ki szolgálatban csak egyszer is megittasodott, megbizhatatlannak tekintendő és mindaddig, míg a javulásnak határozott és kétségtelen jelét nem adja, az őrsparancsnok

és az örs legénysége által figyelemmel kísérendő. (Á. sz. h. X/7.)

Kihágások következményei. L. Kihágások eredete.

Kijárása a szolgálatmentes legénységnek. Minden csendőr köteles kimenésekor bejelenteni, hogy szükség esetén hol lesz található. (Lsz. 1/13).

Kikérdezési jog. A csendőrség kizárólag csak kikérdezési joggal bír, minélfogva kihallgatás vagy vallatás foganatosításába bocsátkozni, szolgálati hatalommal való visszaélésnek minősül s mint ilyen a legszigorubb megtorlás alá esik. (Á. sz. h. VII/6.)

Kiküldetések alkalmával teendő jelentések. L. Rabló-üldözések alkalmával teendő jelentések.

Kikülönített örsök alatt a szárny azon örsei értendőek, melyek a szárny székhelyén kívül vannak elhelyezve (Gku. Bev.)

Kilépő legénység felruházása. Ha ujoncz vagy próbacsendőr a csendőrségből kilép vagy elbocsáttatik, saját ruházatában menesztetik el, de ha az késő ősszel vagy tél idején történik, akkor a még szükségessel a hasznavehetetlen készletből el lesz látva. Azok, a kik öt évi szolgálat előtt lépnek ki vagy fegyelmi uton elbocsáttatnak, egy rendbeli viseltebb ruházattal, sapka, zubbony vagy dolmány, nadrág, ing, gatyá, csizma, nyakravaló, zsebkendő és esetleg téli ing és gatyával látandók el. Az öt évi megszakítás nélküli szolgálat után kilépők, ha kívánják, ugyanezen ruházattal látandók el. (Gku. 54. §.)

Kimaradási engedély. Az örsparancsnok legfeljebb az ébresztőig terjedő kimaradási engedélyt adhat alárendeltjeinek és erről kimaradási engedélyjegyet ad az illetőnek. (Lsz. 11/109). Tiszti állomásokon a kimaradási engedélyt reggeli kihallgatásnál kell kérni. (Lsz. 11/112.)

Kimaradási engedélyjegyekkel való eljárás. A felhasznált engedélyjegyre az örsparancsnok a lak-tanyába történt visszaérkezés időpontját rájegyezni

és aztán az engedélyjegyet a szárnyparancsnoksághoz felterjeszteni tartozik. (Lsz. 11/111)

Kimaradási engedély — **korlátlan.** L. Korlátlan kimaradási engedély.

Kimaradási engedély mulatás céljára. L. Nyilvános helyek látogatása.

Kimerültek ápolása. Lehetőleg azonnal orvosi segély veendő igénybe. Az orvos megérkeztéig a szerelvény leszedendő, a szenvedő némileg felemelt fővel a talajra fektetendő, a nyakra való, zubbony és ing kikapcsolandó, a derékszíj, nadrág és gatyá megtagítandó, ezután az arcra, mellre mindaddig friss víz fecskendezendő, míg mély lélegzetet nem vesz. Szükség esetén a száj kinyitandó, az abban netán mutatkozó hab vagy bármi más a szájürben levő és nem bele tartozó anyag eltávolítandó, az orrlyukak tollszárral csiklandozandók és a beteggel eczet vagy szalmiak-szesz szagoltatandó. Mihelyt a beteg eszmélete visszatér, követelendő tőle, hogy ismételten jó mély lélegzetet vegyen, azután pedig vízzel vagy borral üditendő fel. Semmiesetre sem szabad azonban ilyen beteget addig felállítani vagy felültetni, míg rendes légzése és szabályos szíverése vissza nem tér. (Eá.)

Kiméleti terek. Állandóan víz alatt levő oly területek, a melyek a halak ivására s a halivadék fejlődésére alkalmasak, kiméleti terekké nyilváníthatók. (Ht. 16. §) A kiméleti terek határa táblákkal kellőleg megjelölendő (Ht. 17. §.), mely tábláknak károsítási szándékból való megsemmisítése, elvitele vagy más helyre áttétele (Ht. 64. §.), továbbá azoknak szándékos megrongálása vagy bemocskolása (Ht. 65. §.) kihágást képez. *Közigazg. hatóság.*

Kiméleti terekre vonatkozó tilalmak. Kiméleti tereken való halászat, vadászat, béka fogás, csónakázás, fürdés, kavics- és iszapszedés, általában minden a halak ivását és fejlődését hátráltató művelet tiltatik. Tilos továbbá e tereken marhákat,

kacsákat, ludakat s egyéb állatokat vízbe bocsátani. (Ht. 26. §.)

Kimélése a szijazatnak. L. Szijazat kimélése.

Kimélése az ütőrugónak. L. Ütőrugó kimélése.

Kimutatás a családja körében ápoló nő legénység ápolási költségeiről. L. Betegápolási költségekről szóló kimutatás.

Kimutatás a csizmakoptatási átalányról. Azon örsön, hol ez az átalány engedélyezve van, arról az örsparancsnok minden hó végével kimutatást szerkeszt és a következő hó 5-ére a szárnyparancsnoksághoz felterjeszti. (Gku. 57. §.)

Kimutatás az étkezési pótlékról. Ezen kimutatások minden hó utolsó napján lezárva, a következő hó 2-áig a szakasz-parancsnoksághoz felterjesztendők. A belügyi tárczán kívül más ministeriumok, községek vagy magánosok érdekében teljesített és étkezési pótlékkal egybekötött minden egyes szolgálat után külön, az eredeti felhívással felszerelt kimutatás szerkesztendő és azon körülmény, hogy az eredeti felhívás az étkezési pótlék-kimutatáshoz csatoltatott, az iktatókönyv „Megjegyzés” rovatába bevezetendő. Ha oly ügykódések alkalmával, midőn utazási számadás szerkesztetik, merül fel étkezési pótlék, akkor a pótlék az utazási számadáson számítandó fel. (Gku. 9. §.)

Kimutatások, melyek az iskolaszobában függesztendők ki. L. Iskolaszobában kifüggesztendő kimutatások és táblázatok.

Kimutatások, melyek az örsirodában függesztendők ki. L. Örsirodában kifüggesztendő kimutatások és táblázatok.

Kincstári ruházat eladása. A kincstári ruházatból bármit és bárkinek adni, eladni vagy bárkivel cserélni, továbbá a testületből fogyatékbba jött egyénektől, kincstári ruházati és felszerelési czikkeket vásárolni szigoruan tilos. (Á. sz. h. III/21.)

Kincstári ruházat elajándékozása. L. Kincstári ruházat eladása.

Kincstári ruházat elcserélése. L. Kincstári ruházat eladása.

Kincstári ruházat és felszerelés elhelyezése. Az összes kincstári ruházat és felszerelés, a lábbeli kivételével, a legénységi szobákban, az erre rendelt szekrények, fogasok, ládákban stb. helyezendő el. (Á. sz. h. III/17.) A kincstári ruhát vagy egyéb felszerelési cikket, habár csak rövid időre is, az erre meghatározott helyeken kívül tartani tilos. (Á. sz. h. III/16.) A csendőr ruházata úgy helyezendő el, hogy az mindenkor használható állapotban és kéznél legyen. (Lsz. 2/31.)

Kincstári ruházat vásárlása. L. Kincstári ruházat eladása.

Kincstári tárgyak elárverezéséből befolyó pénzek az örs pénztárába helyezendők és a bevételi okmány, ennek nem létében az erre vonatkozó jelentés a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 12. §.)

Kincstári tárgyak — hasznavehetetlenek — beszállítása. L. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak beszállítása.

Kincstári tárgyak — hasznavehetetlenek — eladása. L. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak eladása.

Kiosztása a töltény tartalék-készletnek. L. Töltény tartalékkészlet.

Király bántalmazásának büntette. Ezen büntettet az követi el, a ki a királyt tetteleg bántalmazza, a mennyiben cselekménye felségsértést nem képez. (Btk. 139. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Király czime. Mint független és semmi más hatalomnak alá nem vetett személy, felség, apostoli királyi felség czimet visel. Mivel pedig a magyar király egyszersmind Ausztria császára is, azért a czim így fejeztetik ki: „császári és apostoli királyi felség“, vagy: „ő császári és apostoli királyi felsége“, vagy pedig: „Ausztria császára és Magyar-

ország apostoli királya". (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapelvei" 23. l.)

Királyi ház tagja bántalmazásának büntette. Az követi el, a ki a királyi család valamelyik tagját tettleg bántalmazza. *Azoknak megsértése vétséget képez.* (Btk. 141. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Királyi jogok. L. Felség jogok.

Királysértés vétsége. A ki a király ellen sértest követ el. (Btk. 140. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Király születése napján isteni tiszteletben való részvétel. L. Diszbe való öltözés.

Kisebb közbiztonsági zavarok kiderítése. A kis tolvajokból lesznek a rablók és veszélyes gonosztevők, miért a közbiztonság terén előforduló legcsekélyebb esemény is jelentőséggel bír és ezek tetteseinek azonnali kiderítése és kézrekerítése minden csendőrre nézve becsületbeli kérdést képez. (Á. sz. h. VII/11.)

Kisebb örs. Az 5 fővel és azon alul rendszerezett örsök kisebb örsöknek tekintendők. (Á. sz. h. VII/38.)

Kiselejtítése a hasznavehetetlenné vált tömegbeli cikkeknek. L. Ruha- és lószerelevényi cikkek kiselejtése.

Kiséreti díjak. Utasok, futárok, postakocsik, kincstári-pénzszállítmányok stb. fedezeti kíséreteért, ha a távolság nagyobb 7.5 kilométernél, minden egyes csendőr részére annyiszor 70 fillér fizetendő, a hányszor hét és fél kilométer távolságra a kíséret történik. Vissza azonban a kíséreti díj csak akkor esedékes, ha szintén kíséret eszközöltetik. Ha a kíséretre két vagy több csendőr vezényeltetett és a visszatérés nincs kísérettel összekötve, akkor ez lehetőleg más uton és járőrszolgálatban történjék. Ily esetben, ha a járőrszolgálat 24 óránál tovább tart, a rendes étkezési pótdíj is illetékes. (Illsz. 111. §.) Ezen díjak az őrsparancsnok által

nyugta és ellennyugta mellett a kíséretet igénybe vevőtől felveendő és a kíséretet teljesítőknak kifizetendő. Az ellennyugtát a kíséretet igénybe vett hivatal vagy egyén írja alá, a kíséretet teljesítő esendőr a díj felvételét az ellennyugtán elismeri, minck megtörténte után ez, a vonatkozó iktatószámmal ellátva irattározandó

Kiséreti díj ellennyugta kezelése. L. Kiséreti díjak.

Kísérése a letartóztatottaknak lovas járőr által. L. Letartóztatottak kísérése lovas járőr által.

Kisérltet. Kisérltet képez azon cselekmény, melylyel a szándékolt büntett vagy vétség véghezvitele megkezdett, de be nem végeztetett. (Btk. 65. §.)

Kisérltet letartóztatottak megszabadítására. L. Letartóztatottak megszabadításának kísérlte.

Kisérltet nem büntethető: 1. ha a tettes a megkezdett büntett vagy vétség véghezvitelétől önként elállott; 2. ha a büntett vagy vétség tényálladékhhoz tartozó eredményt — mielőtt cselekménye felfedeztetett volna — önként elhárította. (Btk. 67. §.)

Kisiparnál vasárnap is végezhető: a sürgősen rendelt javítási munkák déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Kisiparos vasárnapi munkaszünete. Önálló kisiparosok, segédek, tanonczaik, valamint más segéd-munkások igénybevétele nélkül, lakásukon vasárnap egész nap dolgozhatnak. (14837/92. km. r.)

Kis község az, mely a törvény által engedélyezett községi önkormányzati teendőket szegénysége miatt, saját erejéből teljesíteni nem képes, hanem e végett más kis-községekkel szövetkezik és együtt alkotnak egy kört.

Kisorsolt katonai lovak igazolványa. Kisorsolt katonai lovat, vevője a katonai hatóság által kiállított és a vevő nevét s az állat leírását tartalmazó igazolvánnyal hajthatja vagy szállíthatja haza. (Árt. Vr. 9. §.)

Kiszámítása a közgazdálkodási betét hányadnak.
L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról.

Kiszolgált altisztek alkalmazása. L. Igényjogsultság.

Kitérés szabályok, Udvari, katonai, posta- és mentőjárműveknek minden más jármű feltétlenül kitérni tartozik. Üres jármű a személyszállítónak vagy terheltnek, személyszállító a súlyosan terheltnek, egyenlő járművek közül a lejtőről lejövő a felmenőnek, egyenlő minőségűek a sík pályán fél nyom szélességre tartoznak egymásnak kitérni. A kitérésnek mindig balra kell történni. (Kvt. 107. §.)

Kitiltott engedély nélküli visszatérése: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kiürítése a fegyvernek. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Kivándorlás meggátolása. A ki belügyministeri engedély nélkül a kivándorlást közvetíti, a megyében ezen tette közben a büntető törvények ellen nem vétett: kihágást követ el. (1881. XXXVIII. t.-cz. 2. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kivilágítása a laktanyának. L. Diszbe öltözés.

Kivilágítás rendezése községben vagy városban, *hatósági tilalom ellenére:* közcsend elleni kihágás. (Kbt. 50. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kivilágítás rendezésében való részvétel, a tilalmat tudva: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 50. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kocsiba fogott állatok külföldről való bebocsátása. L. Igavonó állatoknak külföldről való bebocsátása.

Kocsi — fertőzött — használata. A ki olyan kocsit vagy más szállító eszközt, melyen beteget szállítottak — előírt fertőtlenítés nélkül a közönség rendelkezésére bocsát vagy abban valakit felvesz, valamint azon kocsis, a ki ilyen kocsiban, habár a tulajdonos meghagyásából valakit felvesz: közegészség ellen kihágást követ el. (Kbt. 100. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kocsik állóhelyének kijelölése. A községi előjáróságok a bérkocsik és teherkocsik számára állóhelyekül csak szélesebb utczarészeket jelölhetnek ki, vagy e célra az út mellett alkalmas helyekről tartoznak gondoskodni. (Kvt. 130. §.)

Kocsiposta-küldemények. L. Csomagok.

Kocsinak aludni hajtásközben tilos. (Kvt. 111. §.)

Kocsival másnak földjén jogosulatlan áthajtás: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kocsizásra vonatkozó szabályok megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kofák üzlete vasárnap is folytatható egész nap, a mennyiben az áruk üdülő és mulatóhelyeken, vagy városon kívül sátrak alatt, vagy valamely szokásos módon állványon, asztalon, vagy a földön kirakva árusíttatnak. (14837/92. km. r.)

Kohászati iparnál vasárnap is végezhető. L. Bányászati és kohászati iparnál vasárnap is végezhető.

Kolbázkészítő iparnál vasárnap is végezhető: az elkészítés, elárusítás és szállítás déli 12 óráig. (14837/92 km. r.)

Koldulás a hatóság által megállapított időn kívül: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulás alkalmával fegyver viselése: közbiztonsági kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulás fogalma. Koldulás alatt értendő, midőn valaki saját maga vagy háznépe számára kéreget. (L. Kiss Emil: „A közigazgatási hatóságok alá utalt kihágások“ 68. l.)

Koldulás három tagnál nagyobb számban tizenegyedik évét túlhaladtak által: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulásnál nyitva nem levő lakásba való bemenetel, előzetes engedély nélkül: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulásnál nyomor, testi hiány vagy elmebetegség szinlelése: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulás nyilvános helyen vagy házról-házra járva, hatósági engedély nélkül: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 66. §) *Közigazg. hatóság.*

Koldulásra biztatása, küldése, vagy átengedése tizenhat éven aluli gyermeknek: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kolduló gyermekek, ha tizenhat éven aluliak, a hatóságnak adandók át. (Kbt. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Komp éjjeli jelzése. Hajózható és tutajozható folyókon a kompok éjjel — akár közlekednek, akár állanak — fehér fényű világgal látandók el, még pedig, ha közlekednek a komp farán, ha pedig állanak, a kompnak a folyam felé eső részén. (Kvt. 116. §.)

Komp legmélyebb merülése. A kompnak megengedhető legmélyebb merülése, a komp mindkét oldalán világos színre festett táblával, illetve vonallal jelölendő meg. (Kvt. 116. §.)

Kompnak az életbiztonságra veszélyes állapotban tartása vagy a hatóságnak az életbiztonság és közlekedés iránti intézkedéseinek nem teljesítése, a fentartásra jogosított vagy kötelezett által: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koloncز függesztése az ebek nyakára. L. Vadászterületre ebek bocsátása.

Kondások meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Konyhaberendezés. A konyhaberendezés a következő tárgyakból áll: egy vizes csöbör, két dézsa, két kanna, egy nyújtódeszka nyújtófával, egy tálással ellátott fiókos konyhaszekrény, egy lapítódeszka, egy aprító kős, egy moslék csöbör, egy le vesszedő kanál (alpakka), egy mozsár törővel sárga rézből, egy husvilla, egy habszedőkanál, egy tészta- (torma) reszelő, egy fejsze, egy parázsfogó, egy parázslapoczká, egy szénkampó, egy laskaszűrő bádogból, egy szűrőszita, egy kézi kefe-seprő, nyolcz kisebb-nagyobb vassfazék, egy eleségkosár, egy szemétláda fából bádoglapáttal, két drb

nyírfaseprő, négy vaslábos, fejenként két porcellántányér, két-három porcellántál, egy gyertyatartó bádogból. (Illsz. 32/3)

Konyhaberendezési átalány. A legénységi konyhák első berendezése, valamint a tanosztály konyhaberendezési tárgyai, jókarban tartási és utánpótlási költségeit a kincstár viseli. Az örsök és pótlókeret az utóbbi célra, minden hó 1-én előlegesen 34 fillért kapnak. (Illsz. 59. 4.)

Konyhaberendezési tárgyak becslése. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Kopott patkókkal való eljárás. Ha a patkók már nagyon elkoptak, akkor két ócskából egy új készítenőd. (Kh. 71. p.)

Korbácsal járni a csendőrnek tilos. (Á. sz. h. I/9.)

Korcsmai hitel. Vendéglőkben, korcsmákban, italmérési helyiségekben és olyan kereskedésekben, melyek a szeszes italoknak kicsinybeni eladására joggal bírnak, szeszes italok után az illető megyére nézve törvényhatósági szabályrendelettel megállapított összegnél — mely két frtnál kisebb és nyolcz frtnál nagyobb nem lehet — nagyobb hitelt nem nyújthatnak. (1883. XXV. t.-cz. 22. §.) és az ilyen hitelezések biztosítására zálog- és kezességi szerződéseket nem köthetnek (Ugyanaz 23. §). A ki ezen határozatok kijátszása céljából valamely színlelt ügylet vagy váltó, vagy más kötelező irat alakját használja fel, kihágást követ el. (Ugyanaz 24. §.) *Kir. járásbiróság.*

Korcsmai hitelre vonatkozó törvény kifüggesztése. A törvénynek a korcsmai hitelre vonatkozó szövege minden italmérési helyiségben, a vendőgek által könnyen látható helyen, magyarul s az illető község jegyzőkönyvi nyelvén kifüggesztendő és olvasható állapotban tartandó. Azon vendéglős, korcsmáros vagy italmérő, aki ezt nem teljesíti, kihágást követ el. (1883. XXV. t.-cz. 26. §.) *Közigazg. hatóság.*

Korcsmai verekezésnél követendő eljárás. Zárt helyen előforduló verekedések esetén, pl. a korcsma-

szobába, folyóson, pitvarban stb., a csendőrök szuronyt szegezve lépnek be. Ha két csendőr van jelen, mindketten gyorsan és elszántan belépnek és az ajtótól oldalt, háttal a falhoz támaszkodva, foglalnak állást s a törvény nevében csendet és rendet parancsolnak. Maguk felé közeledni semmi ürügy alatt sem engedjenek senkit sem. Ha a felhívás folytán csend áll be, a verekedés indítói, valamint a verekedők kinyomozandók, esetleg letartóztatandók és elővezetendők. Ellenben, ha az illetők a felhívásnak nem engedelmeskednek, sőt több főczinkos, habár csak ököllel vagy kézrátevessel tettelegesen ellenszegül és még nagyobb ellenszegüléstől is lehet tartani, akkor a nélkül, hogy a kard felhasználtatnék, a legféktelenebb ellenszegülő az arczába, karjába vagy czombjára intézendő könnyű szuronydöféssel utasítatik rendre. (Vekm. 15. §.)

Korcsmai záróra be nem tartása. Vendéglősök, korcsmárosok vagy kávéház-tulajdonosok, a kik helyiségükben a hatóságilag megállapított zárórán túl vendégeket időzni engednek: közrend elleni kihágást követnek el. (Kbt. 74. §.) *Közigazg. hatóság.* Korcsmai zárórák nem a község, hanem a törvényhatóság által állapítandók meg és csakis ez esetben büntethetők azok be nem tartása. (3368/86. bn. r.)

Korcsmai záróra kötelező volta a csendőrre nézve. A korcsmai záróra betartása a csendőr-legénységre is épen ugy kötelező, mint bármely más polgári egyénre. A záróra betartására figyelmeztető községi közegekkel kikötni tilos. (Á. sz. h. I/7.)

Korcsmák látogatása. L. Nyilvános helyek látogatása.

Korcsmáros által leölt állatok vizsgálata. L. Szarvasmarhák levágásánál az egészségi állapot vizsgálata.

Korcsmáros kötelessége etető és lerakóhelyek tekintetében. Korcsmárosok, vendéglősök, gyáarak,

raktárak tulajdonosai vagy bérlői kötelesek fel- és lerakóhelyekről, a fuvarok elhelyezésére és az etetésre szükséges területről, végül az azokhoz, a közuti forgalom akadályozása nélkül vezető ki- és bejáró utakról gondoskodni. (Kvt. 130. §.)

Korhely egyénekkel való érintkezés. L. Érintkezés csőcselék néppel.

Korlátlan egyeduralom. L. Absolut monarchia.

Korlátlan használata a fegyvernek. L. Fegyver korlátlan használata.

Korlátlan kimaradási engedély. Valamennyi kitűnően minősített véglegesített csendőr-legénységnek takarodóntuli korlátlan kimaradási engedély adható. Azon egyének neveit, akik e jogot megszerezték, a szárnyparancsnok minden évben, a minősítvényi táblázatok szerkesztése után, parancsilag közzéteszi. Ezen korlátlan joggal azonban nem szabad élni az esetben, ha másnap külszolgalat lesz teljesítendő. (5949/98. eln. hm. r.)

Korlátolt egyeduralom. L. Alkotmányos egyeduralom.

Kormány. A végrehajtó hatalom gyakorlására ő felsége által megbízott felelős magy. ministeriumot nevezzük kormánynak. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.” 37. L.)

Kormánybiztos laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Kormány tagjai. A kormány áll egy ministerelnökből és 9 szakministerből; ezek: a felség személye körüli minister, a belügyminister, a pénzügyminister, a vallás- és közoktatásügyi minister, az igazságügyi minister, a kereskedelemügyi minister, a földmívelésügyi minister, a honvédelmi minister és a horvát-szlavon minister. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.” 38. l.)

Kóbor ebeket saját birtokán mindenki elpusztíthat. (Mgt. 90. §. Vr. 14. §.)

Kóbor macskákat saját birtokán mindenki elpusztíthat. (Mgt. 90. §., Vr. 14. §.)

Kórházba átadott csendőr helyére kisegítéskép történt vezénylésnél a közigazdálkodásba fizetendő 16 fillér. L. Közigazdálkodási osztaléka a vezényelteknek.

Kórházba átadott csendőr pénz- és értéktárgyai, a kórházba elvihetők, de erről a beteg, a kórházba történt átadásakor, a kórház vezetőjének jelentést tenni tartozik. (Gku. 17/1.)

Kórházba átadott csendőr visszahagyott tárgyai. A betegnek az örsön visszahagyott ruházata, fegyverzete és szerelvénye az örsparancsnok által átvéve, a közigazdálkodás terhére gondozandó. A magán tárgyak kellőleg becsomagolva, szintén az örsparancsnok által veendő át. (Gku. 17/1.)

Kórházba átadott csendőr zsoldjával való eljárás. Hanőtlen altiszt, csendőr, próba-csendőr vagy ujoncz kórházba átadatott, akkor a legközelebbi zsold-időszakig esedékes zsoldjából az utielőleg, illetve utiköltség levonása után fenmaradó rész az örs pénztári bizottság által bevételezendő; abból a zsoldfizetési napig esedékes kórházi ápolási díj a szárnyparancsnokságnak postautalvánnyal beküldendő, a fenmaradó rész pedig az örs közigazdálkodásába bevételezendő.

Kórházba átadott legénység felruházása. L. Beteg csendőr felruházása.

Kórházba átadott nők zsoldjával való eljárás. Ha nő altiszt vagy csendőr adandó át a kórháznak akkor a legközelebbi zsoldfizetési napig esedékes kórházi ápolási díjat az örspénztári bizottság átveszi és a szárnyparancsnoksághoz felterjeszti. A legközelebbi zsoldfizetési napon a kórházi és ápolási költségek levonása után fenmaradó zsoldrész a beteg családjának fizetendő ki. (Gku. 17/3.)

Kórházba menő legénység részére kiállítandó okmányok. A betegek az oda- és visszautazásra érvényes menetlevéllel ellátva, részletes áttekintési

lajstrom (ellen lajstrom) és élelmezési jegy (ellen-jegy) mellett adandók át a kórháznak. A beteg személyesen, ha pedig egyedül utazni nem képes kísérője, — ki külön menellel látandó el — adja át az okmányokat. (Gku. 17/1.)

Kórházból az örsre visszatérő legénység utiköltsége az illetőnek a közigazgatásba bevételezett zsoldmaradványából fizetendő ki. (Gku. 17/2.)

Kórházból megszökött legénység ruházatával való eljárás. A visszamaradt ruházati cikkek a kórház állomás helyén levő örs által, az illetékes örsre küldendők. Ha a kórház helyén örs nem volna, akkor az elszállítást a megszökött illetékes örs a kórház útján fogatosítja. A gazdasági átalányból előlegezett költségek a szárnyparancsnokság által megtérítotnek. (Gku. 51/2.)

Kórház felügyelő vagy ellenőr, ki állami, törvényhatósági, vagy községi kórházban, határozott időtartamra van alkalmazva, ha járvány idején hivatalát ezen idő előtt elhagyja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 95. §.) *Kir. járásbiróság.*

Kórházi és szállítási költségek a kincstár általi fizetése. Ha ezen illetékek a beteg zsoldilletékéből nem fedezhetők, illetve a zsoldilletékek azon költségek fedezésére elégtelenek, akkor a fedezetlen rész a kincstár terhére számolandó el. (Gku. 17/2.)

Köhögés. Köhögés esetén melegebben kell öltözködni, sokat beszélni és dohányozni nem szabad. Ha nagy fázás, hőség, vagy éles oldalnyílás, torokfájás, vagy rekedtség, de különösen légzési nehézség szegődik a köhögéshez, azonnal orvosi segélyre veendő igénybe, a beteg pedig annak érkezéig ágyban maradjon. (Eá.)

Könnyen égő anyagok az istálló lámpa alá helyezése. L. Istálló égések elleni óvintézkedések.

Könyök-gümő. A ló könyökbütyök bőrénck zúzódásából ered. Mindjárt kezdetén hidegvíz és arnica-borogatások, vagy hideg vízzel nedvesített

agyagtapaszk alkalmazása által gyógyítható. (Lóüvsz. 68. §)

Könyöradománygyűjtés. Országszerte való könyöradománygyűjtésre engedélyt csak a belügyminister adhat. A törvényhatóság területére a törvényhatóság első tisztviselője (alispán, polgármester, Budapesten a főkapitány) is adhat 60 napot meg nem haladó időre engedélyt, de csak saját területükre s ott állandóan lakó egyéneknek. Községek ilyen engedélyt nem adhatnak. A gyűjtés csak bekötött, lapszámozott, vonalzott, átfűzött és hatósági pecséttel ellátott (parafirozott) gyűjtőkönyv mellett történhetik, melynek első lapján a gyűjtési engedély egész terjedelemben és a legközelebbi lapon a gyűjtő egyén személyleírása, az illetékes hatóság által hivatalos kiállításban beirandó. Ezen szabály alól csakis a belügyminister által közvetlen kiadott engedélyeken történhetik eltérés. Mielőtt a gyűjtést eszközöző egyén valamely községben a gyűjtést megkezdi, tartozik a községi előljáráságnál jelentkezni, a gyűjtőkönyvet, vagy engedélyokmányt előmutatni, személyazonosságát igazolni és a történt jelentkezést, valamint a nyert helyi gyűjtési időtartamot a gyűjtőkönyvben bizonyíttatni. Engedély nélküli könyöradománygyűjtés kihágást képez. Szabályszerű engedély nélkül könyöradományt gyűjtők letartóztatandók és a birtokukban talált okmányokkal és pénzzel együtt a közigazgatási hatóságok elé állítandók. Ha a birtokukban talált okmányok hamisak, a bíróságnak adandók át. (18613/82. bm. r.)

Könyöradománygyűjtés fogalma. Könyöradománygyűjtés alatt értendő: midőn egyesek vagy társulatok stb. bizonyos szerencsétlenségek által sújtottak felsegélésére, vagy közérdekű célra (de nem a maguk céljaira) nyilvánosan adományokat gyűjtenek. (L. Kiss Emil: „A közigazgatási hatóságok elé utalt kihágások“ I. kötet 68. l.)

Könnyü testi sértés vétsége. Elköveti: aki más-

nak testét szándékosan, de ölési szándék nélkül, bántalmazza, vagy egészségét sérti, ha az ez által okozott sérülés, betegség vagy elmebaj nyolcz napnál tovább nem tartott. (Btk. 301. §) Eljárás sértett fél indítványára. *Kir. járásbiróság.*

Könyvekben betoldás alkalmazása. A különböző jegyzőkönyvekben (állomás, szolgálati könyv, iktató, nyomozókönyv stb.) lapbetoldásokat nem szabad alkalmazni, hanem ha ily könyvek betelnek, ujjakkal pótolandók. (Á. sz. h. XII/10.)

Könyvek beszerzése. L. Nyomtatványok beszerzése.

Köpeny elhelyezése. Ha a csendőrnek két köpenyege van, ezek a fogas két egymás mellett levő szélső bal szögeire akasztandók. (Á. sz. h. III/18.)

Köpeny hossza. L. Ruházat testmérték szerinti készítése.

Köpenynyel takarózni a csendőrnek sohasem szabad. (Lsz. 2/30.)

Körmenetek alkalmával tett hatósági intézkedések megszegése : közrend elleni kihágás. (Kbt. 78. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kötelező felterjesztése. Az őrsparancsnok köteles mindazon alárendeltjeitől, kiknek szolgálati ideje három hó elteltével lejár és tovább szolgálni óhajtanak a kötelezött két hónappal a lejárát előtt a szárnyhoz felterjeszteni. (Gku. 9. §.)

Kötőfékszar felkötése. A szolgálatba mindig elviendő bőrkötőfékszar vége a málhatáska két összekötő nyakszijára a baloldalon hurokba kötve, akként erősítendő meg, hogy a szügygödörig érjen. (Kh. 23. p.)

Kövek jogosulatlan vitele másnak földjére : mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közártalmu egyének nyilvántartása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Közbecsülés megszerzése. A csendőrintézmény iránti tisztelet és közbecsülés, a szolgálat eredmé-

nyos kezelésének elodázhatlan kelléke lévén, a csendőr mindenki irányában a megérdemelt tisztelettel viseltessék; mert csak az érdemel tiszteletet, a ki másokat is tisztel. (Á. sz. h. Bev. 1. p.)

Közbiztonsági érdekből halasztást nem tűrő ipari munka vasárnap egész nap végezhető. (14837/92. km. r)

Közbiztonsági szolgálatban megsérült altisztek igényjogosultsága. L. Igényjogosultsága a közbiztonsági szolgálatban megsérült altiszteknek.

Közbiztonsági zavar esetén követendő eljárás. Minden közbiztonsági zavar előfordultával, a csendőrség köteles azonnal a helyszínére menni, magát gyorsan tájékozni, a helyszíni szemlét megtartani, az ott talált bűnjeleket, nyomokat és egyéb gyanujeleket biztosítani, illetve feljegyezni, a káros és hozzátartozóit, a cselédséget, szomszédokat, éjjeli őröket, besugókat vagy más hitelt érdemlő egyéneket, akik a közbiztonsági zavarra nézve valamit tudnak vagy tudhatnak, nemkülönben a gyanúsított egyéneket is kikérdezni, magának ezáltal a nyomozás bevezetésére adatokat, támpontokat és irányt szerezni, azután pedig a nyomozást, esetleg az üldözést ezek alapján bevezetni és addig nem nyugodni, míg a tetteseket kézre nem kerítette. (Á. sz. h. VII/4.)

Közbiztonsági zavarok — csekélyebbek — kiderítése. L. Kisebb közbiztonsági zavarok kiderítése.

Közbiztonsági zavarok kiderítése körüli mulasztások. Azon csendőr-járőr, a mely megfelelő támpontok nélkül ide s tova nyomoz, tehát csak tapogatózik, eredményt csak véletlenségből fog elérni. Az olyan csendőrség, a mely a közbiztonság terén eredmény nélkül működik, szakavatatlanságát árulja el és azt igazolja, hogy a gonosztevők őt szellemileg fölülmulják. (Á. sz. h. VII/5.)

Közbiztonsági zavarok nyomozása az őrsparancsnok által. L. Őrsparancsnok által a ki nem derített közbiztonsági zavarok nyomozása.

Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.
A közbiztonság zavartalan fentartására káros befolyást gyakorolnak: 1. a rablás, gyilkosság, lopás, csalás, gyujtogatás és egyéb törvénsértésekért már fenytve volt, büntetésüket már kiállott vagy feltételesen szabadságolt egyének; 2. olyanok, a kik a nép előtt általában mint veszélyesek hirhedtek, de a kiknek, mert gáztetteiket ravaszul és ügyesen tudták és tudják palástolni, eddig a törvény szigora alól kibujniok sikerült; 3. gyanus korcsmák vagy más gyűlőhelyek; 4. a csapszékek és lebujok, hol mindenféle cselédek nép, gyanus személyek, csalédek, titokban vagy nyilvánosan találkoznak és gyűlekeznek, a törvényellenesen szerzett tárgyakon osztzkodnak, dorbézolnak, kártyáznak, vagy egyébként kicsapongó és erkölcstelen életet folytatnak. A gyanus korcsmák, csapszékek és lebujok tulajdonosai vagy bérlői rendszeren orgazdák, a legtöbb esetben pedig az elkövetendő gáztettek kivitelére nézve tanácsadók vagy kezdeményezők. 5. Városok és községeken kívül fekvő puszták, tanyák, csárdák, malmok, egyes lakóházak, kunyhók, kolibák, esztinák stb. lakói, különösen pedig az ezen helyeken levő csalédek. — Ha az ilyen gazdák maguk nem is volnának veszélyesek a közbiztonságra nézve, de elszigetelt és rejtekhelyül kínálkozó lakóhelyükönél fogva, rablók, csavargók és minden más, a nyilvánosságot kerülő és bujdosó gazemberek látogatásainak vannak kitéve és ezt egyrészt a gazemberek boszujától, másrészt a csendőrség és hatóság zaklatásaitól tartva, rendszeren elhallgatják vagy el is palástolják; gyakran pedig az ilyen elszigetelten lakó gazdák, azon hitben, hogy ezáltal a károsításoktól magukat megmentik, a legnagyobb gazembereket fogadják fel csalédekül. — A csendőrségnek ennél fogva kötelessége ezen csalédeket folytonos felügyelet alatt tartani, meggyőződést szerezni, hogy el vannak-e látva az előirt igazolvánnyal vagy csalédkönyvvel, s ennek nem létében

odahatni, hogy ezekkel elláttassanak. Ezen félreeső és magánosan álló lakhelyek tulajdonosai rendszerint, kevés kivétellel, szintén orgazdák, a közbiztonságra nézve veszélyes személyeknek buv- és rejthelyet adnak és törvényellenes vállalataikat elősegítik, sok esetben pedig azokban maguk is tényleg részt vesznek; az orgazdák és velük érintkező egyének ugy személyi, mint anyagi viszonyainak ismerete tehát nélkülözhetlen a csendőrre nézve, miért járőrködés alkalmával, ha azok bárhol találtatnak, mindig éber figyelemmel kísérendők és csavargásuk és utazásuk a közigazgatási hatóság közbenjárása mellett, lehetőleg megakadályozandó. 6. A vándor-czigányok, nemkülönben a megtelepedett czigányok is — kivéve a zenészeket és teknővájókat — kik rendszerint tolvajok és nem ritkán nagyobb büntetendő cselekményeket követnek el. (Á. sz. h. VII/25.)

Közbiztonságra vonatkozó észleletek feljegyzése. Minden csendőr köteles a közbiztonságra vonatkozó észleleteit feljegyezni, mely jegyzeteket szolgálatba az őrzjárat tászkában magával viheti. (Á. sz. h. XII/9.)

Közcsend háborítása. L. Hadiczikkek XVIII. cikk.

Közegészség elleni büntett. Elköveti: a ki használatban levő kutat, vízvezeték, víztartót megmérgez; ugyszintén, a ki életveszélyes, vagy az egészségre ártalmas anyaggal kevert valamely élelmi cikket, ennek veszélyes vagy ártalmas tulajdonságát elhallgatva, elárusít, áruba bocsát vagy szétoszt. (Btk. 315. §.) *Kir. törvényszék.*

Közegészség elleni vétség. Elköveti: 1. a ki a közfogyasztás tárgyait képező, elárusításra vagy szétosztásra rendelt élelmi cikkek közé az egészségre ártalmas anyagot kever vagy kevertet, ugyszintén, a ki az ekként meghamisított vagy életveszélyes élelmi cikkeket elárusítás vagy szétosztás céljából boltjában vagy más áruhelyen vagy raktárban tartja (Btk. 314. §.); 2. a ki ragályos betegség idején, a továbbterjedésnek megakadályozása

végzett elrendelt zár- vagy egyéb felügyeleti szabályokat megszegi. (Btk. 316. §.) *Kir. törvényszék.*

Közerkölciség elleni vétségek. Valamely nőt személynek nem teljesített házassági ígérettel lett elcsábítása és megbecstelenítése 1—3 havi szigorú fogsággal büntetendő s azonkívül a megbecstelenített nőszemély kártérítési joga fenmarad. (Katbt. 779. §.) Az oly katonai személyek, kiknek nősülésére a hadsereg (csendőrség) számára fennálló szabályok szerint az arra felhatalmazott előljáró engedélyét kikérni tartoznak s ezen engedély nélkül kül- vagy belföldön megnősülnek, 1—3 havi szigorú fogsággal és lefokozással büntetendők. (Katbt. 780. §.)

Közétkezésben idegen személyek rendszerint nem vehetnek részt. (Á. sz. h. XV/7.)

Közétkezésben való részvétel. Az őrs élelmezésébe beosztott és ott jelenlevő nőtlen legénység az őrsön tartozik étkezni. (Á. sz. h. XV/1.) Nős csendőrök vagy altisztek és azok családtagja, csak a nőtlenek beleegyezésével vehetnek részt a közétkezésben. (Á. sz. h. XV/2.)

Közétkezési betétből való visszatérítések. Minden a közigazdálkodásban résztvevő altiszt és csendőrnek, kik havi 240, illetve 31 napból álló hónapban 248 órán felül teljesítettek szolgálatot, ezen időn túl teljesített minden teljes 24 órás szolgálat után egy-egy napi étkezési betét, a szakácsné bérére, valamint fűtés- és világításra visszatartandó 16 fillér levonásával, minden hó végén visszafizetendő. (Á. sz. h. XV/15.)

Közétkezési betéte a szolgálatot nem teljesítő legénységnek. Az irodában alkalmazott csendőrlegénység, valamint a szárny székhelyén első kiképzés alatt álló, de nem a tanosztályban összpontosított próbacsendőrök és oktató altisztek, végre más oly legénység, kik külszolgálatot nem teljesítenek, de a közétkezésben résztvesznek, a meghatározott napi

betétén felül naponta még 5 krt tartoznak a közgazdálkodásba fizetni (Á. sz. h. XV/14.)

Közétkezési napi betét. A napi betét összegét a szakasziparancsnokság határozza meg és az a zsoldfizetéskor a következő zsoldfizetésig terjedő időszakra előre fizetendő és adandó át az étkezési bizottságnak. Ha a napi betét elégtelen volna, annak újbóli megállapítása a szakasziparancsnoktól ór szemle alkalmával kérendő. (Gku. 78/1) A napi betét 100 fillérnél nagyobb nem lehet és ezen összegbe csak ideiglenesen, meghatározott időre szabható ki. (Á. sz. h. XIV/10.)

Közétkezés meghatározása. A közétkezés áll: reggelire: egy jó adag kávé vagy tej, esetleg kakao- vagy rántottlevesből; déli: leves, hus mártással, főzelék vagy e helyett felváltva tészta vagy sült husból; vacsorára: egy husételből. Ezen ételeknek izletesen készítve, mennyiségre pedig a legjobb étvágygyal bíró ember igényeit is teljesen kielégítőnek kell lenniök. (Á. sz. h. XV/3.)

Közügazdálkodásba az átalányból átutalt pénzek felhasználása. L. Átalányból a közügazdálkodás céljaira átutalt pénzek.

Közügazdálkodás büntettek általi károsításának megtérítése. Ha a csendőrsök közügazdálkodása az ehhez tartozó pénzeknek megőrzésével és kezelésével megbízott csendőrközegek által büntető bírósági eljárás alá tartozó cselekmény (sikkasztás, lopás, csalás stb.) folytán megkárosított, a kincstár az okozott kárt a közügazdálkodásnak megtéríti. (240-5 93. bm. r.)

Közügazdálkodás fogalma. Közügazdálkodás alatt a csendőrök közétkezési betéteiből, a termelt élelmi cikkekiből, valamint a tartott vagy felnevelt élelemre szánt hasznos háziállatokból és azok termékeiből, végre a gazdasági átalányból a közügazdálkodásba bevételezett összegekből keletkezett és a résztvevők közös tulajdonát képező vagyon értendő. (Á. sz. h. XIV/1.)

Közgazdálkodási becslési jegyzőkönyv. L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról.

Közgazdálkodási becslési jegyzőkönyv felterjesztése. L. becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról felterjesztése.

Közgazdálkodási bizottság. Minden közgazdálkodást egy bizottság vezeti, mely áll: 1. a pótlóke-retnél: egy őrmester és egy másik altisztból; 2. az altishti iskolánál: egy oktató altiszt és egy altishti tanonczból; 3. a próbacsendőrök tanosztá-lyánál: a parancsnok által kijelölt oktató altisztekből; 4. az őrsökön: az őrsparancsnokból és egy csendőrből. Ezenkívül minden bizottsághoz még a közgazdálkodásban részes legénység által kijelölt csendőr is tartozik, ki mint számadás-ellenőrző közeg működik. Próbacsendőr bizottsági tag nem lehet. A gazdálkodási könyv vezetésére kijelölt csendőr (bizottsági tag) lehetőleg a gazdálkodás iránt érzékkel bíró, tapasztalt és értelmes egyén legyen, ki ezen alkalmazásában lehetőleg huzamosabb ideig meghagyandó. (A. sz. h. XIV/3.)

Közgazdálkodási hányad befizetése. Ha áthelyezés alkalmával a régi őrs által megküldött követelés kevesebb volna, mint a mennyit az áthelyezettnek az őrs közgazdálkodásába befizetnie kellene, akkor a különbözet zsoldszakonként 4 koronával törlesztendő. A próbacsendőrök a rájuk eső közgazdálkodási hányadot zsoldszakonként 6 koronával törlesztik. (Á. sz. h. XVI/13.)

Közgazdálkodási osztaléka a felülvizsgálatra rendeltéknek. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztaléka a kerületi fogdába átadottaknak. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztaléka a vezényeltéknek. Ha valaki egy őrsről huzamosabb időre (30 napon felül) azzal vezényeltetik el, hogy a szolgálat befejezte után őrsére ismét visszatér, a közvagyon megbecsülendő és az osztalék — mely nem irandó ki a gazdálkodási könyvből — postatakarékpénz-

tárba teendő. Ily kivezenylések alkalmával a kilépő tag a cselédbérhez 14 napi hányadot, naponta 16 fillért számítva, tartozik az anyaörs gazdálkodásába befizetni. Ha ily egyén vezényeltetési helyén egy örs közgazdálkodásában a rendes napi betét mellett részt vesz, ezen az örsön nincsen igénye osztalékra. Ha az elvezényelt az anyaörsre visszatér, a takarékpénztárban levő követelése kiveendő, a közvagyon felbecslendő és azon esetben, ha távolléte alatt a közvagyon gyarapodott, a rá eső hányadot befizetni tartozik; ha ellenben a vagyon hanyatlott, a mutatkozó különbség kezére kifizetendő. (Á. sz. h. XVI 20.) Oly vezényléseknél, melyek előre láthatólag 14 napon felül, de 30 napon túl nem tartanak, a vagyon az illető tag távozása és visszaérkeztekor felbecslendő, a követelés azonban nem irandó ki a gazdálkodási könyvből, hanem mint készpénz, az anyaörsön marad. Ily esetekben a vezényelt, ha vezényeltetése alatt öltözköztetési pótlékban részesült, a fűtő- és világítási anyaghoz, valamint a cseléd béréhez naponta 16 fillért tartozik vezényeltetése tartamára az anyaörsnek fizetni. Az anyaörsre való visszaérkezése után a megállapított hányadok közötti különbözet, a hosszabb vezénylésnél előirtak szerint, kiegyenlített. (Á. sz. h. XVI/21.) Tizennégy napon alul tartó vezényléseknél a közvagyon becslés alá nem vonandó. Ily esetekben, ha az elvezényelt tag élelmezési pótléket élvez, vezényeltetése tartamára 16 fillért fizet az anyaörs gazdálkodásába. Ha azonban a vezényeltetés azért történt, hogy a vezényelt egy kórházba áttartott, vagy fenyítés alá került egyént helyettesítsen, akkor ezen 16 fillért nem a vezényelt, hanem azon örs tartozik megfizetni, a melyre vezényelve lett. (Á. sz. h. XVI/22.)

Közgazdálkodási osztaléka az altiszti iskolába vezényelteknek. Ha egy csendőr altiszti iskolába vezényeltetik, vele végleg leszámolandó, közgazdálkodási osztalékából kezére 15—20 frt kiadandó, a többi

pénz pedig postatakarékpénztárba teendő és a takarékpénztári könyv a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Á. sz. h. XVI/19)

Közgazdálkodási osztalék a hányad teljes befizetése előtt. Ha valaki a közgazdálkodás kötelékéből még mielőtt a reá eső hányadot teljesen befizette volna, megválk, akkor az illetőnek csakis az általa a közgazdálkodásba befizetett összeg fizetendő ki; külön osztalékra tehát nincsen igénye. (Á. sz. h. XVI/18.)

Közgazdálkodási osztalék elhalálozás esetén L Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztalék kifizetése. A más örsre áthelyezett csendőrök közgazdálkodási osztaléka azon örsnek küldendő meg, a hová helyeztetett. (Á. sz. h. XVI/1.), hol, a mennyiben az odaküldött összeg a befizetendő hányadot meghaladná, a többlet a csendőrnek kifizetendő. Ha a közgazdálkodás kötelékéből való megválás leszerelés, szökés vagy elhalálozás folytán történt, vagy ha a közgazdálkodás egy részese a kerületi fogdába kerül vagy felülvizsgálatra rendeltetik, akkor az illető közgazdálkodási osztaléka a becslési jegyzőkönyvvel együtt a szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel. (Á. sz. h. XVI/13—14.) Ha az osztalék kifizetésére a közgazdálkodási pénztárban nem volna elegendő készpénz, akkor csak annyi küldendő az illető örsre vagy a szárnyparancsnoksághoz, a mennyi épen nélkülözhető (Á. sz. h. XVI/15), a maradék pedig két-három havi részletben feltétlenül törlesztendő és az ezt tanúsító postafeladó-vevény a becslési jegyzőkönyvre ragasztandó. (Á. sz. h. XVI/17.) A közgazdálkodási osztalék azonnali kifizetése céljából bárminő közgazdálkodási vagyont eladni tilos (Á. sz. h. XVI/16.) Ha egy más örsre áthelyezett egyénnek utiköltségre volna szüksége, neki a reá eső osztalékból 4—5 frt kifizethető. Ezen előleg átvétele a becslési jegyzőkönyv hátlapján az illető által elismerendő és az átvételről az új örsparancsnokság értesítendő. (Á. sz. h. XVI/17.)

Közgazdálkodási osztalék leszerelésnél. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztalékra adandó előleg. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztalék részletekben való törlesztése. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztalék szökés esetén. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási vagyon egy részének felosztása. L. Közgazdálkodási vagyon nagysága.

Közgazdálkodási vagyon felbecslése. L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodási vagyonról.

Közgazdálkodási vagyon gyarapítása. Ha a közgazdálkodás helyesen és értelmesen vezettetik, a legénység közétkezési vagyona annyira gyarapodhatik, hogy még a szolgálatba menő járőrök is egy adag kenyér és hussal vagy szalonnával lesznek elláthatók, mi által a legénység leginkább megóvatik azon kísértéstől, hogy étkezés végett korcsmákba térjen és ezzel magát súlyos büntetésnek kitegye. (Á. sz. h. XIV.11.)

Közgazdálkodási vagyon nagysága. Minden örsnek oda kell törekednie, hogy közgazdálkodási vagyona a résztvevő tagoknak legalább is három havi betétösszegét elérje, a mely aztán tovább fejlesztendő, hogy idővel lehetőleg a hat havi betétösszeget is elérje. Ha ezen felüli vagyon éretik el, az a résztvevő tagoknak, saját kérelmükre, a szárnyparancsnokság engedélye folytán, kiadható. (Á. sz. h. XIV.12.)

Közgazdálkodás megbecslése az örsre való kihelyezésnél. Ha egy nőtlen altiszt, csendőr vagy próbacsendőr egy örsre szolgálattétel végett kihelyeztetik, a közgazdálkodás még a bevonulás napján, vagy ha már késő volna, másnap, esetleg azonnal az étkezési bizottság tagjainak szolgálatból történt bevonulása után, feltétlenül felbecslendő (Á. sz. h. XVI.12.)

Közgazdálkodás megbecslése áthelyezéseknél. Ha

a közigazdálkodás egy részese más örsre helyeztetik át, a gazdálkodás felbecslendő és az illetőnek követelése azon örsre, ahová helyeztetett, nyugta és ellen nyugta mellett megküldendő. (Á. sz. h. XVI/1.)

Közigazdálkodás megbecslése időszakonként. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazdálkodásról időszakonként való felterjesztése.

Közigazdálkodás megbecslése vezénylések alkalmazásával. L. Közigazdálkodási osztaléka a vezényelteknek.

Közigazdálkodás részére hitelben való bevásárlás. L. Hitelben való bevásárlás.

Közigazdálkodás vezetésének kötelezettsége. Minden, legalább három nőtlen csendőrből álló örsön, továbbá a pótlókeretnél és a tanosztályoknál, közigazdálkodás vezetendő. Egyes nőtlen csendőrnek vagy altisztnek külön gazdálkodást vezetni nem szabad. (Á. sz. h. XIV/2.)

Közhitel-papírok utánzásáról és hamisításáról. L. Hadiczkék XXIII. cikk.

Közhivatalban vagy közszolgálatban álló személyek elfogatása. L. Elfogatása közhivatalban vagy közszolgálatban álló személyeknek.

Közhivatalban vagy közszolgálatban álló személynek, aki magát illetéktelenül kiadja: hatóság elleni kihágást követ el. (Kbt. 44. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közhivatalnokoknak tekintendők azok, akik az állam közigazgatási vagy igazságszolgáltatási, vagy valamely törvényhatóság vagy község hatósági teendőinek teljesítésére, hivataluknál, szolgálatuknál vagy különös megbízásuknál fogva kötelezvék; ugyancsak azok is, akik az állam, törvényhatóság vagy a község által közvetlenül kezelt közalapítványoknál, kórházaknál, tébolydáknál, mint felügyelők, orvosok, hivatalnokok vagy szolgák vannak alkalmazva; valamint a királyi közjegyzők. (Btk. 461. §.) Közhivatalnok az anyakönyvek vezetésére és az azokból a hiteles alaku kivonatok és bizonyítványok vagy oklevelek kiadására jogosított

személyek, ezen cselekményeikre vonatkozólag. (Btk. 397. §.)

Közhivatal vagy szolgálat kötelességei ellen elkövetett vétségek. Azon alárendelt, aki magát előljárójával szemben, hivatalban, ha mindjárt nem is áll vele katonai függelmi viszonyban, heveskedő, tiszteletsértő módon viseli, vagy épen tetteleges ellenállást enged meg magának, vagy annak hivatalos rendeleteit ellenszegüléssel, vagy önfejűségből teljesíteni vonakodik (ha az eset nem tekintendő külön büntettnek): 8 naptól három hónapig terjedő fogsággal, esetleg hat hónapig terjedhető szigorú fogsággal és elbocsátással büntetendő, (Katbt. 588. §.) Ha a közszolgálatban álló személy hivatali vagy szolgálati eljárásában tetteleges bántalmat *(melyek közé különösen a törvények által meghatározott eseteken kívüli elfogatások tartoznak)* követ el: három évig terjedhető szigorú fogsággal és lefokozással fenyithető (Katbt. 589—591. §.) Kötelességüket szorgalomhiány vagy könnyelműségből elmulasztó közhivatalnokok vagy szolgák, ha megintés után már fegyelmileg fenyítették, visszaesés esetében elbocsátással büntetendők, valamint azok is, kik nem ugyan bűnös szándékból, de szabályellenes eljárásuk palástolása végett, vagy más okból, hivatalos beadványokban valóttan tényközléseket hoznak fel. Ha a hanyagság, mulasztás által nagy kár okoztatott, a vétkes már első esetben, elbocsátáson kívül, 1—3 havi fogsággal, sőt 6 hónapig terjedhető szigorú fogsággal is büntethető. (Katbt. 593—595. §.)

Közigazgatási hatóság a bíróságok kivételével minden állami, törvényhatósági és községi hatóság. (Btk. 164. §.)

Közlekedés befagyott vizeken. L. Befagyott vizeken való közlekedés.

Közlekedési eszközök használata rendkívüli eseményeknél. Rendkívüli események, zavarok, bűntények előfordultával a helyszínére való gyors

odajutás, vagy az üldözés gyors folyamatba vétele céljából a csendőrség vasutat, gőzhajót vagy előfogatot is használhat. Minden ilyen közlekedési eszköz használatáról, a szolgálat befejeztével, a szárnyparancsnoknak jelentés teendő és az utazási számla egyidejűleg szolgálati uton felterjesztendő. (Á. sz. h. VII/9. Illsz. 48. §.)

Közlekedési vonalak leírása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Közlékenység. L. Csendőr közlékenysége.

Közokirat-hamisítás büntette. Elköveti: 1. aki hamis közokiratot készít, vagy valódi közokiratot, tartalmának megváltoztatása által, meghamisít, ha ebből valakire jogsérelem háramlik, vagy háramolhatik, akár külföldi, akár belföldi legyen azon okirat (Btk. 391. §.); 2. azon közhivatalnok vagy váltójegyző, aki hivatali hatáskörében hamis közokiratot állít ki, vagy a valódi közokiratot meghamisítja, ha ebből valakire jogsérelem háramlik vagy háramolhatik (Btk. 393. §.); 3. ha a közhivatalnok vagy váltójegyző az általa hivatali minőségben vezetett jegyzőkönyvbe vagy egyéb közhivatali könyvbe, vagy az általa ugyanezen minőségben felvett okiratba, valamely lényeges tényt hamisan vezet be, hiteles alakban hamis kivonatot ad ki, vagy ha a hivatali jegyzőkönyv vagy más közhivatali könyv lényeges tételét meghamisítja (Btk. 394. §.); 4. azon közhivatalnok, a ki valamely okiratról hiteles alakban hamis másolatot, hamis fordítást ad ki (Btk. 396. §.), vagy valamely másolatot nem létező eredeti okirat másolatának hiteles alakban bizonyít (Btk. 395. §.); 5. azon közhivatalnok, váltójegyző, ugyszintén azon hites fordító, a ki hivatalánál fogva vezetésére vagy őrizetére bízott nyilvános könyvet, jegyzőkönyvet vagy eredeti okiratot, vagy az őrizetére bízott hivatalos alaku másolatot, azon célból, hogy valakinek jogára nézve lényeges bizonyítás meggyengedjék vagy megsemmisít, egészen vagy rész-

ben használhatatlanná tesz, eltitkol vagy pedig az ellenfélnek átad (Btk. 398. §.); 6. a ki azon czélból, hogy ezáltal magának vagy másnak jogtalan hasznot szerezzen, szándékosan közreműködik arra, hogy valaki jogai vagy jogviszonyainak lényegére vonatkozó valótlan tények, körülmények vagy nyilatkozatok vezettetessenek be nyilvános könyvbe vagy más okiratba (Btk. 400. §.) *Kir. törvényszék.*

Közokirat hamisítás vétsége. Elköveti: a ki szándékosan közreműködik arra, hogy valaki jogai vagy jogviszonyainak lényegére vonatkozó valótlan tények, körülmények vagy nyilatkozatok vezettetessenek be a nyilvános könyvbe vagy okiratba (Btk. 400. §.) *Kir. törvényszék.*

Közokiratot képeznek az anyakönyvek és az azokból kiadott hiteles alaku kivonatok és bizonyítványok is. (Btk. 397. §.)

Közös hadseregbeli és honvéd tisztek elszállásolása a laktanyában. Ha ily tisztek a csendőrségi laktanyában szállnak meg, általuk a rendes átvonulási szálláspénz (napi 26, illetve 35 kr.) fizetendő az örs gazdasági átalányába. Ha az étkezésben is résztvesznek a napi betét és ennek 50 0/0-át térítik meg a közigazgatásnak. (5947/95. hm. r.)

Közös legelőre hajtandó állatok számbavétele és megvizsgálása. Mielőtt a szarvasmarha, ló, juh és kecske telelő helyéről közös legelőre hajtathatók, a község által kellőleg számba veendő és egészségi állapota megvizsgálendő. A község által számba nem vett marhát a közös legelőre kihajtani tilos. (Mgt. 17. §.) A ki ez ellen vét, kihágást követ el. (Mgt. 154. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közös ügyek. Magyarország és Ausztria között közös ügyeket képeznek: 1. a külügy, a közös külügyminister vezetése alatt; 2. a hadügy, a közös hadügyminister vezetése alatt; 3. a pénzügy (a közös külügy és hadügyre vonatkozólag) a közös pénzügyminister vezetése alatt. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 40. l.)

Közreműködés a sajtóban. L. Sajtóban való közreműködés.

Községek. A községek háromfélék, ugymint: 1. rendezett tanácsu városok, 2. nagyközségek és 3. kisközségek. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 51. l.)

Községek alárendeltsége. A községek a megyei törvényhatóságnak vannak alárendelve. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 51. l.)

Községekben a közbiztonságra hátrányos észleletek jelentése. L. Községekben felügyelet.

Községekben felügyelet. Kis- és nagyközségekben az őrsparancsnok és minden járőr kiváló figyelme az alábbiakra terjedjen ki: 1. a község előljárósága a csendőrséget szolgálati eljárásában erélyesen támogatja-e s minden jelentékenyebb esemény vagy közbiztonsági zavarról a csendőrséget haladéktalanul értesíti-e; 2. az éjjeli őrk pontosan kiállítatnak és a községi előljáróság azokat időnként ellenőrzi-e? Ezek alapján gyűjtött esetleges hátrányos észleletek az őrsparancsnok által és pedig az első pontra vonatkozólag a szakaszparancsnokságnak, a másodikra vonatkozólag pedig a szolgabírói hivatalnak azonnal bejelentendők. (Á. sz. h. VII/40.)

Községekben, melyek az ország határától 10 kilométernél távolabb nem esnek, vasárnap is végezhető: a cukrász, mézeskalácsos, nyomda-ipar, hírlapok, szódavíz, fürdőintézetek, lakásátalakítások, kenyér, péksütemény, tej, gyümölcs, virágok, szálloda, vendéglő, sörmérő, pálinkamérő, bormérő, kávéház, kávémérő, bucsuk, országos vásárok, kofák üzlete, állatok és pászkák czimek alatt nem említett minden ipari és kereskedelmi elárusítás délután 5 óráig. (14837/92 km. r.)

Községek leírása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Községek portyázása. Községben a csendőr-járőr tartozik annak minden utcáját, minden zege-zugát

bejárni, ez alkalommal az idegenek, utasok, vagy gyanús egyének által látogatott nyilvános helyeken körültekinteni, a jelenlevőket szemügyre venni; gyanús, lakatlan vagy közártalmuak, elbocsátott vagy feltételesen szabadságolt fegyenczek által lakott helyiségeket szorosán felügyelni. A járőrnek feladata továbbá malmok, boltok, általában a lakosság által sűrűbben látogatott üzletek tulajdonosaihoz, egyes elismert jóindulatu lakosokhoz és besugókhöz pár perczre betérni, azokkal érintkezni és esetleg értekezni. Ezekről azonban ételt, italt elfogadni büntetés terhe alatt tilos. Ezen egyénektől alapos tudomást szerez a községben történetekről és közbiztonsági zavar esetén a nyomozást azonnal bevezeti. A község leportyázása után a járőr a község házához megy, ott az előljárósággal érintkezik és szükség esetén e helyen saját táplálkozásáról is gondoskodik és az előirt pihenőt is megtartja. (Á. sz. h. VII/20.)

Községi előljáróság. A községi előljáróság áll: 1. rendezett tanácsu városokban: a polgármester, rendőrkapitány, tanácsnokok, főjegyző és jegyzők, ügyész, orvos, árvaszéki ülnökök, pénztárnok, számvevő, ellenőr, közgyám, levéltárnok, állatorvos s a segéd- és kezelő-személyzetből; 2. nagyközségben: a bíró és helyettese, legalább négy tanácsbeli, pénztárnok, községi jegyző, közgyám és a községi orvosból; 3. kisközségekben: a bíró és helyettese (törvénybíró), legalább két tanácsbeli (esküdt ember), a körjegyző, közgyám és körorvosból. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“)

Községi előljárósággal való érintkezés. L. Községek portyázása.

Községi előljáróság kötelessége a csendőrségnek közbiztonsági zavarokról való értesítésére vonatkozólag. L. Csendőrség értesítése közbiztonsági zavarokról a községi előljáróság által.

Községi előljáróság segélynyújtási kötelezettsége.

L. Segélynyújtási kötelezettsége a községi előljáróknak.

Községjelző szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közszellem és egyetértés. A közszellem az összetartozás érzetében és azon szükség fölismerésében gyökerezik, hogy a személyi érdekeket az összes javának alá kell rendelni. Az adja a rendi állással járó önérzetet, az ösztönöz kötelességeink szigorú, odaadó teljesítésére és fejleszti a legmagasztosabb katonai erényeket. A közszellem folyton leli minden egyes ember dicsőségét az egésznek dicsőségében. Az egyetértés egy csapattest összes tagjainak teljes és készséges megegyezését föltételezi gondolkodásmódjukban és azon törekvésben, hogy az egésznek dicsőségét és a Legfelsőbb szolgálat javát egyesült erővel előmozdítsák. Ott, hol kicsinyes irigykedés és rosszakarát az érdemesebb iránt, gőg és kicsinylés a kevésbbé jeles iránt nem létezik; a hol az alárendeltekkel való bánásmód jóakaró és igazságos, az egyenrangúak érintkezése valóban bajtársias, az előljárók iránti magaviselet őszinte és a szolgálatnak megfelelő, a hol minden ügy a kellő helyen találja elintézősét, illetéktelen befolyás soha igénybe nem vétetik, belső kérdéseket a külvilág elő nem hurczolnak: ott a kölcsönös bizalomhoz még azon nemes buzgalom fog járulni, hogy az uralkodó rend fentartassék, a szerzett dicsőség gyarapittassék; ott termi legáldásosabb gyümölcsöt a közszellem és egyetértés. A bajtársak kölcsönös támogatását az élet minden helyzetében a közszellem és egyetértés parancsolja. Ellenben méltatlanság kimólcása és becsstelen cselekedeteknek eltitkolása, ezen kötelesség téves felfogásáról tanuszkodnék. (Szlgysz. 5. §.)

Közszellem fejlesztése minden csendőr előljárónak kiváló feladata. (Á. sz. h. X/4.)

Köztársaság azon államalkat, melyben a főhatalom az állampolgárok összesét illeti és így az összes nép uralkodik. A törvényhozást választott képviselői által gyakorolja és a kormányzás élére meghatározott időtartámra államfőt (elnököt) választ, ki felelősséggel tartozó legfőbb hivatalnok a köztársaságnak. (L. dr. Csiky Kálmán „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 9. l.)

Köztemető szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közveszélyü cselekmény büntette. Elköveti: 1. a ki szándékos cselekménye vagy mulasztása által valamely hajónak megfeneklését, elsüllyesztését vagy összezuzatását okozza, ha ez által másnak élete vagy vagyona veszélyeztetett. (Btk. 444. §.); 2. aki a vaspályán vagy annak közelében levő személyeket vagy árukat, a szabályszerű jelzés szándékos elmulasztása vagy szándékos hamis jelzés által, veszélynek teszi ki. (Btk. 436. §.) *Kir. törvényszék.*

Közveszélyü cselekmény vétsége. Elköveti: 1. a ki a közveszélyü cselekmény büntette alatt felsorolt cselekményeket gondatlanságból követi el. (Btk. 437. §.); 2. azon vasuti hivatalnok vagy szolga, a ki bármely szolgálati kötelességének megszegése által, a vaspályavonaton vagy annak közelében levő személyeket vagy árukat a vaspálya által való megsérülés vagy megrongálás veszélyének teszi ki. (Btk. 448. §.); 4. a ki a marhavész terjedése ellen a hatóság által elrendelt zár- vagy egyéb felügyeleti szabályokat megsérti. (Btk. 446. §.) *Az 1. és 2. alatti kir. törvényszék, a 3. és 4. alatti kir. járásbíróság.*

Közveszélyü megrongálás büntette. Elköveti: a ki vaspályának, gőz- vagy más hajónak, vagy ezekhez tartozó tárgynak szándékos megrongálása által, a vasuton vagy a hajón levő személyeket vagy árukat veszélynek teszi ki. (Btk. 434. §.) *Kir. törvényszék.*

Közveszélyü megrongálás vétsége. Elköveti: a ki a közveszélyü megrongálás büntette alatt felsorolt cselekményeket gondatlanságból követi el. (Btk. 437. §.) *Kir. törvényszék.*

Kőedény-iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka, egész nap. (14837/92 km. r.)

Kőolajfinomító-iparnál vasárnap is végezhető: azon munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakítást nem tűr, egész nap. (14837/92. km. r.)

Kőszénbányákban vasárnap is végezhető: a termelés munkája, ha rendkívüli körülmények folytán a kőszéntermelést folytatni kell, a mihez azonban külön bányahatósági engedély kell, a mely csak meghatározott időre szólhat. (1740/91. pm. r.)

Kő vagy más szilárd anyagból levő tárgyak mások veszélyeztetésével való eldobása vagy levetése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 118. §) *Közigazg. hatóság.*

Kuruzslás. Orvosi gyakorlatra nem jogosított egyéneknek beteget keresetképen gyógykezeleni és díjazás mellett gyógyszereket rendelni tilos. (1876. XIV. t. cz. 52. §.) Titkos összetételű gyógyszereknek használatra való készítése és árusítása belügyministeri engedély nélkül tilos. (5999/84. bm. r.)

Kutba ereszkedésnél követendő óvrendszabályok. A kutba égő gyertya bocsátandó le és ha az elalszik, akkor addig, míg onnan a rossz levegő el nem távolittatik, a leereszkedés tilos. A levegő kitisztítása kiszivattyuzás vagy az által történik, hogy meg nedvesített friss égett mészszel telt kosarak bocsátatnak a kutba. (Eá.)

Kutak bekerítésének elmulasztása a hatósági utasítás ellenére: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kutak berondítása vagy rongálása. A ki olyan kutba, mely emberek használatára szolgál, ronda vagy undorító tárgyat dob, vagy a ki ezt akként szándékosan megrongálja, hogy vize élvezhetetlenné válik vagy használhatósága félbeszakad: közegész-

ség elleni kihágást követ el. (Kbt. 105. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kutya nehezékekkel való ellátása. L. Vadászterületre ebek bocsátása.

Kutya tartása a laktanyában. L. Állatok tartása a laktanyában.

Kutya, veszélyes. Ha tulajdonosa vagy felügyelője, a ki tudja, hogy a kutya az ember életére vagy testi épségére nézve veszélyes tulajdonsággal bír, s a veszély megelőzésére és megakadályozására szükséges elővigyázati és oltalmi intézkedéseket nem alkalmazza: testi épség elleni kihágást követ el. (Kbt. 122. §.) *Közigazg. hatóság.* Harapós kutya nappal nem csak lánczon, hanem bekerített helyen is tartandó, úgy hogy az udvarba jövőkhöz ne férjhesse. Ellen esetben tulajdonosa szintén ezen kihágást követi el. (3884/92. bm. r.) Ha a kutya uszított és a megtámadotton habár csak könnyű testi sértés okoztatott, az eljárás a bíróság elé tartozik. (Mt. 1893. július 7.)

Küldönczök felvétele. Gyalog- vagy lovas-küldönczöknek a kincstár költségén való felfogadásának rendszerint nincs helye; ha azonban rendkívüli viszonyok folytán ilyeneknek felvétele elkerülhetetlenül szükséges, a küldönczdíj kialakandó és a kifizetett díjról az illetőtől nyugta veendő. Ha a küldöncz felvétele szolgálatteljesítés közben történik, a kifizetett küldönczdíj a járőrvezető szolgálati könyvecskéjében nyugtázandó, esetleg, ha nem fizettetett volna ki, a kialakított díj összege abban az illető aláírásával igazolandó. A küldönczdíjat az őrsparancsnok a nyugta, illetőleg a szolgálati könyvecske általa hitelesített kívánata alapján, számítja fel. (Gku. 29. §.)

Külföldi marhalevelek egészségi záradékának hatálya. Ez csak akkor bír hatállyal, ha keltétől kezdve 10 nap még le nem telt. (Árt. 6. §.)

Külföldi utlevél. L. Utleveél külföldre.

Külföldről házi állatok behozatala. L. Házi állatok behozatala külföldről.

Különleges ruházati cikkek. Azon örsök, melyek téli időben egész napon vagy éjjelen át tartó s kevés mozgással egybekötött különös szolgálatok teljesítésére hivatvák, különleges ruházati cikkekkel is ellátatnak, melyhez tartoznak: a báránybélésű köpeny, báránybélésű zubbony, bárányprémbélésű mellény, báránybélésű botos, nemezbotos és a postakiséretek alkalmával használandó téli takaró. Ezen cikkek hasznavehetetlensége vagy helyreállításának szükségessége jegyzőkönyvileg állapítandó meg, mely jegyzőkönyvet csupán sürgős esetekben veheti fel az örsparancsnok és két csendőr. A különleges cikkek az örs leltárában tartandók nyilván, (Gku. 60. §)

Külszolgalat értelmezése. Külszolgalat alatt minden oly tartós szolgálat-teljesítés értetik, melyet a csendőr a laktanyán kívül teljesen felszerelve végez (Szlgu. 106. §)

L

Lakatok készítése és elárusítására vonatkozó kihágások. L. Lakatosok.

Lakatosok vagy más iparosok, a kik lakatokat vagy zárat készítenek vagy árulnak, ha valamely lakást, helyiséget, pénztárt vagy zárral ellátott bármely tartályt másnak rendeletéből nyitnak föl, mint a kinek a felnyitásra való jogosultságáról maguknak tudomást szereznek; ha olyan kulcsot, melylyel valamely lakás, helyiség, pénztár vagy zárral ellátott más tartály felnyitható, másnak rendeletéből készítenek vagy másnak adnak át, mint annak, a

kiről tudják, hogy arra jogosultsággal bir (Kbt. 133. §.); ha valamely kulcsot viasz- vagy más lenyomat után másnak rendeletére készítenek el, mint a kiről tudják, hogy a laknak, helyiségnek vagy tartálynak a lenyomat után készített kulccsal való felnyitására jogosultsággal bir, vagy a viasz vagy más lenyomat után készített kulcsot, a felnyitásra jogosultsággal nem bíró személynek adják át (Kbt. 134. §.); ha ugynevezett általános kulcsot másnak, mint az ennek birtoklására és használatára jogosítottnak átadnak, vagy ha ilyen általános kulcs, kellő vigyázat hiányában, tőlük ellopatott (Kbt. 135. §.) tulajdon elleni kihágást követnek el. *Kir. járás-bíróság.*

Lakásátalakítási munkák vasárnap is végezhetők: a sürgősen szükséges átalakítási munkák egész nap, azonban csak a hatóságilag szabályozott költözködési időszakban, valamint az azokat megelőző és követő egy-egy héten. (14837/92. km. r.)

Lakástudakozódás a fővárosi államrendőrség bejelentési hivatalánál. Minden egyes esetben, midőn valamely, állítólag a fővárosban tartózkodó egyénnek a lakását kell megtudni, a fővárosi államrendőrség bejelentési hivatalához, az alábbi minta szerint, tudakozódó bárcza intézendő, még pedig minden egyes egyén után külön-külön. Ezen tudakozódó bárczák negyedives alakban, 17 cm. széles és 21 cm. magasságu papíron állítandó elő. (3772 és 5251/96. bm. r.) A tudakozódó bárczák alakja és kiállítása a következő:

A megkeresést intéző parancsnokság.

----- SZ.

A fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség tek.
bejelentési hivatalának

Budapesten.

Felkéretik a czimzett hivatal, hogy

-----, kinek
születési helye-----kora

-----vallása-----foglalkozása

-----előbbeni lakása-----,
bejelentett lakását, vagy azon körülményt, hogy
bejelentett lakással nem bir, közölni sziveskedjék.

-----1-----

aláírás.

A fent megnevezett egyénnek a fő- és székvárosban bejelentett lakása-----

Budapest, 1.-----

bejelentési hivatal.

Lakkbőrből készült szijazat viselése tilos. (Á. sz. h. III 10.)

Lakk készítése és használata a szijazat fénymázolásához. L. Fénymáz készítése és használata a szijazat fénymázolásához.

Lakkozása a szijazatnak. L. Szijazat lakkozása.

Lakossággal való egyetértés fentartása. L. Egyetértés fentartása a hatóság- és lakossággal.

Lakosság tiszteletének és bizalmának mikénti biztosítása. L. Erkölcsiség fejlesztése.

Laktanya átadása. Valamely laktanyának felhagyása esetén. a laktanya ugyanoly bizottság előtt adandó át, mint az a laktanya átvételére elő van írva. A felvett jegyzőkönyv a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 82/2.)

Laktanya átvétele. Ujonnán bérelt laktanyák bizottság által veendő át. Ezen bizottság áll: 1. a tulajdonos vagy megbízottjából, ezek meg nem jelenése esetében, egy helyhatósági tisztviselőből; 2. két felkért tanuból; 3. az őrsparancsnokból. Az átvétel a bérleti szerződés másolata alapján jegyzőkönyvileg eszközözendő és a jegyzőkönyv a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 82/2.)

Laktanya berendezési tárgyak jókarban tartása és utánpótlása. A butorzat és felszerelés, az iroda-, iskola-, raktár-, fogda-, istálló- és egyéb laktanya-felszerelések jókarban tartásáról és utánpótlásáról a kincstár gondoskodik. A hasznavehetetlenné válás vagy helyreállítás szükségessége szakasz- vagy szárnyparancsnoki szemle alkalmával felveendő bizottsági jegyzőkönyvvel igazolandó. Azonban sürgős esetekben a jegyzőkönyv az őrsparancsnok és két csendőr által is felvehető. A felvett jegyzőkönyv a netaláni költségkimutatással együtt a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő és sürgős szükségnél ez külön jelentésben igazolandó. A jegyzőkönyvhez netán csatolt árujegyzékre 100 koronáig 2 filléres, azon felüli összegnél pedig 10 filléres bélyegjegy ragasztandó. (Gku. 83/2—3.)

Laktanya bezárása. A laktanyát este be kell zárni és csak az ébresztő idején ismét kinyitni. (Lsz. I/14.)

Laktanya-bér-nyugta felterjesztése. Az őrsparancsnok köteles gondoskodni arról, hogy az esedékes laktanyabérről kiállított s a II. fokozat szerinti bélyeggel ellátott nyugta a szárnyparancsnoksághoz idejekorán felterjesztessék. (Gku. 82/6.)

Laktanya égése lovas-örsön. A laktanya égésénél mindent el kell követni a kincstári és magánvagyon megmentése végett, azonban mindenekelőtt a lovak helyezendőik biztonságba. (Kk. 121. sz.)

Laktanya helyiségek feliratai. Az összes helyiségek, használatukhoz képest, a bejáratok fölé függesztendő, 20 centiméter széles és 10 centiméter magas felírásokkal látandók el. Ezek kemény papírtáblára ragasztatnak és fél centiméter szélességű zöld papírszegélylyel ellátott üvegtábla alá helyezendőik (Lsz. 1/6).

Laktanya-készültség. Örsökön, melyek 3—5 emberből állanak, laktanya-készültség tartható. A készültségi csendőr fel van öltözve, de kard és kalap nélkül és éjjel levetkőzve nyugodhatik. Ezen szolgálat az állomásszolgálati könyvben kimutató és abban az örsparancsnok is részt vesz. A készültséget tartó egyén bármely perczen elküldhető szolgálatba. Ezen szolgálat nem egyéb, mint könnyebb foku ügyeleti szolgálat. A készültségi csendőrnek magánügyben a laktanyából távozni nem szabad. (Lsz. 4/52—56).

Laktanya kinyitása reggel. L. Laktanya bezárása.

Laktanya kivilágítása. L. Diszbe való öltözködés.

Laktanya magába hagyása esetén az előljáróságnak való átadása. A laktanyában ugyan mindig lenni kell egy csendőrnek, de ha rendkívüli fontos és sürgős szolgálattétel végett ettől eltérés történik, akkor a laktanya megőrzése a községi előljáróságra bízandó. (Szlgu. 106. §.)

Laktanya parancsnok. A csendőrségi laktanyában a legmagasabb rendfokozatu egyén a laktanya-parancsnok. (Ln. 1/1).

Laktanya-parancsnok kötelessége. Köteles felügyelni, hogy a laktanya-tulajdonos kötelezettségeit teljesítse, őt, ha szükséges, azokra figyelmeztetni. Köteles továbbá az épületnek és alkatrészeinek megrongálását megakadályozni. (Lsz. 1/2)

Laktanya tisztántartása. A laktanya és ennek

minden része minden időben, mintaszerű tisztaságban és rendben tartandó. A laktanya udvara csinosan és kertje czélszerűen rendezendő be és a kertekben, vagy a hol lehet, az udvarokban árnyékos lugasok állítandók fel. Az árnyékba vagy a fák elé asztal és padok helyezendők. Gyümölcsök és virágok, valamint vetemények, diszítik a laktanyát és minden örs büszkeségét képezzék (Á. sz. h. XI/1). A szemetet és hamut csakis az e célra kijelölt helyekre szabad hordani, honnan időközönként szintén eltávolítandók. Hasznavehetetlen szalma alkalmas helyre kiürítendő és a laktanyából mielőbb eltakarítandó. (Lsz. 1/9).

Laktanya tulajdonos változása vagy elhalálózása a szárnyparancsnokságnak azonnal bejelentendő. (Gku. 82/4.)

Laktanya-ügyeletes felváltása rendszerint délben történik (Lsz. 3 50).

Laktanya-ügyeletes kötelessége: a laktanya és szobarend fentartása (Lsz. 3/48.), a netaláni foglyokra való felügyelet, kisebb szolgálati járatok teljesítése továbbá a laktanya kapujának éjjel való kinyitása és bezárása; minélfogva a legénységnek takarodó utáni hazatérése felől felvilágosítást kell tudni adnia. (Lsz. 3/49).

Laktanya-ügyeleti szolgálat. A laktanya-ügyeleti csendőrök a laktanya-parancsnok közegei. Ilyen szolgálat csak olyan örsökön vezénylendő, melynek létszáma, az örsparancsnok beszámításával, legalább is 6 főből áll. (Lsz. 3 48).

Laktanya-ügyeleti szolgálat beszámítása. Az egy napon át teljesített laktanya-ügyeleti szolgálat után a szárnyparancsnokság székhelyén 8 óra, a szakaszparancsnokság székhelyén pedig 4 óra számítható fel. (Á. sz. h. Bev. 4. p.)

Laktanya világítása. A folyosók és lépcsők, a besötétedéstől kezdve egész éjen át kivilágítva legyenek. (Lsz. 1/8.)

Laktanyában egy csendőrnek mindig lenni kell. (Lsz. 1/8.)

Laktanyában fa aprítása. Fát és kőszemet csakis az udvaron és pinczehelyiségben szabad aprítani. (Lsz. 1/8.)

Laktanyában földszintes utcái ablakok befüggönyözése. L. Utcai ablakok függönnyel való el látása.

Laktanyában löni tilos. (Lsz. 1/10).

Laktanyában tűz kiütése esetében követendő eljárás. Ha a laktanyában tűz támad, a helységben szokásos tűzriadó-jel azonnal megadandó; a ruházat, fegyverzet, ágynemű, szolgálati irományok stb. a szabadba hordandók; minden a tűz eloltására rendelkezésre álló eszköz alkalmazandó és a tűzoltásnál a rend fentartására hivatott közegek hathatósan támogatandók (Lsz. 1/7).

Laktanyában tűzvész elleni rendszabályok. Padláson, faszinben és más tűzveszélyes helyiségekben dohányozni, vagy fedetlen világgal járni tilos. A tűz a konyhában takaródó után eloltandó. A kémények rendszeren tisztítandók és a létező tűzoltószerek mindig használható állapotban és kéznél legyenek. (Lsz. 1/7).

Laktanyában való dőzsölés. L. Dőzsölés a laktanyában.

Laktanyából való távozás foglalkozási idő alatt. Foglalkozás ideje alatt a laktanyából való minden felesleges távozás tilos. Az őrsparancsnok csak halaszthatatlan teendők végzése céljából távozhatik foglalkozás ideje alatt a laktanyából. (Á. sz. h. Bev. 4. p.)

Laktanyán kívül elhelyezett nők családjuknál való tartózkodása. L. Nő legénység laktanyán kívüli tartózkodása.

Laktanyán szükséges javítások bejelentése. L. Javítások a laktanyán bejelentése.

Lapostetű elleni óvszer. L. Rovarok pusztítása.

Lábak izzadása Lábizzadásban szenvedők kö-

telesek lábaikat igen gyakran megmosni, naponként kapcát (harisnyát) s a mennyre lehetséges, lábbelit is váltani. Ha a láb ennek daczára fájdalmas vagy felsebesedik, orvosi segély veendő igénybe. (Eá.)

Lábbeli elhelyezése lefekvéskor. L. Csizmák és czipők elhelyezése.

Lábnyög végének bevonása. A lábnyög végének azon része (hurok), mely a lócsüdre csatoltatik, ócska szürke posztóval bevonandó. (Kh. 78. p.)

Ládák és bőröndök elhelyezése. A csendőrök magántulajdonát képező ládák vagy bőröndök, a tulajdonos nevével ellátva, a kamarában, vagy ilyenek nem létében, a padláson tartandók megfelelő rendben. (Á. sz. h. III/15.)

Lámpa elhelyezése az istállóban. L. Istálló égések elleni óvintézkedések.

Lámpa — magán — a csendőr által beszerezhető (Lsz. 2/37.)

Lámpa megrongálása vagy bemocskolása, ha ez nyilvános helyen kivilágításra szolgál: közrend elleni kihágás (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lámpák beszerzése. L. Butorzat gondozása.

Lányoknak külföldre való csempészése: kihágást képez. (1271, 88. bm. r.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Látogatása nyilvános helyeknek. L. Nyilvános helyek látogatása.

Látványosságok rendezése, melyekhez hatósági engedély kell, ily engedély nélkül, közrend elleni kihágás. (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lázadás büntette. Ezen büntettet azon cselekmény képezi, melynek célja: 1. az országgyűlést, annak valamelyik házát vagy bizottságát; 2. a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságokat (delegatio) vagy azok egyikét, vagy azoknak valamelyik albizottságát; 3. a magyar kormányt erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel hivatásának szabad gyakorlásában akadályozni, vagy valaminek

elhatározására kényszeríteni (Btk. 152. §); 4. azon csoportosulás, melynek célja a polgárok valamelyik osztályát, nemzetiségét vagy hitfelekezetét fegyveresen megtámadni (Btk. 153. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Lázadás esetén eszközölhető elővezetések. L. Felkelés alkalmával eszközölhető elővezetések.

Lázadás esetén követendő eljárás. L. Népcsődülés esetében követendő eljárás.

Lázadás katonai személyek által. L. Hadiczikkek. XX. cikk.

Lázadás vétsége. Elköveti, a ki nem felségsértés, hűtlenség, vagy a lázadás büntette alatt felsorolt büntettek elkövetése céljából, a törvény vagy a magyar kormány engedélye nélkül, a magyar állam területén csapatot gyűjt, azt felfegyverzi, hadi szerekkel ellátja, vagy hadi gyakorlatokban oktatja, valamint az is, a ki ily csapat vezényletét, vagy abban valamely tisztséget elvállal. (Btk. 161. §.). *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Lázongás. L. Hadiczikkek. XX. cikk.

Leeresztése az ütővasnak. L. Ütővas leeresztése.

Lefegyverezés gyalázata. Esetleges lefegyverezés a legnagyobb szégyen és gyalázat, a csendőr tehát inkább életét áldozza fel, mintsem fegyverétől élve megváljon és az ily megbecstelenítést túlélje. (Á. sz. h. IX 5).

Lefokozása a csendőrnek fegyelmi uton nem történhetik. (Szvu. 8. §.)

Legeltetés állatvásártéren tilos. (Art. Vr. 36. §.)

Legeltetése marhacsapatoknak. L. Marhacsapatok legeltetése.

Legeltetés engedély nélkül külön csordákban, csürhékben és ménésekben, közös vagy községi legelőkön és oly határokon vagy határrészeken, hol a nyomásos gazdálkodás van elfogadva: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §). *Közigazg hatóság.*

Legeltetés másnak területén jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) Közigazg. hatóság.

Legeltetés utárkokban. Ki az ut árkait, padkáit, a töltések és bevágások rézsüit, állatokkal legeltetni, feltetni engedi, vagy az uton etet, feljelen-tendő. (Kvt. 137. §.) *Közigazg. hatóság.*

Legeltetni felügyelet nélkül nem szabad, kivéve bekerített helyen. (Mgt. 18. §.) Ennek megszegése kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Legénységi szobában rendszerint legfeljebb 4 ember legyen elhelyezve. (Illsz. 32/3)

Legénységi szobák berendezése: 1. minden ember részére külön ágy, két ágy között legalább 94 centiméter közzel; 2. 1 két méter hosszú és egy méter széles közös asztal fiókkal; 3. polcos fegyver- és köpenyfogasok; 4. egy az asztal hosszának megfelelő pad és egy kis pad; 5. minden ember számára egy-egy szék; 6. egy lábas ruha-fogas; 7. egy nagy viztartó cserépkorsó; 8. két csendőr számára egy író- és ruhaszekrény; 9. egy nagy bádog mosdótál és korsó két-két és egy pohár minden csendőr számára; 10. egy pökláda; 11. egy asztali állólámpa; 12. egy czirokseprő. (Illsz. 32/3).

Legénység számára érkező pénz és értékküldemények kézbesítése. L. Postaküldemények feladása.

Lejárt vadászati jegy használata. L. Vadászati jegy-lejárt-használata.

Lekvár télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Leltár. A kincstár részéről és átalánypénzekből beszerezett laktanya-butorok, ágyneműek, konyha-eszközök, szolgálati- és tankönyvek és egyéb eszközök nyilvántartására szolgál. A leltárban minden fogyaték, elhasználás, vagy új beszerzések következtében létrejött minden változás bevezetendő. Az örsparancsnok felváltása esetén ezen tárgyaknak rendesen lett átadása és átvétele a leltárban az át-

adó és átvevő sajátkezű aláírásával bizonyítandó. (Szlgu. 107. §. Gku 83/1.)

Leltár a gazdasági eszközökről. A közgazdálkodásból beszerzett konyhaberendezési tárgyak, továbbá a kert, esetleg a föld megmunkálásához szükséges s egyéb gazdasági eszközök, külön leltárban nyilvántartandók. A féliven szerkesztett leltár a gazdálkodási könyv utolsó lapjához füzendő vagy ragasztandó. Ezen tárgyak értékhányadára a gazdálkodásban résztvevőknek nincsen igénye. Utánpótlásuk és jókarban tartásáról a közgazdálkodás gondoskodik. (A. sz. h. XVI/1.)

Leltár a közgazdálkodás törzsvagyonáról, másolatának felterjesztése. L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról felterjesztése.

Lencse télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Lent áztatni csak a hatóság által e célra kijelölt helyen és megállapított módozatok mellett szabad. (Mgt. 17. §.) Ennek megszegése kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lepedők mosatása és változtatása, nyári hónapokban minden 14 nap, télen pedig havonként egyszer eszközrendő (Illsz. 32/3.)

Lepedők nagysága: 230 centimeter hosszú és 152 centimeter széles. (Illsz. 32/3.)

Lepedők változtatása. L. Lepedők mosatása.

Lepketojások pusztítása. Minden birtokos köteles a fák rügyeinek fakadása előtt, legkésőbb azonban márczius hó végeig, a belsőségekben, majorokban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben levő fáit és bokrait a lepkeetojásoktól megtisztítani. (Mgt. 50. §.)

Lerészegítése másnak szándékosan, korcsmában, vendéglőben, utczai, vagy más nyilvános helyen: közrend elleni kihágás. (Kbt. 83. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lesállás. A lesállás különösen éjjeli időben, midőn a csendőrs csaknem kizárólag a hallásra van utalva, nemcsak szabadban, lakatlan helyeken

hanem a községek ki- és bejáratánál, gyanús helyiségeknél, de magában a községben is, ezek előtt vagy mellett, előnnyel alkalmazható. Nagy hidegben a lesállítás ritkábban és rövidebb ideig tartandó. (Á. sz. h. VII/14).

Lesállítás előírása. Hosszabb lesállítások (egy órai tartamtól) az őrsparancsnok által mindig előírandók. (Á. sz. h. VII/33.)

Leszerelésnél járó közigazgatási osztalék. L. Közigazgatási osztalék kifizetése.

Letartóztatása katonai személyeknek. L. Katonai személyek elfogatása.

Letartóztatása közhivatalban vagy közszolgálatban álló személyeknek. L. Elfogatása.

Letartóztatás bajor hatóságok megkeresésére. L. Bajor hatóságok megkeresésére eszközendő letartóztatás.

Letartóztatás egy csendőr által. Egyes csendőrnek segély vagy tanuk hiányában a letartóztatottat szabadon megbilincselni tilos. A letartóztatás után a csendőr a fegyvert felhuzott kakassal készen tartva, a letartóztatottaknak azon utat jelöli meg, melyet követniök kell és egyszersmind őket fenyegetőleg figyelmezteti, hogy a ki a szökést megkísérli, lelövetik vagy keresztül szuratik. — A mennyiben a letartóztatottakkal valami közeli helyiséget elérni lehetséges, a csendőrnek törekedni kell, hogy ott a községi előljárónál, vagy ha az távol laknék, legalább is több egyén jelenlétében és azok segélyével, a letartóztatottak megbilincseltesse. Ha a letartóztatás valamely helységben eszközöltetik, a fogoly vagy a községelőljáróság-hoz, vagy pedig a legközelebbi biztos házba kísértessék, hol a jelenlevő lakosok segélyével megbilincselendő. (Vekm. 2. §.)

Letartóztatás eszközésénél felmerülő akadályok esetében követendő eljárás. L. Elfogatás eszközésénél.

Letartóztatás éjjel. Éjjel a letartóztatásnál ugyan-

azon eljárás követendő, mint nappal, csak hogy fokozottabb elővigyázat alkalmazandó. (Vekm. 2. §.)

Letartóztatás felszólítás folytán. L. Elfogatás vagy előrevezetés felszólítás folytán.

Letartóztatási jog. L. Bünesetek nyomozása.

Letartóztatásnál követendő magatartás. Ha valamely törvényáthágó letartóztatása válik szükségessé, a csendőrnek helytelen tárgyalásokba bocsátkozni nem szabad. (Vekm. 1. §.)

Letartóztatás önállóan. L. Csendőr által önállóan eszközözlendő letartóztatások.

Letartóztatottak elővezetése ellenszegülési esetekben a legnagyobb elővigyázatot igényli. Főkép arra figyeendő, nehogy a csendőr kardja a hüvelyből kirántassék. Ha a letartóztatás zárt helyen történt s a néptömeg a csendőröket azon célból követi, hogy a folyosón vagy pitvarban a letartóztatottak megszabadítását megkísértse, akkor a tömeg készen tartott fegyverrel és a lövéssel való fenyegetés által tartandó vissza. (Vekm. 16. §.)

Letartóztatottak éjjelen át a laktanyában való tartása rendszerint nincs megengedve, hanem azok a helyben levő fogháznak, átvételi elismervény mellett, átadandók. (Lsz. 12/120.)

Letartóztatottak kihallgatása bántalmaztatásukra vonatkozólag. Minden egyes esetben, midőn a csendőrség részéről valaki a fogházba bekísértetik, tekintet nélkül arra, hogy emelt-e panaszt vagy sem, a bíróság részéről arra nézve, hogy a csendőrség által nem lett-e bántalmazva, kihallgatandó és ha erre panaszt emelne, a fogházorvos által azonnal és tüzetesen megvizsgálandó. (42123/86 im. r.)

Letartóztatottak kísérése lovas járőr által. A letartóztatottak, ha meg vannak bilincselve, kivont karddal, ha nincsenek megbilincselve, forgópisztolylyal kísérendők. (Kh. 114. p.)

Letartóztatottak megbilincselése szabadban lovas járőr által. A másodcsendőr a letartóztatottakat

megragadott fegyverrel féken tartja, a járőrvezető fegyverét elrejt, a lóról leszáll és a csikózabla szárát a ló nyakáról lehuzva, azt a másodcsendőrnek átadja és a megbilincselést eszközli. Ha azonban a gonosztevők kettőnél többen vannak, a szabadbani megbilincselés mellőzendő, hanem a letartóztatottak megragadott forgópisztolylyal a legközelebbi községbe kísérendők és ott bilincselendők meg. (Kh. 114. p.)

Letartóztatottak megszabadítására célzó kísérlet. A letartóztatottak netaláni megszabadítására célzó minden beavatkozás a csendőr által komolyan visszautasítandó. (Vekm. 3. §.) Ha az ilyen megszabadítási kísérlet erőszakos ellenszegüléssé kezd fajulni, a csendőr mindenképp előtt tartsa szem előtt, hogy őtet senkinek sem szabad a leggyengébben is megérinteni. (Vekm. 4. §.)

Letartóztatottakra való felügyelet. A letartóztatottakra tartoznak a csendőrök szigorúan felügyelni, nehogy az másokkal akár személyesen, akár jellel érintkezzhessék, valami tárgyat eldobjon vagy megsemmisíthessen, vagy bűnrészesekkel összebeszélhessen. A kísérő csendőr a letartóztatottat mindig megfelelően közel kövesse, hogy őt netalán szökési kísérlet esetén azonnal elérhesse, vele azonban beszélgetésbe vagy máskülönben érintkezésbe bocsátkoznia nem szabad. (Szlgu. 38. §.)

Letartóztatott legénységgel való eljárás. L. Fogásba helyezett legénységgel való eljárás.

Levegő megújítása. Dohos, büzhödt, megromlott levegő az egészségnek ártalmas, miért oly szobákban, a hol több ember lakik, a levegő gyakori szellőztetés által újítandó meg. (Eá.)

Levelek postára való feladása. L. Postaküldemények feladása.

Levelezés elvei. L. Irodai levelezés elvei.

Levelezés katonai parancsnokságokkal. L. Irodai levelezés elvei.

Levelezés polgári hatóságokkal. L. Irodai levelezés elvei.

Levél- és távsürgönytitok magán személyek általi megsértése esetében a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg. (Btk. 327. §)

Levél- és távsürgönytitok magán személyek általi megsértésének vétsége. Elköveti: a ki másnak szóló levelet, lepecsételt iratot, vagy távsürgönyt, tudva és jogtalanul felbont, ugyszintén, a ki másnak szóló, habár le nem pecsételt levél vagy távsürgöny birtokába helyezi magát a végett, hogy annak tartalmát megtudja, vagy azt hasonló czélból másnak jogtalanul átadja. (Btk. 327. §.) *Kir. járásbiróság.*

Levéltitok megsértésének vétsége. Elköveti azon postahivatalnok vagy szolga, a ki a postára adott levelet vagy csomagot, a törvényben meghatározott eseteken kívül, felbontja, visszatartja, vagy megsemmisíti, vagy másnak ily cselekményt megenged, vagy ahhoz segédkezet nyújt. (Btk. 200. §.) *Kir. törvényszék.*

Levonások csendőrök illetékeiből. Csakis kincstári követelések és térítmények, valamint betegség és fenytések esetén eszközölhető, még pedig akként, hogy a közérkezés és más apróbb kiadások fedezésére egy korona érintetlenül maradjon. (Illsz. 102 3.)

Léghezam. Ha a szoba akkor szellőztetik, mikor a légénység benne van, erősebb léghezamtól tartózkodni kell. (Eá.)

Légszesziparnál vasárnap is végezhető: kizárólag a légszesz előállítására, a lámpák meggyújtására és eloltására szükséges munka. (14837/93. km. r.)

Légycsipés. L. Állatok csipései.

Lepcsők világítása. L. Laktanya világítása.

Lépfene. Legtöbbnyire halálos kimenetelű ragadós betegsége a lovaknak. A hol föllép, a gyanus lovak azonnal elkülönítendőek és az egészségesek lehetőleg kimérendők, Különben a lovak

azonnal állatorvosi kezelés alá veendő. (Lóüv. sz. 68. §)

Liszt átforgatása. L. Lisztszükséglet előállítása.

Liszt beszerzése. L. Lisztszükséglet előállítása.

Lisztes láda. L. Lisztszükséglet előállítása.

Lisztszükséglet előállítása. A lisztszükségletnek az örsökön való előállításához legcélszerűbb búzát, vagy rozst venni és azt megőröltetni. Az egész évre szükséges gabona kellő időben beszerzendő. A liszt egy zárható ládában tartandó és a főzőnő által hetenként legalább egyszer alulról fölfelé jól átforgatandó. Ha a gabona őrltetése nem volna eszközölhető, akkor a liszt lehetőleg közvetlenül malmokból vagy raktárakból rendelendő meg. (Á. sz. h. XIV/4.)

Lobogója a magyar államnak. L. Magyar állam lobogója.

Lopás büntette. Elköveti: a ki idegen ingó dolgot másnak birtokából vagy birtalatából, annak beleegyezése nélkül, azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa (Btk. 333. §.), ha a lopott dolog értéke ötven frtnál nagyobb (Btk. 334. §), *vagy tekintet nélkül a lopott dolog értékére*, ha: 1. valamely az állam által elismert vallás szertartására rendelt helyiségben, a vallás szertartásaihoz tartozó, vagy kegyes, vagy jótékony célra szánt tárgy; 2. temetőben a holtak emlékére rendelt, vagy holttesten levő tárgy lopatik el; 3. épületben, bekerített helyen vagy hajón követtetik el, a hová a tolvaj betörés, vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár, vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület feltörött; 4. a felnyitásra hamis vagy ellopott kulcs használtatik; 5. csata, tűzvész, vizáradás, vagy más közveszély színhelyén vagy közelében követtetik el; 6. elkövetésénél rabló vagy tolvajszövetség két vagy több tagja működött közre; 7. szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához tartozó személyen követi el; 8. a tolvajjal

házközösségben élő vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el; 9. a lopást közhivatalnok, közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el; 10. a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást szinlel (Btk. 336. §.); 11. a tolvaj a lopás elkövetésekor fegyvert viselt, habár azt se nem használta, se nem mutatta (Btk. 337. §.); 12. a tolvaj rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás, vagy orrgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve és utolsó büntetésének kiállása óta 10 év még nem mult el. (Btk. 338. §.) *Kir. törvényszék.*

Lopásért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára inditható meg, ha: 1. a lopás bázastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, vagy közös háztartásban élő rokonok között követtetik el, ugyszintén, ha azt a gyámolt gyámja, a gondnokolt gondnoka, vagy a növendék nevelője ellen követi el (Btk. 342. §.); 2. az ellen, kinek szolgálatában, vagy fizetésében áll, vagy háztartásában él, vagy az utóbbival közös háztartásban élő hozzátartozók ellen követtetik el a lopás. (Btk. 343. §.)

Lopás katonai személyek által. L. Hadiczikkek. XXX. cikk.

Lopás kihágása. Elköveti: a ki két frt értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikket lop, a mennyiben azon körülmények egyike sem forog fenn, melyek szerint a lopás, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntetté minősül. (Kbt. 126. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lopás kihágásáért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára inditható meg. (Kbt. 126. §.)

Lopás kísérlete büntetendő. (Btk. 339. §.)

Lopás vétsége Ha a lopott dolog értéke nem nagyobb ötven forintnál. (Btk. 334. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lovaglási jutalomdíj. Azon lovas csendőr, a ki

szolgálati lovát öt éven át megszakítás nélkül lovagolja és azt jó és teljesen szolgálatképes állapotban bemutatja, 5 drb 10 koronás, ugyanazon ló után minden további évben egy darab 10 koronás arany jutalomban részesül. (Illsz. 36. §.) Ezen jutalomdíjra való igény a lovaglási idő leteltével, az örsön tartandó legközelebbi törzstiszti vagy szárnyparancsnoki szemle alkalmával, az örsparancsnok által bejelentendő. Az engedélyezett jutalomdíjat, nyugta alapján, a szárnyparancsnokság fizeti ki. (Gku. 10. §.)

Lovaglásra vonatkozó szabályok megszegése. Testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lovaglás — sebes vagy vigyázatlan — által mások személyének vagy vagyonának veszélyeztetése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lovak belső betegségei. Belső betegségek gyakran az által vehetők észre, hogy a ló nem eszik. Ilyenkor a ló szomoruan, lecsüggesztett fejjel és figyelmetlenül áll az istállóban; járása lankadt, néha ingatag, szőre fénytelen és tüskésen áll. Ezekhez gyakran még reszketés és borzadás is járul. Mindezen kórtünetek a ló súlyos lázas betegségeinek előjeleit mutatják, miért is mielőbb állatorvos hivandó. A lovat azonban egyelőre szalmával megdörzsölni, betakarni, mérsékelt melegségű istállóban elhelyezni és jó alommal ellátni kell. A lónak ilyenkor táp nem adandó, de víz ismételten nyújtandó. (Lóüv. 68. §.)

Lovak betegségének bejelentése. Az örs lovai között előforduló minden betegségi eset a szakaszparancsnokságnak azonnal bejelentendő. (Kh. 61. p.)

Lovak bélgörcsei. A bélgörcsnek jelei: a ló nyugtalan és izgatott, ide-tova tapos, első lábaival kapál, hasa felé néz, farkával csapkod, lefekszik és felugrik, ganajozni és vizelni nem képes, nem eszik és nem iszik. Ha a kór nagyobb fokra emel-

kedett, akkor a ló földre veti magát és kinosan hánykolódik. Mihelyt a kór jelei mutatkoznak, a ló egész teste azonnal szalmával végig dörzsölendő, az időhöz képest egy vagy két pokrócczal betakarandó és lépésben mindaddig járatandó, míg elégségesen nem ganajaz és némileg meg nem nyugszik. Igen célszerű langyos szappanos vízből allövetet alkalmazni. (Lóüv. 68. §).

Lovak bőrférge. L. Bőrféreg,

Lovak elhullása esetében követendő eljárás. Ha az örsön egy ló elhullott, az eset a szakasparancsnokságnak azonnal táviratilag bejelentendő, a szárnyparancsnokságnak pedig rövid jelentés teendő. A hulla az istállóból kiviendő és fedett helyen helyezendő el, hol mindaddig marad, míg a bizottság megérkezik s a további intézkedéseket megteszi. (Kh. 66. p.).

Lovak etetése. L. Etetés beosztása.

Lovak etetése erőltetett mozgás után mindig szénnel kezdendő meg. (Lóüv. 58. §).

Lovak etetése vasuti szállítás alkalmával. L. Lovak szállítása vasuton.

Lovak gondozásának kellékei: a jó elhelyezés, tisztántartás, táplálás, megfelelő mozgás és a fenntartásra megkívántató minden elővigyázati rendszabály szigorú betartása (Kh. 35. §).

Lovak itatása. L. Itatás.

Lovak itatása vasuti szállítás közben. L. Lovak szállítása vasuton.

Lovak izzadt állapotban való etetése és itatása. L. Izzadt lovak.

Lovak járlat nélkül, kétes vagy hamis járlattal való találata esetén, a jelentés, esetleg a lefoglalt lovakkal együtt, az illetékes szolgabírói hivatalnak adandók át. (16702/86 bm. r.).

Lovak kiszabadításának megakadályozására vonatkozó szabályok megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §). *Közigazg. hatóság.*

Lovak kosza. L. Rüh és kosz.

Lovak lépfenéje. L. Lépfene.

Lovak másra bízása. Midőn a csendőr lováról le szállani és azt másra bízni kénytelen, lovát csak teljesen ismert és megbízható egyénekre szabad bízni. Ezen elvtől csak rendkívül fontos, valamint szerfölött sürgős esetekben szabad kivételesen eltérni. (Kh. 111. p.).

Lovak megbetegedése esetén követendő eljárás. L. Beteg lovakkal eljárás.

Lovak megkötése. A lovat, hogy bármikor kényelmesen lefeküdhessék, elegendő hosszúra kell megkötni. E végre a vaskarikán keresztül huzandó kötőfékszár végére 8 centiméter átmérőjű fagolyó kötendő, mely azonban se élesszögű, se igen nehéz ne legyen. (Kh. 51. p.)

Lovak megsebesülése. Ha a ló megsebesül, akkor sebe mindenekelőtt friss vízzel kimosandó. A sebbe netalán behatolt idegen anyagok, ha könnyen eszközölhető, eltávolítandók. Erősebb vérzéseknél a seb, kitisztítása után, csepütépéssel beboríttatván és beköttetvén, reá folytonosan hideg borogatás teendő. (Lóüvsz. 68. §)

Lovak mirigydaganata. L. Mirigydaganat.

Lovaknak kormányrendeletileg tiltott időben külföldre való szállítása: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §) *Kir. járásbíróg.*

Lovak náthaláza. L. Náthaláz.

Lovak — ragályos betegségben gyanusakkal — eljárás. L. Ragályos betegségben gyanus lovakkal eljárás.

Lovak rövidre kötése. A lovak rövidre kötése büntetésre méltó, mert az által a legerősebb ló is hamar tönkre megy. (Kh. 51. p.).

Lovak rühe. L. Rüh és kosz.

Lovak szállítása vasuton. A vasuti kocsiba legelőször a legnyugodtabb ló vezettetik be és közvetlen utána a többi (Kh. 122. p.). Oly kocsiban, hol a lovak fejjel a kocsi közepe felé állanak, először a kocsi egyik felét kell betölteni, s aztán a másikat. A kocsiba való bevezetés rendesen és nyu-

godtan történjék (Kh. 123. p.). Ha egy ló nem akar a kocsiba menni, akkor ez gyorsan hátra fordítandó és az utána következő ló után vezetendő (Kh. 124. p.). Ha ezen kísérlet sem sikerülne, akkor két egyén egy hevedert fog s annak segítségével a lovat faránál fogva a kocsiba tolják, vagy pedig farával a kocsi felé fordítva, hátraléptetés által kell a kocsiban elhelyezni. (Kh. 125. p.). Ha a lovak már a kocsiban vannak, a válasz- és mellrudak azonnal beakasztandók, nyitott és fedetlen kocsiknál a kiemelt oldalak gyorsan helyre rakandók, a lovak a mellrudakhoz kötendőek s lenyergelendőek. Ha a lovaknak fontos ok miatt, nyergelve kellene maradniok, akkor csak a hevederek eresztendőek meg. (Kh. 126. p.). A szállítás alatt az etetés jászollal és szénatartóval ellátott kocsiknál a rendes módon történik, ellenben a közönséges szállító kocsinál a szénát kézből, a zabot pedig abrakos tarisznyából kell a lónak adni. (Kh. 127. p.). A lovak, különösen forró évszakban, minden 8 órában legalább egyszer megitatandók (Kh. 128. p.). Az itatás a menetrendben megjelölt állomásokon történik, a hol a vasuti igazgatóság az itató vedreket készen tartja. (Kh. 129. p.).

Lovak szembaja. Mindjárt kezdetben hideg borogatás alkalmazandó s a szembaj ideje alatt az istálló ablakai betakarandók. (Lóüvsz. 68. §.).

Lovak takonykórja. L. Takonykór.

Lovak tisztogatása. A lovak rendszeren naponta kétszer, reggel és délután tisztogatandók. (Kh. 58.) A lovat a tisztogatásnál először addig kell szalmával csutakolni, míg bőre átmelegedik és szőre fénylik, azután pedig addig kefélni, míg egészen tiszta. A kefézés után a sörény és farkszőr meg nedvesítettik, a ló szemei, orrlyukai, a fark alatt levő részek és a paták friss vízzel megmosatnak és az utóbbiak sóttalan zsirral bekenetnek (Kh. 59. p.) A tisztítás előtt a lóápoló annyi puha és száraz, de össze nem csavart szalmát fog, a mennyit könnyen

és lazán megmarkolhat és ezzel a lovat a karoknak egymás ellen való ivszerű mozgatása által serényen és erősen kétszer-háromszor derekasan megdörzsöli. E célra csutakot használni tilos. A lókefével a ló szőre ivszerű vonalakban simára kefélendő. (Lóüvsz. 57. §.).

Lovak tüdőtakonya. L. Tüdőtakony.

Lovak vasalása. Mindenütt, hol katonai vagy honvéd gyógy- illetve patkoló kovács van, első-sorban ez veendő igénybe, ha ez nem lehetséges, a legügyesebb polgári patkoló kovács szemelendő ki és vele az örsön levő összes lovak vasalásának eszközzésére szerződés kötendő. (Kh. 68. p.) A lovak vasalásánál a lóápolónak és a ló lovasának, esetleg egy csendőrnek kell jelen lenni. A vasalás alkalmával a lónak felkantározva és csikózablával kell ellátva lennie. (Kh. 69. p.)

Lovas altiszt ismerete a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a lovas csendőr altisztnek.

Lovas csendőr ismerete a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzatból megkívántató ismeretei a lovas csendőrnek.

Lovas csendőr szerelvénye gyalog szolgálatban. Öltözete és felszerelése csak annyiban különbözik, hogy sarkantyut nem visel, kardját a felső hordpánt külső karikájánál fogva a kardkötőn levő kamóba akasztja, tárkarabélyát és köpenyegét pedig úgy hordja, mint a gyalog csendőr. A forgópisztoly ilyen szolgálat alkalmával nem viendő el. (Kh. 13. §.).

Lovas csendőr szíjazatainak gondozása. L. Szíjazat gondozása a lovas csendőrnél.

Lovas csendőr szolgálatteljesítése gyalog. Ha valamely csendőr lova szolgálatképtelen és nem áll vezetéklő rendelkezésre, akkor a járőr mindkét csendőre gyalog vezénylendő szolgálatba. (Kh. 114 p.).

Lovas csendőr szuronyvivási gyakorlata. L. Szuronyvivási gyakorlat lovas-csendőrök által.

Lovas csendőr tömege gyalogosítás esetében. L. Tömege a lovas csendőrnek gyalogosítása esetében.

Lovas járőr által gyanus egyének megállítása. L. Gyanus egyének megállítása lovasjárőr által.

Lovas járőr átvonulása törvényhatósági joggal felruházott városokon. Rejtett karddal történik, kivéve fogolykiséret esetében. (Kh. 116. p.).

Lovas járőr menetüteme rendes viszonyok közt mindig a lépés (Kh. 102. p.), mitől csakis előforduló válságos esetekben szabad eltérni (Kh. 103. p.). Egy mértföldnyi (7·5 kilométer) menetre 70—80 perc számítandó. (Kh. 109. §.).

Lovas járőr nagy pihenője. A nagy pihenőre 4 órai idő szabandó ki. Ilyen pihenő alkalmával a ló lenyergelendő, teljes és alapos gondozás alá veendő. (Kh. 114. §.).

Lovas járőr portyázása erdőben. Az erdőt lóháton kell leportyázni. Az erdőbe való behatolás előtt a járőr forgópisztolyt ragad és ezen fegyverrel teljesíti ott szolgálatát. Oly erdőben, melynek talaja cserjével van fődve, az elővigyázat fokozandó. Az erdőbe csak akkor hatol be gyalog, ha annak sűrű aljfája és szakadékos terepe az alapos átkutatást lóháton lehetetlenné tenné, vagy ha biztos tudomása volna, hogy abban fegyveres csavargók vagy rablók tartózkodnak, mely esetben a lovakat a legközelebbi biztos tanyán beállítja, vagy ha ez nem lehetséges, akkor a lovakat lehetőleg fedett helyre állítja, megnyügözi és egy tárgyhoz köti. (Kh. 114. §.).

Lovas járőr portyázása községben. Községek leportyázása mindig gyalog történjék. E célból a járőr a lovakat a község házábanál, a birónál, vagy a pihenőhelyül kijelölt istállóba beállítja, lekantározza, a kötőfék-szíjjal megköti és a hevedert megereszti. Ezután a csendőrök a csatlót megereszelve, karabélyt ragadnak, a szuronyt feltűzik és a fegyvert

vállra véve, a községet leportyázzák. Ennek bevégeztével magukat ismét az előbbeni állapotba helyezik. Ily alkalommal a lovas-csendőr töltött forgópisztolyát mindig magával viszi, minélfogva annak úgy megtöltése, mint kiürítése, a tárkarabélyra nézve előirt módon és időben történik. (Kh. 114. p.)

Lovas járőr portyázása rendes viszonyok között. A járőr mindkét lovasa egy vonalban, egymás mellett halad, akadályok esetén egyik a másik után lovagol, mindkét esetben azonban oly távolságban egymástól, hogy halk hangon beszélve, érintkezessenek és hogy esetleg kardjuk használatában egymást ne gátolják; miért a járőr két lovasa 2 lépésnyi távközökkel lovagol egymás mellett. A portyázás rendszerint kivont karddal történik, de ott, a hol nagyobb elővigyázat nem szükséges, a kard elrejtethető; azonban ilyenkor, ha járőr valakit megállít vagy igazolásra felszólít, azt megelőzőleg a helyzethez viszonyított fegyvert ragad. (Kh. 114. p.).

Lovas járőr portyázása tanyákon. Ha egy, több gazdasági melléképületekből álló, elszigetelt puszta átvizsgálása válik szükségessé, a járőr, ha a tulajdonos vagy gazdatisztben teljesen megbízhatik, úgy jár el, mint a község leportyázásánál és a lovakat egy tiszta istállóba állítva, azokat egy megbízható egyén felügyelete alá helyezi. Ha azonban a puszta lakói a járőr előtt ismeretlenek, vagy a környéken gyakran fordulnak elő közbiztonsági zavarok vagy épen rablók, gonosztevők és egyéb közártalmuk ottléte feltételezhető, akkor a járőr lovait már a legközelebbi megbízható helyen visszahagyva, ezen tanyát gyalog portyázza le, vagy ha ez már lehetséges nem volna, akkor a legnagyobb elővigyázattal közelíti meg, a lovakat fedett helyre állítja, megnyügözi és lehetőleg még valami tárgyhöz köti, aztán pedig mint gyalogjárőr folytatja működését. (Kh. 114. p.).

Lovas járőr portyázása veszélyes viszonyok között. Veszélyes viszonyok között és oly helyeken, ahol az elővigyázat fokozatos mérvben szükséges, a lovas járőr megragadott forgópisztolylyal teljesíti szolgálatát. (Kh. 114. p.).

Lovas járőrtáska málházása. L. Járőrtáska.

Lovas járőr teendője minden órai menet után. Rendes viszonyok között minden órai menet után 10 percze a lóról le kell szállni, a hevedert meg-ereszteni, nyerget igazítani és az észlelt hiányokat helyreállítani. (Kh. 110 p.).

Lovas kötelessége lovával szemben. A jó lovas lovát szereti és mindenkor kiválóan gondoskodik róla. (Kh. 36. p.).

Lovas legénység szijazatának tisztítása. L. Szijazat tisztítása.

Lovassági kardkötők helyreállítása. Lovassági kardkötők, melyeken csak a függesztőszijak hasznavehetetlenek, feltétlenül helyreállítandók. A függesztőszijak az őrsparancsnak felterjesztésére a szárny raktárából adatnak ki. (Gku. 65. §.).

Lovas szerelvény hordmódja esős időben. L. Lovas szerelvény hordmódja télen.

Lovas szerelvény hordmódja télen. Télen, valamint esős időben. a lovasított csendőr összes szerelvényét a köpeny felett akkép hordja, hogy az elrendelt módon igazított és közvetlenül a köpenyre csatolt kardkötőt a derékszij takarja. (Kh. 5. p.)

Lóállások nagysága. Az egyes lóállásoknak 1.58 méter szélességgel és 2.83 méter hosszúsággal kell birni; kettős, az az kétoldalu lóállásoknál 2.52 méternyi átjáró folyosó szükséges. (Ilsz. 54. §.).

Lóállás padlója keményre égetett téglából vagy pedig jól fentartott agyagburkolattal ellátva legyen. (Ilsz. 54. §.).

Lóápoló fekhelye. Ha ugyanazon istállóban több ló van elhelyezve, benne a lóápoló részére egy fekpad, egy szalmazsák, egy szalmavánkos és egy

téli pokróczból álló alvóhely tartandó fenn. (Ilsz. 54. §.).

Lóápolói és istállófentartási átalány minden rendszeresített ló után naponta 20 fillérből áll, mely havonként előlegesen fizetendő és a melyből egy lóápoló vagy istállószolga tartandó. (Ilsz. 70. §.).

Lófark lenyirása. A fark rendszerint minden 4 hónapban a csánk magasságában nyirandó le, mi mindenkor a szemlélő szakasz-parancsnok jelenlétében eszközözlendő. (Kh. 38. p.).

Lóhere magvak forgalomba hozatala természetesen céljából csak akkor szabad, ha azok teljesen arankamentesek. (Mgt. 51. §.). Ennek megszegése: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.). *Közigazg. hatóság.*

Lóhoz való közelítés mindig előlről történjék és a száruk az áll mögött megragadandók. (Lóüvsz. 53. §.).

Lópokrócz gondozása. Minden használat után jól meg kell szárítani, kiporozni és minden nyergelés előtt két egyén által kirázni és ujonnan szabályszerűleg összehajtani. (Kh. 28. p.).

Ló ragaszkodásának megnyerése. Hogy a lóápoló a ló ragaszkodását megnyerje, azt gyakran simogassa, nevére szólítsa és hangjára szoktassa. (Lóüvsz. 55. §.).

Lószerelevény-előirányzat. L. Ruha- és lószerelevény-előirányzat.

Lószerelevény vasalkotrészeinek tisztogatása. A lószerelevény összes ónozott vasalkatrészeit meg kell mosni és szárazra törülni, a nem ónozott vasrészek ellenben csak szárazra törölendők és törött bécsi mésszel fenyésre tisztítandók. (Kh. 79. p.).

Lószőr-vánkos nagysága: 95 centiméter hosszú, 57 centiméter széles. (Ilsz. 32/3).

Lószőrvánkos súlya: 3 kilogramm. (Ilsz. 32/3).

Lótáp átvétele. A lótáp előlegesen — nagyobb örsökön 10 napra, kisebb örsökön 15 napra — és pedig minden hó 1-én és 16-án, illetőleg 1-én, 11-én

és 21-én, 2 csendőr és az őrsparancsnok, esetleg helyettese által veendő át a szállítótól. (Kh. 42. p. — Gku. 31/c).

Lótáp átvételénél felmerült kifogások esetében követendő eljárás. Ha a lótáp átvételével megbízottak részéről a minőségre nézve kifogások tételnek és ezek a szállító vagy megbízottja által el nem ismertetnek, az őrsparancsnok által felkért közigazgatási főnök (helyettes), vagy ilyennek az állomáson nem létele esetében, a községi előljáró elnöklete alatt, egy orvos vagy állatorvos és a helybeli hatóság által kirendelt egy képviselő és két szakértőből alakuló bizottság hivandó egybe, mely a támasztott kifogásról kimerítő jegyzőkönyvet vesz föl és a fölött szavazattöbbséggel dönt. Egyenlő szavazatok esetében az elnök szavazata dönt. A szállító vagy megbízottja a tárgyaláson jelen lenni köteles, ha pedig azt elmulasztja, annak tekintetik, hogy hallgatag aláveti magát a bizottság határozatainak. A bizottsági tárgyaláson jelenlevő szállító vagy megbízottja, valamint azon csendőrségi közegek, kik a kifogást támasztották, a bizottság határozata ellen a csendőrkerületi parancsnoksághoz felebbezhetnek, mi a bizottságnak azonnal bejelentendő. Ez esetben az összes bizottsági tagok részéről aláírt jegyzőkönyv az őrsparancsnok által közvetlenül a kerületi parancsnoksághoz felterjesztendő és egyben a kifogásolt zab vagy szénának néhány, zsákokban vagy egyébként elcsomagolt adagja bizottságilag és a szállító vagy megbízottja által lepecsételve, a csendőrkerületi parancsnoksághoz beküldendő. Ha a felebbezés a bejelentés után 48 óra alatt a csendőrkerületi parancsnokságnál be nem adatik, a bizottság határozata megerősítettnek tekintetik. (Gku. 31 b.)

Lótáp elfogyta esetén követendő eljárás. Ha előre nem látott okoknál fogva a járőr magával vitt lótápjá elfogyott, akkor a szükséges lótáp a köz-

ségtől vagy az előljáróság közbejárásával magánosoktól veendő fel, szabályszerűen kiállított nyugta alapján, mely nyugta aztán az illető által a szárnyparancsnoksághoz kiegyenlítés végett beküldendő; az örs pedig egyidejűleg felterjeszti az arra vonatkozó indokolt jelentést. (Kh. 19. p.)

Lótáp házi bevásárlás útján való biztosítása. Ha a szállító a kifogásolt terményczikkék helyett megfelelőt előállítani nem képes, vagy ha váratlan körülmények folytán, vagy podig szerződött szállító nem léteben, a lótápnak házi bevásárlás útján való beszerzése rendeltetett el, akkor a beszerzés jegyzőkönyv alapján az örsparancsnok, két csendőr és egy helyhatósági kiküldött által eszközöltetik. Ily esetekben a jegyzőkönyv egyuttal lótáp-felvételi nyugtául és a vállalkozó számlája gyanánt is szolgál és a jegyzőkönyv az esedékes összeg kiegyenlítése végett a szárnyparancsnoksághoz haladéktalanul felterjesztendő. (Gku. 31/a.)

Lótáp mennyisége szolgálatban. Rendes körülmények között a lovas járőr csak egy napi lótápot visz magával. (Kh. 18. p.)

Lótáp napi adaga. A napi lótáp 4200 gramm zab, 3400 gramm széna és 1700 gram alomszalmából áll. (Kh. 39. p.)

Lótáp súlya: egy adag zab 4200 gramm, egy adag széna 3400 gramm (szalmaszecska 850 gramm), egy adag alomszalma október 1-től márczius végéig 2500 gramm, április 1-től szeptember végeig 1700 gramm (Illsz. 55. §.)

Lótrágya értékesítése. A lótrágya a közigazgatást vezető bizottság által a legelőnyösebben értékesítendő és a befolyt pénz a számlakönyvbe bevételezve, az állandó alom kifogástalan fentartására és az istállóvilágításnál felmerülő kiadási többlet fedezésére fordítandó. Ha a trágya értékesíthető nem volna, ugy az cserébe szalmáért, külön okmányolás nélkül is odaadható. Ha pedig a trágya így sem volna értékesíthető, hanem eltakarítása is

költségbe kerül, ennek engedélyezése végett szolgálati utban jelentés teendő. (Gku. 85. §.)

Lóvakaró célja. A vakaró kizárólag csak a lókefének hozzádörzsölésére és kitisztítására szolgál. (Lóüvsz. 57. §.)

Lóval nem járható helyek portyázása. Az olyan tereptárgyak, mint szőlők, tulságosan sűrű cserjék stb., melyeket a csendőr lóháton alaposan leportyázni nem képes, gyalog kutatandó át. (Kh. 112. p.) Az ilyen helyek leportyázása előtt a járőrnek ezen célra előre kiszemelt közeleső biztos tanyán vagy más helyen kell a lovakat beállítani. (Kh. 113. p.)

Lóval való rossz bánás. A ki lovát rosszul ápolja, vagy rossz bánás által benne kárt tesz, felelősségre, esetleg haditörvényszéki vizsgálat alá vonatik. (Kh. 36. p.) Rossz bánásmód által a legjámborabb ló is makacscsá válik. (Kh. 37. p.)

Lóvasalási átalány. Minden rendszeresített ló után évente 16 korona és 40 fillér, mely az örsöknek előleges havi részletekben adatik ki. (Ilsz. 71. §.)

Lóvasalás ideje. L. Vasalás ideje.

Lóvasalási díjak kifizetése minden hó utolsó napján, megfelelő okmányolás mellett, a gazdasági átalányból eszközlendő. (Gku. 70. §.)

Lóvasalási jegyzék. Minden lónak vasalása (patkolása) az ör-ön vezetendő lóvasalási jegyzékben pontosan bevezetendő. (Kh. 72. p.)

Lóvasalási szerződés. A lovak vasalása szerződésileg biztosítandó, mely szerződést az örsparancsnokság köti meg és jóváhagyás végett a szakasparancsnokságnak terjeszti fel. A szerződés három példányban állítandó ki, az eredeti példány, mely a II. fokozat szerinti bélyeggel látandó el, az örsön marad, a két másodpéldány egyike a szakasparancsnokságnál, a másik pedig a szerződtetett kovácsmesternél tartandó. A szerződés megújítása (meghosszabbítása) alkalmával ezután új szerződés kötendő. A szerződés felmondása a szakasparancs-

nokság előleges engedélye alapján az őrsparancsnok által a községi előljáróság előtt szóbelileg történik és a felmondásról a kovácsmestertől írásbeli elismervény veendő, ha pedig annak aláírását megtagadná, akkor a felmondás megtörténtét az elismervényen az előljáróság bizonyítja. Az elismervény a szakaszparancsnoksághoz terjesztendő fel. (Gku. 70. §.)

Lóvasalás megújítása. L. Vasalás megújítása.

Lóvonatu vaspálya által az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.)

Kir. járásbiróság.

Lökdösni tilos. L. Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom.

Lövés hatósági tilalom ellenére községben vagy annak közvetlen közelében: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 115. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lövési tilalom. Községek belterületén egyáltalán, községeken kívül pedig járművek vagy szabadon hajtott állatok közelében löni, vagy robbanó töltényeket eldurrantani tilos. (Kvt. 121. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lövölde -- nyilvános — megnyitása hatósági engedély nélkül, vagy a nyilvános lövöldére vonatkozó hatósági rendelet megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 116. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lövöldözes csendőr által. A csendőrnek, szolgálati eljárás által nem igazolt minden lövöldözés, fenytés terhe alatt tilos. (Á. sz. h. IV/8.)

Lőfegyvernek használatra vagy töltött lőfegyvernek felügyeletre való átengedése olyan egyénnek, a ki az arra szükséges jártassággal vagy értelmi tehetséggel nem bír: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 115. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lőfegyver tartása a laktanyában. A laktanyában a kincstári fegyveren kívül más lőfegyvert a légénységnek tartani nem szabad. (Lsz. 1/10.)

Lőpor szállítása. A lőport vagy lőszert szállító

minden kocsí a homlokrészen megerősítendő kis fekete zászlóval látandó el. Ilyen szállitmányok mellett égő pipával vagy szivarral elhaladni nem szabad. A szállitmány csak a helységen kívül 400 lépésnyire tarthat pihenőt. Az ez ellen vétők kihágást követnek el. (44152/88 bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Lőszer. L. Fegyverzet és lőszer.

Lőszer elhelyezése. A csendőr lőszerét úgy helyezze el, hogy az mindenkor használható állapotban és kéznél legyen. (Lsz. 2/31.)

Lőszer készítése, eladása, forgalomba hozatala és elszállítására vonatkozó rendelet iparos vagy kereskedő általi megszegése: állam elleni kihágás. (Kbt. 35. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lőszer nagyobb mennyiségben titkon való beszerzése: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lőszernek kormányrendeletileg tiltott időben külföldre való szállítása: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lőszer szállítása. L. Lőpor szállítása.

Luczernamagvak termesztés céljából való forgalomba hozatala csak akkor van megengedve, ha azok teljesen arankamentesek. (Mgt. 51. §.) Ennek megszegése: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lugalj ellenszere: vízzel vegyített eczet, citromnedv, vagy pedig tej, olaj és tojásfehérnye (Eá).

Lugasok felállítása. L. Laktanya tisztán tartása.

Ly

Lyukasztása a szijazatnak. L. Szijazat lyukasztása.

Lyukasztó vas beszerzése. Lyukasztó vas minden örsön a gazdasági átalányból szerzendő be. (Á. sz. h. IV/16.)

M

Macska tartása a laktanyában. Macska a laktanyában csak a szobákon kívül tartható. (Lsz. 1/21.)
L. állatok tartása a laktanyában.

Madarak — hasznosak — fészkeinek és tojásaiknak elszedése, kivéve a lakházakban levő madárfészkekben, valamint a *hasznos madaraknak és tojásaiknak forgalomba hozatala*, hatósági engedély nélkül, tilos. (Mgt. 57. §.) Ennek megszegése kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §. — Vszt. 9. §.)
Közigazg. hatóság.

Madarak — hasznosak — pusztítása, kivéve a lakásokban levő madárfészkekben, tilos. (Mgt. 57. §.) *Közigazg. hatóság.*

Magatartása a csendőrnek általában. L. Csendőr magatartása általában.

Magatartása a csendőrnek szolgálaton kívül. L. Csendőr magatartása szolgálaton kívül.

Magatartása a vasutügyeleti csendőrnek. L. Vasutügyeleti csendőr magatartása.

Magatartás a közönséggel szemben. L. Csendőr magatartása a közönséggel szemben.

Magatartás elő járókkal szemben. L. Csendőr magatartása előjárókkal szemben.

Magatartás fegyverhasználatnál. L. Fegyverhasználatnál követendő magatartás.

Magatartás katonai és honvéd-személyekkel szemben. L. Csendőr magatartása katonai és honvéd-személyekkel szemben.

Magatartás közhivatalnokokkal szemben. L. Csendőr magatartása közhivatalnokokkal szemben.

Magatartás letartóztatás eszközlésénél. L. Letartóztatásnál követendő eljárás.

Magatartás őrizet alatt álló fogoly megszabadítását célzó kísérlet esetén. L. Fogoly megszabadításának kísérlete őrizet alól.

Magatartás polgári és katonai örközegekkel szemben. L. Csendőr magatartása polgári és katonai örközegekkel szemben.

Magatartás szolgálatban. L. Csendőr magatartása szolgálatban.

Magánfél büntető eljárásra csak akkor tehet indítványt, ha a 16 évet betöltötte. (Btk 113. §)

Magánfél indítványa csak három hónapig terjeszthető elő, azon naptól számítva, midőn a cselekmény vagy tettes a magánfélnek tudomására jutott. (Btk. 112. §.)

Magánlak megsértésének büntette. Elköveti: a ki másnak a lakásába, üzlethelyiségbe, azokkal összeköttetésben levő, vagy azokhoz tartozó helyiségbe, vagy kerített helyre, az ott lakó vagy a lakással rendelkező beleegyezése nélkül jogtalanul, erőszakkal, fenyegetéssel vagy hamis kulcsok használata által behatol, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn. (Btk. 330. §.) *Kir. törvényszék.*

Magánlak megsértésének vétsége. Elköveti: a ki másnak lakásába, üzlethelyiségébe, azokkal összeköttetésben levő, vagy azokhoz tartozó valamely helyiségbe, jogos indok nélkül, cselszövénynyel, vagy az abban lakónak, vagy a lakással rendelkezőnek akarata ellenére bemegy,

vagy abban akarata ellenére bennmarad, (Btk. 332. §.) *Kir. jogászbiróság.*

Magánlak megsértésének vétségeért a bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg. (Btk. 332. §.)

Magánokirat hamisításának büntette. Elköveti: a ki hamis magán-okiratot készít vagy készített, magán-okiratot részben vagy egészben meghamisít, vagy meghamisíttat, ha azt arra használja, hogy ez által valamely kötelezettség vagy jog létezése, megszűnte, vagy megváltoztatása bizonyíttassék (Btk. 401. §.), ha a kötelezettség értéke, melyre a hamis vagy hamisított okirat vonatkozik ötven forintot túlhalad (Btk. 402. §.) — Büntettet képez továbbá az okirathamisítás, ha: 1. hamis váltó készítése, vagy a valódi váltó meghamisítása által követtetett el; 2. olyan kere-kedelmi vagy üzleti könyv hamisíttatik meg, melynek a törvény feltétlenül vagy feltételelesen bizonyító erőt tulajdonít; 3. kereskedelmi utalványok, takarékpénztári könyvecskék, közraktári jegyek, fuvarfeladási vevények, rakjegyek vagy más közforgalomban levő értékpapírok hamisíttatnak meg, a menyiben azok a papírpénzzel egyenlőknek nem tekintetnek; 4. a jog vagy kötelezettség értéke, melyre a hamisítás vonatkozik, kétezer forintot túlhalad. (Btk. 403. §.); a ki másnak aláírásával ellátott valamely kitöltetlen iratot az aláíró beleegyezése nélkül vagy tudva, a létrejött megállapodás ellenére tölt ki, ha az arra használtatik, hogy ez által az a áíró ellen valamely kötelezettség vagy jog létezése, megszűnése vagy megváltoztatása bizonyíttassék, a menyiben azon értéket képviseli, a mely előbbiek szerint az okirat-hamisítást büntetté minősíti (Btk. 404. §), valamint a ki ugyanezen feltételek mellett más által készített hamis vagy hamisított köz- vagy magánokiratot, ezen minőségét tudva, használja. (Btk. 405. §.) *Kir. törvényszék.*

Magánokirat hamisításainak vétsége. Elköveti: a

ki hamis magán-okiratot készít vagy készített, magánokiratot részben vagy egészben meghamisít vagy meghamisíttat, ha azt arra használja, hogy ez által valamely kötelezettség vagy jog létezése, megszűnte vagy megváltoztatása bizonyíttassék (Btk. 401. §.), a mennyiben a hamis okirat oly kötelezettség vagy jog létezésének, megszűntének vagy megváltoztatásának bizonyítására vonatkozik, melynek értéke ötven frtot nem halad túl (Btk. 402. §.); a ki ugyanilyen feltétel mellett másnak aláírásával ellátott valamely kitöltetlen iratot, az aláíró beleegyezése nélkül, vagy tudva, a létrejött megállapodás ellenére tölt ki (Btk. 404. §.); a ki ugyanilyen feltételek mellett, a más által készített hamis vagy hamisított köz- vagy magánokiratot, azon minőséget tudva, használja (Btk. 405. §.); a ki azon célból, hogy másnak kárt okozzon, olyan okiratot, mely vagy épen nem, vagy nem kizárólag sajátja, jogtalanul meghamisít, megrongál vagy eltitkol, (Btk. 406. §). *Kir. törvényszék.*

Magánosan álló csárdák megfigyelése. L. Portyázó szolgálai mikénti teljesítése.

Magánosok elleni erőszak büntette. Ha valamely csoport azon célból, hogy személyeken vagy dolgokon erőszakot kövessen el, valakinek lakásába, üzleti helyiségébe, vagy bekerített birtokába betör (Btk. 175. §.), vagy ha a csoport nyílt helyen akár személyeken, akár dolgokon erőszakot követ el (Btk. 176. §.), — a csoport minden tagjának cselekménye magánosok elleni erőszak büntettét képez. *Kir. törvényszék.*

Magánosok elleni erőszak vétsége. Elköveti: a ki a munkabér felemelése vagy leszállítása végett valamely munkás vagy munkaadó ellen erőszakot követ el, azt szóval vagy tettel bántalmazza vagy erőszakkal fenyegeti; továbbá azok, a kik gyárak, műhelyek, vagy azon helyiségek előtt, a hol munkások dolgoznak, vagy a munkaadó, munkavezető lakása, illetőleg tartózkodási helye

előtt összecsoportosulnak a végett, hogy a munka megkezdését, vagy folytatását megakakályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására bírják. (Btk. 177. §.) *Kir. törvénytörvény.*

Magánpárnák huzata. L. Ágynemű gondozása.

Magánügyben szabadságolt illetékei. L. Szabadságoltak illetékei.

Magyar ellenszere: Gyors és bő hányás előidézése. (Eá.)

Magyar állam. Magyar államnak nevezzük a Sz. István koronája és a magyar király hatalma alatt álló országok összességét. A magyar állam két fő alkatrészből és pedig az anyaország és társországo-
gokból áll. Az anyaország magában foglalja a Király hágón inneni és tuli (Erdély) részt, valamint Fiume városát és kerületét. A társországo-
k alatt értjük a horvát-szlavon-dalmát királyságot. Dalmátország azonban jelenleg Ausztriához van csatolva. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jog-

Magyar állam czimere. A magyar királyság czimere egy hosszában két felé osztott vörös paizs, melynek jobb felén (a szemlélőtől balra) négy vízszintes irányu ezüst-fehér szalag látható, a másik felén pedig hármás zöld halom fölött arany koronából kiemelkedő kettős kereszt áll. A paizs fölött van elhelyezve a magyar szent korona. Ez a czimer körülvéve a társországo- és az egykori magyar tartományok kisebb alaku czimereivel, alkotja a magyar állam czimerét. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 15. l.) ismeret alapvonalai“ 13. l.).

Magyar állampolgár. L. Állampolgárság.

Magyar állam szinei: vörös, fehér, zöld.

Magyar állam térképe. L. Táblázatok elhelyezése.

Magyar honos. mindenki, a ki a magyar állam területén honossággal bir. (Btk. 6. §)

Magyarország államformája. L. Államforma Magyarországon.

Magyar országgyűlés. L. Országgyűlés.

Magyarország lobogója. A magyar lobogó alakja hosszukás négyszög s három egyenlő szélességű vízszintesen futó csikból áll. A czimerben előforduló három főszin képezi a magyar lobogó színeit, még pedig felül a vörös, közepén a fehér és alul a zöld szín. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 15. l.)

Majolika iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka — egész nap. (14837/92. km. r.)

Majorság tartása nős legénység által. L. Nős legénység gazdálkodása

Maláta iparnál vasárnap is végezhető: az összes munkák egész nap. (14837/92 km. r.)

Malom iparnál vasárnap is végezhető: az őrlési művelet egész nap. (14837/92 km. r.)

Mardaganat gyógykezelése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Marhacsapatok ellenőrzése. A lábon hajtott marhacsapatokat a csendőrség ellenőrizni köteles. (Árt. 18. §.)

Marhacsapatok etetése és itatása. Lábon hajtott marhacsapatok etetése és itatása a községen kívül, az előljáróság által kijelölendő helyen történjék. (Árt. Vr. 59. §).

Marhacsapatok legeltetése. Lábon hajtott marhacsapatokat utközben legeltetni nem szabad. (Árt. Vr. 59. §)

Marhacsapások. Állatok szabadon hajtására szánt utak minden községben meghatározandók. (Mgt. 41. §).

Marhahajtás más földjén, jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §). *Közigazg. hatóság.*

Marhahizlalók marhalevelei. L. Mészárosok marhalevelei.

Marhajárlatok ellenőrzése. A lábon hajtott vágó és kereskedelmi szarvasmarhák ellenőrzése céljából a csendőr járőr az állatok marhaleve-

leit elkérik és megvizsgálják, hogy azok szabályszerűek-e, hogy az állatok azonosak-e a marhalevéltre jegyzettekkel, hogy a marhalevelen megjelölt utirány megtartatott-e és az állatok között nincsen-e beteg vagy gyanús darab? Ha az említett körülmények valamelyike tekintetében aggály merül fel, az ellenőrző közegek kötelesek az állatokat feltartóztatni, egy elkülönített helyre tereltetni és az esetet a községnek, illetve a főszolgabírói hivatalnak azonnal feljelenteni. (Árt. Vr. 58. §).

Marhakereskedők marha állományának elkülönítése.

L. Mészárosok marhaállományának elkülönítése.

Marhakereskedők marhalevelei. L. Mészárosok marhalevelei.

Marhaleveleken — külföldi — az egészségi záradék hatálya. L. Külföldi marhaleveleken az egészségi záradék hatálya.

Marhalevelen állatok száma. Egy marhalevél csakis a tulajdonos egyfajú és egyforma jegyű állataira állitható ki. (Árt. 9. §.)

Marhalevelen tulajdonjog átruházása. Midőn a marhalevéltre jegyzett összes állatokat ugyanazon egyén szerzi meg, ennek tulajdonjoga a marhalevél hátlapjára vezetendő záradékkal igazolandó. (Árt. Vr. 22. §) Azon esetben pedig, midőn valaki az egy marhalevéltre jegyzett állatoknak csak egy részét szerzi meg, ennek tulajdonjoga az ő nevére kiállítandó új marhalevél által igazolandó, az eredeti marhalevelen pedig azon állatok, melyek más tulajdonába mentek át, a hátsó lapra vezetendő záradékkal leirandók. (Ugyanez 23. §).

Marhalevél állategészség-záradékkal való ellátása. A marhalevelen a község igazolni tartozik, hogy a község kerületében, valamint tudomás szerint szomszédközségekben sem uralkodik az illető állatfajra veszélyes ragadós betegség (Árt. 9. §.). Ezen záradék a keltezés napján kívül 10 napig érvényes. (Árt. Vr. 7. §.)

Marhalevél érvényességének kelléke. Érvényes marhalevél csak bélyeges kincstári úrlapon állítható ki. (Árt. Vr. 11. §). Ezen úrlapok a törvényhatóság által pecséttel, valamint folyó- és évszámmal látandók el. (Ugyanaz 13. §.) — Az úrlapot a rovatok pontos kitöltése után, a kiállító közeg keltezi, aláírja és a községi pecséttel ellátja; a keletben a hónapot és az évszám utolsó számát betűkkel kiírni tartozik. (Árt. Vr. 20. §.)

Marhalevél — érvénytelen — beszolgáltatása. L. Érvénytelen marhalevelek beszolgáltatása.

Marhalevél kiállítására illetékes község: azon község, a melyből a marha elhajtatik. (Árt. 9. §), esetleg a melynek területén a tulajdon átruházás történik. (Árt. Vr. 16. §.)

Marhalevél közokiratot képez. (Árt. Vr. 7. §).

Marhalevéllal ellátandó állatok. Marhalevéllal el kell látni: lovat, szarvasmarhát, juhot, kecskét, sertést, csikót, borjut, bárányt, gödölyét és malacot, tekintet nélkül arra, hogy mily koruak, még pedig valahányszor a tulajdonos az ilyen állatra vonatkozó tulajdonjogot másra ruházni vagy állandó tartózkodási helyéről elhajtani vagy elszállítani kívánja. (Árt. Vr. 8. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ugyanaz 154. §.) *Közigazg. hatóság.*

Marhalevél nélkül hajtható állatok. Marhalevél nélkül hajtható (de vasuton, hajón nem szállítható) az állatlegeltetés, usztatás, fuvarozás és gazdaság folytatása céljából, de csakis ugyanazon vármegye területén. (Árt. Vr. 10. §.)

Marhalevél-úrlapok. L. Marhalevél érvényességének kelléke.

Marha megbetegedését köteles a pásztor a tulajdonosnak azonnal bejelenteni. (48000/94. fm. r.)

Marhák hajtása. Vágómarha és kereskedelemre szánt szarvasmarha az ország területén, kivéve vasuton és gőzhajón, csakis a hatóság által e célra kijelölt utakon szállítható, illetve hajtható. (Árt. 18. §).

Marhák hajtására kijelölt utak. L. Marhák hajtása.

Marhák vagy más élelemre levágandó állatok megvizsgálására s az ezekkel való bánásmódra vonatkozó szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 104. §). *Közigazg. hatóság.*

Marhát megdobálni, bottal, kővel és más ily tárgygyal. vagy egyáltalában azt bántalmazni, a pásztornak tilos. (48000/94. fm. r.)

Málhaszállítmányok megfigyelése. L. Teherszállítmányok megfigyelése.

Málhatáska — bal — csomagolása. A bal málhatáskaába csomagolandó: lókefe és vakaró, törülőröngyba takarva, vászonkötény, abrakos-tarisznya és a nyüg. (Kh. 16. p.)

Málhatáska elhelyezése. A málhatáska s minden. a mi a lószerelevényhez tartozik, a nyeregkamrában tartandó. A málhatáska a nyereg megtisztítása után ismét a nyeregre csatolandó. (Lsz. 2/32).

Málhatáska — jobb — csomagolása. A jobb málhaskába csomagolandó: fésű, kézi tükör, egy darab szappan vászonrongyban, az pedig a törülkőzőbe göngyölítve, a lőfegyverhez tartozó szerelések, illetve tisztító eszközök. (Kh. 15. p.)

Málházása a lovas járőrtáskának. L. Járőrtáska,

Másodaltiszt begyakorlása az irodavezetésben. Oly örsön, a hol másodaltiszt is van, az örsiroda vezetése időnkint ő reá bízandó, hogy magát abba is gyakorolja. (Á. sz. h. XII/II.)

Másodfoku bíróság. L. Bíróság.

Másodosztályu írók oktatása. L. Írásbeli oktatás II. oszt. írókkal.

Más vagyona megrongálásának büntette. Elköveti: a ki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít, ha azt tanuk, szakértők, közhivatalnokok vagyonán, azok tanuzása, véleménye vagy hivatalos eljárása miatt boszúból követte el. (Btk. 419. §.) *Kir. törvényszék.*

Más vagyona megrongálásának kihágása. Elkö-

veti: a ki másnak ingatlan vagyonát szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, ha az okozott kár öt frt értéket meg nem halad. (Kbt. 127. §.).

Kir. járásbiróság.

Más vagyona megrongálásának vétsége. Elköveti: a ki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít (Btk. 418. §.); a ki vallási szertartásra rendelt épületet vagy más tárgyat, ugyyszintén a ki sirt vagy siremléket, nyilvános emlékszobrot, közkönyvtárban őrzött könyvet, kéziratot vagy a tudomány, művészet vagy ipar czéljainak szolgáló nyilvános gyűjteményben őrzött egyéb tárgyat, nyilvános levéltárban vagy közhivatali irattárban őrzött okmányt, iratot vagy más tárgyat jogtalanul megrongál, elpusztít vagy megsemmisít (Btk. 420. §.); a ki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja vagy szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fen és az okozott kár 5 frt értéket felülmul (Btk. 421. §.). A 418. és 421. §. eseteiben a *bűnvádi eljárás* csak a sértett fél indítványára indítható meg. A 419. és 420. §. eseteiben a *kir. törvényszék*, a 421. §. eseteiben a *kir. járásbiróság*.

Medertulajdonos türni tartozik, hogy a halászatra jogosított a vízhez járjon, hálóját vagy egyéb halászati eszközeit a partról a vízbe vethesse és kihuzzassa. (Hszt. 12. §.)

Medvék pusztítása vadászati jegy nélkül. L. Vadászati-adó-mentesség.

Megállítása gyanus egyéneknek lovas járőr által. L. Gyanus egyének megállítása lovas járőr által.

Megbeszélése az írásbeli feladatoknak. L. Írásbeli feladatok megbeszélése.

Megbilincselése ellenszegülési esetekben letartóztatottaknak. A megbilincselést csak az egyik csendőr

végzi, míg a többi esetleg a bejáratot őrzi és szuronyt szegezve támogatásra készen áll. (Vekm. 16 §.)

Megbilincselése letartóztatottaknak lovas járőr által szabadban. L. Letartóztatottak megbilincselése szabadban lovas járőr által.

Megbirálása az írásbeli dolgozatoknak. L. Írásbeli dolgozatok megbirálása.

Megérintése a csendőrnek. A csendőrt, ellenszegülési szándékból, büntetlenül senki se merészelje bármiként is megérinteni. (Vekm. 4 §.)

Megfagyottakkal való eljárás. A megfagyottak valamely földött, szélről óvott helyre hozandók, hóra fektetendők, ruhájuk eltávolítása után hóval befödendők és hóval, vagy hó nem létében, hideg vízzel óvatosan végigdörzsölendők. Hideg fürdőbe is tehetők és a dörzsölés abban hajtható végre. E mellett azonban tekintettel kell lenni arra, hogy a fülek, ujjak stb. merevek és könnyen letörhetnek, azért a megfagyottak szállítása óvatosan eszközöltessék. Csak miután a merevség enged, lehet a vizet valamivel langyosabbra venni, vagy az átszállítást valamely melegebb helyiségbe eszközölni. Körülbelül egy órai idő lefolyása alatt a szerencsétlenül járt letörlendő, melegített kenderbe (lepedők, pokróczok) burkalandó és fűtetlen szobába ágyra teendő, hol fejére hideg borogatások rakandók, a száraz dörzsölés pedig folytatandó. Ha az eszméletlen nem lélegzik, a mesterséges légzés kísérlendő meg. Csak ha már világos életjelek mutatkoznak, teendő a beteg melegített ágyba s meleg borral, pálinkával vagy vízzel bedörzsöltetvén, kanalanként meleg leves és némi bor adandó neki. (Eá).

Megfertőzés büntette. Elköveti azon férfi, a ki életkorának tizennegyedik évét be nem töltött tisztességes leánynyal nemileg közösül. (Btk. 236. §.)
Kir. törvényszék.

Megfertőzés büntetteért a bünvádi eljárás csak

akkor indítandó meg hivatalból: 1. ha a tettes ellen ezen büntettel az elkövetés idejére és helyére nézve összefüggő és hivatalból üldözendő más büntett is forog fenn; 2. ha a büntett a megsértettnek halálát okozta; 3. ha a büntett fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére vagy gondviselésére bízott személyen követtetett el. (Btk. 239. §.)

Megfertőzés büntette nem büntethető, ha a tettes és a sértett között, a bűnvádi ítélet kihirdetése előtt házasság jött létre. (Btk. 240. §.)

Megfigyelése a cselédeknek. L. Cselédek ellenőrzése.

Megfigyelése a közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezőknek. L. Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.

Megfigyelése a malhaszállítmányoknak. L. Teherzállítmányok megfigyelése.

Megfigyelése a teherszállítmányoknak. L. Teherszállítmányok megfigyelése.

Megfigyelése az utasoknak. L. Utasok megfigyelése.

Megfigyelése gyanús körülményeknek. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Megfigyelő eszközök — gazdasági célra szolgálók —, jogosulatlan rongálása, megsemmisítése, elvitele, vagy más helyre áttétele, a mennyiben az okozott kár hatvan koronát meg nem halad: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Meggátlása a törvénysértéseknek. L. Törvénysértések meggátlása.

Meggyújtása a szabadon levő kóró, trágya, tarló, avar, nádas, tűzegnek, — ha az saját tulajdont képez is —, olyan helyen, hogy abból másnak kára származhat, valamint annak felügyelet nélkül hagyása: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Megintése a törvények és rendeletek áthágóinak. L. Figyelmeztetése vagy megintése a törvények és rendeletek áthágóinak.

Megkötése a lovaknak. L. Lovak megkötése.

Megközelítése gyanus helyeknek. L. Gyanus helyek megközelítése.

Megőrzése a betelt irókönyveknek. L. Irókönyvek — beteltek — megőrzése.

Megőrzése a betelt számoló könyveknek. L. Számoló könyvek — beteltek — megőrzése.

Megőrzése a próba csendőrök életleírásainak. L. Írásbeli első feladata a próba csendőröknek.

Megrendelt laktanya vagy örsszemle alkalmával követendő eljárás. Ilyenkor a fogadtatás a laktanya bejáratán belől az örsparancsnok vagy helyettese és az ügyeleti vagy készültségl csendőr által történik. A csendőrök, ha nem lett másként rendelve, a szobákban egyenként az ágyak elé vagy közé állanak, a szobaparancsnok pedig az ajtó közelében foglal állást. Az előljáró megérkezésénél az örsparancsnok és ügyeletes vagy készültségi csendőr jelentkezvén, az örsparancsnok az előljárót a laktanya belsejében kíséri. Az örsparancsnok a jelentésnél mindig szóval jelenti a létszámot. — A szobaparancsnok a szemlélő belépteker „Vigyázz !-t” vezényelvén, e minőségben jelentkezik és szobájában az előljáró közelében marad. Fegyverrel való kivonulás esetén az örsparancsnok vagy helyettese a gyakorlati szabályzat szerint teljesíti a tisztelgést. — Befejezett szemle után az előljáró további parancsa szerint kell eljárni. (Lsz. 5/66—70.)

Megsebesült ellenszegülők ápolása. Ha valamely ellenszegülő fegyverhasználat következtében megsebesített, akkor a csendőr az illetőnek orvosi ápolásáról azonnal gondoskodni tartozik. (Szlgu. 50. §.)

Megsemmisítése a dögöknek. L. Dögök megsemmisítése.

Megsértése a csendőrnek. L. Csendőr megsértése.

Megsérülést okozható tárgyak utcán, udvaronfolyóson, vagy más járt helyen, kellő megerősítés nélkül való felállítása vagy felfüggesztése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 118. §.) *Közigazg. hatóság.*

Megszabadítási kísérlete őrizet alatt álló foglyoknak. L. Fogoly megszabadításának kísérlete őrizet alól.

Megszabadítási kísérlet letartóztatásoknál. L. Letartóztatottak megszabadításának kísérlete.

Megszerzése a közbecsülésnek. L. Közbecsülés megszerzése.

Megszerzése a tiszteletnek. L. Közbecsülés megszerzése.

Megtagadása a csendőr által kért segélynek. L. Segély megtagadása a csendőrnek.

Megujítása a vasalásnak. L. Vasalás megujítása.

Megvesztegetés büntette. Elköveti: azon közhivatalnok, a ki az adott vagy ígért ajándékért vagy jutalomért, hivatali kötelességét, akár mulasztás által megszegi (Btk. 467. §.); azon bíró, vizsgáló bíró, vagy esküdtszéki tag, a ki habár hivatali kötelességét nem is szegi meg, hivatalánál fogva teljesítendő cselekményért vagy annak mulasztásáért ajándékot vagy jutalmat követel, elfogad, vagy az az iránti ígéretet nem utasítja vissza és pedig még azon esetben is, ha az ajándék vagy jutalom az ő beleegyezésével harmadik személynek adatott vagy ígértetett (Btk. 468. §.); azon közhivatalnok, a ki valamely hatóság által elrendelt árverésre és szerződésmegkötésre nézve, vagy valamely szállításnál és közmunkánál, az átadásra, átvételre, felügyeletre vagy felülvizsgálatra nézve hivatalánál vagy különös megbízatásánál fogva közreműködik, ha megvesztegetve, megbízatásában törvénytelenül járt el és az ez által okozott kár ötezer forintot túlhalad. (Btk. 469. §.) *Kir. törvényszék.*

Megvesztegetés vétsége. Elköveti: azon közhiva-

talnok, a ki a hivatalánál fogva teljesítendő cselekményért vagy ennek mulasztásáért ajándékot vagy jutalmat követel, elfogad, vagy az ez iránti ígéretet nem utasítja vissza, vagy ha ugyanilyen célból az ajándék vagy jutalom, a közhivatalnok beleegyezésével, harmadik személynek adatott át vagy ígértetett (Btk. 465. §.); a ki közhivatalnoknak a végett, hogy az kötelességét megszegje, ajándékot vagy jutalmat ad. (Btk. 470. §.) *Kir. törvényszék.*

Megvesztegethetlenség és igazságszeretet képezik a csendőr legnélkülözhetetlenebb kellékeit. Ez alatt az értetik, hogy a csendőr ne csak pénzbeli ajándékozás által ne legyen megközelíthető, hanem, hogy ő magát sem rokonsági kötelék, sem baráti viszony, sem pedig személy-, rokon- vagy ellen-szenv és egyáltalában semminemű melléktekintetek és érdekek által kötelessége teljesítésétől el ne tántoríthassa s mindennemű jelentéseiben és nyilatkozataiban csakis a valódi és legtisztább igazságra szorítkozzék. Különösen meg van tiltva szolgálat teljesítéseért valamely féltől ajándékot, jutalmat vagy ingyen ellátást elfogadni. Épen úgy tilos a szolgálati kötelesség teljesítését bármely ígérettől függővé tenni. (Szlgu. 73. §.)

Megvitatása az írásbeli dolgozatoknak. L. Írásbeli dolgozatok megvitatása.

Menetlevelen eszközözlendő igazolások. L. Menetlevél.

Menetlevél. Az utba indítandó szállitmány parancsnoka, illetve az egyenként utazó altiszt vagy csendőr menetlevéllel látandó el. A menetleveleket, a vett parancs alapján, a kikülönített örsöknél az örsparancsnok állítja ki. A menetlevél a vonatkozó ügydarab iktatószámával látandó el; ha pedig az utazás szóbeli parancs folytán történik, a menetlevél iktatandó és az iktatószámmal ellátandó. A menetlevelen csak a szállitmányvezető neve irandó ki, míg a vele utazó többi legénység csak szám szerint jegyzendő fel. Ha azonban a csendőrök foglyokat kísérnek, a foglyok nevei a menetlevelen,

esetleg a menetlevélhez csatolandó külön jegyzékben feltüntetendők. A menetleveleken az elindulás, megérkezés, vagy a továbbutazás napja, az arra hivatott parancsnokság által igazolandó. Katonai vagy polgári bíróságoknál tanuképen történő megjelenéseknél a kihallgatás megtörténte a menetlevelen igazolandó. A menetlevélnek a közlekedési intézetek által való lebélyegzése, valamint a fizetett viteldijaknak a menetlevelen való feljegyzése mindenkor követelendő. Ha rendkívüli szolgálati körülmények folytán vasut, gőzhajó vagy előfogat helyett bérkocsit kell használni, a fizetett díj a menetlevelen, esetleg szolgálati könyvecskében nyugtázandó. Gyorsvonatok igénybevétele esetén, ha bármely okból katonai menetjegyek nem adatnak, polgári menetjegyek váltandók. Előfogatok igénybevételénél, valamint az esetben, ha kétlovas előfogatok helyett három, esetleg négylovas előfogatok használtatnak, ezeknek szükségessége a menetlevelen, ennek hiányában a szolgálati könyvecskében, hatóságilag igazolandó. Ha a szállitmány több főből áll, akkor a szállitmányvezető által kifizetett étkezési pótlék, fogsági illeték stb. átvétele, a felvételre jogosított által, a menetlevelen igazolandó. (Gku. 14. §.)

Menetlevél kiállítása tanukihallgatásra idézettek számára. L. Tanuilletmények.

Menetlevéllel való eljárás, melyet beteg legénység használt. L. Beteg csendőr részére kiállított menetlevelekkel használat után való eljárás.

Menetlevél nélkül való utazás. L. Vasut használata törvénysértők üldözésénél.

Menetlevél szerkesztése. L. Menetlevél.

Menetüteme a lovas járőrnek. L. Lovas járőr menetüteme.

Mentegetődzés mellőzése. L. Csendőr magatartása előljárókkal szemben.

Mentelmi jog. A képviselőház és főrendiház tagjai azon jogban részesülnek, hogy a törvény-

hozási tanácskozások közben tett nyilatkozataikért felelősségre nem vonhatók. Másik kiváltságuk, hogy őket, kivéve a tettenérés esetét, az országgyűlés tartama alatt elfogni, vagy olyan pörbe idézni, melynek következménye letartóztatás lenne, az illető ház engedélye nélkül, nem szabad. Ezt nevezik mentelmi jognak vagy immunitásnak. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“. 33. l.)

Mennyisége az írásbeli dolgozatoknak. L. Írásbeli dolgozatok mennyisége.

Mesterséges légzés. L. Felélesztési kísérletek.

Mezei közös dűlő ut megszükitése, másfelé irányítása, elszántása vagy megrongálása jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mezei ut — betiltottnak — használata: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg hatóság.*

Mezei vetemények becsértéke. L. Vetemények becsértéke.

Mezőgazdasági eszközök — a szántóföldön hagyottak — használata jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közig. hatóság.*

Mezőőr elbocsátása vagy szolgálatbóli kilepése esetén, az eskü letételéről tanuskodó bizonyítványt köteles a községi előljáróságnak átadni. Ennek elmulasztása mezőrendőri kihágás. (Mgt. 96. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mezőőr esküjét a főszolgabíró (polgármester) előtt teszi le, ki erről bizonyítványt állít ki, mely a kirendelő nevét és az őrizendő terület leírását is tartalmazza. (Mgt. 78. §.)

Mezőőr — felesketett — nyilvános örnek tekintetik szolgálatának gyakorlatában a törvényen alapuló mindazon jogokat élvezzi, melyek a közbiztonsági közegeket megilletik. (Mgt. 81. §.)

Mezőőr forgópisztolylyal látandó el, mit szolgálatban magával vinni köteles. (48000/94 fm r.)

Mezőőr — hegyőr — szolgálati jelvénye: kerülék

alaku bádóg-lemez, melynek hosszabb átmérője 12 centiméter, rövidebb átmérője 10 centiméter, a magyar czimerrel és „Mezőőr” vagy „Hegyőr” jelzéssel és folyószámmal ellátva. A jelvény a mellén vagy a fővegre erősítve viselendő. (48000/94 fm. r.)

Mezőőr igazolványa: a főszolgabíró (polgármester) által az eskü letételéről kiállított bizonyítvány. (Mgt. 78. §.)

Mezőőri szolgálatra csak az eskethető fel: a ki a község által a községi határnak vagy egyes részeinek őrizetére, vagy a ki egyes birtokos által száz kataszteri hold vagy ennél nagyobb birtok, továbbá bekerített helyek, kertek, gyümölcsösök és szőlők őrizetére fogadtatott fel (Mgt. 76. §.); továbbá, a ki magyar állampolgár, gondnokság vagy csőd alatt nem áll, büntett vagy vétség miatt vád alá helyezve, vagy általában szabadságvesztés büntetés alatt nincs, bármily büntett vagy nyereségvágyból álló vétség miatt elítélve nem volt, hivatalvesztésre szóló ítélet hatálya alatt nem áll, erkölcsi tekintetben kifogás alá nem esik, a huszonnégy évet betöltötte és nem bir olyan elméleti, testi vagy erkölcsi fogyatkozással, a mely hivatása teljesítésére képtelenné teszi. (Mgt. 78. §.)

Mezőőr kötelessége lopás vagy rongálás eseteiben. Köteles a mezei lopás elkövetésén vagy a mezei vagyon egyéb rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni, a tilosban talált állatokat behajtani és azokat a magán mezőőr szolgálatadójának, a községi mezőőr pedig a községi előljáróságnak átadni. (86. §). A mezőőr megzalogolhatja, vagy alkalmas zálog hiányában, valamint ha az illető alkalmas zálogot adni vonakodik, a községi előljáróság elé kísérheti azt, a kit az őrizetére bizott területen a mezei lopáson vagy tárgyak megrongálásán rajta ért, ha az illető ismeretlen vagy állandó lakhelye nincsen. (Mgt. 84. §.)

Mezőőrök alkalmazása. Mezőőröket, a határ őri-

zetére minden község, a viszonyok által kívánt számban, köteles alkalmazni. (Mgt. 74. §.)

Mezőrendőri kihágások elévülése. Az eljárás megindításának ideje hat hó alatt évül el. (48000/94. fm. r.)

Mezőrendőri kihágások, ha a kár 60 koronánál nagyobb, a büntető törvény alapján bírálандók el. (Mgt. 97. §.)

Méhcsipés. L. Állatok csipései.

Méhesben ragályos költésrothadás kiütése esetén a rothadásos törzsek, a baj felismerése után azonnal megsemmisítendőek. Ha az elmulasztatnék, a községi előljáróság köteles a megsemmisítés iránt intézkedni. (Mgt. 60. §.) *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Méhészet. Oly örsökön, a hol méhek tarthatók, a legénység ezek tartására buzdítandó, mert a helyesen és okszerűen vezetett méhészet nemcsak igen szép haszonnal jár, hanem szórakoztató nemes foglalkozás, a melylyel a legénység szabad idejét igen kellemesen eltöltheti. (Á. sz. h. XIV/4).

Mélységek fölötti átjárók az életbiztonságra veszélyes állapotban tartása vagy az erre nézve kiadott hatósági intézkedések be nem tartása: testi épség elleni kihágás (Kbt. 113. §). *Közigazg. hatóság.*

Méneselek meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Mérgek vagy az egészségre ártalmas mennyiségű mérget tartalmazó szerek készítői, ha azok készítéseinél vagy elárusításánál nem használnak kizárólag e célra rendelt mérgeket és eszközöket, ha a mérget vagy mérges szert nem tartják eléggé szilárd anyagból készült és elzárt külön tartályban vagy készülékben; ha gyárakban, iparüzletekben az egy napi szükségletet felülmuló mérget vagy mérget tartalmazó szert külön helyen vagy helyiségben nem tartják, ha ezen szerek készítésére nézve kiadott egyéb rendeletet vagy szabályt megszegik: testi épség elleni kihágást követnek el. (Kbt. 108. §.) *Kir. járásbiróság.*

Mérges gombák ellenszere: gyors és bő hányás előidézése. (Eá.)

Mérgezéseknél való eljárás. A megmérgezteket csak idején alkalmazott orvosi segély mentheti meg. Ennek megtörténteig igyekezni kell megtudni, hogy mily mérget vett az illető. Gyakran azt a beteg önmaga megmondhatja, vagy közelében maradékok találhatnak, melyek erre nézve támpontokat nyújtanak (pl. folyadékot tartalmazó üvegecske, fej nélküli gyufák, stb.). Ily gyanus tárgyak, valamint a beteg hányadéka is, mindenkor elteendő és az orvosnak megmutatandók. A hányás a mérgezetteknél gyakran magától áll be, ha azonban ez meg nem történik, annak előidőzésére, egy ujjal vagy tollal kell a beteg torkába benyulni, kivéve azon esetet, ha a száj kinyitásakor égett vagy sebes részek észleltetnek. Ily égetések vagy erős savak (sósav, kénsav, választóvíz stb.) vagy pedig marólug (lugaly, szarvasszarv-szesz stb.), által is keletkeznek. A savak igen savanyu szagukról, vagy vízzel jól felvegyített próbamennyiség óvatos izlése által könnyen felismerhetők. Ilyen mérgek ellenszerét vízzel vegyített nagyobb mennyiségű porrá tört kréta, hamu vagy reszelt szappan képezi. (Eá.)

Mézőkijelvények, gazdasági célra szolgálók, jogosulatlan rongálása, megsemmisítése, elvitele, vagy más helyre áttétele, ha az ez által okozott kár hatvan koronát meg nem halad: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mérsékelt áru dohány. L. Dohányjárandóság.

Mértékek hatósági hitelesítés nélkül kereskedésben, annak raktárában, iparüzletben vagy árudában való használata vagy használat nélküli tartása, vagy a mértékekre nézve kiadott szabályok, megszegése: tulajdon elleni kihágás (Kbt. 136. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mérföldjelző szándékos megrongálása vagy be-

mocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.)
Közigazg. hatóság.

Mészárosipar megszüntetése. Mészárosok, a kik elkezdett iparukat, az iparhatóságnál történt bejelentés nélkül, vagy az iparhatóság által kitűzött idő eltelte előtt megszüntetik, vagy azt ebbeli kötelességük kijátszására szolgáló módon folytatják: kihágást követnek el. (Kbt. 104. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mészárosiparnál vasárnap is végezhető: az elkészítés, elárusítás és szállítás déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Mészárosok marhaállományának elkülönítése. Mészárosok és marhakereskedők máshonnan behozott szarvasmarhái a községi marhaállománytól elkülönítve bocsáthatók csak legeltetésre és a behozataltól számított nyolcz napon át, elkülönítve helyezendők el. (Árt. 12. §.) Ennek megszegése kihágás. (Árt. 154. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mészárosok marhalevelei. Mészárosok, marhakereskedők és marhahizlalók nem községbeli szarvasmarhák vétele, illetve behozatalánál, a marhaleveleket a községnél átadni kötelesek. (Árt. 12. §.) A község minden beszolgáltatott marhalevélről külön elismervényt tartozik adni. (Árt. Vr. 39. §.)

Mésziparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka, egész nap. (14837/92. kmr.)

Métermérték ellenőrzése. A csendőrség köteles a métermértékeket ellenőrizni és a talált szabálytalanságokról a szolgabírói hivatalhoz jelentést tenni. (58438/85. bm. r.)

Mézeskalácsos iparnál vasárnap is végezhető: minden munka egész nap. (14837/92 km. r.)

Ministerek s egyéb magasrangu egyének a laktanyába érkezésénél követendő eljárás. Ha a honvédelmi minister, belügyminister, vagy a honvédelmi vagy belügyi államtitkár, vagy pedig a belügyminister kiküldöttje váratlan jó a laktanyába (szobába), az őt legelőbb megpillantó csendőr „Vigyázz“!-t vezényel s a csendőrök ott, a hol éppen vannak, a

belépő felé fordulva, állásba helyezkednek. Az örsparancsnoknak magát jelenteni s a további utasítást kikérnie kell. Tiszti állomáson, a tiszttal azonnal értesítendő. Ha a megérkezés előre tudtúl adatott, a fogadtatás úgy történik, mint a megrendelt laktanya vagy örsszemle alkalmával. Ha kormánybiztos, megyei főispán vagy alispán váratlanul jó a laktanyába, a csendőrök úgy viselkednek, mint a ministerek érkezésénél, az örsparancsnok pedig magát bemutatja. Ha azonban a megérkezés előre jelezve lett, akkor a csendőrök rendes foglalkozásukat a „Vigyázz!” vezényléséig folytathatják ugyan, de diszben kell öltözködve lenniök. Az örsparancsnok ilyenkor a kormánybiztost, megyefőispánt vagy alispánt, feltett kalappal és oldalfegyverrel, a laktanya kapujánál várja. (Lsz. 6/71—72.)

Ministeri rendeletek ismerete. L. Törvények ismerete.

Ministerium. L. Kormány.

Minősítések áthelyezésnél. Minden csendőr áthelyezésénél, annak rövid minősítése, valamint büntetéseinek száma és oka, az új örsparancsnokságának szolgálati jegy alakjában, a szakaszparancsnokság útján, megküldendő. Ezen szolgálati jegyek nem iktatandók és a pénztár asztalban, az örsparancsnok magán pecsétjével ellátott borítékban őrzendők mindaddig, míg a csendőr az örsön van, illetve róla újabb minősítés nem állittatik ki, mikor aztán a régi az ujjal együtt a szakaszparancsnokságnak beterjesztendő. (Á. sz. h. X/11.)

Minősítések elhelyezése. L. Minősítések áthelyezésnél.

Mirigydaganat. A ló gégéjében a mirigyek gyakran annyira megdagadnak, hogy ezt betöltik, a mellett a gége forró, kemény és fájdalmas. A ló elveszti étvágyát, bágyadt és szomorú, orrából viszonyos nedv vagy sűrű turha folyik, nem ritkán pedig fehér, sárgás, vagy zöldes szagtalan geny-

darabok hullanak ki. A lovat ilyenkor melegen kell tartani és torkát meghűlés ellen posztódarabbal bekötni. Mig a lónak étvágya meg nem jön, hideg víz helyett korpás vizet kell neki adni. A ló orra és szemei tisztán tartandók. (Lóüvysz. 68. §.)

Mocsarak átjáróinak az élet biztonságra veszélyes állapotban tartása és az erre nézve kiadott hatósági intézkedések be nem tartása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mosdótálak a konyhában tartandók. (Lsz. 1/18.)

Mosószappan előállítása. L. Fehérnemű mosatása.

Motozás. L. Ház- és személymotozás.

Motozása iratoknak, L. Irományok motozása.

Mozdonyokra vonatkozó, az életbiztonság, az egészség oltalma végett kiadott rendelet vagy szabályrendelet megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 111. §.) *Kir. járásbiróság.*

Mozgása a szuronynak. L. Szurony mozgása a fegyveren.

Mulasztások a közbiztonsági zavarok kiderítése körül L. Közbiztonsági zavarok kiderítése körüli mulasztások.

Munkabér visszatartása. A munkaadó a munkások által okozott károk értéke erejéig, a munkások munkabérét, egyéb járandóságát, biztosítékát, ingóságát visszatarthatja, köteles azonban kárkövetelésének megállapítása végett, az eljárást az illetékes hatóság előtt, a visszatartás után 3 napon belül megindítani. Más jogczimen fennálló követelésének fedezésére a munkaadót a munkásokkal szemben visszatartási jog nem illeti meg. (Mmjszt. 60. §.)

Munkaidő. A napszámos munkanapja, ha az iránt a felek között más megállapodás nem létesült, napkeltétől napnyugtáig számittatik, mely időre a napszámosok délben egy egész órai, ápril 15-től szeptember 30-ig pedig reggel és délután is egy-

egy félórai szünet idő számíttatik. (Mmjszt. 49. §.) Ennek megszegése kihágás. (Mmjszt. 60. §.) *Köz-igazg. hatóság.*

Munkakönyv. Minden iparos segédnek, gyári munkásnak és pinczérnek munkakönyvvvel kell birnia. Kivételt képeznek a kereskedő-segédnek, valamint fontosabb teendőkkal ellátott iparos-segédnek jelesen: a könyvelők, pénztárnokok, munkavezetők. (Iprt. 90. §.) A munkakönyv nagy nyolczad-rétű és 48 megszámozott lapoldallal bíró barna kötésű könyv, melyet városokban a tanács, községekben a szolgabírói hivatal állit ki. A munkakönyv nem képez utazási okmányt, hanem kizárólag kenyérkereset czéljából a mesterséget, foglalkozást és személyazonosságot igazolja. A munkakönyv első oldala:

munkakönyve.

(Folyó számmal ellátott 48 oldallal.)

Ezen munkakönyv ára:

bélyeg	15 kr.	} összesen 23 kr.
nyomtatás és kiállítás	8 kr.	

A munkakönyv 2. oldala :

Ezen munkakönyv száma -----

A munkakönyv tulajdonosának :

Születési helye :

----- község
 ----- } megye
 ----- } kerület
 ----- ország.

Illetékességi helye :

----- község
 ----- } megye
 ----- } kerület
 ----- ország.

Kiállított a -----
 iparhatóság által.

1. --- évi ----- hó --- napján.

iparhatósági tisztviselő.

Jegyzet. A ki hamis munkakönyvet készít vagy készített, avagy valódi munkakönyvét tartalmának megváltoztatása általmeghamisítja, a közokirat hamisításának büntetettét követi el és az 1878 : V. t.-cz. 391. §-a értelmében 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A munkakönyv harmadik oldala a személy-leírást és azon okmányok felsorsolását tartalmazza, melyek alapján a munkakönyv kiállított. — A 4—33. oldal fejezetei :

1. bal oldalon :

A munkaadó neve, foglalkozása	A munkába lépés napja	A segéd (gyári munkás) foglalko- zása	A munkából kilépés napja
1	2	3	4

2. jobb oldalon :

Munkabér	A m u n k a a d ó		Az iparhatóság igazolása a munka viszonyban beállott változásról
	által tett bejegyzés kelte: év, hó, nap	sajátkezű aláírása	
5	6	7	8

A munkakönyv többi oldalai az ipartörvény kivonatát tartalmazza.

Munka megakadályozása. L. Munkások izgatása.

Munka megkezdhető a munkaszüneti napot követő napon: 1. éjjel 1 órától: mindennemű élelmi szerek előállítása és szállítására nézve, amennyiben azt az illető iparág természete indokolja; 2. reggel 5 órától: élelmi szereket és italokat árusító és kimérőüzleteknél, továbbá a fuvarozás előkészítése és foganatba vétele. (14837/92. km. r.)

Munka nem teljesítése. Az a munkás vagy napszámos, aki a munkahelyen önként meg nem jelen, vagy ott önként megjelenve avagy kivezettetvén, a munkát meg nem kezdi, szakadatlanul nem folytatja, vagy azon célból, hogy a munkaadót megkárosítsa, vagy a szerződéstől való felmentést, vagy a bérfizetés megjavítását ily módon kicsikarja — szándékosan rosszul teljesíti — kihágást követ el. (Mmjszt. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkaszegés nyilvános dicsérete. L. Munkások izgatása.

Munkaszegők részére adománygyűjtés. L. Munkások izgatása.

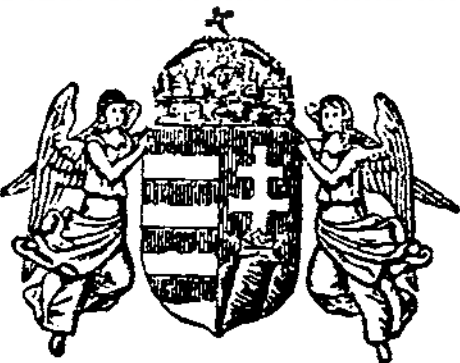
Munka vállalása több helyen. Azon munkás, aki egyidőben több munkaadóhoz szegődött be, kihágást követ el. (Mmjszt. 61. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkába állás. A szerződött munkások a szerződésben meghatározott időpontban, vagy a munkaadó felhívására kötelesek a munkaadó által meg-

jelölt időben és helyen, s ha arra szerződésileg kötelezvék, munkaeszközeikkel, segédmunkásaikkal megjelenni, a munkát megkezdeni, azt a munkaadó utasítása szerint pontosan teljesíteni, a munkaadó által a gazdaságra nézve megállapított rendet megtartani, s általában szerződés szerint kötelezettségeiket teljesíteni. (Mmjszt. 34. §.) Ennek megszegése kihágás. (Mmjszt. 63. §.)

Munkás elcsábítása. Aki más által elszegődött munkást vagy napszámost azon időtartam alatt, melyben annak más munkaadóval kötött szerződését kellene teljesítenie, e körülményt tudva, felfogad, vagy előnyösebb ígéret által munkaadójától elcsábítani törekszik: kihágást követ el. (Mmjszt. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkás-igazolvány. Annak, aki nem cseléd minőségben gazdasági munka teljesítésére szerződik, munkás igazolványnyal kell birnia. (Mmjszt. 1. §.) a minek megszegése kihágást képez. (Mmjszt. 61. §.) A munkás-igazolvány kemény fedéllel van ellátva, 14 centiméter magas, 10 centiméter széles és 55 oldalra terjed. Az első oldal tartalma a következő:

..... szám		Megye: Járás: Község:
<h2 style="margin: 0;">Munkás-igazolvány</h2>		
..... részére.		
Kiadta évi hó napján a község előljárósága.		
.....		

A 2. oldal a személyleírást, a 3—17. oldal a munkaadók és mezőgazdasági munkások közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1898. II. törvényczikket tartalmazza, míg a 18—55. oldal a következő két-két oldalra terjedő fejrovatokkal van ellátva:

A munkaadó nove, lakhelye	A szerződés kelte, az elvál- lalt munka neme, ideje	A szerződésnek a munkabérre vonatkozó lénye- gesebb feltételei (az előljáróság vagy a munka- adó által alá- írandó)	A szerződés teljesítésének, vagy felbontá- sának igazolása (a munkaadó által aláírandó)
------------------------------	--	--	--

Az igazolványt a munkás állandó lakóhelyének községi előljárósága állítja ki és annak kiállítása egy munkástól sem tagadható meg. (Mmjszt. 2. §.) A igazolványok bélyegmentesek és kiállításukért díj nem szedhető. (Mmjszt. 3. és 4. §.)

Munkás igazolványra való hitelezés: kihágást képez. (Mmjszt. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkás igazolvány zálogba vétele: kihágást képez. (Mmjszt. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkás illetményeivel való visszaélés. A munkások vagy napszámosok munkabérét, élelmezési járandóságát szeszes italokkal, vagy áruczikkal egészben vagy részben megváltani, bármintemű utalvánnyal fizetni, a munkásokat arra kötelezni, hogy élelmi, élvezeti, ruházati czikkeiket, eszközeiket a munkaadónál vagy az általa kijelölt egyénél vásárolják; a munkásoknak adott előleg után kamatot szedni, az előleg értékéről váltót venni, a termés biztosítási díját a munkások béréből levonni tilos. (Mmjszt. 32. §.) Ezen rendelkezések bármelyikének megszegése kihágást képez. (Mmjszt. 58. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkás kivezetésének törvényes alap nélkül való eszközöltetése: kihágást képez. (Mmjszt. 58. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkás megbetegedése esetében való gyógykezelése. A munkaadó köteles a munka közben megbetegedett idegen községbeli munkás gyógykezeléséről és ellátásáról legfeljebb nyolcz napig gondoskodni s ha a betegség nyolcz napnál tovább tart, a községi előljáróságot, intézkedés végett, értesíteni. (Mmjszt. 33. §.) Ennek megszegése kihágást képez. (Mmjszt. 60. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkás-mozgalmak figyelemmel kísérése. A csendőr kiváló figyelmet fordítson a munkás-osztály által előidézhető mindazon eshetőségekre, melyek a közcsend és rend háborítását vonhatnák maguk után; de különösen gyárakban, nagyobb iparvállalatoknál és nyilvános vagy magán munkahelyeken foglalkozó munkások fenyegető jelleget öltő minden gyülekezeteire felügyeljen s a netalán nyilvánuló elégtelenség vagy előfordult rendetlenség felől a közigazgatási hatóságnak azonnal jelentést tegyen. (Szlgu. 76. §.)

Munkások felfogadásából anyagi haszon szerzése. Az a gazdasági alkalmazott, aki a munkásoktól felfogadásukért magának anyagi előnyöket köt ki, vagy ily előnyöket elfogad: kihágást követ el. (Mmjszt. 58. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkások izgatása. Aki a gazdasági munkásokat és napszámosokat arra ösztönzi, hogy munkás-igazolványt ne szerezzenek, a szerződés kötésnél a megszabott alakszerűségek megtartásától tartózkodjanak, a bármily módon létrejött szerződést ne teljesítsék; az elszerződött vagy elszerződésre hajlandó munkást, napszámost, cselédet ezért fenyegeti, szóval vagy tettel bántalmazza; a szerződésszegő munkást, napszámost, cselédet nyilvánosan feldicséri, vagy annak javára adományt gyűjt; továbbá azok, a kik azon helyeken, a hol a munkások dolgoznak, a munkaadó vagy megbízottja lakása, illetőleg tartózkodási helye előtt összecsoportosulnak a végett, hogy a munka meg-

kezdését vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka abbahagyására bírják: kihágást követnek el. (Mmjszt. 66. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkás sztrájk. Aki ama összebeszélések, egyezmények létesítése, teljesítése vagy foganatosítása céljából, melyekkel a munkások azt célozzák, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék és általában tőlük előnyöket csikarjanak ki, a munkásokat, napszámosokat, cselédeket szabad akaratuk érvényesítésében akadályozza, vagy akadályozni törekszik, — továbbá aki ily összebeszélések, egyezmények, létesítése, teljesítése vagy foganatosítása céljából a szerződött munkások között álhireket terjeszt, pénzt gyűjt, a szerződött munkásokkal összejövetelt tart, ily összejövetel céljaira helyiségét átengedi, s ily összejövetelemben részt vesz: kihágást követ el. (Mmjszt. 65. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság,*

Mutogatása a fegyvernek. L. Fegyverrel való játszás,

Művészeti tárgy szándékos bemocskolása, ha az nyilvános helyen van felállítva: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

N

Nadragulya ellenszere: gyors és bő hányás előidézése.

Nagy hőségben vizet inni csak akkor szabad, ha a test hőfoka előbb pihenés által lehűttetett, akkor is lehetőleg borral vegyítve, azonban tea és kávé mindig iható. Az evésben és ivásban mérséklet tartandó és lehetőleg könnyen emészthető savanyított ételek fogyasztandók. (Eá.)

Nagy-község az, mely rendezett tanácscsal ugyan nem bír, de a törvény által rá ruházott önkormányzati teendőket saját erejéből képes teljesíteni.

Nagyobb nyomozások alkalmával teendő jelentések.
L. Rablőüldözések alkalmával teendő jelentések.

Nagyobb örsök. A 6 főből és azon felül rendszeresített örsök nagyobb örsöknek tekintendők. (Á. sz. h. VII/38.)

Nagy pihenője a lovas járőrnek. L. Lovas járőr nagy pihenője.

Napi lótap. L. Lótap.

Napirend szerinti foglalkozás. Az iskolázás az örsökön a napirend határozványai szerint pontosan tartandó be, még akkor is, ha csak egy csendőr volna otthon. Az előirt foglalkozási idő alatt bárminő más ügyet végezni, kivéve rendkívül sürgős és halaszthatatlan teendőket — tilos. (Á. sz. h. V/7.)

Napszámos kivezetésének törvényes alap nélküli eszközöltetése: kihágást képez. (Mmjszt. 58. §.)
Közigazg. hatóság.

Napszámos munkaideje. L. Munkaidő.

Napszurásban szenvedők ápolása. L. Kimerültek ápolása.

Napszurási guta alatt ájulás vagy szélhűdés-szerű tüneteket értünk, melyek, ha fölléptük alkalmával nem jő hamar segély, rendszerint halált okoznak. Előjelei a következők: a bőr, daczára fölötte izzadt voltának, igen forró, a nyelv száraz, az ütér és légzés gyorsított; az illető fejében kábulást, szemkáprázást, fülzugást, szivdobogást, a mell elszorulását és növekvő gyengeséget érez; az arcz sötétvörös vagy kékesvörössé válik. Ha ezen előjelek után az illetőnek segély nyújtatik, akkor a tünetek csakhamar elmúlnak. Egyébként azonban az illető még rövid ideig tovább vánszorog, izzadása megszűnik, szive mindinkább sebesebben ver, légzése felületesebbé válik és végre eszméletlenül összerogy. Ezután gyakran még gör-

csök, félrebeszélés, hányás, néha orrvérzés vagy vérhányás következik. Ha ily körülmények között sem nyújtatik segély, a halál bekövetkezése bizonyos. A segélynyújtás úgy történik, mint a kimerülteknél. (Eá.)

Nádas meggyújtása. L. Meggyújtása.

Nád-tisztítóvessző használata. L. Tisztítóvessző használata.

Nátház. Ha a lovak között nátház-betegségek fordulnak elő, a beteg lovak azonnal elkülönítendőek, az egészségesek pedig lehetőleg kimélendők. (Lóüv. 68. §.)

Nehezék függesztése az ebek nyakára. L. Vadászterületre ebek bocsátása.

Nevelési járulék. Azon özvegy, kinek folytonos ellátásra van igénye és kinek férje halálakor legalább három még anyai ápolásban álló gyermeke van, illetve teherben van — akár édes, akár mostoha gyermekei azok, — azon gyermekei számára, kik a szabályszerű kort (fiúk 16, lányok 14 év) még nem érték el, ha az elhalt férjtől származnak, szabályszerű koruk elértéig, nevelési járulékot is kap. Nevelési járulékot kapnak továbbá, tekintet nélkül számukra, a törvény által meghatározott kort még el nem ért szülőtlen árvák is, ha anyjuk, illetőleg mostoha anyjuk, atyjuk után folytonos ellátásra igényt tarthatott volna. (Nyt. 39. §.)

Nevelési járulék mérve. A nevelési járulék atyátlan árvák számára fejenként és külön minden árva után évi 18 frt. A nevelési járuléknak valamenyi gyermekre eső összege azonban az özvegyi ellátás összegét meg nem haladhatja. (Nyt. 43. §.)

Népcsődülés esetében követendő eljárás. Komoly esetekben, milyenek népcsődülések, lázadások, nagy verekedések stb., az örs összes jelenlevő legénységének fel kell lépni és az egész fölötti vezényletet az örsparancsnoknak vagy helyettesének kell átvinni. Mihelyt az örs a népcsődülés

vagy lázadás hírét veszi, az összes legénység teljesen felszerelve és fejenként legalább 12 éles tölténynyel ellátva, töltött fegyverrel a néptömeg gyűlőhelyére siet és az utóbbtól 30—40 lépésnyire fedett háttal állást foglal. Az örsparancsnok a néptömeget a „törvény nevében“ szétoztlásra és hazamenetelre komolyan felhívja s egyszersmind iparkodik a néppel az erőszakos önsegély vagy ellenszegülés szomorú következményeit megértetni és megígéri, hogy eloztlása esetén az egybegyűlt néptömeg panaszaí felől az illetékes hatóságnak azonnal jelentést tesz, mi nem fog eredmény nélkül maradni. Ha ezen felszólítás siker nélkül marad, ezt azon fenyegetéssel kell ismételni, hogy ha a felhívásnak nem engednek, szuronytámadás és tüzelés fog alkalmaztatni. Kisebb fokú néplázongás a csendőrök bátor és gyors szuronytámadása által bizonyára szétoztlatható. (Vekm. 13. §.)

Népfölkelők jelentkezése. Mindazon katonailag kiképzett népfölkelésre kötelezettek, kik a közshadseregben, a hadi tengerészet, honvédség, azok póttartalékában vagy a csendőrségnél szolgáltak; továbbá oly katonailag ki nem képzettek, kik a népfölkelés felhívásának esetén különleges hadi szolgálatra kijelöltetvén, ezen czélból már békében ajánlati lappal elláttatnak; minden évben egyszer, az arra kirendelt polgári hatóságnál jelentkezni tartoznak. Azonfelül az ajánlati lappal ellátott népfölkelésre kötelezettek rendes lakhelyüknek minden változtatását személyesen vagy írásban 14 napon belül bejelenteni tartoznak azon népfölkelő hatóságnál, mely ajánlati lapjukat kiállította. A jelentkezési kötelezettség elmulasztása kihágást képez. (1893. XXXVII. tcz. 1—2. §.) *Közig. hatóság.*

Népgyűlések engedély nélküli tartása: kihágást képez. (26329/89. hm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Néptömeg ellen ellenszegülés esetében a szabadban követendő eljárás. L. Ellenszegülő néptömeg ellen a szabadban követendő eljárás.

Népünnepélyek alkalmával tett hatósági intézkedések megszegése: közrend elleni kihágás. (Kbt. 78. §.) *Közigazg. hatóság.*

Névjegyek kifüggesztése az ajtókra. L. Intő-táblák a laktanyában való kifüggesztése.

Név, lakás vagy állás bemondásának megtagadása a hatósági hivatalnok vagy közeg felszólítására: kihágást képez. (Kbt. 43. §.) *Közigazg. hatóság.*

Névvel való ellátása a ruhadaraboknak. L. Ruhadarabok névvel való ellátása.

Növelde-tulajdonos, a kinek intézetében *járványos* vagy *ragályos* betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közigazg. hatóság.*

Nők megmotozása. L. Személymotozás.

Nős betegek ápolása a család körében. L. Betegek ápolása.

Nős betegek mellé betegápoló alkalmazása. L. Betegápoló alkalmazása.

Nős legénység családjának fegyelmi fenytések esetében járó illeték. L. Fegyelmileg fenytettek illetékei.

Nős legénység családjának ideiglenes vezényeltetés alkalmával járó élelmezési járandóság. L. Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek.

Nős legénység családjának igénye kórházi ápolásra és gyógyszerekre. Nős csendőrök feleségei és gyermekei megbetegedése esetében gyógykezeltetés céljából a legközelebbi polgári kórházba való felvételre birnak igénynyel. Katonai kórházba azonban csak akkor vétetnek fel, ha a polgári kórházban nincs férhely. Az ellátási illetékeket a kincstár fizeti, a férj pedig illetékeinek teljes élvezetében marad. — A családtagoknak kórházon kívüli gyógykezeltetése alkalmával, a gyógyszereknek a kincstár terhére való kiszolgáltatására van igényük. (Illsz. 98. §.) Ily esetekben az orvosi vényekre azon családtag neve, a kinek a gyógyszer rendelve

lett, az orvos által mindig ráírandó. A gyógykezelés befejeztével az orvosi vények, a gyógyszerész által kiállítandó számlával, a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 18/b.)

Nős legénység családjának illetékei a családfő betegsége esetén. Kórházakban és elmegyógyintézetekben ápoltság tényleges állományu csendőrök zsoldjából, a gyógykezelési költségek levonása után fenmaradó rész a családot illeti, ha pedig ez, az esetleges szolgálati pótdíjjal együtt 80 filléernél kevesebb volna, a különbözet a kincstár által 80 fillérre kiegészítetik. Szolgálatban megbetegedett és idegen helyen (nem kórházban és nem a család körében) ápoltság egyének családjait napi 80 fillér illeti meg. (Illsz. 97. §.)

Nős legénység családjának részvétele a közétkezésben. L. Közétkezésben való részvétel.

Nős legénység cselédei. Nős egyének a laktanyában, a szárnyparancsnokság engedélyével, csak olyan cselédet tarthatnak, a ki legalább 40 éves, vagy pedig egészen gyermek. (Lsz. 1/18.)

Nős legénység elhelyezése a laktanyában a kerületi parancsnok engedélyétől függ. Ezen kedvezmény azonnal visszavonandó, mihielyt ennek folytán viszályokra vagy panaszokra ok szolgáztatik, vagy a fegyelem és erkölcsösség az örsön csorbát szenved. (L. sz. 1/16.) Nős csendőrök és altiszteknek külön szoba, konyha és két teljes ágy jár. (Illsz. 32/1.) A helyiségek beosztását a szakaszparancsnok van hivatalva eszközölni, mely beosztáson az alárendelteknek változtatni nem szabad. (Á. sz. h. XI/6.)

Nős legénység gazdálkodása. Nős altiszteknek és csendőröknek meg van engedve, hogy a laktanyában az örstől elkülönítve majorságot és sertést is tarthassanak. (Á. sz. h. XIV/5.) Ugyanazoknak 1—2 hold föld kibérlése is meg van engedve. (Á. sz. h. XIV/7.)

Nős legénységgel való étkezés. L. Étkezés vendéglőből.

Nős legénység igénye szállító eszközökre A nős legénység családját (nejét és gyermekeit), a férj (atya) áthelyezése esetében szállítási eszközök illetik meg. Vasuton vagy gőzhajón történő utazásoknál ezeket azon hely illeti meg, melyre a férjnek (atyának) van igénye. Két éven aluli gyermekért viteldij sem vasuton sem gőzhajón nem fizetendő, ellenben két éven felüli gyermekért a teljes viteldij jár. Előfogat használatánál, mely csak ott van megengedve, hol vasut- vagy gőzhajóközlekedés nincsen, tovaszállításuk céljából minden négy személyt egy kétlovas előfogat illeti meg. Tíz éven aluli gyermek kettő számítandó egy személyre. (Illsz. 48/4.)

Nős legénység kert illetménye. L. Kert felosztása.

Nős legénység lakásának fűtése és világítása azoknak sajátjából fedezendő. (Illsz. 32/2.)

Nős legénység laktanyán kívüli tartózkodása. Nős őrsparancsnokok, ha családjuk a laktanyán kívül ugyanazon községben lakik, a mennyiben szolgálatilag nincsenek elfoglalva, délben 2 órán át, továbbá a parancskiadástól a takarodóig családjuknál tartózkodhatnak. Ha takarodó után a laktanyában a szabályos rendről meggyőződtek s ha éjjel szolgálatba lépő csendőröket nem kell eligazítani, vagy ha nem érkezik szemléttartó előljáró, akkor az éjjel is családjuknál tölthetik. — Más csendőrök, ha nem őrsparancsnokok és szolgálatmentesek, a laktanyán kívül lakó családjukat délben és este meglátogathatják, de az éjt csakis az őrsparancsnok engedélyével tölthetik ott. (Lsz. 12/115—117.) A laktanyán kívül elhelyezett nős csendőrök kötelesek egy órával az ébresztő után magán lakásukról a laktanyába visszatérni (Lsz. 118. §.)

Nős legénység podgyászszállításra való igénye. L. Podgyászszállításra való igénye a nőknek.

Nős legénység részvétele a közétkezésben. Ha

gyermeknélküli nők feleségükkel, a nőtlen legénység beleegyezésével a közétkezésben részt vesznek, a kétszeres étkezési pénzt fizetik. Ha azonban valamely nő gyermekeivel együtt vesz részt a közétkezésben, akkor a betétet az általa vett adagok után fizeti. (Lsz. 8/93.)

Nős legénység vendégei. A laktanyában elhelyezett nő egyének odaérkező rokonaiknak saját külön szobájukban 48 órán tul csak a kerületi parancsnokság engedélyével adhatnak szállást. (Lsz. 1/16.)

Nős legénység visszatérése a laktanyába. L. Nős legénység laktanyán kívüli tartózkodása.

Nősülése a csendőrnek. L. Csendőr nősülése.

Nősülése az ideiglenesen nyugdíjazott csendőröknek. L. Ideiglenesen nyugdíjazott csendőrlegénység nősülése.

Nősülési engedély iránti kérvény. A kérvény következő mellékletekkel szerelendő fel: *a)* a házasulandók keresztleveleivel, születési bizonyítványai-val; *b)* ha a házasulandó kiskorú, az atya. gyám (gondnok), gyámhatóság (családi tanács elnöke) által, a házasságba való beleegyezésről a polgári törvények szerint kiállított kimutatásával; *c)* ha a házasulandó felek egyike már előbb törvényes házasságban élt, az ezen házasság megszüntét igazoló okmánynyal (halotti bizonyítványnyal) stb.; *d)* az ara erkölcsi bizonyítványával, mely egyszersmind annak hajadoni vagy özvegyi állapotára vonatkozó bizonylatát is magában foglalja; *e)* az ara vagyonáról vagy hozományáról szóló kimutatással, esetleg annak bizonyítása a község részéről, hogy az ara a házasság anyagi viszonyainak javításához keresetével is hozzájárulni képes. A kérvény szolgálati uton nyújtandó be.

Nőszemély megjelölése, a kitől a csendőr a bujakört kapta. L. Bujakór betegségek bejelentése.

Nőtlen legénység külön gazdálkodást nem vezethet. L. Közgazdálkodás vezetésének kötelezettsége.

Ny

Nyakszegély — magán — viselése. L. Ruhadarakok készítése finomabb anyagból.

Nyavalyatörésben szenvedő ápolása. L. Eskórbanszenvedők ápolása.

Nyájak meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Nyári takaró. Egy rétű takaró. 2 50—2.70 kilogr. súlyu, 310 centiméter hosszú, 122 centiméter széles. (Illsz. 32/3).

Nyelv elsajátítása, L. Örskörletben divó főnyelv elsajátítása.

Nyelvismerete a járőrnek. L. Járőr nyelvismerete.

Nyeregnyomás gyógykezelése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Nyeregnyomás keletkezése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Nyeregszappan a közgazdálkodás költségére készitendő. (Kh. 85. p.)

Nyeregszappan használati módja. A szijszerszámot a nyeregszappannal következőképen kell tisztítani: A bőr szappanos vízzel előbb jól lemosatik, és árnyékos helyen megszárittatik, azután a folyós állapotban levő nyeregszappannal egyenlően bekentjük és 15 perczre árnyékba tesszük. Ekkor a szijjzatot posztó vagy még inkább flanell darabbal jól bedörzsöljük. (Kh. 84. p.)

Nyeregszappan készitési módja. A nyeregszappan készítéséhez egy 6 lovas csendőrből álló örs részére szükséges 265 gramm közönséges fekete szappan, 175 centiliter édes tej és egy citrom leve. A szappant késsel a tejbe vakarjuk és az egészet lábasban vagy serpenyőben tűznél összeolvasztjuk s ha már teljesen felolvadt, a citrom levét belefacsarjuk és az egészet jól átkavarjuk. (Kh. 84. p.)

Nyeregszappan készlet. A nyeregszappanból egy egész havi szükséglet készitendő és abból az örsön mindig megfelelő készletnek kell lennie. (Kh. 85. p.)

Nyereg tisztítása. A nyerget a portól és sártól minden nap jól meg kell tisztítani s minden 14 napban a farészeket tiszta faolajjal bekenni, illetőleg az olajat a fába jól bedörzsölni s a vasrészeket szükségkép vékonyan belakkozni, a kereskedésekben beszerezhető vaslakkal. (Kh. 80 p.)

Nyergelés. A nyergelésnél legelőször is a ló hátát szörmentében tisztán le kell törülni s aztán a négyrét összehajtott pokróczot a ló marjától hátrafelé akként a ló hátára huzni, hogy a pokrócz első vége a ló marjára, közepe pedig a ló hátgerinczére jusson. Ezután a nyereglapok (nyeregtalp) első végei a ló lapoczkái mögé fektetendők, a pokrócz elöl és hátul az ágasok közzé emelendő, hogy a lónak hátgerinczét a levegő érinthesse és a nyereg megcsatlása után a pokrócz ne feszüljön. A ló-pokrócz eme felhuzása az ágasok közé, főleg melegebb időszakban, a legnagyobb fontossággal bír. (Kh. 25. p.)

Nyerstermények — állati — behozatalára kijelölt utak. L. Állatbehozatalra kijelölt utak.

Nyilatkozat felterjesztése. Az örsparancsnok köteles minden alárendeltjétől, kinek szolgálati ideje három hó múlva lejár, ha tovább szolgálni nem óhajt, a nyilatkozatot a lejárat előtt két hónappal szolgálati uton a szárnyparancsnoksághoz felterjeszteni. (Gku. 9/2).

Nyilatkozatot beadott csendőr újabb tömegbeli cikkekkel nem látható el, ha az előirt tömegbeli ruházattal el van látva. (Gku. 36/4.)

Nyílt vizek. Nyílt vizeknek azok tekintendők, melyek a zárt vizek alatt ismertetett vizekhez nem tartoznak. (Ht. 14. §.)

Nyilvános erőszakoskodás. L. Hadiczikkek XXI. cikk.

Nyilvános gyülekezetek és tüntetésekben való részvétel. L. Részvétel nyilvános gyülekezetekben és tüntetésekben.

Nyilvános helyek látogatása. A csendőr csak tisztességes kávéházakat és korcsmákat látogasson s ilyenkor csak jó társaságban forogjon s illedelmesen viselkedjék. Alsóbbrendű ily helyiségek látogatása tilos. Azonban még tisztességes helyeken is sokáig tartózkodni, esetleg egész éjen át vesztegelni, vagy épen zajosan mulatni a csendőr állásával össze nem fér. Korcsmában való mulatás czéljából — kivéve a tisztességes nyilvános tánczvigalmakat, színházi előadásokat, zene- és dales-télyeket vagy egyéb hasonló szórakozásokat — kimaradási engedély megadásának nincs helye. (Á. sz. h. I/6).

Nyilvános helyek látogatása szolgálat közben. L. Csendőr szolgálat közben való belépése vendéglők, korcsmák és kávéházakba.

Nyilvános közlekedés érdekében halaszthatatlan ipari munka vasárnap egész nap végezhető. (14837/92. km. r.).

Nyilvános megjelenése a csendőrnek. L. Csendőr nyilvános megjelenése.

Nyilvános multságokon való szolgálatteljesítés. L. Szolgálatteljesítés országos vásárok, bucsuk és nyilvános multságokon.

Nyilvános ünnepélyek alkalmával tett hatósági intézkedések megszegése: közrend elleni kihágás. (Kbt. 78. §.) *Közigazg. hatóság.*

Nyilvántartása a szocialistáknak. L. Szocialisták nyilvántartása.

Nyilvántartása az élelmezési állománynak L. Élelmezési állomány nyilvántartása.

Nyirrothadás. Ha a lónál a szarunyír puha, porhanyós és repedt, vagy ha a repedésekben büzös szürke geny mutatkozik: ez a nyirrothadás előjeleire mutat, mely mindjárt kezdetben gyógyítandó. A nyir barázdái naponta 8—10-szer friss

vizzel kimosandók, kócczal vagy ronggyal megtisztítandók és szárazra törlendők. Ilyenkor a ló állásának különösen tisztának és száraznak kell lenni. (Lóüv. 68. §.)

Nyomda-iparnál vasárnap is végezhető: a halasztást nem tűrő állami és hatósági nyomtatványok, szinlapok, műsorok, gyászjelentések előállítása és széthordása egész nap. (14837/92. km. r.).

Nyomdánál teljesített szolgálat beszámítása. A szárny- és szakasziparancsnokság székhelyén, a nyomdánál alkalmazottak részére annyi szolgálati óra számítandó fel, a hányat a nyomdánál tényleg dolgoztak. (Á. sz. h. Bev. 4. p.).

Nyomozása a régi bűneseteknek. L. Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról.

Nyomozása a törvényellenes cselekményeknek. L. Törvényellenes cselekmények kiderítése.

Nyomozás általában. Oly bűntények és vétségeknel, mely által másnak életében, testi épségében vagy tulajdonában, — másképen, mint az a testi sértés, pénzhamisítás és tüzeseteknél le van írva, — történt kár: helyszini szemle útján ki-nyomozandók, különösen az alkalmazott erőszak és kiviteli mód, valamint a használt eszközök vagy műszerek minősége és az is, hogy egyik vagy másik ember élete, egészsége vagy testi biztonsága és az idegen tulajdon mily mérvben lettek veszélyeztetve. (Szlgu. 42. §.)

Nyomozás horvát-szlavon csendőrök által magyar területen. L. Nyomozás horvát-szlavon területen.

Nyomozás horvát-szlavon területen. Ha magyar csendőr horvát-szlavon területen, vagy viszont horvát-szlavon csendőr magyar területen kénytelen gonosztevőt üldözni, előbb magát az illető horvát-szlavon, illetőleg a magyar helyi hatóságnál bemutatni és ha a gonosztevőt elfogta, azt ugyanezen hatóságnak további eljárás végett átadni és erről egyuttal a felszólítást intézett hatóságnak jelentést tenni tartozik. A hatóságnál való utólagos bemu-

tatás csak azon esetben van megengedve, ha az előleges bemutatás által az üldözés eredménye kockáztatva lenne. Egyébiránt a magyar és horvát-szlavon közbiztonsági közegek egymásnak kölcsönösen, ha erre felkéretnek, lehetőleg segédkezet nyújtani tartoznak. (Szlgu. 35. §.)

Nyomozás osztrák csendőrök által magyar területen. L. Osztrák csendőrök nyomozása magyar területen.

Nyomozás osztrák területen. A büntető törvények s más közbiztonsági rendeletek áthágóinak üldözése az osztrák állam szomszédos kerületeibe is kiterjeszthető, azonban a csendőr ilyenkor az ottani törvényekhez alkalmazkodni s eljárásában kizárólag csakis az ily áthágók üldözésére tartozik szorítkozni. Ha a letartóztatás sikerül, akkor a letartóztatott az ottani illetékes hatóságnak adandó át. Ilyen üldözésnél a csendőr az osztrák területen elért legközelebbi helyen, a közbiztonság fentartására hivatott hatóságnál vagy csendőrségi őrsnél jelentkezni s a hol ilyen helyben nincsen, magát a helység előljáróságánál bemutatni s a további üldözésnek ki által s miképen teendő folytatása iránt megállapodni tartozik. A bemutatás csak azon esetben eszközölhető utólagosan, ha az előleges bemutatás által az üldözés eredménye kockáztatva lenne. (Szlgu. 35. §.)

Nyomozás pénzhamisítási esetekben. L. Pénzhamisítás esetében követendő eljárás.

Nyomozás törvényhatósági városokban. L. Törvényhatósági városokban való nyomozás.

Nyomozás tűzvész esetében. L. Tüzesetek nyomozása.

Nyomozó könyvek példányszáma. Bezárólag 7 főből álló őrsökön a nyomozó-könyvek 2 példányban, 8 fővel és azon felül rendszeresített őrsökön pedig 3 példányban vezetendő. (A. sz. h. XII/9.)

Nyomozó-levelekkel való eljárás. Az őrsre érkező nyomozó-levelek és felügyeleti felszólítások az őrs-

parancsnok által minden csendőrrel megismertetendő. Veszélyesebb büntettek személyleírása vagy fontosabb és becsesebb tárgyak leírása a nyomozó könyvbe bevezetendő. A nyomozó-levelek és tényleírások iktatandók és irattározandók. (Szlgu. 100. §.)

Nyomozó-levelek kiselejtítése az örsök részéről 3 év lejártá után eszközendő. (45361/86 km. r.).

Nyomtatott ürlapok használata. Minden beadványhoz, melyhez nyomtatott vagy kézi sajtón készült ürlap van, csakis ilyen ürlapokat szabad használni. (Á. h. sz. XII/10).

Nyomtatványok beszerzése. Az állomás-szolgálati könyv, vezénylő-lajstrom, iktató-jkv., számla-jkv., zsoldelosztó, a posta- és kiadónapló, postaátvételi könyv, a jegyzék a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról, őrzárati lajstrom, szolgálati rovatív, jegyzék a feltételesen szabadságolt fegyenczek és más-ként is rendőri felügyelet alatt álló egyénekről szóló füzet, nyomozókönyv, az oktatólagos parancsok tárgymutatója, közigazdálkodási könyv, gazdasági átalány-számlakönyv, gyengélkedők könyve, gyengélkedő-könyv a lovakról és végre az örsleltárnak beszerzési költségei az örs gazdasági átalányából — engedély kikerülése nélkül — fedezendő, ellenben a gazdaság-kezelés vezetéséhez szükséges többi nyomtatvány-ürlapok a nyomtatvány-szállítóktól az örsparancsnok irodai átalányából szerzendők be. A szolgálati könyvecske, valamint a ruha- és fegyverzeti könyvecskék a kincstár-, a tömegkönyvek és ruhaátvételi könyvecskék pedig az általános tömegalap terhére és az örsparancsnok jelentése alapján a szárnyparancsnokság által adatnak ki. (Gku. 86. §.)

Nyugdíj alapja: 1. a beszámítható szolgálati idő tartama; 2. a szolgálatban utóljára élvezett beszámítható javadalmazás összege. (Nyt. 6. §.)

Nyugdíj átváltoztatása végkielégítéssé. A nyugdíjazott nyugdíjának megváltását, minden tovább

emelhető igényről való lemondás mellett, kérheti, de ha nős, a nő beleegyezése is megkívántatik. Ezen megváltási összeg, mely időről-időre határozatik meg, a nyugdíj megállapításánál alapul vett javadalmazás két évi összegét sohasem haladhatja meg és csak akkor engedélyezhető, ha orvos igazolja, hogy a megváltást kérő egyén, egészségi állapotához képest, legalább még annyi évig élhet, a hány évi nyugdíj összege a megváltásként adandó összeggel felér. A nyugdíjt megváltott egyén újabb nyugdíjazásra többé igényt semmi szín alatt sem tarthat, még akkor sem, ha a megváltási összeget visszatéríteni hajlandó; sőt, ha újból alkalmaztatnék, azon szolgálati idő, mely után nyugdíját megváltotta, újabb nyugdíjazása esetén sem vehető számba. (Nyt. 31. §).

Nyugdíjba beszámítható idő. Azon időtartam, melyet az illető az ellátási igény megállapításától visszafelé egészen az első hivatalos eskü letételének idejéig *szakadatlanul és egyfolytában* töltött. (Nyt. 7. §). Beszámítható pedig azon idő, melyet valaki rendszeresített minőségben, rendes fizetés vagy zsold mellett, a következő szolgálati ágazatoknál töltött: 1. Ő Felsége valamint a m. kir. ministerek s más állami hatóságok vagy hivatalok által állandó fizetés mellett rendszeresített állami tisztviselő, altiszt vagy szolgálai állomáson; 2. a kir. kormány igazgatása alatt álló közalapítványoknál; 3. az országgyűlés mindkét házánál; 4. a kincstárból vagy a kir. kormány kezelése alatt álló közalapokból fentartott tanintézeteknél; 5. a fővárosi közmunkák tanácsánál; 6. a fővárosi rendőrségnél; 7. a m. kir. csendőrség legénységi állományában; 8. az állami utaknál, a folyammérnökségeknél, a posta- és távirda-intézetnél; 9. a legfelső udvartartás körében, vagy a legmagasabb uralkodóház családi javainál; 10. a közös ministeriumok és számszék, valamint az ezek alatt álló hatóságok és hivataloknál; 11. a hadsereg (haditengerészet), honvéd-

ség s ezekhez tartozó hivataloknál *tényleges* minőségben; 12. a horvát-szlavon autonom kormányánál vagy az alatt álló országos hatóságok és hivataloknál; 13. az állami kezelés alatt álló bányatársulásokhoz járuló állomásokon; 14. a m. kir. állami és államosított vasutaknál. (Nyt. 8. §).

Nyugdíjigény a szolgálati kötelezettség tartama alatt:

1. ha a csendőr önhibáján kívül, szolgálatteljesítésekor szenvedett sebesülés vagy súlyos testi sértés következtében válik szolgálatképtelenné; 2. ha a csendőr önhibája nélkül más mint az 1. alatt említett oknál fogva nemcsak a csendőrségi szolgálatra, hanem általában minden kenyérkeresetre válik alkalmatlanná (Csnyt. 3. §.). Azon csendőrök, kik más oknál fogva, mint az 1. alatt felsorolva van, az eredetileg elvállalt 3 évi szolgálati kötelezettség betöltése előtt válnak a közbiztonsági szolgálatra alkalmatlanokká, a nélkül, hogy ez által általában keresetképtelenekké lennének, távozásukkor csak három havi tettelegességi illetményüknek megfelelő végkielégítést kapnak. (Csnyt. 4. §.)

Nyugdíjigénye a csendőrlegénység árváinak. L. Özvegyek és árvák nyugdíjigénye.

Nyugdíjigénye a csendőrlegénység özvegyeinek. L. Özvegyek és árvák nyugdíjigénye.

Nyugdíjigény megállapításánál a katonai tartalék és a honvédség szabadságolt állományában töltött idő a szolgálat megszakításának tekintendő. (26329/89. hm. r.)

Nyugdíjigény megszűnése. Nyugdíjra nincs igénye sem a csendőrnek, sem pedig özvegye vagy árváinak, ha 1. szolgálati kötelezettségének leteltével önként elhagyja a szolgálatot; 2. a szolgálat kötelékéből büntetéskép elbocsáttatik; 3. oly cselekmény elkövetése után, mely elbocsáttatását vonta volna maga után, öngyilkossá lesz, vagy megszökik. (Nyt. 5. §.) Megszűnik még a nyugdíj kiszolgálása: 1. ha a nyugdíjat élvező meghal; 2. ha ujo-

lag állami vagy megyei törvényhatósági állandó alkalmazást nyer; 3. ha az ideiglenesen nyugdíjazott, ideiglenes nyugdíjazás okának megszűntével, újra alkalmazásba lépni vonakodik. (Nyt. 32. §.).

Nyugdíjigény szolgálatban történt megsebesülés esetében. Ha valamely csendőr, önhibája nélkül, szolgálatteljesítés alatt kapott sebesülés vagy súlyos testi sértés következtében válik szolgálatképtelenné, nyugdíja kiszámításánál, betöltött szolgálati idejéhez még tíz év számitandó. Különösen tekintetre méltó körülmények között a nyugdíj magasabb mérvben is, még pedig a nyugdíj kiszabásánál beszámítható teljes tettlegességi illetmény összegéig ítéltethető oda. (Csnyt. 2. §.)

Nyugdíjilletmény. A csendőrlegénység nyugdíjilletményei a következők: 10 szolg. év betöltése után a 15-ikig tettleg. illetményeinek $\frac{1}{3}$ -a, 15 szolg. év betöltése után a 20-ikig tettleg. illetményeinek $\frac{3}{8}$ -a, 20 szolg. év betöltése után a 25-ikig tettleg. illetményeinek $\frac{4}{8}$ -a, 25 szolg. év betöltése után a 30-ik tettleg. illetményeinek $\frac{5}{8}$ -a, 30 szolg. év betöltése után a 35-ikig tettleg. illetményeinek $\frac{6}{8}$ -a, 35 szolgálati év betöltése után a 40-ikig tettlegességi illetményeinek $\frac{7}{8}$ -a és a 40. szolgálati év betöltése után teljes tettlegességi illetményei. A tettlegességi illetmények élvezése alatt a zsold és a netalán élvezett szolgálati pótdíj értendő. (Csnyt. 2. §.)

Nyugdíj-illetményben a szolgálati pótdíj felszámítása csak akkor van megengedve, ha a nyugdíjazandó a csendőrségnél legalább hat évet szolgált, kivéve, ha szolgálatközben sebesülés vagy súlyos testi sértés következtében válik szolgálatképtelenné, vagy ha önhibáján kívül más okból nemcsak a csendőrségi szolgálatra, hanem általában minden kenyérkeresetre válik alkalmatlanná. (Csnyt. 2. §.)

Nyugdíj kifizetése. A nyugdíj azon napot követő hó elsejétől előleges havi részletekben fizetendő, melyen a jogczim arra beállott. (Nyt. 16. §.)

Táblázat

a m. kir. csendőrlegénység részére a betöltött szolgálati idő után esedékes évenkénti nyugdíjról (összegek o. é. forintokban).

Nyugdíjtáblázat:

Betöltött szol- galati idő, év		Csendőr részére					Örsvezető részére					Örmester részére									
		ha szolg. pótdíjat nem élvez					ha napi					ha szolg. pótdíjat nem élvez					ha napi				
		15	20	25	35	40	45	20	25	30	40	45	50	20	25	30	40	45	50		
-tól	-ig	krnyi szolgálati pót- díjat élvez					krnyi szolgálati pót- díjat élvez					krnyi szolgálati pót- díjat élvez					krnyi szolgálati pót- díjat élvez				
—	10	125	125	150	156	—	—	158	158	189	194	—	—	191	191	221	228	—	—	—	
10	15	125	125	150	156	168	174	158	158	189	194	207	213	—	191	191	221	228	240	268	
15	20	141	141	168	175	189	196	178	178	212	219	233	240	246	215	215	249	256	270	276	
20	25	188	188	224	234	252	261	237	237	283	292	310	319	329	287	287	232	341	360	369	
25	30	235	235	280	292	315	326	297	297	354	365	388	399	411	358	358	415	427	449	461	
30	35	282	282	367	380	378	391	356	356	424	438	465	479	493	430	430	498	512	539	553	
35	40	329	329	393	409	421	457	415	415	495	511	543	559	575	501	501	581	597	629	645	
40	—	376	376	449	467	504	522	474	474	567	584	621	639	657	573	573	664	683	719	737	

Nyugdíjra való igény. Minden csendőrnek, ha legalább tíz évi beszámítható szolgálattal bír, életfogytig járó nyugdíjra van igénye, ha : 1. testi vagy lelki fogyatkozás miatt hivatalos kötelességeinek teljesítésére véglegesen vagy legalább tartósan képtelenné válik ; 2. 65. évét betöltötte ; 3. ha 40 évi beszámítható szolgálattal bír. (Nyt. 20. §)

Nyugdíj újabb szolgálat esetében. Újabb állami vagy megyei törvényhatósági szolgálat esetében a nyugdíj csak azon összeg erejéig szüntetendő be, a mennyivel az újabb alkalmazással összekötött javadalmazás a nyugdíjjal együtt nagyobb, mint a beszámítható javadalmazás volt, melynek alapján a nyugdíjazás történt. (Nyt. 33. §.)

Nyugta a fogdíjról. L. Fogdíj felvétele.

Nyugta a laktanya-bérről. L. Laktanyabérnyugta felterjesztése.

O

Okai az ellenszegülés előidézésének. L. Ellenszegülés előidézésének okai.

Okszerű takarékoság. L. Pénztakarítás.

Oktatás a baleseteknél való segélynyújtásról. L. Segélynyújtás balesetek alkalmával.

Oktatás a helyi- és személyi ismeretekről. Az őrsparancsnok kötelessége a helyi- és személyi ismeretekből hetenkint kétszer a legénységet behatóan oktatni. (Á. sz. h. VII/28.)

Oktatás a térképolvasásban. L. Térképolvasás oktatása.

Oktatásban való részvételtől mentes csendőrök. Azon csendőrök, a kik 24 vagy több órai szolgálatból bevonultak, az ezt követő félnapon iskolába nem vonandók, hanem azon idő nekik takarításra, pihenésre és alvásra engedendő. (A. sz. h. V. 1.)

Oktatási idő. A csendőrök általában délelőtt három, délután pedig két órát legyenek foglalkoztatva, a közbeeső szünetek beszámításával. (Á. sz. h. V/1.)

Oktatási idő alatt más ügyek végzése. L. Napirend szerinti foglalkozás.

Oktatás közbeni pihenők. Az iskolázásnál minden óra után 10 percz pihenő engedendő a csendőröknek.

Oktatás vezetése. Az őrsparancsnok teendőit lehetőleg úgy ossza be, hogy — ha szolgálatban nem áll — az őrsön az oktatást személyesen vezesse, időnkint pedig a másodaltiszt által, személyes felügyelete alatt, vezettesse. (Á. sz. h. Bev. 12 p.) — A csendőröket szakadatlanul képezni, ismereteiket bővíteni, szellemi látkörök fejlesztésére hatni és általában az oktatást czélszerűen, értelmesen, alaposan és a legnagyobb buzgalommal vezetni, első sorban az őrsparancsnok kiváló kötelessége; miből következik, hogy az őrsparancsnok csak művelt, értelmes egyén lehet, ki folyton tanulva s ismereteit gyarapítva, maga megy jó példával csendőrei előtt s így képesítve lesz alárendeltjeit vezetni és oktatni. (Á. sz. h. V/5.)

Oktatás vezetésénél követendő irányelvek. Oktatás alkalmával a leglényegtelenebbnek látszó tárgy vagy eszme is részletesen, a legénység értelmi fokához mért, érthető és könnyen felfogható módon adandó elő, annak a külszolgálatban való gyakorlati alkalmazása megbeszélendő és minden egyes elméleti tétel gyakorlati példákkal megvilágítva magyarázandó meg. Minden jelentékenyebb tételnél a részletes eljárásra nézve egy-egy csendőr adja elő nézetét és ezen nézet a többi csendőrök által egyenként részletes bírálat alá veendő. Minden egyes csendőr határozottan nyilatkozni tartozik, hogy vajjon a kért által nyilvánított nézetet helyesnek találja-e vagy nem és követelni kell tőle a nem helyeslés alapos indokolását. Ha

az oktatást vezető minden egyes csendőr nézetével tisztában van, akkor ő maga teszi meg megjegyzéseit s hivatkozva az utasítások idevonatkozó határozványaira, figyelmezteti a csendőröket esetleges téves nézeteikre. (Á. sz. h. V/8.) Az örskörletben előfordult események és az alkalmazott eljárás az iskolában szintén megbeszélés tárgyává teendők és bírálat alá vonandók. — A gépies, gondolkozás nélküli pergetés és a §-ok szó szerinti betanulása és elmondása észtopító, céltalan eljárás, mert az ekkép betanult de meg nem értett tételek gyakorlatilag nem értékesíthetők. (A. sz. h. V/9.) A különféle utasítások, törvények és rendeletek oly tömören vannak szerkesztve, hogy azoknak csaknem minden szava magyarázatot igényel, azért szükséges, hogy az oktató az egyes fontosabb §-okat huzamosabb és beható iskolázás tárgyává tegye. (Á. sz. h. V/10.)

Oktatólagos parancsok gyűjteménye. Az oktatólagos s egyéb tanulságos rendeletek és utasítások minden örsön, iskolázás céljából, külön, de egy csomagban őrizendők és egy tárgymutató mellett tartandók nyilván. (Á. sz. h. XII/9.)

Oktatólagos parancsok tárgymutatója. L. Oktatólagos parancsok gyűjteménye.

Opium elleni szer. Fekete kávé jó hatást idéz elő. Ellenben savanyú italok ártalmasak.

Orgazdaság büntette. Elköveti: a ki olyan dolgot, melyről tudja, hogy lopás, sikkasztás, rablás vagy zsarolás büntette következtében jutott birtokosa vagy birlalójának kezéhez, vagyoni haszon végett megszerez, elrejt, vagy annak elidegenítésére közreműködik. (Btk. 370. §.) Büntettet képez az orgazdaság, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság miatt már két ízben büntetve volt, kivéve, ha utolsó büntetésének kiállása óta már tiz év elmúlt. (Btk. 371. §.) *Kir. törvényszék.*

Orgazdaság kihágása. Elköveti: a ki valamely

dolgot megszerez olyan körülmények között, a melyekből gyanítható, hogy az lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás vagy jogtalan elsajátítás következtében jutott birtokosa vagy birlalójának kezéhez, vagy ugyanilyen körülmények között a dolog elidegenítésére közreműködik. (Kbt. 129. §.) *Kir. törvénytörvény.*

Orgazdaság vétsége. Ha az orgazdaság büntette alatt meghatározott módon szerzett dolog lopás, zsarolás, sikkasztás, vagy jogtalan elsajátítás vétsége következtében jutott birtokosa vagy birlalója kezéhez. (Btk. 370. §.) *Kir. járásbiróság.*

Orrvérzés. Orrvérzésnél valamennyi szűk ruhanemű (nyakravaló, inggallér) megtágitandó, a tulzott előrehajlás kerülendő, az orrba víz szivandó fel. Ha a vérzés mindezek daczára tovább tart, vagy sok vér folyik el, orvosi segély veendő igénybe. (Eá.)

Országgyűlés. A törvényhozó hatalom meg van osztva a király és a nemzet között. A nemzet a törvényhozásban való részvételt az országgyűlésen gyakorolja. Az országgyűlés két külön testületre oszolva, tanácskozik: a főrendek és a képviselők házában. (L. dr Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“ 24. l.)

Országgyűlés működése Az országgyűlés működése három főirányban nyilvánul, u. m törvényeket alkot, az évi költségvetést megszavazza és ellenőrzi a kormányt. (L. dr Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“ 33. l.)

Országos vásárokon való szolgálatteljesítés. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Országos vásárokon vasárnap is végezhető: az ipari és kereskedelmi elárusítás és pedig nemcsak a vásártéren, hanem a vásártartó város, illetve község egész területén, valamint a szállítás és fuvarozás egész nap. (14887/92. km. r.)

Orvosi vagy sebészi teendők teljesítése jogosít-

vány nélkül fizetés vagy jutalomért: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92 §. *Kir. járásbiróság.*

Orvosi vények ellátása. Orvosi és állatorvosi vényekre az értékek a gyógyszerészek által egyenként feltüntetve mutatandók be és terjesztendők fel. (42111/88 bm. r.) Minden rendelésnél, tehát a gyógyszerek ismételésénél is, új vények állítandók ki. A vények a gyógyszerész által számlába foglalandó, a vényeken a részletezés aláírandó és a vényekre a gyógyszerértár czimnyomata rányomandó. (Gku. 18/a.)

Orvosi vizsga. A csendőr-legénység lehetőleg minden hónapban orvosi vizsgálat alá vonandó. Ez azonban csak oly állomáson történjék, a hol honvéd vagy katonai orvosok vannak alkalmazva, vagy a hol valamely polgári orvos ezen szemlét ingyen elvállalja. Az ilyen állomásokon a szomszédos örsök szolgálatilag odaérkező csendőrei is megvizsgálhatók. (Lsz. 7/75—77.) Olyan állomásokon, a hol orvos nem volna, elegendő, ha a legénység minden 2—3 hónapban vizsgáltatik meg orvosilag, mely vizsgálatok csak alkalmilag, járőröknek szolgálati kivezénylése alkalmával, veendőek foganatba. (Á. sz. h. II/2.)

Orvosok által elkövetett kihágások. Azon gyakorló orvos vagy sebész, a ki veszély esetében az első orvosi segélynyújtást alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja; a ki járvány idejében rendes működési területén a hatósági kirendelést el nem fogadja, vagy a járvány folytán megbetegültek részéről kért első orvosi segélyt, s a meny nyiben lakhelyén más orvos a gyakorlatot nem üzi, a további gyógykezelést alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja (Kbt. 93. §.) — ; az állam, a törvényhatóság vagy a község által alkalmazott azon orvos vagy sebész, a ki ezen hivatalos alkalmaztatásával egybekötött orvosi vagy sebészi szolgálatot alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja (Kbt. 94. §.) — ; az állam, a tör-

vényhatóság vagy község által alkalmazott azon orvos vagy sebész, a ki járványos betegség idején, habár lemondás folytán, de lemondásának szabályos elfogadtatása előtt, hivatalát elhagyja, vagy orvosi vagy sebészi alkalmaztatásával egybekötött szolgálat teljesítését alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja. (Kbt. 95. §.) — ; azon orvos, a ki valamely járvány vagy ragály kiütését, az erről szerzett tudomása után, huszonnégyszáz óra alatt a hatóságnak be nem jeleníti (Kbt. 99. §.); közegészségi kihágást követ el. *Kir. járásbiróság.* A 99. §. esetében: *Közigazg. hatóság.*

Orvosok díjazása. L. Orvosok díjtalan szolgálatra való megnyerése.

Orvosok díjtalan szolgálatra való megnyerése. Miután az orvosi vizsgák megtartásáért a polgári orvosok nem díjazhatók, igyekezni kell azokat ezen szolgálat díjtalan elvállalására rábírni. (Á. sz. h. II/3.)

Orvvadászat. A ki a tulajdonosnak, vagy a bérlőnek engedélye nélkül vadász: vadászati kihágást követ el. (Vszt. 26. §.) Eljárás sértett fél indítványára (30683 94 bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Ostor cserdítés. Járművek és szabadon hajtott állatok közelében ostorral cserdíteni tilos. (Kvt. 121. §.)

Osztályozása az írásnak. L. Írás osztályozása.

Osztrák csendőrök nyomozása magyar területen. Ha osztrák csendőrök a büntető törvények és más közbiztonsági rendeletek áthágóinak üldözése végett magyar területre jöve, valamely m. kir. csendőrségi őrsparancsnokságnál jelentkeznek, az őrsparancsnok vagy helyettese a netalán helyben levő közigazgatási hatóságnak erről rögtön szóbeli jelentést tenni, ha pedig ez nem volna lehetséges, a további üldözés folytatása végett a kellő intézkedéseket megtenni és az esetet és eredményt a közigazgatási hatóságnak azonnal, saját szakasziparancs-

nokának pedig az eseményi jelentésben bejelenteni tartozik. (Szlgu. 35. §.)

Osztrák-magyar monarchia. A pragmatika szankció (1723-iki törvény) értelmében a magyar korona országait és Ő Felsége örökös tartományait (Ausztria) feloszthatlanul és elválaszthatlanul ugyanazon uralkodó birja. A két állam között tehát, melyek egyébként egymástól függetlenek, az uralkodó fejedelem közös voltánál fogva államjogi kapcsolat van; minél fogva Ausztria és Magyarország együtt alkotják az osztrák-magyar monarchiát. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapelvei“ 40. l.)

Osztrák területen való nyomozás. L. Nyomozás osztrák területen.

Ó

Óraláncz-függelék viselése L. Óraláncz viselése.

Óraláncz viselése. Óralánczot, ahhoz való függelékkel, gummi vagy egyéb zsinórt a ruhán vagy az alól kilátszva viselni a csendőrnek nem engedhető meg. (Á. sz. h. III/20.)

Órák a legénységi szobában felfüggeszthetők. (Lsz. 2/37.)

Órák kötelessége a gyanus tárgyak és személyekre vonatkozólag. L. Ékszerészek.

Óvatosság a szolgálat teljesítésében. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Ö

Önállóan teljesíti a csendőrség szolgálatát. L. Csendőrségi szolgálat önállóan teljesítettik.

Önálló letartóztatás. L. Csendőr által önállóan eszközözlendő letartóztatások.

Önbuzgalomból letartóztatott foglyok kísérése és nyomozásából felmerült költségek a szárnyparancsnokság által megtéríthetők. (Gku. 14. §.)

Öncsonkítás. L. Hadiczikkek XII. cikk.

Öngyilkos legénység ruházata és felszerelése, L. Elhalt legénység ruházata és szerelvényével való eljárás.

Öngyilkosságra való rábirás: az ember élete elleni vétséget képez. (Btk. 283. §.) *Kir. törvénytörvények.*

Önkényű eltávozás. L. Hadiczikkek VI. cikk.

Öltözeti cikkek finomabb anyagból való készítése. L. Ruházati cikkek finomabb anyagból való készítése.

Öltözeti cikkekkel — elhasználtakkal — való eljárás. L. Elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel való eljárás.

Összesített tömegalap. Az első tömegbetét, az évi tömegátalány, az esetleges tömegátalány-pótlék s egyáltalában a tömeg kötelékébe tartozóknak a tömegrendszer szerinti felruházásához szükséges cikkek beszerzési költségeinek fedezésére szolgáló bevételek egy alapban *összesítve* kezeltetnek, miért ezen alap „Összesített tömegalap“-nak neveztetik. (Gku. 35/1.)

Összpontosítások alkalmával teendő jelentések. Ha a parancsnok altiszt, az összpontosított csendőrség mindig azon szakaszparancsnok alá van rendelve, a kinek területén az összpontosítás történt és köteles az összpontosított legénység parancsnoka

ezen szakaszparancsnokságnak minden 2—3 napban, fontos eseményeknél pedig azonnal, jelentést tenni. (Á. sz. h. VII/36.)

Összpontosított csendőrség alárendeltségi viszonya. L. Összpontosítások alkalmával teendő jelentések.

Özvegy csendőr legénység kedvezményei. L. Gyermekekkel bíró özvegy legénység.

Özvegyek és árvák nyugdíjigénye. Állandó ellátásra, ha az arra szükséges s alább megjelölt kellemek meg vannak, csak az a nő s illetőleg avval nemzett gyermekek tarhatnak igényt, kinek férje, illetőleg atyjuk nyugdíjigényre jogosító alkalmazásban legalább 5 évig szolgált s illetőleg azon özvegy, ki: 1. férjével a tényleges szolgálat ideje alatt, vagy azt megelőzőleg lépett házasságra; 2. férjével a nyugdíj igény beálltakor együtt élt; 3. erkölcsös életet folytat. (Nyt. 34. §.) Azon csendőr legénység özvegyei és árvái, kiknek férje, illetőleg atyjuk, életét a szolgálat teljesítése közben vagy nyilván bebizonyíthatólag annak következtében vesztette el, a folytonos ellátásra akkor is igényt tarthatnak, ha férjük öt évi szolgálattal még nem birt. (Nyt. 47. §.)

Özvegyek és árvák végkielégítése. A csendőr legénység özvegyei és árvái, ha folytonos ellátásra nincs igényük, a férj legutóbbi beszámítható évi fizetésének egy negyedét kapják egyszersmindenkorra végkielégítéskép. (Nyt. 48. §.)

Özvegyi nyugdíj mérve. A csendőrlegénység özvegyeinek nyugdíja, a férj beszámítható utolsó javadalmazásának egyharmad részéből áll. (Nyt. 36. §.)

Özvegyi nyugdíj végkielégítéssel való megváltása. Az özvegy kérheti nyugdíjának megváltását, mely esetben a megváltási összeg a nyugdíjnak legfeljebb két évi összegében állapítható meg. (Nyt. 51. §.)

Ő

Őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérlete.

L. Fogoly megszabadításának kísérlete őrizet alól.

Őrjárat **beosztás elhelyezése.** Az őrjárat beosztás másolata az őrsirodában keret alatt a falra függesztendő ki, az eredeti pedig az állomásszolgálati könyvben tartandó. (Á. sz. h. Bev. 3. p.)

Őrmester. A közös hadsereg és a m. kir. honvédség hasonló rangu altisztjeivel egyenlő rendfokozat. A csendőrségnél az őrmester rendszerint őrsparancsnok is.

Őrmester napi zsoldja: 3 korona 14 fillér (Illsz. 28/2).

Őrs. A csendőrségi intézmény legkisebb, altiszt (őrsvezető vagy őrmester) által vezényelt osztálya, mely 5—8 főnyi létszámmal bír és rendszerint a járás székhelyén vagy a forgalom és közbiztonság által követelt más községekben van elhelyezve. Az őrs, a szerint, a mint a legénység gyalog teljesíti a szolgálatot, vagy lovasítva van, gyalog- vagy lovas-őrsnek neveztetik.

Őrsállomás leportyázása. Az őrsállomás hetenként legalább egyszer, de a közbiztonság állapota és a helység kiterjedéséhez képest többször is leportyázandó. Az ily járőrködés a szükséghez képest, felváltva nappali, esti vagy éjjeli időre is előirandó; ott pedig, a hol helyben vasut- vagy hajó-állomás van, a vasut- vagy hajóállomási — ügyelet lehetőleg a helyi járőrködéssel kapcsolatban irandó elő. (A. sz. h. VII/33).

Őrsfőzőnő. Minden őrs legénysége oda törekedjen, hogy egy minden tekintetben megfelelő őrsfőzőnővel rendelkezzen. Olyan főzőnők, a kik részegség, erkölcstelen vagy könnyelmű életmód, vagy hűtlen kezelés végett bocsátattak el valamely

örsről, újból szolgálatba fel nem vehetők. Az ilyen főzőnékről a szárnyparancsnokságnál előjegyzés vezetetik. Ha pedig egy örsfőzőnő más szárny területén akar elszegődni, az örsparancsnak köteles azon örsöt, a melyen ezen nő utoljára szolgált, az elbocsátás okának közlése végett megkeresni. Ha hosszabb idő eltelte folytán a szükséges felvilágosítás a megkérdezett örs részéről már nem volna megadható, akkor az előjáró szárnyparancsnokság útján kérendő a szükséges felvilágosítás azon szárnyparancsnokságtól, melynek területén a nő legutoljára szolgált. (Á. sz. h. XIV/4) Örsfőzőnő csak olyan nő lehet, a ki legalább 40 éves. Az örsfőzőnő a laktanyában a legénységtől elkülönített helyiségben szállásolandó el. (Lsz. 1/17).

Örsiroda-asztal rendezése. Az örsparancsnok íróasztalán a következők tartandók: *a)* szolgálati könyvek, *b)* író, számoló és előjegyzési könyvek, *c)* tömeg-könyvek, *d)* iktatmányok, *e)* oktatási tárgyak, *f)* nyomozókönyvek és szolgálati könyvecskék, *g)* kiadványok. Az *a)*, *b)* és *c)* alatt jelzett könyvek egy-egy kemény kéregpapírból készült, egyforma nagyságu és kék papírral bevont és felirattal ellátott dobozalaku tok alá helyezendők el, illetve tartandók, míg az íróasztal-állvány rekeszei, kéregpapírból készült, kék papírral bevont és felirattal ellátott, fedelekkal látandók el. Az íróasztal írólapján tartandó: az írófekpapír, mely néhány ív kékpapírból áll, mindig tiszta állapotban, tinta és porzótartó, vassodronyból készült állvány az írótollak, írón és pecsétviasz elhelyezésére, az örs pecsétnyomója; az íróasztal jobb alsó részén szegre függesztve: a vonalzó, papirolló, és törlőrongy, a tollak és vonalzó megtörlésére. A pénztár-asztalban a különféle alapok pénze, külön-külön egy megfelelő nagyságu kék papírral bevont és felirattal ellátott dobozban tartandó.

Örsiroda berendezése: egy teljesen felszerelt ágy, egy zárható íróasztal, osztályos iromány-áll-

ványnyal; egy örspénztár gyanánt szolgáló és kettős zárral ellátott fiókos asztal; két szék; egy lábas ruhafogas; egy asztali lámpa; egy köpőláda; egy polczos fegyver- és köpeny-fogas; egy sárgaréz gyertyatartó; egy bádóg mosdótál, cserépkorsó és ivópohár, egy ketté osztott szekrény ruha és irományok tartására; egy nyeles kefesepró (melynek utánpótlása az örs gazdasági átalánya terhére eszközlendő); egy egyszerű falióra, egy tenta- és porzótartó; egy vonalzó fából; egy papírvágó olló, egy pecsétnyomó (viaszra használandó) s egy rézczimnyomó, festékes készülékkel (Illsz. 32/2). Az örsparancsnoknak meg van engedve egy derékalj, vánkossal ellátott szék és éjjeli szekrény használata. (Lsz. 2/38)

Örsiroda fűtési átalánya. Az örsiroda fűtési költségeit, ha az örsparancsnok nőtlen, a legénység sajátjából fedezi, ha pedig az örsparancsnok nős, az örsirodát az tartozik fűteni, mely célból a téli hónapok alatt (október 16-tól április 15-ig) 364 kilogr. kemény tűzifa beszerzési, aprítási és elhelyezési költségeinek megfelelő havi átalányban részesül, mely átalány havonta előlegesen jár. Azon esetben, ha valamely örsre a hó folyamán nős örsparancsnok helyeztetik (osztatik be), az illető részére a fűtési átalány a bevonulás napjától illetékes. (Illsz. 58/5).

Örsirodai levelezés elvei. L. Irodai levelezés elvei.

Örsiroda rendeltetése. Az örsiroda lak- és hivatalos helyiség és az örsparancsnokon kívül csakis a csendőrtisztek és az esetleg ott megszálló közös hadseregbeli és honvédtisztek, valamint közigazgatási és bírósági tisztviselők által vehető igénybe. (Lsz. 1/16).

Örsiroda vezetése. L. Irodavezetés.

Örsiroda világítási átalánya. Az örsiroda világítási költségeit, ha az örsparancsnok nőtlen, a legénység sajátjából fedezi, ha pedig az örsparancs-

nok nő, az örsirodát az tartozik világítani, mely célból a téli hónapok alatt (október 16-tól április 15-ig) havi két korona 64 fillér világítási átalányban részesül, mely átalány havonta előlegesen jár. (Illsz. 58/4).

Örsirodában kifüggesztendő kimutatások és táblázatok : 1. beadványi lajstrom ; 2. őrsjárat beosztás ; 3. kimutatás az őrsnek, a szomszédos őrs, szárny- és szakaszállomásokhoz való kilométer szerinti távolságáról ; 4. kimutatás az országos vásárokról, melyek az őrs és szomszédos őrsök területein tartatnak, az idő és hely megjelölésével ; 5. kimutatás az őrs területén tartatni szokott bucsukról, a nap és hely megjelölésével. (Á. sz. h. XI/9).

Örskörletben divó főnyelv elsajátítása. Minden csendőrnek és az őrsparancsnoknak kötelessége az őrs körletében divó főnyelvet mielőbb elsajátítani. (Á. sz. h. Bev. 7. p.)

Örskörlet leportyázása az őrsparancsnok által. L. Örsparancsnok által az örskerlet leportyázása.

Örskörlet térvázlata. Minden őrs körletének térvázlatával látandó el, mihez a cs. és kir. földrajzi intézet által kiadott 1 : 75000 mértékben készült lapok használandók. Ezen lapokból annyi ragasztandó össze, hogy a térképen az illető őrs körlete teljesen és a szomszédos örskörletek egy része is meglegyen. A térképen az örskörlet határa színes írónnal berajzolandó. A térvázlat üveg alatt bekeretezve, az iskola (legénységi) szobában falra függesztendő. (Á. sz. h. Bev. 9. p.)

Örsök átadásánál követendő eljárás. Örs átadásának akkor van helye, ha az őrsparancsnok őrs-től bármi okból véglegesen megválk, vagy meghal, vagy pedig ha 14 napnál tovább terjedő időtartamra távozik. Az átadásnál (átvételnél) átadandók : az őrsparancsnok közvetlen felügyeletére és felelősségére bízott tárgyak s az őrsparancsnokság

vitelére vonatkozó összes ügyiratok, előjegyzések és pénztár s minden egyéb az őrstulajdonát képező, belgazdászati lag beszerzett tárgyak. Az átadás eszközéséről jegyzőkönyv veendő fel, mely az átadás, illetve átvétel után 24 óra alatt, rövid jelentés kíséretében, a szárnyparancsnokságnak felterjesztendő. A jegyzőkönyvben határozottan kifejezés adandó annak, hogy az őrs leltára az átadó és átvevő által aláíratott. (Gku. 34. §.)

Őrsök és hatóságok közötti érintkezési forma. L. Érintkezési forma.

Őrsökön vezetendő jegyzékek. L. Jegyzékek vezetése az őrsökön.

Őrsparancsnok. A legkisebb csendőrségi osztály (őrs) őrsvezetői vagy őrmesteri rendfokozattal bíró önálló vezetője.

Őrsparancsnok által a csendőrök ellenőrzése, fegyelmi tekintetben. Gondos, a fegyelem fentartásában helyesen eljáró őrsparancsnok, az alárendelt, különösen a nem teljesen megbízható csendőreinek folyton, ugyszólván sarkában van; szolgálatukban őket gyakran ellenőrzi, de a laktanyában vagy az állomáshelyen való magaviseletük felügyelése és ellenőrzése végett, saját szolgálatát is különböző időszakokban megszakítva, váratlanul hazatér és csendőreit otthon is meglepi (Á. sz. h. X/3).

Őrcsparancsnok által a ki nem derített közbiztonsági zavarok nyomozása. Ha egy előfordult lényegesebb közbiztonsági zavar tetteseit az eljáró járőr kideríteni nem volt képes, kötelessége az őrsparancsnoknak a tett színhelyére azonnal kisielni s a járőr esetleges mulasztásait helyrehozni. Ilyenkor az őrsparancsnok meggyőződik, vajjon a járőr megtett-e mindent, a nyomozást a tőle követelhető erélylyel, körültekintéssel és buzgósággal eszközölte-e s a hol vétkes mulasztást, hanygságot vagy tetterő hiányát észlelné, erről az illetők esetleges megfenyítése végett, a szakaszparancsnokságnak azonnal jelentést tesz. (Á. sz. h. VII/33).

Őrsparancsnok által az őrskörlet leportyázása. Kisebb őrsökön minden 4—6, nagyobbaknál 6—8 hétben és kivételesen igen nagy kiterjedésűeknél minden 3—4 hónapban egyszer kell, hogy az őrsparancs körletének minden pontját lássa és bejárja; ha csak ebben rendkívüli szolgálatok által nem lesz akadályozva. (Á. sz. h. VII/45).

Őrsparancsnok által naponta teljesítendő szolgálat óra száma. Az őrsparancsnok naponta átlag négy órai külszolgalatot köteles teljesíteni. (Szlgu. 106. §.)

Őrsparancsnok bemutatkozása a postán. Minden új őrsparancsnok köteles magát a póstahivatalnál személyesen bemutatni. (Gku. 27/4).

Őrsparancsnok bemutatkozásai. Mihelyt az őrsparancsnok az őrsöt átvette, magát úgy az állomás helyén, valamint az őrskörletben levő mindennemű hatóságok főnökeinél bemutatni tartozik. Az állomáshelyen megjelenő fő- vagy alispánnál is magát mindenkor bemutatni és az esetleg odaadandó felhívásokat átvenni tartozik. (Szlgu. 93. §.)

Őrsparancsnok bevonulási ideje ellenőrző szolgálatból. L. Járőrök ellenőrzése.

Őrsparancsnok fegyelmi fenyítőjoga. Az őrsparancsnok az alárendelt csendőrök fegyelme fölött szigoruan őrködni köteles és e célból a csendőrkerületi parancsnokság által a kikülönített altiszt fegyelmi fenyítőjogával felruházható. Az őrsparancsnok által kiszabott büntetések esetről-esetre a szakaszparancsnokságnak azonnal bejelentendők. (Szlgu. 97. §.) Ha az őrsparancsnok fegyelmi fenyítőjoggal felruháztatik, akkor alárendelt legénységét 2 napig terjedhető laktanya és ugyanannyi ideig terjedhető szigorított fogsággal fenyitheti. (Szlgsz. 88/664.)

Őrsparancsnok feladata a szolgálat kezelésére nézve. L. Szolgálat kezelése.

Őrsparancsnok feladata a szolgálat vezetésére nézve. L. Szolgálat vezetése.

Őrsparancsnok helyi és személyi ismeretei. Az

örsparancsnok felügyeleti körletének viszonyaival mielőbb ügyekezzenek megismerkedni. Ide tartoznak általában a terepviszonyok, a lakosság foglalkozásának, életmódjának, szokásainak és különösen azon személyeknek megismerése, a kik a közbiztonságra nézve veszélyesek. (Szlgu. 93. §.)

Örsparancsnok-helyettes kötelessége a gazdaszatkezelési ügyekre nézve. Az örsparancsnok időleges távolléte esetében az örs gazdaszatkezelési teendőinek ellátására az örsparancsnok helyettese van hivatva, minélfogva az idevonatkozó határozványok ez esetben reá nézve is mérvadók. (Gku. Bev.)

Örsparancsnok jelenléte a fegyverek megtöltése és kiürítésénél. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Örsparancsnok kötelessége a gazdaszatkezelési ügyekre nézve a szabályok szerint őt megillető szolgálati teendőkön kívül: 1. az élelmezési állományt nyilván tartani; 2. a pénzek, termények és anyagjárandósági czikkek felvételére vonatkozó okmányokat szerkeszteni; 3. a leltári nyilvántartást vezetni. (Gku. Bev.).

Örsparancsnok kötelessége alárendeltjei tulajdonságainak és viszonyainak ismerete tekintetében. L. Ismerete az alárendelt csendőrök tulajdonságainak.

Örsparancsnok kötelessége a legénység egészségének ápolására nézve. L. Egészség ápolása.

Örsparancsnok kötelessége az oktatásra nézve. L. Oktatás vezetése.

Örsparancsnok megjelenése a főispánnál. A közigazgatósági hatóság székhelyén levő örsparancsnok, esetleg ennek helyettese, a megye vagy város főispánjánál és a hatósági főnöknél, vagy távollétében helyettesénél gyakran megjelenni tartozik, hogy tőle a netaláni felhívások közlését kérje s örskörletének közbiztonsági viszonyairól jelentést tegyen. (Szlgu. 25. §.)

Örsparancsnok megjelenése a hatósági főnöknél. L. Örsparancsnok megjelenése a főispánnál.

Örsparancsnok személyének befolyása az örs állapotára Ha az örsön mulasztás, rendetlenség, kihágás vagy egyéb bajok fordulnak elő, a hiba oka legtöbb esetben az örsparancsnok személyében keresendő; mert egy rendszerető, pontos, erkölcsös, szorgalmas és tapintatos örsparancsnok alatt az örs állapota minden viszonyok között jó, míg egy könnyű gondolkozású, hanyag, tapintatlan és rest parancsnok alatt, az örsön a legjobb legénység is elromlik s előbb-utóbb fejetlenség és rendetlenség tör ki az örsön (Á. sz. h. Bev. 14. p.) Ott, hol az örsparancsnok alárendeltjelt helyesen felügyeli, szolgálatban és azonkívüli magatartásukat figyelemmel ellenőrzi, általában esetleges helytelenkedéseket és rakonczátlankodásokat nem tűr, de saját maga kiváló példás magatartása és magaviselete által alárendeltjeinek mintaképül szolgál, ott zavar, kihágás és rendetlenség csak kivételes esetekben fordulhat elő. (Á. sz. h. X/5.)

Örsparancsnok szolgálatteljesítése. Az örsparancsnok csak fontosabb szolgálatok teljesítésére hivatott s csakis ilyeneket írhat elő magának. (Á. sz. h. VII/44.)

Örsparancsnok teendője járőrök eligazításánál. L. Eligazítása a szolgálatba vonuló járőrnek.

Örsparancsnoktól megkívántató szellemi tulajdonságok. L. Oktatás vezetése.

Örsvezető. A csendőrségi állományban a legkisebb altiszti-, a katonai állományban pedig a szakaszvezetőével egyenlő rendfokozat. Az örsvezetői rendfokozat elnyerése az altiszti tanfolyam eredményes elvégzésétől függ. Az örsvezető rendszerint mint önálló örsparancsnok vagy örsparancsnok-helyettes (másod-altiszt) lesz alkalmazva.

Örsvezető napi zsoldja. 2 korona 60 fillér. (Illsz. 28/1.)

Örszolgálatbani kötelességsértés. Az örszolgálati kötelességsértés esetei : 1. Ha az örsön álló őrt, szabályszerű felváltása vagy elhívása előtt, ön-

kényüleg elhagyja, arról a kijelölt határon túl (bár rövid időre) eltávozik, ha elalszik, megittasodik, szabályellenes kényelembe helyezkedik, különös utasításait és szabályszerű kötelességeit nem teljesíti, az illető tisztelet megszerzésére és a jogtalan támadások megakadályozása végett rendelkezésekre álló eszközöket nem használja. Büntetése 1—5 évi börtön. (Katbt. 231, 232. §.) 2. Ha az őrállomások betöltésére és felváltására rendelt legénység egyike vagy másika magát meg nem engedett eltávozás, ittasság vagy az őrutasításokkal ellenkező más cselekmény által szolgálata teljesítésére képtelenné teszi, vagy ha annak teljesítését, mi e czélok elérésére nézve kötelessége, szándékosan vagy kényelemből elmulasztja. Büntetése: $\frac{1}{2}$ —1 évi börtön. (Katbt. 233. 234. §.) 3. Ha a fogoly őrzésére felállított őr, vagy a fogoly-őrség egy tagja, a fogoly szökését gondatlanság, szolgálatellenes magaviselet által vagy épen szándékosan elősegíti. Büntetése: a megszökött bűnös veszélyességéhez képest 6 hótól egy évig, sőt öt évig terjedhető börtön. (Katbt. 235. 236. §.) 4. Ha valamely járőr, körjárat vagy csendőr azon észrevett büntettet, vétséget, rendetlenséget vagy veszélyt, melynek meggátlása vagy megszüntetése kötelességében áll, nem akadályozza, vagy nem előzi meg, hanem azt megtörténni hagyja, vagy épen maga idézi elő vagy elősegíti. Büntetése: $\frac{1}{2}$ —1 évi börtön; ha pedig valamely büntett vagy nagy vétség megakadályozása mulasztatott el szándékosan, vagy az őr valamely büntett elkövetésében működött közre: akkor a miatt a bűnhalmazatra vonatkozó határozványok szerint büntetendő. (Katbt. 237. 238. §.) 5. Ha valamely őrfedezeti vagy őrparancsnokul kirendelt tiszt, altiszt vagy helyettese alárendeltjeit kötelességszerű magatartásukra oktatni vagy az őrutasítás megtartására ügyelni elmulasztja, az 1. és 2. alatti kötelességsértések valamelyikét tudva eltüri; ha megitta-

sodik, az őrállásról önkényüleg eltávozik; a jelzőt ismertető jelet azzal, ki azt tudni tartozik, egyáltalában nem, vagy hamisan közli; vagy általában az általános őrutasítás vagy a nyert külön meghagyások ellen cselekszik. Büntetése: 6 hótól egy évig, nagy hátrány bekövetkezése esetén 5 évig terjedhető börtön. A járőrparancsnok, ha magát leiszsa, szintén ekkép büntetendő. (Katbt. 239. 240. §.) Az őrparancsnak pusztá hanyagságból származó kötelességsértése, ha belőlük nagy hátrány nem háramlott s nem is volt várható, 1—3 havi fogsággal, ellenkező esetben 6 hónapig is terjedhető szigorú fogsággal büntetendők. (Katbt. 241. §.). Más, kisebb és itt meg nem jelölt őrszolgálati kötelességsértések, különösen az oly fogoly szökésének, kit nem büntett terhel, gondatlanságból lett elsősegítése: 8 naptól 3 hóig terjedhető fogsággal büntettetnek. (Katbt. 242. §.)

P.

Padlózat tisztántartása. L. Szobapadlózat tisztán tartása.

Pad megrongálása nyilvános helyen. Nyilvános helyen a közönség rendelkezésére álló pad megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Pajkoskodás fegyverrel. L. Fegyverrel való játszás.

Panasza a csendőrnek hatósági közegek és magánosok ellen. L. Csendőr panasza.

Panasz állások jogtalan betöltése iránt. L. Igényjogosult panasza valamely állomás jogtalan betöltése iránt.

Panasz emelés. A csendőrség minden tagjának jogában áll, hogy szenvedett igazságtalanságért panaszt emeljen. Minden előljáró, ki a határozatho-

zatal jogával bir, alapos panaszokat orvosolni kötelezve van. Az előljáró tekintélyét nem csorbithatja, sőt annak becsületére válik, ha ezen kötelességet állásához és a viszonyokhoz illő módon még azon esetben is lelkiismeretesen teljesíti, ha a panasz önmaga ellen irányulna. Az alaptalan panasz, mely a nyert fölvilágosítások daczára makacsságból továbbra is fentartatik, különösen ha ez konokul több föllebbező helyen történt, mint a panasz jogával való visszaélés büntetendő és a körülményekhez képest a fegyelmi vagy hadbíró-sági eljárás alá vonandó. Elhamarkodások kikerülése végett, panaszokat általában csak az okot szolgáltató eset után a következő napon szabad előadni. Vett parancsok miatt csak azok végrehajtása után, fegyelmi fenytések miatt csak ezek letelte után szabad panaszt emelni. Biróságilag kiszabott büntetések ellen csak a büntető perrendtartás határozványaiban előirt föllebbezés van megengedve. (Szlgsz. 14/82—85.)

Papiriparnál vasárnap is végezhető: a félbeszakítást nem tűrő munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Papirpénz — hamis, nem forgalomba hozatal céljából, nagyobb mennyiségben való készítése vagy készítettése: kihágást képez. (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Papirpénzen, nem forgalomba hozatal céljából, olyan változás eszközlése vagy eszközöltetése, hogy ez nagyobb értékűnek látszassék: kihágást képez. (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Papirpép-iparnál vasárnap is végezhető: a félbeszakítást nem tűrő munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Paprika télire való eltevése. L. Kertek mivélése.

Parancsok ismerete. L. Törvények ismerete.

Parancsok végrehajtása. A függelem megköveteli, hogy az alárendelt előljáróinak minden pa-

parancsát föltétlenül, készséggel, a kellő időben, a mint ez erejéből kitelik és a fenforgó körülmények között csak lehetséges, jól teljesítse. A parancs teljesítése előtt ellenészrevételeket tenni — föltéve, hogy a körülmények ezt egyáltalában megengedik, — csak akkor szabad, ha ezt az alárendeltnek nézete szerint, a szolgálat érdeke sürgősen megköveteli, vagy ha a parancs teljesítésének az előljáró előtt ismeretlen, el nem hárítható akadályok állanak útjában. Ha az ellenvetések el nem fogadtatnak, a parancsot minden további vonakodás nélkül végre kell hajtani. Csak az esetben, ha a parancs világosan és nyilvánvalóan az esküvel fogadott köteleesség, az állam vagy a szolgálat érdeke ellen irányulna, hasonlóképen, ha a büntető-törvény értelmében tiltott cselekményt követelne, kell az alárendeltnek, miután minden körülményt jól megfontolt. az engedelmisséget megtagadnia, és erről a legközelebbi előljárónál azonnal jelentést tennie. Ha valamely előljárótól vett meghagyás teljesítése, egy más előljárónak személyes rendelkezése folytán teljesen vagy részben akadályoztatnék, akkor az alárendelt az előbb vett meghagyásokat a később megjelent előljárónak bejelenteni tartozik; mihelyt azonban az utóbbi rendelkezéseinek végrehajtását tovább is követeli, az alárendelt azoknak teljesítésére kötelezve van. Alárendeltek, fontos esetekben azonfelül a közbelépő előljárók is, kötelesek az előbb említett parancsváltoztatásokat a lehető leggyorsabban annak tudomására juttatni, a ki az előbbi parancsot kiadta. Ha az alárendelt a parancs teljesítése közben oly viszonyokra bukkan, melyeket az előljáró a parancskiadásakor előre nem láthatott, új parancs kikérésére pedig sem idő, sem alkalom nincsen és a vett parancsnak betűszerinti végrehajtásából szemlátomást hátrányok erednének, akkor köteleessége, belátása szerint és a körülményeknek megfelelőleg, de lehetőleg a vett meghagyás szel-

lemében cselekedni. Ilyenkor eljárásáért teljes felelősséget vállal és előljárójának lehetőleg gyorsan jelentést tartozik tenni eljárása módjáról és annak okairól. (Szlgsz. 11/64—68.)

Paták ápolása. A paták ápolására vonatkozó szabályok szigoruan betartandók és úgy menetközben, mint pihenés alkalmával az illető lovas lovának patáját, valamint a vasalást alaposan megvizsgálni és télen a srófos vas meghuzását, illetve az éles sarkok kivevésének szükségét szigoruan megfigyelni tartozik. (Kh. 70. p.) Ha a ló sántit, a patkó azonnal leveendő és megvizsgálandó, hogy a patkó közé vagy a patába nem nyomult-e be valami. Az ilyen tárgyak eltávolítandók és a pata hideg vízbe állítandó, vagy nedves rongyokba takarandó. Ha a sántítás ez által nem javul, vagy a sántítás oka a patában nem találtatott fel, a ló állatorvosi kezelésig jó alomra állítandó. A ló megvan nyilalva, ha a vasalásnál egy szeg hegye a pata érzékeny részébe hatol, mitől a ló sántit és a sérült rész melegebb lesz. A patkó ilyenkor leveendő, a pata nedves rongyokba burkolandó és a ló, a szükséghez képest, állatorvosi gyógykezelés alá veendő. (Lóüvvsz. 68. §.)

Patkók csomagolása A patkók vászonba takarva teendők a patkós táskába. (Kh. 17. p.)

Patkók — kopottakkal — eljárás. L. Kopott patkókkal eljárás.

Patkós táska csomagolása. A patkós táskába nyáron egy mellső és egy hátsó patára pontosan igazított tartalékpatkó, 24 darab bezsirozott patkószeg, patatisztító fa, — télen pedig ezenkívül 8 tompa és 8 éles csavar-támszeg, a csavar kulccsal együtt, vászon zacskóba téve, lehetőleg laposan fektetve, csomagolandó. (Kh. 17. p.)

Patkószegek csomagolása. A patkószegek szalmatekercsbe szurandók és úgy helyezendők a patkós-táskába. (Kh. 17. p.)

Pálczával járni a csendőrnek tilos. (Á. sz. h. I/9.)

Pálinkamérő iparnál vasárnap is végezhető: az azzal összefüggő minden munka, egész nap, ideértve a házhoz szóló megrendeléseket és a szokásos étel kiszolgálását. (14837/92. km. r.)

Párviadal vétsége. Elköveti: a ki valakit párviadalra kihí, ugyyszintén a ki a kihívást elfogadja, továbbá a segédek és azok, a kik a kiegyezést megakadályozzák (Btk. 293., 294. §.); a ki valakit párviadalra egyenesen buzdít, vagy azért, hogy mást ki nem hí, vagy a kihívást el nem fogadja, megvetéssel fenyeget. (Btk. 295. §.)

Pászkák előállítása és árusítása vasárnap egész nap végezhető. (14837/92. km. r.)

Pásztorok idegeneket és mészárosokat a legelőre nem bocsáthatnak és nem szabad megengednie, hogy azok a marhákat a legelőn megvizsgálják. (48000/94. fm. r.)

Pásztorok igazoló okmánya: egy pásztorkönyv, melyben a pásztor neve, szolgálatadója, az őrzésére bízott állatok minősége, a legelő, továbbá, hogy a pásztor a fogadalmat letette-e, kell hogy bejegyezve legyen. (48000/94. fm. r.)

Pásztorok kötelessége a kártékony növények pusztítására nézve. A pásztorok kötelesek a hatóság által kijelölt helyen minden kártékony tövist és bogáncsot gyökeresen kiirtani. (48000/94. fm. r.)

Pásztorok nem tekintetnek mezőőröknek, ha száz holdnál kisebb birtokon külön tartatnak. (Mgt. 75. §.)

Pecsétek kitisztítása a ruházatból. L. Ruházat tisztántartása.

Pecsétnyomó beszerzése. Minden altiszt és csendőrtől megkivántatik, hogy magát egy pecsétnyomóval ellássa és azt szolgálatba mindig magával vigye. (Á. sz. h. Bev. 11. p.)

Pékiparnál vasárnap is végezhető: az áru elkészítése és szállítása déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Péksütemény elárusítása és házhoz szállítása vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r.)

Pénz átvételénél követendő eljárás. Az átvevő pénztári bizottságnak a küldemény átvételénél mindenekelőtt a csomagolás és pecsételés épségéről kell meggyőződést szereznie s ha e tekintetben aggályok merülnek fel, a pénzes levél átvétele megtagadandó és erről a szárnyparancsnokságnak azonnal jelentés teendő. Az átvett pénzes levél az örsön a pénztári bizottság jelenlétében, a pecsétek épségben hagyása mellett, az egyik oldalon felvágandó és a pénz megszámlálása után a boriték „Előttünk bontatott fel és -----korona ----fillér találtatott benne” záradékkal való ellátás és a bizottság által történt aláírás után a pénztárba helyezendő. Ha a pénz postautalvánnyal érkezett, a következő záradék: „-----korona ----fillér felvétel” az utalvány-szelvény hátlapjára irandó. (Gku. 5. §.)

Pénzes levelek és értékek csomagolása. Pénzes boritékban vagy csomagban elküldendő pénzek és értékek a pénztári bizottság jelenlétében darabonként megszámlálándók és azután a csomag boritéka lepecsételendő és „Előttünk megszámláltatott és lezárattott” záradékkal és a pénztári bizottság aláírásával ellátandó. Bankjegyek és értékpapírok 250 grammig levélboritékban adandók fel és jó pecsétviaszból álló, egy és ugyanazon vésett pecsétnyomóval lenyomott, öt ép pecséttel látandók el. A pecsétek a középén és a négy sarkon alkalmazandók. A sarok-pecséteket úgy kell alkalmazni, hogy szélük a boriték széleit ne érhék és a boriték sarkától legalább $\frac{1}{2}$ centiméternyire legyenek. A boritékhoz nyomtatványt, továbbá vonalazott vagy színes szegélyű papírt használni és a boritékon vastag vonásokat húzni nem szabad. A bankjegyeket a boritékba való helyezése előtt külön papírba kell burkolni. Bankjegyeket és értékpapírokat tartalmazó küldemények 250 grammon felül, súlyuk

és értékük szerint, fonákjával kifelé fordított viaszos vászonba, tartós gyolcsba, vagy bőrbe csomagolva adandók fel. Aranyat, ezüstöt, pénzt, ékszer és drágaságokat tartalmazó küldeményre, melynek értéke a 200 koronát meghaladja, sem czimlapot, sem más tárgyat, mely a göngyölet esetleges megsérülését eltakarná, ragasztani nem szabad, hanem ily küldeményeknél a czimet mindig a göngyöletre kell írni. Értékpapir-küldeménynél az értékpapírok darabszáma, pénzküldeményeknél a küldött pénzösszeg a czimiraton, vagy ha szállító-levéllel küldetik, azon is részletezendő és összegezendő; azonban a váltópénz részletezése nem szükséges. Pénzjegyek és ércpénz értéke mindig a küldemény valóságos tartalmával megegyezőleg nyilvánítandó. (Gku. 7. §.)

Pénzes levélboríték és utalvány-szelvény megőrzése. Az örsre érkezett minden pénzes levél borítéka és utalvány-szelvény hat hónapig az örs pénztárában megőrzendő, azután pedig az örsparancsnok által megsemmisítendő. (Gku. 5. §.)

Pénzhamisítás büntette. Elköveti: a ki azon célból, hogy az valódi, illetőleg teljes értékű pénz gyanánt forgalomba tétessék, bel- vagy külföldön folyamatban levő: 1. fém- vagy papírpénzt utánoz vagy utánoztat, 2. valódi fém- vagy papírpénzen olyan változást eszközöl, vagy eszközöltet, hogy az nagyobb értékűnek látszassék, 3. valódi arany- vagy ezüstpénz fémtartalmát bármi módon csökkenti vagy csökkenteti; a ki a forgalmon kívül helyezett pénzen ugyancsak a fenti célból, olyan változtatást eszközöl vagy eszközöltet, hogy az még forgalomban levőnek látszassék (Btk. 203. §.); a ki az általa készített hamis vagy hamisított pénzt, nem azon célból, hogy az valódi illetőleg teljes értékűnek tekintessék, forgalomba hozza; a ki a tettessel vagy ennek részesével egyetértve, hamis vagy hamisított pénzt forgalomba hozatal céljából behoz, átvesz

vagy megszerez. (Btk. 206. §.) *Budapesti, illetőleg marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Pénzhamisítás elbírálásánál a papírpénzzel egyenlő: a bemutatásra szóló nyomtatott kötelezvények, bankjegyek, részvények, ezeket pótló ideiglenes részvényjegyek, utalványok vagy nyugták, ugyyszintén ezen papirokhoz tartozó kamat- vagy osztalék-szelvények és szelvényi utalványok (couponok és talon), melyek valamely állam kormánya, vagy ily papirok kiadására jogosított közpénztár, község, társulat, szövetkezet, testület vagy magános által kibocsátatnak (Btk. 210. §.); továbbá azon névre szóló kötelezvények és azoknak kamatszelvényei és szelvényutalványai is, melyeket a magyar kormány, vagy valamely magyar közpénztár bocsátott közre, ha azok tőzsdei forgalom tárgyát képezik. (Btk. 211. §.)

Pénzhamisítás esetében követendő eljárás. Ha a csendőrközhitelpapír, bankjegy vagy fémpénz hamisítást fedez fel, köteles azonnal hatósági vagy bizalmi személy közbejöttével szigorú házmotozást tartani és a hamisítványokon kívül még a büntethető cselekmény elkövetésénél használt minden eszközt, anyagot és egyéb tárgyakat is elkobozni és az illetékes bíróságnak átadni. (Szlgu. 40. §.)

Pénzhamisítás katonai személyek által. L. Hadi-czikkék XXIII. és XXIV. cikk.

Pénzhamisítás vétsége. Ha a pénzhamisítás bünteténél megjelölt cselekmények tárgyát váltópénz, vagy ezt pótló papírpénz képezi. (Btkv. 204. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Pénz — hivatalos — elhelyezése. Az örsök kezelése alatt álló összes elszámolás tárgyát képező pénzek, a pénztárban őrzendők. Az e célra szolgáló és az örsirodában elhelyezett pénztartó asztalnak két egymástól különböző oly szerkezetű biztonsági lakattal kell ellátva lennie, hogy a lakatot a saját kulcsán kívül más kulccsal felnyitni ne lehessen. A pénztartó asztal lapjai és a fiók léczai

belülről vas-bádog lemezekkel az asztallábakhoz erősítendő. (Gku. 1. §.)

Pénz — magán — elhelyezése. L. Takarított pénz elhelyezése.

Pénznek tekinthető tárgyak készítése vagy forgalomba hozatala: kihágás. (Kbt. 59. §.) *Kir. járás-bíróság.*

Pénztakarítás. Elvül tekintendő, hogy minden két éven felül szolgáló csendőr, ki megtakarított pénzzel nem rendelkezik, rosszul gazdálkodik s hogy ebbeli eljárását valamely homály fedi. Rendezetlen pénzviszonyok között levő altisztek vagy csendőrök megbízhatóknak nem tarthatók és az ilyenek előbb-utóbb tönkre mennek. Az örsparancsnok alárendeltjeit az okszerű takarékosagra szoktassa, anélkül azonban, hogy bennük a kapzsiság iránti hajlamot felébressze. (A. sz. h. Bev. 13. p.)

Pénztár átadása. Mindenkor, midőn a pénztárkulcs helyettesnek adatik át, a pénztár is átadandó, még pedig a pénztári bizottság és az újonnan vagy helyettesként belépő tag jelenlétében. Ez utóbbi az okmányok alapján a pénztárban őrzendő pénzek összegét megállapítani és annak a pénztárban létéről meggyőződni köteles. Ha eltérés mutatkozik és ez azonnal rendbe nem hozható, erről a szárnyparancsnokságnak azonnal jelentés teendő. Ha az örsön csak egy csendőr marad hon, a pénztár nem adandó át, hanem a honmaradó csendőrnek, a felmerülhető költségek fedezésére, bizonyos összeg kiadandó, mi az állomás-szolgálati könyv utolsó rovatába bejegyzendő. (Gku. 4. §.)

Pénztárba idegen pénzek elhelyezése. Idegen pénzeket vagy értéktárgyakat, melyek hivatalos számbavétel tárgyát nem képezik, megőrzés végett a pénztárba befogadni nem szabad. (Gku. 1. §.)

Pénztár felnyitása és elzárása. A pénztár felnyitása és elzárása a pénztár-bizottsági tagok által mindenkor személyesen teljesítendő (Gku. 3. §.)

Pénztári bizottság. Az örs pénztára pénztári

bizottság által kezelendő, mely az őrsparancsnok és egy csendőrből áll. (Gku. 2. §.)

Pénztári bizottság felelőssége. A pénztári bizottsági tagok a pénztárban őrzött összes pénzek álladékanak helyességeért és teljes számáért egyetemlegesen felelősök és kezesek. (Gku. 2. §.)

Pénztári bizottság hivatása a felvett pénzeket átvenni és azok kezeléséről számadást tenni. (Gku. 2. §.)

Pénztár-kulcs elvesztése. Valamelyik pénztár-kulcs elvesztése a szárnyparancsnokságnak azonnal bejelentendő és az erre kiadandó új biztonsági lakat felillesztése után, a régi lakat a pénztár elzárására többé nem használható. Az ebből felmerülő költségeket az elveszett kulcs kezelője viseli. (Gku. 3. §.)

Pénztár-kulcsok kezelése. A pénztár-bizottsági tagok mindegyike az egyik kulcsot őrzi, azt felcserélni nem szabad és ügyelendő, hogy a két kulcs egyszerre egy kézbe ne jusson. A bizottsági tagnak az őrzállomás helyéről történő eltávozása esetén a kulcs helyettesének adandó át. Ha azonban a laktanyában csak egy csendőr marad, akkor a kulcs szolgálatba is elviendő. (Gku. 3. §.)

Pénztár ügyeleti szolgálat beszámítása. A kerületi- és szárnyparancsnokságoknál egész éjen át teljesített pénztárügyelet 6 órai szolgálatnak számítandó. (Á. sz. h. Bev. 4. p.)

Pénz továbbítása postautalvánnyal. Kikülönített őrök által 1000 koronát meg nem haladó pénzküldemények kizárólag portómentes utalványokkal adandók postára; kivéve, ha az elküldendő hivatalos pénz bünjelvényt képez, vagy forgalomban nem levő s betétként kezelendő arany és ezüst pénzből áll. — Az utalványozáshoz csak a posta által kiadott ürlapokat szabad használni, melyek az írószer átalány terhére szerzendők be. Az őrsparancsnok kötelessége az utalványozott összeget az utalvány ürlapon számokkal és a koronákat be-

tükkel is tisztán kiírni. Az esetleg üresen maradó helyet erős tollvonással kell kitölteni. — A postabélyegjegyek felragasztására szánt helyre az örsparancsnokság czime, az ügy száma és a „hivatalos” szón kívül a portomentességi záradék, pl.: „Hivatalos fizetések portomentes” irandó és a hivatalos pecsét vagy bélyegző festéklenyomatával ellátandó. Ha az örs portóköteles pénzt postautalvánnyal küld és az nem oly természetű, hogy a portóköltséget az örs tartozik fizetni, az esedékes postadij a küldendő összegből levonandó és bélyegjegyekben az utalvány úrlapra felragasztandó. (Gku. 6. §.)

Pénzügyőrség által igénybe vehető csendőrségi segédlet. Csempészet vagy tilos dohányeladások alkalmával a pénzügyőrséggel szemben tanusított ellenállás esetén, a pénzügyőrség jogosítva van a csendőrség szolgálatát közvetlenül igénybe venni. (85048/88. bm. r.)

Pénzverő üzemnél vasárnap is végezhető: az olyan javító munkák, melyek az üzem nagyobb mérvű megszakítása nélkül köznapokon nem végezhetők. (1740/91. pm. r.)

Phosfor ellenszere: hig keményítő. Olaj a phosforral mérgezettnek semmi esetre sem adandó. (Eá.)

Pihenő helye. L. Községek portyázása.

Pihenőhelyek biztosítása lovas járőrök számára. A járőr számára a pihenő tartamára, az örsparancsnoknak megfelelő helyiséget, illetve istállót kell biztosítani a községi előljárósággal, pusztán és tanyán pedig a tulajdonossal egyetértőleg. (Kh. 105. p.) Ha ez akadályokba ütközne, a szakasparancsnokságnak jelentés teendő. (Kh. 106. p.)

Pihenője — nagy — a lovas járőrnek. L. Lovas járőr nagy pihenője.

Pinczébe való belépésnél követendő egészségügyi óvrendszabályok. L. Földalatti helyiség.

Pinczészetnél vasárnap is végezhető: a házilag

végzendő sürgős javítási munkák egész nap.
(14837/92. km. r.)

Pipa-állványok a csendőr legénységi szobákban elhelyezhetők. (Lsz. 2/37.)

Pléhtáblácskák a lószerezvényen. Minden ló szerezvénye három hasonszámu, $1\frac{1}{2}$ centiméter széles és 3 centiméter hosszú pléhtáblácskával látandó el, melyekből az egyik a bal-pofaszij közepén a fejszij alá, a második a nyereglapon balról 6 centiméternyire a kengyelszij-nyílástól és a harmadik a pokrócz egyik sarkába erősítendő meg. (Kh. 76. p.) A pokrócz összehajtásánál a pléhtáblácska a belső részre essék. (Kh. 77. p.)

Podgyász-szállításra való igénye a nős legénységnek. Nős legénység áthelyezése esetén 300 kilogramm podgyászt szállithatnak teherszállitmányként a csendőrségi javadalmazás terhére. Ezen málhának a vasuthoz vagy gőzhajóhoz, valamint onnan való szállításáért métermázsánként egy korona számítható fel. (Illsz 48/4.)

Podgyász-szállításra való igénye a nőtlen legénységnek. Áthelyezések, tartós vezénylések, fel- vagy leszerelések alkalmával a nőtlen legénység vasuton vagy gőzhajón 50 kilogramm kézi podgyászt vihet magával a kincstár terhére. (Illsz. 48/2.)

Polgári egyének vezetése alatt a szolgálat mikénti teljesítése. L. Szolgálat teljesítése polgári hivatalnokok vezetése alatt.

Polgári menetjegyek váltása csendőr legénység által. L. Menetlevél.

Polgári törvénykezés azon igazságszolgáltatási eljárás, melyben a bíró azt dönti el, hogy a peres felek közül a vitás jogkérdésben melyiknek van igaza. Az a ki a pert megindítja felperes, a ki ellen a pert megindították alperes. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 82. l.)

Politikai egyletekben való részvétel. L. Részvétel politikai egyletekben.

Politikai vitatkozás csendőrök által. Politikai vitatkozásba vagy hasonnemű fejtegetésekbe és szolgálati vagy ezt érintő ügyeknek, különösen avatatlanok előtti megbeszélésébe bocsátkozni, valamint bajtársiatlan nyilatkozatokkal a jó egyetértést zavarni a csendőröknek szigorúan tilos. (A. sz. h. I 4.)

Poloska kiirtása. L. Rovarok kiirtása.

Porcellán iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Portódijköteles levelek átvétele és feladása. Külföldről díjmentesítés nélkül az örs czimére érkező hivatalos levelek átveendőek és a portódijak kifizetendőek. Ezen díjak megtérítése, a levélboriték felterjesztése mellett, a szárnyparancsnokságtól kérendő. Ha külföldre szóló levelezések fordulnak elő, akkor a kifizetendő portódij, a feladó-vevény alapján, a szárnyparancsnokság által folyósíttatik. (Gku. 24'c.)

Portóköteles levelek portómentesekként való feladása csempészetet, esetleg csalást képez s e szerint büntetettik. (Gku. 24/B.)

Portómentes csomagok súlya. Ilyen csomagok általában csak 20 kilogramm súlyig fogadtatnak el, illetve, ha a küldemény olyan helyre szól, hová csak gyalog- vagy lovas-posta jár, 10 kilogramm súlyig. (Gku. 25/A.)

Portómentes levelek. A portómentesség a levélpostánál általában azon levelekre terjed ki, melyek az állam, illetve a közszolgálat érdekében küldetnek, melyeknek szállítási díjat ennél fogva magának a kincstárnak kellene fizetni. (Gku. 24'A.)

Portómentes levelek helyben nem adhatók fel. (Gku. 24/A.)

Portómentes levelek külalakja. Minden portómentes levélnek a hivatalos pecsét lenyomatával vagy ragjegygyel kell lezárva lennie; a boriték czimoldalának felső jobb sarkára fel kell írni a küldő nevét (czimét). A boriték alsó balsarkán „Hivatal-

ból“, illetőleg portóköteles czimzettekhez intézett hivatalos levelekre: „Közszolgálati ügyben portómentes“ irandó. (Gku. 24/B.)

Portómentes levelek külföldre nem adhatók fel. (Gku. 24/B.)

Portómentes levelek magánfelekhez. Portómentesen csak azon magánfelekhez intézett levelek adhatók fel, a melyek a közszolgálat érdekében keletkeztek. (Gku. 24/B.)

Portyázása a lovas járőrnek községben. L. Lovas járőr portyázása községben.

Portyázása a lovas járőrnek rendes viszonyok között. L. Lovas járőr portyázása rendes viszonyok között.

Portyázása a lovas járőrnek tanyákon. L. Lovas járőr portyázása tanyákon.

Portyázása a lovas járőrnek veszélyes viszonyok között. L. Lovas járőr portyázása veszélyes viszonyok között.

Portyázás az örsállomás helyén. L. Örsállomás leportyázása.

Portyázás határszélen. L. Határszéli szolgálat.

Portyázási irány titokban tartása. A járőr által követendő irány, vagyis hogy merre és hová szándékozik menni, senkinek sem mondható meg és ez szoros szolgálati titok gyanánt őrzendő. (Á. sz. h. VII/15.)

Portyázás községben. L. Községek portyázása.

Portyázás lóval nem járható helyeken. L. Lóval nem járható helyek portyázása.

Portyázó szolgálat. Az örsnek kötelessége felügyeleti körletét az örsjáratí beosztás szerint átportyázni. Ezen szolgálat nappal és éjjel is, az időjárásra való tekintet nélkül teljesítendő. A járőrök rendszerint két, de a körülményekhez képest több csendőrből is állanak. A szolgálatba vezényelt csendőr, vagy ha többen vannak a járőrvezető, a vett parancs végrehajtásáért felelős. (Szlgu. 51. §.)

Portyázó szolgálat mikénti teljesítése. Rendes

portyázások alkalmával a járőr a kijelölt őrzési körlet alapos, minden irányban, tehát keresztül-kasul való leportyázására köteles. A járőr általában mindenütt, a hol csak ember tartózkodhatik és mozoghat, megjelenni tartozik. Ily portyázás alkalmával tehát a járőr figyelmének ki kell terjednie mindenre, különösen lakott és lakatlan helyiségek és tárgyak, nyájak, esztinák, községeken kívül fekvő magánlakók, erdőrészek, nádasok, szőlők s ezekben levő házakra és kunyhókra; a tanyákra pedig fokozott figyelem fordítandó. (A. sz. h. VII/13.)

Portyázó szolgálatban a csendőrnek minden irányban éber figyelemmel kell lennie és minden zajra, kiáltásra vagy segélyhívásra figyelve, az illető táj felé kell sietnie. Erdőket, hegytorkolatokat, vizmosásokat, agyag-, homok- és porondgödröket s rejtéskül szolgálható egyéb zugokat ki kell kutatnia s visszatértekor rendszerint más utat kell követnie. Portyázáskor nem kell a csendőrnek az országutak és más jártabb utakhoz ragaszkodnia, hanem mellékutakra, ösvényekre, sőt egészen járatlan utakra is ki kell térnie. Különösen oly utak és tájak, a hol a közbiztonság veszélyeztetve van, a járőrök által gyakran portyázandók át. (Szlgu. 52. §.)

Ha a csendőrben gyanu támad, de még nem egészen bizonyos a dologban, akkor a tény helyszínéhez közel és észrevétlenül foglaljon figyelő állást, hogy magát kellőleg tájékozthassa. Azonban, ha oly tény merül fel, melynél a késedelem veszélyt hozhatna, rögtön fel kell lépnie, hogy azon kár vagy hátrány, mely valakit fenyeget, megakadályoztassék vagy legalább enyhítették. A csendőrnek általában minden körülmények között legnagyobb ovatosság tétetik kötelességévé; tartózkodjék minden elhamarkodástól, de ismerje fel helyesen azon pillanatot, melyben sikerrel léphet fel. Minden fő- és mellékkörülményt higgadtan meg kell fontolnia, mivel adatai nyújtják a bíróságoknak azon anyagot, mely a tényálladék teljes kipuhatolására és

kiderítésére szükséges. (Szlgu. 53. §.) Magánosan és rossz hirben álló csárdákra különös figyelmet fordítson. Az azokban talált idegeneket, ha jogosan gyanusaknak tetszenek, igazolványaik előmutatására szólítsa fel és a körülményekhez képest járjon el. (Szlgu. 54. §.) A portyázás közben talált utasokra nézve, mindazon rendőri szabályok figyelemmel tartására köteles, melyek az idegenekre nézve fennállanak. Azonban figyelemmel legyen arra, hogy az utlevél és utazási okmányokra vonatkozólag fennálló rendőri szabályok a szabad és háborithatlan utazást az osztrák-magyar monarchia határán belől védik, minélfogva bármily rendű és állásu utasokat, utazási igazolványaik előmutatása végett, alapos gyanu nélkül megállítania nem szabad. (Szlgu. 55. §.)

Portyázó szolgálatnál az irány betartása. Portyázásnál az előirt iránytól a csendőr rendszerint nem térhet el, ha azonban büntetendő cselekménynek jut tudomására, kötelességében áll az előirt irányt a szükséghez képest megváltoztatni és a cselekményt kinyomozni. Elrendelt üldözéseknél az irány csak általában jelölhető meg. (Szlgu. 52. §.)

Posta a mezei közös dülő utakon mindig szállítható. (Mgt. 38. §.)

Posta- és kiadókönyv, az örsökön két példányban vezetendő; egyik a közönséges, másik az ajánlott levelek bevezetésére. (Szlgu. 107. §.)

Posta- és távirda segédtiszt tanfolyamokra való jelentkezés. Igényjogosult altisztek, a kik a kezelés körébe vágó alsóbbrendű tisztviselői állomások elnyerésére jogosító igazolványnyal bírnak, a posta- és távirda segédtiszt tanfolyam hallgatására jelentkezhetnek és a mennyiben zsoldjuk élvezetében meghagyhatók nem volnának, a tanfolyam tartamára 1 korona 60 fillér napidíjat élveznek. (18479/93. km. r. — 14627/93. km. r.)

Postahivatalnál csendőrök bemutatása. L. Csendőrök bemutatása a postán.

Postahivatalnál örsparancsnok bemutatkozása.

L. Örsparancsnok bemutatkozása a postahivatalnál.

Postai állások igényjogosultak számára. Az igazolvánnyal bíró altisztek a posta-, távirda- és távbeszélőnél a *mozgó- és kalauzpostakísérői, mérlegelő szolgálai és távirdavonalőri* állásokra igénynyel bírnak. Az ezen állásokra jelentkező igényjogosult altisztek 1 korona 60 fillér napi díj mellett hat havi próbaszolgálatra vétetnek fel s azután rendes posta- és távirda szolgálkává neveztetnek ki és számíthatnak arra, hogy később 800—1000 korona évi fizetéssel, természetbeni ruházattal és 120—200 korona lakpénzzel javadalmazott altisztekké léptetnek elő. (18479/93. km. r. — 14627/93. km. r.)

Postakocsisok felügyelése. Járőrszolgálat alkalmával felügyelendő, hogy a kariol és személyszállításra be nem rendezett küldöncz postakocsikra utasok fel ne vétessenek és hogy az ilyen kocsik csárdáknál hosszabb időre meg ne állapodjanak. Az észlelt szabálytalanságokról az előljáró szakasziparancsnokságnak jelentés teendő. (32350/87. hm. r.)

Postaküldemények átvétele. Az örsökön közönséges és ajánlott levelek bármely csendőr által meghatalmazás nélkül, de átvételi könyvvvel vétetnek át. Pénzes levelek, csomagok és postaútalványok a postán egyidejűleg megjelenő két csendőr egyénnek, — akik az átvételt mindketten aláírásukkal igazolni tartoznak — szintén meghatalmazás nélkül és átvételi könyv mellett adatnak ki. (Gku. 27/4).

Postaküldemények feladása. Posta útján továbbítandó nem ajánlott levelek „Posta és kiadó napló”-val adandók fel. Ugyanazon naplóval kézbesítendőök a helybeli hatóságoknak és parancsnokságoknak szóló hivatalos ügyiratok. Hasonló, de külön naplóval adandók fel a hivatalos ajánlott levelek és értékküldemények és ugyanezzel kézbesítendőök a legénység számára postán érkezett pénzek és értékküldemények. (Gku. 26/1).

Postaüzemnél vasárnap is végezhető: az üzemenél előforduló ipari munka, egész nap. (14937/92. km. r.)

Pótelőirányzat ruházati- és lőszerelvényi cikkek-ről. L. Ruha- és lőszerelvény utólagos előirányzása.

Pótkávészárító iparnál vasárnap is végezhető: azon munka, mely ősszel a répa vagy gyökér feldolgozására és szállítására elkerülhetlenül szükséges — egész nap. (14837/92. km. r.)

Pótzsoldjegyzék. L. Zsoldjegyzék.

Pózna beszerzése. L. Vivási gyakorlathoz szükséges eszközök beszerzése.

Pöczegödrök tisztítására fennálló szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 125. §.)

Próba csendőr. A csendőrséghez felvett minden egyén 6 hónapig próbaszolgálatot tartozik teljesíteni, melynek első két havában kizárólag elméleti oktatásban részesül. Csak ha a hat hó elteltével csendőrségi szolgálatra minden tekintetben megfelel, vétetik fel véglegesen a csendőrség állományába. Ezen egyéneket nevezik próba-csendőröknek. A próba-csendőr, a mennyiben a csapatnál nem birt altiszti rendfokozattal, véglegesítéseig a csendőrségnél sem visel altiszti jelvényt (csillagokat).

Próba-csendőr első írásbeli feladata. L. Írásbeli első feladata a próba-csendőrnek.

Próba-csendőr életleírásának megőrzése. L. Írásbeli első feladata a próba-csendőrnek.

Próba-csendőr közétkezési betéte. L. Közétkezési betéte a szolgálatot nem teljesítő legénységnek.

Próba-csendőr közigazdálkodási bizottsági tag nem lehet. L. Közigazdálkodási bizottság.

Próba-csendőr közigazdálkodási osztaléka az első kiképzés alatt. L. Próba-csendőrök közigazdálkodása.

Próba-csendőr magán ruházata. Az őrsparancsnok köteles arra ügyelni, hogy a próba-csendőr véglegesítéseig polgári ruhájának birtokában legyen, mivel ha az ilyen egyén próba szolgálati

idejének tartama alatt a csendőrségből kilép, saját ruházatával ellátva bocsáttatik el. (Gku. 41. §.).

Próba-csendőr napi zsoldja: 2 korona 6 fillér.

Próba-csendőrök közigazdálkodása. Az első elméleti kiképzés alatt álló próbacsendőröknek a közigazdálkodásból osztalékra nincsen igényük. (Á. sz. h. XVI/8.). A tanosztály-parancsnokságoknál a próba csendőrök részére külön vezetett közigazdálkodásban elért megtakarítások ezen közigazdálkodás törzsvagyonának — mely a konyhaberendezési tárgyakból áll — beszerzésére és fentartására fordítandó. (A. sz, h. XVI/9.)

Puskának katonához nem illő módon való használata. L. Fegyverek katonához nem illő módon való használata.

Pusztát határoló élőfák lopása. L. Élőfák lopása, melyek pusztát határolnak.

R

Rabilleték. L. Vizsgálati fogságba helyezettek illetékei.

Rabkiséreti illetékek. Fogoly vagy rabkiséretnél vasut vagy gőzhajó használandó. Ha ilyen összeköttetés nincsen és a távolság 15 méternél nagyobb vagy a fogoly menetképtelen, vagy ha egyéb körülmények kívánják, előfogat veendő igénybe. Ha a kíséreti szolgálat 24 órán túl terjed, az őrmestert naponta két korona, az őrsvezetőt és csendőrt naponta 1 korona 40 fillér étkezési pótlék illeti meg. (Illsz. 109. §.)

Rabkiséretnél követendő eljárás. Minden bíróság (esetleg államügyészség vagy más hatóság), mely valamely fogolynak a csendőrség által való kísérése iránt intézkedik, köteles a kíséreti parancsnokot a felmerülhető kíséreti és a csendőrök visszautazási költségére szükséges pénzzel, továbbá

egy kísérő levéllel ellátni, melynek a szállítás és a foglyok élelmezésének módját, valamint a kiszolgáltatott pénzösszeg megjelölését kell tartalmaznia. Ha a kíséret örsről-örsre történik, akkor a kíséretvezető, az átvételi elismervénynyel igazolt előfogati díjakat, esetleg vasuti, hajó és egyéb költségeket az utazási naplóba bevezeti és az okmányokat a maradék összeggel a foglyokat továbbítandó kíséretnek átadja, míg az okmányok és esetleges pénzmaradvány végre az átvevő kezeihez jut. Minden felváltásnál a pénzmaradvány átadása az átadó és átvevő által az utazási naplóban elismerendő. Az esetleg illetékes étkezési pótlék szintén a kapott előlegből fedezendő; ennek felvétele az utazási naplóban elismerendő. Ha a fogoly rendeltetési helyén való átadásánál a kíséretnek még követelése volna, ez, átvételi elismervény mellett, az átvevő hatóság által megtérítendő. Ha azonban a foglyok közvetlenül kísértetnek rendeltetési helyükre (minek a kíséreti levélben kimondva kell lenni), akkor az őrkiséreti parancsnok a megérkezésnél a foglyokat azonnal átadja, a kíséreti levelet és utazási naplót azonban megtartja, az utóbbit az őrkiséret visszautazási költségeivel kiegészíti és örsére való megérkezése után a számlát azonnal azon hatóságnak adja át, honnan az előleget kapta. Vasuton, gőzhajón és előfogaton az őrkiséret az utazási költségeket a katonai árszabás szerint fizeti, a polgári foglyok után pedig vasuton fél harmadosztályu és gőzhajón fél fedélzeti jegy fizetendő. (Illsz. 109/3.)

Rablás büntette. Elköveti: aki idegen ingó dolgot annak birtokából vagy birlalatából, ez vagy más jelenlevő ellen alkalmazott erőszakkal vagy fenyegetéssel azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa (Btk. 344. §.) Rablás büntettét képezi továbbá: ha a tetten kapott tolvaj, a lopás véghezvitele vagy a lopott tárgy megtartása végett, erőszakot vagy fenyegetést használ (Btk.

345. §.); ha a lopás oly módon követtetik el, hogy véghezvitele czéljából valamely személy öntudatlan vagy védelmére képtelen állapotba helyeztetik. (Btk. 346. §.) *Kir. törvényszék.*

Rablás katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXXII. cikk.

Rablók által megszállt épületek nappal való megtámadása. L. Rablók nappal épületben való elfogatásánál követendő eljárás.

Rablók elfogatásánál követendő eljárás általában. Rablók elfogatásánál csellel, türelemmel és minden elhamarkodás nélkül kell eljárni. Ha az elfogásnak szabadban kell történni és a rablók nyoma fel van fedezve, akkor lesállításban kell őket bevárni, ha azonban rejthelyükben tartózkodnak, ott kell őket meglepni és elfogni. Ez utóbbi esetben a rablók rejthelyének megközelítésében áll a legnagyobb nehézség, tehát a lehető legnagyobb elővigyázat, ügyesség és gyorsaság alkalmazandó. (Vekm. 17. §.)

Rablók éjjel épületekben való elfogatásánál követendő eljárás. Rablók ellen éjjel intézendő rajtaütésnél megkettőztetett elővigyázat és a legnagyobb csendesség szükségeltetik. A megközelítés mindig a rablók által megszállott ház fekvésétől és a sötétség fokától függ. A csendőrök az éj sötétjét felhasználva, egészen a ház közelébe sompolyognak, egy vagy két csendőr az ablakokat és mellékbejáratokat célba veszi és az esetleg azon menekülni akaró rablókat elfogják, illetve lelövik. Az egyik csendőr kémlelődvé egészen a házig sompolyog és az észleltekről a parancsnoknak jelentést tesz. Ha a rablók világított helyiségben alusznak és a szobába való behatolás lehetséges, a rajtaütés, úgy mint nappali támadásnál, késedelem nélkül végrehajtandó. Ha azonban a helyiség sötét és abba kívülről betekinteni nem lehet, akkor valamennyi csendőr a ház körül mindaddig lesben áll, míg a hajnal beálltával valaki az ajtón kilép,

mire a csendőrök az ajtónak rohannak és ugyan mint nappali támadásnál, a házba behatolnak. (Vekm. 19. §.)

Rablók nappal épületben való elfogatásánál követendő eljárás. Rablóknak nappal egyes házakban való megtámadásánál a csendőrök az épülethez, a körülményekhez képest 100—200 lépésnyire, lehetőleg észrevétlenül közeledjenek. A parancsnok egy, esetleg két csendőrt kiszemel, kik fedezve felállván, az épület ablakait és a mellékkijáratokat lövésre készen tartott fegyverrel megfigyelik és minden szökést megkísérlő rablót azonnal lelőnek. A parancsnok ezután a többi legénységgel szuronyt szegezve a legnagyobb csendben a ház ajtajára rohan. Ezen megrohanásnak úgy kell történnie, hogy a támadó csendőrök az ablakok lövönalától lehetőleg oldalt maradjanak és hogy az ablakhoz senki se közeledjék. Ha a csendőrök az ajtóhoz jutva, azt nem találják elzárva vagy eltorlaszolva, valamennyi csendőr célloz, az egyik pedig az ajtót hirtelen feltárva, a rablókat, különbeni lelövással való fenyegetés mellett, a meg nem mozdulásra utasítja. Minden csendőrnek már az ajtó kinyitásakor emberét ki kell szemelni és célba venni, úgy hogy minden lövés biztosan találjon, miután fel kell tételezni, hogy a rablók a rajtaütésnél azonnal fegyvert ragadnak és lőni fognak. Ha ellenben az ajtó zárva találtatik, hirtelen bezuzandó, míg ha el van torlaszolva és a rablók a védelemre elő vannak készítelve, akkor „a törvény nevében” megadásra szólítandók fel, azon hozzáadással, hogy különben további ellenszegülés vagy szökési kísérlet esetén mindegyikök lekoncizoltatik. A csendőr ilyenkor mindig vigyázzon, hogy a rablók netaláni lövései ellen való fedezésül, szorosan a falhoz és az ajtótól oldalt álljon. Azon esetben, ha a rablók magokat kétségbeesetten védelmezik, legcélszerűbb, ha egyik csendőr a falusi házaknál előforduló ablak nélküli hátsó házoldalt,

vagy a ház egyik holtszögét képező sarkát elérni és azon felmászva, a padlásra jutni törekszik, hol a rablók által megszállva tartott helyiség fölött, a padozatban nyílást törvén, a rablókat ezen át újból megadásra szólítja fel, ha pedig azt megtagadják, rájuk lő. Az ily támadások eszközzésére a hajnal szürkületének felhasználása fog leginkább célhoz vezetni. Ha a fent leírt támadási mód ki nem vihető, akkor a rablók menhelyeül szolgáló épület szigorúan megfigyelendő és egy csendőr vagy más megbízható egyén az idevonatkozó jelentéssel gyorsan, a körülményekhez képest a legközelebbi politikai hatósághoz, járásbirósághoz, törvényszékhez, községi előljárósághoz, katonai- vagy honvéd parancsnoksághoz, megfelelő karhatalmi segélyért küldendő, melynek megérkeztével az épületet megfelelően kell körülzární és a rablókat éhség folytán megadásra kényszeríteni; különben pedig annak utasításai szerint járandó el, aki politikai vagy katonai tekintetben a további vezényletet átvette. (Vekm. 18. §.)

Rablóüldözések alkalmával teendő jelentések.

Rabló üldözések, nagyobb nyomozások vagy kiküldetések alkalmával minden 2—3 napban rövid jelentés teendő a szakasziparancsnokságnak, mely esetleg irónnal is írható. (Á. sz. h. VII/35)

Ragályos betegségben elhalt legénység ruházata.

L. Elhalt legénység ruházata és szerelvénye.

Ragályos betegségben elhullott állatokkal való eljárás. Ragályos betegségben elhullott vagy leölt állatok hullája, továbbá ily állatok hulláinak azon része, melyek a betegség elhurczolására alkalmasak (hus, bőrök, belek, szarvak, körmök stb.) végre az alom trágya és az állatok hulladéka — alkalmas módon, veszélyt nem okozva, ártalmatlanná teendő. (Árt. 34. §.) Ennek megszegése kihágás. (Árt. 153. §.) *Közigazg. hatóság.*

Ragályos betegségben gyanús lovakkal való eljárás.

Ragályos betegségben gyanús lovak haladéktala-

nul elkülönítendők, szigorú állatorvosi felügyelet alá helyezendők és más lovakkal nem érintkező külön ló ápolóval látandók el. Egyébként a honvédség lóügyeire vonatkozó szabályok 69., 70. és 71. §. határozványai szigorúan szem előtt tartandók. (Kh. 65. p.)

Ragályos betegségben levő állatok behozatala. Ragályos betegségben levő vagy annak gyanújában álló állatoknak külföldről való behozatala vagy az országon való átvitele tilos. (Árt. 4. §.)

Ragályos betegségben levő állatok elkülönítése. Ragályos betegségben levő, annak gyanújában vagy fertőzés gyanújában álló állatok elkülönítendők, őrizet és megfigyelés alá veendők. Az ilyen állatoknak a kijelölt helyet elhagyni vagy más állatokkal érintkezni nem szabad. (Árt. 30. §.) Ennek megszegése kihágás. (Árt. 153. §.) *Közigazg. hatóság.*

Ragályos betegségben levő állatok használata. Ragályos betegségben, annak gyanújában vagy fertőzés gyanújában levő állatok és nyers-termé-nyek, nem különben oly tárgyak használata, értékesítése és forgalomba hozatala, melyek ilyen állatokkal érintkezésbe jöttek, vagy melyek a ragadós betegség elhúrczolására alkalmasak, korlátozandó. A ragályos betegség iránt fogékony vagy oly állatok forgalma, melyek a betegség elhúrczolására alkalmasak, szintén korlátozandó. (Árt. 30. §.) Ennek megszegése kihágás. (Árt. 153. §.) *Közigazg. hatóság.*

Ragályos betegségben levő állatok nyersterményeinek használata és forgalomba hozatala. L. Ragályos betegségben levő állatok használata.

Ragályos betegségek az állatoknál. L. Állatok ragadós betegségei.

Ragályos betegségek embereknél: kolera, trachoma, hasi- és hüteges hagymáz, hörghurut, kanyaró, járványos gerincz-velő gyulladás, vérhas, vörheny, fültő mirigylob és hólyagos himlő. (Illsz. 46/1.)

Ragályos betegség esetén az állatokra vonatkozó tilalmak. Ragályos betegség kitörésekor, vagy ily betegség gyanuja esetében, a község területén a különböző istállókból való állatok közös legeltetése, továbbá a közös használatra szánt kutak, itatók és usztatók használata és a beteg vagy gyanús állatoknak nyilvános vagy közös utakon való forgalma, nemkülönben a kutyák kóborlása tilos. (Árt. 31. §.) Ezek megszegése kihágás. (Árt. 154. §.) *Közigazg. hatóság.*

Raktárak köteleessége etető és lerakó helyek tekintetében. L. Korcsmárosok.

Rang jogtalan használata hihágást képez. (Kbt. 44. §.) *Közigazg. hatóság.*

Rágalmazása a csendőrnek. L. Csendőr megsértése.

Rágalmazásért a bünvádi eljárás hivatalból a következő esetekben indítandó meg: 1. ha hatóság vagy annak küldöttsége ellen; 2. ha közhivatalnok ellen hivatali köteleességére vonatkozólag állítottatott olyan tény, mely valódisága esetében bünvádi vagy fegyelmi büntetést vonna maga után; 3. ha a rágalmazás a közös hadsereg, a haditengerészet, a honvédség vagy pedig ezeknek valamely önálló része ellen követtetett el. (Btk. 270. §.)

Rágalmazás katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXXV. cikk.

Rágalmazás vétsége. Elköveti: a ki valakiről többek jelenlétében vagy több habár nem együtt levő személy előtt, olyan tényt állit, mely valódisága esetén az ellen, a kiről állítottatott, a büntető eljárás megindításának okát képezné, vagy azt a közmegvetésnek tenné ki (Btk. 258. §.); a ki a rágalmazó állításokat nyomtatvány vagy nyilvánosan kiállított képes ábrázolat által tette közzé vagy terjesztette (Btk. 259. §.); a ki mást valamely hatóság előtt büntethető cselekmény elkövetésével vádol, ha vádja valótlanak bizonyul és a hamis

vád büntette vagy vétsége fenn nem forog. (Btk. 260. §.) *Kir. bíróság.*

Rágalmazó állítás nyomtatvány útján való közzétételével való fenyegetés. L. Fenyegetés.

Rákfogás tilalmi időszaka. L. Halásznaptár.

Rák mérete. L. Halásznaptár.

Rák tilalmi időben és legkisebb méreten aluli fogása. Mesterséges tenyészítés vagy más vízbe való áthelyezés végett a rákok, hatósági engedélylyel, tilalmi időben és a legkisebb méreten alól is foghatók. (Ht. 22. §.)

Ráolvasással való üzletszerű foglalkozás : közrend ellen kihágás (Kbt. 79. §.) *Kir. járásbíróság.*

Reggeli. L. Közétkezés meghatározása.

Reggeli jelentés örsszemlék alkalmával. L. Jelentkezések örsszemlék alkalmával.

Rendeletetek ismerete. L. Törvények ismerete.

Rendelet megrongálása. A hatóság által nyilvánosan közzétett rendeletnek szándékos megrongálása, olvashatatlanná tétele vagy leszakítása : közcsend elleni kihágás. (Kbt. 47. §.) *Közigazg. hatóság.*

Rendelkezési jog a tömegbeli tárgyak fölött. L. Tömegbeli tárgyak feletti rendelkezési jog.

Rendeltetése a csendőrségnek. L. Csendőrség rendeltetése.

Rendes portyázás. L. Portyázó szolgálat.

Rendes szolgálati teendői a csendőrnek. A csendőrség rendes szolgálati teendői a következők : 1. büntetés alá eső tetteknek, a mennyiben az lehetséges, közbelépés által való meggátlása, véghezvitt törvénysértések kiderítése és feljelentése ; gonoszettek és gonosztevők nyomozása ; 2. a védtörvény, rendeletek és tilalmak áthágását szándékozók figyelmeztetése, a törvényt áthágók feljelentése, előírt esetekben elfogása és — a letartóztatást indokoló tényvázlattal — az illetékes közigazgatási hatósághoz vagy bírósághoz való átadása ; mely alkalommal az ily foglyok az átadó csendőr jelenlétében orvosilag azonnal megvizsgálandók ; 3. a közbiz-

tonság, rend és csend fentartása czéljából minden nem engedélyezett népcsoportosulást és összeesődülést megakadályozni, szétoszlásra felhívni, szétosztatni és a vétkeket elfogni; 4. minden állampolgár személyét és vagyonát erőszakoskodás ellen lehetőleg megvédeni és esetleg az ezt veszélyeztetők ellen a 2. pont szerint eljárni; 5. uton, utfélén, vízben vagy máshol feltalált holttestek, minden tüzeset, betörés és bűntényt, vétséget vagy kihágást képező esetek felől magának tudomást szerezní, a tetteseket kinyomozni, a hatóságnak a tapasztaltak felől azonnal jelentést tenni; 6. nyilvános közutakon, tereken s oly népgyűléseknél, melyek a közrend és közbiztonságot veszélyeztetik, tűzvész, árvíz és egyáltalában minden általános veszélykor: a közbiztonságot, csendet és rendet helyreállítani és fentartani, kihágásoknak és rendetlenségnek elejét venni, ezek előidézőit, valamint résztvevőit és az ellenszegülőket letartóztatni és irányukban a 2-ik pont értelmében eljárni; 7. az állampolgárok személye vagy tulajdona megsértésének és más szerencsétlenségek megakadályozására fennálló szabályoknak megtartása feletti őrködés és az e részben észlelt áthágások, elhanyagolások és hiányoknak illetékes helyen való feljelentése; 8. különösen fel kell ügyelni mindennemű házalásra, s a mennyiben az nem engedélyezett: meggátlandó, s arról az illetékes hatóságnak jelentés teendő; 9. utasoknak, ezek indokolt kérése folytán és a mennyiben az a szolgálat hátránya nélkül eszközölhető: kétes biztonságu utvonalakon való elkísérése; 10. katonai vagy honvéd-szökevények és magukat gyanus körülmények között érvényesen igazolni nem tudó katonák, illetőleg honvédek letartóztatása és a legközelebbi katonai, illetőleg honvédparancsnoksághoz való bekísérése; 11. ujoncz-szökevények megállítása és a közigazgatási hatóság elé vezetése; 12. nyomozó levéllel üldözött egyének elfogása és koborlók, kémek, rendőri felügyelet alá

helyezett és kiutasított személyek, továbbá szabadon bocsátott és feltételeken szabadságolt fegyenczeknek és kötött menetlevéllel kiutasítottaknak, kikre a közigazgatási hatóság a csendőrségi őrsök felügyeletét felhívta: éber figyelemmel való tartása; 13. erősítésekre, nyilvános közlekedési eszközökre és tárgyakra, valamint ültetvényekre, u. m.: vasutakra, távirdai huzalokra, telefonokra, országutakra, az országutak és más utak mellett levő faültetvényekre, csatornákra, vízsabályozási töltésekre és művekre, hidakra, nyilvános kutakra, zsilipekre és emléksobrokra, állami, megyei és községi határjelekre és czimtablákra, különösen a határszélekre éber figyelmet fordítani, az észlelt és a közbiztonságra hátrányos károkat és rongálásokat, valamint a vasutak, gőzhajók és más közlekedési eszközök körül talált hiányokat a hatóságoknak feljelenteni, s tekintettel az ily nyilvános intézetek, építmények és ültetvényekre nézve fennálló szabályokra, a vétkeket, illetőleg merénylőket letartóztatni és a hatóságoknak átadni; 14. mindennemű közlekedési vonalaknál és utaknál gondoskodni arról, hogy a forgalmi összeköttetés és folytonos használat meg ne akadályoztassék és különösen arra felügyelni, hogy mindenki az utrendészet, nemkülönben a folyam-, illetőleg a folyórendészet szabályaihoz alkalmazkodjék; előre bocsátott figyelmeztetés után az ellenszegülők a legközelebbi hatósághoz bejelentendők, esetleg előállítandók; 15. a községi éjjeli őröknek portyázás alkalmával való ellenőrzése, az ez irányban mulasztással terhelt községi előljárók feljelentése és a hatóságilag szabályozott zárórák ellenőrzése. (Szlgu. 22. §.)

Rendezetlen pénzügyi viszonyok a csendőrnél. L. Pénztakarítás.

Rendezett tanácsu város oly község, melynek lakossága elegendő vagyoni és értelmi erővel rendelkezik arra nézve, hogy szélesebb és több önkor-

mányzati jogokkal ruháztassék fel, mint a kis- és nagyközségek s hogy a végett nagyobb számu és képzetebb tiszviselőket tartson. A rendezett tanácsu város nem áll a főszolgabíró hatósága alatt, hanem saját polgármesterrel bir, ki közvetlenül a megyei alispántól kapja a törvényhatóság rendeleteit (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 52. l.)

Rendezett tanácsu város első tisztviselője: a polgármester.

Rendjel jogtalan használata: kihágást képez. (Kbt. 45. §.) *Közigazg. hatóság.*

Rendkívüli események az illetékes hatóságoknak azonnal bejelentendők. (Szlgu. 25. §.)

Rendkívüli események bejelentése. Minden rendkívüli közbiztonsági zavar vagy kiválóan fontos esemény, pl. rablás, rablógyilkosság, fegyveres csavargók megjelenése az örskörletben, lázadás, ember vagy állatok között fellépő ragályos betegség, nagyobb ellenszegülési esetek, fegyverhasználat, nagyobb tüzvészek, elemi csapások stb. az örsök által szolgálati jeggyel, vagy a hol lehetséges, táviratilag a szakaszparancsnokságnak bejelentendő. Minden járőr köteles, ha szolgálata közben az előbb felsorolt valamely rendkívüli esemény fordul elő, nemkülönben, ha előre nem látott szolgálati teendők felmerülte miatt bevonulása csak az előirt idő után lenne kilátásba, örsparancsnokának a helyszínről szolgálati jeggyel rövid jelentést tenni, mely jelentés távsürgőnyszerű tömör rövidséggel szerkesztendő. (Á. sz. h. VII/34.)

Rendkívüli eseteknél közlekedési eszközök használata. L. Közlekedési eszközök használata rendkívüli eseményeknél.

Rendőri Közlöny. A Rendőri Közlöny az örsökön évente számszerinti sorrendben gyűjtendő és megőrzendő. (Szlgu. 100. §.)

Rendőrkapitányokkal való érintkezés. L. Városokban csendőrségi szolgálat teljesítése.

Rendőr-legénység szolgálatteljesítésére vonatkozó megfigyelés. L. Városokban csendőrségi szolgálat teljesítése.

Rendreutasítások alkalmával követendő eljárás. L. Csendőr magatartása előljárókkal szemben.

Régi bűnesetek nyomozása. L. Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról.

Répa télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Részeg állapotban botrányt okozva nyilvános helyen való megjelenés: közrend elleni kihágás. (Kbt. 84. §) *Közigazg. hatóság.*

Részeg csendőrrel követendő eljárás. L. Csendőr erkölcsi hibái.

Részegekkel követendő eljárás. Részeg egyének irányában, ha egyébként büntettet vagy vétséget nem követtek el, csak akkor szabad szolgálatilag fellépni, ha ennek mellőzése által nagyobb botrány, veszély vagy érzékeny kár állhatna be vagy idéztethetnék elő; miért is azokkal szükség nélkül tárgyalásokba vagy szóvitába bocsátkozni tilos. Részegekkel a csendőr csak közvetve, rokonaik, barátaik vagy polgártársaik által igyekezzék hatni, hogy t. i. azok által lecsillapitassanak és a közönség köréből eltávolittatván, oly helyre vezettesse nek, hol közbotrányt vagy veszélyt nem idézhetnek elő. (Á. sz. h. VII/42.)

Részegeknek ital adása, szeszes italok kimérésével iparszerűleg foglalkozók vagy megbízottjaik által: közrend elleni kihágás. (Kbt. 85. §.)

Részletes áttekintési ellenlajstrom. L. Élelmezési állomány nyilvántartása.

Részletes áttekintési lajstrom. L. Élelmezési állomány nyilvántartása.

Részvétel engedélyezett, nem politikai egyletekben. Ha a csendőr ilyen egyletekben akar részt venni, erre előzetesen engedélyt kell kérnie. (Szlgsz. 7/45.)

Részvétel képviselő-testületekben. A csendőrök a

képviselő-testületekben való esetleges választási jogukat, a mennyiben ez az országos törvények szerint egyáltalában megengedhető, csak meghatalmazott útján gyakorolhatják. Csendőrök azonban egyáltalában nem választhatók, hasonlóképen nem működhetnek mint a községek és törvényhatóságok tagjai, még akkor sem, ha a tagság őket választás nélkül is megilletné. (Szlgsz. 7/47.)

Résztétel nyilvános gyülekezetekben és tüntetéseken. A katonai fegyelem fogalmával össze nem egyeztethető, hogy a csendőr politikai színezetű nyilvános gyülekezetekben vagy tüntetéseken részt vegyen. Ily résztétel a csendőrnek különösen tilos. (Szlgsz. 7/46.)

Résztétel politikai egyletekben. Ilyenekben, legyenek azok hatóságilag engedélyezettek vagy sem, a csendőrnek semmiképen és semmiféle minőségben részt venni nem szabad. (Szlgsz. 7/43.)

Résztétel titkos társulatokban. Ha a csendőr ilyen társulatokban részt vesz, ez büntető eljárás von maga után.

Rizs beszerzése. L. Élelmi cikkek nagybani beszerzése.

Robbanó anyagok vagy könnyen meggyulladó anyagok készítésére, tartására, őrzésére, elárusítására, elszállítására vagy alkalmazására vonatkozó szabályok megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 109. §.) *Közigazg. hatóság.*

Robbanó töltények durrantása. L. Lövési tilalom.

Román határon való átlépés. A román határvonalon az ország területére való lépés vagy az abból való kilépés csak arra jogosító uti igazolvánnyal van megengedve. Ezen rendelkezés megszegése kihágást képez. (93291 96. bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Romániából behozott állatok hajtására kijelölt utak. L. Állatbehozatalra kijelölt utak.

Rongyos ágynemű nem türendő a laktanyában. L. Ágynemű gondozása.

Rosz bánásmód lovakkal. L. Lóval való rossz bánás.

Rosz hirben álló csárdák megfigyelése. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Rosz hirben álló nőszemélyekkel való barátkozás. Feslett életű, rossz hírű nőszemélyekkel való barátkozás vagy szerelmi viszony folytatása, avagy ágyas tartása, esetleg vadházasság folytatása, a csendőrnek szigorúan tilos és ha ilyenekkel megintés vagy fenytetés daczára sem hagy fel, a testületből eltávolíttatik. (Á. sz. h. X/9.)

Rosz hirben álló személyek a laktanyában látogatást nem tehetnek. L. Dőzsölés a laktanyában.

Rosz hirben álló személyekkel való érintkezés. L. Csendőr érintkezése rossz hirben álló személyekkel.

Rosszullét esetében követendő eljárás. Rosszullét esetében kevés étel fogyasztandó, szeszes italtól óvakodni, melegen öltözködni és az ugynevezett házi szerektől tartózkodni kell. Kellemetlen érzések, gyakran, szabad levegőben való mozgás következtében megszűnnek, míg a szobában való benmaradás és félénk töprenkedés által a rosszullét súlyosbodik. Súlyosabb rosszullétnél orvosi segélyveendő azonnal igénybe. (Eá.)

Rothadó anyagok városban vagy községben, hatósági tilalom ellenére, házban, udvarban vagy annak közelében, nagyobb mennyiségben való összegyűjtése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 125. §.) *Közigazg. hatóság.*

Rovarok kiirtása. Bolhák ellen legjobb óvszer az ágynemű és ruházat kiporolása, rovarpor felhintése és fehérnemű-váltás. Poloskák ellen a szoba falai és a butorzat de különösen az ágyak, gyakran, behatóan megvizsgálandók és ez alkalommal nemcsak az élő állatok, hanem tojásaik is kipusztítandók, mi forró vízzel való leforrázás által érhető el. A fejtetű a hajzatnak lenyirása és gyakori fésülése, valamint a fejnek alapos mosása által távolíttatik el. A lapostetű miatt orvosi segélyhez kell

folyamodni. Ruhatetű miatt a ruházat és fehérnemű fertőtlenítés alá bocsájtandó. (Eá.)

Rövidre kötése a lovaknak. L. Lovak rövidre kötése.

Ruha-átvételi könyvecske lezárása. L. Ruházati cikkek elkönyvelése.

Ruhadarabok készítése finomabb anyagból. A csendőr-legénységnek nincsen joga a rendszeresítetténél finomabb anyagból bármely öltözeti cikket csináltatni és viselni. (Á. sz. h. III/9.) Csupán magán (extra) sapka, fehérnemű, celluloid-csillag, nyakszegély és magán-csizma vagy czipő viselése van megengedve, de csizma és czipő csakis magas sarok és hegyes orr nélkül. (Á. sz. h. III/10.)

Ruhadarabok mennyisége. Minden két éven felül szolgáló csendőrnek el kell látva lennie egy nyári és egy téli köpeny, egy dolmány, 2 kalap, 3 zubbony, 3 pantalló, e között egy nyári és egy használt pantallóból készült csizma-nadrág, illetve lovascsendőrnek 2 pantalló és 2 bőrös-nadrág, 6 ing, 6 gaty, 6 zsebkendő, 6 pár nyári és 4 pár téli kapcza, valamint 2 pár téli és 2 pár nyári csizmával vagy czipővel. (Á. sz. h. III/8.)

Ruhadarabok névvel való ellátása. A csendőr minden egyes ruhadarabján a tulajdonos nevének, lehetőleg a szárny bélyege alatt fel kell írva lennie. A fehérnemű megfelelő jegyzéssel látandó el. A zubbonyban a név a 3. és 4. gomb közötti távolság hosszának megfelelő 2 centiméter szélességű fehér vászondarabra irandó vagy nyomandó és az említett gombok között a bélés-vászonra varrandó. (Á. sz. h. VI/4.)

Ruha- és fegyverzeti könyvecskék elhelyezése. Az őrsparancsnok íróasztalán, a felső jobboldali doboz alatt őrzendők meg. (Gku. 39/3.)

Ruha- és lószerelevény becslése. L. Becslése a beszolgáltatott ruházatnak.

Ruha- és lószerelevény előirányzása. Altisztek és csendőrök, továbbá első elméleti kiképzésben már

részesült ujonczok és próba-csendőrök, ruházatot és lószerezvényt az előirányzási időszak végével fennálló tömegkövetelés erejéig kérhetnek. A ruházat és lószerezvény fentartására és utánpótlására előre láthatólag szükségrendő czikkek az őrsparancsnok által félévenként és pedig június és deczember 10-éig előirányzattal közvetlenül a szárnyparancsnokságtól kérelmezendők. (Gku. 42/1.)

Ruha- és lószerezvényi czikkek kiselejtítése. Ha valamely ruházati vagy lószerezvényi cikk oly állapotba jutott, hogy még javítás folytán sem helyezhető használható állapotba, akkor az a tulajdonos nevével ellátva, a laktanya-kamrában elkülönítve helyezendő el és az őrsparancsnok által a legközelebbi szárny- vagy szakasz-parancsnoki szemle alkalmával kiselejtítés végett előmutatandó. A kiselejtített ruhadarabokból a foltnak használható posztó-részek az őrsparancsnok által megőrzendők. A honvéd-kerületi fogdába átadandók részére, a fehérmű és tisztítószerek elhelyezése czéljából, minden egyes őrsön lehetőleg egy darab kiselejtített járőrtáska készletben tartandó. A vezetékek lovak részére minden lovas- vagy vegyes őrsön a kiselejtített czikkekből két kötőfék, két kantár csikófékkel, két lópokrócz, két heveder, két lókefe és két lóvakaró meghagyandó és az őrsön állandóan készletben tartandó. (Gku. 46. §.)

Ruha- és lószerezvényi előirányzat fogalmazványa, iktató-számmal ellátva, az őrsön megőrzendő. (Gku. 42/3.)

Ruha- és lószerezvényi előirányzat kivonata. Minden egyes, az előirányzatnak reá vonatkozó kivonatával látandó el, mit az illető áthelyezésnél új őrsparancsnokának bemutatni tartozik. Ezen kivonat az illető egyén ruha- és fegyverzeti könyvecskéjében tartandó. (Gku. 42/3.)

Ruha- és lószerezvény utólagos előirányzása. Ez eszközrendő: 1. ha előre nem látott okoknál fogva egyes czikkekből nagyobb szükséglet állana be;

2. ellenszegülések alkalmával vagy elemi csapások következtében beállott károsodásnál; 3. ujonczok és próba-csendőrök véglegesítése alkalmával — Ha nagyobb mennyiség előirányzásáról van szó, akkor arról pótelőirányzat szerkesztendő, ha azonban csak egyes cikkek szükségeltetnek, a pótlás jelentéssel kérendő. (Gku. 43. §.)

Ruhafogas használata. A ruhafogasra akasztandó, illetőleg rakandó: A) *A gyalog-csendőrnél*: 1. a tárkarabély; 2. a hüvelybe rejtett szurony akként fektetendő a fogasra, hogy a hüvely saru-vasa a fogasnak a tárkarabély felőli lábát érintse és a nyakkal lefelé fordított szurony túlke a lőfegyvertől számított 3. és 4. fog közé jusson; 3. a hüvelybe rejtett kard ugy függesztendő fel, hogy az a fogas-lábak keresztkötése és a fal között szabadon függjön; 4. a töltény-táska egy vastagabb fajtájú sodronyból készített horognál fogva ugy függesztendő a lőfegyver melletti 1-ső fogra, hogy a táska fedele kifelé legyen; 5. a köpeny lehajtott gallérral és befelé fordított béléssel, a köpenyszíjjal közepén összeecsatolva, a tárkarabélytól számított 5. fogra ugy akasztandó, hogy a fogasláb keresztkötése és a fal között szabadon függjön; 6. a tábori kulacs a középső fogra, a hátbőrönd mögé függesztendő; 7. a jelsip a jelsipzsinorra erősítve, ugy akasztandó a fegyvertől számított 2. és 4. fogra, hogy a zsinór bojtos vége a második fogra függesztetvén, a másik vége egy körültekeréssel ugy erősítettik a 4. fogra, hogy a jelsip az alsó bojtlabdákkal egyenlő magasságban lógjon, a zsinór összefont része pedig a 2. és 4. fog között, a hátbőrönd fedelén félkörivet képezzen; 8. a járőrtáska, melyben a guzs- és összekötő-láncz a lakattal és a csavarhuzó vannak; 10. a kalap, melynek tokja vékonyabb minőségű kemény papírból készítve és kék boríték-papírral van bevonva; 11. a tábori sapka; 12. a kenyér; 13. a hátbőrönd, mely a középső fogra, az akasztónál fogva a födelével kifelé akasz-

tandó fel. — *B) A lovas-csendőrnél*: 1. a tárkarabély a gyalog-csendőréhez hasonlóan; 2. a hüvelybe rejtett szurony a felhuzott hüvely-táskánál fogva akként függesztendő a sodrony-horog segélyével a tárkarabélytól számított 2. fogra, hogy a szurony tülke kifelé legyen és a szurony a fogas kereszt-kötése és a fal között szabadon függjön; 3. a hüvelybe rejtett kard a kardkötő hordkarikájánál fogva akként függesztendő a tárkarabély melletti első fogra, hogy a kardbojt kifelé jusson és a kard a fogas kereszt-kötése és a fal között lógjon; 4. a töltény-táska az összeecsatolt derék-szíjra felhuzva és ennél fogva úgy akasztandó a 2. és 4. fogra, hogy a középen függő töltény-táska fődélteteje kifelé legyen fordítva és a derékszíj nagy csatja épen a második fogra jusson; 5. a köpeny mint a gyalogosnál; 6. a tábori kulacs mint a gyalogosnál a középső fogra akasztva; 7. a jelsip a zsinórral, mint a gyalogosnál, a derék-szíjon kívül akasztva; 8. a járőrtáska, kalap, tábori sapka és kenyér elhelyezése mint a gyalogosnál; 9. a tárkarabély zárduggatyu-takaró végig begombolva, laposan úgy fektetendő a középső fog felé a derékszíjra, hogy a takaró beszegett széle kifelé, a foggantyú hüvelye pedig belől legyen; 10. a forgópisztoly a tokba rejtve, a forgópisztoly-tok két hordszíjánál fogva akként függesztendő a járőrtáska fölé, hogy a tok előrésze kifelé legyen fordítva. Nyolcz foggal bíró fogasokra vonatkozólag lásd Laktanya-szabályok 18. oldal és az ahhoz csatolt ábrákat. (Lsz. 2/32).

Ruhakoptatási átalány. Kolera, árvíz, esetleg más hasonló természetű, huzamosabb ideig tartó kirendeltetések alkalmával, a légénység ruhakoptatási átalányban részesíthető. (Illsz. 31/9.)

Ruhaláda használata. L. Diszöltözet

Ruhaláda kulcsának elhelyezése. L. Diszöltözet.

Ruhamérték megváltoztatása. Azon esetben, ha elhízás vagy lesoványodás következtében a ruha-

méreteknél megváltoztatása válik szükségessé, azt az őrsparancsnok a ruhaszükségleti beadványon a szárnyparancsnokságnak bejelenti. (Gku. 38, 4.)

Ruha szárítása más földjén : mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg hatóság.*

Ruhafertőtlenítő elleni óvszer. L. Rovarok kiirtása.

Ruhafertőtlenítő szerek beszerzése. L. Ruházat tisztántartása.

Ruhavizsga minden szombaton tartandó az őrsparancsnok által. (Á. sz. h. IV/10.)

Ruházatok visszaküldése. L. Tömegbeli cikkeknek az őrsön való átvétele.

Ruházata az elhalt legénységnek. L. Elhalt legénység ruházata és szerelvényével való eljárás.

Ruházat átvétele. L. Tömegbeli cikkeknek az őrsön való átvétele.

Ruházat elhelyezése. L. Kincstári ruházat és felszerelés elhelyezése.

Ruházati cikkek elkönyvelése. Az átvett ruházati cikkek, az átvétel után azonnal, a ruhaátvételi könyvecskeben eszközölt mód szerint, a tömegkönyvbe, azután pedig a ruha- és fegyverzeti könyvecskebe, az őrsparancsnok által bevezetendő és a ruhaátvételi könyvecske tulajdonosa által aláírandó. (Gku. 39/2.) A szárnyparancsnokság által félévenként lezárt és az őrsparancsnokságnak kiadott ruhaátvételi könyvecskeben levő lezárás szóról-szóra a tömegkönyvecskebe bevezetendő, a lezárás, ha az az illető tömegtulajdonos által is helyesnek találtatott, általa és két tanu által aláírandó, azután pedig a ruhaátvételi könyvecske és a tömegkönyv haladéktalanul a szárnyparancsnoksághoz beterjesztendő. Ha a tömegtulajdonos a lezárás ellen kifogást emelne, köteles az őrsparancsnok, a kellőleg indokolt észrevételt a szárnyparancsnokságnak bejelenteni. (Gku. 39/5.)

Ruházati cikkek — különlegesek. L. Különleges ruházati cikkek,

Ruházat igazítása tanosztályokban. Sem a próbacsendőröknek, sem pedig az altiszti tanonczoknak ruháját a tanosztályban testhez igazítani vagy azon bárminemű változtatásokat vagy átalakításokat eszközölni nem szabad. Ezek ruházatán csak a feltétlenül szükséges javításokat szabad eszközölni. (A. sz. h. III/12.)

Ruházat jó karban tartása. A csendőr ruházatán észlelt minden legkisebb feshés vagy szakadás azonnal kijavítandó. Ruhát nem teljes jó állapotban viselni, szekrényben vagy bárhol elhelyezni tilos. (Á. sz. h. III/5.)

Ruházattal való ellátása a betegnek. L. Beteg csendőr felruházása.

Ruházattal való ellátása a fürdőbe menő legénységnek. L. Fürdőbe menő legénység ruházattal való ellátása.

Ruházattal való ellátása a kerületi fogházba átadott legénységnek. L. Fogházba átadott legénység felruházása.

Ruházattal való ellátása a szabadságra menő legénységnek. L. Szabadságra menő legénység ruházattal való ellátása.

Ruházat tartása az álló ruha-fogason. L. Álló ruha-fogason tartása a ruházatnak.

Ruházat testmérték szerinti készítése. A csendőr ruházajának testéhez illőnek, a dolmány és zubbony ujjainak és aljrészeinek megfelelő hosszúaknak, a köpeny hosszának pedig olyannak kell lenni, hogy az a derékszíj felvétele után is a gyalog-csendőrnél legalább tíz centiméterre, a lovas-csendőrnél pedig 25 centiméterre a térden alul érjen. Ha a csendőrnek kiszolgáltatott ruha testhez nem találna, az, a hiány bejelentése mellett, a szárnyparancsnoksághoz vizsaküldendő. (Á. sz. h. III/11.)

Ruházat tisztántartása. A csendőrnek ruházatát tisztán, jó karban és rendben kell tartania és ha abban pecsét, zsírfolt vagy szenny találtatik, a

csendőr felelősségre vonandó. (Á. sz. h. III/1.) A csendőr ruházatának mindenkor, szolgálatban, otthon, szabadságon stb. kifogástalan tiszta és jó állapotban kell lennie. (Á. sz. h. III/3.) A ruházaton előforduló pecsét és zsirfoltok tisztításához minden örsön közös használatra, jó házi szappan és tiszta szesz tartandó készletben és pedig oly helyen, hogy mindenki könnyen hozzáférhessen. A tisztító szerek a közgazdálkodás terhére szerzendők be. (Á. sz. h. III/13.)

Ruházat tisztítása. L. Ruházat tisztántartása.

Ruházat visszaküldése. L. Ruházat testmérték szerinti készítése.

Rüh és kosz. Tünetei: A ló egyik vagy másik testrészén vakaródzik, kemény tárgyakhoz dörzsölődik, szőre némely helyen kihull, bőréből vér szivárog, megvarasodik. Az ily lovak elkülönítendőek és állatorvosi kezelés alá veendőek. (Lóüvvsz, 68. §.)

S

Sajtkészítési iparnál vasárnap is végezhető: a félbeszakítást nem tűrő munka egész nap. (14837/92 km. r.)

Sajtóban való közreműködés. A sajtót illetőleg a csendőrök számára a következő határozványok érvényesek: *a)* időszakos folyóiratokban, melyek kizárólagosan vagy csak részben politikai vagy társadalmi kérdéseket tárgyalnak, akár kiadó, akár szerkesztő vagy munkatárs minőségében résztvenni, tilos; *b)* tilos katonai ügyeket a sajtó útján oly módon megbeszélni, mely a katonai fegyelem, a katonai szellem, vagy a katonai álláskötelmekbe ütközik; *c)* oly időszakos folyóirat kiadására vagy szerkesztésére, mely minden politikai irányzatot kizár és óvadék letételére nem köteleles, a sajtó-

törvény által előirt mellékletek és kimutatások csatolása mellett, szolgálati úton a honvédelmi miniszter engedélyét kell kikérni és csak ennek elnyerése után szabad a szándékolt kiadást az említett törvényben megjelölt hatóságoknál bejelenteni; *d*) tényálladékokra vonatkozó helyreigazításoknak a sajtó útján való közzétételére a csendőrnek az előleges jóváhagyást az előjáró kerületi parancsnokságtól kell kikérni. A kérvényhez a helyreigazítandó cikk, valamint a helyreigazítás szószerinti szövege csatolandó. Sürgős esetekben az engedély közvetlenül is kikérhető. (Szlgsz. 7/48.)

Sajtótermékek — izgatók — megszerzése. L. Izgató sajtótermékek megszerzése.

Sapka elhelyezése. A sapkák a ruhafogas polczán tartandók. (Á. sz. h. III/18.)

Sebes hajtás által másnak személye vagy vagyonának veszélyeztetése: testi épség elleni kihágás. (Klt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.* Ha a sebes hajtás által testi sértés okoztatott, az ügy elbírálása a kir. bíróság hatáskörébe tartozik. (Mt. 1899. IV/4.)

Sebész által elkövetett közegészség elleni kihágások. L. Orvos.

Sebkötelékek beszerzése. L. Sérvkötők beszerzése.

Sebzett vad idegen területen való üzése tilos. (Vszk. 17. §.)

Segély fogoly éjjeli őrzésénél. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Segély igénybevétele egyes csendőr által. L. Csendőr egyedül szolgálatba vezénylése.

Segélylyel való elbánás őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérleténél. L. Fegyverhasználat őrizet alatt álló foglyok megszabadítási kísérleténél.

Segély megtagadása a csendőrnek. A ki a csendőrnek segélyét megtagadja, fenytetés végett a hatóságnak bejelentendő. (Vekm. 2. §.)

Segélynyújtás balesetek alkalmával. Mindazok,

kik foglalkozásuknál fogva gyakrabban jönnek abba a helyzetbe, hogy baleseteknél segédkezet nyújthatnak, mint pl. rendőrök (csendőrök) stb. a tetszhalálból való fölébresztésnek s a segélynyújtásnak lényegesebb eszközlésében oktatók. (1871. XIV. t.-cz. 40. §.)

Segélynyújtási kötelessége a községi előjárásának. A csendőrségnek szolgálati teljesítésében való segélynyújtásra mindenekelőtt a községi előjárók hivatvák, letartóztatási esetekben tehát a csendőrnek ezen segélyt igénybe is kell venni. (Vekm. 3. §.)

Segélyszolgálat adóvégrehajtásnál. L. Adóvégrehajtásnál való segédkezés.

Segélyszolgálat alkalmával helyi rendészeti teendők. Ha egy felszólított vagy segélyszolgálatban álló járőr csak 24 órát tartózkodik is valamely községben, a járőrvezetőt a községre nézve mindazon felelősség terheli, mely az őrs állomáshelyére nézve az őrsparancsnokot illeti; azért köteles a járőrvezető, a községben, tartózkodási idejére a szükséges intézkedéseket akként megtenni, hogy ottléte alatt a közbiztonság, csend és rend megzavarása elő ne fordulhasson. Ezen célból a járőrvezető kötelessége éjjelre egy vagy mindkét csendőr által teljesítendő rövid járőrködést elrendelni. Minden, a járőrvezető által ekként elrendelt szolgálat, általa a szolgálati könyvecskébe előírandó. (Á. sz. h. VII/41.)

Segélyszolgálatba kivezényelt járőrök fel nem válthatásáról jelentés. L. Segélyszolgálatba kivezényelt járőrök felváltása.

Segélyszolgálatba kivezényelt járőrök felváltása. Segély vagy felszólított szolgálatba huzamosabb időre vezényelt járőrök, rendes viszonyok között, minden 3, de legfeljebb 4 nap alatt felváltandók s ha ezen rendelkezéstől bármi okból el kellene térni, a szakaszparancsnokságnak jelentés teendő. (Á. sz. h. VII/41.)

Segélyszolgálati járőrök feladata. Segélyszolgálat

alkalmával a kirendelt csendőrök kizárólag az eljáró hatósági személy biztonságának megóvására szorítkozzanak, az ügyvitelbe vagy bárminemű hivatalos teendőkbe beleszólási joguk nincsen; mert minden ily beavatkozás, mint szabályellenes, szigorúan tilos. (Á. sz. h. VII/41.)

Segélyszolgálat jövedéki törvények végrehajtásánál. L. Jövedéki törvények végrehajtásánál való segédkezés.

Segélyszolgálat közvetlenül a csendőrhöz intézett felhívásra. Ha valamely felmerült ügy halasztást nem tűr s az őrsparancsnoknak vagy helyettesének felhívás nem adható, ezen kivételes esetben a közigazgatási hatóság bármelyik csendőrt szolgálatra, közvetlenül is, felhívhat és utóbbi annak szabályszerűen megfelelni köteles. (Szlgu. 25. §.)

Segélyszolgálatnál az eljárásba való beavatkozás. L. Segélyszolgálati járőrök feladata.

Selyem-csillagok viselése tilos. (Á. sz. h. III/10.)

Selyem-iparnál vasárnap is végezhető még pedig egész nap: 1. a selyemgubók beváltásának ideje alatt, azok átvétele és továbbítása, fojtása és gondozása körüli munkák; 2. a selyem-petekészítés által igényelt munka. (14837/92. km. r.)

Selyemtenyésztésre szolgáló szederfa lombja szedésének megakadályozása L. Szederfa-lomb.

Serfőző-iparnál vasárnap is végezhető: az összes munkálatok egész nap. (14837/92. km. r.)

Sertések becsértéke. A gazdálkodási vagyon felbecslésénél, a vett sertéseknél a vételár és a sertések által elfogyasztott élelmi cikkek ára számítandó fel; míg az őrs által tenyésztett és felnevelt sertéseknél, valamint a készletben levő sertéshus, sonka, kolbász és zsirnál, a mindenkor piaczi árak tekintendők becsértéknek. (Á. sz. h. XVI/4.)

Sertések leszurásánál az egészségi állapot vizsgálata. L. Szarvasmarhák vágásánál.

Sertések tápláléka. L. Sertéstartás az őrsökön.

Sertéshizlaló-telepeknél vasárnap is végezhető: a hizlaláshoz szükséges anyagok szállítása, továbbá sertéseknek a szállásokba vagy telepekbe behajtása. (14837/92. km. r.)

Sertéstartás az örsökön. Minden örs, kivéve a hol ez tiltva van, vagy lényeges nehézséggel járna, legalább annyi sertést köteles tartani, a mennyi az egész évi zsirszükséglettel az örsöt ellátja. Oly örsök, melyek sertést nem tarthatnak, hizott sertést vásároljanak és azokat az örsön ölessék le. — A mindennapi moslék és ételhulladék a sertéseknek adandó. A moslék korpával vagy főtt krumplival, esetleg kukoriczaliszttal felkavarva, kitűnő táplálékát képezi a sertéseknek. — A zsirnak az örsön sohasem szabad kifogyni; zsirt tehát vásárolni az örsöknek nem szabad. Ha nyáron a zsir esetleg elfogyna, fiatal sertések ölenődők. (Á. sz. h. XIV/4.)

Sertéstartás nős legénység által. L. Nős legénység gazdálkodása.

Sértett fél indítványára üldözendő bűncselekmények esetében követendő eljárás. Ilyen esetekben a csendőrségnek nincsen beavatkozási joga, azonban, ha a sértett fél a csendőrséget hivatalos eljárásra felkéri és az erre vonatkozó, tanuk előtt aláírt nyilatkozatot átadja, épen úgy járandó el, mintha a cselekmény hivatalból volna üldözendő. (Á. sz. h. VII/8.)

Sértő kifejezés használata a hivatalos eljárásban levő hatósági közeg ellen vagy a hatósághoz intézett beadványban: hatóság elleni kihágást képez. (Kbt. 46. §.) *Közigazg. hatóság.*

Sétálás alkalmával a szolgálati érdek szem előtt tartása. L. Szolgálati érdek szem előtt tartása.

Sétány — nyilvános — szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Sérvkötők beszerzése. Oly esetekben, midőn a csendőrségi szolgálatra különben teljesen alkalmas

csendőrök sérvkötőt viselni kénytelenek, mihelyt ezen körülmény orvosilag megállapított, ily sérvkötők a kincstár terhére azonnal beszerzendők. — Az esetleg szükséges sebkötelékek, a fenti módoszatok szerint, a kincstár terhére szintén beszerezhetők, még akkor is, ha az illető kórházban nem kezeltek. (Illsz. 46/11.)

Sikkasztás büntette. Elköveti: a ki a birtokában vagy birlalatában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonítja vagy elzálogosítja (Btk. 355. §.), ha a sikkasztott vagyon értéke nagyobb 200 koronánál (Btk. 356. §.) vagy tekintet nélkül az értékre, ha azt olyan egyén követi el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve és az utolsó büntetés kiállása óta tiz év még nem telt el. (Btk. 357. §.) *Kir. törvénytészék.*

Sikkasztás katonai személyek által. L. Hadiczik-kek XXXI. cikk.

Sikkasztás vétsége. Ha a sikkasztott vagyon értéke nem tesz többet kétszáz koronánál. (Btk. 356. §.) — Ha a bíróság vagy más hatóság által zár alá vett dolog tulajdonosa a nála hagyott vagy reá bizott ezen dolgokat eltulajdonítja vagy elzálogosítja. (Btk. 359. §.) *Kir. törvénytészék.*

Sirkő szándékos bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Sir szándékos bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Sorompók jogosulatlan kinyitása, ha azok utak vagy földek elzárására szolgálnak: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Sorozás elől megszököttek elővezetése. A csendőrtartozik a sorozás elől megszökötteket a közigazgatási hatóság elé vezetni. A sorozás alól megszökötteknek a közigazgatási hatóság által ilyenekül megjelölteken vagy a községben olyanoknak kihirdeteken kívül, azok is tekintendők, a kik

községi közegek, vagy más hitelt érdemlő személyek feladása szerint olyanoknak bizonyulnak. Oly egyénekre, kik mindenkorra alkalmatlanokká nem nyilvánítottak és még sorozás alá tartozó korosztályba lévén, bel- vagy külföldön engedély nélkül utaznak, vagy engedély nyérése esetén, ennek érvénye lejártá után illetékességük vagy honosságuk helyére visszatérni elmulasztották — különösen fel kell ügyelni s ezek a közigazgatási hatósághoz elővezetendők. (Szlgu. 80. §.)

Sorozásra meg nem jelenés. Azon hadköteles, a ki sorozás vagy felülvizsgálatra a kitűzött időre meg nem jelenik és késedelmét nem igazolja: kihágást követ el. (Vőt. 44. §.) *Közigazg. hatóság.*

Sójövedék körében vasárnap is végezhető: 1. a már megkezdett só-beraktározás befejezéséhez az államtulajdon biztosítása céljából szükséges ipari munka; 2. nagyobb mérvű sómegrendelés esetén a sótermelés és a sószállítás körül felmerülő ipari munka déli 12 óráig; 3. kizárólag sót elárusítók üzlete, az elárusítás délelőtt 10 óráig; 4. más cikkekkel együtt sót elárusítók üzlete az ezekkel a cikkekkel való kereskedésre nézve fennálló módon és korlátok között. (1740/91. pm. r.)

Sótalán zsirkészlet. A lovas-örsökön a sótalán zsirból egy havi szükséglet szerzendő be egyszerre és abból mindig megfelelő készlet tartandó. A zsir a közigazdálkodás terhére szerzendő be. (Kh. 85. p.)

Sörmérő-iparnál vasárnap is végezhető: az ezzel összefüggő minden munka egész nap, ideértve a házhoz szóló megrendeléseket és a szokásos bárminő étel és ital kiszolgáltatását. (14837/92. km. r.)

Sórszállítás vasárnap déli 12 óráig eszközölhető. (14837/92. km. r.)

Sulyos testi sértés büntette. Elköveti: a ki másnak testét szándékosan, de ölési szándék nélkül, bántalmazza vagy egészségét sérti, ha az ez-

által okozott sérülés, betegség vagy elmekór husz napnál tovább tartott (Btk. 301. §); a ki azon szándékkal, hogy másnak egészségét megrontsa, mérget vagy más ártalmas szert ad be, vagy bármi más módon alkalmaz (Btk. 309. §); azon párbajvivó, a ki a párviadalnak szokásos vagy kölcsönös egyetértéssel megállapított szabályait megszegte és ennek következtében ellenfelét megsebesítette és a gyógyulás husz napnál tovább tartott. (Btk. 299. §.) *Kir. törvényszék.*

Súlyos testi sértés katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXVIII. cikk.

Súlyos testi sértés vétsége. Ha a súlyos testi sértés büntette alatt ismertetett cselekmények által okozott sérülés, betegség vagy elmekór husz napot túl nem haladott, de nyolcz napnál tovább tartott (Btk. 301. §.) Ha a súlyos testi sértés gondatlanságból okoztatott. (Btk. 31. §.) *Kir. törvényszék.*

Süppedékek átjárói az életbiztonságra veszélyes állapotban tartása vagy az erre nézve kiadott hatósági intézkedések nem teljesítése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Sürgős szolgálati utazásoknál vasut vagy gőzhajó igénybe vétele. L. Vasuthasználat törvénysértők üldözésekor

Sütőipar beszüntetése. Sütők (pékek), a kik elkezdett iparukat az iparhatóságnál történt bejelentés nélkül vagy az iparhatóság által kitűzött idő eltelte előtt megszüntetik, vagy az ebbeli kötelességük kijátszására szolgáló módon folytatják: tulajdon elleni kihágást követnek el. (Kbt. 140. §.) *Közigazg. hatóság.*

Sz

Szabadban követendő eljárás ellenszegülő néptömeg ellen. L. Ellenszegülő néptömeg ellen a szabadban követendő eljárás.

Szabad közlekedés akadályozása utcán vagy téren, áruk, hordók, ládák, tüzi- vagy épületfa, kévék vagy más nagyobb halmazt képező anyagok, a fennálló szabályokkal ellenkezően való lerakása, vagy a hatóság által meghatározott időn belül el nem szállítása által: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 119.) *Közigazg. hatóság.*

Szabadon bocsátása a csendőrség által letartóztatott egyéneknek. L. Foglyok átadási ideje.

Szabadságolás próbaszolgálat céljából. L. Igényjogosult próbaszolgálat céljából való szabadságolása.

Szabadságoltak által a közigazgatásnak megterítendő illeték. L. Szabadságoltak közigazgatási osztaléka.

Szabadságoltak illetékei: *Magán- vagy családi ügyekben való szabadságolásoknál:* Nyolcz hét tartamáig engedélyezett szabadság idejére a csendőrség legénység minden illetékeinek élvezetében marad. Az illetékek felerésze a szabadság megkezdésekor, másik fele pedig a bevonuláskor fizetendő ki. Azonban a szabadságidőnek önkényű túllépése esetén az illetékek második felére való igény elenyészik. Két egymásután következő évben ilyen szabadság csak illetményélvezet nélkül engedélyezhető. 2. *Betegség folytán való szabadságolásnál:* az illető illetékeinek teljes élvezetében marad s az neki félhavasankint előre fizetendő ki. 3. *Próbaszolgálat vagy szolgálati gyakorlat teljesítése céljából való szabadságolásnál* igényjogosultsággal bírók vagy akik az igény-

jogosultság, a megkivántató 12 évi tényleges szolgálat utolsó évét töltik s valamely közszolgálatban való alkalmazás elnyerése céljából, díjtalan próbaszolgálatra bocsáttatnak, illetékeik élvezete mellett hat óra szabadsággalhatók s ilyenkor utieszközökre is a kincstár terhére van igényük. Ha az ilykép szabadságolt hivatalos ruházattal láttatik el, akkor részére a tömegátalány felerészben számítandó fel. Az illetékek havonként előre fizetendőek. — Az illetékek megszűnnek, ha az illető a próbaszolgálat vagy gyakorlat végével vagy e közben ideiglenes vagy állandó alkalmazást nyer, még pedig azon nappal, melylyel új állása után az illeték folyosítva lett. — Az ilyen egyéneknek, ha szabadságolási helyükön kincstári vagy a kincstár által bérelt épületekben el nem helyezhetők, a nős altisztek részére illetékes átvonulási szálláspénzre van igényük. — Ilyen szabadság az illetékek élvezete mellett csak egyszer engedélyezhető és a szabadságról történt bevonulás napjától számított egy év tartama alatt rövid szabadságolásuk esetén nincsen igényük illetékek élvezetére. Azok pedig, akik illetékek élvezete mellett már szabadságolva voltak, a szabadság megkezdésének napjától számított egy év tartama alatt próbaszolgálatvétel végett, az illetékek élvezete mellett, csak oly időtartamra szabadsággalhatók, hogy mindkét szabadság együttvéve hat hónapot meg ne haladjon. (llsz 45. §.)

Szabadságoltak közgazdálkodási osztaléka. A közgazdálkodás minden tagja, a ki teljes illetékeinek élvezete mellett szabadságot kap, ennek tartama alatt naponta 20 fillért tartozik a közgazdálkodásba befizetni. Tizennégy napig tartó szabadságnál a közvagyon nem becsülendő meg, azontul úgy a szabadság megkezdése, mint a bevonuláskor a becslés fogyanatosítandó. A követelés az örson marad és a gazdálkodási könyvből nem irandó ki. A bevonuláskor netán mutatkozó különbözet a

csendőrnek kifizetendő, illetve ez által befizetendő. (Á. sz. h. XVI/23.)

Szabadságolt katonai személyek ellenőrzése. Rövid időre vagy tartósan szabadságolt katonai személyek vagy nem tetteleges állománybeli tartalékosok és szabadságolt állományu honvédek, ha erre ok forog fenn, a csendőr azoknak katonai igazolványaikban foglalt személyleirást az igazolvány előmutatójával összehasonlítani és meggyőződni tartozik, valjon azok tartózkodási helyükön szabályszerűen jelentkeztek-e. (Szlgsz. 78. §.)

Szabadságon levő csendőrök felügyelése. Az őrsparancsnok köteles az őrs körletében szabadságon levő csendőrlegénységet, magatartás és viselkedés tekintetében, felügyelni és az egyesek által netalán elkövetett hátrányos cselekményeket, előzetes kivizsgálás után, a csendőrkerületi parancsnokságnak azonnal bejelenteni. (30888/93. k. m. r.)

Szabadságon levő csendőrök illetékeinek kifizetése. Az őrsről szabadságon levő csendőrök pénzbeli járandósága az őrs hivatalos pecsétjével és „Hivatalos fizetések portomentes“ záradékkal megjelölt postautalvánnyal küldendő meg az illető címére és a feladó-vevény a vonatkozó ügydarábra ragasztandó. (Gku. 21. §.)

Szabadságon megbetegedett legénység gyógykezelése. A megbetegedett vagy a legközelebbi őrsparancsnokhoz fordul, ki őt kórházba adja és erről az őrsöt értesíti, vagy pedig egyenesen kórházba véteti fel magát és ezt őrsparancsnokának bejelenti. Ha a beteg tartózkodási helyén óhajtja magát gyógykezeltetni — minek azonban nőtleneknél csak azon esetben van helye, midőn a laktanyában való ápolás is meg van engedve, — erről őrsparancsnokának, orvosi bizonyítvány beküldése mellett, szintén jelentést tenni tartozik; az őrsparancsnok pedig az orvosi bizonyítványt a szárnyparancsnoksághoz terjeszti fel. Ha a beteg tartózkodási helyén ápoltatik, az orvos rendeletére és a

hány napra az orvos szükségesnek tartja, a beteg mellé ápoló fogadható. A beteg illetékei élvezetében marad, de tartozik naponta egy korona 16 fillér ápolási díjat megtéríteni. A gyógykezelési költségek elszámolására nézve a „Betegápolási költségekről szóló kimutatás” alattiak mérvadók. (Gku. 19. §.)

Szabadságra menő legénység ruházattal való ellátása. Egy rendbeli teljesen használható ruhával látandók el. A többi czikkek, úgy mint vezénylesek alkalmával, jegyzék mellett az örsparancsnoknak átadandók, a ki azokat a szabadságra menő költségére gondoztatja. (Gku. 51 4.) A szerelvény és fegyverzet szintén az örsön marad és csupán kardot visz magával, (Gku. 66/6.)

Szabatos testtartás a töltés és tüzelésnél. L. Töltés és tüzelés gyakorlása.

Szabályrendeletek ismerete. L. Törvények ismerete.

Szalámi-gyártásnál vasárnap is végezhető: a félbeszakítást nem tűrő munka, egész nap. (14857/92. kmr.)

Szalma kiürítése. L. Laktanya tisztántartása.

Szalmazsák nagysága: 195 cm. hosszú és 86 cm. széles. (Illsz. 32 3.)

Szalmazsákok mosatása évenként egyszer eszközözlendő. (Illsz. 32 3.)

Szalmazsákok töltése. A szalmazsákokat évenként egyszer kell újból megtölteni és minden három hónapban utántölteni. Egy szalmazsák megtöméséhez 23, utántöltéséhez mindenkor 12 kgr. tiszta, friss szalma szükséges. (Illsz. 32/3.)

Szalmazsák-töltési átalány. Ez a minden év szeptember hó elsején eszközözlendő teljesen új töltésre és minden év márczius, junius és deczember 1-én való utántöltésre jár. Az e célra szolgáló évi átalány a teljesen új töltésre 60 és minden utántöltésre 30 fillér, mely az örsöknek, a rendszeresített létszám után, havi részletekben fizettetik.

A lovas örsöknek a lóápolók után ugyanezen átalány jár. (Illsz. 65. §.)

Szalmazsák tömése. L. Ágynemű gondozása.

Szarvasmarha elkülönítése a vásártéren. Állatvásárokon felhajtott vidéki szarvasmarha a helybelitől elkülönítve állítandó fel. (Árt. 11. §.)

Szarvasmarhák — kereskedésre szántak — hajtása. L. Marhák hajtása.

Szarvasmarhák vágásánál az egészségi állapot vizsgálata. Szarvasmarhák vágásánál, továbbá juhok, kecskék és sertések leszurásánál, a mennyiben ez mint ipar üzetik, az állat egészségi állapota a leölés előtt és utána, a hatósági állatorvos, ennek nem létében a vágatási biztos által megállapítandó. (Árt. 14. §.) Ezen rendelkezés a korcsmárosok és vendéglősök által üzletük céljára leölt állatokra is vonatkozik. (7733/89. fm. r.)

Szállítása lovaknak vasuton. L. lovak szállítása vasuton.

Szállítása tömegbeli cikkeknek áthelyezés alkalmával. L. Tömegbeli cikkekkel való eljárás áthelyezések alkalmával.

Szállító eszközökre való igény. A csendőrlegénységnek igénye van szállító eszközökre a szolgálat érdekében történő áthelyezések vagy más örsökre való beosztásuk, fel- és leszerelés végett a szárny székhelyére történő bevonulásuk alkalmával és céllovészetre való behíváskor, a mennyiben a távolság az esetleg vasuton vagy gőzhajón megtehető uton kívül is, a 15 kilométert meghaladja. — Vasuti vagy gőzhajózási közlekedés hiánya esetében az előfogat igénybe vehető: 1. Összpontosítások és egyéb vezényeltetések esetén, a mikor sürgősség esete nem forog fenn ugyan, de a távolság 15 kilométert meghalad; 2. betegeknek valamely gyógyintézetbe való szállítása céljából; 3. ha a csendőrnek valamely távolabb eső helyen való fellépése, vagy valamely örsnek gyors megerősítése elodáztatlanul szükséges, vagy ha a körülmények egy

törvénysértő gyors üldözését teszik szükségessé, az utóbbi esetben még akkor is, ha vasuti vagy gőzhajó-közlekedés létezik, de előfoggattal a cél gyorsabban elérhető; 4. a letartóztatott és a legközelebbi illetékes hatóságnak átadandó törvényt áthágó igazolt menetképtelensége esetében; 5. ha őrmesterek, mint ideiglenes szakaszparancsnokok, örsszemlére utaznak, vagy ha vizsgálatok céljából a szakasz állomásról vagy szemle alkalomával valamely örsről e célra kiküldetnek s végre, ha a vizsgálatok oly helyeken eszközölködnek, melyek a megsejmeléndő örs körletében fekszenek és a visszautazás ezen örsre történik, mind ezen esetekben azonban csak akkor, ha a távolság 7·5 kilométert meghalad; 6. polgári bíróságokhoz tanuképen megidézettek által, ha a bíróság székhelye a megidézettek állomáshelyétől 7·5 kilométernél távolabbra van; 7. leszerelés végett a szárny székhelyére való utazáskor. Az előfogat két lovas fogatból áll. Ha több csendőrnek kell ugyanegy helyre az előfogatot igénybe venni, akkor minden öt csendőr után egy kétlovas előfogat jár. (Illsz. 48/2 – 3).

Szállító eszközökre való igénye a nősöknek. L. Nős legénység igénye szállító eszközökre.

Szállító levél. L. Csomagok szállítólevéllel való ellátása.

Szállodai iparnál vasárnap is végezhető: minden munka egész nap, ideértve a házhoz szóló megrendeléseket és a szokásos bármilyen étel és ital kiszolgálását. (14837/92 km. r.)

Szállodai személyzet mulasztása a vendégkönyv körül: közbiztonság ellen kihágás. (Kbt. 73. §.)
Közigazg. hatóság.

Szállodai vendégkönyvbe a történt felhívásra név, állás és lakhely be nem írása, vagy hamis adatok beírása: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 72. §.)
Közigazg. hatóság Ezen kihágás csak akkor követhető el, ha a vendégek nyilvántartása törvényható-

sági szabályrendelettel lett elrendelve. (L. Kiss Emil: „A közigazgatási hatóságok elé utalt kihágások“ I. kötet 82. l.)

Szállodások mulasztása a vendég-könyvbe bevezetendő adatok kivezetésére való felhívás vagy a bejegyzés megtagadásának bejelentése tekintetében: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 73. §.) *Közigazg. hatóság.*

Száma az írásbeli dolgozatoknak. L. Írásbeli dolgozatok száma.

Számoló könyvek gyanánt öt iv papirból álló negyediv alaku füzetek használandók. (L. sz. h. V/22.)

Számolókönyvek — beteltek — megőrzése. Ezek az őrsparancsok által megőrzendőek. (Á. sz. h. V/22).

Számtani feladatok. A számtani feladatok az őrsparancsnok által, az illető csendőr képességéhez mérten, adandók fel s fokozatosan könnyebbről nehezebbre emelkedjenek; a dolgozatok pedig az írásbeliekhez hasonlóan, lehetőleg még a kidolgozás napján átvizsgálandók és osztályozandók. Az altiszti iskolában alkalmas csendőrök közönséges és tizedes törtekkel is tanuljanak számolni, a többi csendőrnél elegendő a négy alapművelet ismerete. — A számolás tekintetében a csendőrök osztályokba nem sorolandók. (Á. sz. h. V/21)

Szándékos emberölés büntette. Elköveti: a ki embert szándékosan megöl, ha szándékát nem előre fontolta meg (Btk. 279. §); azon anya, aki a házasságon kívül született gyermekét a szülés alatt vagy közvetlenül a szülés után szándékosan megöli (Btk. 284. §); a teherben levő nő, a ki méhmagzatát szándékosan elhajtja, megöli vagy ezt más által eszközölteti, valamint az, a ki a büntettet a teherben levő nőn elköveti (Btk. 286. §); azon párbajvivő, a ki a párviadalnak szokásos vagy kölcsönös egyetértéssel megállapított szabályait megszegte és ennek következtében ellenfelét megölte. (Btk. 299. §.) *Kir. törvényszék.*

Szánkázásra vonatkozó szabályok megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.*

Szárnyterületén levő közártalmuak jegyzéke. L. Jegyzék a szárny területén levő közártalmuakról.

Szederfa-lomb szedésének megakadályozása. Szederfáról közutakon, köztereken vagy utcázakon selyemtenyésztés céljaira a lombszedés jogtalan megakadályozása vagy a lombnak megfertőztetés által selyemtenyésztési célra használhatatlanná tétele: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Szekerezés másnak földjén jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.)

Szekérbe fogott állatok a marhavásártérre nem hajthatók. (Art. Vr. 34. §.)

Szellemek idézésével való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járás-bíróság.*

Szellőztetése az istállónak. L. Istálló szellőztetése.

Szembaja a lovaknak. L. Lovak szembaja.

Szemfényvesztéssel való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járás-bíróság.*

Személyes szabadság elleni büntetett. Elköveti: azon közhivatalnok, a ki hivatali hatalmával visszaélve törvényellenesen valakit elfogat, elfog vagy letartóztat, továbbá a kinek hivatali kötelességéhez tartozik a büntető ítéletek végrehajtása vagy a felügyelet a szabadságvesztés-büntetések foganatosítására avagy a vizsgálat alatti letartóztatásra szolgáló helyiség fölött és a ki abban valamely foglyot a jogerejű ítéletben, vagy az illetékes közhivatalnok rendeletében meghatározott időn túl, kötelességének megszegésével, fogva tart — ha a szabadságtól való jogtalan megfosztás tizenöt napnál tovább tartott. (Btk. 195. §.) *Kir. törvényszék.*

Személyes szabadság elleni vétség. Elköveti:

azon közhivatalnok, a ki hivatali hatalmával visszaélve, törvényellenesen valakit elfogat, elfog vagy letartóztat (Btk. 193. §) ; a kinek hivatali kötelességéhez tartozik a büntető ítéletek végrehajtása vagy a felügyelet a szabadságvesztés büntetések foganatosítására avagy a vizsgálat alatti letartóztatásra szolgáló helyiség fölött és a ki ebben valamely foglyot, a jogerejű ítéletben vagy az illetékes közhivatalnok rendeletében meghatározott időn túl, kötelességének megszegésével, fogva tart (Btk. 194. §.); azon közhivatalnok, a ki valakinek törvényellenes letartóztatásáról vagy fogvatartásáról hivatalos tudomással bírván, azt az illetékes többségnek azonnal fel nem jelenti és azon többség, mely a feljelentés által vagy más módon hivatalos tudomására jutott tény megvizsgálását és a kellő intézkedést negyvennyolcz óránál tovább halasztja. (Btk. 197. §.) *Kir. törvényszék.*

Személyes szabadság megsértéseért a bűnvádi eljárás a btk. 321. §-a esetében csak a sértett fél indítványára indítható meg. Kivéve, ha a tettes ellen más ezen cselekménynyel összefüggő és hivatalból üldözendő büntett is forog fenn; ha a büntett által súlyos testi sértés vagy halál okoztatott; ha a büntett fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, vagy a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére vagy gondviselésére bízott személyen követtetett el. (Btk. 322. §.)

Személyes szabadság megsértésének büntette. Elköveti: a ki a személyes szabadság megsértésének vétsége alatt ismertetett cselekményeket elköveti, ha a letartóztatás egy hónapnál hosszabb ideig tartott (Btk. 323. §); a ki fajtalanságra vagy házasságkötésre irányzott célból valamely nőszemélyt, ennek akarata ellenére, erőszakkal, fenyegetéssel vagy ravaszsággal hatalmába kerít, elvisz vagy letartóztat. (Btk. 321. §.) *Kir. törvényszék.*

Személyes szabadság megsértésének vétsége. Elköveti: a ki valakit törvényellenesen elfog, elfogat, letartóztat vagy személyes szabadságától bármi más módon megfoszt, ugyyszintén az, a ki valakit a törvény által megengedett esetekben tartóztatott le, azonban e cselekményét azonnal, mihamarabb lehetséges volt, a hatóságnak nem jelenti be. (Btk. 323. §.) *Kir. törvényszék vagy járásbiróság.*

Személyi- és helyi ismeretei az őrsparancsnoknak. L. Őrsparancsnok helyi és személyi ismeretei.

Személyi ismeret. A csendőrnek őrskerületében feltétlenül ismernie kell a jómódu, értelmes és jóindulatu egyéneket, továbbá a közbiztonságra káros befolyással levő egyéneket. A jómódu, értelmes és jóindulatuak osztályába soroltatnak az előkelőbb egyének, földbirtokosok, haszonbérlek, kereskedők, papok, tanítók, jobbmódu polgárok stb., kiknél a csendőr járőrködés alkalmával, megismerkedés céljából, magát tisztelettel bemutatni el ne mulasztja. (Á. sz. h. VII/23.)

Személyi ismeret oktatása. L. Oktatása a helyi és személyi ismeretnek.

Személymotozás. Oly egyének, kikre nézve a valószínűség, hogy gyanús tárgyak birtokában vannak, nagy mérvben létezik, vagy a kik valamely bűntény vagy vétség elkövetésében gyanúsak, továbbá rossz hirben álló és rendőri felügyelet alá helyezett egyének személye és ruházata is megmotozható. Nők megmotozása nők közbejöttével eszközöltetik. (Szlgu. 43. §.)

Szemérem elleni büntett. Elköveti: a ki magát valamely nő férjének színleli és a nőnek tévedését felhasználja, hogy azzal nemileg közösüljön. (Btk. 245. §.) *Kir. törvényszék.*

Szemérem elleni erőszak büntette. Elköveti: a ki valamely nőszemélyen erőszakkal vagy fenyegetéssel, vagy a nőszemélynek öntudatlan, vagy akarata nyilvánítására vagy védelmére tehetetlen

állapotában, házasságon kívül, fajtalanságot követ el. (Btk. 233. §.)

Szemérem elleni erőszak büntetteért a bűnvádi eljárás csak akkor indítandó meg hivatalból: 1. ha a tettes ellen ezen büntettel az elkövetés idejére és helyére nézve összefüggő s hivatalból üldözendő más büntett is forog fenn; 2. ha a büntett a megsértettnek a halálát okozta; 3. ha a büntett fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére bizott személyen követtetett el. (Btk. 239. §.)

Szemérem elleni vétség. Elköveti: a ki fajtalanságot tartalmazó iratot, nyomtatványt vagy képes ábrázolatot nyilvános helyen kiállít, árul vagy terjeszt, ugyszintén az irat, nyomtatvány vagy képes ábrázolat szerzője, nyomtatója, ha ennek többszörösítése, terjesztése vagy nyilvános helyen kiállítása tudtával történik (Btk. 248. §.); a ki szemérmet sértő cselekmény nyilvános elkövetése által közbotrányt okoz. (Btk. 849. §.) *Kir. járásbiróság.*

Szemét kihordása. L. Laktanya tisztántartása.

Szemét összegyűjtése. Szemétnek a város vagy községben, a házban, udvarban vagy annak közelében, hatósági tilalom ellenére, nagyobb mennyiségben való összegyűjtése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 125. §.) *Közigazg. hatóság.*

Szemle-jegyzőkönyv. Ebben a szemlélő előljáró a megtartott szemlére vonatkozó leletét írja be, mely szemle-leletek szóról-szóra lemásolandók és a szakaszparancsnoksághoz felterjesztendők. (Szlgu. 107. §.)

Szemle-lelet másolata. L. Szemle-jegyzőkönyv.

Szemlob. A szemlob gyakran por, rikitó világosság stb. által idéztetik elő. A szemek könnyü vörösödésénél elégséges a hideg vízzel való mosás, miközben azonban minden dörzsölést kerülni kell. Igen jó szer a nyitott szemek mérsékelt hideg vízzel való fürösztése. Ha fokozottabb vörösödés,

szemégés s nagyobb mérvű könyezés áll be, azonnal orvosi segély veendő igénybe. (Eá.)

Szent-István napi istentiszteletben való részvétel. L. Diszben való öltözés.

Szent-István napján végezhető: a czukrász, mézeskalácsos, nyomda, hirlap, szódavíz, fürdő, kenyér, péksütemény, tej, gyümölcs, virágok, szálloda, vendéglő, sörmérő, pálinkamérő, bormérő, kávéház, kávémérés, bucsu, ájtatos gyülekezetek, kofák, állatok, községekben, melyek az országhatártól 10 kilométernél távolabb nem esnek, borbély, kisipar, pékipar, mészáros-, hentes- és kolbászipar czimek alatt felsorolt ipari munkák az ott említett időn belül, valamint a fűszer, bor, thea, csemege- és lisztkeredéseknél és szatócsüzleteknél déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Szennyes ruha elhelyezése. A közigazdálkodásból beszerzendő zárható ruhaládában a kamrába vagy padláson tartandó. (Á. sz. h. III/17.)

Szennyes ruhaláda. L. Szennyes ruha elhelyezése.

Szerb határon való közlekedés. A szerb határvonalon az ország területre való lépés vagy az abból való kilépés, csak arra jogosító uti igazolvány mellett van megengedve. Ezen rendelkezés megszegése kihágást képez. (93291/96. km. r.)
Közigazg. hatóság.

Szerb tövis irtása. A szerb tövist köteles virágzása előtt minden birtokos egész területén, az utak mentén és az uttesten pedig az utfentartó, alkalmas módon kiirtani. (Mgt. 51. és 52. §.)

Szerelék elhelyezése. A csendőr szereléke úgy helyezendő el, hogy az mindenkor használható állapotban és kéznél legyen. (Lsz. 2/31.)

Szerelék-vizsga minden szombaton tartandó az őrsparancsnok által. (A. sz. h. IV/10.)

Szerelmi viszony folytatása rossz hirben álló nőkkel. L. Rosh hirben álló nőszemélyekkel való barátkozás.

Szerelvények tartása az álló ruhafogason. L. Álló ruhafogason tartása a ruházatnak.

Szerelvény ellátása pléhtáblácskákkal. L. Pléhtáblácskák a szerelvényen.

Szerelvény és fegyverzet kicserélése. Az első felszerelés után később átvett kincstári szerelvény és fegyverzeti cikkek, a ruha- és fegyverzeti könyvecskébe nem vezetendők be, hanem azok a régiakkal egyszerűen kicserélendők, azonban valahányszor végleges csere történt, az illető lő- vagy szálfegyver száma az említett könyvecskébe bevezetendő, a régi szám pedig áthuzandó. (Gku. 64. §.)

Szerelvény- és fegyverzettel való eljárás áthelyezéseknél. L. Tömegbeli-cikkekkel való eljárás áthelyezés alkalmával.

Szerelvény- és fegyverzettel való eljárás betegség esetén. L. Beteg csendőr felruházása.

Szerelvény- és fegyverzettel való eljárás felülvizsgálat esetén. L. Tömegbeli cikkekkel való eljárás felülvizsgálat esetén.

Szerelvény- és fegyverzettel való eljárás fürdőbe menés esetén. L. Fürdőbe menő legénység ruházattal való ellátása.

Szerelvény és fegyverzettel való eljárás szabadság esetén. L. Szabadságra menő legénység ruházattal való ellátása.

Szerelvény és fegyverzettel való eljárás vezényléseknél. L. Tömegbeli cikkekkel való eljárás vezénylések alkalmával.

Szerelvény helyreigazítása. Ha egyes szerelvényi cikkek használhatóságukat elvesztették, helyreigazításuk engedélyezése iránt az örsparancsnok által a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Gku. 65. §.)

Szerelvényi cikkek. Ez alatt az aprólékos kéziszeres és kincstári szerelvények értendők. (Gku. 61/a.)

Szerencsejátékban való részvétel, szerencsejáték-

vállalat helyiségében: kihágást képez. (Kbt. 88. §.)
Kir. járásbiróság.

Szerencsejátéknak tekintetik az a játék, melynél a nyereség vagy veszteség kizárólag a véletlentől függ. (Kbt. 91. §.)

Szerencsejátéknál elkobzandó a kitéve talált pénz és a szerencsejátékhoz használt eszközök. (Kbt. 90. §.)

Szerencsejáték üzésére helyiség átengedése. Vendéglő, kávéház vagy korcsma bármely helyiségének ily célra való kiadása: kihágást képez. (Kbt. 88. §.) *Kir. járásbiróság.*

Szerencsejáték-vállalat tartása nyilvános vagy a közönségnek nyitva álló helyen, valamint az ilyen vállalkozónak a szerencsejáték üzésében való segítése: kihágást képez. (Kbt. 87. §.) *Kir. törvénytör.*

Szerencsétlenségek esetében követendő eljárás. Ha a csendőr emberi testet talál, melyben még némi életjel mutatkozik, a mint ez megfagyottaknál, vízbe vagy egyébként megfulladtaknál, földszakadás vagy beomlás által betemetetteknek és gázrobbanás által sérülteknél szokott előfordulni — s a megmentés lehetősége még feltehető: a csendőr rögtön orvosi segélyről gondoskodik, annak megérkeztéig pedig az életmentési kísérleteket alkalmazza. Egyáltalában mindennemű sérüléseknél és szerencsétlenségeknél minden lehető segélynyújtás kieszközölendő, az ok és okozó kinyomozandó, az eset felől pedig az illetékes hatóságnak jelentés teendő. (Szlgu. 82. §.)

Szeszes italok élvezete mérsékelten, különösen nagy fáradoalmak és betegségek idején, az erő felfrissítése és a betegséggel szemben az ellentállás fokozására hasznosak; azonban azok tulzott élvezete mérges hatással bír és az ittasági örültségre vezet. Ha valaki szeszes italok tulzott élvezetére szokott, attól nem tanácsos a szeszes italt egy-

szerre megvonni, hanem legjobb lassan kávéra és theára szoktatni. (Eá.)

Szeszes italok mértéknélküli élvezetének következményei. L. Kihágások eredete.

Szesziparnál vasárnap is végezhető: a szeszfinomítás és összes munkák egész nap. (14837/92. km. r.)

Szénaadag súlya. A széna 3400 gramm súlyu adagokban szállítandó. (Gku. 31/a.)

Szénaetetés. A széna-adag a zab elfogyasztása után teendő a lovak elé. (Kh. 45. p.)

Széna felkötése. A széna megfonva és összehajtogatva két egyenlő tekercsbe rakandó és a takarmány kötéllel keresztbe kötve akként tétetik elől a nyeregbe, hogy a tekercsek a málhatáskákon egyenlően feküdjenek; a leesés meggátlása végett pedig a széna a málhatáska kötdarabjának csokrához erősítendő, a málhaszjak végei a szénatekercsen áthuzandók és annak felső lapjai összezsárolandók. (Kh. 21. p.)

Széna megerősítése a nyergen. L. Széna felkötése.

Széna minősége. A szénának minőségére nézve egészséges, száraz, iszap nélküli, jószagu, por- és dohmentesnek kell lennie. (Kh. 41. p. — Gku. 31/a.)

Szijazat gondozása lovas csendőr által. A lovas csendőrnél csak a szuronyhüvely, a tábori kulacs és köpenyszij fénymázolandó, a többi szijazat pedig természetes bőrszinben hagyandó, de időnként nyeregszappannal akként veendő gondozás alá, hogy mindig szép barna legyen. (Á. sz. h. IV/14.) A szijazat nyeregszappannal tisztítandó. (Kh. 85. p.)

Szijazat kimélése minden csendőr kötelessége s annak minden igazolatlan rongálásáért kártérítéssel tartozik. (Á. sz. h. IV/16.)

Szijazat lakkbőrből a csendőr által nem viselhető. (A. sz. h. III/10.)

Szijazat lakkozása. A gyalog csendőr szijjazata, a tölténytáska kivételével, mindig lakkozva legyen. (Á. sz. h. IV/13.)

Szijazat lyukasztása. A szijazatot szükségtelenül lyukasztani tilos. Ha lyukasztás szükséges, ez csakis az őrsparancsnok által és csupán lyukasztóvassal eszközölhető. (Á. sz. h. IV/16.)

Szijazat zsirtalanítása. Az új szijazat igen zsirós lévén, a ruházatot nagyon bepiszkolja, miért használatba vétel előtt oly eljárás alá veendő, hogy a zsir rajta többé ki ne üthessen. Ez következőképen eszközölendő: Körülbelül 10 dekagramm finom fehér keményítő kevés hideg vízben feláztatandó, minek megtörténte után, folytonos keverés mellett, forró vízbe töltetik, hol péppé főzendő. Ezen péppel még meleg állapotban, a szijazat azon része, mely a ruházatra fekszik, annyira bekenendő, míg fényt kap, mire a pép a szijazaton megszáradtatik. Száritás után a péppel bevont részek szesz és schellakból készült fénymázzal épen úgy mint a fegyverág, befénymázoltatik, mire a bőr fényt kap és a zsirkiizzadás meggátoltatik. (Á. sz. h. IV/15.)

Szij-szerszám tisztogatása. A fekete szij-szerszám terpentín-mázzal, a barna bőrből készült pedig nyereg-szappannal tisztítandó. (Kh. 81. p.) Ezenkívül a fekete szij-szerszám, a szükséghez képest, de legalább egyszer minden két hónapban sóttalan zsirral jól bekenendő. (Kh. 82. p.)

Szinei a haditengerészetnek: vörös-fehér.

Szinei a közös hadseregnek: sárga-fekete.

Szinei a magyar államnak. L. Magyar állam szinei.

Szini-előadás tartása szinigazgató által, belügy-ministeri jogosítvány és hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás. (Kbt. 77. §.) *Közigazg. hatóság.*

Szinnyomásnál vasárnap is végezhető: azon munkák, melyek a folytonos üzem félbe nem szakít-

hatása miatt szükségesek — egész nap. (14837/92. km. r.)

Szivar használata sétálás alkalmával. L. Dohányzás séta alkalmával.

Szoba-lajstrom. Minden légénységi szobában, a bejárat belső felén, a szobalajstrom függ, mely kemény papírra ragasztva üvegtábla alá helyezendő. (Lsz. 2/24.)

Szoba-lajstrom bádog szegélylyel való ellátása. L. Feliratok.

Szobapadló befestése. L. Szobapadló fényezése.

Szobapadló fényezése. A csendőr légénységi szobák padlóját fényezni vagy befesteni tilos. (A. sz. h. IX/10.)

Szobapadlózat tisztán tartása. A szoba-padlózat, a szükséghez képest felmosandó, de csak alkalmas időjárásban. A surolásra használt porond, a megtörtént tisztogatás után azonnal eltávolítandó. A sikálás lehetőleg szárazon eszközözendő. (Lsz. 2/44.)

Szoba-parancsnok. Minden szobában, a melyikben többen vannak elhelyezve, a rangban legidősebb altiszt, vagy a legrégebben szolgáló csendőr, a szoba-parancsnok, ki mint ilyen, szobájában a fegyelem, rend és tisztaság fentartásáért felelős. (Lsz. 2/23.)

Szobatakarítási eszközök a konyhában tartandók. (Lsz. 1/18.)

Szobák takarítása. A szobák naponta és valahányszor szükséges, kiséprendők és kellően szellőzendők; por és pókhálók eltávolítandók, ablakok, ajtók és a fabutorzat gyakran megmosandók. Mindazt, ami ártalmas kipárolgást okoz, a szobákban végezni nem szabad. (Lsz. 2/43.)

Szobák világítása a légénység által sajátjukból eszközözendő. (Illsz. 32/4.)

Szocialista mozgalmak elfojtása. Ezen mozgalmak elfojtása végett, a szocialisták, különösen pe-

dig a szocialista tanokat terjesztő izgatók, folyton a legéberebb figyelemmel kísérendők és minden e téren észlelt mozgalomról az illetékes hatóságnak azonnal jelentés teendő. (768/98. bm. r.)

Szocialisták nyilvántartása. Minden örs és különítmény a szocialistákat előjegyzésben tartani köteles és pedig a vezetőket és bujtogatókat, különösen az idegenből származókat, név és lakás szerint, a többieket pedig községenként és szám szerint. (57/98. csf. r.)

Szolgabirói hivatalnak teendő jelentések L. Jelentéstétel a szolgabirói hivatalnak.

Szolgalatban álló járőrök a katonai állomás-parancsnokságoknál jelentkezni nem kötelesek. (4012/86. hm. r.)

Szolgalatban megsérült legénység ápolása. Ha valamely csendőr szolgálat teljesítése közben önhibáján kívül szenvedett sebesülés vagy testi sérülés következtében kerül gyógykezelés alá, akkor betegsége tartama alatt, illetékei teljes élvezetében marad s úgy a kórházi, mint a kórházon kívüli gyógykezeltetés, ápoltatás és esetleges utazási költségei, a kincstár terhére számítandók fel. Ha ily nőtlen egyén a laktanyában ápoltatik, a közigazgatásba a rendes napi betétet illetékeiből tartozik fizetni. (Illsz. 46/4.) Minden ily eset a szakasz-parancsnokságnak haladéktalanul bejelentendő. Ha a beteg kórházon kívül gyógykezeltetik, akkor a gyógykezelési költségek elszámolása a „Betegápolási költségekről szóló kimutatás“ alattiak szerint történik. (Gku. 21. §.)

Szolgalatban töhkrement ruházat értékének megtérítése. Ha a csendőr tömegbeli czikkei önhibáján kívül, szolgálat teljesítése közben, (pl. tüzesetek, árviz, ellenszegüléseknél stb.) pusztulnak el, azért kártérítés jár, mely az illető tömege javára bevételezendő. (Illsz. 31/9.)

Szolgalatba vezénylése egy csendőrnek. L. Csendőr egyedül szolgálatba vezénylése.

Szolgálatba vitele az előjegyzési könyvnek. L. Előjegyzési könyv szolgálatba vitele.

Szolgálatba vonuló járőr eligazítása. L. Eligazítása a szolgálatba vonuló járőrnek.

Szolgálat bevezetése az állomás-szolgálati könyvbe. Minden teljesített szolgálat, legyen az önálló vagy felszólított, az állomás-szolgálati könyvbe beiktatandó. (Szlgu. 26. §.)

Szolgálat észszel és ügyességgel való teljesítése. A csendőrnek mindig inkább észszel és ügyességgel, mint nyers erővel kell működni és mindig arra törekedni, hogy a törvényszegők őt észben és ravaszságban felül ne mulják. (A. sz. h. VI/50.)

Szolgálati érdek szem előtt tartása sétálás alkalmával. A csendőr által sétálás alkalmával is mindig a szolgálat érdeke tartandó szem előtt és éber figyelemmel kísérendő akkor is minden előforduló esemény vagy gyanus jelenség s minden ez irányban tett észlelet, a sétának esetleg azonnali megszüntetésével, az őrsparancsnoknak bejelentendő. (Á. sz. h. I/10,)

Szolgálati fellépése a csendőrnek. L. Csendőr szolgálatilag való fellépése.

Szolgálati idő megszakítása. L. Szolgálati pótdíj a szolgálat megszakítása esetén.

Szolgálati könyvecske. Minden csendőr szolgálati könyvecskével látandó el, melyben az őrsparancsnok minden meghagyást, az „Állomás-szolgálati könyv” illető tételével összhangzóan, beiktat. (Szlgu. 95. §.)

Szolgálati könyvecskében eszközlendő igazolások. L. Szolgálati könyvecskébe való betekintés magán-személyek által.

Szolgálati könyvecskébe való betekintés magán-személyek által. Szolgálatban álló járőr szolgálati könyvecskéjébe magán-személyeknek betekinteni nem szabad. Ha tehát egy járőr pusztán, tanyán vagy bármely más, a szolgálati könyvecskében előírt tereptárgynál megjelen, a szolgálati könyvecs-

kének „a helység-előljáróság bizonyítása” czimű rovatába magánszemély által igazolás nem írható be, hanem a csendőrök, a megérkezés és az elindulás ideje mellé, sajátkezüleg azon személy nevét jegyzik be, a kivel esetleg szolgálatilag érintkeztek. Községekben ezen rovatba a község pecsétje minden aláírás nélkül s kizárólag a község előljárója által, személyesen nyomandó; ott tehát, ahol a község előljárója otthon nem volna, vagy ha éjjel már nyugalomra tért, ezen igazolás elmarad, a járőr azonban „a község birája nem volt otthon”, illetve: „a községbirája már aludt” jegyzetet írja be. — Községi előljárót éjjel, csak azért, hogy a szolgálati könyvecskét lepecsételje, nyugalomában zavarni nem szabad. — A szolgálati könyvecske a község birája által való lepecsételés alkalmával a járőr által úgy hajtandó össze, hogy annak csak a jobb fele legyen látható, tehát a „m e g h a g y á s” rovatát a község előljárója ne olvashassa. Azonban a közigazgatási hatóságok bármikor, a bíróságok és egyéb állami hivatalok alkalmazottjai pedig akkor, ha a szolgálati könyvecskébe segély vagy bármely más szolgálat teljesítését igazolják, a szolgálati könyvecske, „meghagyás” rovatába betekinthetnek (Á. sz. h. VII/16.).

Szolgálati könyvecskék kiselejtítése egy év lejártá után eszközlendő. (45361/86 hm. r.)

Szolgálati köteleesség ígérettől való függővé tétele.
L. Megvesztegethetlenség.

Szolgálati pótdíj. A legénység azon szolgálati időhöz képest, melyet a csendőrségnél megszakítás nélkül töltött, szolgálati pótdíjban részesül és pedig naponta és fejenként:

Betöltött szolgálati idő	őrmester és örsvezető	csendőr
	fillér	fillér
3 év után . . .	40	30
6 „ „ . . .	50	40
9 „ „ . . .	60	50
12 „ „ . . .	80	70
15 „ „ . . .	90	80
18 „ „ . . .	100	90

(Illsz. 35/1.)

Szolgálati pótdíj a szolgálat megszakítása esetén. A szolgálati idő megszakítottak tekintetik, ha az illető a tényleges állományból, bármely oknál fogva, fogvatékba vétetik. Ha ily megszakítás után az illető újból a testület tényleges szolgálatába lép, a pótdíj csakis a csendőrségbe történt újbóli belépése után, megszakítás nélkül töltött szolgálati ideje után illetékes. Ha azonban a megszakítás testi fogyatkozás miatti nyugdíjazás folytán következett és ha az illető később visszanyert egészsége következtében szolgálatát ismét folytatja, részére az összes csendőrségi tényleges szolgálati idejére eső szolgálati pótdíj folyósítandó, azonban a nyugállományban töltött idő a pótdíj kiszabásánál tekintetbe nem vehető. A végkielégítéssel elbocsátott, vagy azon nyugdíjazott egyének, kik nyugdíjukat végkielégítéssel megváltották, ha újból a testület tényleges állományába lépnek, korábbi szolgálatuk után pótdíjban nem részesíthetők. (Illsz. 35/2.)

Szolgálati pótdíj betegség esetén. A beteg legénység, a betegség tartama alatt, szolgálati pótdíja élvezetében marad. (Illsz. 35/6). A kórházban ápolott betegeknek, úgy nők mint nőtléneknek, a szolgálati pótdíj postautalványon megküldendő. (Gku. 17/2.)

Szolgálati pótdíj felszámítása a nyugdíj-illetménybe.

L. Nyugdíj-illetménybe a szolgálati pótdíj felszámítása.

Szolgálati pótdíj kifizetése, a zsolddal együtt, előleges félhavi részletekben történik. (Illsz. 35/5.)

Szolgálati pótdíj nyugdíjasoknak. L. Szolgálati pótdíj a szolgálat megszakitása esetén.

Szolgálati pótdíj szobafogsággal büntetett őrmestereknek. Az őrmesterek, czimzetesek is, a szobafogság tartama alatt, szolgálati pótdíjuk élvezetében maradnak. (Illsz. 35/6.)

Szolgálati pótdíj végkieleégítetteknek. L. Szolgálati pótdíj a szolgálat megszakitása esetén.

Szolgálati rend. A szolgálati rend megköveteli, hogy kiki saját hatáskörének határait lelkiismeretesen betartsa, továbbá, hogy minden szolgálati ügy fokozatosan vitessék alulról fölfelé azon egyénig, kit az illető ügyben az eldöntés vagy a parancsadás megillet és felülről lefelé hasonló módon ahhoz juttattassék, kinek a végrehajtást fogadtatnia vagy a végzést megkapnia kell. (Szlgsz. 10/59.)

Szolgálati szabályok mellőzése általában. A külön fejezetek alatt fel nem sorolt oly cselekmények vagy mulasztások, melyek a szolgálati szabályzattal vagy egyéb rendeletekkel és parancsokkal ellenkeznek, katonai büntettek vagy vétségek gyanánt büntetettek, ilyenek: 1. titokban tartandó meghagyásoknak, rendelkezéseknek, leírásoknak, oly egyénekké történt közlése, kiknek erről nem szabad tudomással birni; 2. titkos parancskiadásnál a megszabott óvatosság elmulasztása, az ilyen parancsból bárkivel többnek közlése, mint a mennyi a nyert meghagyáshoz képest közlendő volna; 3. titkos szolgálati iratok gondatlan elvesztése. (Katbt. 272. §. büntetés: 6 hótól 5 évig terjedhető börtön); 4. ha az előljáró, valamely szolgálati parancs teljesítésére nézve a kötelességszerű felügyeletet elmulasztja; 5. ha a parancs teljesítésének akadályáról a parancsadóhoz azonnal jelentés nem tétel.

tik (büntetés 6 hótól 5 évig terjedhető börtön, a veszély vagy hátrány jelentéktelensége esetében 1—3 havi egyszerű vagy szigorú fogság. Kbt. 285. §.); 6. ha a ruházat, fegyverzet, szerelvény megőrzése és jókarban tartása az arra hivatottak által elhanyagoltatik vagy részükről a köteles felügyelet nem gyakoroltatik; 7. ha valaki a kincstártól kapott ruházati vagy felszerelési tárgyat (a mennyiben ez a meghatározott használati idő leteltével tulajdonává nem lett), lőszert, szolgálati lovát eladja, eljátsza, elzálogosítja vagy pajkos-ságból elrontja (büntetés a 6. alatti esetben 1—3 havi fogság, a 7. alatti esetekben, ha az okozott kár 5 frt értéket túlhalad, 6 hótól egy évig terjedő börtön, ha a kár 5 frtnál kevesebb, 1 héttől 6 hóig terjedő egyszerű vagy szigorú fogság és lefokozás. Katbt. 287.- 288. §.); 8. ha a járandóságokból, pótlékokból, ajándékokból, habár nem nyerészkedésből, jogellenesen levonások tételnek, azoknak kellő időben való kiszolgáltatása igazolható ok nélkül megtagadtatik vagy a legénység szabályellenes beszerzésekkel terheltetik. (Katbt. 289. §.) Büntetés egy héttől három hóig terjedő egyszerű vagy szigorú fogság, esetleg 6 hótól egy évig terjedő börtön. (Katbt. 291. §.) — Más szolgálatellenes cselekmények és mulasztások általában, melyek a szolgálatra sem tetemes hátrányt, sem különös veszélyt nem vontak maguk után s melyekre a törvényben határozott rendelkezés nem foglaltatik, ha azokért fegyelmi fenytés már két ízben sikertelenül alkalmaztatott, egy héttől 3 hóig terjedhető egyszerű vagy szigorú fogsággal, esetleg lefokozással, illetőleg elbocsátással is büntetendő. (L. Pap Kálmán. „A katonai büntető- és fegyelmi fenytő-jog kézikönyve“ 60. l.)

Szolgalati ut. A „szolgálati rend“ alatt megjelölt ut szolgálati utnak neveztetik. (Szlgasz. 10, 59.)

Szolgalati ügyek avatatlanok előtti megbeszélése.
L. Politikai vitatkozás,

Szolgálat kezelése. A szolgálat helyes kezelése és vezetése kizárólag az őrsparancsnok erélye, értelme, tapintata, körültekintése és tevékenységétől függ; ha az őrsparancsnok helyét ily értelemben betölti, megfelelő erélylyel és önállósággal bír, a szolgálat végrehajtásánál ő maga a legértelmesebben jár el, fáradalmaktól nem riad vissza, végre alárendeltjeit is ez irányban legjobban befolyásolja s ezeket kötelességük hű és szigorú teljesítésére szorítja, akkor az örskörletben nagyobb közbiztonsági zavar alig fordulhat elő. (Á. sz. h. VII/2.).

Szolgálaton kívüli magatartása a csendőrnek. L. Csendőr magatartása szolgálaton kívül.

Szolgálat önálló teljesítése. L. Csendőrségi szolgálat önállóan teljesítettik.

Szolgálat-teljesítés az őrsparancsnok által. L. Őrsparancsnok szolgálat-teljesítése.

Szolgálat-teljesítés határszélen. L. Határszéli szolgálat.

Szolgálat-teljesítés közben megbetegedett legénység gyógykezelése. Járőrszolgálat teljesítése közben váratlanul megbetegedett csendőr a legközelebbi kórházba, vagy ha ilyen közel nincsen, őrsére, ha pedig szállítása veszélylyel járna, a legközelebbi községbe szállítandó, részére ápoló fogadandó és a beteg a község által kijelölt helyiségben gyógykezelendő mindaddig, míg az orvos azt szükségesnek találja. Az ily megbetegedés az őrsparancsnok által a szárnyparancsnokságnak azonnal bejelentendő. A beteg összes illetékei élvezetében marad. Köteles azonban ápolási és gyógykezeltetési költségek fejében naponta 1 korona 16 fillért megtéríteni. A felmerült költségek elszámolására a „Betegápolási költségekről szóló kimutatás” alattiak mérvadók. (Gku. 20. §.)

Szolgalatteljesítés lovas-csendőr által gyalog. L. Lovas-csendőrök szolgalatteljesítése gyalog.

Szolgalatteljesítés országos vásárok, bucsuk és

nyilvános mulatságokon. Ilyenkor a csendőr minde-
nekelőtt a helyi rendészeti közegeket köteles tá-
mogatni és csak akkor lép közbe, ha a helyi rend-
őrség a netalán támadt zenebona vagy kihágás el-
nyomására elégtelen s attól a közbelépésre felhi-
vást kap. A gonosztevők nyomozását és üldözését
azonban ily alkalommal is önállóan teljesíti. — A
csendőr különösen nyilvános mulatságoknál, a mu-
latság színhelyén vagy helyiségeiben való feltűnő
járkálást és minden kicsinyes beavatkozást vagy
kihívó magaviseletet gondosan kerülni tartozik.
Népgyűléseknél vagy csődülésnél a csendőrség a
közigazgatási hatóság különös intézkedései sze-
rint jár el. Ha közbelépni kénytelen, mindenekelőtt
a „törvény nevében“ az illetőket a szétoszlásra
felhívja s ha ez meg nem történik, a főtényezőket
letartóztatja és a közigazgatási hatóságnak átadja.
(Szlgu. 77. §.)

**Szolgalat-teljesítés polgári hivatalnokok vezetése
alatt.** Ilyen szolgálatnál a csendőr az illető hi-
vatalnokot csakis rendelkezéseinek kivitelében tá-
mogatja és személyét erőszakoskodások ellen meg-
védi. (Szlgu. 24. §.)

Szolgalatteljesítés városokban. L. Városokban
csendőrségi szolgálat.

Szolgalat vezetése. A szolgálat végrehajtására
szükséges rendelkezéseket az őrsparancsnok tar-
tozik megtenni. Ő vezényli azon csendőröket, a kik
szolgálatba tartoznak kivonulni, esetleg megjelöli
a járőrvezetőt és rendszerint minden szolgálat-tel-
jesítés tartamát meghatározza. (Szlgu. 95. §.)

Szódaviz-iparnál vasárnap is végezhető : a szóda-
viz gyártása, elárusítása és házhoz szállítása
egész nap. (14837/92. km. r.)

Szőkevények visszahagyott cikkeivel való elbánás.
Ha valamely csendőr szőkevénynek nyilváníttatik,
az őrsön visszamaradt ruházati, szerelvényi, lősze-
relvényi és fegyverzeti cikkei az őrsparancsnok és
egy csendőr által pontosan számbaveendőek és a

tömegkönyv, valamint a ruha- és fegyverzeti könyvecskevel együtt, jegyzék kíséretében, az általános tömegalap rovására, a szárnyparancsnoksághoz beküldendő. A szökevénynek az örsön maradt magántárgyai az örsparancsnok és egy csendőr által szintén számbaveendő és azokról egy külön jegyzék terjesztendő fel a szárnyparancsnoksághoz Ezen tárgyak további rendelethez az örsön maradnak. (Gku. 52. §.) Ha fegyverzeti, szerelvényi és lőszerelvényi cikkeket visznek magukkal, erről a szárnyparancsnokságnak jelentést teendő. (Gku. 67. §.)

Szökevény katonai egyének által elkövetett bűncselekmények birói illetékessége. A közös hadsereg, honvédség és csendőrség szökevényei által szökésben létük alatt elkövetett büntetendő cselekmények elbirálása a katonai bíróságok hatáskörébe tartoznak. (1347/97. hm. r.)

Szökés. L. Hadiczikkek V. cikk.

Szökés esetén kijáró gazdasági osztalék. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Szökésre való szövetkezés. L. Hadiczikkek VII. cikk.

Szölők leirása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Szőnyegek használata a csendőr-legénységnek meg van engedve. (Lsz. 2/37.)

Sztrajk. L. Ipari sztrajk. Munkás-sztrajk.

Szurony használata. Fel nem fegyverkezett ellenszegülők ellen, zárt helyiségben, a csendőr a felütött szuronyt használja, mikor csak az arcban, a karon, a czombon stb. ejtendő könnyű döfésre szorítkozik. Az ellenszegülő mellébe vagy hasába szuronydöfést ejteni csak a legnagyobb szorultságban van megengedve. (Vekm. 7. §) A szurásnak mindig oly határozottnak kell lenni, hogy az ellenszegülő már az első szuronydöfésnél harczképtelenné tétessék. (Á. sz. h. IX/2.)

Szurony-hüvely hordmódja lovas-csendőr által. A szurony-hüvely alsó vége mindenkor a kard

hátulsó hordsziján alkalmazott szijkarikába teendő. (Kh. 4. p.)

Szurony mozgása a fegyveren. Ha a szurony a fegyveren kissé mozog, az hiányosságnak nem tekinthető, az ilyen szurony tehát igazítás alá nem veendő. (Á. sz. h. IV/2.)

Szuronytámadás végrehajtása ellenszegülő néptömeg ellen. L. Ellenszegülő néptömeg ellen a szabadban követendő eljárás.

Szuronyvivás. L. Vivógyakorlat.

Szuronyvivás lovas-csendőrök által. Ezen vezényszóra: „Szuronyvivás“ „Szuronyt fel!“ minden lovas-csendőr a tárkarabélyt hátáról leemeli, szuronyt tűz, a jobb kéz a karabélyt lábhoz állítja, a bal kéz pedig a kardot a hordkamóra akasztja. A gyakorlat végével adandó vezényszóra: „Szuronyt le!“ a szurony levétetik és a tárkarabély ismét lovassági módra vállra vétetik. (Á. sz. h. VI/13.)

Születések bejelentése. Az örslaktanyában előforduló minden születési eset a születéstől számított egy hét alatt, illetve halva-születtek vagy szülés alatt elhaltakra nézve a legközelebbi hétköznapon, az örsparancsnok által, az illetékes anyakönyvi hivatalnak bejelentendő. (Gku. Függelék.)

Szülész. L. Szülésznő.

Szülésznő által elkövetett kihágások. Szülésznő vagy szülész, a ki sürgős esetekben a hivatásával járó és igénybe vett szolgálatát alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja; továbbá állami, törvényhatósági vagy községi szülésznő vagy szülész, a ki hivatalos alkalmaztatásával egybekötött szolgálatát alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 93. és 94. §.) *Kir. járásbiróság.*

Szülésznői teendők végzése oly helyen, a hol szülész vagy szülésznő van és ezek akadályozva nincsenek: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

T

Takarékosság. L. Pénztakarítás.

Takarított pénz elhelyezése. Negyven koronánál nagyobb összeget a csendőrnek magánál, szekrényében vagy ládájában tartani nem szabad; az ezen összegen felüli pénzét legcélszerűbben valamely posta-takarékpénztárban helyezheti el. (Á. sz. h. Bev. 13. p.)

Takarodó ideje a csendőrségnél esti 9 órára tüzetik ki. (Lsz. 11/105.)

Takarodón tuli kimaradás. L. Kimaradási engedély.

Takarodóra való hazatérés. A takarodó idejére a csendőrnek a laktanyába kell érkeznie. Az őrsvezető és őrmester takarodón túl még két óra hosszat kimaradhat. (Szlgysz. 27/174.)

Takarók mosatása évenként egyszer eszközendő. (Illsz. 32/3.)

Takonykór. Felismerhető az által, hogy a ló orrlyukaiból csunya, nyálkás és piszkos nedv folyik, a torokban, az állkapcsok között, kemény, gesztenye- vagy diónagyságu megüledett gümő képződik és az orrlyuk belső hártáján, különösen a válaszfalon, szalonnás alapu és szélü fekélyek vannak. Ily lovak azonnal elkülönítendőek és állatorvosi gyógykezelés alá veendőek. (Lóüvsz. 68. §.) Az ilyen lovak már az első bebizonyult kórtünetnél haladéktalanul kiirtandók. (Lóüvsz. 69. §.)

Találkozási kimutatás elhelyezése. A találkozási kimutatás az őrs-íróasztal fiókjában őrzendő, érvényessége lejártával pedig irattározandó. (Á. sz. h. Bev. 5. p.)

Találkozás szomszédos őrsökkel. Szomszéd-őrskörletek járőreinek időnkint bizonyos előlegesen megállapított pontokon kell találkozni. A járőrök

ilyenkor a szolgálatra vonatkozó dolgokat és észleleteiket egymással közlik s ily találkozásakor egyszersmind az esetleg tovább szállítandó foglyok, zsoldpénzek stb. átadása is eszközöltetik. Ha a járőrök valamelyike a kitűzött órában nem jelenik meg, az előbb megérkezett két óráig vár és ezen idő elteltével állomására visszatér vagy kitűzött utját folytatja; ha azonban irományok, pénzek, egyéb tárgyak vagy foglyok adandók át, utját az illető legközelebbi őrsig folytatja. Ha az ily átadás alkalmával a találkozás pontján valami nehézség merülne fel, az lehetőleg elintézendő, ha pedig foglyok továbbkísérése forog fenn s az átvevő járőr vezetője a körülmények folytán saját járőrét e végre elégtelennek találná, az átadó részéről a megkivántató segély nyujtandó. (Szlgu. 103. §.)

Talpvérholt. A talpvérholt a talpon nyomás vagy zuzódás által előidézett vörös, kék vagy fekete folt vagy repedés, mely leginkább a talpszögekben fordul elő és erős sántitást okoz. Ilyenkor a szarufalon és a talpra való mérsékelt kopogtatásnál a ló fájdalmat mutat. A patkó akkor leveendő, a pata borogatások által meglágyítandó és a lónak néhány napi nyugalom engedendő. E baj nagyobb foka, melynek elhanyagolása folytán genyedés állhat be, állatorvosi gyógykezelést igényel. (Lóüv. 68. §.)

Taneszközök — tiltottak — használata vagy használtatása tan-célra: állam elleni kihágás. (Kbt. 38. §.) *Kir. járásbiróság.*

Tankönyvek — tiltottak — használata vagy használtatása tan-célra: állam elleni kihágás. (Kbt. 38. §.) *Kir. járásbiróság.*

Tanuilletékek. Ha csendőrök polgári bírósághoz mint tanuk idéztetnek meg és a bíróság székhelye 7,5 kilométernél távolabb esik, akkor szállítóeszközre van igénye, még pedig, ha többen utaznak egyszerre, előfogat használatánál, öt csendőr után egy kétlovas előfogatra. Ezenkívül a visszaérkezés idő-

pontjáig eltöltött minden 24 óra után őrmesternek két korona, őrsvezető és csendőrnek egy korona 40 fillér tanudij jár. Ha a megkereső bíróság és a tanu állomása közötti ut csak részben tehető meg vasuton vagy gőzhajón, a hátralevő ut, ha annak hossza a 7·5 kilométert meg nem haladja, gyalog, különben előfogaton teendő meg. A tanunak megidézett uti előleget kap, melyről bevonulásakor számlát terjeszt be. A fenti illetékek járnak akkor is, ha csendőrségi egyének hadbírósághoz vagy közigazgatási hatósághoz lesznek tanuként megidézve. A tanukihallgatásra megidézett menetlevéllel látandó el. (Illsz. 110/2—3.) A menetlevél kiállítása mellőzendő, polgári jogügyekben valamely bírósághoz történt megidéztetés esetében, ha a bíróság menetlevél és uti előleg adását nem kérte. Ez esetben, az utóbbinak kiszolgáltatása iránt, az őrsparancsnok az illető bírósághoz fordul. (Gku. 16/2.)

Tanuilletékek elszámolása. Csendőrségi ügyekben kihallgatás vagy tanuképen történt megidézések alkalmával felmerült költségek a menetlevéllel és az idézővel, utóbbinak hiányában pedig az utazásra vonatkozó parancscsal okmányolt, utazási számadásban számolandók fel. (Gku. 16/1.) A menetlevél még akkor is kiállítandó, ha az ut gyalog teendő meg. A menetlevelen a kihallgatás megtörténte igazolandó. (Gku. 14. §.)

Tanuk és bűnjelek biztosítása. A csendőrnek a vétkes letartóztatása után mindjárt arra kell törekedni, hogy az eset tanuit kitudja s oly tárgyakat, melyek az esetre vonatkoznak, valamint mindent, ami a további vizsgálat előmozdítására szolgál, biztosítsa. (Szlgu. 38. §.)

Targonczás-ipar vasárnap egész nap folytatható. (14837/92. km. r.)

Tarló meggyujtása. L. Meggyujtása.

Tarlózás jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Tartalék-készlet töltényekből. L. Töltény tartalék-készlet.

Tartalék-patkók beszerzése az egyéni tömegterhére eszközendő. (Kh. 73. p.)

Tartalék-patkók pótlása a felhasználás után azonnal eszközendő. (Kh. 73. p.)

Tartalék-patkószegek pótlása a felhasználás után azonnal eszközendő. (Kh. 73. p.)

Tartózkodás idegenekkel szemben. L. Csendőr közlékenysége.

Taszigálni tilos a csendőrnek. L. Kézzel ütni.

Táblácska a nyerges-kamarai fogason. A nyerges-kamarában a fogas hátsó részére, a kantártól balra, egy 6 cm. magas és 9 cm. széles zöldszegélyű táblácska erősítendő, melyre a lovas neve s a lónak anyakönyvi, avatási és szerelvényi száma irandó. (Kh. 75. p.)

Táblácska az állásoszlopokon. Minden állásoszlopon a kantárszög fölött 2 centiméterre, egy 7 cm. magas és 11 cm. széles, zöld papírral szegélyezett táblácska alkalmazandó, melyre a lovasnak és lónak neve s ez utóbbinak anyakönyvi és avatási száma irandók. (Kh. 57. p.)

Táblácskák bádog-szegélylyel való ellátása. L. Feliratok.

Táblázatok elhelyezése. Az örsirodában és iskolaszobában kifüggeszteni rendelt táblázatok, csinosan csoportosítva, egymás mellé vagy egymás alá függesztve üveg alatt, ha a gazdasági átalány engedi, annak rovására, középvékony aranyozott keretbe foglalva, tartandók a falon. A magyar állam térképe és az ür- és sulymérték-tábla vászonra huzva, felső és alsó szélükön 2,5 cm. széles, barnára festett léczre erősítendő és a felső lécz közepén alkalmazott kis karikán függesztendő fel a falra. Az ür- és sulymérték-tábla, ha nincs külön iskolaszoba, akkor az előszobában vagy a folyosón függesztendő falra. A térképek és táblázatok oly magasságban és világításban függesztendők fel, hogy

hozzáférhetőek és mindenki által olvashatók legyenek (Á. sz. h. XI/9.)

Táblázatok kerettel való ellátása. L. Táblázatok elhelyezése.

Táblázatok, melyek az iskolaszobában függesztendők ki. L. Iskolaszobában kifüggesztendő táblázatok.

Táblázatok, melyek az örsirodában függesztendők ki. L. Örsirodában kifüggesztendő táblázatok.

Tábori palaczk viselése. A tábori palaczk csak huzamasabb szolgálatba viendő el, vagy ha annak elvitele külön elrendeltetik. (Kh. 11. p.)

Tálca az istálló-lámpához. L. Istálló-égések elleni óvintézkedések.

Támogatás igénybevételére vonatkozó joga a csendőrnek. L. Csendőr jogai támogatás igénybevételére nézve.

Tánczvigalom — nyilvános — rendezése, hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás. (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Tányérok beszerzése. L. Asztal megterítése.

Tápanya, ha hanyagsága vagy gondatlansága által, még bünyös szándék nélkül is, a rábizott gyermek halála okoztatnék, vagy testi épsége súlyos sérülést szenvedne, felelősségre vonandó és ellene emberölés vétsége, illetve gondatlanság által okozott súlyos testi sértésért a bünyvádi eljárás folyamadba teendő. (50000/99. bm. r.)

Tárgymutató az oktatólagos parancsokhoz. L. Oktatólagos parancsok gyűjteménye.

Tárkarabély-cső bezsirozása. L. Fegyvercsövek bezsirozása.

Tárkarabély kiürítése. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Tárkarabélylyal eljárás a kézből való letevésnél. Midőn a csendőr töltött karabélyát kezéből bármilyen okból leteszi, a következő eljárás pontos betartása rendeltetik: az adogatóban, esetleg töltényürben levő töltények kiveendőek és a tölténytáskába helyezendőek, a tárban levő hat töltény helyén marad,

az adogató felső helyzetébe hozatik és az ismétlő-rekesztő előrefektetése által az ismétlő-művezet elzáratik, az ütővas pedig leeresztetik. Ha a csendőr tárkarabélyát ismét kezébe veszi, az ismétlő-rekesztőt hátrahuzza, az adogatót az alsó helyzetbe hozza, a 7-ik töltényt beleteszi és a tárkarabélyt a vállonhordásra előirt állapotba helyezi. (Á. sz. h. IV/30.)

Tárkarabély részeinek ütése vas vagy fémből készült eszközzel szigoruan tilos. (Á. sz. h. IV/28.)

Tárkarabély töltése és kiürítése. A tárkarabély és forgópisztoly megtöltésének mindig oly helyen kell történnie, hogy véletlen elsülés esetében senki meg ne sérüljön. (Lsz. 1/10.) A töltés és kiürítés szobában vagy más lakott helyen csak éjjeli időben történhetik, a midőn az őrsparancsnok a fegyverek kiürítését az őrsirodában is, felfelé fordított fegyverekkel elrendelheti. A fegyverek megtöltésének és kiürítésének mindig az őrsparancsnok, távollétében pedig helyettese személyes jelenlétében kell történnie. (Á. sz. h. IV/6.)

Társaskocsi-ipar vasárnap egész nap folytatható, (14837/92. km. r.)

Társországok. L. Magyar állam.

Távbeszélő díjtalan használata a csendőrség által. Közveszély, baleset, vagy elemi csapások esetén, hiradás vagy segélykérés céljából, a csendőrség jogosítva van bármely távbeszélő hivatalt és állomást díjmentesen igénybe venni. (94234/98. bm. r.)

Távbeszélő-üzemnél vasárnap is végezhető: az előforduló ipari munka egész nap. (14837/92. km. r.)

Táviratok feladása. A távirdának kincstári költségén való igénybevétele csak a csendőrségi szolgálatból kifolyó, halasztást nem tűrő sürgős esetekben van megengedve. Ily táviratok röviden, de érthetőleg szerkesztendőek, mivel a fölösleges szavakból eredő kiadás többletet a távirat-szerkesztő megtéríteni köteles. A csendőrség által feladott hivatalos táviratok és az esetleges küldöncz-dijak

a feladáskor nem fizetendők meg. Ha azonban a táviratozás magánfél kérelmére, hivatalból nem üldözendő ügyben történik, akkor a „Hivatalos ügyben” jelzés elhagyandó és a távirati díj az érdekelt fél által, a távirat feladása alkalmával lefizetendő. (Gku. 28. §.)

Távirdai titok megsértésének vétsége. Elköveti: azon közbivatalnok vagy szolga, ki a távirdára bízott sürgönyt meghamisítja, törvényellenesen felbontja, visszatartja vagy megsemmisíti, vagy annak tartalmát jogtalanul mással közli, vagy másnak ilyennemű cselekményt megenged, vagy ahhoz segítségkezet nyújt. (Btk. 201. §.) *Kir. törvényszék.*

Távirda megrongálásának vétsége. Elköveti: aki távirdát vagy annak valamely tartozékát megrongálja, vagy oly cselekményt vagy mulasztást követ el, mely által a távirda használhatósága félbeszakittatik vagy gátoltatik. (Btk. 439—440. §.); a távirdai vagy távirászattal megbízott hivatalnok, felügyelő vagy szolgaszemélyzet azon tagja, aki a távirda használhatóságának félbeszakítását szolgálati kötelességének megszegése által, okozza. (Btk. 441. §.) *Kir. bíróság.*

Távirda - üzemnél vasárnap is végezhető: az üzemnél előforduló ipari munka egész nap. (14837/92. km. r.)

Távirda-vonalakra felügyelet. Ha az út mellett távirda-vonal van, a portyázó járőr erre is kiterjeszti figyelmét és minden olyan eset, mely a távirda-vonal akadálytalan használatát gátolná, vagy veszélyeztetné, pl. valamely pózna kidülése, sodrony elszakadása, a sodrony-huzalnak fagalyak általi érintése stb. előjegyzendő, bevonuláskor az őrsparancsnoknak bejelentendő, ki arról a legközelebbi távirda-állomást haladéktalanul értesíti. Ha a járőr bevonulása előtt távirda-állomást érint, akkor tartozik az észlelt akadályt annak bejelenteni.

Távürgönytítok magánszemélyek általi megsértése.

(Btk. 327.) L. Levéltitok magánszemélyek általi megsértése.

Teherszállitmányok. Ruházat, szerelvény, lőszerelvény és fegyverzet, ha azok alkalmilag költségmentesen el nem küldhetők és ha terjedelmüknél fogva mint postai csomagok nem továbbíthatók, vasuton (gőzhajón) szállítandók mint teher-küldemény, sürgős esetekben pedig mint gyorszállitmány. A szállitmányok hivatalos (bélyegtelen) gyors- vagy teheráru szállítólevéllel adandók fel. A vasuton vagy gőzhajón érkező rakaszok vagy csomagok az átvétel előtt megvizsgálandók és ha azokon külső sérülések mutatkoznának, azok a vasuti kezelőség részéről kirendelt közeg jelenlétében megmérendők s tartalmuk a helyszínen azonnal megvizsgálandó; a netaláni hiányok a szállítólevelen és csomagolási jegyen feltüntetendők s ezek a közreműködött vasuti közeg által is aláírandók. A hiányokról, a szállítólevél és csomagolási jegy csatolása mellett, a szárnyparancsnokságnak azonnal jelentés teendő. (Gku. 30. §).

Teherszállitmányok megfigyelése. Teher- és málfahszállításokra is figyelmet fordítson a csendőr-járőr, mert ezeknél esetleg csempészáruk, fegyver, katonai felszerelés, lőszer vagy robbanó szerek tiltott szállítása foroghat fenn; az ilyeneket pedig meg kell akadályozni. (Á. sz. h. VII/19).

Tehervonatok használata. L. Gyorsvonatok használata.

Tehén- és báránytartás. A havasi örsök, a szárnyparancsnok engedelmével, tehenet és bárányt is tarthatnak. (Á. sz. h. XIV/6).

Tej vásárnap egész nap árusítható és házhoz szállítható. (14837/92. ku. r).

Telefon díjtalan használata. L. Távbeszélő díjtalan használata.

Temetési járulék. Az özvegyek, illetve a szabályszerű kort még el nem ért árváknak, temetési járulékra is van igényük. Ez a szolgálatban elhal-

tak után, a legutóbb élvezett beszámítható javadal-mazása, nyugdíjban elhaltak után pedig a nyugdíj, három havi összegét teszi ki. (Nyt. 53. §).

Temetés megakadályozása erőszakkal vagy fenyegetéssel: kihágást képez (Kbt. 54. §). *Kir. járásbiróság.*

Temetkezési vállalatnál vasárnap az összes munkák egész nap végezhetők. (14837/92. ku. r).

Tengeri-termelés. L. Kertek művelése.

Terhes járművek egymásután való akasztása tilos. (Kbt. III. §).

Terítés. L. Asztal megterítése.

Termények értékesítése. L. Fölös számú baromfi és termények értékesítése.

Természet-elleni fajtalanság büntette. Férfiak között erőszakkal vagy fenyegetéssel véghezvitt fajtalanság (Btk. 242. §). *Kir. törvényszék.*

Természet-elleni fajtalanság vétsége. Férfiak között véghez vitt fajtalanság, ugyszintén embernek állattal elkövetett fajtalansága. (Btk. 241. §). *Kir. törvényszék.*

Terpentinmáz alkatrészeinek mennyisége. Egy 6 lovas csendőrrel rendszeresített örs fekete szíjzatának egyszeri befektetésére 48 gramm terpentin-olajat, 16 gramm sárgaviaszt, 2 gramm kindruszt és 0.2 gramm spódiumot használunk. (Kh. 83. p).

Terpentinmáz elhelyezése. Az e célra készült szelenczében tartandó. A máz jól el legyen zárva, különben a terpentin elpárolog és a por belepi. (Kh. 83. p.).

Terpentinmáz felujtása. A kiszáradt és megkeményedett máz terpentinolajjal feleresztve, ismét higgá és használhatóvá válik. (Kh. 83. p).

Terpentinmáz használata. A használatnál a szíjat egy kemény kefével, melyet nem mártunk nagyon a mázba, jól be kell kenni, a mázt jól bedörzsölni, aztán a kefével fényesre kefélni. A tisztítandó szíj a művelet alatt felaggatva vagy kézben tartatik. (Kh. 83. p.)

Terpentinmáz készítése. A terpentinmáz készítéséhez 3 súlyrész terpentin olaj, 1 súlyrész sárga viasz és $\frac{1}{8}$ súlyrész kinrusz használandó. Az apróra vakart viaszt egy palaczkba kell tenni, a terpentinolajat ráönteni és a jól bedugaszolandó palaczkot gyakran felrázni. Ha a viasz jól felolvadt, — mi rendesen 48 óra alatt bekövetkezik — akkor az égetett kinrusz kevertetik a palaczkba, miáltal a máz használhatóvá válik. Ezen máz azonban egy óra alatt is elkészíthető, ha a viaszt gyenge tűznél felolvasztjuk s a terpentin olajat, — de gyulékonyága miatt csak lassan — a meleg viaszra öntjük, a kinruszt azután közé keverjük. Ha a viaszoldatot sikárolt kövek között dörgölve, elegyítjük a kinruszszal össze, akkor a máz fényesebb és feketébb lesz. Ily alkalommal a kinrusz $\frac{1}{3}$ -a helyet spodiumot is lehet használni, mely a máz feketeségét és fényét növeli. (Kh. 83. p.)

Terpentinmáz-készlet. Egy egész havi szükséglet készítenendő és abból az örsön mindig megfelelő készletnek kell lenni. (Kh. 85. p.)

Terv készítése vár vagy erődről. L. Vázlat.

Testhez nem illő ruházattal való elájárás. L. Ruházat testmérték szerinti készítése.

Testi sértésekről szóló jelentések. Testi sértések-nél a jelentésekben felemlitendő, hogy a talált sértések miféle eszköz által és mily módon lettek előidézve s lehetőleg az is felemlitendő, hogy a sértés életveszélyes vagy könnyebb-e. (Szlgu. 39. §.)

Tettlegeességi illetmények meghatározása. L. Nyugdíj illetmény.

Téglaégető iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Téli takaró. Kétrétű, 5—5.5 kilogr. súlyu, 210 cm. hosszú, 122 cm. széles. (Illsz. 32/3.)

Tényezők, melyek a közbiztonságra káros befolyást gyakorolnak. L. Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.

Tényvázlat-másolatok felterjesztése. L. Fogdíj felvétele.

Térkép árának megtérítése, az örs gazdasági átalányából eszközlendő. (Á. sz. h. Bev. 9. p.)

Térkép bekeretezése, az örs gazdasági átalánya terhére eszközlendő (Á. sz. h. Bev. 9. p.)

Térkép elhelyezése. L. Táblázatok elhelyezése.

Térkép-olvasás oktatása. A térkép-olvasás, valamint az azon és az azzal való tájékozásra az örs legénysége oktatandó. (Á. sz. h. Bev. 9. p.)

Térvázlata az örskörletnek. L. Örskörlet térvázlata.

Tészta-gyártásnál vasárnap is végezhető: a száritással egybekötött munka déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Tilalmak ragályos betegségben levő állatokra nézve. L. Ragályos betegségben levő állatokra vonatkozó tilalmak.

Tilalmi tábla, jogosan felállítotttnak, szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Tilos ut használata erdőben. L. Erdőben tilos ut használata.

Tisztántartása a ruházatnak. L. Ruházat tisztántartása.

Tisztek által fizetendő közétkezési díjak. Ha csendőr tisztek a laktanyában étkeznek, de csak azon ételekből, melyek a legénység számára készíttetnek, reggeli ebéd és vacsoráért a törzstisztek 2 korona 40 fillért, a főtisztek pedig 1 korona 60 fillért fizetnek naponta az illető örs közigazdálkodásába. (Á. sz. h. XV/10). A csak részbeni étkezésért a fentebbi összeg a következő arányokban térítendő meg: reggeliért $\frac{2}{10}$, ebédért $\frac{5}{10}$, vacsoráért $\frac{3}{10}$ rész. (Á. sz. h. XV/12.)

Tisztek által fizetendő szálláspénz. L. Tisztek elszállásolása a laktanyában.

Tisztek által külön megrendelt ételekért fizetendő

dijak. Ha a tisztek külön ételeket rendelnek meg, azok ára külön számítandó fel. (Á. sz. h. XV/12).

Tisztek elszállásolása a laktanyában. A laktanyában megszálló tisztek az örsirodában szállásolódók el. A netalán velük utazó szolga a laktanyában csak akkor nyerhet elhelyezést, ha erre az örs legénységétől elkülönített helyiség áll rendelkezésre. A csendőrtisztek a laktanyában igénybe vett minden éjjeli szállás után az átvonulási díjat (törzstisztek 70 fillért, főtisztek 52 fillért) az illető örs gazdasági átalányába befizetni kötelesek. Szolgák után minden éjjelre 3 fillér fizetendő szintén a gazdasági átalányba. (Á. sz. h. 1/11. Á. sz. h. XV 9).

Tisztek — hadseregbeliek — elhelyezése a laktanyában. A közös hadsereg és honvédség tisztjeinek, továbbá közigazgatási és bírósági tisztviselőknek csak azon esetben szabad a laktanyába szállni, ha hivatalosan utaznak és más szállás a helységben nem kapható. Minden ily eset azonban, ha a szállás 24 órán tul vétetik igénybe, az örsparancsnok által, *közvetlenül* a kerületi parancsnokságnak bejelentendő. (Lsz. 1/11.)

Tiszteletadások. A fegyveres hatalom és a csendőrség egyénei, ha rendben és sorban nem állanak, találkozásnál, valamint szóbeli érintkezés kezdete előtt és befejezése után, a Gyakorlati Szabályzatban előirt tiszteletadással tartoznak: Ő Felségeik —, a Legfelsőbb uralkodóház tagjai —, idegen uralkodók és ezek családtagjai —, előljárók és följebbvalók iránt. A fegyveres hatalom zászlói és az örök iránt az említett egyének szintén a szabályszerű tiszteletadásra köteleztetnek. Minden tiszteletadás előtt az előirt testtartásba kell helyezkedni. Az oltári szentséggel való találkozáskor katolikus vallásu egyes egyének szertartásuk szerint, más vallásuak hasonló alkalmaknál saját vallásuk felekezeti szokása szerint viselik magukat. Sétatereken és más nyilvános helyeken, a hol egyének rövid időközökben ismételve találkoznak, elég a tisztel-

gést az első találkozáskor megadni. Betegek és sebesültek csak akkor nem tisztelegnek, ha ezen kötelességükben állapotuk gátolja őket. (Szlgsz. 46/384. és 352.)

Tisztelet megszerzése. L. Közbecsülés megszerzése.

Tiszteletteljes magaviselet. Minden alárendelt előjárója, minden alattos följobbvalója iránt, akár szolgálatban akár szolgálaton kívül, úgy személyes mint írásbeli érintkezés közben, tisztelettel tartozik, és ezen kötelességét, mely egyenlő rendfokozatban álló egyének részéről a rangban idősebbek iránt is tiszteletteljes és illedelmes magaviseletet követel, semmiféle alkalommal figyelmem kívül hagyni nem szabad. Előjárókról vagy följobbvalókról rosszat beszélni, cselekedeteiket bírálat alá vonni, vagy épen azokat kigunyolni, minden körülmények között tiltva van. (Szlgsz. 12/69—70.)

Tiszti szolgálért megtérítendő közétkezési pénz. L. Tiszti szolgák részvétele a közétkezésben.

Tiszti szolgák elszállásolása a laktanyában. L. Tisztek elszállásolása a laktanyában.

Tiszti szolgák részvétele a közétkezésben. A tiszti szolgák részére az étkezés a csendőr legénységtől elkülönített helyen vagy a konyhában szolgálta-
tandó ki. Az étkezéseért a napi betét fizetendő meg a közigazdálkodásnak. (Á. sz. h. XV/11.) Részb-
beni étkezésért az étkezési betét következő hányada terítendő meg: reggeliért 2/10, ebédért 5/10 és vacsoráért 3/10. (Á. sz. h. XX/12.)

Tiszti szolgák után megtérítendő szálláspénz. L. Tisztek elszállásolása a laktanyában.

Tisztítása a fegyvereknek szobatakarítás után. L. Fegyverek tisztítása szobatakarítás után.

Tisztító-vessző begöngyölése. A tusa vajatában elhelyezett fémtisztító-vessző és sárgaréz törlő be-
zsirozott vászon rongyba göngyölendő és úgy helye-
zendő el a tusa vajatába, de aképen, hogy könnyen kihúzható legyen. (Á. sz. h. IV/32.)

Tisztító-vessző használata. A tusában elhelyezett vastisztító-vessző csakis külszolglátban használándó. Az örsállomáson száraz bükkfából készült, egyik végén négyélüre faragott és az élén rovátkákkal ellátott tisztító-vesszők használándók. — Nádat tisztító-vesszőül használni tilos. (Á. sz. h. IV/31.)

Tisztnek legénységi szobába való belépésénél követendő eljárás. Ha oldalfegyverrel ellátott tiszt lép oly szobába, hol több csendör van jelen, az őt legelőbb megpillantó „Vigyázz!”-t vezényel. A legénység ott, a hol épen van, a belépő felé fordulva, szabályos állásba helyezkedik, a szoba-parancsnok a tiszt elé megy és ezen minőségben jelentkezik, a nélkül, hogy oldalfegyvert vagy kalapot felvenne. (Lsz. 5/60.)

Tisztogatása a lovaknak. L. Lovak tisztogatása.

Tisztogatása a lovas legénység szijazatának. L. Szijazat tisztítása.

Tisztogatása a lószerelevény vasalkatrészeknek. L. Lószerelevény vasalkatrészeinek tisztogatása.

Tisztogatása a nyeregnek. L. Nyereg tisztítása.

Tisztogatása a szijszerszámnak. L. Szijszerszám tisztogatása.

Tisztogatása az izzadt lovaknak. L. Izzadt lovak tisztogatása.

Tisztogatási átalány. A laktanyafolyósok és az udvar sefertetése, a lakszobák és foghelyiségek padlóinak havonként egyszeri felsuroltatása, a lámpák meggyujtása és seprők beszerzésére havonként minden egyes örsnek 4 korona, mint állandó és elszámolás alá nem eső átalány jár, mely minden hó 1-én előlegesen kifizetendő. A törzs és szárnyak székhelyein levő örsök azonban, ha az ott kiképzés alatt álló altiszti tanonczok és próba-csendörök száma 15 főt meg nem halad, a 4 koronán felül 2 korona, 16—30 főnyi állomány-többlét után 4 korona és ezen felül 6 koronával több jár. (Illsz. 59. §.)

Tisztviselők elszállásolása a laktanyában. L. Tisz-

tek — hadseregbeliek — elszállásolása a lakatnyában.

Titkos gyógyszerek. L. Kuruzslás.

Titkos társulatokban való részvétel. L. Részvétel titkos társulatokban.

Titokban tartása a besugó nevének. L. Besugó nevének titokban tartása.

Titoktartás. A csendőr szolgálati ügyekben a legszigorubb hallgatagságra és titoktartásra esküvel kötelezett. (Szlgu. 14. §.)

Titok — tiltott — felfedezésének vétsége. Elköveti: azon közhivatalnok, ügyvéd, orvos, sebész, gyógyszerész, szülésznő, a ki valamely család vagy személy jó hírnevét veszélyeztető és hivatalánál, állásánál vagy foglalkozásánál fogva megtudott vagy rábizott titkot — kivéve, ha kötelességükhez képest erről a hatóságot értesítik — alapos ok nélkül másnak felfedez. (Btk. 328. §.) *Kir. törvényszék.*

Tojás megvizsgálása. A tojást tenyérbe fogva a világosság felé tartjuk. Ha a fény világosan át nem tetszik rajta, akkor a tojás romlott. Friss tojás a vízben elmerül, a záptojás ellenben fen uszik a vizen. (Eá.)

Tollbokréta. A tollbokréta se tulságos nagy, se nagyon kicsiny ne legyen. Minden csendőr köteles a tollbokréta-kötést elsajátítani, megfelelő tollkészlettel rendelkezni és időről-időre a bokrétát akként ujitani, hogy az mindig csinos legyen. A tollbokréta lapos iv alakban legyen kötve és úgy illesztendő a kalapra, hogy a tollbokréta legmagasabb része a kalap teteje fölé 6—10 centiméterre emelkedjék, míg annak vége a kalap-karimán alól ne lógjon. — Minden csendőr és altiszt két tollbokrétával rendelkezék. (Á. sz. h. III/14.)

Tollbokréta felillesztése a kalapra. L. Tollbokréta.

Tollbokréta készítése. L. Tollbokréta.

Töltények — alakjukat veszítettek — kicserélése. A lovasörs parancsnoka köteles a csendőr hibáján

kivül elferdített töltényt, a tartalék-készletből haladéktalanul pótolni. (Á. sz. h. IV/26.)

Töltények elhasználásánál követendő eljárás. Szolgálat közben elhasznált (kilőtt) töltények, az örsparancsnok indokolt jelentésére, a szárnyparancsnokság által elengedtetnek. (Gku. 69/4.)

Töltényhüvelyek beszolgáltatása. A kilőtt töltények hüvelyeiből legalább 90% szolgáltatandó be (Gku. 65/3), még pedig az általános tömeg terhére, minden év szeptember hó végeig. (Gku. 65/5.)

Töltény mennyisége a tölténytáskában. A tölténytáskában minden csendőr 15 éles töltényt hord magával, melyek pontos és sértetlen megőrzéseért a csendőr felelős, sőt hanyagság és a töltények jogtalan elhasználása esetén, kártérítéssel tartozik és esetleg meg is fenyítettik. (Á. sz. h. IV/17. — Illsz. 76. §.)

Töltény tartalék-készlet. Az örsök minden altiszt és csendőr után a rendes tölténykészleten kívül még 15 darab tartaléktölténynyel is el lesznek látva, mely a pénztárban őrzendő s csak rendkívüli szolgálatteljesítés alkalmával osztandó ki a legénységnek. (Á. sz. h. IV/18. — Illsz. 76. §.)

Tölténytáska befestése. A tölténytáska feketére festve, homályos fényű legyen, mely célból olajos ronggyal gyakran bedörzsölendő. (Á. sz. h. IV/13.)

Töltése a forgópisztolynak. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Töltése a tárkarabélynak. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Töltés és tüzelés gyakorlása. A töltés és tüzelésnél a szabatos testtartás és a lábak helyes tartására kiváló gond fordítandó. (Á. sz. h. VI/5.)

Tömegátalány. A ruházat és lőszerelvényi tárgyak fentartására és utánpótlására, minden csendőr tömegátalányt kap. (Illsz. 30/1.)

Tömegátalánya az igényjogosultnak próbaszolgálat céljából való szabadságolása esetén. L. Szabadságoltak illetékei.

Tömegátalány mérve. Rendfokozatra való különös-ség nélkül gyalog-csendőrök részére évi 90, lovas-csendőrök részére évi 103 korona 60 fillér. (Illsz. 30/1. — Gku. 35/5.)

Tömegbeli cikkek becslése. L. Becslése a beszolgáltatott ruházatnak.

Tömegbeli cikkek fölötti rendelkezési jog. A legénységnél használatban levő összes ruházati és lőszerelvényi cikkek annak feltételes tulajdonát képezik, mivel a tömegvagyon a testületből öt éven aluli szolgálat után történő kilépés, továbbá szökés, fegyelmi vagy büntetőbirósági uton történendő elbocsátás eseteiben, a kincstár javára megy át. (Gku. 45. §.)

Tömegbeli cikkekkel való eljárás áthelyezés alkalmával. Ha valmely egyén a kerület kötelékén belül vagy azon kívül a szárnytól vagy pótlókerettől egy más szárnyhoz, vagy pedig valamely örsről a pótlókerethez helyeztetik át, akkor összes ruházati és lőszerelvényi cikkeit és szerelvényeit, valamint tömegkönyvét és ruha- és fegyverzeti könyvecskéjét a szárny székhelyére viszi és a szerelvényi, fegyverzeti és lőszercikkeket ott átadja (Gku. 66/1), ha pedig szárnyterületén levő egyik örsről a másikra helyeztetik át, új örsére viszi magával, még pedig, ha gyalog egyén vagy lovas ló nélkül helyeztetik át, előfogaton, vagy ha vasuton vagy gőzhajón utazik 50 kgr. súlyig a kincstár terhére szállítja. Ha a lovas áthelyezése lóval együtt történt és az illető az utat lóháton teszi meg, akkor felesleges ruha- és szerelvényi cikkei szintén az előbbiek szerint továbbítandók. Ha pedig az utazás vasuton (gőzhajón) teendő meg és a ló nem örsről-örsre vezettetik, ez esetben a feladására az örsparancsnok által kiállítandó menetlevélben a tömegbeli tárgyak is felveendőek. Az elszámolás alá eső szállítási költség az örs gazdasági átalánypénztárából előlegelezhető. Vasuton (gőzhajón) lóval együtt feladott ruha- és lőszerelvényi cikkeknek

szállítási díja, a szállítólevéllel való okmányolás mellett, az utazási számadásban számolandó el. (Gku. 48. §.)

Tömegbeli cikkekkel való eljárás felülvizsgálat esetében. Az illető összes ruha- és lőszerelvényét a szárnyszékhelyére magával viszi. Ha az ilyen egyén a felülvizsgáló-bizottság által csendőrségi szolgálatra alkalmasnak találtatik, tömegcikkeit saját költségén tartozik örsére visszaszállítani. (Gku. 50. §.) Szerelvényi és fegyverzeti cikkeit szintén magával viszi a szárnyhoz. (Gku. 66/4.)

Tömegbeli cikkekkel való eljárás vezénylés alkalmával. Szolgálatátételre a kerület törzséhez, a pótlókerethez vagy más örshez vagy pedig tanosztályba és iskolába történt vezénylés esetében, ha erre vonatkozólag rendelkezés nem történt, az örsparancsnok határozza meg, hogy az elvezényelt milyen ruházati és lőszerelvényi cikkekkel láttassék el. A visszamaradó tárgyakról az elvezényelt jegyzéket készít, mit az örsparancsnok az illető ruha- és fegyverzeti könyvecskéjében őriz meg. Ezek az örs által, az általános tömegalap terhére, gondozandók és ha azoknak utánküldése válik szükségessé, az ugyanazon alap terhére történik. (Gku. 50. §.) A kerületi törzshöz vagy a pótlókerethez vezényeltek a fegyvert, kincstári szerelvényt és a lőszert a szárny raktárába beszolgálják. Valamely örsre vezényelt légénységnek felszerelési cikkekkel való ellátását, ha külön rendelkezés nem történt, a körülményekhez képest, az örsparancsnok határozza meg. (Gku. 66/3.)

Tömegbeli cikkek kiszolgáltatása. A szükséglet, rendes körülmények között az örsök előirányzati beadványai alapján szereztetik be és félévenként az örsparancsnok útján adatik ki. Előre nem látott esetekben a szükséglet esetről-esetre a szárny raktárából fedeztetik. (Gku. 37. §.)

Tömegbeli cikkeknek az örsön való átvétele. A kikülönített örsökre érkező ruházati és lőszerel-

vényi küldeménynek az őrsparancsnok és egy csendőrből álló bizottság által veendő át. Az átvételnél a csomagok száma, azok külső állapota és a csomagok mikénti elzárása állapítandó meg. Ha valamely csomagon külső sérülés észleltetik, akkor ezen csomag a postahivatalnok jelenlétében megmérendő és felbontandó, hogy az esetleges hiány vagy sérülés megállapítható legyen. A leletről, a hiányos cikkek nemének és mennyiségének felmentése mellett, jegyzőkönyv veendő fel, mely a postai alkalmazott által is aláírandó. Ezen jegyzőkönyv a szárnyparancsnoksághoz haladéktalanul felterjesztendő. Ha külsérülés a csomagok egyikén sem mutatkozik, azok átveendő és az őrsre szállítandók, a hol bizottságilag felbontatván, a cikkeknek, a mellékelt ruházatvételi könyvecske alapján, számszerinti átvétele fogatosítandó. Ha a csomagok felbontásánál hiány, vagy a cikkeknel sérülések észleltetnének, akkor ezen körülmény haladéktalanul megállapítandó és a bizottság által aláírt jelentésben a szárnyparancsnokságnak késelelem nélkül bejelentendő. Az átvett cikkek felpróbálандók s ha valamely ruhadarab a csendőrnek testéhez nem illenék, az, a hiány bejelentése mellett, a szárnyparancsnoksághoz visszaküldendő. A felmerülő portóköltséget, a feladóvevény alapján, a szárnyparancsnokság megtéríti. A kiadott cikkeknek a tulajdonosok által történt átvétele a ruhaátvételi könyvecskében, esetleg a vonatkozó ügydarabon, aláírásuk által igazolandó és a ruhaátvételi könyvecskék, illetőleg a vonatkozó ügydarabok a szárnyparancsnokságnak haladéktalanul visszaküldendő. A zsákok csak alkalmilag, lehetőleg költségmentesen, vagy ha ilyen alkalom egyhamar nem kínálkozna, három-négy zsák egyszerre, postán küldendő vissza és a feladóvevény, a költség megtérítése céljából, felterjesztendő. (Gku. 44. §.)

Tömegbetét. L. Első tömegbetét.

Tömege a gyalog-csendőrnek lovasítása esetén.

Ilyen csendőrnek a gyalog- és lovas-csendőr első tömegbetétje közötti különbözet tömege javára irandó. Ruházat és lőszerelvényt nyel való ellátása tömegének terhére történik és lovasítása napjától, a lovas-csendőr számára rendszeresített tömegátalányban részesül (Gku. 49. §.) Fegyverzeti és szerelvényi cikkeit a szárnynál beszolgáltatja. (Gku. 61/2)

Tömege a lovas-csendőrnek gyalogosítása esetén. A tömeg-többlet-különbözet tömegéből nem vonatik le, lőszerelvénye azonban a kincstár javára esik. A gyalogosítás napjától a gyalogos csendőr számára rendszeresített tömegátalányban részesül. (Gku. 49. §.) Szerelvényi és fegyverzeti cikkeit a szárny székhelyére viszi. (Gku. 66/2.)

Tömeges felszólítások esetében követendő eljárás. Ha valamely örs különböző hatóságok által ugyanazon időben különféle irányban teljesítendő szolgálatokra vagy segélynyújtásokra szólittatik fel, melyeknek egyidejűleges végrehajtására azonban az örs létszáma elégtelen: akkor mindenek előtt a közbiztonság fentartására hivatott hatóság felszólítása teljesítendő. Kivételnek csak azon esetben van helye, ha egy másik hatóság megkeresésének elhalasztása folytán bekövetkező késedelem veszélylyel járna; vagyis a sürgősebb, illetőleg fontosabb szolgálat, mindenkor előbb foganatosítandó és ha hasonmévben fontos szolgálat-teljesítések egyidejűleges végrehajtása igényeltetnék és az idő azt engedi, valamely szomszédörs segélye veendő igénybe. (Szlgu. 102. §.)

Tömeg-felszámítási módozata. A tömeg-átalány az igényjogosultnak nem fizettetik ki készpénzben, hanem azon szárnynál, melynek állományába az illető tartozik — a hónapot 30 nappal számítva — napi adagokban felszámíttatik. (Illsz. 30/4.)

Tömegilleték. Az első tömegbetét és a tömeg-átalány együttesen neveztetik tömegilletéknek. (Gku. 35/5.)

Tömegkönyv felterjesztése. L. Ruházati cikkek elkönyvelése.

Tömegkönyvek elhelyezése. Az örsparancsnok íróasztalán, a felső jobboldali doboz alatt őrzendők. (Gku. 39/2.)

Tömegkönyv lezárása. L. Ruházati cikkek elkönyvelése.

Tömegkövetelés. A tömegkönyv lezárásánál mutatkozó követelés. (Gku. 35/5.)

Tömegrendszer szerinti felruházásra való igény az altisztek, csendőrök és próba-csendőrökre terjed ki. (Gku. 36/1.)

Tömegtartozás. A tömegkönyv lezárásánál mutatkozó tartozás. (Gku. 35/5.)

Tömeg-többletre való igény. Ha valamely egyének oly nagy tömegrésze van, hogy az az évi tömegátalány kétszeresét meghaladja, akkor az ezen összeget meghaladó tömegkövetelés az illetőnek, bélyegtelen nyugtájára, még akkor is kifizethető, ha a csendőrségnél öt évet még nem szolgált. (Illsz. 31/2.)

Tömegvagyon. Az átvett ruházat és lőszerelvény tényleges értékének vagy becsértékének a tömegköveteléssel, illetve a tömeg-tartozással való egybevetése után mutatkozó követelés összege. (Gku. 35/5.)

Tömegvagyonra való igény. Minden csendőr, ha a testületben legalább öt évet megszakítás nélkül szolgált és önhibáján kívül fogyatékbba jött, ez esetben neki tömegkövetelése, továbbá ruházatának becsértéke és esetleges külön járuléka, bélyegtelen nyugtája ellenében kifizetendő. (Illsz. 31/1.)

Tömegvagyonra való igény elvesztése. Ha csendőrségi egyének szökés vagy saját hibájuk folytán lesznek a testületből eltávolítva, tömegvagyonuk a csendőrségi javadalmazás javára esik. (Illsz. 31/1.)

Tömegvagyonra való igény nyugdíjazás esetén. Azon véglegesített csendőröknek, kik állandóan nyugdíjaztatnak vagy végkielégítéssel elbocsáttat-

nak, tömegkövetelésük és ruházatuk becsértéke, szolgálati idejükre való tekintet nélkül, kiszolgáltatandó. Az időleges nyugállományba helyezett csendőröknek azonban csak azon többlet fizetendő ki, amennyivel esetleg tömegkövetelésük, a ruházat becsértékének betudásával, az első tömegbetét összegét felülmulná. (llsz. 31/3.)

Törlése a fegyelmi büntetéseknél. L. Büntetések törlése.

Török Ferencz altábornagy-féle alapítvány. Az erre vonatkozólag kiállított honvédelmi ministeri alapító-oklevél a következő határozatokat tartalmazza: 1. Az alapítvány neve: „*A m. kir. csendőrségi zsebkönyv-vállalat tiszta jövedelméből a m. kir. csendőr-legénység jutalmazására és segélyezésére létesített Török Ferencz-féle alapítvány.*“ 2. A m. kir. csendőrségi zsebkönyv szerkesztő-bizottsága által letett alapvagyon 16170 frt 23 krnyi összegből áll. A zsebkönyv további kiadásából ezentul még befolyó évi tiszta jövedelmek, valamint az alapítvány javára esetleg befolyó önkéntes adományozási, hagyományi vagy egyéb pénzösszegek az alapítványhoz csatolandók. 3. Ezen alapítványnak rendeltetése az, hogy kamataiból: a) oly tényleges állományu csendőrlegénységi egyének részére, kik magukat a közbiztonsági szolgálatban különösen eredményes működés által kitüntetik — a nélkül, hogy ez által a fenálló csendőrségi szabályok szerint esetleg őket megillető egyéb díjakban csorbitást szenvednének — pénzjutalmak adassanak, melyek 15 frtnál kisebb, de 50 frtnál nagyobb összegben ki nem szolgáltatathatók; b) oly rokkant nyugdíjas csendőrlegénységi egyének részesüljenek pénzsegélyben, akik a szolgálatképtelenségüket okozó és szolgálatteljesítésből kifolyólag szerzett különösen súlyos betegség, sérülés, vagy sebesülés következtében, mint bármi keresetre képtelenek, gyámolítására szorulnak, ha évi nyugdíjuk összege kisebb a legutóbb élvezett

zsoldjuknál — és pedig ezek közül első sorban olyanok, akik önmagukkal annyira tehetetlenek, hogy idegen személy ápolása vagy segélykezése nélkül el nem lehetnek. Az ily rokkantaknak segélye legkevesebb 30 frt lehet s legfeljebb azon összegig terjedhet, a mely nyugdíjuk és előbbi zsoldjuk teljes évi összege között a különbözet. Ugy a jutalomban, mint a segélyben, ugyanazon egyén ismételten is részesülhet. 4. A fentebbi két módozatú célra az alapítvány kamat-jövedelmei olykép használandók fel, hogy az évi kamat-jövedelemnek 80%-a feltétlenül a 3/a pont alatt említett jutalmazásokra, 20%-a pedig a 3/b alatt említett rokkantok segélyezésére fordítandó; ily rokkantak nem létezésében azonban ezen 20% is jutalmazásokra fordítandó. 5. A jutalomdíjak és segélyek minden év augusztus hó 18-án, mint ő Felségének legmagasabb születése napján, osztandók ki. (26608/97. hm. r.)

Törvényalkotás. A törvényjavaslatot az illető minister kidolgozza és ő Felsége engedelmével a képviselőházhoz benyújtja; ha a képviselőház a javaslatot elfogadja, átküldi azt, hasonló tárgyalás végett, a főrendiházhoz. A mindkét ház által elfogadott javaslat szentesítés végett ő Felségéhez felterjesztetik. A király által szentesített törvényt a kormány az országos törvénytárban kihirdeti. Minden törvény kötelező ereje, ha a törvényben más határidő nincs megállapítva, a kihirdetést követő 15-ik napon kezdődik. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.”)

Törvényáthágóval szemben követendő eljárás. A csendőr a törvény minden áthágóját röviden és komolyan rendreutasítani s az ellentállás minden kísérletének a „törvény nevében“ való csend- és rendre-utasítással elejét venni köteles. (Vekm. 1. §.)

Törvények ismerete. A csendőrnek a különféle törvényeket, rendeleteket és parancsokat és az azokból folyó eljárást elméletileg ismerni és azok

gyakorlati alkalmazását is értenie kell; mert ellenkező esetben törvény- vagy szabály-ellenes eljárása alapján büntetésnek, sőt hadtörvénytörvényszéki eljárásnak is nézhet elébe. (Á. sz. h. V/3.) Továbbá ismernei kell a csendőrnek a csendőrségi utasítások és szabályok mellett, a polgári életben érvényben álló, a közbiztonság, csend és rend fentartására vonatkozó ministeri rendeleteket, megyei szabályrendeleteket stb. (Á. sz. h. V/4. — Szlgu. 20. §.)

Törvényellenes cselekményekről való gyors értesülés. Az örskörletben előforduló minden törvényellenes cselekményről a csendőrségnek azonnal tudomással kell birnia; mert ennek ellenkezője arról tanuskodna, hogy az őrsparancsnoknak és a legénységnek nincsenek meg a kellő összeköttetései és bizalmas egyénei az örskörlet minden helyén. (Á. sz. h. VII/3.)

Törvényellenes cselekmények tetteseinek kiderítése. A csendőrségnek szigorú kötelessége a törvényellenes cselekmények elkövetőinek azonnali nyomozása és kiderítése. (Á. sz. h. VII/3.)

Törvényelleni izgatás vétsége. L. Alkotmány elleni izgatás vétsége.

Törvényes gyermek törvénytelennek való bevezetése az anyakönyvbe: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.) *Kir. járásbiróság.*

Törvényhatóság. Törvényhatóságokat képeznek a vármegyék és azon városok, melyek törvényhatósági joggal fel vannak ruházva. A törvényhatóságoknak következő feladataik és jogaik vannak: 1. az országos törvényeket és kormányrendeleteket saját területükön foganatosítják, azaz közvetítik az állami közigazgatást; 2. a törvény önkormányzati joggal ruházta fel a törvényhatóságokat, mely jogból kifolyólag saját belügyeikben határoznak és szabályrendeleteket alkothatnak, továbbá megállapítják saját közigazgatási költségeiket és ezek fődözése végett pótdadókat is vethetnek ki, tisztviselőiket maguk választják (a törvényben meg-

határozott kivételekkel), valamint árvaszékeik által intézik a gyámság és gondnokság alatt álló személyek ügyeit; 3. megvan az a joguk, hogy országos ügyek és kérdések fölött is tanácskozhatnak, véleményüket nyilváníthatják, azt a kormányhoz föltérjeszthetik vagy kérvény alakjában az országgyűlésnek tudomására hozhatják, sőt a többi törvényhatóságokkal is közölhetik pártolás és hozzájárulás végett. — A magyar királyság területén van 63 megyei és 24 városi törvényhatóság. A törvényhatósági joggal felruházott városok közül legtöbbnek szabad királyi város czime van. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 44. l.)

Törvényhatósági városokban a csendőrség nem működik. L. Törvényhatósági városokban való nyomozás.

Törvényhatósági városokban való átvonulása a lovasjárőrnek. L. Lovas-járőr átvonulása.

Törvényhatósági városokban való nyomozás. Törvényhatósági joggal felruházott városok területén a csendőrségnek hivatásszerű működési tere nem lévén, ily szolgálatnak e helyeken való teljesítése tilos. Ezen területeken kizárólag üldözés vagy tettenérés alkalmával lévén helye esetleges letartóztatásnak, a letartóztatott mindig a városi vagy rendőrkapitányságnak, vagy pusztai biztosnak adandó át, hova a szabályszerű tényvázlat az őrsparancsnokság részéről utólag megküldendő. Ha e helyeken tartózkodó törvényáthágó nyomába jut a járőr, akkor a fentebb irt hatóságot erről azonnal értesíteni s közreműködését, t. i., hogy a járőr mellé egy rendőri közeget rendeljen ki, kikérni tartozik; a kirendelt közeggel aztán együttesen a *szolgálati utasítás értelmében* végzi további teendőit. Ha ezen közreműködés megtagadtatnék, a járőr nincs jogosítva saját felelősségére eljárni, hanem ily esetről a szakasz-parancsnokságnak azonnal jelentés teendő. (Á. sz. h. VII/46.)

Törvényhatósági városokban való nyomozásnál a közreműködés megtagadása esetén követendő eljárás. L. Törvényhatósági városokban való nyomozás.

Törvényismerete a csendőrnek. L. Törvényismeret. — Csendőr törvényismerete.

„Törvény nevében“ a vidéken divó nyelven való használata. L. Törvény nevében szavak használata.

„Törvény nevében“ szavak használata. Midőn a csendőr a törvényes megtorlás céljából kötelességszerűleg fellép, az illetőt, vagy illetőket, mindenek előtt a „törvény nevében“ szavakkal szólítja meg. (Szrvu. 9. §.) A „törvény nevében“ kifejezés csak nagyobb fontossággal bíró vagy veszélylyel járó esetekben alkalmazandó, nehogy a gyakori hangoztatás által e mindenkre nézve következményes felszólítás megóvandó hatályosságából veszítsen, mintegy szentségtelenítetté s így épen az ellenkező hatást idézze elő. — Ez alakmondat ugyszintén a megállítást célzó rákiáltás „A törvény nevében megállj!“ mindig a vidéken divó nyelv vagy a megszólított által értett nyelven alkalmazandó. (Á. sz. h. VII/49.)

Törvénysértések meggátolása. A csendőrnek kiváló érdemeül szolgál, ha ébersége és tevékenysége által mindennemű törvényteleniséget meggátol. (Szlgu. 92. §.)

Törvénysértők a csendőrt észben és ravaszságban felül ne mulják. L. Szolgálat észszel és ügyességgel való teljesítése.

Törvénytelen gyermek törvényesnek bevezetése az anyakönyvbe: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.) *Kir. járásbiróság.*

Tőzeg meggyújtása. L. Meggyújtása.

Trafikban vasárnap is árusítható. L. Egyedárusági cikkek elárusítására jogosított üzletekben

Trágya cserébe adása. Ha a lovasörsön a trágya pénzért nem értékesíthető, akkor, különös okmányolás nélkül, szalmáért cserébe is adható. (Kh. 56. p.)

Trágya másnak földjére vitele jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Trágya meggyujtása. L. Meggyujtása.

Trágya összegyűjtése nagyobb mennyiségben városban vagy községben, a házban, udvarban vagy annak közelében, hatósági tilalom ellenére: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 125. §.) *Közigazg. hatóság.*

Trágyáért befolyó összeg elkönyvelése. A befolyó pénz az átalány-pénztári naplóban szabályszerűen okmányilag kezelendő. (Kh. 56. p.)

Trágyáért befolyó összeg felhasználása. Kizárólag az állandó alom jókarban tartására és az istállóvilágításnál előforduló kiadási többlet fedezésére fordítandó. (Kh. 56. p.)

Trágyázó-anyag jogosulatlan szedése idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Tréfáló beszéd. L. Csendőr közlékenysége.

Trónöröklés. Szent István koronája és a magyar trón, a pragmatika szankciónak nevezett 1723-iki törvény értelmében, örökösödési joga a felséges Habsburg-Lotharingiai házat illeti meg, még pedig első-szülöttség szerint első sorban fiágon, azután leányágon. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“.)

Tudakozódás a fővárosi államrendőrségnél lakásbejelentésre vonatkozólag. L. Lakás-tudakozódások.

Tudatlanság a csendőrnél épen oly nagy baj, mint az erkölcstelenség vagy a rossz magaviselet, mert tudatlan csendőr állása kötelmeinek megfelelni nem képes. (Á. sz. h. V/2.)

Tulajdonjog átruházása a marhalevelen. L. Marhalevelen tulajdonjog átruházása.

Tulajdonságok, mely a járőrvezetőtől megköveteltetnek. L. Járőrvezetőtől megkívántató tulajdonságok.

Tulajdonságok, melyek a csendőrtől általában meg-

követeltetnek. L. Csendőrtől követelt általános tulajdonságok.

Tulajdonságok, melyektől a csendőrnek óvakodni kell. L. Csendőr által kerülendő tulajdonságok.

Tűzok behajtása vagy agyonverése. L. Vadak elfogása.

Tüdő-takony. Kórtünetei: tompa, száraz köhögés, néha kihányással párosult, a kehhez hasonló légzési bántalmak, lesóványodás. Az ilyen ló azonnal elkülönítendő és állatorvosilag megvizsgálandó. (Lóüvsz. 68. §.)

Tükrök a legénységi szobákban a legénység által felfügeszthetők.

Tüntetésekben való részvétel. L. Nyilvános gyülekezetekben és tüntetésekben való részvétel.

Tüzelő-anyag becsértéke. A gazdálkodási vagyon megállapítása alkalmával, a tüzelő-anyag megbecsülésénél, csak a beszerzési és fuvarozási díj, a tüzelőfánál azonfelül a felvágatási díj is számítandó. (Á. sz. h. XVI/7.)

Tüzesetek nyomozása. Tűzvésznél megállapítandó, vajjon az: elemi csapás, vétkes gondatlanság vagy pedig gyújtogatás folytán származott-e. Ez utóbbi esetben az is megállapítandó, hogy mily gyújtóanyag használtatott, a tettes pedig kinyomozandó, illetve letartóztatandó és a hatóságnak átadandó. A tűz keletkezési módján kívül minden tűzvésznél kinyomozandó: mely napon, napszaka és órában ütött ki a tűz, mely tárgyon és annak melyik részén, kinek a tulajdona volt a kigyuladt tárgy, volt-e biztosítva és mennyire, mennyi a kár s vajjon ember vagy állat nem veszett-e el. Ezen adatokjelentésbefoglalva és egy példánya a csendőrkerületi parancsnokságnak, egy pedig a közigazgatási hatóságnak küldendő meg. (Szlgu. 41. §.)

Tüzesetről a községi előljáróság az örsöt 24 óra alatt értesíteni köteles. (116168/97. bm. r.)

Tűzijáték rendezése hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Tűznek a laktanyában való kiütése esetén követendő eljárás. L. Laktanyában tűz kiütése esetén követendő eljárás.

Tűzoltással a csendőr nem foglalkozhatik. L. Elemi csapások alkalmával követendő eljárás.

Tűzrakás erdőben. Az erdőkben és azok közelében 100 méternyi távolságon belül — csak az erdőégések megakadályozására szükséges óvrendszabályok megtartása s idegeneknek még ezen felül csak az erdészeti személyzet engedélye mellett szabad tüzet rakni; azonban a erdőőrök az általuk őrzött területeken, a favágók a favágásokban, a kőfejtők a kőbányában és a nyájukat legeltető pásztorok főzés és felmelegedés végett, oly veszélytelen helyen, melyen az erdőbirtokos a tüzgerjesztést világosan el nem tiltotta, a kellő óvrendszabályok megtartása mellett, rakhatnak tüzet. A ki tüzet rak, minden esetben tartozik azt távozása előtt teljesen eloltani. (Erdt. 9. §.) A ki ezen határozványok megsértésével az erdőben vagy annak közelében tüzet gerjeszt, továbbá, a ki az általa vagy hozzájárulásával avagy jelenlétében gerjesztett tüzet kellő felügyelet nélkül hagyja, vagy a tűzveszélynek kikerülésére szükséges és a létezett viszonyok közt eszközölhetővé vált intézkedéseket elmulasztja: erdei kihágást követ el. (Erdt. 109. §.) *Közigazg. hatóság. Elj. hivatalból.* A 9. §. határozatai alá nem esnek a rendszeres üzletből folyó szükséges tüzelések (Erdt. 110. §.)

Tűzrendészeti szabályok. Tűzvész esetén a telken fekvő vizet a tűzoltástól senki meg nem vonhatja. Ki a községben kitört tüzet vagy tűzveszélyt észreveszi, köteles azt azonnal köztudomásra hozni. — A más községekben észrevett tüzet tartozik az illető tartózkodási helye birájának (polgármesternek) vagy a rendőrségnek (csendőrégnek) haladéktalanul jelenteni. — Minden tűzoltó köteles szolgálatban ebbeli minőségét kitüntető jelvényt viselni, melyet azonban másnak mint tűzoltónak

viselni tilos. — Ezen rendelet ellen vétők kihágást követnek el. (53888/88. bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Tűzvész alkalmával követendő eljárás. A csendőr tűzvész esetén a fennálló tűzoltó-rendészeti szabályokat szem előtt tartja és azok értelmében jár el. A tűzvész helyén a hatósági intézkedőt és a tűzoltás vezetőjét támogatja és arra figyel, hogy annak rendelkezései mindenben pontosan teljesítenek. A felügyelet és gondoskodás azonban még a tűz eloltása után is folytatandó és arról, hogy a tűzoltás vezetőjének, a tűz újabb kiütésének meggátolása végett tett intézkedései pontosan fogyanatosíttassanak, különösen kell gondoskodni. (Szlgu. 85. §.)

Tűzvész elleni rendszabályok a laktanyában. L. Laktanyában tűzvész elleni rendszabályok.

Tűzvész előidézése gondatlanságból másnak karója, trágyája, tarlója, avarja, nádasja vagy tözegében: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Tűzvész esetén a telkén levő vizet a tűzoltástól senki meg nem vonhatja. (53888/88. bm. r.)

Tűzvész jelzése. Ki a községben kitört tüzet vagy veszélyt észreveszi, köteles azt azonnal köz tudomásra hozni. (53888/88. bm. r.)

Tűzvéssznél a szabályok mellőzése. Tűzvész kiütésének vagy terjedésének meggátolása céljából vagy tűzvész kiütése esetén az oltásra, a rendre és biztonságra nézve kiadott szabályok megszegése: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 141. §) *Közigazg. hatóság.*

Tűzvéssznél engedetlenség. Tűzvész vagy vizáradás esetén, a ki nem engedelmeskedik a hatóság azon meghagyásának, hogy a fenyegető vagy már bekövetkezett közveszély elhárítására, illetőleg megszüntetésére, személyesen vagy háznépének, cselédeinek munkájával, szekereinek, vizjárműveinek avagy az oltalom szempontjából szükséges egyéb eszközeinek, nemkülönben hámos lovainak, vagy vonómarháinak ideiglenesen a hatóság rendelkezése alá bocsátása által közreműködjék, amennyi-

ben abban alapos okok által nem akadályoztatott, vagy pedig, ha ezen esetekben a segítségítéstől másokat visszatart vagy lebeszél: tulajdon elleni kihágást követ el. (Kbt. 142. §.) *Közigazg. hatóság.*

Tűzvész okozás vétsége. Elköveti: a ki a btk. 422. és 423. §-ában megjelölt valamely tárgyat gondatlanságból gyújt fel. (Btk. 425. §.) *Kir. törvényszék.*

Tyukszem. A bőr egyes helyeire gyakorolt folytonos nyomás kérgesedést és tyukszemet okoz, melyek néha igen fájdalmasak, különösen ha megkeményednek. Ezekre langyos lábfürdők használata leginkább pedig citrom-szeletek rákötése enyhítően hatnak, a citrom leve a kérgesedést annyira meglazítja, hogy ezek egy tompa késsel kiemelhetők vagy levakarhatók. Ezek kivágásánál azonban igen óvatosan kell elbánni, nehogy a kés szerfölött mélyen behatoljon. (Eá.)

U

Uborka télire való eltevése. L. Kertek mivélése.

Udvar rendben tartása. L. Laktanya tisztán tartása.

Ujitása a forgópisztoly csövének. L. Forgópisztoly csövének csiszolása.

Ujonzállításra való jelentkezés elmulasztása. A legközelebbi ujonzállításra felhívott korosztályokban álló mindegyik hadköteles tartozik a megelőző év november havában, beiratása végett, illetőségi községének vagy állandó tartózkodási helyének előljáróságánál személyesen vagy írásban jelentkezni. A ki ezen jelentkezést, a nélkül, hogy legyőzhetetlen akadályok hátráltatták volna, elmulasztja, kihágást követ el. (Vőt. 35. §.) *Közigazg. hatóság.*

Uzónadrág használata a fürdésnél. L. Fürdés.

Utak leírása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Utak marhák hajtására. L. Marhák hajtása.

Utak tisztítása termények hulladékától. Oly utszakaszok, melyek szalma, széna vagy egyéb termények nagyobb mennyiségben való szállítása következtében, a szállított termények hulladékai által nagyobb mérvben ellepetnek, a fuvarosok, illetve a szállított termények tulajdonosai által tisztítandók. (Kvt. 129. §.)

Utalvány-szelvények megőrzése. L. Pénzeslevélborítékok megőrzése.

Utasok megfigyelése. Utasok, legyenek azok akár uri, akár parasztruhában, vasuton, gőzhajón, szekeren, lóháton vagy pedig gyalog, mindig megfigyelendők. Ide s tova járó-keelőkre, mezei munkásokra, szőlők vagy erdőkben tartózkodó és foglalatoskodó lakosokra szinten figyelem fordítandó; ezekkel a járőr igyekezzék érintkezni, az esetleg előfordult eseményekre vonatkozólag kérdezze ki őket s így szerezzen magának mindenről alapos tudomást. (Á. sz. h. VII/18.)

Utazási előleg. A szolgálati utazások vagy szállítmány-vezetések alkalmával, ha az illetők kérik a költségek fedezésére, utólagos számadástétel kötelezettsége mellett, megfelelő előleggel látandók el. Költségesebb utazásoknál az előleg, nyugta beküldése mellett, a szárnyparancsnokságtól kérendő. Átutazó csendőrségi személyeknek utazási előleg csak rendkívüli esetekben, a midőn a késedelem a szolgálat hátrányára lenne, adható, ellenkező esetben az utazási előleg kiszolgáltatása a szárnyparancsnokságtól kérendő. Az örspénztárból adott előlegekről a vonatkozó nyugták felterjesztése mellett, haladéktalanul jelentés teendő. (Gku. 14. §.)

Utazási igazolvány. Ujoncz-kötelesek, tartalékos és szabadságolt katonák (honvédek) részére 15—30 napi érvénynyel, az alispáni hivatal által lesz kiállítva. Az utazási igazolvány 17 cm. széles és 21 cm. magas. Egy frtos vagy 15 kros bé-

lyeggel van ellátva, az utóbbi munkások és nap-
számosok részére. Az utazási igazolvány tartalma
a következő:

-----szám.			
Utazási igazolvány.			
-----		-----részére	
Állása -----	Haja -----		
Születési helye -----	Szeme -----		
Illetőségi helye -----	Orra -----		
Lakhelye -----	Szája -----		
Születési éve -----	Különös ismertető jelei -----		
Termete -----	Sajátkezű aláírása :		
Arcza -----	-----		
Vele utazik : -----	Érvényes ----- napra		
-----	----- 1 évi ----- hó		
A m. kir. belügyminister meghatalmazásából : -----			

**Utazási igazolványok előmutatására vonatkozó fel-
szólításnál szem előtt tartandó elvek.** L. Portyázó
szolgálat mikénti teljesítése.

Utazási számadás. Minden utazásról az utazás
befejezte után, 8 napon belül, az utazási számadás
azon örsön, a hová a bevonulás történt, az örspa-
rancsnoknak átadandó, ki azt az előljáró szárny-
parancsnokságnak haladéktalanul beküldeni tarto-
zik. Kivételt képeznek azon utazási számadások,
melyek rendkívüli események előfordultával a hely-

színére való gyors odajutás vagy az üldözés gyors foganatba vétele czéljából történt utazásokból származnak. (Á. sz. h. VII/9.) amidőn az utazási számadások szolgálati uton terjesztendők fel. Ha valamely oknál fogva nem volna lehetséges a megszabott határidőben számadást tenni, akkor az a szárnyparancsnokságnak bejelentendő. Az utazási számadás mellékleteit képezi a menetlevél, esetleg az őrsparancsnok által hitelesített szolgálati könyvecske másolata. Ha vasuton vagy gőzhajón ló is szállított, a szállítólevél is melléklendő az utazási számadáshoz. Az utazási számadáshoz a parancs eredetben csatolandó; az ily parancsok nem másolandók le, hanem az iktatókönyvben felemlitendő, hogy az utazási számadáshoz csatoltatott. A tanosztályba, kórházba és czéllövészethez vagy vissza tett utazásoknál a parancs nem csatolandó. Az utazási számadásban felszámítandók a vasuti, gőzhajói és előfogati viteldijak, a szálláspénzek, étkezési pótlékok és a netáni fogsági illetékek. Lovak szállításánál a szállítólevél szerint fizetett viteldijak számíthatók fel. Az utazási számadást a szállítmányvezető állítja ki és írja alá, az általa kifizetett étkezési pótlék és netáni fogsági illeték a menetlevelen az érdekeltek által nyugtázzandó. Ha az utazási számadás a szárnyparancsnokságtól észrevétellel érkezik vissza és a számadó a helyesbitéssel nem értene egyet, az erre vonatkozó indokokat az őrsparancsnok a szárnyparancsnokságnak bejelenteni köteles. (Gku. 14 §.)

Utazási számadás felszerelése. L. Utazási számadás.

Utazási számadás karhatalmi segédleti költségekről. L. Karhatalmi segédleti költségek elszámolása.

Utazási számla közlekedési eszközök használatánál rendkívüli eseményeknél. L. Közlekedési eszközök használata rendkívüli eseményeknél.

Utazás menetlevél nélkül. L. Vasut-használat törvényesértők üldözésekor.

Utárkokba tárgyak bedobása. Az utárokba állati hulladékot vagy egyéb undort vagy ijedelmet okozó tárgyakat dobni nem szabad, az ilyeneknek eltávolításáról pedig a községi előljáróság tartozik gondoskodni. (Kvt. 122. §.)

Utbiztosok felügyelése. L. Utmesterek felügyelése.

Utczára nyíló ablakok befüggönyözése. A csendőrlaktanyában az utczára szolgáló földszintes ablakok lehetőleg ablaktáblákkal, esetleg az örs-átalányból beszerzendő függönyökkel látandók el (Lsz. 1/5.)

Utiköltsége mint vádló magánfél a bíróság előtt megjelent csendőrnek. Saját személyes ügyben, mint vádló magánfélnek bírósághoz idéztetés esetében, az illető csendőrnek menetlevél nem állítandó ki és az összes költségeket a csendőr sajátjából tartozik fizetni. (Gku. 16/2.)

Utiköltsége sértettként a bíróság előtt megjelenő csendőrnek. Ha a csendőr személye ellen elkövetett becsületsértési ügyből kifolyólag, kihallgatás végett bírósághoz idéztetik, a felmerült költségek a menetlevéllel és idézővel okmányolt, utazási számadásban számolandók fel. Az ilyen ügyben megidézett csendőr kihallgatása alkalmával tartozik utiköltség követelésének összegét megítélés végett a bíróságnak bejelenteni. Ha a becsületsértő vád biróilag alaptalannak találtatik és az illető csendőr a megindított büntető-bíróági vizsgálat alapján bűnösnek mondatik ki, az utazási számadásban elszámolt költségek tőle beszedendők; minden más esetben a felmerült költségek a kincstárt terhelik. (Gkn. 16/2.)

Utiköltség-maradvány, utazási előleg-maradvány stb., az örspénztárban helyezendők el és ha a visszatérítendő összeg a szárnyparancsnokság által a zsoldjegyzékben idejében le nem vonatnék, erről a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. Ha a visszatérítendő összeg az örs által behajtható nem

volna, annak beszédése, esetleg elengedésének ki-
eszközlése végett a szárnyparancsnoksághoz felter-
jesztést kell tenni. (Gku. 12. §.)

Utkaparók felügyelése L. Utmesterek felügyelése.

Utlevél külföldre. A külföldre szóló utlevél, me-
lyet a belügyministerium állit ki, 16-odrétü és 16
lap oldalt tartalmazó füzetből áll, melynek belső
lapjai simitott bordás, színes papírból készülvék.
Az előboríték belső oldalán a jelentkezésre vonat-
kozó figyelmeztetés van nyomatva, magyar és
francia nyelven. Az első oldal tartalma a követ-
kező:

12 oldalt tartalmaz. — Contient 12 pages.

I-ső Ferencz József

ausztriai császár, Csehország királya stb. és
Magyarország apostoli királya
Ő Felsége nevében.

Utlevél külföldre. — Passeport.

Szám-----

Nr.-----

pour-----

A 2. oldal rovatai: az utazó polgári állása,
illetőségi helye, születési éve, saját aláírása. A 3.
oldal rovatai: utazik, ezen utlevél érvényes. A 4.

oldal a személyleirást, az 5. oldal az utitársak neveit és korait tartalmazza. A 6—12. oldal láttamozásokra szánt üres lapokból áll.

Uti pénz. Az önhibáján kívül testi vagy erkölcsi fogyatkozás vagy szellemi képesség hiánya miatt próbaszolgálatból elbocsátott legénységnek az illetékes szárnyállomástól azon községig, a hol a csendőrségi próbaszolgálatra leendő felvételét kérelmezte, kilométerenként két fillérből álló utipénzre van igénye. Büntetőbiróságilag elítélt és büntetésük kiállása után a testületből elbocsátott legénységnek, ha sem közigazgatási, sem pedig másnemű magánvagyonuk nincsen, vagy pedig ez csekélynek bizonyulna, az illetőségük helyéig számítandó utipénz egészben, esetleg csak részben, a csendőrségi javadalmazás terhére kifizetendő. (Illsz. 52. §.)

Ut mellett tárgyak felaggatása. Ut mellett fekvő épületeknek ut felőli oldalán, vagy közvetlenül az ut mellett levő helyeken, vagy az uton haladó járművekre oly tárgyakat, melyektől az állatok megrémülnek, továbbá nyers húst, állatbőröket, stb. takaró nélkül felaggatni vagy szállítani tilos. (Kvt 122. §.)

Utmesterek felügyelése. Kötelessége a csendőrségnek ébren őrködni a fölött, hogy az utmesterek, utbiztosok és utkaparók kötelességüket az utrendészet körül pontosan teljesítik-e vagy sem. E tekintetben észlelt szabálytalanságok az illetékes közigazgatási hatóságnak jelentendőek fel. (17033/94. km. r.)

Utmutató szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Utpályán terhek csusztatása. Szálfáknak, fatörzseknek, vasalkatrészeknek, ekéknek és boronáknak vagy más tárgyaknak, akár előtaligával, akár a nélkül, az utpályán végig, vagy az oldalárkokon átcsusztatása és vonszolása, lejtőkön a kerekeknek

surló vagy alaber nélküli megkötése tilos. (Kvt. 129. §.)

Utpályára folyadék vezetése. Az udvaron összegyűjtött vagy ereszekről lefolyó viznek nem az utárokba, hanem a pályára vezetése és bárminő folyadéknak az utpályára való kiöntése tilos. (Kvt. 129. §.)

Utpályára föld és agyag hordása. Az utpályára és patkára földnek, kőnek, sárnak, hónak, szemétnek, trágyának stb. való kihordása vagy áthányása tilos. (Kvt. 129. §.)

Utrendezés elemi csapások esetén. Hófuvás, hegyomlás és árvíz alkalmával kötelesek azon község lakosai, melyen valamely állami vagy törvényhatósági ut átvonul, továbbá a melyek ezen utak közlekedésének biztosításánál leginkább érdekelve vannak, az utvonalon szükséges közlekedés biztosítása érdekében díjtalanul közreműködni. Az ilyen kirendelt munkaerő kötelezettsége azonban hófuvásoknál csak addig terjed, míg az uton való közlekedés egy jármű elhaladhatására szükséges nyomszélességben a kellő kitérőkkel biztosított. (Kv. 123. §.)

Utrendészet. A csendőrnek járőr-szolgalat teljesítésekor fel kell ügyelni, hogy utczákon, utakon és tereken semmi olyas ne történjék, a mi rendetlenséget vagy kárt okozhatna, vagy a szemérmet sértené. Ide tartoznak különösen azon szabályok feletti felügyelet, melyek a szekereseknek az utakon való kötelességeit és magatartását írják elő. Azon szekeresek, a kik ezen rendszabályokhoz alkalmazkodni vonakodnak és ellenszegülő magavi-seletet tanusítanak, a legközelebbi hatósághoz kísérendők és ott feljelentendők. (Szlgu. 89. §.)

Utrendészeti közegek az állandóan alkalmazott, rendes fizetéssel ellátott s felesketett állami és törvényhatósági utmesterek (utbiztosok), továbbá az állami és törvényhatósági utkaparók. (Kvt. 147. §.)

Utrendészeti közegek támogatása. Utrendészeti

működésnél a csendőrség az utrendészeti közegeket támogatni tartozik. (Kvt. 147. §.)

Utrendészeti szabályok áthágása. Az utrendészeti szabályokba ütköző cselekmények kihágást képeznek. Tetten érésnél a tettesek a cselekmények azonnali abbahagyására szólítandók fel, kilétök megállapítandó és feljelentendőek. Elővezetésnek csak akkor van helye, ha a tettes a felszólításnak nem engedelmeskedik, ha lakás nélküli csavargó vagy átutazóban levő külföldi. (Kvt.)

Utrendészeti teendők. Minden csendőr-járőr kötelessége, ha egy utvonalon portyázik, felügyelni az ut és a zavartalan forgalom biztonságára, az uttestek, tartozékaik, berendezési tárgyak épségben tartására és megakadályozni mindazt, a mi a közutak tartozékainak és műtárgyainak, illetve berendezéseinek fenntartására hátrányosok, az előforduló bajokat pedig közbelépés által meggátolni vagy csökkenteni. Ha a járőr bárhol és bármi okból letkezett oly rongálást észlel, mely az utasok biztonságát — különösen éjjel — veszélyeztetné, pl. megrongált hidat vagy ut-alámosást stb., első sorban is a veszélyes hely mindkét oldalán, az utra, még éjjel is könnyen felismerhető jeleket alkalmaz: pld. galyakat, kő- vagy földrakást stb., hogy ezzel az utasok a veszélyre figyelmeztetve legyenek. A járőr ezek után, ha lehetséges, azon község előljáróságát, melynek határába a megrongált ut tartozik, esetleg a legközelebbi községi előljáróságot értesíti az esetről, hogy annak ideiglenes helyreállítása iránt intézkedjék. Bevonuláskor az észleltekről és eljárásáról őrsparancsnokának jelentést tesz, ki erről az illetékes hatóságnak jelentést tesz (Kvt.)

Uttesteken tiltott cselekmények. Tilos az utpadkáknak és árkoknak, kő, kavics, föld vagy más anyagok nyerése szempontjából való kivágása, az utárkok betömése, azok vízfolyásának elgátlása, szemét, kő, föld, trágya, fa vagy más anyagoknak azokba hányása, más mederba folyó patakok, for-

rások, vízvezetékeknek, trágyalé, pöczegödör, iszap- és szennyvizeknek belevezetése, hidaknak, csatornáknak, csővezetékeknek betömése, azok levezető árkaiknak elgátlása, beültetése, az árok vizének elfolyása ellen védgátak vagy ösvények emelése, az utnak vagy bármely hozzátartozó részének magánhasználatra elfoglalása vagy átalakítása. (Kvt. 126 §.)

Uttestek rongálása. Az uttestek és összes tartozékainak, az uttöltések, a bevágás és azok oldalainak, az uttestekben összegyűlő vagy műtárgyak alatt átfolyó vizek elvezetésére szolgáló árkoknak, csatornáknak vagy csővezetékeknek, az utpályának, utpadkának, világító-eszközöknek, hidaknak, átereszeknek, kőteknőknek, mindezek egyes alkatrészeinek, hajóhidaknak, kompoknak, ladikoknak s azok használatára szolgáló berendezéseknek, szivárgóknak, az ut tám-, véd- és belfalainak, kő- vagy más anyagokból készített védműveknek és burkolatoknak, korlátok és kerékvetőknak, kilométeroszlopoknak, hectométert jelző vagy a műtárgyak számozására alkalmazott karóknak, utmutató, ut- és községmутató-tábláknak, ezeken levő feliratoknak, számoknak és jeleknek, utmesteri és utkaparói lakoknak, azok melléképületei és kerítéseinek, az ut mellé ültetett fasoroknak, védültetvényeknek, sövényeknek, szóval minden a közlekedés céljára szolgáló vagy azok fenntartására megkivántató bármely létesítménynek úgy szándékos mint vétkes mulasztásból vagy gondatlanságból származott megrongálása kihágást képez. (Kvt. 125. §.) *Közigazg. hatóság.*

Uttest magáncélra való lefoglalása. Tilos az uttestnek és az ahoz tartozó bármely tartozéknak és területnek magáncélokra még ideiglenes elfoglalása is; nevezetesen tilos azon követ, fát, téglát vagy más anyagot, gazdasági terményeket, gyártmányokat, árucikkeket lerakni. (Kvt. 130. §.)

Uzsora-kamat. A valósággal adott érték után 8⁰/₀-ot felül nem haladó kamat kikötése, elfoga-

dása vagy érvényesítése, büntető eljárás alá nem esik. (1883. XXV. t.-cz. 4. §.)

Uzsora vétsége. A ki másnak szorultságát, könnyelműségét vagy tapasztalatlanságát felhasználva, olyan kikötések mellett hitelez, vagy ad fizetési halasztást, melyek a neki vagy egy harmadiknak engedett tulságos mérvű vagyoni előnyök által az adósnak vagy a kezesnek anyagi romlását előidézni vagy fokozni alkalmasak, vagy oly mérvűek, hogy az eset körülményeihez képest a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közt szembeötlő aránytalanság mutatkozik: az uzsora vétségét követi el. (1883. XXV. t.-cz. 1. §.) Ugyanezen vétséget követi el, a ki a tényállást ismerve, uzsora-követelést szerez meg, és azt másra átruházza, vagy annak uzsorás előnyeit maga érvényesíti. (1883. XXV. t.-cz. 3. §.) *Kir. törvényszék.*

Uzsora vétségeért a bünvádi eljárás a sértett fél vagy házastársa, vagy fel- és lemenő ágbeli rokonok, illetőleg a gyám vagy a gondnok indítványa folytán indítható meg. (1883. XXV. t.-cz. 9. §.)

Országos Széchényi Könyvtár

Ü

Ügyeleti szolgálat. L. Laktanya-ügyeleti szolgálat.

Ügyességgel való működés. L. Szolgálat észszel és ügyességgel való teljesítése.

Ügyészek feladata. A kir. ügyészek feladata abból áll, hogy a közvádlói tisztet teljesítik, vagyis megindítják a bünvádi eljárást mindazon esetekben, midőn valamely bűncselekményt hivatalból kell üldözni. A vizsgálat befejezte után a kir. ügyész tesz indítványt, hogy a vádlott pörbe fogassék-e, vagy hogy ellene az eljárás megszüntetessék, a hozott ítélet ellen fellebbezéssel é'het és végre fel-

ügyel az alája rendelt fogházak, börtönök és fegyházakra.

Ügyészség. A kir. ügyészek az igazságszolgáltatás körül az állami érdeket képviselik. Az ügyészséget képezik: a kir. táblák mellett működő kir. főügyészek; a törvényszékek mellé rendelt ügyészek, a főügyészi helyettesek és alügyészek. Az ügyészség a bíróságtól független és közvetlenül az igazságügyministernek van alárendelve.

Ügyvédi büntett. Elköveti: azon ügyvéd, a ki az ellenféllel egyetértve, saját ügyfelének kárára működik (Btk. 482. §); azon ügyvéd, a ki büntetőügyben ajándék vagy ígéret által megvesztegetve, védencke ártalmára kötelességellenesen jár el, ha az ügy vétségre vagy büntettre vonatkozik. (Btk. 483. §.) *Kir. törvényszék.*

Ügyvédi vétség. Elköveti: azon ügyvéd, a ki ezen minőségében reábizott ügyben mindkét félnek tanácscsal vagy tettel kötelességellenesen szolgál, vagy a ki az ügy folyama alatt ügyfelének képviseletével felhagyva, vagy arról lemondva, annak beleegyezése nélkül, ellenfele képviseletét elvállalja (Btk. 482. §); azon ügyvéd, a ki büntetőügyben ajándék vagy ígéret által megvesztegetve, védencke ártalmára kötelességellenesen jár el, ha az ügy kihágásra vonatkozik (Btk. 483. §.) *Kir. törvényszék.*

Üldözéseknél a lovas-járőr megragadott forgópisztolylyal teljesíti szolgálatát. (Kh. 114. p.)

Üldözés horvát-szlavon csendőrök által magyar területen. L. Nyomozás horvát-szlavon területen.

Üldözés horvát-szlavon területen. L. Nyomozás horvát-szlavon területen.

Üldözés osztrák csendőrök által magyar területen. L. Osztrák csendőrök nyomozása magyar területen.

Üldözés osztrák területen. L. Nyomozás osztrák területen.

Ültetvény szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Ünnepélyeknél vasárnap bármely diszitési munka egész nap végezhető. (14837/92. km. r.)

Ür- és sulymérték-tábla. L. Táblázatok elhelyezése.

Ürlapok használata. L. Nyomtatott ürlapok használata.

Ütni a csendörnek tilos. L. Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom.

Ütőrugó kimélése. Az ütőrugó kimélése szempontjából a fegyver úgy a laktanyában, mint portyázások alkalmával, mindig leeresztett ütővassal tartandó. Kivételt csupán azon eset képez, ha minden pillanatban lökészenlét céljából, töltény van a töltényürbe helyezve. Ilyenkor az ütővasnak felhuzva, de a zárkapcsolvány szárnyának jobbra fordítva kell lennie. (A. sz. h. IV/34.)

Ütővas felhuzott állapotban tartása. L. Ütőrugó kiemélése

Ütővas leeresztése. Az ütővas leeresztése a következő módon történik: A balkéz átmarkolja a tusanyakot a nélkül, hogy a mutatóujj a billentyűt érintené, a tusa a balcsipőre támasztandó, a jobb kéz felemeli a záróló foganyuját, a felemelés után a bal mutatóujj megnyomja a billentyűt és mindaddig megnyomva tartja, míg a fogantyú lefordítása folytán az ütővas minden csattanás nélkül leereszkedik. (Á. sz. h. IV/35.)

Üveggyártásnál vasárnap is végezhető: a mennyiben az regeneratív fűtő-készülékkel üzetik, a fűtési, az üvegolvasztási és üvegfuvasi félbeszakítást nem tűrő munkák egész nap. (14837/92. km. r.)

Üzérkedés gazdálkodási cikkekkel. L. Fölös számu baromfi és termények értékesítése.

V

Vacsora. L. Közétkezés meghatározása.

Vadak árusítása tilalmi időben. A tilalmi időszakban, az első 14 napot kivéve, vadat általában, vagy ha a tilalom csak némely vadra vonatkozik, ilyen árusítani, venni vagy nyilvános helyiségekben étlapra jegyezni nem szabad. (Vszt. 10. §.)

Vadak elfogása. Szabad időben is tiltatik minden szörmés vagy szárnyas hasznos vadat törökkel, hálókka, hurkokkal elfogni vagy megölni, különösen tuzokokat ólmos esők alkalmával behajtani vagy agyonverni. Kivételnek a fenyves madarak, melyeket hurokkal és léppel fogni szabad időben megengedtetik. Tenyésztés céljából a befogás csak a vadászat tulajdonosai, bérlői vagy azok szakbizottjai részére engedtetik meg. (Vszt. 15. §.)

Vadak étlapra jegyzése tilalmi időben. L. Vadak árusítása tilalmi időben.

Vadak fiainak elfogása. A tilalmi időszak alatt sem a vadak fiait elfogni, sem a madarak fészkeit szándékosan érinteni vagy tojásaikat elszedni nem szabad, kivételtevén ez alól azon tulajdonosok vagy bérlők, kik a tojást ép a vadtenyésztés céljából szedetik. (Vszt. 9. §.) Az ez ellen vétők vadászati kihágást követnek el. (Vszt. 30.) *Közigazg. hatóság.*

Vadak vétele tilalmi időben. L. Vadak árusítása tilalmi időben.

Vadállat őrzése. Vadállat tulajdonosa vagy felügyelője, a ki tudva, hogy a vadállat az ember életére vagy testi épségére veszélyes tulajdonsággal bír s mindamellett a veszély megelőzésére és megakadályozására szükséges elővigyázati és oltalmi intézkedéseket nem alkalmazza: testi épség elleni kihágást követ el. (Kbt. 122. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vadállat tartása. Veszélyes vadállat tartása, ha-

tósági engedély nélkül, vagy engedély esetén az erre vonatkozó hatósági utasítás megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 121. §.) *Közigazg. hatóság,*

Vadászat elzárt helyen. Kerítéssel elzárt oly helyeken, melyeken a vad ki nem válhat, a tulajdonos vagy vadászati bérlő a vadászatot minden időben gyakorolhatja és megengedheti. (Vszt. 18. §.)

Vadászat gyakorlása csakis vadászati jeggyel van megengedve. (Fvat. 25. §.)

Vadászati adó. A fegyveradón kívül vadászati adót fizet az, ki a vadászat gyakorlására jogosítva van és ezen joggal akár saját földbirtoka, akár más földjén élni kíván. A ki fegyvert nem tart, de lóháton és bárminemű ebekkel vadászik, csak vadászati adót fizet. (Fvat. 3. §.)

Vadászati adó-jövedék-kihágásról, ha nincs vadászati kihágással kapcsolatban, a főszolgabírói hivatalhoz beterjesztendő jelentéssel, egyidejűleg az illető községi előljárósága is értesítendő. (14035/90. bm. r.)

Vadászati adókihágásokból eredő birságok elosztása. A befizetett birságok egyharmada a jelentést tevőt illeti. (Fvat. 49. §.).

Vadászati adó-mentesség. A vadászati adó fizetése alól kivételnek: 1. az uralkodóház tagjai (Fvat. 4. §.); 2. a külhatalmak követei és consulai, valamint a követségek és consulátusok személyzetének tagjai, ha nem belföldiek; 3. a vadászterület tulajdonosainak vagy bérlőinek szolgálatában álló vadász-cselédek; 4. a vadak gondozására és vadászterületek őrzésére alkalmazott cselédek; 5. a mező-, szőlő- és erdőgazdaságnál alkalmazott csőszök, pásztorok, erdőkerülők; 6. a hatóságilag felesketett erdőtisztek, erdőőrök és a kir. felügyelőség személyzete (de csak azon erdőhatóságok területén, melyeknél szolgálatukat teljesítik, 65154/87. fm. v.). A 3., 4., 5. és 6. alatt felsorolt személyek azon vadászterületen, melyen alkalmazva vannak, vadászatra is használható fegyvert csak a vadászterü-

let tulajdonosának, illetve bérlőjének engedelmével mellett használhatnak és csak a vadászati törvény korlátai között vadászhatnak; más vadászterületeken azonban a vadászatot még a vadászati törvény korlátai között is, csak a vadászati adó befizetése mellett gyakorolhatják (Fvat. 6. §). Hegyvidékeken, ahol a természeti viszonyoknál fogva a duvadak (farkas, medve) elszaporodtak, azokat a birtokos, illetőleg bérlő, saját területén elpusztíthatja azon esetben is, ha vadászati jeggyel ellátva nincsen. Azok, akik a vadászatról szóló törvény 19—24. §-aiban körülírt hivatalos vadászatra meghívottnak, abban részt vehetnek a nélkül, hogy vadászati jeggyel ellátva volnának (Fvat. 7. §.).

Vadászati adó-mentesség igazolása. A vadászati adó-mentesség igazolásául szolgál: a külhatalmak követői consulai és azok személyzetének: a vadászati ingyenjegy; a vadászterületek tulajdonosainak vagy bérlőinek szolgálatában álló vadász-cselédeknek, a vadak gondozására és vadászterületek őrzésére alkalmazott cselédeknek, a mező-, szőlő- és erdőgazdaságnál alkalmazott csőszök, pásztorok és erdőkerülőknek: a fegyveradó-igazolvány; a hatósági-lag felesketett erdőtisztek, erdőőrök és a kir. erdőfelügyelőség személyzetének: az eskü-bizonyítvány eredetije vagy hiteles másolata. (Fvat. 6. §.)

Vadászati adóra vonatkozó adóév. Minden év augusztus hó 1-től a következő év július 31-ig.

Vadászati jegy. A vadászati jegy csak egy személy nevére állítandó ki, másra át nem ruházható és egy adó-évre, esetleg 30 napra érvényes. Ezen jegy érvényének tartamát, valamint a jegy tulajdonosa által fegyveradó és vadászati adó fejében befizetett összegeket tünteti ki és a vadászatnak, a vadászatról szóló törvények által meghatározott módon és korlátok közt leendő gyakorlására jogosít. (Fvat. 26. §.) A vadászati jegyet a királyi adóhivatal szolgáltatja ki. (Fvat. 27. §.)

Vadászati jegy előmutatása. A csendőrség köte

les azokat, kik akár lőfegyverrel akár lóháton és bármínemű ebek használatával vadásznak, a vadászati jegy előmutatására felszólítani. (Fvat. 39. §.) Ezen felszólításra a vadászó vadászati jegyét előmutatni köteles, a ki pedig azt bármi okból elő nem mutatja, tartozik a vadászattal azonnal felhagyni és ha ismeretlen, a felszólító kívánatára akár nevét és lakását megmondani a célból, hogy ezeknek bizonyítására szorítható legyen, akár a felszólítót a legközelebbi község előljáróságához kísérni, hogy kilétte ott kideríttessék. (Fvat. 40. §.) Az ez ellen vétők, valamint az, a ki a felszólítónak hamis nevet vagy lakást mond be: jövedéki kihágást követ el. (Fvat. 42. §.)

Vadászati jegy elő nem mutatása. L. Vadászati jegy előmutatása.

Vadászati jegy — hamis — használata. A ki meghamisított vadászati jegy használata mellett vadászik: jövedéki kihágást követ el. (Fvat. 42. §.)

Közigazg. hatóság.

Vadászati jegy hamisítása büntető eljárás alá tartozik. (Fvat. 44. §.)

Vadászati jegy — idegen — használata. Az, a ki a nélkül, hogy vadászati jeggyel birna, vagy másnak nevére szóló vagy érvényességére lejárt vadászati jegy mellett vadászik: jövedék-kihágást követ el. (Fvat. 42. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vadászati jegy másnak átengedése. A ki saját nevére szóló vadászati jegyét használat végett másnak adja át: jövedéki kihágást követ el. (Fvat. 42. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vadászati jog. Saját földbirtokán a tulajdonos, vagy az, a kinek az jogot vagy engedélyt adott, a vadászatot az ezen törvényben meghatározott korlátok között szabadon gyakorolhatja, ha az: 1. egy tagban vagy összefüggő részekben legalább 200 holdra terjed, vagy ha a földbirtok, 2, kétszáz holdnál kisebb ugyan, de kertileg műveltetik és kerítéssel vagy árkolattal el van zárva, belső tel-

ket, szőlőt vagy állandó szigetet képez ; 3. az egy tagban legalább 50 holdat tevő földbirtokok tulajdonosai összefüggésben levő földjeikre nézve a vadászati jog gyakorlására egyesülhetnek, a mennyiben az egyesített területek a kétszáz holdat megütik. (Vsz. 2. §.)

Vadászati kihágások elévülése. Ha a vadászati kihágás miatt a kihágási bíróságnál a tett elkövetése napjától számított három hó alatt panasz vagy feljelentés nem történik, a kihágás büntethetősége elévül. Ha azonban a büntető-törvények alá tartozó eset forog fenn, az elévülési idő is a büntető-törvények értelmében határoztatik meg. (Vsz. 46. §.)

Vadászati kihágásokért kiszabott pénzbüntetések elosztása. A pénzbüntetés fele a feljelentőt illeti. (Vsz. 36. §.)

Vadászati naptár :

V a d n e m e k	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
Szarvasbikára	■	■	■	■	■	■				■	■	■
Dámvadbikára	■	■	■	■	■	■					■	■
Szarvas, dámvad s őztehénre	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
Őzbakra	■	■	■									
Zergére (zerge-gidára minden időben tilos)	■	■	■	■	■	■	■					■
Siket s nyirfajd-kakasra (jérczékre mindig tilos)	■	■				■	■	■	■	■	■	■
Császármadarakra . .	■	■	■	■	■	■	■	■				■
Fácán és tűzokokra .		■	■	■	■	■	■	■				
Foglyokra	■	■	■	■	■	■	■					
Nyulakra		■	■	■	■	■	■	■				
Fürjekre				■	■	■						

Jelmagyarázat : ■ teljes, ■ félhavi tilalom ; □ vadász időszak.

Vadászati kihágáson ért egyének elővezetése. A közrend fenntartására hivatott közegek jogosítva vannak mindenkit, kit tilos vadászaton kapnak, ha magát fel nem ismerhetővé tette, nevét eltagadta, vagy állandó lakhelye ismeretlen, a legközelebbi községi hatósághoz kísérni, hogy ott kiléte kiderítettessék. (Vszt. 42. §.)

Vadászati tilalom. Az általános vadászati tilalom tart február hó 1-től augusztus 15-ig, mely idő alatt hajtókutyákkal (kopó, tacsó, agár, komondor stb.) egyáltalában nem szabad vadászni (Vszt. 9. §.)

Vadászati tilalom az éneklő-madarakra vonatkozólag. Az éneklő-madarakra minden időben tilos a vadászat. (Vszt. 9. §.)

Vadászati tilalom alóli kivétel kártékony állatokra nézve. A kártékony állatok pusztítására a következők rendeltetnek: A ragadozó vagy kártékony állatokat, ugymint: medvét, farkast, rókát, hiuzt, vadmacskát, nyestet, vaddisznót, borzot, tengeri nyulat, hörcsögöt, ürgét, görényt, menyétet, nyustot, vidrát, saját területén, a birtokos bármikor elpusztíthatja, azon esetben is, ha a vadászat bérbe volna adva. (Vszt. 12. §.)

Vadászati tilalom alóli kivétel a madarakra nézve. A madarak közül kivételt képeznek a vándor- és vizimadarak; de ott, hol az utóbbiak költenek, a párosodás és költés időszaka alatt a tilalom rájuk is kiterjed. (Vszt. 14. §.) Tiltott időszak alatt is szabad vadászni a seregekben vonuló vadludakra, vadkacsákra, vad és szelid galambokra, keselyűkre és sasok, solymok, kányák, vércsék, héják és ölyvek minden nemére, valamint a nagy suholyra, hollókra, szarkákra, varjakra, verebekre és seregélyekre; a seregélyekre azonban csak szőlők és gyümölcsösökben. (Vszt. 12. §.)

Vadászat madarakra. A madarakra nézve (kivéve az éneklő-madarakat) a vadászati tilalom február 1-től augusztus 15-ig tart. (Vszt. 9. §.)

Vadászat mikénti gyakorlása. A vadászat csak lőfegyverrel vagy lóháton, bármínemű vadászebek használatával, gyakorolható. (Vszt. 16. §.)

Vadászaton — hivatalosan — löhető vadak. L. Hivatalos vadászaton löhető vadak.

Vadászat tiltott időben vadászati kihágást képez. *Eljárás hivatalból.* (Vszt. 29. §.) *Közigazg. hatóság.* A fegyver ilyen esetben elkobzandó. (30683/94. bm. r.)

Vadászterületre ebek bocsátása. A vadászatra jogosítotton kívül senkinek sem szabad a vadászati területre bármi fajú ebeket bocsátani; kivétetnek a nyájőrök, kik azonban kötelesek ebeik nyakára oly nehezéket függeszteni, mely első lábaik térdein alul 3 cm. távolságra lóg alá. (Vszt. 16. §.) Az ez ellen vétők vadászati kihágást követnek el. (Vszt. 32. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vaddisznók pusztítása. Oly vidékeken, hol a vaddisznók nagyobb mérvű károkat okoznak, a vadászterületek tulajdonosai, bérlői, kötelesek azokat lehetőleg pusztítani. (Vszt. 12. §.)

Vadházasságot a csendőrnek folytatni nem szabad. L. Roszírű nőszemélyekkel való barátkozás.

Vad — sebzett — idegen területen való üzése tilos. (Vszt. 17. §.)

Vallatás. L. Kikérdezési jog.

Vallás és ennek szabad gyakorlása elleni büntett. Elköveti: a ki az állam által elismert vallás lelkészét, vallási szertartás teljesítése alkalmával, testiteg bántalmazza. (Btk. 192. §.) *Kir. törvényszék.*

Vallás és ennek szabad gyakorlása elleni vétség. Elköveti: a ki valamely gyülekezeten nyilvánosan szóval, vagy a ki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által, Isten ellen intézett gyalázó kifejezések által, közbotrányt okoz, a ki az állam által elismert vallás szertartását erőszakkal megakadályozza vagy megzavarja (Btk. 190. §.); a ki az állam által elismert

vallás szertartásai gyakorlatára rendelt helyiségében nyilvánosan botrányt követ el, vagy a vallási tiszteletnek tárgyát vagy oly tárgyakat, melyek a szertartások végzésére rendelvek, a szertartásra rendelt helyiségben, vagy bár ezen kívül, de a vallásos szertartás alkalmával, tettel vagy botrányos szavakkal meggyaláz (Btk. 191. §.); a ki az állam által elismert vallás lelkészét, a midőn az vallási szertartást teljesít, szóval, tettel vagy fenyegetéssel nyilvánosan megtámadja. (Btk. 192. §.) *Kir. törvénytörvény*.

Vallásháborítás. L. Hadiczikkek XXV. cikk.

Vallásos tisztelet tárgyának meggyalázása. A ki az állam által elismert hitfelekezet vallásos tiszteletének tárgyát, a vallásos szertartás helyiségén kívül és nem a vallásos szertartás alkalmával, nyilvánosan meggyalázza és az által közbotrányt okoz, a vallás és ennek szabad gyakorlata elleni kihágást követi el. (Kbt. 51. §.) *Kir. járásbiróság.*

Vallomás kicsikarása. Tilos a csendőrnek a gyanúsított egyént titkon felfogadott személyek, ígéretek, hitegetések, fenyegetések vagy erőszakos eszközök által vallomásra vagy más feladásokra késztetni. (Szlgu. 61. §.)

Valótlan vészhir vagy zavargás bejelentése által a hatóság szándékos félrevezetése: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 40. §.) *Kir. járásbiróság.*

Varázslással való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járásbiróság.*

Vasalás. L. Lóvasalás.

Vasalása a lovaknak. L. Lovak vasalása.

Vasalása idegen örsbeli csendőrök lovainak. Ha idegen örsbeli szolgálati ló vasalása válik szükségessé és az illető csendőr a költséget nem fedezheti, akkor az a gazdasági átalányból előlegezendő. A kiadott összeg, a vonatkozó számla alapján, az illetékes örs által megtérítendő. (Gku. 70. §.)

Vasalás ideje. Rendes viszonyok között a lo-

vat minden hat hétben kell újonnan vasalni. (Kh. 71. p.)

Vasalás megújítása. A vasalás minden megújítása alkalmával nem szükséges új patkót felverni, de a paták épségben tartására nézve elkerülhetlen szükséges, hogy, ha azok nagyon megnőnek, ismét lefaragtassanak. Hogy új paták szükségesek-e, vagy a régiak verhetők-e fel, a talaj minőségétől és a ló járásától függ. Rendszerint a vasalás minden megújításánál 2 új és 2 régi patkó szükséges és pedig az új vasak a mellső patákra verendők, míg a mellső patkók hátsók gyanánt használhatók fel. (Kh. 71. p.)

Vasalkatrészek tisztogatása a ló szerelvényén. L. Lószerelevény vasalkatrészeinek tisztogatása.

Vasárnap az elárusítás és házhoz szállítás déli 12 óráig meg van engedve: a cukrász, mézeskalácsos, nyomda, hírlapok, szódavíz, fürdő-intézetek, lakások átalakítása, kenyér, pék-sütemény, tej, gyümölcs, virágok, szálloda, vendéglő, sörmérő, pálinkamérő, bormérő, kávéház, kávémérő, bucsuk, ájtatos gyülekezetek, országos vásárok, kofák, állatok, pászkák, községek — czimek alatt meg nem nevezett ipari és kereskedelmi üzletekben. (14837/92. km. r.)

Vasárnapi munkaszünet. Vasárnapokon, valamint Szt. István napján, a magy. szt. korona országainak területén az ipari munkának szünetelnie kell. Kivételt képez az üzleti helyiségek és berendezések tisztántartásához és helyreállításához tartozó munka. (Imvszt. 1. §.) Ennek áthágása kihágást képez. (Imvszt. 6. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vasárnapi munkaszünet kezdete. L. Vasárnapi munkaszünet tartama.

Vasárnapi munkaszünet tartama. Az ipari munkának szünetelése legkésőbb vasárnap reggel 6 órakor kezdődik és megkezdésétől számítandó 24 óráig, de legalább is a szüneti napot követő reggeli 6 óráig tart. (Imvszt. 2. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vasárnapi munkaszünet vége. L. Vasárnapi munkaszünet tartama.

Vasedény iparnál vasárnap is végezhető: a zománczozott vasedény iparnál az olvasztási, égetési és ónégetési munkák, egész nap. (14837/92. km. r.)

Vaselinos ronggyal való bedörzsölése a fegyvereknek. L. Fegyverek megdörzsölése vaselinos zsirral.

Vaselinos zsirral való bekenése a csizmáknak. L. Csizmák bekenése.

Vas- és aczélgyárak üzemágainál vasárnap is végezhető: mindazon munkák, a melyek félbeszakítást nem szenvedhetnek, jelesen a vas- és aczél-olvasztó, kavaró, finomító és a csőforrasztó testek, hengerelő művek munkái s ezekkel kapcsolatban levő és üzemük folytonosságához szükséges összes műhelyek, a gáz- és gőzfejlesztő, szénégető, faaszaló, pörkölő és öntőüzemek, a helyi szállító pályák és egyéb mellékműveletek, valamint berendezések félbeszakítást nem tűrő munkái, egész nap. (14837/92. km. r.)

Vaspályákra vonatkozó kihágások. A vaspályákra vonatkozó, az életbiztonság, az egészség oltalma végett kiadott rendelet vagy szabályrendelet megszegése (Kbt. 111. §.), továbbá vaspályai vagy ahhoz tartozó épületekben a biztonság szempontjából kiadott intézkedés vagy rendelet, a felügyelő személyzet tagja által történt figyelmeztetés után való megszegése: testi épség elleni kihágást képez. (Kbt. 112. §.) 111. §. *Kir. járásbiróság.* 112 §. *Közigazg. hatóság.*

Vastisztító vessző használata. L. Tisztító vessző használata.

Vasut használata fogoly-kiséretnél. A járőrök mindenemű fogoly-kiséretnél és elővezetéseknél, valamint az önbuzgalomból letartóztatott egyéneknek az illetékes hatóság elé való kísérésénél, ugyszintén visszatérési utjukban is — ott a hol lehetséges és az induló vonatra vagy hajóra való

várakozás nagyobb időveszteséget nem okoz — a vasutat vagy gőzhajót használhatják. (Illsz. 48/5.)

Vasut használata törvénysértők üldözéseinél. Oly esetekben, midőn szolgálatban levő csendőrök azon helyzetbe jutnak, hogy valamely hivatalos eljárás miatt a vasutat vagy gőzhajót kell igénybe venniök és az utazás sürgőssége miatt menetlevél kiállitható nem volt, szolgálati könyvecskéjük alapján a katonai díjszabás szerint utazhatnak és az ebből eredő költséget, az őrsparancsnok által hitelesített szolgálati könyvecske kivonat alapján, felszámíthatják. — A fizetett összeg a vasuti pénztárnok által a szolgálati könyvecskébe feljegyzendő. (Illsz. 48/5.) A szolgálati könyvecske előmutatására az összes hazai vasuti vonalakon és gőzhajókon katonai menetjegyek kiszolgáltatandók és előfogat is igénybe vehető. (Gku. 14. §.)

Vasuti állomás-főnök feladása. L. Vasuti állomás-főnök felszólítása.

Vasuti állomás-főnök felszólítása. A vasuti állomás-főnök vagy más szolgálatban álló vasuti hivatalnok feladása vagy felszólításai más hivatalos személy feladásaival egyenértékűeknek tekintendők, de mégis nagyobb súly fektetendő rájuk, miután ezen hivatalnokok állami felügyelet alatt állván, feljelentéseik alapossága vagy alaptalanságáért felelősek. Az általuk esetleg gyanusaknak jelzett egyének ellen szigorúan a fennálló szabályok szerint járandó el, valamint ezen hivatalnokok a szükséghez képest hivatalos eljárásaikban támogatandók és személyeik védendőek; azonban az ő hivatalos ügyködésükbe beavatkozni nem a csendőr hivatása. (Á. sz. h. VIII/10.)

Vasuti hivatalnokok felszólítása és feladása. L. Vasuti állomás-főnök felszólítása.

Vasuti hivatalnok támogatása. L. Vasuti állomás-főnök felszólítása.

Vasuti szállítmányok. L. Teherszállítmányok.

Vasuti üzemnél vasárnap is végezhető: az üzem-

nél előforduló ipari munka egész nap. (14837/92. km. r.)

Vasutközlekedés biztonságának veszélyeztetése gyermekek által. Azon szülők, rokonok, gyámok vagy felügyelők, kiknek gondjaira bízott 12 évnél fiatalabb gyermekek a vasuti sinekre követ raknak, a vasuti átjárók korlátait felnyitják vagy beteszik, a vasuti jelzőket megfordítva állítják, a vonatokat követel dobálják s általában hasonló cselekményekkel a vasuti közlekedés biztonságát veszélyeztetik, a kellő felügyelet elmulasztásáért kihágást követnek el és ezért a közigazgatási hatóságnak feljelentendőek. (51201/88. bm. r.)

Vasut megrongálásának büntette és vétsége. L. Közveszélyü megrongálás.

Vasuton polgári menetjegyek váltása. L. Menetlevél.

Vasuton való szállítása a lovaknak. L. Lovak szállítása vasuton.

Vasuton való utazásnál a fegyvernek nem szabad töltve lenni. (Szlgu. 72. §.)

Vasut-ügyeleti csendőr bemutatkozása. L. Vasut-ügyeleti csendőr jelentkezése.

Vasut-ügyeleti csendőr feladata. Mindenek felett arra kell ügyelnie, hogy minden rendetlenség és veszélyt okozható cselekmény megakadályoztassék és hogy mindenki, álláskülönbség nélkül, a fennálló rendeletekhez alkalmazkodjék; miért az ügyeleti csendőrnek minden vonatindulás és megérkezés alkalmával közvetlen a vonatnál kell lennie. Rendzavarók és törvényáthágók ellenében a szolgálati utasítás értelmében járandó el. (Á. sz. h. VIII/6.) Azon utazóktól, kik magukat bármily módon gyanussá teszik, az utazási vagy egyéb igazolvány elkérendő és ezen okmány érvényessége és valódiságáról, valamint a személyazonosságról meggyőződés szerzendő, azután velük a fejleményekhez képest járandó el. Lehetőleg minden egyes induló és érkező utas, valamint a vonatról

le nem szálló személyek is szemügyre veendőek, a nélkül azonban, hogy a csendőr a kocsiosztályokat bejárná vagy az utazó közönséget, határozott ok nélkül, egyéni szabadságában korlátozná. (Á. sz. h. VIII/7.) Oly személyekre, kik valamely gyanus czélra mutató ruhát vagy jelvényt viselnek, különös figyelmet kell fordítani és azok, ha a jelvény a törvény által tiltott, a közigazgatási hatósághoz elővezetendőek. (Á. sz. h. VIII/8.) A vasut-ügyeleti csendőr első sorban minden a közigazgatási hatóságtól nyert felszólítás végrehajtására kötelezett. (Á. sz. h. VIII/9.) A vonat megérkeztétől annak elindultáig az ügyeleti csendőr vagy járőr a vonat hosszában szabályszerűen lassan portyázva, a be- és kiszálló közönséget éber figyelemmel kísérni tartozik. Ha azonban nagyobb számú közönség csoportosulna össze, akkor a portyázásnak nincsen helye, hanem az ügyeletes vagy járőr helyét többször változtatva, oda áll föl, honnan a járó-kelőket legjobban megfigyelheti. (Á. sz. h. VIII/12.)

Vasut-ügyeleti csendőr felszerelése. A csendőrnek a vasutügyeleti szolgálatot mindig teljesen felszerelve és felfegyverkezve kell végeznie és ezen szolgálat tartama alatt fegyverét kézből kiadnia nem szabad. Ott, a hol az állomáson külön csendőr-őrszoba van, a pihenés csakis ezen helyiségben tartandó. (Á. sz. h. VIII/11.)

Vasut-ügyeleti csendőr jelentkezése. A vasut-ügyeleti csendőr minden csendőrségi előljáró és feljebbvalónál, továbbá ministerek és államtitkároknál magát jelenteni, illetve bemutatni tartozik. (Á. sz. h. VIII/5.)

Vasut-ügyeleti csendőr magatartása. A vasut-ügyeleti csendőr, kinek általában éberség, óvatosság és a legtapintatosabb fellépés nem ajánlható eléggé, köteles magát mindenki iránt mindig komolyan, illedelmesen, nyugodt szerénységgel és előzékenyen viselni, katonai és hatósági személyeknek pedig a tartozó tiszleletet megadni. (A. sz. h.

VIII/4) A vasut-ügyeleti csendőr vagy hason czélból a vasutnál megjelenő járőr szabatos és katonás magatartásra van kötelezve; bárkivel és egymás között is fecsegés, tréfálás vagy mulatás, a legszigorubb következmények terhe alatt tilos. (Á. sz. h. VIII/12.)

Vasut-ügyeleti járőr elhelyezése. Nagyobb vasuti állomásokon, hol állandó vasuti felügyelet szükséges, a vasuti állomás főnöke a felügyeleti csendőr tisztességes elhelyezése végett megkeresendő. (Á. sz. h. VIII/2.)

Vasut-ügyeleti szolgálat az örsállomás helyén. Minden örs-állomás helyén, — törvényhatósági városok kivételével, — a hol vasuti vagy gőzhajóállomás van, vasuti, illetve hajófelügyeleti szolgálat létesítendő. Ezen szolgálat lehetőleg minden személyszállító vonatnál vagy gőzhajónál, — nagyobb forgalom, mint országos vásár, sorozás, szabadságolt katonák hazajövetele, tartalékosok behívása, bucsu, ellenőrzési szemle stb. alkalmával azonban okvetlenül teljesítendő. (Á. sz. h. VIII/1.) A vasut-ügyeleti szolgálat helyi járőrködés, esetleg az örsállomáson teljesítendő más szolgálattal is összeköthető. (Á. sz. h. VIII/2.)

Vasut-ügyeleti szolgálat az örs-állomás helyén kívül. Az örsállomás helyén kívül az örskörletben levő vasuti vagy hajóállomásoknál és folyamátkeléseknél a felügyelet csak akkor teljesítendő, ha a járőr azokat rendes szolgálat alkalmával érinti. (Á. sz. h. VIII/3)

Vasut-ügyeleti szolgálat községi rendőrséggel bíró állomásokon. Oly állomásokon, hol a vasuti, illetve hajófelügyeletet állandóan a községi rendőrség látja el, a csendőrség helyi járőrködéssel összekötve a vasut-állomás területet havonta 2—3-szor beportyázni tartozik. (Á. sz. h. VIII/3)

Vasutvonalakra felügyelet. A csendőr járőrök kötelesek a vasutvonalak mentén meggyőződni, hogy

a vasuti testen vagy ahoz tartozó építményeken és tartozékain rongálások nem fordulnak-e elő, hogy a pályatest, vágányok, árkok, építménytárgyak, sorompók, intőtáblák, távirdaoszlopok, kazalok, jeladókészülékek stb. szándékosan vagy vigyázatlanságból meg ne rongáltassanak; a pálya szolgálati vagy munkás-személyzethez nem tartozó egyének a pályatestre engedély nélkül ne lépjenek, a pályasorompókat önkényüleg senki ki ne nyissa, azokon keresztül ne buvjon vagy áthágjon, esetleg a pályán átmenjen akkor, midőn a sorompók zárva vannak, a pálya töltésein marha ne legeltessék és a vasutaknál alkalmazásban levő jeleket az arra nem hivatottak ne utánozzák. A legcsekélyebb rongálásról vagy akadályról, melyet a járőrök a vasuti testen vagy tartozékain észlelnek, azonnal a legközelebbi vasuti őrt vagy hivatalnokot személyesen értesíteni tartoznak. — Ha a járőr a pályatesten oly rongálást észlel, mely a vonat szerencsétlenségét idézhetné elő, s ha a késedelem veszélylyel jár, a járőr a vonat elé siet, azt alkalmas jelek által a veszélyről figyelmezteti, megállítja és a vonatvezetőt a fennforgó veszélyre figyelmeztetéssel teszi. A vonatot azonban csak végső szükségben szabad megállítani és ha még elég idő van, a járőrnek a fennforgó veszélyről a pályaőrt vagy legközelebb található vasuti tiszviselőt kell értesítenie. Ha a járőr a vágányokon állatokat talál, köteles ezeket onnan elhajtani, vagy a pásztorttal elhajtatni, a pásztort pedig feljelenteni.

Vágóállvány beszerzése. L. Vivási gyakorlathoz szükséges eszközök beszerzése.

Vágómarhák hajtása. L. Marhák hajtása.

Válaszrudak befonása. L. Istálló-válaszrudak.

Választási jog megsértések büntette. A választók összeírásával megbízott küldöttség elnöke, tagja vagy jegyzője, a ki a választók összeírása alkalmával a jogosultnak talált választó nevét a választók jegyzékébe nem írja be, ugyszintén az, a ki

ezen jegyzékbe olyan személy nevét írja be, a ki a küldöttség által jogositottnak nem találtatott, továbbá a központi választmány tagja vagy jegyzője, a ki ugyanezen cselekményeket a választók névjegyzékének összeállításánál követi el (Btk. 179. §.); — azon közhivatalnok, aki az országgyűlési képviselőválasztási törvény szerint az összeíró-küldöttség rendelkezésére bocsátandó valamely okiratba hamis adatot jegyez be, azon czélból, hogy ez által valaki választó-jogától jogtalanul megfosztassék, vagy jogtalanul választó legyen, ugyszintén azon küldöttségi tag, a ki a választásra vagy a törvényhatósági, illetőleg községi bizottság összeállítására vonatkozó, vele hivatalosan közölt valamely okiratot meghamisít vagy elsikkaszt, vagy megsemmisít vagy használhatatlanná tesz, továbbá azon közhivatalnok, a ki ugyanezen cselekményt a törvényhatósági vagy községi képviselőtestület alakítására szolgáló legtöbb egyenes adót fizetők jegyzékének összeállításánál követi el (Btk. 180. §.); — a szavazatszedő küldöttség azon tagja, a ki akár országgyűlési képviselő, akár törvényhatósági, községi tisztviselő, vagy előljáró, törvényhatósági bizottsági tag vagy községi képviselő-választások alkalmával: 1. a választási helyiségben hivatalánál fogva átvett szavazási jegyet rendeltetésétől elvonja, vagy az által, hogy arra a szavazó beleegyezése nélkül más nevet ír, mint a mely azon az átvétel alkalmával írva volt, meghamisítja; 2. a szavazásra használt golyókat, vagy egyéb szavazási eszközöket kicseréli, azokból elvesz vagy ezekhez hasonló neműt jogtalanul hozzá tesz; 3. a szavazatot más jelöltnek nevére írja be, mint a kire a választó szavazott, vagy oly választónak szavazatot ír be, a ki nem szavazott, vagy nem írja be oly választó szavazatát, a ki szavazott; 4. a ki a szavazatok lajstromát, vagy a szavazatokat tartalmazó tárgyat rendeltetésétől elvonja vagy megsemmisíti, vagy a szavazatok összeszámítását más módon meghiu-

sitja; 5. a ki a szavazatokat hamisan számítja össze. (Btk. 181. §.) *Kir. törvényszék.*

Választási jog megsértésének vétsége: Azok, a kik valamely választót erőszak vagy fenyegetés által választási jogainak szabad gyakorlatában megakadályoznak, történjék az akár országgyűlési képviselői, akár törvényhatósági, községi tiszviselő vagy előjáró, törvényhatósági bizottsági tag vagy községi képviselő választására nézve (Btk. 178. §.); — a szavatszedő küldöttséghez nem tartozó azon egyén, a ki ezen választások alkalmával: 1. neki átadott szavazati jegyet eltulajdonítja vagy az által meghamisítja, hogy arra a szavazónak beleegyezése nélkül más nevet ír, mint a mely azon az átadás alkalmával írva volt, — 2. a szavazásra használt golyókat, vagy egyéb szavazási eszközöket kicseréli, azokból elvesz, vagy azokhoz hasonló neműeket jogtalanul hozzátesz, — 3. a ki a szavazatok lajstromát vagy a szavazatokat tartalmazó tárgyat elveszi, vagy megsemmisíti, vagy a szavazatok összeszámitását más módon meghamisítja (Btk. 182. §.); —, a ki másnak neve alatt szavaz, vagy jelentkezik a szavazásra, továbbá azon választó, a ki egy választókerületben többször szavaz, vagy miután valamely választókerületben már szavazott, más választókerületben is szavaz (Btk. 184. §.); a ki a választónak, vagy annak tudtával, hozzátartozójának, azon célból, hogy ez bizonyos jelöltre szavazzon, vagy ne szavazzon, vagy hogy a szavazástól tartózkodjék, pénzt vagy pénzértéket, vagy más előnyt ad vagy ígér, továbbá azon választó, ki a neki vagy tudtával hozzátartozójának ugyanazon célból adott pénzt, vagy más előnyt elfogadja (Btk. 185. §.), — a ki ugyanezen célból etet és itat, valamint az is, a ki ezen etetést és itatást elfogadja (Btk. 186. §.); — azon közhivatalnok, a ki hivatala hatáskörébe eső cselekménye, vagy arra vonatkozó ígérete által valamely választót bizonyos jelölt melletti vagy el-

leni szavazásra vagy a szavazástól tartózkodásra birni törekszik. (Btk. 187. §.) *Kir. törvényszék.*

Vámsorompók. A ki kompokon, hidakon és utszakaszokon a vámdíj fizetésének biztosítására vámsorompókat emelt, tartozik a sorompók mellett éjjel és nappal jelen levő éber őrt tartani, továbbá a sorompókat éjjel vörös lámpával világítani. (Kvt. 141. §.)

Vánkoshéj nagysága: 95 cm. hosszú, 58 cm. széles. (Illsz. 32/3.)

Vánkos — magán — használata. Egy darab saját, fehér vászonhuzatu fejbánkos használata a nőtlen legénységnek is meg van engedve. (Lsz. 2/29.)

Vánkosok lószőrének pótlása. A bánkosok lószőrét legalább minden harmadik évben kell megújítani és az eredeti 3 kgr. súlyra kiegészíteni. (Illsz. 32/3.)

Vánkosok mosatása évenként egyszer eszközendő. (Illsz. 32/3)

Vármegye első tisztviselője. L. Alispán.

Vármegyei központi tisztviselők: főjegyző és jegyzők, tiszti főügyész és alügyészek, árvaszéki elnök és ülnökök, tiszti főorvos, főszámvivő, alszámvivő, levéltárnok, állatorvos.

Városokban csendőrségi szolgálat teljesítése. Törvényhatósági joggal felruházott városok kivételével, melyek a közbiztonsági szolgálat teljesítésére nézve, önálló rendelkezési joggal birnak, minden más város és község közbiztonságának kezelése, a csendőrség feladatát képezi. Kötelessége tehát minden őrsparancsnoknak körlete minden helységében a közbiztonság, csend és rend fentartása tekintetéből szükséges intézkedéseket a község előljáróival megbeszélni és megállapítani, városokban a rendőrkapitányokkal gyakrabban érintkezni s a közbiztonsági viszonyok ép fentartása iránti intézkedések tekintetéből megállapodni s ilykép az esetleg fenyegető veszélyt, törvénytelenégeket

már csirájukban elfojtani és lehetetlenné tenni. A rendőrlegénységet gyakran hivatásától elvonva, egészen más szolgálatra használják. Az őrsparancsnoknak tehát a rendőr-legénységet mi módon és mily célra való alkalmazásáról tiszta, helyes tudomással kell birnia, mivel másként nem lehet azon helyzetben, hogy czélszerű és megfelelő intézkedéseket tehessen. — Minden őrsparancsnoknak általában szigorú kötelessége, hogy a városi rendőrség szolgálatába vagy ügyeibe való bármikénti beavatkozás mellőzésével, a következőkre éber figyelemmel legyen: 1. a közbiztonság, csend és rend fentartása érdekében a szükséges intézkedések megtételnek-e s vajjon azok erélyesen s a célnak megfelelően hajtatnak-e végre? 2. a rendőrlegénység felhasználtatik-e portyázásokra s vajjon megbízható, használható egyének-e? 3. az éjjeli őrök pontosan kiállittatnak-e, s ezek teljesítik-e szolgálatukat, vajjon nem-e erkölcsileg romlott egyének vagy közártalmuak, kik maguk is lopnak? Minden őrsparancsnok köteles az ezen 3 pontban foglaltakra vonatkozólag gyűjtött észleteit szemlevizsga alkalmával, további intézkedés végett, szárny- vagy szakasz-parancsnokának pontosan és lelkiismeretesen bejelenteni. (Á. sz. h. VII/39.)

Városok közbiztonságára vonatkozó jelentés. L. Városokban csendőrségi szolgálat teljesítése.

Vászon fehérítése másnak földjén: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vázlat vagy terv készítése vagy közzététele valamely vár, erőd vagy megerősített táborról, ha ez az illetékes hatóság engedelmével nélkül történik, ugyszintén az ilyen hivatalos őrizet alatt álló terv vagy vázlat akár saját, akár pedig más számára való megszerzése, lemásolása vagy lemásoltatása: állam elleni kihágást képez. (Kbt. 33. §.) *Kir. járásb.*

Vegyészeti iparnál vasárnap is végezhető: az üzem azon egyes műveletei, melyek félbe nem szakíthatók, egész nap. (14837/92. km. r.)

Vendég, aki záróra után a vendéglős, korcsmáros, kávéháztulajdonos vagy ezek megbízottjainak, vagy a hatósági közeg felhívására el nem távozik: közrend elleni kihágást követ el. (Kbt. 74. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vendégfogadókra vonatkozó állategészség-rendőri szabályok. Vendégfogadók, csárdák istállóí és mindazon közhelyek, hol állatok állandóan tartózkodnak, vagy etetés, itatás, pihentetés céljából megállapodni szoktak, havonkint legalább egyszer fertőtlenítendő, valamint az ott használt jászolok, itatóvályuk folytonosan tisztán tartandók, a szemét, alom és trágya eltakarítandó. Ezeknek elmulasztása kihágást képez. (Árt. Vr. 54. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vendéglőből való étkezés. L. Étkezés vendéglőből.

Vendéglő-iparnál vasárnap is végezhető: minden ezzel összefüggő munka, ideértve a házhoz szóló megrendeléseket és a szokásos bármely étel vagy ital kiszolgálását, egész nap. (1483/792. km. r.)

Vendéglős, korcsmáros, ha a hivatásában eljáró hatósági közegbe nem bocsátja, eljárásában akadályozza, vagy vendégeit előtte elrejt: közrend elleni kihágást követ el. (Kbt. 74. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vendéglősök által leölt állatok vizsgálata. L. Szarvasmarhák levágásánál az egészségi állapot vizsgálata.

Vendéglősök kötelessége etető és lerakodó helyek tekintetében. L. Korcsmáros.

Verekedés az utcán, nyilvános téren, korcsmában, vendéglőben vagy más nyilvános vagy a közönség használatának nyitva álló helyen: közrend elleni kihágás. (Kbt. 75. §.) *Közigazg. hatóság.*

Verekedéseknél követendő eljárás. L. Népcsődülés esetén követendő eljárás.

Verni a csendörnek tilos. L. Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom.

Vert pénz hamisítása. L. Hadiczikkek XXIV. cikk.

Veszett állatok vagy akár emberekre vagy állatokra veszélyes betegség jeleit mutató állatokat, a ki azonnal el nem különít, vagy másként ártalmatlanná nem teszi : közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 102. §.) *Közigazg. hatóság.*

Veszett kutya általi megmarásnál követendő eljárás. Az átharapott és összetajtékozott ruhák gondos óvatossággal, a sebek újbóli érintése nélkül, eltávolítandók. A sebnek jól ki kell véreznie, mit esetleg a tagnak a seb fölött való összefűzése, a seb kerületének könnyű nyomása és meleg vízzel való öblítése által lehet előmozdítani. Mihelyt a vérzés megszűnt, hasonló módon kell eljárni, mint a mérges kigyók marása által okozott sebeknél. Orvosi segély mindenestre igénybe veendő. (Eá.)

Veszett kutya felismerése. A veszett kutya leginkább külsejéről és viseletéről, rekedt ugatásáról, tüskés szőréről, véres szemeiről, lesoványodottságáról és tévelygő, ide s tova futkosásáról ismerhető fel. Ilyen kutya eleinte dühös és harapós, később álkapczája lazán lelóg, szájából tajték folyik, nyelve kékes és kilóg, farkát behuzza és hátsó lábait maga után vonszolja. Az ilyen állatoktól, különösen addig, míg harapósak, lehetőleg óvakodni és mielőbb ártalmatlanná tenni kell. De csak a kétségtelenül veszett állatok ölendők meg, a gyanusak pedig, ha valakit megharaptak, csak az állatorvos részéről történt kellő megfigyelés után, mert különben megharapott ember talán sürgősségtelenül van azon félelemnek kitéve, hogy veszett kutya harapta meg. (Eá.)

Veszett kutyák lelövése csendőrök által. Minden alkalommal, midőn az állampolgárok élete veszélyeztetve van, vagy egy pillanatnyi veszély elhárítandó, a csendőrség a veszély elejét venni és a veszett kutya ellen fegyvert használni kötelezve van. Mindannyiszor azonban szem előtt tartandó, hogy a lövés által esetleg emberélet ne veszélyeztessék. (1844/88. hm. r.)

Veszélyek esetében követendő eljárás. L. Elemi csapások esetén követendő eljárás.

Veszélyes fenyegetés: valamely büntett vagy vétség elkövetésével való olyan fenyegetés, mely a fenforgó körülményeknél fogva alkalmas arra, hogy a fenyegetett személyben a veszély közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjesszen. (Btk. 167. §.)

Veszélyes jelenségek észlelésénél követendő eljárás. A csendőrnek kötelessége minden veszélyes jelenségre felügyelni. Ha például az észleltetnék, hogy zivatar vagy vihar bekövetkeztében vagy külbefolyás nélkül is valamely háznak, más épületnek vagy egy részének összeroskadásától, ledőlésétől lehetne tartani; ha valahol tüzzel, világgal, izzó parázsszal, tüzes hamuval stb való vigyázatlan elbánás észleltetnék; ha valaki malmoknál vagy vízműveknél olyast visz véghez, mi az épületekre vagy az építményekre, azok lakóira vagy szomszédságára nézve veszélyessé válhatnék; ha járványos vagy ragályos betegség vagy kórvész jelei vagy nyomai, ha személyeknél az elmeháborodás és állatoknál a viziszony jelei mutatkoznak stb.: az illető tulajdonosok, lakosok, valamint a szomszédok is az őket fenyegető veszélyre figyelmeztetendőek és az eset a község előljárójának rögtön tudtul adandó, a hatóságnak pedig bejelentendő. (Szlgu. 87. §.)

Vetemények becsértéke. A gazdálkodási vagyon megállapításánál, a kerti vagy mezei vetemények megbecslésénél, ha azok még a földben vannak, csak a beszerzett mag értéke és a munkáltatási díj veendő számításba. Ha azonban ezen vetemények már behordattak, azok rendes piaczi ára képezi a becsértéket. (Á sz. h. XVI/b.)

Vezetékllovak szerelvénye. L. Ruha- és lószerelevényi cikkek kiselejtítése..

Vezetése az előjegyzési könyveknek. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Vezetése az oktatásnak. L. Oktatás vezetése.

Vezényeltetés alkalmával járó illetékek. L. Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek.

Vezényelt legénység által a közigazdálkodásnak megtérítendő hányad. L. Közigazdálkodási osztaléka a vezényelteteknek.

Vezényelt legénység hátralékos közigazdálkodási hányadának törlesztése. Időlegesen vezényelt oly csendőrök, a kik a köztulajdöntárssá válás céljából reájuk eső hányadot még teljesen nem fizették be, törlesztésként vezényeltetésük ideje alatt zsoldszakonként 4 koronát tartoznak az anyaörs közigazdálkodásába fizetni. (Á. sz. h. XVI/24.)

Vezényelt legénység közigazdálkodási osztaléka. L. Közigazdálkodási osztaléka a vezényelteteknek.

Vezénylések alkalmával a tömegbeli tárgyakkal követendő eljárás. L. Tömegbeli tárgyakkal való eljárás vezénylés alkalmával.

Vezénylő lajstrom. A csendőröknek szolgálatba való vezetése felől vezetendő s ennek az állomás-szolgálati könyvvel összhangzásban kell lennie. (Szlgu. 107. §.)

Védjegyhamisítás vétsége. Elköveti: a ki másnak kizárólagos jogát képező védjegygyel jogtalanul ellátott árut, azt tudva, forgalomba hoz, vagy árul, továbbá az, a ki valamely védjegyet ilyen célból utánózik; a ki belföldi termelő, iparos vagy kereskedő nevével, czimerével vagy üzletének elnevezésével jogtalanul megjelölt árukat, ezt tudva, forgalomba hoz vagy árul. (1890. II. t.-cz. 23. és 24. §.) *Kir. járásbiróság.*

Végkielégítése az özvegyeknek és árváknak. L. Özvegyek végkielégítése.

Végkielégítési járuléka a csendőrlegénység özvegyeinek. L. Özvegyek végkielégítési igénye.

Végkielégítés illetékessége. L. Nyugdíjigény szolgálati kötelezettség tartama alatt.

Végkielégítés kifizetése. Az egyszer s mindenkorra szóló részleltetés, megállapítása után azonnal kifizetendő. (Nyt. 16. §.)

Végkielégítés mérve. L. Végkielégítési táblázat.

Végrehajtása a parancsoknak. L. Parancsok végrehajtása.

Végrehajtó hatalom. A végrehajtó hatalom a törvényhozás működésének kiegészítő része s a törvények foganatosításáról, valamint a közigazgatásról gondoskodik.

Végrehajtó hatalom gyakorlása. A végrehajtó hatalmat ő felsége hazánkban a felelős magyar miniszterium által gyakorolja, s a királynak bármily rendelete, határozata és kinevezése csak ugy érvényes, ha az illetékes magyar szakminiszter aláírta, ellenjegyezte. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“ 37. l.)

Véres fegyverek és egyéb tárgyak találásánál követendő eljárás. Ha a csendőr véres fegyvert, fegyver-alkatrészeket, töredékeket, gyilkoló vagy más eszközöket, véres öltönydarabokat stb. talál, melyek erőszakos tett elkövetésére mutatnak, azokról tüzetes leírás szerkesztendő és a legközelebbi környéken kinyomozandó: vajjon nem létezik-e nyom arra, hogy erőszakos tett követtetett el és a gyanu ki ellen irányul? A talált tárgyak — ha az a bekövetkezendő birói nyomozás hátránya nélkül eszközölhető — eredeti állapotukban, azaz ugy amint találtattak, a bíróságnak beszolgáltatandók; különben pedig arról kell gondoskodni, hogy azok a vizsgálóbíró megérkeztéig sértetlenül megőriztessenek. — Általában arra kell felügyelni, hogy a bűntény jelei és nyomai mindaddig, míg a hatóság a lelet felvételét eszközölte, lehetőleg épségben tartassanak. Talált készpénz, ékszerek és más tárgyak vevény mellett a bíróságnak adandók át. Ide tartoznak a közönséges és tolvajkulcsok és más aféle tárgyak is. (Szlgu. 83. §.)

Vérfertőzés büntette. Nemi közösülés fel- és

lemenő ágbeli rokonok között, a felmenő ágbeli rokon részéről (Btk. 243. §.); testvérek közötti nemi közösülés. (Btk. 244. §.) *Kir. törvényszék.*

Vérfertőzés büntetteért a bűnvádi eljárás. Testvérek közötti nemi közösülés esetén csak a szülő vagy gondnok indítványára indítható meg. (Btk. 244. §.)

Vérköpés. Vérköpésben szenvedőknél minden akadályozó ruha eltávolítandó, magasra tett fejjel és mellkassal kényelmesen lefektetendők, aztán pedig egy kanál konyhasó és erre egy kevés víz adandó nekik. Ily betegeknek a legcsekélyebb mozgástól és beszéléstől óvakodniok és a mennyire lehetséges, a köhögési inger elfojtására törekedniök kell. Az orvos érkezéig a beteg mellére hideg borogatásokat kell rakni. (Eá.)

Vészjel ok nélküli adása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 40. §.) *Kir. járásbiróság.*

Vétele kincstári felszerelési czikkeknél. L. Kincstári ruházat eladása.

Vétele kincstári ruházatnak. L. Kincstári ruházat eladása.

Vétkes bukás vétsége. Elköveti: azon vagyonbukott, a ki: 1. fizetéseképtelenségbe pazarlásai, gondtalan üzletvezetése, tőzsdejáték vagy oly mérész üzletek által jutott, melyek rendes üzletköréhez nem tartoznak; 2. ha a csalárd bukás büntette alatt megjelölt valamelyik cselekményt nem azon célból követte el, hogy az által hitelezőit megkárosítsa. 3. kereskedelmi könyvek vezetésére kötelezve, cselekvő és szenvedő vagyoni állapotáról évenként rendes mérleget nem készít; 4. miután fizetési képtelenségét tudta vagy tudnia kellett, új adósságokat csinált vagy a csődkérvény beadásának elmulasztása által alkalmat szolgáltatott arra, hogy vagyonára egy vagy több hitelezője zálog- vagy megtartási jogot nyerjen. (Btk. 416. §.) *Kir. törvényszék.*

Vétségek elkövetése katonai személyek által. L. Hadiczikkek XXXVII. cikk.

Vétséget rendszerint csak szándékosan elkövetett cselekmények képeznek. (Btk. 75. §.)

Vidéki marha elkülönítése az állatvásáron. L. Szarvasmarha elkülönítése az állatvásáron.

Vigyázatlan hajtás által mások veszélyeztetése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.*

Világításról való gondoskodás. Az örsön gondoskodva legyen arról, hogy éjjel rögtön világosságot lehessen gyujtani. (Lsz. 2/46.)

Világító gázzal telt helyiségbe csak kellő szellőztetés után szabad belépni, mert a gáz egyébként könnyen felrobban. (Eá.)

Villamos iparnál vasárnap is végezhető: a villamos erőt, illetve áramot előállító telepeknél előforduló ipari munka egész nap. (13837. km. r.)

Virág-állványok használhatók a legénységi szobákban az ablak-fülkében vagy a szobaszögletben. (Lsz. 2/77.)

Virágok — természetesek — árulása vasárnap meg van engedve. (14837/92. km. r.)

Viselése a járőrvezetői jelvényeknek. L. Járőrvezetői jelvények viselése.

Viselése finomabb anyagokból készült öltözeti cikkeknek. L. Ruházati cikkek finomabb anyagból való készítése.

Viszonya a csendőrségnek a közigazgatási hatósághoz. L. Csendőrség viszonya a közigazgatási hatósághoz.

Visszatérítendő pénzek behajtása. L. Utiköltségmaradvány.

Vitézségi érem elvesztése. A vitézségi érem elvesztése esetén a beszerzési ár megtérítése mellett másik lesz kiszolgálva. Az önhibáján kívül elvesztett II. oszt. vitézségi éremnek pótlása azonban a kincstárt terheli. (Illsz. 37/4.)

Vitézségi érem-pótdíj. Az arany, valamint az

első osztályu vitézségi érem tulajdonosának a vitézségi érem-pótdíj jár. Egy és ugyanazon egyén egyidejűleg úgy az arany, mint az első oszt. ezüst vitézségi érem után járó pótdíjat is élvezheti. A vitézségi érempótdíj, nem tekintve az érembirtokos rendfokozatának előléptetés vagy a hadsereg vagy honvédségnél fegyelmileg történt lefokozása által bekövetkezett változást, mindig azon rendfokozatra megállapított kiszabát szerint illetékes, melyben ő az érem adományozása által kitüntetett hadi tett, illetve cselekmény véghezvitelekor állott. — Az érempótdíj mérve:

A z é r e m - p ó t d í j á l l		
R e n d f o k o z a t	az arany vitézségi érem	az ezüst vitézségi érem
	birtokosa részére naponként fillérben	
Örmester	80	40
Örsvezető	60	30
Csendőr	40	20
Rendfokozat nélküli próba- csendőr.	20	10

Illsz. 37/2.

Vitézségi érempótdíj büntető-birósági vagy vizsgálati fogság alatt az érempótdíjra való igény megszűnik. Ha azonban az illető ártatlannak bizonyul, vagy a vizsgálat ellene megszűnik, akkor a fogság alatt fel nem vett érempótdíj utólagosan kiszolgáltatandó. (Illsz. 37/4.)

Vitézségi érempótdíj elvesztése. Az érempótdíjnak és az éremnek egyidejű elvesztése büntetékép beáll: 1. büntető-biróságilag való elítéltetésnél a katonai büntetőtörvény által meghatározott ese-

tekben és 2. ha az érembirtokos érmét elárusította. (Illsz. 37/3.)

Vitézségi érem-pótdíj fegyelmileg fenytetteknek. A fegyelmi uton kiszabott egyszerü, magán vagy szigorított fogság tartama alatt az érempótdíj nem jár. (Illsz. 39/4.)

Vivási gyakorlat. A szurony és kardvivásra, jelesen a karddal való szabad vivásra (lovaslegénységnél gyalog és lóháton) kiváló gond fordítandó. (Á. sz. h. VI/8.) A lovaslegénység, a kardvivást illetőleg, kizárólag csak a lovassági gyakorlati szabályzatban előirt kardvivásban gyakorlandó. (Á. sz. h. VI/9.)

Vivási gyakorlathoz szükséges eszközök beszerzése. A kard- és szuronyviváshoz szükséges fakardok, pózna és vágó-állvány az örsök gazdasági átalánya terhére szerzendők be és tartandók folytatólag jókarban. (Á. sz. h. VI/14.)

Vizáradás alkalmával követendő eljárás. Vizáradáskor a csendőr arra ügyel, hogy a szükséges óvintézkedések alkalmazása idejekorán vétessék foganatba. Ha az áradás veszélye növekszik, a csendőr az ez által legközelebb érintett lakosok biztos helyre szállításáról és elszállásolásáról gondoskodik. Ha az árvíz valamely helységet vagy vidéket ellep, mindenekelőtt arról kell gondoskodni, hogy a szomszéd-helységekkel való összeköttetés lehetőleg fentartassék. Malmokra és egyéb vízművekre is kellően fel kell ügyelni, hogy ily esetekben a zsilipeknek, a műszaki hatóság vezetése mellett való megnyitása által, a viznek a kellő lefolyás engedtessék. (Szlgu. 86. §.)

Vizáradásnál a hatósági meghagyásoknak való engedtlenség. L. Tűzvész.

Vizáradás okozásának büntette. Elköveti: a ki valamely töltést, gátat vagy zsilipet szándékosan és jogtalanul átmetsz, megrongál vagy megnyit

és másnak vagyonába vizet bocsátván, azt áradás okozása által megkárosítja. (Btk. 429. §.) *Kir. törv.*

Vizáradás okozásának vétsége. Elköveti: a ki gondatlanságból okoz vizáradást. (Btk. 432. §.) *Kir. törvényszék.*

Vizbefultakkal való eljárás. A vizből, homokból, vagy iszapból lehetőleg gyorsan kihuzatván, némileg oldalra hajlitott fővel (hogy a viz a testből kifolyhasson), vizirányosan hanyat fektetendő, szája a homoktól vagy mocsártól megtisztítandó és a mesterséges légzés mihamarább alkalmazandó. (Semmi esetre sem szabad a vizbefultat fejére borítani.) Ezután úgy kell vele elbánni, mint a tetszhalottal általában. Ha magához tér, meleg fürdőbe kell tenni, melynek melegét az által fokozzuk, hogy lassan és óvatosan forró vizet öntünk hozzá. Fürdő után a beteg teste bedörzsölendő és meleg kendőkkel (pokrócczal, köpenynyel) betakarandó. Kemény télen vizbefultakkal úgy kell elbánni, mint a megfagyottakkal. (Eá.)

Vizek lecsapolása halfogás céljából. Vizeket, a bennük levő halak kifogása céljából szakaszonként (duga) vagy egészben lecsapolni, vagy ugynevezett bányákban felfogni tilos. (Ht. 23. §.) E tilalom megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vizek leírása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Vizes poharak beszerzése. L. Asztal megterítése.

Vizhordási átalány. Azon örsöknek, a melyeknek laktanyájában, vagy attól 500 lépésen belül ivásra és főzésre alkalmas jó ivóvizet tartalmazó kut nem létezik, vizhordási átalányra van igényük, melynek mérvét a belügyminiszter határozza meg. Az erre vonatkozó felterjesztésben a távolság, melyről a viz hordandó, helyhatóságilag igazolandó. (Illsz. 73. §.)

Vizvezeték rondítása. Vizvezetékbe, mely emberek használatára szolgál, ronda vagy undorító tárgy bedobása, vagy akénti szándékos megron-

gálása, hogy vize használhatatlanná válik: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 105. §.) *Közigazg. hatóság.*

Vizsgálati fogságba helyezett legénységgel követendő eljárás. L. Fogságba helyezett legénységgel követendő eljárás.

Vizsgálati fogságba helyezettek illetékei. Büntető-bírószági vizsgálat vagy fogságban levő csendőrök rabilletéke őrmestertől lefelé napi hat fillér zsold, egy kenyér, egy közétkezési és egy anyagszolgálmányi adag, illetőleg ezek váltságdíjából áll. Ha netalán a többi rabok részére valamely egészségi pótlék volna engedélyezve, ez a csendőrségi rabok számára is felszámítandó. (Illsz. 47. §. 3 p.) Ha a birói vizsgálat be lett szüntetve vagy a vizsgálatba helyezett nem bűnösnek mondatott ki, akkor a vizsgálati fogság alatt megvont zsoldnak, a fogság tartama alatt felmerült tartási költségek, továbbá a nők családjainak kifizetett élelmezési járandóság levonása után fennmaradt többlete és a netaláni pótdíj az illetőnek kifizetendő. (Illsz. 47/7.)

Vonó állatokhoz más állatok kötése. Vonó állatok mellé két állatnál több nem köthető. Ha pedig a járműben három egymás mellé fogott állat van, akkor csak egy. (Kvt. 113. §.)

Z

Zab-etetés. A zabadag minden ló elé külön töltendő a jászolba, a zabevés alatt pedig minden csendőrnek saját lova mellett, vagy a rá bizott két ló között kell állania. (Kh. 45. p.)

Zabla-rud fekvése. A feszítő zabla-rudjának (szájvasnak) úgy kell a ló szájába feküdni, hogy az állgödörrel egy vonalban legyen és a ló agyarárt ne érje.

Zab minősége. A jó zab száraz, tiszta, dohszag nélküli legyen; dohos és idegen anyaggal vegyített zab a szállítótól át nem veendő. (Kh. 10. §.) A zabnak hektoliterenkint legalább 41 kgr. súlynak kell lenni. (Gku. 31/a.)

Zabos zsák csomagolása. A zabos zsákot, mielőtt a zab beleöntetnék, ki kell fordítani, fonákát ránczokba szedni és egy tenyérenyre a végétől erősen átkötni, azután visszafordítani. Erre a zsákba kellő mennyiségű zab töltetvén, a zsák nyílt vége (szája) hasonlóan beköttetik és a ránczok mindkét végén kiegyenlítettnek. A zab mennyiségét két részre kell osztani s a zsákot középen összekötni, azután ismét két-két részre, úgy hogy a zab nagyobb mennyisége a zsák végeihez, a kisebb pedig a kápához jusson. (Kh. 20. §.)

Zabos zsák elhelyezése. A négy részre osztott zabos zsák a közepével a hátsó kápára fektetvén, a három hátsó málhaszif által erősen a nyereghez csatoltatik. (Kh. 10. p. — Lsz. 2/31.)

Zabos zsák hossza. A zabos-zsáknak oly hosszuan kell kötve lenni, hogy a lovas felső czombja alá jusson. (Kh. 20. p.)

Zabla szélessége és hossza. A feszítő-zabla összes részei a ló szájának szélessége és az állkapocs magassága szerint igazodnak. A száj szélessége határozza meg a zabla bőségét, illetőleg a zablarud (szájvas) szélességét. (Kh. 30. p.)

Zajos mulatás. L. Nyilvános helyek látogatása.

Zavargásoknál nem engedelmeskedés a hatóság által a rend fentartására vagy helyreállítására tett intézkedéseknek, kihágást képez. (Kbt. 42. §.)
Kir. járásbiróság.

Zálogháztulajdonosok által elkövetett kihágások. Zálogház-tulajdonosok, ha a zálogba vételre, a zálogba vett tárgyak nyilvántartására vagy kezelésére, nemkülönbén a zálogügylet feltételeire nézve kiadott, vagy pedig a jogtalanul eltulajdonított dolognak és a tetteseknek fölfedezésére vonatkozó

hatósági rendeleteket vagy intézkedéseket megszegik: tulajdon elleni kihágást követnek el. (Kbt 130. §.) *Kir. járásbiróság.*

Zálogolás jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Zálogolás meghiusítása. Jogos zálogolás meghiusítására való törekvés: mezőrendőri kihágást képez. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Zálogtárgy — gyanus — bejelentése. Ha az elzálogosító személy vagy a zálogba került tárgy ellen gyanúk forog fenn, a zálogüzlet tulajdonosa erről az illető közigazgatási (rendőr, csendőr) hatóságot azonnal értesíteni tartozik. (1881. XIV. t.-cz. 5. §.)

Zálogüzletbe zálogba nem vehetők: tűzveszélyes tárgyak, katonai egyenruhák és fegyverek, nyilvános isteni szolgálatra való eszközök. (1881. XIV. t.-cz. 4. §.)

Zárak készítése és elárusítására vonatkozó kihágások. L. Lakatos.

Zárkapcsolvány fekvése. A zárkapcsolvány szárnya mindenkor, a szükséghez képest, teljesen a bal vagy jobb oldalra legyen fektetve és felfelé állítva tartani sohasem szabad. (Á. sz. h. IV/36.)

Záróra betartására vonatkozólag hatósági közeg által tett meghagyás figyelmen kívül hagyása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 74. §.) *Közigazg. hatóság.*

Zárórán tul vendégek türése a vendéglők, korcsmák és kávéházakban: közrend elleni kihágás. (Kbt. 74. §.) *Közigazg. hatóság.*

Zárt helyiségben ellenszegülők ellen követendő eljárás. L. Korcsmai verekedésnél követendő eljárás.

Zártörés vétsége. Elköveti: a ki a zár eszközlésénél a bíróság vagy más hatóság közlege által alkalmazott pecsétet illetéktelenül eltávolítja, feltöri vagy megsérti, vagy pedig a lezárolt dolgok meg-

őrzésére szolgáló helyiséget vagy tartályt felnyitja. (Btk. 360. §.) *Kir. járásbiróság.*

Zárt vizek. Zárt vizeknek tekintendők: 1. a mesterséges halastavak; 2. mindazon egyetlen birtokos vagy több birtokos osztatlan tulajdona között fekvő vizek, melyek más halat tartó vizekkel nincsenek oly összeköttetésben, hogy a halak az egyikből a másikba átmehetnek. (Ht. 13. §.)

Zászló bemocskolása, megrongálása vagy leszakítása, meggyalázó szándékkal: állam elleni kihágás. (Kbt. 37. §.) *Kir. járásbiróság.*

Zászló — tiltott — kitüzése, nyilvános használata, árusítása vagy máskénti terjesztése, ha annak kitüzése vagy használata ministeri rendelettel tiltva van: állam elleni kihágás. (Kbt. 36. §.) *Kir. járásbiróság.*

Zendülés katonai egyének által. L. Hadczikkek II. cikk.

Zene melletti táncz. L. Dőzsölés a laktanyában.

Zöldség-termelés. L. Kertek művelése.

Zöldség télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Zubbony névvel való ellátása. L. Ruhadarabok névvel való ellátása.

Országos Széchényi Könyvtár

Zs

Zsarolás büntette. Ha a zsaroló gyilkossággal, súlyos testi sértéssel, gyújtogatással vagy más súlyos vagyoni kár okozásával fenyeget; ha a zsarolás közhivatalnoki minőség színlelésével, vagy valamely hatóság hivatalos rendeletének ürügye alatt követtetett el. (Btk. 353. §.) *Kir. törvényszék.*

Zsarolás vétsége. Elköveti: a ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen, valakit erőszakkal vagy fenyegetéssel valaminek cselekvésére, eltűrésére vagy elhagyására kényszerít, a mennyiben cselekménye súlyo-

sabban büntetendő cselekményt nem képez. (Btk. 350 §.); a ki azon czélból, hogy magának vagy másnak vagyoni hasznot szerezzen, valakit rágalmazó vagy becsületsértő állításának nyomtatvány által való közzétételével fenyeget. (Btk. 351. §.)

Kir. törvényszék.

Zsebóra beszerzése. Minden altiszt és csendőrtől méltán elvárható, hogy magát egy zsebórával ellássa és azt szolgálatban mindig magával vigye. (Á. sz. h. Bev. 11. p.)

Zsibárusok. A kik olyan dolog megvételére vagy zálogba-vételére szállíttatnak fel, mely iránt hatóságilag tudósíttattak, akár pedig magánfelek által értesítettek, hogy jogtalanul kerül birtokosának vagy bérlőjének kezeihez, ha a hatóságot a legrövidebb idő alatt nem értesítik és a lehetőségig nem működnek oda, hogy azon dolog s az azt kínáló személy a hatóság hatalmába kerüljön: tulajdon elleni kihágást követnek el. (Kbt. 131. §.)

Kir. járásbiróság.

Zsinór viselése. L. Óraláncz viselése.

Zsirtalanítása a szijazatnak. L. Szijazat zsirtalanítása.

Zsold-elosztó. Ebben a könyvben az örs legénysége részére érkező zsold és egyéb illetékek, valamint azok elosztása iktatandó. A készpénz átvétele mindegyik élvezetre jogosult által, minden zsoldnapon, sajátkezű aláírásával bizonyítandó. (Szlgu. 107. §.)

Zsoldjegyzék. A legénységet megillető pénzilletékek, továbbá az átalányok fedezésére szükséges pénzösszegek a zsoldjegyzék, az időközben növedékbe jött egyéneknek illetékei pedig a „pót-zsoldjegyzék“ alapján igényelndők. (Gku. 9. §.)

Zsoldjegyzékbe felveendő illetékek: 1. A „zsold-“ rovatban: az örsön zsoldban részesülő legénységnek rendfokozat szerint illetékes zsoldja minden okmányolás nélkül; 2. a „szolgálati pótdíj“-rovatban: az örsön zsold élvezetében álló legénységnek szol-

gálati pótdija okmányolás nélkül: 3. az „étkezési pótlék“ rovatban: a belügyi tárczát, más ministeri tárczákat vagy idegen hatóságokat és magánosokat terhelő étkezési pótlékok a vonatkozó „Kimutatások“ felterjesztését követő hónap 16-ától a hó végéig szerkesztendő zsoldjegyzékben; 4. az „egyéb illetékek“ rovatában: a) a nős (özvegy) nejét (csaladját) esetleg megillető élelmezési járandóság, a szakasziparancsnoksághoz felterjesztett nyugta alapján; b) az érempótdij a zsoldjegyzékkel egyidejűleg felterjesztendő „Kimutatás“ és nyugta alapján; c) az őrsparancsnok iroda-átalánya, a gazdasági átalányok, nős őrsparancsnok iroda-fűtési és világítási átalánya, az őrs közigazdálkodásában részt nem vevő hadapród részére kijáró fűtési átalány, az esetleg engedélyezett laktanya ügyeletes szoba-fűtési és világítási átalánya, a viz- és élelmi-cikk-szükséglet szállítási átalánya és végre a laktanya külvilágítására a gazdasági átalányból világítandó egy lámpán felül engedélyezett lámpák világítási átalánya — okmányolás nélkül. (Gku. 9. §)

Zsoldjegyzék felterjesztése. A zsoldjegyzék akként terjesztendő fel, keltezés és aláírás nélkül, a szárnyparancsnoksághoz, hogy az az esedékesség előtt 8 nappal oda beérkezzék. Más szárnybeli őrsről élelmezésbe beosztott legénység illetékéről a külön szerkesztendő zsoldjegyzék közvetlenül küldendő meg az illető szárnyparancsnokságnak. (Gku. 9. §.)

Zsoldjegyzék szerkesztése. A zsoldjegyzék az őrsparancsnok, a pótzsoldjegyzék pedig a szárnyparancsnokság által szerkesztendő. A zsoldjegyzékbe az élelmezési állományba tartozó minden altiszt és csendőr, mindaddig, míg az állományba tartozik, folytonosan felveendő, akár jelen van, akár pedig ideiglenesen más állomásra lett szolgálattételre beosztva. Ugyancsak felveendő a kórházban és fogságban levők, valamint azon egyének is, kik bármely más okból illetéket nem élveznek. Ha leg-

először vétetik fel az élelmezési állományba véglegesen beosztott altiszt vagy csendőr a zsoldjegyzékbe, akkor annak „Megjegyzés“ rovatába felemlítendő, hogy honnan és mikor osztatott be az illető. Ha valamely altiszt vagy csendőr az élelmezési állományból fogytékba jön, vagy az ideiglenesen beosztott illetékes örsére bevonult, az illetőnek neve és rendfokozata a zsoldjegyzékbe még egyszer felveendő, a „Megjegyzés“ rovatban azonban a változás részletezendő. Ha valamely altiszt vagy csendőr más állomáson van ideiglenesen beosztva, vagy kórházban, a kerületi fogházban, vagy más okból illetéket nem élvez, ezen körülmény, valamint az illetőre vonatkozó minden más változás mindannyiszor felemlítendő. Ha valamely örsön ideiglenesen van valamely csendőr vagy altiszt beosztva, annak illetékei a zsoldjegyzékben szintén felveendő, felemlítve mindannyiszor a „Megjegyzés“ rovatában, hogy mióta és melyik örsről van az illető ott beosztva. (Gkn. 9. §)

Zsoldjegyzék — visszaérkezettnek — kezelése. Az örshöz visszaérkezett zsoldjegyzék az örsparancsnok által a zsold-elosztóba szóról-szóra bevezetendő. A zsoldjegyzék hátlapján a pénzfelvétel az örsparancsnok és a pénztárbizottsági csendőr által elismerendő, azután pedig a zsoldjegyzék a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 11. §.)

Zsold kifizetése. A zsold rendszerint félhavonként, előlegesen és pedig minden hó 1-én és 16-án esedékes. (Illsz. 28/3. — Gku. 11. §.)

